

WOORDENBOEK VAN DE LIMBURGSE DIALECTEN

DEEL III
ALGEMENE WOORDENSCHAT

Sectie 1
De mens als individu

Aflevering 2
Beweging en gezondheid

Colofon

ISBN 90-5179-207-7

1e druk 2004

© 2004 Lic. R. Keulen

Exemplaren zijn te bestellen via de boekhandel of rechtstreeks bij de uitgever:

Gopher B.V.

Postbus 8018

3503 RA Utrecht

tel.: 030-2905320

Fax: 030-2905310

Dit werk is tot stand gekomen met steun van de Katholieke Universiteit Leuven, het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen (FWO) en de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) te 's-Gravenhage.

Foto omslag: Eadweard Muybridge, *The Human Figure in Motion*. New York: Dover Publ. 1955, 19 (bewerking Centrum Kunsthistorische Documentatie, RU Nijmegen)

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enige wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgever.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

WOORDENBOEK VAN DE LIMBURGSE DIALECTEN

Opgezet door prof. dr. A. Weijnen,
voortgezet door prof. dr. L. Draye en prof. dr. R. van Hout

DEEL III
ALGEMENE WOORDENSCHAT

Sectie 1
De mens als individu

Aflevering 2
Beweging en Gezondheid

door RONNY KEULEN

2004 Gopher Publishers, www.gopher.nl

Ten Geleide

bij aflevering III, 1.2, Beweging en gezondheid

Met de gelijktijdige publicatie van aflevering 1.1: *Het menselijk lichaam* en aflevering 1.2: *Beweging en Gezondheid* verschijnen de eerste afleveringen van deel III, de *Algemene Woordenschat*, die door de Leuvense deelredactie geredigeerd zijn. Eerder zijn reeds de afleveringen over de Fauna (afl. 4.1 & 4.2) en Flora (afl. 4.3) van de Nijmeegse deelredactie verschenen.

Voor een uitvoerige behandeling van deel III wordt hier verwezen naar de Inleiding op deel III in afl. 4.1: *Fauna: Vogels*. Daar worden o.m. de indeling, de werkwijze, de gebiedsindeling (met een lijst van WLD-plaatsen) en een algemeen overzicht van de geraadpleegde bronnen uitvoerig voorgesteld en toegelicht. Voor meer informatie omtrent de geschiedenis, het belang of de opzet van het WLD kan u ook terecht op de website <http://www.ru.nl/dialect/wld>.

Het lag oorspronkelijk in de bedoeling van de redactie om aflevering 1.1: *Het menselijk lichaam* en aflevering 1.2: *Beweging en Gezondheid* in een enkele aflevering, ‘De mens als lichamelijk wezen’, te publiceren; om druktechnische en praktische redenen – de aflevering zou onhanteerbaar volumineus zijn geworden – is daarvan afgezien. Er zijn nu twee afzonderlijke afleveringen, met eigen inhoudsopgaven en afzonderlijke registers.

De aflevering over ‘Beweging en Gezondheid’ bestaat, zoals de titel reeds doet vermoeden, uit twee hoofdstukken, te weten ‘Bewegingen en houdingen’ en ‘Ziekte en gezondheid’, die elk in paragrafen en eventueel subparagrafen zijn onderverdeeld. Iedere paragraaf en subparagraaf heeft een eigen inleiding waarin de inhoud kort afgebakend en nader voorgesteld wordt.

In de paragraafinleidingen wordt ook verwezen naar de woorden die, om diverse redenen (onvoldoende gegevens, geen heteronymie etc.), niet in de lemmaetekst zijn opgenomen. Dit materiaal kan wel geraadpleegd worden in de materiaalbasis op internet (<http://www.kun.nl/dialect/wld>), waar eveneens de materiaalbases van de overige reeds verschenen WLD-afleveringen raadpleegbaar zijn. De materiaalbases kunnen op verschillende manieren worden geraadpleegd (zie verder).

De lemma’s zelf staan zoals gebruikelijk niet in een alfabetische, maar in een logische volgorde, net zoals de trefwoorden binnen de lemma’s. Binnen een lemma vindt men in de eerste plaats een opsomming van de geraadpleegde bronnen. In de daaropvolgende semantische toelichting wordt een algemene definitie gegeven van het behandelde begrip, zoals die ook gevonden kan worden in *Van Dale* of in *Het Woordenboek der Nederlandsche Taal*. Er is bewust van afgezien om voor de ziektenamen al te medisch-encyclopedische gegevens in de toelichting op te nemen, aangezien die in de regel niet relevant zijn voor de lexicale variatie.

Voor een klein aantal lemma's beschikt de redactie bij hoge uitzondering enkel over gegevens voor een van de beide provincies Limburg. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer er voor een begrip alleen ZND-materiaal (Belgisch-Limburg) of een vroege DC-vragenlijst (Nederlands-Limburg) beschikbaar is, zoals b.v. bij de lemma's **OPBERGEN** en **VERBERGEN**. Dit wordt telkens expliciet vermeld in de toelichting. Ten slotte wordt in de toelichting soms informatie gegeven omtrent bepaalde trefwoorden en lexicale varianten, zoals b.v. **kneipen** in het lemma **POOTJEBADEN**.

Na de bronvermelding en de toelichting volgt een opsomming van de verschillende trefwoorden en lexicale varianten van een lemma (zie voor de behandeling van een dialectopgave als trefwoord of als lexicale variant de Inleiding op deel III, blz. XII e.v.). Net als de lemma's staan de trefwoorden in een logische volgorde. Het eigenlijke artikel vangt doorgaans aan met het standaardtalige trefwoord of met het meest frequente trefwoord, daarna staan de trefwoorden doorgaans in volgorde van frequentie en vormsamenhang.

Vaak wordt de spreiding van de belangrijkste trefwoorden voor een begrip gevisualiseerd op een dialectkaart. In tegenstelling tot de afleveringen over de Fauna en Flora staan de trefwoorden in de legenda niet steeds strikt op frequentie, maar bij gelegenheid ook in logische volgorde om de overzichtelijkheid te bevorderen. Omwille van de overzichtelijkheid van het kaartbeeld is een niet-gebiedsgebonden trefwoord soms niet opgenomen op de kaart, zoals b.v. de trefwoorden **slag** en **veeg** op kaart 18 of het trefwoord **hoesten** op kaart 103, of zijn er voor een bepaald lemma twee kaarten gegenereerd, zoals b.v. bij de lemma's **KNUPPEL**, **KNOTS** en **DUIZELIG**.

De WLD-website: <http://www.ru.nl/dialect/wld>

De WLD-afleveringen van deel III gaan vergezeld van nauwkeurig gedocumenteerde teksten, de zogenoemde materiaalbases. Deze kunnen worden beschouwd als zeer gedetailleerde versies van de woordenboekafleveringen, waarin trefwoorden voorzien zijn van hun dialectnotering (in fonetisch schrift) en hun precieze geografische localisering.

In deel I (Agrarische Woordenschat) en II (Niet-agrarische vakterminologieën) van WLD en WBD werden de dialectgegevens in druk op deze manier gepresenteerd. In deel III (Algemene Woordenschat) is er echter voor gekozen om de gedrukte woordenboekaflevering meer toegankelijk te presenteren, zonder fonetische documentatie maar met lexicale varianten die het 'woordbeeld' recht doen, zonder de reeksen plaatscodes maar met gebiedsomschrijvingen en frequentieaanduidingen. De gedetailleerde data van deel III kan men langs elektronische weg raadplegen.

De materiaalbases die ten grondslag liggen aan de verschenen afleveringen van deel III van het WLD zijn te vinden op <http://www.ru.nl/dialect/wld>. De databanken kunnen op verschillende manieren worden geraadpleegd. De lemma's kunnen op de eerste plaats als lopende tekst, naast de gepubliceerde woordenboektekst, worden 'doorgebladerd'. Op de tweede plaats kunt u ook door het volledige materiaal van de aflevering zoeken op trefwoord, op begrip, op bron (vragenlijst, woordenboek of monografie) en op Klokecode. Dat wil zeggen dat u bijvoorbeeld kan opzoeken welke ziekte **pulfer** is en waar dit woord gebruikt wordt, welke (en hoe-

veel) verschillende dialectwoorden voor het begrip SLAAN gebruikt worden, welke dialectwoorden met betrekking tot bewegingen en houdingen opgenomen zijn in het Venloos woordenboek of welke dialectwoorden men in Genk kent voor de verschillende ziekten.

In de loop der jaren zal de website nog verder uitgebreid en gemoderniseerd worden, zodat nog meer materiaal toegankelijk wordt en ook ingewikkeldere zoekopdrachten mogelijk zijn.

Bronnen

Zie voor een uitvoerige behandeling van het bronnenmateriaal ook de Inleiding op deel III, opgenomen in afl. 4.1: *Fauna: Vogels* (blz. XXLII e.v.).

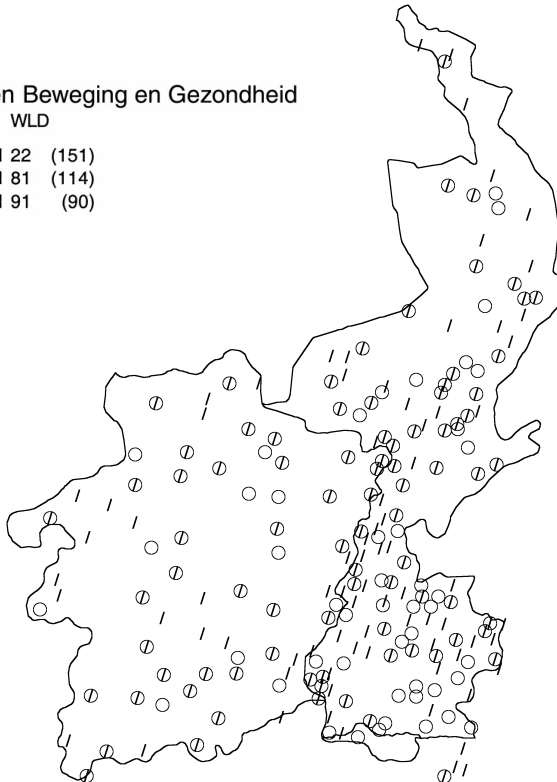
Vragenlijsten

Van buitengewoon belang voor de aflevering over beweging en gezondheid, als ook voor de aflevering over het menselijk lichaam, zijn de gegevens uit de Nijmeegse vragenlijsten N 10 (1961) en N 84 (1981). Omdat de spreiding van deze lijsten in (een deel van) Belgisch-Limburg te wensen over liet, zijn in het kader van deze aflevering aanvullende vragenlijsten met identieke vraagstelling verstuurd naar informanten uit Belgisch-Limburg. De vragenlijsten N 106 (2001), N 107 (2001) en N 108 (2001) vormen een aanvulling op N 84, vragenlijst N 109 (2002) vult N 10 aan. Op de bijgevoegde kaart wordt de herkomst van de invullers voor deze vragenlijsten weergegeven.

Bronnen Beweging en Gezondheid

WLD

- / N 22 (151)
- N 81 (114)
- N 91 (90)

Ook uit de overige omvangrijke enquêtes die van primair belang zijn voor het WLD (zie de Inleiding bij deel III, blz. XLII e.v.) zijn heel wat gegevens geraadpleegd: een 50-tal vragen uit 14 verschillende DC-vragenlijsten, 9 begrippen uit de RND, een 125-tal begrippen uit de SGV-enquête en meer dan 300 vragen uit 34 verschillende ZND-vragenlijsten. Van de monografische bronnen van ZND (“ZND m”, zie de Inleiding op deel III, blz. XLIII e.v.) komen in deze aflevering voor:

- Bellefroid (Q 156, Borgloon).
Borgers (P 045, Meldert).
Claessens (Q 096, Bunde).
Coenen (K 359, Koersel).
Coomans, M. (1937), *Het dialect van Diest*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven.
Delhez (Q 253, Q 254, Q 259, Q 278, Q 279).
Drieskens, J. (1924), *De klankleer van het dialect van Bocholt en dialectgeographisch onderzoek van Noord-Oostelijk Limburg*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven.
Dupont, J. (zj.hs.), materiaalverzameling in handschrift uit Bree (L 360).
Fias (Q 188, Kanne).
Franssen, J. (1920), *Klank- en vormleer van het dialect van Reckheim*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven.
Gessler, L. (1936-37), Uit het taaleigen van Maaseik en omtrek, in: *Limburg 18*, 218-221.
Geuss (L 416, Opglabbeek).
Gijsens (P 183, Mielen-boven-Aalst).
Godelaine (K 353, Tessenderlo).
GrGr: Grootaers, L. & J. Grauls (1930), *Klankleer van het Hasseltsch dialect*. Leuven.
Grootaers, J. (1910), *Het dialect van Tongeren: eene fonetisch-historische studie*. Lier.
Houben, J. (1905), *Het dialect der stad Maastricht*. Maastricht.
Jaachuns (P 176, Sint-Truiden).
Kohneman (1980). *Untersuchung über das Leseverhalten einer sprachlichen Minderheit: gezeigt am Beispiel der Leser der öffentlichen Pfarrbücherei Raeren*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven.
Langohr, J. (1936), *Het Zuidnederlandsch dialectgebied van Overmaas*. Leuven.
Lenaerts (P 046, Linkhout).
Mathys, A.W. (1924), *Klankleer van het dialect van Sint-Truiden en geographisch onderzoek van 23 plaatsen uit de omgeving*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven.
Michiels (Q 078, Wellen).
Notermans (Q 095, Maastricht).
Peuskens (Q 163, Berg).
Pipers (Q 071, Diepenbeek).
Raymaekers, A. (1926), *Het dialect van Loksbergen*. Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven.
Stevens (Q 087, Q 091, Q 094a, Q 169, Q 174, Q 175, Q 178, Q 179).
Thomassen (Q 088, Lanaken).
Vanderbeeken (Q 156, Borgloon).

Vanleeuwe (Q 168, 's-Herenelderen).

Welter, W. (1929), *Studien zur Dialektgeographie des Kreises Eupen*. Bonn.

Willems (1885-1890): enquête van de Leuvense hoogleraar P.H.G. Willems.

Canonieke woordenboeken

Anders dan in de eerder verschenen afleveringen over de Fauna en Flora is de lijst van lokale woordenboeken en streekwoordenboeken niet exhaustief geraadpleegd, maar aanvullend (voor plaatsen waarvoor geen ingevulde vragenlijst beschikbaar is) en verifiërend (bij het bepalen van onduidelijke trefwoorden). Van de canonieke woordenboeken komen in deze aflevering voor:

- Beverlo Wb.** Vandermeeren, L. (1995), *Het Bjêvels*. Beverlo. (K 318)
- Boorsem Wb.** Opdenacker, M. (2000), *Maaslands uit Boorsem*.
Digitaal woordenboek, zie: <<http://maaslands.free.fr>>
(Q 011)
- Bree Wb.** Schoofs, R. (1988, 2e dr. 1996), *Woordenboek van het dialect van Bree en omgeving*. Bree. (L 317, L 358, L 360, L 363, L 364, L 366, L 367, L 368, L 415, L 416, L 417)
- Diepenbeek Wb.** Castermans, J. e.a. (2000), *Diepenbeeks. Eigenwoordig en eigenzinnig*. Diepenbeek. (Q 071)
- Eupen Wb.** Tonnar, A. & W. Evers (1899), *Wörterbuch der Eupener Sprache*. Eupen. (Q 284)
- Genk Wb.** Geraerts, A. e.a. (z.j.), *Gênker Woerdeleest*. Genk. (Q 003)
- Gennep Wb.** Dinter, W. van e.a. (1993), *Dialectwoordenboek van de gemeente Gennep. Een keuze uit de woordenschat van het dialect van Gennep, Heijen, Milsbeek, Ottersum en Ven-Zelderheide*. Gennep. (L 163, L 163a, L 163b, L 164, L 165)
- Gronsveld Wb.** Jaspars, G. (1979), *Groëselder Diksjenêr. Woordenboek van het Gronsvelds dialect*. Gronsveld. (Q 193)
- Hamont Wl.** Bernaerts, J. (1991), *Hamonts-Achels dialectwoordenboek. Etymologische verkenningen in het dialect van Hamont en Achel*. Hamont. (L 282, L 286)
- Hasselt Wb.** Staelens, X. (1982), *Dieksjenêr van 't (H)essels*. Hasselt. (Q 002)
- Heerlen Wb.** Jongeneel, J. (1884), *Dorpsspraak van Heerle*. Heerlen. (Q 113)
- Kerkrade Wb.** Amkreutz, L. e.a. (1987, 2e dr. 1997), *Kirchröadsjer Dieksiejoneer*. Kerkrade. (Q 121, Q 121a, Q 121b, Q 121c, Q 121d, Q 121e)
- Kortesseem Wb.** Oris, J. (2000), *Diksjenêr van Kotsove*. Kortesseem. (Q 074)
- Maastricht Wb.** Endepols, H.J. (1955, 4e dr. 1985), *Woordenboek of Diksjenaer van 't Mestreechs*. Maastricht. (Q 095)
- Meerlo-Wanssum Wb.** Voort, Th. van de (1973), *Het dialect van de gemeente Meerlo-Wanssum*. Amsterdam. (L 214, L 214a, L 215, L 217, L 245, L 246a)

- Niel-bij-St.Truiden Wl.** Smets, W. (1966), *Idioticon van het dialect van Niel-bij-St.-Truiden*. Onuitgeg. licentiaatsverh. Leuven. (P 213).
- Roermond Wb.** Kats, J.C.P. (1985), *Remunjs Waordeboek*. Roermond. (L 329)
- Sint-Truiden Wb.** 't Neigemènneke (1995), *Sintruïense Diksjónèèr*: Sint-Truiden. (P 176)
- Sittard Wb.** Schelberg, P.J.G. (1979), *Woordenboek van het Sittards dialect met folkloristische aantekeningen*. Amsterdam. (Q 020)
- Tongeren Wb.** Stevens, A. (1986), *Túngërsë Diksjënëér*. Tongeren. (Q 162)
- Tungelroy Wb.** Kooijman, G. (1985), *Thematisch Woordenboek van het Tungelroy's*. Amsterdam. (L 318b)
- Uikhoven Wl.** Bollen, G. (1985), *Plat Ukevers. Woorden en wendingen uit het dialect van Uikhoven*. Uikhoven. (Q 013)
- Valkenburg Wb.** Dorren, Th. (1927, 2e dr. 1928), *Woordenlijst uit het Valkenburgsch Plat, met etymologische en andere aantekeningen*. Valkenburg. (Q 101)
- Venlo Wb.** Alsters, A. e.a. (1993), *Venloos Woordenboek*. Venlo. (L 271)
- Weertlands Wb.** Berg, J. van den e.a. (1983), *Weertlands Woordenboek*. Weert. (L 287, L 288, L 288a, L 288b, L 288c, L 289, L 289a, L 289b, L 289p, L 289q, L 318a, L 318d, L 318e)
- Weertlands Wb2.** Hermans, P. e.a. (1998), *De Weertlandse Dialecten*. Weert. (L 287, L 288, L 288a, L 288b, L 288c, L 289, L 289a, L 289b, L 289p, L 289a, L 318a, L 318d, L 318e)
- Zonhoven Wb.** Achten, E. & L. Achten (1996), *Het Zonhovens Woordenboek*. Zonhoven. (Q 001)

Overige bronnen

De derde groep bronnen is in deze aflevering vrij beperkt; men vindt er de gebruikelijke bibliografische verwijzingen naar:

Beenen, P.H.H. (1973), *Dialect en volkskunde van Herten*. Roermond.

Goossens, J. (2001), Over een bokkesprong van de r, een mannelijke eend en een zweertje op het ooglid. In: *Taal en Tongval 53*, blz. 207-223.

Speciale bibliografie

Behalve naar de specifieke studies die tegelijk ook materiaalverzamelingen zijn, wordt hier verder verwezen naar de volgende studies. Het gaat om artikels, boeken, licentiaatsverhandelingen e.d. die betrekking hebben op beweging en gezondheid of publicaties waarnaar in deze aflevering verwezen wordt.

Dupont, J. (1958), Over de Limburgse woorden *hòl* 'niets anders dan, louter' en *vreigele* 'wringen'. In: *Handelingen van de Commissie voor Toponymie en Dialectologie 32*, blz. 55-67.

- Frère, J. (1931), Volksgeneeskunde uit het memorieboek van Matthijs Joosten van Pol. In: *Eigen Volk* 3, blz. 112-115.
- Ginneken, J. van (1933a), Taalkaart: Vinden. In: *Onze Taaltuin* 2, blz. 26-28.
- Ginneken, J. van (1933b), Taalkaart: Links. In: *Onze Taaltuin* 2, blz. 189-192.
- Goossens, J. (1998), Bèèënen en borren voor ‘branden’: over r-metathesis in Limburg. In: Bruggen, H.J.J.M. van der et al. (red.), *Regionale geschiedenis zonder grenzen*. Maastricht, blz. 283-291.
- Goossens, J. (2001), Over een bokkesprong van de r, een mannelijke eend en een zweertje op het ooglid. In: *Taal en Tongval* 53, blz. 207-223.
- Keulen, R. (2002), Alternatieve geneesheren en kwakzalvers in Limburg. In: *Medewerkerscontact WBD en WLD* 13, nr.1, blz. 12-14.
- Lauwers, N. (1977), *Fonologisch onderzoek van de verspreiding in Vlaams-België van dialectvormen ter aanduiding van ziekteverschijnselen*. Licentiaatsverhandeling K.U. Leuven.
- Roukens, W. (1959), Het begrip slaan in de Limburgse dialecten. In: *Taal en Tongval* 11, blz. 137-145.
- Rys, K. en V. De Tier (2000), Benamingen voor het oogzweertje in de Vlaamse dialecten. In: *WVD-Contact* 14, nr. 1, blz. 21- 32.
- Snijders, D. (1971), Gesjappeerd... of neet? Idioma i.v.m. ziekte, leven en dood. In: *De Maaseikenaar. Periodiek contactblad van de Culturele Raad Maaseik* 2, nr. 3, blz. 18-20.
- Vantomme, V. (1999), *Ziektenamen in de West-Vlaamse dialecten*. Licentiaatsverhandeling Universiteit Gent.
- Verstegen, V. (1942), De ontrondingsgebieden in Zuid-Nederland. In: *Mededelingen van de Zuidnederlandsche Dialectcentrale*, jg. 37, nr. 1, p. 301-306.
- Wehrens, A. (1934), Volksgeneeskunde in Limburg. In: *Eigen Volk* 6, blz. 250.
- Weijnen, A.A. en A.P.G.M.A. Ficq-Weijen (1995), *Ziektenamen in de Nederlandse dialecten*. Koninginnegracht.
- Wijngaard, H. van de (1996), Blève, kómme, krèje, vónge, woëde i kaat braat. Het voltooid deelwoord van zes werkwoorden met perfectieve betekenis in de Limburgse dialecten. In: Hout, R. van & J. Kruijssen (red.), *Taalvariaties. Toonzettingen en modulaties op een thema*. Dordrecht, blz. 287-298.
- WALD: Schaars, A.H.G. (1989), *Woordenboek van de Achterhoekse en Liemerse Dialecten: De mens*. Doetinchem, verschijnt in delen en afleveringen.
- WBD: Weijnen, A., J. van Bakel e.a. (1967-), *Woordenboek van de Brabantse Dialecten (WBD)*. Assen, verschijnt in delen en afleveringen.
- WLD: Weijnen, A., J. Goossens e.a. (1983-), *Woordenboek van de Limburgse Dialecten (WLD)*. Assen, verschijnt in delen en afleveringen.
- WNT: *Woordenboek der Nederlandsche Taal*. 's-Gravenhage.
- WVD: Devos, M., H. Ryckeboer e.a. (1979-), *Woordenboek van de Vlaamse Dialekten (WVD)*. Gent-Tongeren, verschijnt in delen en afleveringen.

Kaarten

De kaarten zijn getekend met behulp van de programmatuur die in nauwe samenwerking met de afdeling automatisering van het Meertens Instituut van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen (KNAW) in Amsterdam is ontworpen. Daar zijn ook de programmaonderdelen gemaakt waarmee het skelet van de lemma's en de materiaalbasis uit de database kan worden afgeleid.

In tegenstelling tot de voorgaande afleveringen van deel III is er in deze en in de komende afleveringen om budgettaire redenen afgezien van de steunkleur in de kaarten en daarmee ook van de gebiedsgrenzen in de taalkaarten. Vanaf 2004 worden de afleveringen niet meer in off-set gedrukt, maar geprint; dit procédé laat alleen zwart-wit illustraties toe. De kaarten zijn ook niet meer in de woordenboekartikelen geplaatst, maar in een afzonderlijke paragraaf achter in het boek. De gebiedsindeling, omstandig uiteengezet in de Inleiding bij deel III, afl. 4.1: *Inleiding en Fauna: Vogels*, p. XXI), vindt men hier op de binnenkant van het stofomslag gedrukt.

Financiële steun en begeleiding

Dit werk is tot stand gekomen met steun van het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen (FWO), onderzoeksproject G.4425.00N (Max Wildiersfonds) en van de Katholieke Universiteit Leuven. De publicatie is mogelijk dankzij de publicatiesubsidie van de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) te 's Gravenhage. In het kader van een nieuw digitaliseringsproject waarbij de afleveringen binnen afzienbare tijd ook raadpleegbaar zullen zijn op internet, is echter afgestapt van de kostelijke meerkleurendruk zoals in de afleveringen over de Fauna en de Flora. Dat er desondanks naast een digitale publicatie ook een papieren versie van deze afleveringen van het WLD zal verschijnen, is voorts mede te danken aan de bereidwillige medewerking van printing-on-demand uitgeverij Gopher.

De wetenschappelijke projectleiding was in handen van prof. dr. L. Draye (K.U.Leuven) en prof. dr. R. van Hout (K.U.Nijmegen).

Mijn hartelijke dank gaat uit naar dr. Joep Kruijsen, die de rol van pionier voor deel III bij het WLD vervulde, en drs. Piet Vos, die de parallelafleveringen voor het WBD verzorgde, voor de vele goede raad en hulp alsook voor de kritische opmerkingen en suggesties bij een eerste versie van het manuscript van deze aflevering. Voorts dank ik ook de overige Nijmeegse en Leuvense collega's voor hun hulp en de aangename werksfeer waarin dit werk tot stand is gekomen.

Ronny Keulen
Leuven, oktober 2004

Inhoudsopgave

Sectie 1: De mens als individu
 Aflevering 1.2: Beweging en Gezondheid

Ten Geleide	V	Mompelend heen en weer	
Inhoudsopgave	XIII	draaien	21
1 Bewegingen en houdingen	1	Tollen (kaart 11)	22
<i>1.1 Bewegingen en houdingen die een rusttoestand impliceren</i>	<i>1</i>	Bengelen	23
Rusten (kaart 1)	2	Krioelen	23
Moe (kaart 2)	2	Dringen	23
Geeuwen (kaart 3)	3	(Zich) Bukken	24
Slaap	3	<i>1.3 Bewegingen en houdingen die de romp (en benen) betreffen</i>	25
Slaperig	3	Wiebelen (kaart 12)	25
Sluimeren	3	Heen en weer schuiven (kaart 13)	25
Dutje	5	Opschuiven	26
Middagdutje	5	<i>1.4 Bewegingen en houdingen die armen en handen betreffen</i>	27
Middagdutje doen (kaart 4)	6	Links, linkshandig (kaart 14)	27
Snurken (kaart 5)	8	Met de linkerhand (kaart 15)	27
Nachtmerrie	8	Linkshandig persoon (kaart 16)	28
Nachtmerrie hebben	9	Slaan (kaart 17)	28
Wekken	9	Slag (kaarten 18 ab)	29
Wakker	10	Muilpeer	30
<i>1.2 Bewegingen en houdingen die het hele lichaam betreffen</i>	<i>11</i>	Oorveeg	31
In beweging komen	11	Pak slaag (kaart 19)	32
Hotsen	12	Een pak slaag krijgen	33
Naar huis gaan (kaart 6)	13	Een pak slaag geven	34
Meegaan (kaart 7)	13	Bont en blauw slaan (kaart 20)	38
Omhooggaan	13	In de rug slaan (met de vuist) (kaart 21)	39
Schielijk vallen	14	Gispen, geselen (kaart 22)	40
Struikelen	14	Knuppel, knots (kaarten 23 ab)	41
Vooroverduikelen (kaart 8)	15	Blutsen (kaart 24)	42
Glijden (kaart 9)	17	Bluts (kaart 25)	43
Uitglijden (kaart 10)	18	Zwaaïen (kaart 26)	43
De berg afrollen	19		
Draaien	20		
Heen en weer draaien	20		

Rukken	44	<i>1.6 Bewegingen en houdingen</i>	
Ruk (kaart 27)	44	<i>die benen en voeten</i>	
Graven (kaart 28)	45	<i>betreffen</i>	70
Een kuil graven (kaart 29)	45	Onvast ter been (zijn)	70
Wroeten (kaart 30)	46	Trant	72
Overhoop halen	47	Wandelen (kaart 51)	72
Woelen (kaart 31)	48	Slenteren (kaart 52)	72
Wrijven	48	Rondslechteren, ronddolen	
Klieven (kaart 32)	49	(kaart 53)	74
Krommen, ombuigen	49	Verdacht rondlopen	
Duwen	50	(kaart 54)	76
Drukken	50	Sluipen (kaart 55)	77
Opeenschuiven	50	Op een sukkeldrafje lopen	77
Trekken	51	Op de loop gaan (kaart 56)	78
Slepen	51	Verdwenen (kaart 57)	80
Optillen (kaart 33)	51	Zich haasten (kaart 58)	80
Stoten	52	Vlug lopen	81
Recht vooruitstoten met de		Driftig lopen	83
armen (kaart 34)	53	Woest, onachtzaam lopen	84
Gooien (kaart 35)	53	Druk heen en weer lopen	85
Reiken naar	54	IJsberen (kaart 59)	86
Nemen, pakken	54	Waggelen (kaart 60)	87
Grijpen (kaart 36)	54	Moeilijk vooruitkomen	89
Weggrissen (kaart 37)	55	Met kleine stapjes lopen	90
Dompelen (kaart 38)	56	Met grote stappen lopen	
Ingieten (met geluid)	57	(kaart 61)	90
Sputten (kaart 39)	57	Schrede (kaart 62)	92
Morsen (kaart 40)	58	Sloffen	93
Plassen (met water)		Op de tenen lopen (kaart 63)	93
(kaart 41)	59	Beweeglijk rondlopen	94
Opbergen	60	Achteruitgaan (kaart 64)	95
Verbergen	60	Waden (kaart 65)	96
Sprokkelen (kaart 42)	60	Pootjebaden (kaart 66)	96
Omarmen (kaart 43)	61	Door het water lopen met	
Omhelzen (kaart 44)	61	schoeisel aan (kaart 67)	98
		Hinken (kaart 68)	99
<i>1.5 Bewegingen en houdingen</i>		Huppelen	99
<i>die handen en vingers</i>		Kruipen	100
<i>betreffen</i>	63	Klauteren (kaart 69)	100
Kloppen	63	Trappelen	101
Krabben (kaarten 45 ab)	63	Hurken (kaart 70)	101
Kietelen (kaart 46)	64	Gehurkt zitten (kaart 71)	102
Knijpen (kaart 47)	64	Schoppen (kaart 72)	103
Knellen (kaart 48)	65	Schop (kaart 73)	103
Wringen	66		
Vouwen	66	<i>1.7 Bewegingen en houdingen</i>	
Verfrommelen (kaart 49)	66	<i>die armen en benen</i>	
Doelloos friemelen	67	<i>betreffen</i>	105
Aanhoudend bepoetelen		Spartelen	105
(kaart 50)	68		

1.8 <i>Bewegingen en houdingen die delen van de romp betreffen</i>	106	Huivering (kaart 90)	132
Schokschouderen (kaart 74)	106	Huiverig	133
Op de schouder nemen, dragen	106	Kippenvel (kaart 91)	133
Op de schouder zitten	107	Verkillen (kaart 92)	134
		Verkleumd (kaart 93)	135
		Stijf van vingers en handen (kaart 94)	136
		Koorts (kaart 95)	136
1.9 <i>Bewegingen en houdingen die (delen van) het hoofd betreffen</i>	109	Zweten	137
(Met) Het hoofd stoten (kaart 75)	109	IJlen (kaart 96)	137
		Duizelig (kaarten 97 ab)	138
		Duizelig zijn	139
		Duizeling, duizeligheid	139
		Bezwijming	140
		Flauwvallen	140
2 Gezondheid en ziekte	111	Bewusteloos	142
		Hijgen (kaart 98)	142
2.1 <i>Gezondheidstoestand</i>	111	Kortademig (zijn) (kaart 99)	143
Gezond zijn	111	Stikken (kaart 100)	143
Lichaamskracht (kaart 76)	112	Hees, schor (kaart 101)	144
Zwak, ongezond	112	Hoest	144
Onwel	113	Hoesten (kaart 102)	144
Zich niet lekker voelen	114	Kuchen (kaart 103)	145
Ziek (kaart 77)	115	Niezen (kaart 104)	146
Ziekelijk (kaart 78)	116	Fluim (kaart 105)	146
Sukkelen	116	Fluimen uitspuwen (kaart 106)	147
Wegkwijnen (kaart 79)	117	Snottebel (kaart 107)	149
		Snotneus	150
2.2 <i>Ziekten en aandoeningen</i>	119	Snotteren (kaart 108)	150
2.2.1 <i>Algemeenheden</i>	119	Zijn neus snuiten (kaart 109)	151
Ziekte (kaart 80)	119	Slijm (kaart 110)	151
Een ziekte onder de leden hebben (kaart 81)	119	Hik (kaart 111)	152
Ingebeelde ziekte	121	Oprispen (kaart 112)	152
Kwaal	122	Oprisping	153
Mankeren (kaart 82)	123	Zure oprisping (kaart 113)	153
Epidemie (kaart 83)	123	Zuur oprispen (kaart 114)	154
2.2.2 <i>Verschijselen</i>	125	Braken (kaart 115)	155
Bleek (kaart 84)	125	Diarree	156
Flets (kaart 85)	125	Hardlijvigheid, hardlijvig (zijn) (kaart 116)	158
Bleek, flets zien (Persoon met) Bleek, flets gezicht	127	Zwellen	158
Pijn (kaart 86)	128	Gezwel (kaart 117)	159
Pijnscheut	128	Afhangend gezwel	159
Een pijnscheut veroorzaken	128	Ontsteking	160
Kreunen van de pijn (kaart 87)	129	Zweren, etteren (kaart 118)	160
Bibberen (kaart 88)	130	Etter (kaart 119)	161
Huiveren (kaart 89)	130	Roof(je) (kaart 120)	162
		Huidschilfers (kaart 121)	162
		Jeuk (kaart 122)	163

Jeuken (kaart 122)	164	Indigestie (hebben)	
Litteken (kaart 123)	164	(kaart 149)	185
Pokdalig	165	Blaasontsteking (kaart 150)	186
Gif (kaart 124)	165	Aambeien (kaart 151)	186
Vergifigen (kaart 125)	166	Geelzucht (kaart 152)	187
2.2.3 <i>Vershillende ziekten</i>	167	Breuk (kaart 153)	187
2.2.3.1 <i>Hoofd en Zenuwen</i>	167	2.2.3.8 <i>Huid</i>	188
Hoofdpijn (kaart 126)	167	Huiduitslag (kaart 154)	188
Beroerte (kaart 127)	167	Roos (Rode uitslag)	188
Stuipen (kaart 128)	168	Ringworm (kaart 155)	189
De stuipen krijgen	168	Eczeem (kaart 156)	190
De stuipen hebben	169	Schurft (kaart 157)	190
2.2.3.2 <i>Omgeving oren en hals</i>	169	Zweer	191
Bof (kaart 129)	169	Strontje (kaart 158)	191
Klierziekte (kaart 130)	169	Krentenbaard (kaart 159)	193
2.2.3.3 <i>Mond</i>	171	Uitslag onder de neus	
Spruw	171	(kaart 160)	193
Tandpijn (kaart 131)	171	Blikaars (kaart 161)	194
Cariës (kaart 132)	172	Puistjes (kaart 162)	194
Scheurbuik	172	Steenpuist, bloedzweer	
2.2.3.4 <i>Ademhalingswegen</i>	173	(kaart 163)	195
Keelpijn (kaart 133)	173	Negenooog (kaart 164)	196
Kroep	173	Eksterooog (kaart 165)	197
Struma	174	Blaar (kaart 166)	197
Kinkhoest (kaart 134)	174	Brandblaar	198
Verkouden (kaart 135)	174	Werkblaar	198
Een verkoudheid hebben		Eelt, eeltknobbel (kaart 167)	198
(kaart 136)	175	Wrat (kaart 168)	199
Verkoudheid (kaart 137)	177	Ruw worden	200
Griep (kaart 138)	178	Ruw (kaart 169)	200
Borstvliesontsteking		Kloven (kaart 170)	201
(kaart 139)	179	Fijt (kaart 171)	202
Tuberculose	179	Nijdnagel (kaart 172)	202
2.2.3.5 <i>Rug, ledematen, gewrichten</i>	179	2.2.3.9 <i>Het hele lichaam betreffende</i>	204
Lichaamsvocht (kaart 140)	179	Waterzucht	204
Reumatiek (kaart 141)	180	2.2.3.10 <i>Enkele besmettelijke ziekten</i>	204
Jicht (kaart 142)	181	Koudvuur	204
Heupjicht (kaart 143)	181	Melaatsheid (kaart 173)	205
Spit (kaart 144)	182	Syfilis	205
Voetjicht (kaart 145)	182	Tetanus (kaart 174)	206
2.2.3.6 <i>Hart, bloed, bloedsomloop</i>	183	Waterpokken (kaart 175)	206
Hartinfarct (kaart 146)	183	Roodvonk (kaart 176)	206
Spatader (kaart 147)	184	Mazelen (kaart 177)	207
2.2.3.7 <i>Buik, organen, ingewanden</i>	184	2.2.3.11 <i>Ongeval</i>	208
Buikpijn (kaart 148)	184	Ongeluk (kaart 178)	208
		Gewond	208
		Wonde (kaart 179)	208

Gapende wonde	209	Knikkebenen	221
Snijwonde (kaarten 180 ab)	209	Wijdbeens lopen (kaart 192)	222
Schram (kaart 181)	210		
Schrammen (kaart 182)	211		
Blauw oog	212	2.3 <i>Verzorging</i>	225
Bloeduitstorting	212	Dokteren	225
Buil op het hoofd (kaart 183)	212	Ziekenhuis (kaart 193)	226
Verstuiken	213	Kwakzalver (kaart 194)	226
2.2.3.12 <i>Gebrek</i>	214	Betten van een wonde (kaart 195)	227
Mismaakt (kaart 184)	214	Stelpen van bloed (kaart 196)	228
Kippenborst (kaart 185)	214	Verbinden van een wonde (kaart 197)	228
Bochel (kaart 186)	215	Zwachtel (kaart 198)	228
Gebrekkig (kaart 187)	215	Medicijn	229
Gebrekkig persoon	216	Opereren	229
Kreupel	217	Lancet (kaart 199)	230
Manken (kaart 188)	217	Genezen (kaart 200)	230
Horrelvoet (kaart 189)	218	Weer genezen	231
Maaivoeten (kaart 190)	219		
Haarenkelen (kaart 191)	221		

Lijst van de kaarten

1. Rusten	233	b. Knuppel, knots [2]	245
2. Moe	234	24. Blutsen	246
3. Geeuwen	234	25. Bluts	246
4. Middagdutje doen	235	26. Zwaaien	247
5. Snurken	235	27. Ruk	247
6. Naar huis gaan	236	28. Graven	248
7. Meegaan	236	29. Een kuil graven	248
8. Vooroverduikelen	237	30. Wroeten	249
9. Glijden	237	31. Woelen	249
10. Uitglijden	238	32. Klieven	250
11. Tollen	238	33. Optillen	250
12. Wiebelen	239	34. Recht vooruitstoten met de armen	251
13. Heen en weer schuiven	239	35. Gooien	251
14. Links, linkshandig	240	36. Grijpen	252
15. Met de linkerhand	240	37. Weggrissen	252
16. Linkshandig persoon	241	38. Dompelen	253
17. Slaan	241	39. Spuiten	253
18. a. Slag [1]	242	40. Morsen	254
b. Slag [2]	242	41. Plassen (met water)	254
19. Pak slaag	243	42. Sprokkelen	255
20. Bont en blauw slaan	243	43. Omarmen	255
21. In de rug slaan (met de vuist)	244	44. Omhelzen	256
22. Gispen, geselen	244	45. a. Krabben [1]	256
23. a. Knuppel, knots [1]	245	b. Krabben [2]	257

46. Kietelen	257	94. Stijf van vingers en handen	281
47. Knijpen	258	95. Koorts	282
48. Knellen	258	96. IJlen	282
49. Verfrommelen	259	97. a. Duizelig [1]	283
50. Aanhoudend bepoetelen	259	b. Duizelig [2]	283
51. Wandelen	260	98. Hijgen	284
52. Slenteren	260	99. Kortademig (zijn)	284
53. Rondslenteren, ronddolen	261	100. Stikken	285
54. Verdacht rondlopen	261	101. Hees, schor	285
55. Sluipen	262	102. Hoesten	286
56. Op de loop gaan	262	103. Kuchen	286
57. Verdwenen	263	104. Niezen	287
58. Zich haasten	263	105. Fluim	287
59. IJsberen	264	106. Fluimen uitspuwen	288
60. Waggelen	264	107. Snottebel	288
61. Met grote stappen lopen	265	108. Snotteren	289
62. Schrede	265	109. Zijn neus snuiten	289
63. Op de tenen lopen	266	110. Slijm	290
64. Achteruitgaan	266	111. Hik	290
65. Waden	267	112. Oprispen	291
66. Pootjebaden	267	113. Zure oprisping	291
67. Door het water lopen met schoeisel aan	268	114. Zuur oprispen	292
68. Hinken	268	115. Braken	292
69. Klauteren	269	116. Hardlijvigheid, hardlijvig (zijn)	293
70. Hurken	269	117. Gezwel	293
71. Gehurkt zitten	270	118. Zweren, etteren	294
72. Schoppen	270	119. Etter	294
73. Schop	271	120. Roof(je)	295
74. Schokschouderen	271	121. Huidschilfers	295
75. (Met) Het hoofd stoten	272	122. Jeuk, jeuken	296
76. Lichaamskracht	272	123. Litteken	296
77. Ziek	273	124. Gif	297
78. Ziekelijk	273	125. Vergiftigen	297
79. Wegkwijnen	274	126. Hoofdpijn	298
80. Ziekte	274	127. Beroerte	298
81. Een ziekte onder de leden hebben	275	128. Stuipen	299
82. Mankeren	275	129. Bof	299
83. Epidemie	276	130. Klierziekte	300
84. Bleek	276	131. Tandpijn	300
85. Flets	277	132. Cariës	301
86. Pijn	277	133. Keelpijn	301
87. Kreunen van de pijn	278	134. Kinkhoest	302
88. Bibberen	278	135. Verkouden	302
89. Huiveren	279	136. Een verkoudheid hebben	303
90. Huivering	279	137. Verkoudheid	303
91. Kippenvel	280	138. Griep	304
92. Verkillen	280	139. Borstvliesontsteking	304
93. Verkleumd	281	140. Lichaamsvocht	305

141. Reumatiek	305	172. Nijdnagel	321
142. Jicht	306	173. Melaatsheid	321
143. Heupjicht	306	174. Tetanus	322
144. Spit	307	175. Waterpokken	322
145. Voetjicht	307	176. Roodvonk	323
146. Hartinfarct	308	177. Mazelen	323
147. Spatader	308	178. Ongeluk	324
148. Buikpijn	309	179. Wonde (fonologisch)	324
149. Indigestie (hebben)	309	180. a. Snijwonde [1]	325
150. Blaasontsteking	310	b. Snijwonde [2]	325
151. Aambeien	310	181. Schram	326
152. Geelzucht	311	182. Schrammen	326
153. Breuk	311	183. Buil op het hoofd	327
154. Huiduitslag	312	184. Mismaakt	327
155. Ringworm	312	185. Kippenborst	328
156. Eczeem	313	186. Bochel	328
157. Schurft	313	187. Gebrekkig	329
158. Strontje	314	188. Manken	329
159. Krentenbaard	314	189. Horrelvoet	330
160. Uitslag onder de neus	315	190. Maaivoeten	330
161. Blikaars	315	191. Haarenkelen	331
162. Puistjes	316	192. Wijdbeens lopen	331
163. Steenpuist, bloedzweer	316	193. Ziekenhuis	332
164. Negenooog	317	194. Kwakzalver	332
165. Eksterooog	317	195. Betten van een wonde	333
166. Blaar	318	196. Stelpen van bloed	333
167. Eelt, eeltknobbel	318	197. Verbinden van een wonde	334
168. Wrat	319	198. Zwachtel	334
169. Ruw	319	199. Lancet	335
170. Kloven	320	200. Genezen	335
171. Fijt	320		
Alfabetisch register			337
Verschenen afleveringen van het WLD			431

1 Bewegingen en houdingen

In dit hoofdstuk worden allerlei begrippen met betrekking tot de bewegingen en houdingen van het menselijke lichaam behandeld. In een eerste paragraaf 1.1 komen de begrippen in verband met rusten en slapen aan bod. Vervolgens komen de bewegingen en houdingen die het hele lichaam betreffen aan de orde (1.2). In de daaropvolgende paragrafen zijn de bewegingen en houdingen ingedeeld naar gelang de streek van het lichaam die ze betreffen. Zo worden in een korte paragraaf 1.3 de bewegingen en houdingen die de romp (en de benen) betreffen behandeld. Vervolgens komen de bewegingen en houdingen met betrekking tot zowel de bovenste als de onderste ledematen aan bod. Met betrekking tot de bovenste ledematen komen bewegingen en houdingen die armen en handen (1.4) en bewegingen en houdingen die handen en vingers betreffen (1.5) aan de orde. In paragraaf 1.6 worden de bewegingen en houdingen die de onderste ledematen betreffen, t.w. de benen en de voeten, behandeld, in paragraaf 1.7 de bewegingen en houdingen met betrekking tot armen en benen. In twee kleinere afsluitende subparagrafen komen ten slotte respectievelijk bewegingen en houdingen die delen van de romp (1.8) en (delen van) het hoofd (1.9) betreffen aan bod.

Heel wat werkwoorden die elementaire bewegingen en houdingen uitdrukken vertonen, geen lexicale variatie. Dit is te verklaren doordat zij vrij oud zijn en in de regel teruggaan op een oude Indogermaanse stam. Het gaat om werkwoorden als BREKEN, BRENGEN, DANSEN, DRAGEN, GAAN, GEVEN, HALEN, HANGEN, HOUDEN, KOMEN, LATEN, LEGGEN, LIGGEN, LOPEN, SPRINGEN, STAAN, STEKEN [en daarvan afgeleid STEEK], VALLEN, VANGEN, VINDEN, ZETTEN, ZITTEN EN ZOEKEN. Uiteraard vertonen deze werkwoorden wel de te verwachten fonologische variatie.

Ook voor de begrippen SCHEPPEN en SPANNEN is er geen lexicale variatie opgetekend, overal werd **scheppen** en **spannen** geantwoord. Hierbij moet wel vermeld worden dat er voor SCHEPPEN nauwelijks materiaal is voor Nederlands-Limburg, terwijl er omgekeerd voor SPANNEN amper gegevens zijn voor Belgisch-Limburg. Voor PLUKKEN werd overal **plukken** geantwoord, behalve voor Blitterswijk waar naast **plukken** ook **afdoen** is opgetekend.

De bovenvermelde begrippen worden dan ook niet als aparte lemma's behandeld in de onderstaande tekst, maar zijn wel opgenomen in de materiaalbasis (zie ook <http://www.kun.nl/dialect/wld>).

1.1 Bewegingen en houdingen die een rusttoestand impliceren

Hier worden verschillende begrippen in verband met rusten en slapen behandeld. In tegenstelling tot het Woordenboek van de Brabantse Dialecten (WBD) is ervoor geopteerd om deze begrippen onder te brengen in een aparte paragraaf.

De lemma's RUSTEN en MOE worden in het Woordenboek van de Brabantse Dialecten opgenomen onder "Bewegingen en houdingen die het hele lichaam betreffen". De lemma's GEEUWEN, SNURKEN, SLAAP, (MIDDAG)DUTJE, EEN (MIDDAG)DUTJE DOEN, SLUIMEREN-DOMMELEN, SLAPERIG, WEKKEN, WAKKER en NACHTMERRIE; EEN NACHTMERRIE HEBBEN worden dan weer behandeld in paragraaf 7.3: 'Rusten en slapen' in WBD III, aflevering 2.1: *De Woning*.

RUSTEN

Kaart 1, pag. 233

N 84 (1981) (075), SGV (1914) (030),
ZND A1 (1940sq) (258);
Tungelroy Wb. (030).

Rust, pauze houden na arbeid, inspanning of vermoeienis. Uitrusten of verpozen.

Naast **rusten** treffen we in de Limburgse dialecten ook de abluutende vormen **rasten** (vgl. Du. *rasten*) en **resten** (vgl. Eng. *to rest*) aan. De opgaven *resten* in o.a. As, Beverst en Eigenbilzen zijn geen abluutsvormen maar klankwettige ontrondingen van *rösten* binnen het ontrondingsgebied (vgl. Versteegen (1942)) en daarom als lexicale variant van **rusten** getypeerd.

De trefwoorden **schafte**n en **ungeren** hebben vooral betrekking op het rusten tijdens of na het nuttigen van een maaltijd.

Als benaming voor de 'periode waarin men rust' noteerden informanten voor Roermond en Meijel respectievelijk **rust** en **rustpauze**, voor Wijlre werd **schafte** opgetekend en voor Eksel en Maastricht **schafte**tijd.

rusten: freq. in heel Lb.

uitrusten: Kapel-in-'t-Zand, Swalmen, Schinnen, Merkelbeek, Gronsveld, Maastricht, Vlijtingen, Leopoldsburg en Gennep.

uistrasten: Schinnen.

rasten: freq. Oost.Zuidlb. en Centr.Maaslds.

resten: freq. Ripuar. en Oost.Zuidlb.; ook in Brunssum, Klimmen en Ten-Esschen/Weustenrade.

een slag resten: Eys.

schaften: freq. Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Gulpen, Tungelroy, Ittervoort, Thorn, Gruitrode, Echt/Gebroek, Urmond, Stein, Maastricht, Sint-Pieter, Blerick, Venlo en Maasbree.

schoften: freq. Kleverlds.; ook in Gulpen, Heythuysen, Montfort, Susteren, Valkenburg, Mheer, Tungelroy, Ell, Ophoven, Bree, Meeuwen, Eijsden, Loksbergen en Boekend.

ungeren (*unjer*en): verspr. Oostlb.

ungeren slapen (*inneren slapen*): As.

pauzeren: Vlodrop.

poosje doen (*pooske doen*): Jeuk.

pozen: Noorbeek, Terlinden en Ingber.

boteren: Geleen.

een uiltje vangen (*een uilke vangen*): As.

even liggen (*effe liggen*): Eys.

liggen: Heerlerbaan/Kaumer.

MOE

Kaart 2, pag. 234

RND (098), SGV (1914) (024), ZND 01 (1922) (863a), ZND 04 (1924) (023), ZND 08 (1925) (099), ZND A2 (1940sq) (367), ZND m (Coomans, Drieskens, Franssen, Gessler, Godelaine, GrGr, Houben, Mathys, Raymaekers, Vanderbeeken, Welter); Beverlo Wb. (165), Boorseem Wb. (072), Kortesseem Wb. (322), Tungelroy Wb. (029); Beenen, P. (1973) (180).

Vermoeid, afgemat, slap door uitputting van kracht.

moe (ook *moei*): alg. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., het zuiden van het Zuid.Oostlb., Trichterlds. en Bilzerlds., Tongerlds., Beringerlds., Lonerlds., Truierlds., Getelds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq. Dommellds. en Demerkemp.; ook in Beringe, Panningen, Helden/Everlo, Kerkhoven, Oostham en Lommel.

moeg: alg. Noord.Oostlb., het noorden van het Zuid.Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds., Maaskemp. en aansluitend Bilzerlds., Tongerlds., Dommellds. en Demerkemp., freq. Noordkemp. en Zuiderkemp.; ook in Sint-Truiden, Meldert, Stevensvennen, Venlo, Griendtsveen en Meijel.

GEEUWEN

Kaart 3, pag. 234

N 10 (1961) (083), ZND 34 (1940) (014), ZND m (Welter).

gapen: alg. in heel Lb.

geeuwen: verspr. Noord.Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds.; ook in Heerlerheide, Ulestraten, Nederweert, Weert, Maasbracht, Bocholt, Bree, Bunde, Neerharen, Sint-Huibrechts-Lille, Heusden, Heppen, Beverlo, Leopoldsburg, Velden, Blerick en Broekhuizen.

schuurpoort opentrekken (*schuurpots optrekken*): Kerkrade.

SLAAP

N 84 (1981) (126).

Toestand van (al dan niet volkomen) rust van de zintuigen en het bewust-

zijn of de neiging tot of behoefte aan deze toestand.

slaap (ook *slape*, *schlaf*, *slave*): alg. in heel Lb. behalve in het uiterste westen, waar het verspr. is.

vaak: Leopoldsburg, Loksbergen en Jeuk.

rust: Maastricht.

SLAPERIG

N 84 (1981) (127).

Slaap hebbend, geneigd tot slapen. Voor Venray, Ell en Simpelveld is ook de werkwoordelijke uitdrukking **slaap hebben** opgetekend. Een informant voor Stein noteert ook het zelfstandig naamwoord **slaapkop**. Voor dit begrip is er nauwelijks materiaal voor Belg.Lb.

slaperig: alg. in Nl.Lb. en Maaskemp.; ook in Ophoven en Leopoldsburg.

slapetig: Hoeselt en Epen.

slaapachtig: As.

stijf van de slaap: Eys.

doezig: Blerick en Brunssum.

doezelig: Gulpen, Heel, Roermond, Tungenroy en Maasbree.

dazelig: Maasbree.

dommelig: Blerick, Venlo en Caberg.

dutselig (*dotselig*): Tungenroy.

moe (ook *moei*): Gruitrode, Kerkrade en Eys.

moeg: Merkelbeek, Weert, As en Eksel.

ungerer (*unjerer*): Stein.

suf: Amby.

pom: Geleen.

kapot: Geleen.

vaardig: Geleen.

SLUIMEREN

N 10 (1961) (081), N 84 (1981) (127); Weertlands Wb2 (083).

Zacht, onvast slapen. In een toestand tussen slapen en waken verkeren, geleidelijk aan in slaap vallen. De informanten voor Kerkrade, Leveroy en Oirsbeek geven aan dat **ungeren** betrekking heeft op het sluimeren na het middagmaal (vgl. het lemma MIDDAGDUTJE DOEN). Voor Leopoldsburg is ook de uitdrukking **hij is omtrent vertrokken** (*hij is omtrent vertrokken*) opgetekend.

sluimeren (ook *slommere*): freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Dommelds. en Zuidgeld.Lb.; ook in Bree, Neeroeteren, Val-Meer, Beverst, Tongeren, Hasselt, Sint-Truiden en Middelaar.

inluimeren: Berg-aan-de-Maas.

doezen: Venlo, Hasselt en Rimburch.

doezelen (ook *toezelen*): verspr. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Weert, Tongeren, Eksel, Paal, Blerick, Ottersum en Afferden.

indoezelen: Schinveld.

wegdoezelen: Hasselt.

wegzakken: Schinveld.

knikkebollen: freq. Kleverlds., verspr. Zuid.Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds.; ook in Heerlen, Tegelen, Roermond, Nederweert, Neeroeteren, Opglabbeek, Maastricht, Bunde, Hasselt, Kwaadmechelen en Lommel.

knikken: verspr. Horns; ook in Baexem, Weert, Meeuwen, Hees, Smeermaas, Achel, Neerpelt, Hasselt, Bokrijk, Beverlo, Tessengerlo, Zelem, Halen, Lommel en Broekhuizen.

ungeren (ook *hunneren*, *unjereren*): Kerkrade, Heerlen, Schaesberg, Puth, Oirsbeek, Weert, Ittervoort, Leveroy en Urmond.

noeneren (*nunjereren*): Stein.

dommelen: Swalmen, Limbricht, Bree, Maastricht, Eksel en Loksbergen.

indommelen: As.

soezen: Roermond, Herten (bij Roermond), Weert, Venlo, Gennep en Wanssum.

soezelen: Eksel.

smoezelen: Boekend.

droenselen (ook *droonselen*): Haelen, Heel, Boeket/Heisterstraat en Nederweert.

drozelen: Paal, Koersel en Achel.

drozen: Heerlerheide.

knotsen: verspr. Maaskemp.; ook in Houthalen.

motsen (ook *moetsen*): Panningen, Reuver, Ell en Sevenum.

zwijmelen: Tongeren, Hasselt, Opheers en Gingelom.

dreunen: Mechelen.

dromen: Hoensbroek en Heerlerheide.

dromelen: Venlo.

duiken: Mheer.

duizelen: Koersel.

dutten: Overpelt en Leveroy.

dutselen (*doetselen*, *dotselen*): Meijel, Tegelen en Tungalroy.

koereloecken: Puth.

lunderen: Hasselt.

meuken: Lanklaar en Grevenbicht/Papenhoven.

pitten: Broekhuizen.

schonkeren: Brunssum.

slonkeren (ook *slongereren*): Meers en Neerbeek.

sluiperen: Kelmis.

suffen: Heerlerheide.

zauwelen: Tessengerlo.

zulten: Lommel.

gapen: Oirlo.

slapen: Brunssum en Waubach.

get slapen: Oirsbeek.

hazenslaap doen: Thorn.

hazenslaap hebben: Obbicht en Valkenburg.

DUTJE

N 84 (1981) (128, 129a, 129b), SGV (1914) (023), ZND 01 (1922) (854a, 854b), ZND 31 (1939) (022), ZND B1 (1940sq) (041); Beverlo Wb. (062).

Sluimering, lichte of korte slaap buiten de gewone nachtrust.

dut: Heythuysen, Sittard, Valkenburg, Ten-Esschen/Weustenrade, Born en Meijel.

dutje (ook *duke*, *dutsje*, *dutteke*): freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Centr.Maaslds., Trichterlds. en Zuiderkemp.; ook in Meeuwen, As, Sint-Huibrechts-Lille, Kaulille, Kermt, Beverlo, Leopoldsburg en Lommel.

hazenslaap: freq. Zuid.Oostlb., verspr. Oost.Zuidlb., Noord.-Oostlb., Horns en Kleverlds.; ook in Vaals, As, Born, Stein, Sint-Pieter en Eksel.

hazenslaapje (*hazenslaapke*): Nieuwenhagen, Herten (bij Roermond), Posterholt, Susteren, Lutterade, Schimmert, Weert, Caberg en Boekend.

muizenslaapje (*muizenslaapke*): Oirsbeek.

slaapje (*schlafje*, *slaapke*): verspr. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Kerkrade, Gulpen, Reuver, Montfort, Weert, Leopoldsburg, Blerick, Venlo, Gennep en Meijel.

lichte slaap: Reuver.

toer: Meerlo.

toertje (*toerke*): Roermond en Geleen.

tukje (*tukske*): Maastricht.

poosje (*pooske*): Loksbergen.

pauze (*bauze*): Wolder/Oud-Vroenhoven.

knikje (*knikske*): Beverlo en Gruitrode.

sluimer: Schinnen.

MIDDAGDUTJE

N 84 (1981) (128, 129a, 129b), SGV (1914) (023), ZND 01 (1922) (854a), ZND 31 (1939) (022), ZND B1 (1940sq) (041), ZND m (Dupont);

Beverlo Wb. (162), Genk Wb. (144, 220), Gennep Wb. (129, 133), Niel-bij-St.Truiden Wl. (081), Tungalroy Wb. (030).

Een korte slaap na het middagmaal. Het trefwoord **ungeren** is verwant met het gotische *undaurns* 'middag'. Het Middelnederlands Woordenboek kent het zelfstandig naamwoord **onderen** 'de voormiddag, de tijd tussen 9 en 12 uren, vooral het laatste gedeelte er van' en het werkwoord **onderen** 'een middagslaapje doen'. Ook voor Hamont is dit werkwoord nog opgetekend. In de Limburgse dialecten is het zelfstandig naamwoord gevelariseerd tot -ng- (vgl. b.v. *vingen* voor 'vinden') en nadien in sommige dialecten gemouilleerd tot -nj- (b.v. *vinjen*). Naast velarisering en mouillering zoals bij het zelfstandig naamwoord, is bij het werkwoord in sommige dialecten d-deletie opgetreden (vgl. b.v. *vinnen* voor 'vinden') of een hypercorrecte h- toegevoegd (*hungeren*).

Het trefwoord **unger**, znw. m. is te verklaren uit reïnterpretatie van het als meervoud opgevatte **ungeren**, dat geen meervoud heeft.

ungeren (zn.) (ook *inneren*, *unjerren*): freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns en Centr.Maaslds., verspr. Maaskemp.; ook in Borgharen.

ungerenslaap (*unjerenslaap*): Ophoven.

unger (ook *hunger*, *unjer*): verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.; ook in Simpelveld.

ungertje (*ungerke*, *unjerke*): Roermond, Schinveld en Schaesberg.

middagdutje (ook *middagdutsje*):
verspr. Zuid.Oostlb.; ook in
Nieuwenhagen, Heythuysen,
Kelpen, Stevensweert, Bree,
Maastricht, Sint-Huibrechts-Lille,
Beringen, Blerick, Venlo, Venray
en Oirlo.

middagslaap: Montfort, Geleen,
Heer, Opgrimbie en Lanaken.

middagslaapje (*middagschlafje*,
middagslaapke): zeldz.
Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds.,
Trichterlds. en Zuidgeld.Lb.; ook
in Simpelveld, Vaals, Heerlen,
Gulpen, Kapel-in-'t-Zand, Thorn
en As.

namiddagslaapje (*namiddagslaap-*
ke): Lontzen.

middagsrust: Kaulille.

noen: Schinnen.

noenslaap: Genk, Rosmeer, Hoeselt,
Koersel, Wellen en Leopoldsburg.

noenslaapje (*noenslaapke*):
Simpelveld.

noenenslaap: Gronsveld, Mheer en
Epen.

noenstondslaap: Beringen.

noenstond: Martenslinde, Beverlo,
Paal en Jeuk.

noenenstond: Aalst-bij-St.-Truiden,
Niel-bij-St.-Truiden en Jeuk.

noenrust: Gulpen.

noenrust: verspr. Oost.Zuidlb.; ook
in Noorbeek en Terlinden.

rustensuur: Sevenum.

onderstond (ook *onderston*, *onger-*
stong, *onnerstond*): verspr.
Dommelds.; ook in Nederweert,
Ospel, Tungalroy, Houthalen en
Zonhoven.

onderlaat (*ongerlaat*): Tungalroy
Wb.

onderste: Eksel.

ungerste (*innerste*): Genk.

oor: Venlo.

oren (ook *oeren*): freq. Kleverlds.

noren (ook *noeren*): verspr.
Kleverlds.

uiltje (*uilke*): Maaseik, Maastricht,
Sint-Pieter en Kortessem.

hot: Ulbeek.

loeren: Heerlen.

motse (*moetse*): Reuver.

motses (*moetses*): Sevenum.

MIDDAGDUTJE DOEN

Kaart 4, pag. 235

N 10 (1961) (081), N 84 (1981) (075, 128,
129a, 129b), SGV (1914) (023), ZND 01
(1922) (854a, 854b), ZND 31 (1939) (022),
ZND B1 (1940sq) (041), ZND m (Claessens);
Genk Wb. (144, 220), Hasselt Wb. (318),
Niel-bij-St.-Truiden Wl. (081), Sint-Truiden
Wb. (043), Tungalroy Wb. (030), Uikhoven
Wl. (109).

Na het middagmaal een korte slaap
houden.

Zie voor de herkomst van **ungeren**
en **onderen** het vorige lemma.

Onder A. staan de gebruikelijke
benamingen voor dit lemma, onder
B. staan enkele algemere en vagere
aanduidingen m.b.t. 'eventjes rusten'.

A. Gewone benamingen

ungeren (ook *unjereren*, *hungeren*,
hunjereren, *hunneren*, *igneren*): alg.
Ripuar., Oost.Zuidlb., Oostlb.,
Horns en Centr.Maaslds.; ook in
Weert, Bree, Opitter, Gruitrode,
Bunde en Lozen.

noenslapen: alg. Bilzerlds.,
Tongerlds., Lonerlds. en in het
zuiden van het Demerkemp.; ook
in Genk Wb. en in Herk-de-Stad,
Sint-Truiden en Loksbergen.

de noen slapen: freq. Bilzerlds.,
Lonerlds. en Truierlds.

zijn noen slapen: Hasselt Wb.

een uiltje vangen (ook *een uileke*
vangen, *een uilke vangen*): verspr.
Trichterlds. en aansluitend
Zuid.Oostlb.; ook in Steyl, Kapel-
in-'t-Zand, Stevensweert,

- Gruitrode, Maaseik, Lanklaar, Neerpelt, Sint-Huibrechts-Lille, Hasselt, Heppen, Paal, Oostham, Meldert, Lommel, Lottum, Venray en Meerlo.
- een uiltje knappen** (*een uilke knappen*): Sint-Pieter.
- een uil vangen**: Neerpelt, Sint-Huibrechts-Lille, Heppen en Beringen.
- duuten**: verspr. Oostlb., Horns en Kleverlds.; ook in Gruitrode, Born, Urmond, Maastricht, Lommel, Blerick en Venlo.
- indutten**: Meijel en Venlo.
- dutje doen** (ook *dutsje doen*): freq. Zuiderkemp., verspr. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Heer, Hunsel, Rekem, Maastricht, Sint-Huibrechts-Lille, Kaulille, Kermt en Lommel.
- middagdutje doen**: Beringen, Oirlo en Hamont.
- noendutje doen**: Moelingen.
- slaapje doen** (*slaapke doen*): Weert, Mechelen-aan-de-Maas, Rekem, Maastricht, Leopoldsburg en Gennep.
- slaapje houden** (*slaapke houwen*): Borgharen en Schimmert.
- middagslaap doen**: Mechelen-aan-de-Maas, Opgrimbie, Rekem en Hasselt.
- middagslaapje doen** (*middagschlafje doen, middagslaapke doen*): Simpelveld, Gulpen, Amby, As, Mechelen-aan-de-Maas en Rekem.
- middagslaapje houden** (*middagslaapke houwen*): Eijsden.
- noenslaap houden** (*noenslaap houwen*): Gronsveld en Mheer.
- noenslaap doen**: Mheer.
- ungeren slapen** (*unjeren slapen, inneren slapen, unjeren slapen, unneren slapen*): freq. Maaskemp., verspr. Horns; ook in Maaseik, Elen, Lanklaar en Kaulille.
- ungeren houden** (ook *inneren houden, ungeren houwen, unjeren houden, unjerer houwen*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Tungalroy, Gruitrode, Neeroeteren, Grevenbicht/Papenhoven en Buchten.
- ungertje houden** (*unjerke houden*): Schinveld.
- ungertje maken** (*unjerke maken*): Thorn.
- ungerenslaap doen** (*unjerenslaap doen*): Ophoven.
- de ungeren doen** (*de igneren doen*): Bocholt en Bree.
- de unger slapen** (*de unjer slapen*): Beegden en Dieteren.
- een hot slapen**: verspr. Truierlds.; ook in Ulbeek en Engelmanshoven.
- een hot trekken**: Jeuk.
- een oren houden** (*een oeren halden, een ooren halden*): verspr. Kleverlds.
- de oren houden** (*de oeren halden, de ooren halden*): Afferden, Lottum en Arcen.
- de noren houden** (*de noeren halden, de nooren halden*): verspr. Kleverlds.
- noensrust houden** (ook *noensrust houwen*): freq. Geullds.; ook in Mechelen en Epen.
- noenrust nemen**: Gulpen.
- noenstond slapen** (ook *noenstonds slapen*): freq. Beringerlds.; ook in Lummen.
- noenstond houden** (*noenstond houwen*): Heusden.
- noenstond doen**: Tessenderlo.
- de noenenstond slapen**: verspr. Truierlds.; ook in Heers.
- onderstond slapen** (ook *onnerstond slapen*): Houthalen en Zonhoven.
- onderstond houden** (*ongerstong houwen, onnerstond hagen*): Nederweert en Helchteren.
- onderste houden** (*onderste houwen, onnerste houwen*): Peer en Linde.
- onderste slapen**: Kaulille, Wijchmaal en Linde.
- ungerste slapen** (*innerste slapen, unjerste slapen*): Genk en Rotem.

onderen: Hamont.
afkappen: Sint-Truiden Wb.
doezelen: Kesseleik.
dösen (du.): Vaals.
duiken: Heerlen.
knotsen: Opglabbeek en As.
motsen (*moetsen*): Sevenum en Reuver.
maffen: Meerlo en Kesseleik.
meuken: Baarlo.
middagen: Uikhoven Wl.
nirgelen: Eijsden.
noenen: Schinnen.

B. Omschrijvende uitdrukkingen

slapen: Hunsel.
slapen gaan: Herk-de-Stad en Rosmeer.
slapen gaan voor een paar uurtjes (- *uurkes*): Rekem.
een uurtje pakken (*een uurke pakken*): Meldert.
een beetje gaan slapen (*een beetsje gaan slapen*): Hasselt.
get gaan slapen: Buggenum.
even slapen (*effe slafen, effe slapen*): Geleen en Simpelveld.
even liggen (*effe liggen*): Geulle.
even gaan liggen (*effe gaan liggen*): Weert.
eventjes gaan liggen (*efkes gaan liggen*): Oirlo.
wat gaan liggen: Ulbeek en Hasselt.
get gaan liggen: Helden/Everlo.
get op een oor gaan liggen: Buggenum.
zich op een oor leggen: Valkenburg.
een beetje rusten (*een beetsje rusten*): Hasselt.
get gaan rusten: Rosmeer.
get knikken: Vlijtingen.
eens knikken (*es knikken*): Lommel en Lanaken.
een beetje meuken: Beesel.
een beetje motsen: Ulbeek.
een beetje gaan zuieren (*een beetsje gaan zuieren*): Rekem.
even gaan dutten: Sint-Huibrechts-Lille.

eventjes knippen (*efkes knippen*): Venlo.
een oogje pitsen (*een oogske pitsen*): Hoeselt.
hij is verteren: Tessenderlo.
ik ga peunen: Genk.
zich ene maken: Grevenbicht/Papenhoven.

SNURKEN _____

Kaart 5, pag. 235

N 10 (1961) (080).

Tijdens de slaap door het trillen van het verhemelte een snorrend, zingend keelgeluid maken doordat de mond niet gesloten is.

snurken (ook *snorken*): alg. in heel Lb.
ronken: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Ubachsberg, Tegelen, Weert, Echt/Gebroek, Maastricht, Oost-Maarland, Tongeren, Hasselt, Afferden en Broekhuizen.
zagen: Ubachsberg, Vrusschemig, Hoensbroek, Klimmen, Roosteren, Urmond, Maastricht, Smeermaas, Gingelom, Venlo en Wanssum.
bomen zagen: Leveroy.
tarwe verkopen (*terf verkoupen*): Berg-aan-de-Maas.
gronsen: Gingelom.

NACHTMERRIE _____

ZND 05 (1924) (004), ZND B1 (1940sq) (004), ZND m (Mathys, Vanderbeeken).

Nachtelijke beklemming, benauwdheid in de slaap, meestal ook angstige droom, in het volksgeloof toegeschreven aan de 'maar', een boze geest, die dan ook zelf nachtmerrie heet. Een informant voor Sint-Truiden vermeldt het Fr. **cauchemar** als dialect-

woord van de toenmalige burgerij.
Voor dit begrip is er nauwelijks
materiaal voor NI.Lb.

maar (ook *meer*; *moor*): freq. in
Haspengouw; ook in Molen-
beersel, Lanklaar, Sint-Huibrechts-
Lille, Wijchmaal, Heusden,
Houthalen, Beringen en
Tessenderlo.

nachtmaar (ook *nachtmeer*; *nacht-
moor*): Amby, As, Genk, Bilzen,
Riksingem, Neerpelt, Linde,
Kermt, Velm en Sint-Truiden.

nachtmerrie: Rekem, Hamont,
Overpelt, Oostham en
Tessenderlo.

grijs merrie: Hoepertingen.

droom: verspr. Demerkemp.; ook in
Lozen.

akelige droom: Hamont.

bangelijke droom: Rekem.

lelijke droom: Sint-Truiden.

slechte droom: 's-Gravenvoeren.

vreselijke droom: Loksbergen.

muizenissen: Bree.

cauchemar (fr.): Sint-Truiden.

EEN NACHTMERRIE HEBBEN

ZND 05 (1924) (004), ZND B1 (1940sq)
(004).

Angstig dromen.

In het trefwoord **aardig dromen**
heeft 'aardig' de betekenis van 'zon-
derling, ongewoon, eigenaardig' en
niet deze van 'lief, aangenaam'.

Voor dit begrip is er nauwelijks
materiaal voor NI.Lb.

de maar heeft mich gereden (*de
maar heeft mich gereden*): verspr.
Horns en Centr.Maaslds.; ook in
Houthalen en Wellen.

de maar heeft mich bereden (*de
maar heeft mich bereiden*): Sint-
Huibrechts-Lille.

de maar heeft op mich gezeten (*de
moor heeft op mich gezeten*): Velm.

de maar heeft op mij gelegen (*de
moor heeft op mij gelegen*):
Rosmeer.

de maar gehad hebben (*de moor
gehad hebben*): verspr. Truierlds.
en aansluitend Lonerlds.; ook in
Bilzen.

van de maar gereden zijn (*van de
maar gereden zijn*): Montzen.

van de maar bereden zijn (*van de
maar bereiden zijn*, *van de moor
bereiden zijn*): Lanaken en
Martenslinde.

van de nachtmaar bereden zijn
(*van de nachtmeer bereiden zijn*):
Linde.

bereden worden (*bereden worden*):
Hasselt.

bereden van ... (*bereden van ...*):
Zolder.

van de maar rijden (*van de mare
rijden*): Paal.

de maar berijden (*de maar berijden*):
Lozen.

maarrijden (*maarrijden*): Mechelen-
aan-de-Maas.

dromen: Amby, Sint-Huibrechts-
Lille en Hasselt.

slecht dromen: 's-Gravenvoeren.

aardig dromen: Eksel.

ik heb gedeeld: Maastricht.

ik heb opgevaren: Tongeren.

WEKKEN

ZND A1 (1940sq) (024).

Wakker maken, doen ontwaken.

Het trefwoord **oproepen** heeft meer
betrekking op 'uit het bed doen
opstaan'.

Voor dit begrip is er nauwelijks
materiaal voor NI.Lb.

wekken: Kerkrade, Bree, Opoeteren,
Opplabbeek, Lanklaar, Beverst,
Tongeren, Lozen en Helchteren.

wakker maken: Bilzen, Tongeren,
Berg, Eksel, Houthalen, Beverlo,
Herk-de-Stad, Kwaadmechelen en
Meldert.

oproepen: Maaseik, Veulen en
Heers.

WAKKER _____

N 84 (1981) (130), ZND A1 (1940sq) (024).

Niet slapend.

De informant voor Venray noteert
slaap uit in de constructie ‘de slaap
uit hebben (*de slaop uut hebbe*)’.

wakker: alg. in heel Lb.

klaarwakker: Maastricht.

wakende: Herten (bij Roermond).

slaap uit: Venray, Meijel en Neer.

op: Venray en Schimmert.

1.2 Bewegingen en houdingen die het hele lichaam betreffen

IN BEWEGING KOMEN

N 84 (1981) (054), N 108 (2001) (007);
Kortessem Wb. (117).

Beginnen te bewegen, van plaats veranderen.

Voor Montfort, Oirlo en Meijel is ook de uitdrukking **er komt leven in** opgetekend.

op gang komen: verspr. Zuid.-Oostlb. en Maaskemp.; ook in Montzen, Swalmen, Tungelroy, Lanklaar, Grevenbicht/Papenhoven, Maastricht, Caberg, Kanne, Bilzen, Eigenbilzen, Hoeselt, Tongeren, Lauw, Achel, Eksel, Peer, Zolder, Zonhoven, Alken, Sint-Truiden, Jeuk, Kerkhoven, Tessenderlo, Lommel, Blerick en Meijel.

op gang geraken: Genk.

op gang schieten: Kinrooi.

op de gang komen: Houthalen.

aan de gang komen: Kinrooi, Geistingen, As, Boorseem en Kaulille.

aan de gang schieten: Hechtel en Eksel.

aan de gang gaan: Weert en Kortessem.

aan gang komen: Kanne.

in gang komen: Ingber, Vliermaal, Houthalen, Alken, Vorsen en Lommel.

in gang schieten: Eksel en Rekem.

in gang geraken: Hoepertingen.

in de gang komen: Houthalen.

in de gang schieten: Eksel.

zich in de gang zetten: Neeroeteren.

in zwang komen: Geleen.

gang komen: Kinrooi.

(zich) bewegen: freq. Noord.Oostlb., verspr. Centr.Maaslds.; ook in

Kerkrade, Vaals, Wijlre, Eys, Epen, Amby, Ophoven, Bree, Opglabbeek, Maastricht, Kanne, Bilzen, Zolder, Leopoldsburg, Kerkhoven en Boekend.

(zich) roeren: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Simpelveld, Heerlen, Zutendaal, Maaseik, Echt/Gebroek, Rekem, Bilzen, Eigenbilzen en Venray.

(zich) verroeren: Eys, Maastricht, Lommel, Venlo en Sevenum.

bougeren (<fr.): Klimmen, Boorseem, Maastricht, Bilzen, Eksel, Gors-Opleeuw en Borgloon.

avanceren (<fr.): Wellen.

in beweging komen: Amstenrade, Thorn, Stevensweert en Venlo.

langzaam in beweging komen: Blerick.

zich in beweging zetten: Oirsbeek.

aanvragen zich te bewegen: Montzen.

aan het bewegen: Bocholt.

beginnen te bewegen: Tienray.

eraan beginnen: Eksel.

beginnen: Meerlo.

meutelen: Stein, Wolder/Oud-Vroenhoven en Maastricht.

wakker worden: Thorn, Jeuk en Schimmert.

opstaan: Meijel en Kelpen.

aantreden (*aantrejen*): Venray.

aanzetten: Venray.

starten: Venlo.

vertrekken: Bilzen.

vooruit gaan: Meijel.

omhoog komen: Venlo.

schravelen: Sint-Pieter.

trampelen: Maastricht.

zich bemoeien: Gulpen.

zich richten: Montfort.

HOTSSEN —————

N 84 (1981) (110), N 108 (2001) (035), SGV (1914) (015), ZND 01 (1922) (510), ZND m (Godelaine);
Boorseem Wb. (134).

Schokkend, stotend voortgaan; zich met horten, met schokken bewegen. Voor Hoeselt is ook het bijvoeglijk naamwoord **schokkelenèrre** opgetekend.

hotsen: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Elen, Born, Maastricht, Sint-Pieter, Sint-Huibrechts-Lille, Peer, Kermt, Zonhoven, Beringen, Alken, Sint-Truiden, Aalst-bij-St.-Truiden, Tessenderlo, Loksbergen en Lommel.

hossen: Vlodrop, Nederweert, Ell, Eksel, Grubbenvorst en Meijel.

hotselen: verspr. Kleverlds.; ook in Kessel, Weert, Zolder, Jeuk en Lottum.

schokkelen (ook *schoggelen*, (*d*)*zjoeggelen*, *jokkelen*): freq. Noord.Oostlb. en Kleverlds., verspr. Horns, Maaskemp. en Demerkemp.; zeldz. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Simpelveld, Maaseik, Stein, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Tongeren, Eksel, Wellen, Lommel en Venlo.

schonkelen: Nunhem en Kerkrade.

schokken (ook (*d*)*zjoeken*): verspr. Centr.Maaslds.; ook in Nieuwenhagen, Kapel-in-'t-Zand, Montfort, Susteren, Wijnandsrade, Weert, Kinrooi, Maastricht, Bilzen, Eigenbilzen, Hoeselt, Kaulille, Gors-Opleeuw, Loksbergen, Lommel en Boekend.

stuiken (ook *stoggen*): freq. Zuid.Oostlb., verspr. Oost.Zuidlb. en Centr.Maaslds.; ook in Kapel-in-'t-Zand, Swalmen, Maastricht en Limmel.

stuikeken (ook *stoggelen*): freq. Zuid.Oostlb.; ook in Kinrooi en Geulle.

hobbelen: Simpelveld, Vaals, Nieuwenhagen, Gulpen, Geleen, Geistingen, Bocholt, Bree, Rekem, Tongeren, Peer, Houthalen, Tessenderlo en Venlo.

botsen: Neer, Belfeld, Schinveld, Amby, Klimmen, Stevensweert, Grevenbicht/Papenhoven, Rekem, Maastricht, Tongeren en Venlo.

botselen: Weert.

bodderen: Leopoldsburg, Eksel en Loksbergen.

bolderen: Blerick en Lutterade.

taffelen (ook *tsjaffelen*): As, Gors-Opleeuw en Borgloon.

toffelen (*tjoefelen*): Jeuk.

schuddelen: Meerssen en Heerlen.

schuddereren: Maasbree.

stoten: Heythuysen, Puth en Schimmert.

springen: Caberg en Berg-en-Terblijt.

schravelen: Sevenum en Doenrade.

slaan: Beesel en Guttecoven.

met schokjes vooruitgaan (*met zjoekskes vooruitgaan*): Kanne.

met schokken vooruitgaan (*met zjoekken vooruitgaan*): Kanne.

met hotsen en stoten vooruitgaan: Eigenbilzen.

met hotsen en stoten: Oirlo.

niet rap gaan: Kerkhoven.

traag vooruitgaan: Kerkhoven.

vooruihuppelen: Montzen.

daggelen (*dogelen*): Aalst-bij-St.-Truiden.

hinkelen: Jeuk.

hodderen: Zolder.

klotsen: Maaseik.

pechen: Susteren.

rammelen: Lanklaar.

rangelen: Horn.

rulsen: Heek.

rutschen (du.): Urmond.

spanken: Hoepertingen.

straffelen: Gors-Opleeuw.

strobbeelen: As.

strompelen: Beek.

NAAR HUIS GAAN —————

Kaart 6, pag. 236

DC 03 (1934) (015), N 10 (1961) (126), ZND 48 (1954) (019a);
Tungelroy Wb. (054);
Beenen, P. (1973) (135).

Zich naar de eigen woning begeven.

naar huis gaan: alg. Noord.Oostlb., Weertlds., Dommelds., Demerkemp., Brab.Lb., Lommels, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Stevensweert, Grote-Brogel, Genk, Paal, Beringen, Sint-Lambrechts-Herk en Gelinden.

heimwaarts gaan (*heivers gaan, heives gaan*): alg. Zuid.Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en aansluitend Maaskemp., verspr. Noord.-Oostlb.; ook in Borgharen en Itteren.

naar heim gaan: alg. Ripuar., Oost.Zuidlb. en aansluitend Zuid.Oostlb.

naar heim sporen: Waubach.

naar thuis gaan: freq. Lonerlds.; ook in Stevoort, Hasselt en Ordingen.

thuis gaan: freq. in Haspengouw.

jouwes gaan (ook *jouwet gaan*): freq. in het zuiden van het Bilzerlds.

naar ons gaan: Riemst, Val-Meer en Zichen-Zussen-Bolder.

doorgaan: Beringen.

MEEGAAN —————

Kaart 7, pag. 236

DC 03 (1934) (012), ZND 04 (1924) (012).

Met iemand of iets gaan, iemand vergezellen.

meegaan (ook *metgaan*): alg. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq. Noord.Oostlb., Weertlds. en in Belg.Lb., verspr. in overig. Lb.

meegaan met (ook *meegaan me, metgaan met*): freq. Maaskemp., Centr.Maaslds., Bilzerlds., Tongerlds. en Dommelds.; ook in Spekholzerheide, Nieuwenhagen, Sittard, Bemelen, Molenbeersel, Guigoven, Oostham en Tessenderlo.

meegaan bet (ook *meegaan be, metgaan be*): freq. Lonerlds., Truierlds. en aansluitend Demerkemp.; ook in Vliermaal en Loksbergen.

gaan: Geistingen en As.

gaan met (ook *gaan me*): freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Oost.Zuidlb., Horns, Centr.-Maaslds. en Trichterlds., verspr. Noord.Oostlb.; ook in Weert, Bree, Rosmeer, Val-Meer, Vliermaal, Hamont en Geysteren.

overgaan: Afferden.

meekomen (*metkomen*): Vliermaal.

OMHOOGGAAN —————

N 84 (1981) (069), N 108 (2001) (017);
Beverlo Wb. (192), Kortessesem Wb. (340).

Naar boven, in de hoogte of in de lucht gaan.

omhooggaan: freq. Noord.Oostlb. en Westlb., verspr. Zuid.Oostlb. en Centr.Lb.; ook in Jeuk, Kerkhoven, Tessenderlo, Lommel, Blerick, Meijel en Maasbree.

naar boven gaan: freq. Noord.-Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Nieuwenhagen, Gulpen, Ingber, Doenrade, Merkelbeek, Schimmert, Ophoven, Opglabbeek, Genk, Maastricht, Caberg, Kanne, Vlijtingen, Achel, Hechtel, Jeuk en Leopoldsburg.

opgaan: freq. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds., zeldz. Trichterlds., Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Gulpen, Weert, Zutendaal, Eksel, Zolder, Gors-Opleeuw, Borgloon en Venray.

erop gaan: Kerkrade, Vaals en Montzen.

stijgen: freq. Oost.Zuidlb., Zuid.-Oostlb. en Horns, verspr. Noord.-Oostlb.; ook in Bocholt, Geulle, Maastricht, Blerick, Venlo en Meijel.

opstijgen: Simpelveld, Nieuwenhagen, Bree, Maaseik, Maastricht, Eigenbilzen, Tongeren, Sint-Truiden en Blerick.

rijzen: zeldz. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Horns; ook in Weert, Meeuwen, Born, Stein, Caberg, Bilzen, Eigenbilzen, Eksel, Blerick, Venlo, Meijel en Maasbree.

opkomen: Weert en Bilzen.

klimmen: Posterholt, Maastricht, Venlo en Sevenum.

omhoogklimmen: Lommel en Oirlo.

bovenop gaan: Wellen, Bilzen en Tongeren.

bovenheen gaan: As.

boven gaan: Eys.

bergop gaan: Eksel.

de lucht ingaan: Boorseem.

de hoogte ingaan: Tienray.

naar de hoogte gaan: Tienray.

in het hoog gaan: Vorsen.

ophoog gaan: Gors-Opleeuw.

opveren: Wolder/Oud-Vroenhoven.

SCHIELIJK VALLEN —————

N 84 (1981) (070).

Snel, vlug en plotseling of in een zeer kort tijdsverloop naar beneden vallen.

Voor dit begrip zijn er nauwelijks gegevens voor Belg.Lb.

vlot vallen (ook *flot vallen*): Kerkrade, Heerlerbaan/Kaumer, Eys, Ingber, Kesseleik, Roermond, Geleen en Venlo.

ineens vallen: Meerlo, Reuver en Stevensweert.

gauw vallen: Meijel, Ospel en Maastricht.

schielijk vallen: Born en Lutterade.

pardoes vallen: Montfort.

onverhoeds vallen: As.

snel vallen: Reuver.

hard vallen: Tienray.

hals over kop vallen: Geleen.

zonder erg vallen: Montfort.

vallen wie een baksteen: Thorn, Schimmert en Wijlre.

vallen met een smak: Wolder/Oud-Vroenhoven.

smakken: Maastricht.

kwakken: Swalmen, Nieuwstadt en Simpelveld.

overhoop kwakken: Sevenum.

naar onder donderen: Maastricht.

afdonderen: Eys.

struikelen: Boekend en Urmond.

uitletsen: Herten (bij Roermond).

uitrutschen (<du.): Schimmert.

glitschen (du.): Stein.

neergaan: Maastricht.

neerpratsen: Simpelveld.

omvallen: Venray.

patsen: Oirlo.

klatsen: Maasbree.

kwatsen: Eksel.

brussen: Stein.

plofffen: Vlodrop.

tirvelen: Susteren.

toffelen: Geleen.

keukelen: Blerick.

STRUIKELEN —————

N 84 (1981) (072), SGV (1914) (036), ZND 07 (1924) (065), ZND B2 (1940sq) (412); Tungelroy Wb. (056).

Door met de voet tegen iets te stoten of door een misstap een ogenblik het

evenwicht verliezen en vallen of dreigen te vallen.

Voor Venlo is ook de uitdrukking **bijna de nek breken** opgetekend.

struikelen: alg. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Dommelds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Simpelveld, Houthalen en Zonhoven.

stuikelen (ook *stuichelen*): Vijlen, Panningen, Roermond en Thorn.

stuiken: Venray.

stronkelen: Simpelveld, Nieuwenhagen, Gulpen, Reuver, Brunssum, Amby, Weert, Maastricht, Koninksem, Eksel, Paal en Leopoldsburg.

vallen: Waubach, Posterholt, Opgrimbie, Lanaken, Vliermaal, Hamont, Lozen, Heusden, Beverlo, Gelinden, Hoepertingen en Mielen-boven-Aalst.

vallen over: Heerlen, Hasselt, Heers en Sint-Truiden.

vallen over zijn eigen voeten:

Gulpen.

(zich) aanstoten: zeldz. Zuid.-Oostlb.; ook in Kesseleik, Hoeselt, Tongeren, Veulen, Kortessem en Sevenum.

taffelen: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Geulle en Eijsden.

stropmelen: Schinnen, Oirsbeek, Schimmert, Tungalroy, Maastricht en Blerick.

strommelen: Merselo, Tienray en Horst.

strobelen: Tungalroy en As.

stobbelen: Opglabbeek.

schobbelen: Jeuk.

stolpern (du.): Hulsberg, Kerkrade en Vaals.

rutschen (du.): Eksel, Wijchmaal en Montzen.

uitrutschen (<du.): Kunrade, Wijlre, Montzen en Nunhem.

schrankelen: Tungalroy en Riksingen.

uitschraken: Bilzen, Martenslinde, Hoeselt, Gelinden, Wellen, Velm en Sint-Truiden.

uitschrikkelen: Rosmeer, Vlijtingen en Val-Meer.

schampen: Houthalen, Rotem en Lanklaar.

uitschampen: Kermt en Opgrimbie.

uitschuiven: Tessenderlo, Hamont en Sint-Huibrechts-Lille.

uitschieten: Oirlo.

uitslibberen: As en Bommershoven.

uitlitsen: Neer en Nieuwstadt.

kwinkelen: Heerlen en Eys.

omkwinkelen: Eys.

buitelen: Loksbergen.

tuimelen: Zonhoven.

schravelen: Maastricht.

stroffen: Peer.

haarenkelen: Sittard.

VOOROVERDUIKELEN

Kaart 8, pag. 237

N 10 (1961) (124), SGV (1914) (038), ZND 08 (1925) (020), ZND B1 (1940sq) (142); Tungalroy Wb. (061).

Voorwaarts naar beneden tuimelen; met de voorzijde, het gezicht neerwaarts of naar beneden vallen.

tuimelen: alg. Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq. Oost.Zuidlb., Weertlds. en Trichterlds.; ook in Simpelveld, Kerkrade, Bilzen, Sint-Huibrechts-Lille, Heusden en Paal.

over zijn kop tuimelen: Amby, Rotem, Maastricht, Kanne, Eksel, Kuringen, Zonhoven en Beringen.

over zijn hoofd tuimelen: Hamont.

duikelen: freq. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds. en Dommelds., verspr. Noord.-

- Oostlb., zeldz. Weertlds. en Kleverlds.; ook in Koersel, Beverlo, Paal, Opheers, Gingelom, Sint-Truiden, Kwaadmechelen, Tessengerlo, Halen, Lommel, Blerick en Venlo.
- kopje duikelen** (*kopke duikelen*): Ottersum.
- duiken**: Roermond, Herten (bij Roermond), Ulestraten, Weert, Roosteren, Maastricht, Tongeren, Eksel, Houthalen, Hasselt, Leopoldsburg en Venlo.
- stuiken**: Paal en Hees.
- struikelen**: Rimburg, Roermond, Boukoul, Limbricht, Valkenburg, Ell, Stevensweert, Bree, Echt/Gebroek, Oost-Maarland, Hamont en Velden.
- stolpern** (du.): freq. Ripuar.; ook in Montfort, Hoensbroek en Venlo.
- stulpen**: Middelaar en Kerkrade.
- voorovervallen**: zeldz. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Nunhem, Leuken, Tungalroy, Roosteren, Elsloo, Bunde, Lommel en Venlo.
- vooroverschieten**: Panningen, Thorn, Beverst, Hasselt en Blerick.
- vooroverstuiken**: Achel, Nunhem en Eksel.
- vooroverduiken**: Thorn.
- voorovertuimelen**: Wanssum.
- vooroverknikkelen**: Venlo.
- vooroverslaan**: Mechelen.
- voorovertirvelen**: Holtum.
- tirvelen** (ook *toervelen*): Holtum en Klimmen.
- keukelen** (ook *kukelen*): verspr. Bilzerlds. en Tongerlds., zeldz. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Neerbeek en Sint-Truiden.
- over zijn hoofd keukelen** (*over zijn hood keukelen*): Sint-Truiden.
- over zijn kop keukelen**: Hoeselt en Val-Meer.
- kopje keukelen** (*kopke keukelen*): Ottersum, Afferden en Blerick.
- kopkeukelen**: Gennep, Weert en Roermond.
- een keukeleboom maken**: alg. in het westen van het Centr.Maaslds.; ook in Opglabbeek en As.
- een keukeleboom zetten**: Opgrimbie.
- keukeleboompje schieten** (*keukeleboomke schieten*): Opglabbeek en Niel-bij-As.
- keukelemukje schieten** (*keukelemukske schieten*): Baarlo.
- een keukelebok slaan**: Montzen.
- een keukelaar slaan**: Tegelen.
- een keukelebuit zetten**: Berg-aan-de-Maas.
- een keukelebuit doen**: Meeressen.
- een keukeling doen**: Koninksem.
- keukeltjes doen** (*keukelkes doen*): Sint-Truiden.
- heuveltje schieten** (*heuvelke schieten*): Geistingen.
- hoofdje schieten** (*hötje schieten*): Heel.
- kopje schieten** (*kopke schieten*): alg. Dommellids.; ook in Molenbeersel, Bree en Gruitrode.
- over zijn kop schieten**: Meijel, Sint-Huibrechts-Lille en Bocholt.
- koelkop slaan**: Neer.
- koelekop schieten**: Haelen, Baexem, Nederweert en Leveroy.
- koeslekop schieten**: Panningen.
- kopjekraai schieten** (*kopkekraai schieten*): Lommel.
- koppelebuitje schieten**: Neeroeteren.
- kuitelen**: Maasniel en Sint-Odiliënberg.
- kuitselebuitsen**: Valkenburg en Schimmert.
- kuitselebuit slaan**: Ulestraten.
- kuitelebuit slaan**: Obbicht en Puth.
- kuitelbuit slaan**: Echt/Gebroek.
- een piepelepa maken**: Halen.
- een huppelepa maken**: Oostham, Beverlo en Houthalen.
- een huppelepan maken**: Paal en Beringen.
- een huppeleta maken**: Tessengerlo.
- een huppelebelle maken**: Veulen.
- een huppeleberg maken**: Heers.
- een tuppeleberg maken**: Heers.

een huppelefeer maken: Gelinden.
een hompelepeer maken:
 Hoepertingen en Wellen.
een tuimeling maken: Kuringen,
 Opglabbeek en Kanne.
een tuimelaar maken: Sint-
 Huibrechts-Lille en Amby.
een tuimeluit slaan: Simpelveld en
 Schaesberg.
een tuimelend slaan: Heerlen.
een buiteling maken: Lanaken.
buitelen: Zelem.
over zijn hoofd buitelen (*over zijn
 hood buitelen*): Koninksem.
over zijn kop bokspringen:
 Welkenraedt.
een boksprong maken: Welkenraedt.
een capriool maken (*een kampriool
 maken*): Kuringen.
capriolen maken (*kabriolen maken*):
 Hasselt.
een kunst maken: Zichen-Zussen-
 Bolder.
kunstjes doen (*kunskes doen*):
 Heers.
een kontelebots maken: Vaals.
de krollemol slaan: Hoensbroek.
de krollebol slaan: Mheer.
het rad slaan: Schaesberg.
aan de neus schieten: Neeritter.
vallen: Tongeren en Mheer.
op het gezicht vallen: Nieuwen-
 hagen.
op zijn gezicht vallen: Tegelen.
op zijn muil vallen (*op zijn moel
 vallen*): Guttecoven.
op zijn vallen: Leveroy.
hals over kop vallen: Kortessem en
 Heek.
ondersteboven vallen: Sittard.
kegelen: Eys.
kieperen: Gennep.
kievelen: Doenrade en Schinveld.
konkelebollen: Sint-Pieter.
kronkelen: Grevenbicht/Papen-
 hoven.
kwinkelen: Schinveld.
omslaan: Vlodrop.
plongeren (<fr.): Gingelom en
 Tongeren.

scheuteren: Ten-Esschen/Weusten-
 rade.
schrankelen: Tongeren.
stobbelen: Opglabbeek.
strompelen: Bree en Smeermaas.
stuiteren: Klimmen.
tobbelen (*tjubelen*): Gingelom.
toffelen: Geleen en Voerendaal.
travelen: Buggenum.
trullen: Kinrooi.
zich stapelen: Maaseik.

GLIJDEN

Kaart 9, pag. 237

N 84 (1981) (071), SGV (1914) (011),
 ZND 01 (1922) (356), ZND 06 (1924) (070a),
 ZND 14 (1926) (007), ZND 25 (1937) (014),
 ZND m (Borgers, Claessens, Godelaine,
 Houben, Kohneman, Langohr, Lenaerts,
 Michiels, Vanderbeeken, Welter);
 Beverlo Wb. (090), Boorse Wb. (129, 130),
 Kortessem Wb. (454), Tungelroy Wb. (069);
 Beenen, P. (1973) (174).

Gemakkelijk en zonder merkbare of
 met zeer weinig wrijving langs een
 oppervlakte, vaak een gladde of glib-
 berige oppervlakte zoals ijs of sneeuw,
 voortbewegen of voortschuiven.
 Op de kaart zijn de trefwoorden **glij-
 den** en **schampen** niet opgenomen.

sleuren: alg. Weertlds., Horns,
 Tongerlds., Demerkemp. en
 Lonerlds., freq. Zuid.Oostlb. en
 Centr.Maaslds.; ook in Bocholt en
 Herk-de-Stad.
slibberen (ook *sleuveren*): alg.
 Maaskemp., Dommelds.,
 Truierlds. en Kleverlds.; ook in
 Gulpen, Montzen, Klimmen,
 Molenbeersel, Elen, Hechtel,
 Gelinden, Tessengerlo en Lommel.
slidderen: alg. Noord.Oostlb. en
 Zuidgeld.Lb.; ook in Maasbracht,
 Stevensweert, Echt/Gebroek,
 Sevenum en Maasbree.

slipperen: freq. Dommellds.; ook in Stein en Meijel.

kaaien (meestal *keien*): alg. Centr.-Maaslds. en Trichterlds., freq. Zuid.Oostlb.; ook in Eys.

schuiven: verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Heythuysen, Neer, Reuver, Weert, Kelpen, Ittervoort, Meeuwen, Gruitrode, Beringen, Leopoldsbuurg, Tessenderlo, Meldert, Venlo, Oirlo en Tienray.

uitschuiven: Linkhout.

schuivelen (ook *schuifelen*, *schiebelen*): freq. Trichterlds.; ook in Eupen, Nieuwenhagen, Heythuysen, Nieuwstadt, Amby, Gronsveld, Tungelroy, Geulle en Hoeselt.

schuiveren: Boekend.

rutschen (du.): alg. Ripuar., freq. Oostlb-Rip. overgg. en aansluitend Zuid.Oostlb., zeldz. Centr.-Maaslds.; ook in Reuver, Vlodrop, Weert en As.

uitrutschen (du.): Venray, Linkhout en Ingber.

ritsen: alg. Getelds.; ook in Gruitrode en Donk (bij Herk-de-Stad).

litsen: verspr. Oostlb.; ook in Vijlen, Maasbracht, Echt/Gebroek en Lanklaar.

uitlitsen: Montfort, Susteren, Merkelbeek en Stevensweert.

glitschen (du.): freq. Oostlb-Rip. overgg., verspr. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Thorn, Eijsden, Venlo en Maasbree.

uitglitschen (du.): Maastricht.

flitsen: Montzen en Eupen.

glijden (*glijen*): zeldz. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Schaesberg, Schimmert, Wijnandsrade, Thorn, Laak, Borgharen, Sint-Huibrechts-Lille, Borgloon en Venlo.

schampen: zeldz. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Boorseem en Eksel.

uitschampen: Kunrade, As, Kermt en Linkhout.

scharrebrikken (ook *scharrewrikken*, *schabrikken*, *schawrikken*, *scharvelikken*, *schavelikken*, *slabrikken*, *slawrikken*, *selbrikken*): freq. Trichterlds., Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Overrepen.

schrikkelen (ook *schriggelen*): freq. Bilzerlds.; ook in Elen, Vroenhoven, Kanne en 's-Herenelderren.

schrikken: Eigenbilzen.

schrankelen: Kortessem en Martenslinde.

uitschrankelen: Bilzen.

strankelen: Mal.

schravelen: Boorseem.

slepen: freq. Oostlb-Rip. overgg.; ook in Kerkrade.

slijden (*slijen*): Simpelveld, Mheer, Meterik en Horst.

baanslijden (*baanslijen*): Heerlen.

baantje rijden (*baanke rijden*): Beringen.

een schuiver maken: Montfort.

rollen: Linkhout.

rijzen: Beverlo Wb.

UITGLIJDEN

Kaart 10, pag. 238

N 10 (1961) (143), ZND 24 (1937) (018), ZND B2 (1940sq) (411), ZND m (Dupont, GrGr, Houben, Vanderbeeken, Welter); Beverlo Wb. (268), Boorseem Wb. (127, 129), Kortessem Wb. (149, 375), Tungelroy Wb. (076); Beenen, P. (1973) (190, 191).

Door het glijden van zijn plaats schuiven en daardoor vallen of dreigen te vallen, hier m.b.t. het wegglijden van voeten of benen.

uitglijden (*uitglijen*): Schaesberg, Roermond, Weert, Maastricht, Gennep, Wanssum en Horst.

uitschampen: alg. Maaskemp., Dommellds., Demerkemp. en Beringerlds., freq. Oost.Zuidlb.,

- Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds., zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Gemmenich, Kinrooi, Thorn, Eigenbilzen, Beverst, Tongeren, Borgloon, Sint-Truiden, Tessenderlo, Zelem en Afferden.
- schampen:** Vrusschemig, Montzen, Maasniel, Maasbracht, Bree, Hechtel, Hasselt en Blerick.
- uitrutschen** (<du.) (ook *aus-rutschen*): alg. Ripuar. en Geullds., freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Herten (bij Roermond), Swalmen, Posterholt, Maaseik, Hasselt, Boekend, Venlo en Ottersum.
- rutschen** (du.): Weert en Baexem.
- uitritsen:** verspr. Dommellds. en Demerkemp.; ook in Gruitrode, Zutendaal, Beringen, Ulbeek, Herkde-Stad, Wilderen en Loksbergen.
- ritsen:** Grote-Brogel, Neerpelt, Overpelt, Koersel, Hechtel en Linkhout.
- uitlitsen:** alg. Noord.Oostlb., Horns en Centr.Maaslds., freq. Zuid.-Oostlb.; ook in Venlo.
- litsen:** Ell.
- uitglitschen** (du.): verspr. Zuid.-Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Bocholtz, Heerlerheide, Tegelen, Meeuwen, Maastricht, Oost-Maarland en Blerick.
- glitschen** (du.): Kortessem, Maastricht en Heerlerheide.
- uitschuiven:** freq. Dommellds., Demerkemp., Beringerlds., Brab.Lb. en Lommels; ook in Heerlerheide, Waubach, Kinrooi, Bocholt, Bree, Meeswijk, Rekem, Hoeselt, Tongeren, Ginkelom, Venlo en Afferden.
- uitschuivelen:** verspr. Trichterlds. en aansluitend Zuid.Oostlb.
- schuivelen:** Echt/Gebroek en Valkenburg.
- uitschuiveren:** Roermond.
- een schuiver maken:** Maasniel.
- uitschieten:** alg. Weertlds. en Horns, freq. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Lozen.
- uitschrankelen:** alg. Tongerlds., freq. Bilzerlds., Lonerlds. en Truierlds.; ook in Hasselt.
- uitstrankelen** (ook *uitstrinkelen*): Mal en Vveren.
- schrankelen:** Sint-Huibrechts-Hern, Genoelsederen, Wellen en Borgloon.
- uitschrikkelen** (ook *uitschriggelen*): alg. Bilzerlds., freq. Trichterlds.
- slibberen:** Blerick.
- uitslibberen:** alg. Lonerlds. en Kleverlds., freq. Maaskemp.; ook in Hasselt, Ginkelom en Jeuk.
- uitslibbelen:** Neeroeteren.
- slidderen:** Echt/Gebroek.
- uitslidderen:** Panningen, Baexem, Roermond, Velden en Sevenum.
- uitslipperen:** Sint-Huibrechts-Lille en Overpelt.
- uitslippen:** Mechelen.
- slippen:** Maastricht.
- uitglibberen:** Venlo.
- glibberen:** Weert.
- uitreddelen:** freq. Truierlds.; ook in Stevoort.
- uitschetsen:** freq. Kleverlds.
- uitsleuren:** Maaseik, Opoeteren en Hasselt.
- uitgreiden:** Kwaadmechelen.
- uitkaaien** (*uitkeien*): Stokkem.
- struikelen:** Borgloon.
- vallen:** Oirsbeek.
- van de baan gaan:** Tegelen.

DE BERG AF ROLLEN

ZND 41 (1943) (038).

Van een hoogte of langs een helling naar beneden (laten) rollen of wentelen.

Voor dit begrip zijn er nauwelijks gegevens voor NI.Lb. De gebiedsaanduidingen Horns en Centr.Maaslds. hebben dan ook

enkel betrekking op het Belg.Lb. gedeelte.

afrollen: freq. Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds., Dommellds. en Demerkemp., verspr. in overig Belg.Lb.

rollen: Kerkhoven en Bree.

aftrullen (ook *aftrillen*): freq. Lonerlds., Truierlds. en Brab.Lb., verspr. Maaskemp., Bilzerlds., Tongerlds. en Demerkemp.; ook in Stokkem, Eisden, Overpelt, Beringen en Lommel.

trullen (ook *trillen*): Bree, Opoeteren, Rotem, Dilsen, Opgrimbie, Neerpelt, Overpelt, Beringen, Sint-Lambrechts-Herk en Kwaadmechelen.

aftuimelen: freq. Dommellds. en aansluitend Maaskemp.; ook in Leut, Eisden, Opgrimbie, Maastricht, Eigenbilzen, Grote-Spouwen, Zonhoven, Hasselt, Mettekoven en Meldert.

tuimelen: Neeroeteren, Maaseik, Hamont, Stokrooie en Hasselt.

afgaan: Bree, Opoeteren, Rotem, Dilsen, Lanaken, Achel, Peer en Heusden.

afreddelen: verspr. Lonerlds.; ook in Genk, Diepenbeek, Hasselt en Gorssem.

reddelen: Jeuk.

afbuitelen (ook *afboddelen*): Peer, Neeroeteren en Sint-Truiden.

buitelen: Neeroeteren.

afbollen: Hasselt, Opgrimbie en Kerniel.

bollen: Kerkhoven.

afdonderen: Genk.

afkeukelen: Velm en Zichen-Zussen-Bolder.

afkuilen: Mechelen-aan-de-Maas.

aflopen: Houthalen en Lanaken.

afruitschen (<du.): Maastricht.

afritsen: Peer en Kuringen.

afschuivelen: Maastricht.

afschuiven: Reppel.

aftollen: Kaulille.

aftwinkelen: Halen.

afvallen: Herk-de-Stad.

afzakken: Heusden en Peer.

DRAAIEN

DC 02 (1932) (070), N 84 (1981) (066), SGV (1914) (017), ZND A2 (1940sq) (322), ZND m (Coomans, Drieskens, Franssen, GrGr, Houben, Langohr, Mathys, Michiels, Raymaekers, Vanderbeeken, Welter); Boorseem Wb. (135), Kortesseem Wb. (075).

Van richting veranderen, wenden.

draaien: alg. in heel Lb.

omdraaien: zeldz. Oostlb. en Horns; ook in As, Laak, Urmond, Maastricht, Eksel en Boekend.

drechseln (du.) (*drekselen*): Montzen.

keren: freq. Zuid.Oostlb. en aansluitend Oost.Zuidlb.; ook in Montzen, Montfort, Weert, Gruitrode, Echt/Gebroek, Geulle, Caberg, Hoeselt, Blerick, Venlo, Venray, Tienray en Meijel.

zwenken: Heerlen, Nieuwenhagen, Vlodrop, Geleen, Schinnen, Gronsveld, Tungalroy, Gruitrode, As, Jeuk, Blerick en Meijel.

omzwenken: Posterholt.

omgaan: Weert.

afslaan: Weert.

trede (*trejen*): Schimmert.

wenken: Reuver.

wijken: Opglabbeek.

zich gooien: Gronsveld.

zich omsmijten: Sevenum.

zwensen: Wellen.

HEEN EN WEER DRAAIEN

N 84 (1981) (077), N 108 (2001) (020).

Weifelend, doelloos of herhaaldelijk heen en weer lopen, om iets of iemand heen gaan.

draaien: verspr. in heel Lb.

zich keren en draaien: Maastricht.

heen en weer draaien: Peer,
Maastricht en Amby.

heen en terug draaien: Kaulille.

heen en haar draaien: Gulpen.

hot en haar draaien: Echt/Gebroek.

van hot naar haar draaien:
Stevensweert.

haar en terug draaien: Reuver.

terug en voort draaien: Eksel.

op en af draaien: Genk en Boorseme.

op en neer draaien: Gennep en
Eksel.

over en weer draaien: Hoeselt.

over ende weer draaien (*over ent
weer draaien*): Bilzen.

over en weer lopen: Borgloon.

ronddraaien: Nunhem, Geistingen,
Kanne, Hechtel, Venlo en
Sevenum.

drentelen (ook *trentelen*): freq.
Zuidgeld.Lb.; ook in Kapel-in-'t-
Zand, Susteren, Merkelbeek,
Ophoven, Neeroeteren, Lanklaar,
Born, Rekem, Wolder/Oud-
Vroenhoven, Maastricht, Kanne,
Bilzen, Eigenbilzen, Hoeselt,
Lauw, Zonhoven, Jeuk en
Tessengerlo.

drenselen (*trenselen*): Eksel en
Meijel.

wiebelen: Roermond, Maasniel,
Gronsveld en Tungalroy.

wemelen: Leopoldsburg en Geleen.

drubbelen (ook *drubbelen*): Reuver,
Ophoven en Kerkrade.

dreumelen (*drimmelen*): Montfort.

tirvelen (ook *toervelen*): Swalmen,
Geleen en Kunrade.

dazelen: As en Ten-Esschen/Weus-
tenrade.

drammen: Montfort.

dripselen (*drispelen*): Schimmert.

kierewieren (ook *kwewieren*): Jeuk
en Tongeren.

knauwen: Neer.

krenselen: Neer.

onrustig zijn: Maastricht en Wijlre.

rondantelen: Zolder.

rondhangen: Zolder.

rondrennen: Montzen.

schommelen: Blerick.

slingeren: Reuver en As.

tettelen: Bilzen.

trippelen: Kinrooi.

wiewauwen: Loksbergen.

wirvelen: Echt/Gebroek.

wratselen (*fratselen*): Grevenbicht/
Papenhoven.

op eieren lopen (*op eier lopen*):
Herten (bij Roermond).

MOMPELEND HEEN EN WEER DRAAIEN

N 84 (1981) (078).

Binnensmonds, onverstaanbaar spre-
kend heen en weer lopen, om iets of
iemand heen gaan.

Voor Noorbeek en Terlinden is ook
het bijvoeglijk naamwoord **grauwe-
lentèrre** opgetekend.

grauwelen: Herten (bij Roermond),
Vlodrop en Schimmert.

rauwelen: Heerlerbaan/Kaumer en
Vaals.

knoteren: Geulle, Geleen en
Maastricht.

grommelen: Leopoldsburg, Venlo en
Jeuk.

mummelen: Venray en Maastricht.

mompelen: Oirlo.

mokken: Montfort.

moksen: Kunrade.

monken: Kunrade.

beuken: Boekend.

bromberen: Venlo.

dazen: Thorn en Schimmert.

dollen: Maastricht.

draaien: Meijel.

drentelen: Susteren.

jengelen: Montfort.

leuteren: Merkelbeek.
smoesjanken: Ittervoort.
aanstellen: Ten-Esschen/Weustenrade.
trippelen: Eksel.
wispelen: Kerkrade.
wriemelen: Posterholt.

TOLLEN

Kaart 11, pag. 238

N 84 (1981) (080), N 108 (2001) (021);
 Hasselt Wb. (461).

Ronddraaien als een tol. Ook: onrustig heen en weer bewegen of slingeren.

In de onderstaande lemmatekst komen heel wat vergelijkingen met benamingen voor het kinderspeeltuig 'tol' aan bod. Voor een volledig overzicht wordt hier verwezen naar het lemma TOL in WLD III, 3.3.

ronddraaien: freq. in Belg.Lb.; ook in Vaals, Kunrade, Eys, Doenrade, 's-Gravenvoeren, Maastricht, Venlo en Oirlo.

ronddraaien wie een gek: Bree.

ronddraaien wie een dop: Eksel.

ronddraaien wie een kokkerel:
 Kanne.

ronddraaien wie een kokkernol:
 Gors-Opleeuw.

draaien: zeldz. Oostlb.; ook in Vijlen, Ittervoort, Ophoven, Bocholt, Echt/Gebroek, Stein, Hoeselt en Meerlo.

draaielen: 's-Gravenvoeren.

draaien als een tol: Boekend.

draaien wie een tol: Nunhem.

draaien als een poppernel:
 Geistingen.

draaien wie een poppernel: As.

draaien wie een kokkernol: Eksel.

draaien wie een kokkerel: Wijlre, Ingber, Nunhem, Herten (bij Roermond), Geleen, Noorbeek,

Terlinden, Boorseme, Rekem, Maastricht, Bilzen, Eigenbilzen en Vlijtingen.

draaien wie een karnol: Montzen.

draaien wie een knol: Kerkrade.

draaien wie een dobbel: Nieuwenhagen.

draaien wie een dop: Vliermaal, Hechtel, Borgloon, Blerick en Venlo.

draaien wie een ijsdop: Neer.

draaien wie een tielvermoets:
 Simpeldveld.

in de wind meedraaien (*in de wind metdraaien*): Heythuysen.

kokkerellen: Vlodrop, Nieuwstadt, Schimmert, 's-Gravenvoeren, Ophoven, Born, Maastricht, Caberg, Eigenbilzen en Zonhoven.

konkernollen: Epen.

kernellen: Weert en Tungelroy.

pomernellen: Stevensweert.

popperellen: Maaseik.

tollen: verspr. Horns; ook in Merkelbeek, Valkenburg, Stein, Jeuk, Meijel en Maasbree.

rondtollen: Schimmert, Thorn, Peer en Gennep.

tirvelen (ook *toervelen*): Gulpen, Brunssum, Klimmen en Grevenbicht/Papenhoven.

rondtirvelen: Heel.

trijzelen (ook *drijzelen*): zeldz. Kleverlds.; ook in Montfort en Lommel.

doppen: Venlo, Hasselt en Lauw.

dollen: Swalmen, Schimmert en Amby.

dol worden: Gruitrode.

dol draaien: Achel.

zot draaien: Loksbergen.

snel draaien: Maaseik.

cirkelen: Kinrooi.

kritselen: Reuver.

schravelen: Heerlerbaan/Kaumer.

wirbeln (du.): Urmond en Heerlen.

zwieren: Eksel.

zwijselen: As.

BENGELEN

N 84 (1981) (076), ZND B2 (1940sq) (431);
Beenen, P. (1973) (227).

Heen en weer slingeren.

bommelen: freq. in Nl.Lb., Centr.-Maaslds. en Dommellds.; ook in Bree, Vlijtingen, Val-Meer, Hoeselt en Houthalen.

bengelen: freq. in Nl.Lb. en in de Limburgse Kempen; ook in Eigenbilzen, Jeuk en Beringen.

slingeren: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Eys, Oirsbeek, Merkelbeek, Grevenbicht/Papenhoven, Maastricht, Eigenbilzen en Meijel.

slodderen: Herten (bij Roermond), Heerlerbaan/Kaumer en Ingber.

wiegelen (ook *wiekelen*): Roermond, Maasniel en Veulen.

waggelen: Leopoldsburg.

wiebelen: Oirlo en Gronsveld.

biegelen: Heers.

schokkelen: Herten (bij Roermond) en Vlodrop.

zwengelen: Paal en Sevenum.

zwieren: Beverlo.

zwadderen: Kortessesem.

banzelen: Heel.

klingelen: Venlo.

KRIOELEN

N 84 (1981) (057), N 108 (2001) (009);
Kortessesem Wb. (252, 592), Tungelroy Wb. (064).

Zich in alle richtingen door elkaar bewegen.

Voor Vaals is ook **gewemel** (*gewiemel*) opgetekend.

krioelen: freq. in heel Lb. behalve in het uiterste noordwesten van Belg.Lb.

wemelen (ook *wiemelen*): freq. in Nl.Lb. (behalve in het uiterste noorden) en aansluitend Centr.Maaslds., Maaskemp. en Dommellds.; ook in Montzen, Hoeselt, Hechtel, Kortessesem, Borgloon, Jeuk en Kerkhoven.

wriemelen (ook *friemelen*, *wiermelen*): verspr. Oostlb., zeldz. Centr.Lb., Demerkemp. en Noorderkemp.; ook in Kerkrade, Eksel, Tessengerlo, Lommel, Blerick, Venlo en Oirlo.

kriemelen: freq. Kleverlds.

krievelen: Eys, Ingber, Maasniel, Born en Meijel.

kronkelen: Vlodrop, Susteren, Schimmert, Thorn en Sevenum.

pieren: Gors-Opleeuw en Borgloon.

granzelen: Caberg.

kritselen: Brunssum.

kriskras dooreen lopen: Tongeren.

mirmelen: Tungelroy Wb.

weisteren: Eksel.

zich heven: Nieuwenhagen.

DRINGEN

ZND 33 (1940) (046), ZND A1 (1940sq) (188), ZND m (Coomans, Dupont, GrGr, Houben, Raymaekers, Welter).

Door druk met het lichaam in een menigte vooruit trachten te komen, zich door krachtige druk of tegen iets dat weerstand biedt een weg banen. Voor dit begrip zijn er nauwelijks gegevens voor Nl.Lb.

dringen: alg. Bilzerlds., Tongerlds. en Getellds., freq. Westlb., Maaskemp. en Zuiderkemp.; ook in Kerkrade, Lanklaar, Rekem, Hees, Maastricht, Herk-de-Stad, Sint-Truiden en Lommel.

dringelen: alg. Lonerlds. en Truierlds.; ook in Stevoort.

stoten: freq. Dommellds., verspr. in overig Westlb., Maaskemp.,

Centr.Maaslds. en Zuiderkemp.;
ook in Moelingen, Vroenhoven,
Bilzen, Sint-Truiden en Mielen-
boven-Aalst.

duwen (ook *dujen*): freq.

Dommellds., verspr. Maaskemp.
en Centr.Maaslds.; ook in
Lontzen, Hoensbroek, Moelingen,
Weert, Lanaken, Helchteren,
Houthalen, Paal, Beringen,
Ulbeek, Leopoldsburg en
Tessengerlo.

persen: Montzen, Eupen, Kinrooi,
Geistingen, Dilsen en Mechelen-
aan-de-Maas.

stompen: Koersel, Paal, Beringen en
Wellen.

drummen: Leopoldsburg.

wringen: Lommel.

(ZICH) BUKKEN —————

N 10 (1961) (123), N 109 (2001) (095);
Boorse Wb. (121), Tungelroy Wb. (074);
Beenen, P. (1973) (137).

Het lichaam geheel vooroverbuigen,
m.n. om bij iets lagers te komen.

(zich) bukken: alg. in heel Lb.

zijn eigen bukken: Lommel en
Tessengerlo.

(zich) buigen: Tegelen, Swalmen,
Oirsbeek en Brunssum.

hukken: Herten (bij Roermond) en
Tongeren.

duiken: Meijel en Klimmen.

krom duwen: Koersel.

zich krom doen: Hechtel.

krom kunnen: Hechtel.

krom staan: Eksel.

krom gaan staan: Gennep.

1.3 Bewegingen en houdingen die de romp (en benen) betreffen

WIEBELEN

Kaart 12, pag. 239

N 84 (1981) (055), N 108 (2001) (008);
Hasselt Wb. (524), Kortessem Wb. (263).

Onvast staan of heen en weer bewegen, wankelen. Als handeling van personen ook vaak in de betekenis van op zijn plaats, b.v. een stoel, heen en weer bewegen.

wiebelen: freq. in Nl.Lb. en grensgebied; ook in Bocholt, Eigenbilzen, Val-Meer, Eksel, Zonhoven, Jeuk en Kerkhoven.

wemelen (ook *wiemelen*): Schimmert, Amby, Kinrooi, As, Vliermaal, Eksel, Hechtel en Venray.

waggelen (ook *wakkelen*): freq. Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds. en Tongerlds., verspr. Zuid.Oostlb. en Horns; ook in Simpelveld, Nieuwenhagen, Montzen, Bocholt, Neeroeteren, Eksel, Zolder, Hechtel, Zonhoven, Wellen, Tessengerlo, Gennep en Venray.

wiegelen: Weert, Gruitrode, Genk, Maaseik, Wolder/Oud-Vroenhoven, Vlijtingen, Eksel, Peer, Hechtel, Alken, Hoepertingen, Sint-Truiden, Vorsen, Leopoldsburg, Loksbergen, Lommel, Blerick, Venlo en Meijel.

wiegen: Herten (bij Roermond) en Nieuwstadt.

wiegewagen: Boorsem.

wielewalen: Borgloon.

kwikkelen: freq. Maaskemp. en Dommellds.; ook in Maastricht, Vlijtingen, Hoeselt, Zolder, Kortessem, Gors-Opleeuw en Lommel.

kwinkelen: Brunssum.

knikkelen: Bilzen.

schokkelen (ook *schoggelen*):
Maaseik en Kunrade.

schonkelen: Maaseik.

schravelen: Heerlerbaan/Kaumer en Eys.

schrankelen: Tungelroy.

dantelen (ook *dandelen*): Gors-Opleeuw, Borgloon en Tongeren.

dazelen: Sevenum en Klimmen.

bibberen: Loksbergen.

bibbelen: Caberg.

brikkelen: Achel en Eksel.

hobbelen: Maastricht.

krievelen: Bilzen.

rutselen: Boorsem.

schudden: Jeuk.

taffelen: Klimmen.

wankelen: Merkelbeek.

wapperen: Grevenbicht/Papenhoven.

weisteren: Hechtel en Eksel.

weveren (ook *wieveren*): Hasselt Wb. en Zolder.

wregelen: Kanne en Gronsveld.

zwaaien: Weert.

zwaadren: Eksel.

HEEN EN WEER SCHUIVEN

Kaart 13, pag. 239

N 84 (1981) (079), N 108 (2001) (018).

Voortdurend langs of over een oppervlakte bewegen.

Voor Peer is ook de uitdrukking **wat een gewemel en een geschroffel op de bank** opgetekend en voor Zutendaal **niet stil zitten**. Een informant voor Herten (bij Roermond) noteert het zelfstandig naamwoord **wiebelkont** voor een persoon die voortdurend heen en weer schuift.

wemelen (ook *wiemelen*): freq. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Horns, verspr. Noord.Oostlb., Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Bilzen, Eigenbilzen, Hoeselt, Alken, Jeuk en Leopoldsburg.

op en neer wemelen (*op en neer wiemelen*): Eksel.

over ende weer wemelen (*over ent weer wiemelen*): Vliermaal.

terug en voort wemelen (*terug en voort wiemelen*): Eksel.

wriemelen: Eksel, Born en Sittard.

wiebelen: freq. Noord.Oostlb. en Kleverlds., verspr. Demerkemp.; ook in Simpelveld, Eys, Oirsbeek, Amstenrade, 's-Gravenvoeren, Geistingen, Thorn, Bocholt, Reppel, Maaseik, Rekem, Eigenbilzen, Eksel, Sint-Truiden, Jeuk, Kerkhoven, Tessenderlo en Lommel.

schravelen: Roermond, Maasniel, Nieuwstadt, Brunssum, Maaseik, Lanklaar, Achel en Venlo.

op en neer schravelen: Eksel.

schroevelen (ook *schroefelen*): verspr. Maaskemp., Centr.-Maaslds., Trichterlds. en Dommellids.; ook in Kunrade, Gronsveld, Weert, Bilzen, Eigenbilzen en Hoeselt.

schuiven: Vaals, Nieuwenhagen, Eys, Stein, Maastricht, Gors-Opleeuw, Borgloon en Venlo.

op en neer schuiven: Kapel-in-'t-Zand, Eksel en Maastricht.

op en af schuiven: Genk.

over en weer schuiven: Hoeselt.

terug en voort schuiven: Eksel.

heen en haar schuiven: Eys.

van hot naar haar schuiven: Stevensweert.

naar alle zijden schuiven: Montzen.

schuivelen: Noorbeek en Terlinden.

schoffelen: Kerkrade, Susteren en Hoeselt.

schokkelen: Lauw.

jeukselen: Opglabbeek.

krievelen: Bilzen.

kierewieren (ook *kerwieren*, *kwieren*): Tongeren.

tirvelen: Swalmen.

verzetten: Maastricht.

terug en voort weisteren: Eksel.

weven: Geleen.

weveren (*wieveren*): Zolder.

wiegelen: Loksbergen en Vorsen.

wiewelen: Kelpen.

winseln (du.): Boorsem.

wratselen (*fratselen*): Boorsem.

zwijmelen: Gruitrode.

OPSCHUIVEN

N 84 (1981) (081), N 108 (2001) (019); Hasselt Wb. (329).

In een bepaalde richting schuiven.

opschuiven: alg. in heel Lb.

opschikken: freq. Kleverlds.; ook in Nunhem.

(zich) schicken: Maasbree, Blerick en Swalmen.

opzij gaan: Vlodrop, Bocholt, Geulle, Kanne, Lauw, Eksel, Zolder, Zonhoven, Jeuk en Kerkhoven.

opzij uitgaan: Vliermaal.

opzij schuiven: Montzen, Genk, Wolder/Oud-Vroenhoven, Kanne, Eksel en Hoepertingen.

op een zij schuiven: Eys.

schuiven: Eys, Roermond, Geleen, Brunssum, Schimmert, Ophoven en Geulle.

doorschuiven: Venlo.

opeenschuiven: Hasselt.

oprutschen (<du.): Vaals.

plek maken (*plak maken*): Eksel en Peer.

plaats maken: Kinrooi.

opwaarts gaan (*obbers gaan*): Bilzen.

opwaarts schuiven (*obbers schuiven*): Bilzen.

1.4 Bewegingen en houdingen die armen en handen betreffen

In deze paragraaf komen de bewegingen en houdingen die armen en handen betreffen en daarmee nauw samenhangende begrippen zoals ‘linkshandig persoon’ en dergelijke aan bod. Het betreft een brede waaier van begrippen. Na enkele lemma’s i.v.m. het begrip ‘links’, komt een cluster van lemma’s rond het concept ‘slaan’ aan de orde. Vervolgens komen begrippen in verband met ‘graven, wroeten, woelen’ aan bod. Hierbij aansluitend zij erop gewezen dat het lemma KRUIEN ‘een last met een kruiwagen vervoeren’ behandeld is in WLD I.13: *Landbouwvoertuigen*, p. 86-87. Daarna is het de beurt aan lemma’s als ‘duwen’, ‘trekken’, ‘stoten’, ‘gooien’ en aanverwante begrippen. Voorts worden begrippen als ‘nemen, pakken’ en ‘grijpen’ behandeld. Vervolgens komen enkele lemma’s aan bod die verband houden met water (b.v. ‘dompelen’, ‘spuiten’) en tot slot worden de lemma’s ‘opbergen’ en ‘verbergen’, ‘sprokkelen’, ‘omarmen’ en ‘omhelzen’ behandeld.

LINKS, LINKSHANDIG

Kaart 14, pag. 240

DC 50 (1975) (010a, 011, 012), ZND 37 (1941) (036a, 036c).

Zich van de linkerhand beter kunnen bedienen dan van de rechterhand. De meeste informanten geven aan dat de trefwoorden **krangs**, **averrechts** en **haar** (ook *haru*) oudere dialectwoorden voor het begrip ‘links’ zijn. Op de kaart worden deze woorden weergegeven met een open symbooltje.

Een informant voor Sevenum vermeldt ook nog **bij de hand** in de betekenis ‘links van het paard’, vgl. WLD I.9, p. 17-18: LINKERKANT VAN HET PAARD. In deze betekenis wordt **haar** overigens ook vermeld in Kortessem Wb. (p.162).

links: alg. in heel Lb. behalve in het (zuid)westen van Belg.Lb.

slinks: alg. Truierlds. en aansluitend Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Moelingen, Bocholt, Eigenbilzen, Diepenbeek, Paal en Kwaadmechelen.

linkshandig: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Herten (bij Roermond),

Brunssum, Valkenburg, Maastricht en Sevenum.

linkshands: Grubbenvorst.

verdraaid: Kortessem.

krangs: freq. Kleverlds. en aansluitend Noord.Oostlb.; ook in Venlo.

averrechts: Ell, Beek (bij Bree), Stokkem, Vliermaalroot, Vechmaal en Blerick.

haar (ook *haru*): Baexem, Limbricht, Stokkem en Tongeren.

MET DE LINKERHAND

Kaart 15, pag. 240

DC 50 (1975) (012), ZND 37 (1941) (036c).

Voor Hechtel is ook de uitdrukking **die handt links** opgetekend.

met de linkse hand: freq. in Belg.Lb., verspr. in Nl.Lb.

met de linkse poot: Bocholt, Tongeren, Houthalen en Tessenderlo.

met de linkse: Paal, Bocholt en Maaseik.

met de linkerhand: freq. Lonerlds. en in het noorden van Nl.Lb., verspr. Oostlb., Centr.Lb. en

Dommellids.; ook in Vijlen, Houthalen, Hasselt, Sint-Truiden, Borlo en Lommel.

met de linker: Stokkem.

met de slinke hand: freq. Truierlds.; ook in Diepenbeek, Rijkhoven, Stevoort, Alken en Wellen.

met de slinkse hand: Stokrooie, Kuringen, Paal, Beringen, Guts-hoven, Herk-de-Stad, Montenaken, Kwaadmechelen en Linkhout.

met de verkeerde poot: Bocholt.

LINKSHANDIG PERSOON

Kaart 16, pag. 241

DC 50 (1975) (010a, 010b, 011, 012),
ZND 37 (1941) (036a, 036b).

De trefwoorden **een averrechtse** en **een krange** zijn oudere woorden (cfr. het lemma LINKS, LINKSHANDIG).

linkse, een -: freq. in heel Lb. behalve in het Ripuar. en Kleverlds.

linkse poot: freq. Maaskemp., Centr.Maaslds., Bilzerlds., Tongerlds. en Westlb.; ook in Herten (bij Roermond), Montfort, Tessengerlo en Linkhout.

linkspoot: alg. Kleverlds., freq. Zuidgeld.Lb. en in het noorden van het Noord.Oostlb. en Horns; ook in Eys, Lontzen, Merkelbeek, Berg-en-Terblijt, Mheer en Hasselt.

linkse klauw: Bocholt, Neeroeteren en Opoeteren.

linkse fots: Zutendaal.

slinkse, een -: freq. Lonerlds. en aansluitend Demerkemp.; ook in Moelingen, Diepenbeek, Herk-de-Stad, Sint-Truiden, Oostham, Tessengerlo en Linkhout.

slinkse poot: Diepenbeek, Koersel, Kuringen, Paal en Mechelen-Bovelingen.

slinkse hand: Paal.

slinke, een -: freq. Truierlds.; ook in Rijkhoven, Kortessem en Horpmaal.

slinke poot: Zichen-Zussen-Bolder, Diepenbeek, Stevoort, Alken, Wellen en Linkhout.

slinkpoot: Montenaken.

linke, een -: Opoeteren, Voort en Millen.

linke poot: Ulbeek en Eigenbilzen.

linke fots (*linke fets*): Beverst.

linkshandige, een -: Vaals, Waubach, Rothem, Tungelroy, Maastricht en Maasbree.

linkshander: Blerick.

linker, een -: Lommel.

linkerpoot: Zepperen.

averrechtse, een -: Dilsen, Eigenbilzen, Tongeren, Schulen en Jeuk.

krange, een -: Velden.

scharweg: Oostham.

SLAAN

Kaart 17, pag. 241

DC 02 (1932) (015), DC 03 (1934) (011a),
RND (131), SGV (1914) (032), ZND 40
(1942) (023), ZND B2 (1940sq) (425);
Boorseem Wb. (123, 124, 139), Hamont Wl.
(048), Kortessem Wb. (182), Tungelroy Wb.
(066, 067);
Beenen, P. (1973) (139, 226).

Een slag of slagen toebrengen.
De lexicale variant *hougen* wordt vermeld in Kortessem Wb.

slaan: alg. Beringerlds., Brab.Lb., Lommels en Kleverlds., freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Oostlb., Centr.Lb., Dommellids., Demerkemp., Truierlds. en Zuidgeld.Lb.; ook in Sint-Lambrechts-Herk en Rukkelingen-Loon.

slagen: Hout-Blerick en Venlo.

houwen (ook *hougen*): alg. Geullds. en Lonerlds., freq. Ripuar.,

Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb.,
Centr.Lb., Dommellds., Truiierlds.
en Zuidgeld.Lb., verspr.
Noord.Oostlb. en Demerkemp.;
ook in America en Hegelsom.

SLAG

Kaart 18a, *pag.* 242

Kaart 18b, *pag.* 242

DC 17 (1949) (021a), N 84 (1981) (091, 094, 095), SGV (1914) (024, 033), ZND 01 (1922) (893), ZND 01u (1924) (167), ZND 06 (1924) (062a), ZND 36 (1941) (041), ZND m (Franssen, Houben, Mathys, Michiels, Pipers, Raymaekers, Vanderbeeken, Welter); Beverlo Wb. (126, 188, 237), Hamont Wl. (085), Kortessem Wb. (064, 227, 231, 263, 314, 319, 389, 392, 462, 510, 532, 563, 582), Tungalroy Wb. (066, 067); Beenen, P. (1973) (179, 224, 247).

Slaande beweging met de bedoeling om iemand m.n. pijnlijk of plotseling te treffen.

In dit lemma komen de algemene benamingen voor een 'slag in het aangezicht' aan bod. De meeste van deze trefwoorden kunnen ook specifiek gebruikt worden m.b.t. een 'slag op de kaak' (vgl. het lemma MUILPEER) of een 'slag op de oren' (vgl. het lemma OORVEEG), cfr. infra. Heel wat van de trefwoorden zijn klanknabootsend, b.v. **klats**, **klats**, **wats**, **pats**, **pets** enz.

Wegens hun globale verspreiding zijn de trefwoorden **slag** en **veeg** niet opgenomen op de kaarten.

slag: freq. in heel Lb.

veeg: freq. in NI.Lb. behalve in het Ripuar., verspr. in Belg.Lb.

klats: freq. Tongerlds., Lonerlds., Truiierlds. en Brab.Lb., verspr. Maaskemp., Demerkemp. en Dommellds.; ook in Weert, Ophoven, Maastricht, Bilzen,

Val-Meer, Beverlo, Lommel, Boekend, Venlo en Tienray.

klats: verspr. Noord.Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Dommellds. en in het noorden van het Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Kerkrade, Lanaken, Caberg, Eigenbilzen, Moperlingen, Tongeren, Zonhoven, Jeuk, Venlo, Oirlo en Maasbree.

wats: verspr. Zuid.Oostlb. en Centr.-Maaslds., zeldz. in overig Oosten en Centr.Lb.; ook in Heerlen, Nieuwenhagen, Kuringen, Beringen, Sint-Lambrechts-Herk, Grubbenvorst, Venray en Maasbree.

pats: freq. rond Maastricht; ook in Montfort, Sint-Odiliënberg, Oirsbeek, Brunssum, Maasbracht, Hamont en Gennepe.

pets: Weert en Opoeteren.

flats: Sint-Pieter.

flats: Heel, Riksingen, Zonhoven en Maasbree.

plats: Noorbeek en Terlinden.

patat: verspr. in Belg.Lb.; ook in Caberg.

klap: freq. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Reuver, Weert, Wesseme, Gruitrode, Sint-Huibrechts-Lille en Sint-Truiden.

lap (ook *lab*): zeldz. Noord.Oostlb., Maaskemp., Dommellds. en Lonerlds.; ook in Eigenbilzen, Zonhoven, Sint-Truiden en Halen.

laf: Vlijtingen.

opneuker: verspr. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Munstergeleen, Schimmert, Weert, Tungalroy, Stevensweert, Maastricht en Sint-Pieter.

oplawaai: Wijlre, Neer, Wolder/Oud-Vroenhoven, Blerick en Venlo.

opdonder: Maastricht.

opmieter: Lutterade.

opsoffel: Maastricht.

optater: Blerick, Tungalroy en Wolder/Oud-Vroenhoven.

optopper: Maasbracht.
mep: zeldz. Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Waubach, Opglabbeek, As, Lanaken, Maastricht, Hasselt, Blerick, Boekend en Oirlo.
mop: Molenbeersel, Zolder, Zonhoven, Beringen en Kortessesem.
mot: zeldz. Truierlds.; ook in Eigenbilzen, Diepenbeek, Kortessesem en Borgloon.
mots: Hamont, Peer, Beverlo, Kwaadmechelen en Lommel.
fleer: zeldz. Weertlds., Horns en Kleverlds.; ook in Nunhem en Nieuwstadt.
wafel: verspr. Lonerlds.; ook in Sittard, Herstappe, Hasselt en Jeuk.
houw: Simpelveld, Reuver, Valkenburg, Blitterswijck en Meijel.
paai: Valkenburg, Klimmen, Gronsveld en Zichen-Zussen-Bolder.
paf (ook *baf*): Brunssum, Klimmen en Kerkrade.
smak: Beverlo, Montzen en Eupen.
smeer: Linkhout, Loksbergen en Eigenbilzen.
smeerling: Geistingen.
gor: Wellen.
karnoffel: Zutendaal.
kartoffel: Lommel.
karwats: Opglabbeek.
klapats: Maastricht.
klamats: Beesel.
klamots: Eksel.
klein: Gronsveld.
klop: Kortessesem.
knal: Nieuwenhagen.
koef: Beverlo Wb.
konkarde: Loksbergen.
konkel: Klimmen en Heerlen.
lel: Venlo.
lepper: Sint-Truiden.
leppie: Bilzen.
moek: Kortessesem Wb.
pandoer: Jeuk.
pandoering: Jeuk.

pees: Paal.
pineut: Kortessesem Wb.
por: Bilzen.
rababbel: Geistingen en Opgrimbie.
rabattel: Gulpen.
ranseling: Gelinden.
rats: Sint-Huibrechts-Lille.
schok (*djoek*): Kortessesem Wb.
smodder: Gelinden.
sneuker: Heerlen.
sneur: Halen.
stoot: Caberg.
streep: Eigenbilzen.
tik: Herten (bij Roermond).
tok: Kortessesem Wb.
travat: Paal.
trek: Gelinden.
verdraaide, een -: Sint-Truiden.
vits: Kortessesem Wb.
vlaai: Hasselt.
waai: Mheer.
watjekou: Venlo.
wiks: Weert en Schimmert.

MUILPEER

N 84 (1981) (094), SGV (1914) (024), ZND 01 (1922) (893), ZND 01u (1924) (167), ZND 36 (1941) (041); Beverlo Wb. (237), Tungalroy Wb. (067).

Slag op de kaak.
 De algemenere benamingen voor slag worden behandeld in het lemma SLAG.

muilpeer (ook *muilpere*): alg. in heel Lb. behalve in het Ripuar.
peer: freq. Beringerlds., Zuiderkemp. en Getelds.; ook in Baarlo, Asenray/Maalbroek, Geleen, Brunssum, Ten-Esschen/Weustenrade, Weert, Stevensweert, Meeuwen, As, Lanaken, Bilzen, Hoepertingen, Gennep, Swolgen en Maasbree.
paté: Ulbeek, Sint-Truiden en Zutendaal.
peuter: Heerlen en Eijsden.

soufflet (fr.) (ook *sappelet*, *savelet*, *servelet*): Bilzen, Linde, Scholen en Jeuk.

kaakslag: verspr. Oost.Zuidlb. en Lonerlds.; ook in Vlodrop, Beek, Amby, Bocholt, Maaseik, Maastricht, Grote-Spouwen, Diepenbeek, Kaulille, Kuringen, Beringen, Tessenderlo en Lommel.

kinslag: Merkelbeek.

slag op de muil (ook *slag op de moel*): Simpelveld, Heerlerbaan/Kaumer, Eys, Melick, Doenrade, Eisdén, Veldwezelt, Maastricht, Hamont, Kaulille en Helchteren.

slag op het bakkes: Veldwezelt, Kaulille, Zolder, Hechtel, Sint-Lambrechts-Herk, Montenaken, Kwaadmechelen en Tessenderlo.

slag op het gezicht: Tessenderlo, Hechtel en Helchteren.

slag op het wezen: Zolder.

slag op de façade (fr.): Herk-de-Stad.

slag op de smikkel: Herk-de-Stad.

slag op de smoel: Zolder en Helchteren.

slag op de snuits: Maastricht.

slag op de wang: Beverlo en Hamont.

slag op de kaak: Montenaken.

slag op bakkes: Kaulille.

slag op smoel: Kaulille.

slag in het gezicht: Heythuysen, Amstenrade, Bree, Neeroeteren, Veldwezelt, Hechtel, Lummen en Lommel.

slag in de muil (*slag in de moel*): Brunssum en Berg-en-Terblijt.

slag in de smoel: Tessenderlo.

slag in de snuit: Tessenderlo.

slag tegen de appel: Tessenderlo.

slag tegen de kei (*slag tegen de kaai*): Tessenderlo.

slag tegen het bakkes: Hechtel.

slag voor de muil: Vaals.

slag onder de kits: Eys.

een voor de kits: Geleen.

veeg in het gezicht: Montfort.

veeg in het bakkes: Hamont.

veeg op het bakkes: Lummen.

veeg op de smoel: Lummen en Lommel.

veeg op de muil (*veeg op de moel*): Hamont.

veeg voor de muil (*veeg voor de moel*): Kelpen.

klats in het gezicht: Horn, Bocholt, Opoeteren, Lanaken, Eigenbilzen en Zonhoven.

klats op de muil (*klats op de moel*): Maasbree en Ellikom.

klats op het gezicht: Ellikom.

klats tegen de smoel: Bocholt.

klat op het bakkes: Lanaken.

klat: Welkenraedt.

klet in het gezicht: Gutshoven.

klets in het gezicht: Lommel.

klets in het bakkes: Hamont.

domp op de wang: Diepenbeek.

domp: Tungalroy en Kortessem.

moffel: Sint-Truiden, Groot-Gelmen en Kerniel.

mossel op de smoel: Lommel.

mot op de kaak: Diepenbeek.

mots in het bakkes: Hamont.

patat aan de kaak: Mettekoven.

patat in het gezicht: Tessenderlo.

patat in het bakkes: Hamont.

patat op het bakkes: Lommel.

pats in het bakkes: Hamont.

pats in het gezicht: Montfort.

plats in het gezicht: Noorbeek en Terlinden.

pruim tegen het gezicht: Neerglabbeek.

pruim: Bilzen.

snaai op het gezicht: Opoeteren.

stomp in de muil (*stomp in de moel*): Neeroeteren.

OORVEEG

N 84 (1981) (091, 094, 095), SGV (1914) (024), ZND 01 (1922) (893), ZND 01u (1924) (167), ZND 36 (1941) (041); Beverlo Wb. (188), Kortessem Wb. (263, 358); Beenen, P. (1973) (188).

Slag op de oren.
De algemenere benamingen voor slag worden behandeld in het lemma SLAG.

oorveeg (ook *oorvijg*): alg. in heel Lb.
orenveeg (*orenvijg*): Reuver, Velden, Meijel en Sevenum.
oorveem: Kapel-in-'t-Zand.
oorpeer: As.
draai: verspr. Kleverlds., Noord.-Oostlb. en Maaskemp.; ook in Nieuwenhagen, Noorbeek, Terlinden, Weert, Tungelroy, Geulle, Maastricht, Caberg, Hoeselt, Beverlo, Venlo, Tienray en Meijel.
slag om de oren: Doenrade, Amstenrade en Eys.
slag om een oor: Geleen.
slag op een oor: Posterholt.
slag aan de oor: Heerlerbaan/Kaumer.
slag aan oor: Simpelveld.
veeg om de oren: Blerick.
klats om de oren: Maasbree en Swalmen.
klets om de oren: Venlo.
klets tegen de oren: Hamont.
wats om de oren: Maastricht.
oorwats: Geleen en Nieuwenhagen.
laf om de oren: Vlijtingen.
lap om de oren: Meeuwen.
lap tegen de oren (ook *lab tegen de oren*): Zonhoven en Kortessem.
oorlap: Opglabbeek en Millen.
fleer om de oren: Thorn.

PAK SLAAG

Kaart 19, pag. 243

N 84 (1981) (089, 090), ZND 06 (1924) (062b), ZND 07 (1924) (056b), ZND 41 (1943) (045), ZND m (Claessens, Dupont, Franssen, Houben, Michiels, Vanderbeeken); Boorse Wb. (124), Tungelroy Wb. (067); Beenen, P. (1973) (210, 282).

Een hoeveelheid slagen, klappen.
Voor Gruitrode is ook de uitdrukking **trek onder de broek** opgetekend.

slaag: verspr. in heel Lb.
pak slaag: freq. in heel Lb. behalve in het Ripuar.
pakje slaag (*pakske slaag*): Neerpelt en Peer.
hoop slaag: Wijchmaal, Linde en Bilzen.
massa slaag (*mas slaag*): Vliermaal.
partij slaag: Eksel.
rammel: verspr. Kleverlds.; ook in Roermond, Vlodrop, Gronsveld, Mheer, Weert, Tungelroy, Thorn, Echt/Gebroek, Rotem, Born, Eksel en Blerick.
pak rammel: verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Kesseleik, Reuver, Opglabbeek, As, Geulle, Maastricht, Zolder, Venlo en Maasbree.
rammeling: verspr. Maaskemp. en Dommellids., zeldz. Truierlds., Noorder- en Zuiderkemp.; ook in Amby, Lanklaar, Maastricht, Caberg, Koninksem, Houthalen, Alken en Wellen.
aframmeling: Doenrade en Merkelbeek.
ransel: Zichen-Zussen-Bolder.
pak ransel: Tienray en Beek.
ranseling: Gruitrode.
smeer: verspr. Horns en Maaskemp., zeldz. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Kunrade, Schimmert, Eigenbilzen, Vlijtingen, Diepenbeek en Montenaken.
pak smeer: Blerick, Boekend en Heythuysen.
hoop smeer: Neeroeteren.
zwens: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Gulpen, Heythuysen, Kapel-in-'t-Zand, Weert, Maaseik, Blerick, Venlo, Venray en Maasbree.
pak zwens: Venlo en Maastricht.
roffel: Schinnen, Schimmert, Ophoven, As, Hoeselt, Jeuk en Loksbergen.

pak roffel: Zolder.
klatsen: Weert.
kletsen: Tessenderlo en Heusden.
pak kletsen: Kwaadmechelen.
hoop kletsen: Heusden.
priegel: Herten (bij Roermond),
 Neeroeteren, Opglabbeek en
 Venlo.
klop: Caberg, Heusden, Montenaken
 en Halen.
troef: Bree, Rekem, Hasselt en Jeuk.
pak troef: Zolder.
pak motsen: Zolder.
bataille (fr.): Rekem en Maastricht.
flinke getrog: Nieuwstadt.
geut: Maasbree en Haelen.
neut: Heusden.
moppen: Bree en Neeroeteren.
pats: Wolder/Oud-Vroenhoven.
peer: Tessenderlo en Meijel.
pezel (*piezel*): Valkenburg en Vaals.
pees: Tessenderlo.
pompennikkel: Wellen.
rijting: Caberg.
roepel: Venlo.
schoor: Weert, Tungalroy en
 Rekem.
schrammen: Brunssum.
schrob (*schroep*): Thorn.
smakken: Bunde en Montzen.
smarren: Oirsbeek en Bunde.
streep: Bree, As en Eigenbilzen.
stravats: Loksbergen.
striemen: Borgloon.
tik: Schimmert.
tuier: Dilsen.
veeg: Oostham.
watsen: Simpelveld.
zwoerd (*zwaars*): Neer en Herten
 (bij Roermond).

EEN PAK SLAAG KRIJGEN

N 84 (1981) (089, 090), ZND 07 (1924)
 (056b), ZND 41 (1943) (045);
 Tungalroy Wb. (067);
 Beenen, P. (1973) (113, 216).

Een hoeveelheid slagen, klappen
 krijgen, t.w. als tuchtmaatregel of in
 een gevecht.

Een informant voor Sint-Huibrechts-
 Lille noteerde ook de uitdrukking **hij
 zal ze boren** en voor Lanklaar is de
 uitdrukking **bij iemand op de koffie
 gaan** opgetekend.

strepen krijgen (ook *streep* (*mv.*)
krijgen): freq. Bilzerlds.,
 Dommellids., Demerkemp.,
 Lonerlds. en Truierlds.; ook in
 Montzen, Opglabbeek, As, Eisdien,
 Lanaken, Vliermaal, Oostham en
 Tessenderlo.

slaag krijgen: Montzen, Amby,
 Martenslinde, Sint-Huibrechts-
 Lille, Beringen en Wellen.

een pak slaag krijgen: Molen-
 beersel en Lanaken.

een hoop slaag krijgen: Linde.

kletsoor krijgen: Meeuwen,
 Neeroeteren, Zichen-Zussen-
 Bolder, Hasselt, Alken,
 Gutshoven, Kerniel en Velm.

kletsen krijgen: Tessenderlo en
 Heusden.

klop krijgen: Heusden, Halen en
 Montenaken.

bataille (fr.) **krijgen:** Rekem.

fieter krijgen: Beringen.

haver krijgen: Loksbergen.

lange haver krijgen: Kaulille.

kapiet krijgen: Heusden.

karmep krijgen: Gutshoven.

katoen krijgen: Velm en Hasselt.

kent krijgen: Montenaken.

leppers krijgen: Sint-Truiden.

moppen krijgen: Neeroeteren.

neut krijgen: Heusden.

peer krijgen: Tessenderlo.

pees krijgen: Tessenderlo.

pomp krijgen: Wellen.

priegel krijgen: Neeroeteren.

rammel krijgen: Rotem.

rammeling krijgen: Wellen.

een ferme rammeling krijgen:
 Lanklaar.

ransel krijgen: Zichen-Zussen-Bolder.

schoor krijgen: Tungalroy en Rekem.

servet krijgen: Montenaken.

smakken krijgen: Montzen.

smeer krijgen: Molenbeersel en Bree.

sodemieter krijgen: 's-Gravenvoeren.

striemen krijgen (*strem (mv.) krijgen*): Sint-Truiden en Koninksem.

troef krijgen: Bree en Rekem.

tuier krijgen: Lanklaar.

zvens krijgen: Maaseik en Gulpen.

ze gezwamd krijgen (ook *ze geschwaamp krijgen*): Gulpen, Ingber, Geleen en Gronsveld.

ze gereten krijgen: Geleen, Brunssum en Gronsveld.

ze gepezeld krijgen (*ze gepiezeld krijgen*): Geleen en Ingber.

ze gebatterd krijgen: Montfort.

ze gedekt krijgen: Achel.

ze gedozen krijgen: Gronsveld.

ze gegoten krijgen: Nunhem.

ze gestokt krijgen: Gronsveld.

ze gezwensd krijgen: Gronsveld.

er gezwoord krijgen (*er gezwaarsd krijgen*): Rekem.

er over krijgen (ook *drover krijgen*): Beringen en Herten (bij Roermond).

er langs krijgen: Houthalen.

er krijgen: Sint-Huibrechts-Lille.

over zijn schaal krijgen: Rekem.

over zijn streng krijgen (*over zijn strank krijgen*): Genk.

over zijn streen gaan: Sint-Huibrechts-Lille.

op zijn ribben krijgen: Herten (bij Roermond).

op zijn kast krijgen: Beringen.

op zijn verdoemenis krijgen: Tessenderlo.

van de stok krijgen: Peer.

van de karwats krijgen: Kaulille.

(131), ZND 40 (1942) (023), ZND 41 (1943) (045), ZND m (Michiels); Boorseem Wb. (051, 124, 132), Tungalroy Wb. (066, 067); Beenen, P. (1973) (085, 097, 113, 155, 210, 260, 282).

Een hoeveelheid slagen, klappen geven, t.w. als tuchtmaatregel of in een gevecht.

Voor dit begrip werden maar liefst 231 verschillende trefwoorden opgetekend. Omwille van de overzichtelijkheid zijn deze benamingen in de onderstaande lemmatekst ingedeeld in (A) frequente (meer dan 10 plaatsens), (B) minder frequente (3 -10 plaatsens) en (C) zeldzame benamingen (1 of 2 plaatsens). Onder D staan enkele uitdrukkingen.

A. Frequente benamingen

slaag geven: Heerlen, Reuver, Kapel-in-'t-Zand, Posterholt, Ospel, Thorn, Bree, Maaseik, Mechelen-aan-de-Maas, Lanaken, Achel, Hasselt, Sint-Lambrechts-Herk, Guigoven, Herk-de-Stad en Oirlo.

een hoop slaag geven: Bilzen.

een pak slaag geven: zeldz. Centr.-Maaslds.; ook in Nieuwenhagen, Reuver, Beesel, Schimmert, Wijnandsrade, Genk, Maastricht, Sint-Pieter, Sint-Huibrechts-Lille, Zolder, Guigoven, Tessenderlo, Loksbergen en Boekend.

een goed pak slaag geven: Kwaadmechelen en Heusden.

een pakje slaag geven (*een pakske slaag geven*): Neerpelt.

aframmelen: freq. in heel Lb. behalve in het Ripuar.

rammelen: Montfort, Hasselt en Wellen.

rammel geven: Swalmen, Bree, As, Maaseik, Rotem, Dilsen, Eigenbilzen, Eksel, Sint-Lambrechts-Herk en Tessenderlo.

EEN PAK SLAAG GEVEN

N 10 (1961) (add.), N 10c (1961) (add.), N 84 (1981) (089, 090), N 108 (2001) (026), RND

een pak rammel geven: Nieuwenhagen, Heerlerbaan/Kaumer, Geulle en Zolder.

rammeling geven: verspr. Dommellds.; ook in Bree, Neeroeteren, Maastricht, Koninksem, Houthalen, Alken, Sint-Truiden, Jeuk, Kerkhoven en Oostham.

een goede rammeling geven (*een goei rammeling geven*): Gruitrode, Herk-de-Stad, Kwaadmechelen en Tessenderlo.

afrossen: freq. Oostlb. en Horns, verspr. Maaskemp. en Centr.-Maaslds.; ook in Caberg, Eigenbilzen, Neerpelt, Zonhoven, Sint-Lambrechts-Herk, Muizen, Venlo en Venray.

aftrossen: Opoeteren.

afrossing geven: Sint-Truiden en Bree.

ros geven: Zonhoven.

rossen: Neer, Roermond, Montfort, Merkelbeek, Born, Maastricht en Peer.

aftroeven: freq. Maaskemp. en aansluitend Centr.Maaslds.; ook in Waltwilder, Bilzen, Zichen-Zussen-Bolder, Hamont, Houthalen, Groot-Gelmen, Jeuk en Meldert.

aftroevenen: Mettekoven.

aftroeving geven: Opgrimbie.

troef geven: Hasselt.

een pak troef geven: Zolder.

afsmieren: freq. Maaskemp.; ook in Tungalroy, Leut, Eigenbilzen, Hoeselt, Vliermaal, Hamont, Oirlo, Meerlo en Tienray.

insmeren: Ulbeek.

smeer geven: Neer, Tungalroy, Reppel, Bree en Diepenbeek.

een pak smeer geven: Blerick.

smeren geven: Montenaken.

smeren: Gennep, Haler en Thorn.

de polder smeren: Wellen.

peren: verspr. Maaskemp., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Kunrade, Kapel-in-'t-Zand, Montfort, Weert, Venray, Tienray en Meijel.

afperen: Achel, Overpelt en As.

afranselen: Neer, Beek, Bree, Opoeteren, Maaseik, Lanaken, Waltwilder, Hasselt, Kortessem, Groot-Gelmen, Hoepertingen, Sint-Truiden, Muizen, Tessenderlo en Meldert.

ranselen: Wellen.

afpriegelen: Neer, Dilsen, Stokkem, Mechelen-aan-de-Maas, Hasselt en Mook.

priegelen: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Gulpen, Herten (bij Roermond), Tungalroy en As.

priegel geven: Reppel, Bree, Eisdien, Opgrimbie, Diepenbeek, Hoeselt, Achel, Overpelt, Hasselt en Paal.

priegels geven: Borgloon.

klatsen: Herten (bij Roermond) en Eksel.

rond zijn oren klatsen: Hechtel.

klatsen geven: Opglabbeek.

kletsen: Gruitrode, Maastricht, Hasselt en Venlo.

afkletsen: Koersel, Helchteren en Houthalen.

rond zijn oren kletsen: Overpelt.

aan zijn oren kletsen: Peer.

kletsen geven: Kapel-in-'t-Zand, Weert, Kaulille, Heusden, Groot-Gelmen, Oostham en Tessenderlo.

een goed pak kletsen geven: Kwaadmechelen.

klatsoor geven: Waltwilder, Diepenbeek, Stokrooie en Hasselt.

kletsoor geven: Herk-de-Stad, Mettekoven en Montenaken.

kletsoren: Gruitrode en Opoeteren.

afkletsoren: Ulbeek en Groot-Gelmen.

B. Minder frequente benamingen

pezelen (*piezelen*): verspr. Ripuar., Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Stein.

houwen: zeldz. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Ophoven, Geulle, Maastricht en Caberg.

erop houwen (*drop houwen*): Mechelen-aan-de-Maas.

houwen tot hij rammelt: Grote-Spouwen.
afhouden: Weert en Diepenbeek.
katoen geven: verspr. Dommelds.; ook in Mechelen-aan-de-Maas, Waltwilder, Grote-Spouwen, Diepenbeek en Mettekoven.
op katoen trekken: Ulbeek.
doorlaten: verspr. Centr.Maaslds.; ook in Eys, Susteren, Schinnen, Klimmen, Opoeteren en As.
vegen: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Waubach, Gulpen, Tungalroy en Caberg.
op zijn oren vege: Neerpelt en Bree.
afvege: As.
uitvege: Gulpen.
veeg geven: Oostham.
afdrogen: Nieuwenhagen, Haelen, Roermond, Maasniel, Hamont, Venlo en Sevenum.
uitdrogen: Hulsberg en Klimmen.
aftabakken: Beringen, Reppel en Zichen-Zussen-Bolder.
tabakken: Montenaken.
tabak geven: Hasselt en Diepenbeek.
tussenhebben: Dilsen en Wintershoven.
tussenpakken: Neeroeteren, Mechelen-aan-de-Maas, Opgrimbie, Overpelt en Kaulille.
onderpakken: Neerpelt.
watsen: Valkenburg, Klimmen, Gronsveld, Eisdien en Geulle.
zwamen: Eys, Gulpen, Ingber, Brunssum en Klimmen.
zwaam eten: Alken.
afzwamen: Stokkem en Susteren.
zwansen: Eys, Gulpen, Klimmen en Mheer.
zvens geven: Valkenburg.
een pak zvens geven: Venlo en Maastricht.
afzwansen: Gulpen.
afdekselen: Meijel, Neer en Stokkem.
afdekken: Maasbree en Hamont.
toedekken: Sint-Lambrechts-Herk en Mook.

rijten: Heerlen, Nieuwenhagen, Weert en Peer.
afrijten: Tungalroy.
aftuieren: As, Rotem en Dilsen.
ferm aftuieren: Zonhoven.
tuier geven: Dilsen.
baffen (ook *bavven*): Klimmen, Mheer en Gulpen.
batteren (<fr.): Bree, Montfort en As.
bataille (fr.) **geven:** Maastricht.

C. Zeldzame benamingen

aan zijn oren geven: Montenaken.
aan zijn oren komen: Peer.
afbaaien: Leut.
afbessemen: Stokkem.
afborstelen: Mechelen-aan-de-Maas.
afbouwen: Reppel.
afbrenge: Stokkem.
afdorsen: Stokkem.
afjassen: Vlijtingen.
afmoppen: Helchteren.
afmotsen: Bilzen.
afpeuteren: Tessenderlo.
peuter geven: Tessenderlo.
afpolderen: Groot-Gelmen en Hasselt.
afprenselen: Overpelt.
afroffelen: Hamont.
afservetten: Groot-Gelmen.
afslaan: Venray en Achel.
ferm afslaan: Overpelt.
afslagen: Tessenderlo.
afstoffen: Overpelt.
afstrepen: Eigenbilzen.
aftakelen: Neerpelt.
aftokken: Bilzen.
aftrekken: As.
afzeiken: Gronsveld.
begaden (*begaaïen*): Herten (bij Roermond).
beugelbanen: Overpelt.
datsen: Herten (bij Roermond).
doorjagen: Stokkem.
dozen: Klimmen.
eronder lopen: Neeroeteren.
eronder stampen (*dronder stampen*): Mechelen-aan-de-Maas.

erop baaien (*drop baaien*): Mechelen-aan-de-Maas.
erop naaien (*drop naaien*): Meijel.
erop peren (*erop pieren*): Hasselt.
erop slaan (*drop slaan*): Venray.
ervan langsgeven (*dervan langsgeven*): Tessenderlo.
fompen (*fempen*): Waubach.
fiezebriemen: Brunssum.
foffeling geven: Bree.
gereten geven: Thorn.
get afleren: As.
inneuten: Stokrooie.
goed inpateren: Herk-de-Stad.
inpeperen: Bocholt.
ferm insmoren: Wellen.
invetten: Groot-Gelmen en Mook.
kamp geven: Achel.
klabetteren: Oirsbeek.
klappen geven: Achel.
klop geven: Genk en Caberg.
konkelen: Klimmen.
konkeloren: Overpelt.
kotsen: Gronsveld.
leuren: Peer.
afleren: Zonhoven.
loezen: Klimmen.
mot geven: Sint-Lambrechts-Herk.
motten: Eigenbilzen.
een pak motsen geven: Zolder.
muilperen geven: Achel.
oesters geven: Halen.
oorvrijg geven: Hamont.
oorvijgen geven: Achel.
een hoop oorvijgen geven: Heusden.
op de borst houwen: Stein.
op de broek geven: Kerkhoven.
langs de broek geven: Waltwilder.
op de zak houwen: Simpelveld.
op zijn kloten houwen: Boorseem en Rothem.
op zijn muil houwen (*op zijn moel houwen*): Mechelen-aan-de-Maas.
op zijn reuk kloppen: Neeroeteren.
op zijn ribbenkast duwen: Mechelen-aan-de-Maas.
op zijn ribbenkast slaan: Mechelen-aan-de-Maas.
op zijn smikkel slaan: Hamont.

op zijn verdoemenis kappen: Sint-Lambrechts-Herk.
over zijn huid houwen: Neerpelt.
over zijn ribben slaan: Neeroeteren.
over zijn rug geven: Neerpelt.
paaien: Klimmen en Gronsveld.
patatten: Peer.
patatten geven: Neerpelt, Reppel en Montenaken.
patat geven: Oostham.
paté geven: Wolder/Oud-Vroenhoven.
pats geven: Wolder/Oud-Vroenhoven.
paven: Klimmen.
pierewaaien: Leut.
pijpen: Peer.
pijpen geven: Opoeteren.
pinkel geven: Hasselt.
pomp geven: Ulbeek.
pompennikkel geven: Diepenbeek.
poten: Kapel-in-'t-Zand.
riloren: Beringen.
ringeloren: Lommel en Peer.
een pak roffel geven: Zolder.
roffeling geven: Montenaken.
rond de oren lappen: Hechtel.
rond de oren slaan: Kerkhoven.
rond de oren vlammen: Overpelt.
sauzen: Klimmen.
schoorrompelen: Klimmen.
schoren: Weert en Klimmen.
schrammen: Gulpen.
slepen: Epen.
smarren: Oirsbeek.
snoer geven: Kuringen en Hasselt.
soppen: Klimmen.
insoppen: Klimmen.
versoppen: Klimmen.
stokhouder geven: Achel.
tegen de harre houwen: Haelen.
terug geven: Montenaken.
tikken: Klimmen.
toetakelen: Neerpelt.
toffelen: Klimmen en Nieuwenhagen.
toffeling geven: Montenaken.
tokken: Haelen.
tossen: Klimmen.
trijzelen: Venray.

troggelen (*trochelen*): Klimmen.
uitstoffen: Overpelt.
van de knuppel geven: Meldert.
van de leest geven: Hamont.
van de meter geven: Tessenderlo.
van de riem geven: Lanaken.
van de stok geven: Neerpelt.
verkamizolen (*verkammezolen*):
 Oirsbeek.
vermeubelen: Herten (bij Roermond).
violer (fr.) (*fiouelen*): Klimmen.
wiksen: As.
zwoorden (*zwaarsen*): Herten (bij Roermond) en Peer.
zwadriolen: Klimmen en Gulpen.

D. Uitdrukkingen

onder handen nemen: Hamont en Neerpelt.
de kop tussen twee oren zetten: Kaulille.
de vijf geboden laten voelen: Geleen.
iemand het zijn geven: Bilzen.
iemand overtrekken: Houthalen.
lang haren geven: Gronsveld.
lange haver geven: Peer.
stub eten (*step eten*): Velm.
wat mee geven: Neeroeteren.
ze iemand warm maken: Neeroeteren.
het poepje eens warm maken (*het poepke eens warm maken*): Neerpelt.
zich eens iemand pakken: Neeroeteren.

BONT EN BLAUW SLAAN

Kaart 20, pag. 243

RND (131), ZND 40 (1942) (023).

In het uiterste westen van Belg.Lb. (Beringerlds., Zuiderkemp. en Getelds.) komt naast **blauw** ook de

lexicale variant *blaad* (*blaaf*) voor en voor Eksel is *blaaf* opgetekend. Voor een vlotte leesbaarheid worden deze varianten niet telkens vermeld in de onderstaande lemmatekst. Voor Velm en Kuringen is ook respectievelijk de uitdrukking **slaan dat hij kraakt** en **slaan dat hij schijt** opgetekend.

bont en blauw slaan: alg. Noord.Oostlb., Weertlds. en Zuidgeld.Lb., freq. in overig Nl.Lb. en aansluitend Horns en Centr.Maaslds., verspr. Maaskemp., Dommellids., Demerkemp. en Truierlds.; ook in Lanaken, Bilzen, Waltwilder, Eigenbilzen, Sint-Lambrechts-Herk en Lommel.
bont en blauw houwen: alg. Oost.-Zuidlb. en Zuid.Oostlb., freq. Ripuar., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Peer en Vorsen.
blauw en bont slaan: Hamont en Kaulille.
zwart en blauw slaan: freq. Tongerlds., Demerkemp., Beringerlds. en Truierlds.; ook in Genk, Vlijtingen, Leopoldsburg en Zelem.
zwart en blauw houwen: alg. Geullds., freq. Ripuar., Tongerlds. en Lonerlds., verspr. Trichterlds. en Bilzerlds.; ook in Stevoort, Hasselt en Brustem.
blauw en zwart slaan: freq. Truierlds.
blauw en zwart houwen: Eupen, 's-Gravenvoeren, Gutshoven en Wellen.
paars en blauw slaan: freq. Dommellids., Lommels en in de Limburgse Kempen, verspr. Centr.Maaslds. en Truierlds.; ook in Neerharen.
paars en blauw houwen: Bree, Neerglabbeek en Mechelen-aan-de-Maas.

groen en blauw slaan: Moelingen, Genk, Bilzen, Schulen, Kuringen, Rukkelingen-Loon en Muizen.

groen en blauw houwen: verspr. Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Kelmis, Lontzen, Welkenraedt, Moelingen, Genk, Rekem, Kuringen, Rukkelingen-Loon, Muizen en Borlo.

blauw en groen slaan: zeldz. Tongerlds., Demerkemp. en Truierlds.; ook in Zutendaal en Eksel.

blauw en groen houwen: Aubel, Hoeselt, Hasselt en Sint-Truiden.

blond en blauw slaan: freq. Kleverlds., zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Maastricht en Velden.

blond en blauw houwen: America en Hegelsom.

blauw en grauw slaan: alg. Getelds.; ook in Tessenderlo.

blauw en paars slaan: Tessenderlo.

wit en zwart houwen: Borgloon.

zwart en groen slaan: Jeuk.

blauw slaan: Koersel, Heppen, Beverlo, Sint-Lambrechts-Herk, Herk-de-Stad en Montenaken.

blauw houwen: Eisdén, Zichen-Zussen-Bolder, Groot-Gelmen, Mettekoven en Jeuk.

zwart houwen: Hoepertingen, Kerniel en Aubel.

grauw houwen: Halen en Montenaken.

zo blauw als een lap slaan: Beringen, Kuringen en Hasselt.

zo blauw als een lap houwen: verspr. Lonerlds.; ook in Vroenhoven, Diepenbeek, Nieuwerkerken en Jeuk.

zo blauw als een schaler houwen: Halen.

bijna dood houwen: Sint-Truiden.

half dood houwen: Hoepertingen en Zichen-Zussen-Bolder.

half dood slaan: Sint-Lambrechts-Herk.

half kapot slaan: Koersel.

half kreupel slaan: Genk.

kreupel slaan: Hechtel.

onnozel slaan: Sint-Lambrechts-Herk.

plat slaan: Maaseik.

kadel houwen: Hasselt.

kort en klein houwen: Lanaken.

scheef en sceel houwen: Genk.

vaneenhouden: Houthalen.

nogal toedekken: Hoepertingen.

goed tussenhebben: Dilsen.

duivels afriegelen: Mechelen-aan-de-Maas.

IN DE RUG SLAAN (MET DE VUIST)

Kaart 21, pag. 244

N 84 (1981) (097), N 108 (2001) (027).

Een stoot of duw met de vuist in iemands rug geven.

Voor Swalmen is ook het zelfstandig naamwoord **dreun** opgetekend, voor Maastricht **duw** en voor Epen **vuistenslag**.

doffen: freq. Noord.Oostlb., Horns, Maaskemp., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Centr.Maaslds.; ook in Susteren, Sittard, Schimmert, Wolder/Oud-Vroenhoven, Bilzen, Eigenbilzen, Hoeselt, Eksel, Hechtel, Kerkhoven, Loksbergen en Lommel.

dof geven: Zolder, Kaulille en Bilzen.

opdoffen: Boekend.

opdoffer geven: Schimmert, Thorn, Sint-Pieter, Blerick, Oirlo en Meijel.

opdonder geven: Meijel en Vlodrop.

stompen: freq. Tongerlds., Lonerlds. en Truierlds., verspr. Maaskemp., Demerkemp. en Brab.Lb.; ook in Ingber, Kesseleik, Montfort, 's-Gravenvoeren, Weert, Echt/Gebroek, Rekem, Bilzen, Achel, Eksel en Lommel.

stomp in de rug geven: Geleen.
mep in de rug geven: Geleen.
dompen: Ospel, Tungelroy, Houthalen, Gors-Opleeuw en Borgloon.
stoten: Kerkrade, Montfort, Melick, Merkelbeek, Mheer, Ophoven, Bocholt, Maaseik, Rekem en Achel.
stuiken: Posterholt, Merkelbeek, Gronsveld, Stein, Caberg, Kanne en Lommel.
houwen: Noorbeek, Terlinden, Ell, Maastricht, Eksel en Venray.
in de rug houwen: Oirsbeek
met de vuist in de rug houwen: Urmond, Eys en Montzen.
met de vuist in de rug slaan: Peer.
boksen: Kapel-in-'t-Zand, Maastricht en Heerlerbaan/Kaumer.
roffelen: Roermond, Grevenbicht/Papenhoven en Maastricht.
tokken: Geleen, Brunssum en Bilzen.
toksen: Roermond.
tok geven: Gulpen.
beuken: Lutterade en Oirsbeek.
bonken: Boorsem.
bonkeren: Maastricht.
bumsen (du.): Simpelveld.
duw geven: Hechtel.
duwen: Ophoven.
fompen: Sevenum.
schokken (djoeken): Zolder.
snappen: Wijnandsrade.
stampen: Zolder.
troeven: Gennep.

GISPEN, GESELEN —————

Kaart 22, pag. 244

N 84 (1981) (096), N 108 (2001) (026);
 Boorsem Wb. (123, 124, 130), Hasselt Wb. (154).

Met een gisp, zweep slaan, geselen (vaak als strafoefening).

smikken: freq. Noord.Oostlb. en Horns, verspr. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Vaals, Heerlen, Montzen, Maastricht, Kanne en Venlo.
met een smik houwen: Blerick, Maaseik en Bilzen.
met een smik slaan: Bilzen en Maastricht.
met een smik klatsen: Vlijtingen.
klatsen: Kunrade, Kapel-in-'t-Zand, Montfort, Posterholt, Merkelbeek, Ophoven, Rekem, Bilzen, Eigenbilzen, Vlijtingen, Tongeren, Achel, Eksel, Hechtel, Tessengerlo, Venlo en Meijel.
klatsen: Waubach, Kesseleik, Gruitrode, Vliermaal, Zonhoven, Sint-Truiden, Jeuk, Vorsen, Kerkhoven, Loksbergen, Lommel en Meijel.
geselen: freq. Maaskemp.; ook in Weert, Tungelroy, Bilzen, Hasselt, Kerkhoven en Sevenum.
vitsen: Simpelveld, Kerkrade, Reuver, Geleen, Amby en Venlo.
invitsen: Gors-Opleeuw en Borgloon.
met een vits houwen: Eys.
met een vits afsmeren: Vliermaal.
gisp (ook *gipsen*): Stein, Wolder/Oud-Vroenhoven, Jeuk en Loksbergen.
ingisp (*ingipsen*): Gors-Opleeuw en Borgloon.
zweepen: Nieuwenhagen, Stevensweert, Bocholt, Boorsem en Houthalen.
met een zweep slaan: Meerlo en Peer.
met een tak slaan: Meerlo en Hoepertingen.
gutsen: Brunssum.
met een guts slaan: Schimmert.
met een guts krijgen: Wijlre.
smakken: Eksel.
met een smak slaan: Eksel.
met een klak houwen: Hoeselt.
met een smet houwen: Hoepertingen.

met een smet afsmeren: Vliermaal.
afsmieren: Hoeselt.
afzwensen: Gulpen.
zwensen: Ingber.
afpriegelen: Neer.
priegels geven: Borgloon.
fieren: Weert.
gorzen: Boorseem Wb. en Mheer.
inlitsen: Wellen.
karwatsen: Lommel.
watsen: Lutterade en Oirsbeek.
klansoren: Zolder.
kletsoren: Caberg.
meppen: Eksel.
over de noen houwen (*over de noend houwen*): Neer.
overtrekken: Loksbergen.
pezelen (*piezelen*): Stein en Ingber.
rammelen: Wellen.
ranselen: Wellen.
rijten: Weert.
smarren: Boorseem.
striemen: Gruitrode.
tetsen: Schimmert.
viemen: Herten (bij Roermond) en Swalmen.
zwiemen: Caberg en Gronsveld.

KNUPPEL, KNOTS —————

Kaart 23a, pag. 245
 Kaart 23b, pag. 245

N 84 (1981) (101), RND (013), SGV (1914) (018, 036), ZND 01 (1922) (639), ZND 28 (1938) (023), ZND 36 (1941) (069), ZND 46 (1946) (017a), ZND B1 (1940sq) (216), ZND B2 (1940sq) (223), ZND m (Coomans, Dupont, Franssen, GrGr, Houben, Raymaekers, Vanderbeeken, Welter); Beverlo Wb. (133), Hamont Wl. (057, 059), Kortessesem Wb. (235, 306); Beenen, P. (1973) (157, 159, 210, 214).

Korte, dikke en vaak ook zware stok om mee te slaan.

Kol is te vergelijken met het Du. *Keule* 'knots, knuppel'.

knuppel: freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds., Demerkemp., Beringerlds., Lonerlds., Brab.Lb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq. Zuid.Oostlb., Maaskemp., Centr.-Maaslds. en Truierlds.; ook in Hamont en Linde.

kluppel: alg. Dommellds., freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp. en Centr.Maaslds., verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Demerkemp., Zuiderkemp. en Kleverlds.; ook in Simpelveld, Montzen, Maastricht, Borgharen, Limmel, Beverlo, Beringen, Ulbeek, Heers, Wellen, Sint-Truiden, Aalst-bij-St.-Truiden, Jeuk, Kerkhoven, Loksbergen en Blerick.

klupper: Stevoort, Ulbeek, Wellen, Herk-de-Stad, Zelem en Loksbergen.

knupper: Lanaken.

klummel: Vucht en Opgrimbie.

stok (ook *stek*): freq. Geullds. en in Haspengouw; ook in Wahlwiller, Roermond, Maasniel, Geleen, Schimmert, Gronsveld, Bree, Neerglabbeek, Rotem, Mechelen-aan-de-Maas, Peer, Heusden, Lummen, Stevoort, Tessengerlo, Zelem, Halen en Meijel.

knots: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Maaskemp., zeldz. in overig Centr.Lb.; ook in Simpelveld, Kortessesem, Vechmaal, Nieuwerkerken, Montenaken, Jeuk, Loksbergen, Blerick, Venlo, Oirlo, Tienray en Meijel.

knoest: freq. Horns en Maaskemp., zeldz. Kleverlds.; ook in Neer, Kesseleik, Vlodrop, Sittard, Schinnen, Schimmert, Ospel, Tongeren, Rijkhoven, Eksel, Boekend en Venlo.

kol (*kul*): freq. Zuid.Oostlb.; ook in Simpelveld, Gemmenich, Heerlen, Gulpen, Remersdaal, Lontzen en Baelen.

bengel: freq. Truierlds. en aansluitend Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Linkhout.

bengelstok: Zichen-Zussen-Bolder.

prengel: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlen, Lontzen, Eupen, Herten (bij Roermond), Swalmen, Thorn, Neeroeteren, Opoeteren en Genk.

prang: freq. Geullds.; ook in Mheer.

remmel: verspr. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Heerlen, Heerlerbaan/Kaumer, Herten (bij Roermond) en Geistingen.

kuis: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Susteren, Schinveld en Venlo.

hout (ook *holt*): Moresnet, Hamont, Beverlo, Blitterswijck en Meijel.

knab: Bocholt en Opoeteren.

mispel: Kunrade.

mispelaar (ook *mispelare*): Paal en Beringen.

kwispelaar: Genk.

faat: Borgloon.

gard (*gaard*): Rotem.

godwas: Neeroeteren.

goedendag (*goeiendag*): As.

gooier: Bilzen.

grabbelstok: Zichen-Zussen-Bolder.

klats: Swalmen.

klooiër: Mettekoven.

klooiestok: Hoepertingen.

knoeiël: Herten (bij Roermond).

knoeiër: Heel.

knoet: Montfort.

knospel: Eigenbilzen.

knul: Eys.

knupstok: Riksingen.

krauw: Tongeren.

krengel: Tongeren.

kult: Merselo.

matrak: Kortessem en Tongeren.

paal: Alt-Hoeselt en Millen.

palot (fr.): Sint-Truiden.

spaak: Bree.

stomp: Genoelsederen.

vale eiken: Weert.

BLUTSEN

Kaart 24, pag. 246

N 84 (1981) (093), SGV (1914) (004),
ZND 01 (1922) (106), ZND 21 (1936) (038),
ZND m (Dupont, Langohr).

Ergens een bluts, een deuk in slaan
of stoten, kneuzen.

blutsen: alg. Ripuar., Oostlb-Rip.
overgg., Centr.Lb. en in het zuiden
van het Lonerlds. en Truierlds.,
freq. Demerkemp., Zuidgeld.Lb.
en Kleverlds.; ook in Kleine-
Brogel, Heppen, Leopoldsburg,
Loksbergen en Lommel.

blutseren: Koersel en Beverst.

blutselen: Dieteren.

butsen: alg. Dommellds., freq.
Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in
Panningen, Helden/Everlo,
Montfort, Grote-Brogel, Hechtel,
Beverlo, Paal, Zepperen,
Guigoven, Tessengerlo en
Lommel.

nutsen: alg. Demerkemp., Getelds.
en in het noorden van het
Tongerlds. en Lonerlds.; ook in
Genk, Gelieren/Bret, Bilzen,
Heppen, Beverlo en Herk-de-Stad.

utsen: Caberg.

tutsen: Halen.

dutsen: Oostham, Beringen en
Gennep.

knotsen (ook *knutsen*): verspr.
Dommellds. en Kleverlds.; ook in
Geleen, Gruitrode, Genk,
Lanaken, Eigenbilzen, Hechtel en
Helchteren.

deuken: Amby, Geulle, Venlo en
Oirlo.

indeuken: Swalmen.

dompelen: Weert, Kapel-in-'t-Zand
en As.

een dompel slaan: Meijel.

een bult slaan: Stevensweert en
Montfort.

een buil slaan: Echt/Gebroek.

een bluts houwen: Eys.
een bluts krijgen in: Geleen.
een uts houwen: Wolder/Oud-Vroenhoven.
kwetsen: Gennep en Kessenich.
kneuzen: Halen.
kweddelen: Zichen-Zussen-Bolder.
blukken: Meterik.
punniken: Neer.
stuiken: Eupen.

BLUTS

Kaart 25, pag. 246

N 84 (1981) (092), N 108 (2001) (029);
 Beverlo Wb. (043), Hamont Wl. (023, 026),
 Hasselt Wb. (106), Kortessem Wb. (044,
 335), Tungalroy Wb. (034);
 Beenen, P. (1973) (101, 114).

Deuk, kneuzing of buil. Holle oneffendheid zoals door slaan of stoten ontstaan kan.

bluts: alg. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Centr.Lb., Demerkemp., Lonerlds. en Truierlds., verspr. Noord.Oostlb.; ook in Hamont, Peer, Leopoldsburg, Tessenderlo, Lommel, Blerick en Venlo.

dompel: freq. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Noord.Oostlb. en Maaskemp.; ook in Susteren, Nieuwstadt, Ospel, Weert, Kinrooi, Geistingen, Maaseik en Kaulille.

deuk: freq. Horns, zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Beek, Schimmert, Echt/Gebroek, Geulle, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Venlo, Meijel en Sevenum.

indeuking: Maastricht.

buts: freq. Dommellds. en Kleverlds.; ook in Neer, Reuver, Hechtel, Lommel en Venlo.

duts: Gennep, Venray en Venlo.

nuts: Zutendaal, Houthalen, Hasselt, Beverlo, Kortessem, Gors-Opleeuw en Loksbergen.
uts: Genk, Caberg en Borgloon.
bult: Heythuysen, Amby, Weert, Opglabbeek, Maastricht, Venlo, Tienray en Meijel.
kuiltje (*kuilke*): Meijel.
fok: Geleen.
nol: Beverlo.
veeg: Schinnen.
zonk: Gruitrode.

ZWAAIEN

Kaart 26, pag. 247

N 84 (1981) (109), N 108 (2001) (034), SGV (1914) (047);
 Boorseem Wb. (134), Hasselt Wb. (522), Kortessem Wb. (588), Tungalroy Wb. (066);
 Beenen, P. (1973) (274, 282).

De armen heen en weer bewegen. Vgl. de Sittardse opgave *swalteren* met WNT **WOUTEREN** - ook **WALTEREN** - frequentatief van *wouten*, met de betekenis 'draaiend heen en weer bewegen, wentelen'.

zwaaien: freq. Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb., Maaskemp. en Dommellds.; ook in Simpelveld, Zolder, Zonhoven, Sint-Truiden, Leopoldsburg, Kerkhoven, Loksbergen en Lommel.

wenken: freq. Maaskemp. en Demerkemp., verspr. Horns; ook in Vaals, Nieuwenhagen, Vijlen, Montzen, Herten (bij Roermond), Noorbeek, Terlinden, 's-Gravenvoeren, Grevenbicht/Papenhoven, Rekem, Kanne, Bilzen, Val-Meer, Tongeren, Lauw, Eksel, Kortessem, Wellen, Sint-Truiden en Jeuk.

wenkelen: Kinrooi.

zwingen (ook *zwingen, zwenken, zwinken, schwingen*): freq. Ripuar., Oost.Zuidlb. en in het noordoosten van Zuid.Oostlb.; ook in As, Urmond, Zonhoven en Sevenum.

zwingelen: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Horns; ook in Weert, Meeuwen, Boorseme, Stein, Geulle, Maastricht, Sint-Pieter, Bilzen, Eigenbilzen, Vliermaal, Boekend en Oirlo.

slingeren: Geleen, Grevenbicht/Papenhoven, Hoeselt en Alken.

weisteren (ook *wuisteren*): Helden/Everlo, Tungelroy, Blitterswijck en Meijel.

zwieren: Eijsden, Eigenbilzen, Eksel en Lommel.

met de armen houwen: Gors-Opleeuw, Borgloon en Jeuk.

met de arm schudden: Hoeselt.

op en af houwen: Genk.

lawaai maken: Belfeld.

ronddraaien: Eys.

rondzwengelen: Bilzen.

aanzwengelen: Bilzen.

schokken: Neeroeteren.

slaan: Guttecoven.

wiegen: Venray.

swouteren (*swalteren*): Sittard.

zaddereren: Eigenbilzen.

zwensen (*zwansen, zwinsen*): Hoepertingen en Valkenburg.

Centr.Maaslds.; ook in Maastricht, Overpelt, Peer, Halen en Lommel.

roffelen: Rijkkel, Gutshoven en Jeuk.

trekken: verspr. Maaskemp. en Dommellds.; ook in Maaseik, Dilsen, Bilzen, Hechtel, Hasselt en Zeperen.

doortrekken: Overpelt.

eventjes trekken (*efkes trekken*): Venray.

eweg trekken: Vorsen.

bet schokken trekken (*be schokken trekken*): Sint-Truiden.

bet schokjes trekken (*be schokjes trekken*): Sint-Truiden.

met schokken trekken: Kaulille.

met schokjes trekken (*me schokskes trekken*): Neerpelt.

rukken: Bree en Hasselt.

schokken: zeldz. Centr.Maaslds. en Dommellds.; ook in Neeroeteren, Lanaken en Hasselt.

snokken: Genk, Dilsen, Hamont, Neerpelt en Helchteren.

stuiken: Epen en Maastricht.

stoten: Vlodrop.

rijten: Neeroeteren, Maaseik, Stein, Maastricht en Kaulille.

roppen: Wijlre en Eys.

rukken: verspr. Dommellds. en Zuidgeld.Lb.; ook in Kesseleik, Bocholt en Waltwilder.

rutschen (du.): Amby, Mechelen-aan-de-Maas en Opgrimbie.

snutten: Blerick.

RUKKEN

N 84 (1981) (087), N 108 (2001) (025), ZND 42 (1943) (007).

Een snelle, plotselinge, korte beweging maken of met een snelle, heftige beweging iets of iemand van zijn plaats trekken.

Voor dit begrip is er nauwelijks materiaal voor Nl.Lb.

roffen: freq. Maaskemp., Bilzerlds., Tongerlds., Demerkemp., Lonerlds. en Truierlds., verspr.

RUK

Kaart 27, pag. 247

N 84 (1981) (087), N 108 (2001) (025); Beverlo Wb. (226), Hasselt Wb. (282).

Snelle, plotselinge, korte beweging waardoor iets met een schok van zijn plaats bewogen of getrokken wordt.

ruk: alg. Noord.Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq.

in het noorden van het Oost.-Zuidlb. en Zuid.Oostlb. en in het oosten van het Centr.Maaslds.; ook in Vaals, Weert, Maastricht, Sint-Pieter, Eigenbilzen, Achel, Zolder, Zonhoven en Jeuk.

snok: alg. Maaskemp., Dommelds., Truierlds., Brab.Lb. en Lommels, freq. Horns, Centr.Maaslds., Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Eigenbilzen.

rop: freq. Bilzerlds., Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Gronsveld, As, Zutendaal, Kanne, Kaulille, Eksel, Zolder, Hechtel, Hasselt en Beverlo.

rop: freq. Oost.Zuidlb.; ook in Kerkrade, Montzen, Geleen, Schinnen en Grevenbicht/Papenhoven.

rutsch (du.): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Rekem en Caberg.

stuik: freq. in het noorden van het Zuid.Oostlb.; ook in Waubach en Sevenum.

trek: Heerlerbaan/Kaumer, Neer, Kapel-in-'t-Zand, Posterholt, Maastricht, Eksel, Beverlo en Loksbergen.

trekt: Stein.

stoot: Sevenum en 's-Gravenvoeren.

smak: Neer, Schimmert en Vlijtingen.

schok (*zzoek, tsoek*): Boorseme en Nieuwenhagen.

fof: Nieuwstadt en Sittard.

rijt: Maastricht.

rits: Lanklaar.

GRAVEN

Kaart 28, pag. 248

N 84 (1981) (123), ZND 25 (1937) (045), ZND m (Borgers, Coenen, Fias, Gijsens, Grootaers, Jaachuns, Kohneman, Lenaerts, Notermans, Peuskens, Willems); Beverlo Wb. (093), Hasselt Wb. (163), Kortessesem Wb. (160); Beenen, P. (1973) (131).

Met een spade, schop of ander gereedschap in de grond delven of spitten, grond verplaatsen.

graven: alg. in Belg.Lb. en in het zuiden van Nl.Lb., freq. Noord.-Oostlb., verspr. Weertlds., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.

omgraven: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Maastricht.

spaden (*spaaien*): alg. Weertlds., Horns, Zuidgeld.Lb., Kleverlds. en in het noorden van het Noord.-Oostlb., freq. Maaskemp.; ook in Stein, Maastricht, Hamont en Eksel.

omspaden (*omspaaien*): Maasbree.

omdoen: Nieuwenhagen, Eys, Brunssum, Schimmert, Tungalroy, Maastricht, Beverlo en Maasbree.

omzetten: Maastricht.

spitten: Nieuwenhagen, Gruitrode, Geulle, Maastricht, Sint-Pieter, Venlo en Meijel.

schoppen: Simpelveld, Kapel-in-'t-Zand, Hulsberg, Opglabbeek en Hasselt.

delven: Vlodrop.

EEN KUIL GRAVEN

Kaart 29, pag. 248

N 84 (1981) (124), N 108 (2001) (045).

Met een spade, schop of ander gereedschap een holte, uitholling of put in de grond graven.

Voor As is ook **schrabben** opgetekend voor het graven van kuilen door kippen. Vgl. hiervoor het lemma SCHARRELEN in WLD I.12: *Kleinvee en pluimvee*, p. 88-89.

dabben (ook *dappen*): freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds. en Kleverlds.; ook in Maastricht, Bilzen, Hoeselt, Tongeren, Achel,

Eksel, Zolder, Zonhoven, Wellen, Sint-Truiden, Jeuk en Loksbergen.

dabbelen: Maastricht.

graven: freq. Demerkemp. en Lonerlds., verspr. Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds. en Tongerlds.; ook in Vaals, Reuver, Swalmen, 's-Gravenvoeren, Maastricht, Kanne, Bilzen, Achel, Kaulille, Sint-Truiden, Kerkhoven, Tessenderlo, Lommel, Venlo, Meijel, Sevenum en Maasbree.

een kuil graven: freq. Oostlb., Centr.Maaslds., Trichterlds. en Kleverlds.; ook in Gulpen, Geistingen, Thorn, Opglabbeek, Peer en Blerick.

een kuil uitgraven: Noorbeek en Terlinden.

een kuil maken: zeldz. Ripuar., Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Montzen, Roermond, Montfort, Ell, Stevensweert, Echt/Gebroek, Boorse, Zolder, Oirlo en Meerlo.

een kuilje maken (*een kuilke maken*): Zolder en Zutendaal.

een kuil dabben: Venray.

een kot maken: Kanne, Val-Meer, Eksel, Zolder, Hechtel, Leopoldsborg en Lommel.

een kot graven: Zolder, Hoeselt en Eigenbilzen.

een kot dabben: Eigenbilzen.

een gat graven: Ospel, Weert, Stevensweert, Jeuk en Venray.

een gat maken: Weert, Thorn, Lanklaar, Meijel en Maasbree.

een lok maken: alg. Oost.Zuidlb.; ook in Amstenrade en Gronsveld.

een put graven: Eigenbilzen.

spaden (*spaaïen*): Lommel.

uitdiepen: Schimmert.

uitschachten: Nieuwenhagen.

WROETEN

Kaart 30, pag. 249

N 84 (1981) (115), N 108 (2001) (037),

SGV (1914) (045);

Beverlo Wb. (305), Boorse Wb. (133),

Hasselt Wb. (532), Kortessem Wb. (580),

Tungelroy Wb. (064);

Beenen, P. (1973) (267).

Al woelende en zoekende met de snuit, een poot, een hand of een werktuig e.d. graven in de grond of andere stoffen of met een zekere kracht door iets heen bewegen om er iets uit te halen.

wroeten (ook *wreuten*): alg.

Weertlds., Maaskemp., Zuid-Geld.Lb., Kleverlds. en aansluitend Noord.Oostlb., freq. Horns, Dommelds. en Demerkemp.; ook in Lanklaar, Rekem, Hoeselt, Tongeren, Beverlo, Sint-Truiden, Kerkhoven, Tessenderlo en Lommel.

wroetelen (ook *wreutelen*, *freetelen*, *wruitelen*): alg. Ripuar., Oost.-Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Neeroeteren, As, Zutendaal, Eigenbilzen, Hasselt, Sint-Truiden, Jeuk en Loksbergen.

wroelen: freq. Lonerlds.; ook in Schinveld, Bilzen, Eigenbilzen, Zolder en Houthalen.

dabben: verspr. Tongerlds.; ook in Weert, Genk, Zutendaal, Maas-tricht, Val-Meer, Eksel, Blerick en Blitterswijk.

woelen: Kerkrade, Montzen, Kesseleik, Swalmen, Schinnen, Brunssum, Ophoven, Bree, Meeuwen, Urmond, Eksel, Peer, Alken, Wellen, Leopoldsborg en Venlo.

modden: Zolder, Peer en Gruitrode.

moddelen: Stevensweert.

modderen: Sint-Pieter.

murken: Eksel.

rommelen: Loksbergen.

weisteren (*wuisteren*): Wellen.

scharren: Hoeselt.

OVERHOOP HALEN —————

N 84 (1981) (116), N 108 (2001) (039);
 Beverlo Wb. (181, 195), Kortessem Wb.
 (097), Tungelroy Wb. (064);
 Beenen, P. (1973) (119).

Iets dooreen, door elkaar of ondersteboven halen, een verwarde of wanordelijke toestand veroorzaken. In Beverlo Wb. wordt ook de uitdrukking **met gebroken benen liggen** (*mi gebrooke biëne linge*), vermeld in de betekenis van 'alles lag er overhoop', b.v. in de zin *'t Loog-t-er mi gebrooke biëne (Het lag [het] er met gebroken benen)*.

overhoop halen: verspr. Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. Dommellds. en Demerkemp.; ook in Bocholt, Bree, Maaseik, Rekem, Maastricht, Kanne, Eigenbilzen, Val-Meer, Tongeren, Beverlo, Kortessem, Tessenderlo en Lommel.

overhoop gooien: As, Maastricht, Bilzen, Kaulille en Leopoldsburg.

overhoop zetten: Bree, Zutendaal en Tongeren.

overhoop trekken: Ittervoort.

overhoop slaan: Herten (bij Roermond).

overhoop smijten: Posterholt.

overhoop bruien: Ingber.

omverhoop halen: Herten (bij Roermond).

omver halen: Stevensweert.

onderste halen: Gronsveld.

ondersteboven halen: Simpelveld, Epen, Neer, Nunhem, Brunssum, Noorbeek, Terlinden, Geistingen, Reppel, Rekem, Maastricht, Kanne, Eigenbilzen, Val-Meer, Hoeselt, Vliermaal, Beverlo, Alken, Hoepertingen, Sint-Truiden, Kerkhoven en Sevenum.

ondersteboven zetten (ook *ongelsteboven zetten*): Nieuwenhagen, Melick, Kinrooi, Neeroeteren,

Zutendaal, Bilzen, Tongeren en Zolder.

ondersteboven gooien: Lanklaar en Wellen.

ondersteboven dabben: Gors-Opleeuw en Borgloon.

ondersteboven smijten: Jeuk.

dooreen gooien (ook *dooree gooien*): As, Boorsem, Rekem, Bilzen, Eksel en Venlo.

dooreen halen (ook *dooree halen*): Zolder, Schimmert, Val-Meer en Venray.

dooreen zetten (ook *dooree zetten*): Echt/Gebroek en Doenrade.

dooreen werpen (*dooree werpen*): Merkelbeek.

dooreen schokken: Boorsem.

dooreen granzelen: Caberg.

dooreen rammelen: Ophoven.

durchein (du.) **rammelen** (*durchee rammelen*): Eys en Montzen.

durchein (du.) **halen** (*durchei halen*): Wijlre.

ondereen zetten (ook *ongeree setzen*): Kerkrade, Kapel-in-'t-Zand, Oirsbeek, Grevenbicht/Papenhoven, Urmond en Maastricht.

ondereen halen: Reuver, Stein en Geleen.

ondereen gooien: Maasniel.

ondereen maken: Haelen en Roermond.

ondereen bruien (*ongeree bruien*): 's-Gravenvoeren.

overeen halen: Maaseik.

uitereen halen: Born.

vaneen razen: Hoeselt.

modden: verspr. Demerkemp.; ook in Weert, Gruitrode, As en Eksel.

modderen: Kesseleik, Montfort, Thorn, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Venlo en Meijel.

moddelen: Tungelroy, Susteren en Loksbergen.

rommelen: Heythuysen, Swalmen en Sint-Pieter.

schommelen: Maasbree en Nunhem.

woelen: Venlo en Amby.

omwoelen: Venray en Vlodrop.

omwroeten (*omwreuten*): Maasbree.
wroetelen (*wreutelen*): Hulsberg.
begaden (*begaaïen*): Beverlo.
knuddelen: Maastricht.
mest maken: Beverlo.
nest maken: Jeuk.
meuren: Weert en Gulpen.
muitingen (*moetjingen*): Nieuwstadt.
murken: Lommel.
om en dom smijten: Lauw.
omgooien: Maastricht.
ompuinen: Geulle.
omzetten: Beek.
onder dat riet halen: Genk.
op een knab: Maastricht.
rotzooi maken: Maastricht.
tossen (*tjössen*): Beverlo Wb.
uitmetten: Mheer.
winseln (du.): Merkelbeek.

WOELEN

Kaart 31, pag. 249

N 84 (1981) (117), N 108 (2001) (038);
 Beverlo Wb. (305), Hamont Wl. (104),
 Hasselt Wb. (101, 532), Kortessem Wb.
 (596).

Zich onrustig heen en weer bewegen,
 in het bijzonder zich al liggende tel-
 kens omkeren.
 Al wroetende in een zekere toestand
 brengen.

woelen: freq. in heel Lb.
omwoelen: Venlo en Hulsberg.
schravelen: freq. Maaskemp.,
 Centr.Maaslds. en Dommellds.;
 ook in Eys, Geleen, Oirsbeek,
 's-Gravenvoeren, Kinrooi en
 Zolder.
schurgen: freq. Noord.Oostlb. en
 aansluitend Horns; ook in Maaseik
 en Eksel.
rulsen: Kerkrade, Ingber, Neer,
 Roermond, Maasniel, Gronsveld,
 Echt/Gebroek, Maastricht en
 Venlo.

winseln (du.): Eys, Beek,
 Merkelbeek en Amstenrade.
wentelen (*wintelen*): Beesel.
wratselen (ook *fratselen*): Schinnen,
 Oirsbeek, Grevenbicht/Papen-
 hoven en Stein.
draaien: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in
 Vaals, Kapel-in-'t-Zand, Stevens-
 weert, Wolder/Oud-Vroenhoven,
 Hechtel, Meijel en Sevenum.
wroeten (ook *wreuten*): Lommel en
 Boekend.
wroetelen (ook *wreutelen*):
 Loksbergen, Hasselt en Waubach.
wroelen: Loksbergen en Hoeper-
 tingen.
wregelen: Melick, Posterholt en
 Kanne.
wriemelen: Eigenbilzen en
 Tongeren.
weisteren (*wuisteren*): Maasbree en
 Eksel.
wemelen (*wiemelen*): Bilzen en
 Maastricht.
wiebelen: Bilzen.
dabben: Hasselt.
dooreen granzelen: Caberg.
grauwelen: Wijlre.
kierewieren (ook *kerwieren*, *krewie-
 ren*): Tongeren.
krievelen: Bilzen.
murken: Beverlo.
rondmurken: Beverlo.
rammelen: Montzen.
ranselen: Valkenburg.
razen: Hoeselt en Lauw.
ruspelen: Swalmen.
rutselen: Boorsem.
smijten: Reuver.
spolken: Venray.
streven: Eksel en Gruitrode.
stroffelen: Bilzen.

WRIJVEN

N 84 (1981) (105), ZND 25 (1937) (001),
 ZND m (Borgers, Coenen, Fias, Grootaers,
 Jaachuns, Kohneman, Langohr, Lenaerts,
 Notermans, Peuskens, Vanleeuwe, Willems).

Met de hand of een voorwerp e.d. langs of over een oppervlakte gaan, meestal in een heen-en-weer-gaande of ronddraaiende beweging en vaak ook onder uitoefening van enige kracht.

wrijven: alg. in heel Lb.

strijken: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Ten-Esschen/Weustenrade, Grevenbicht/Papenhoven, Born, Stein, Blerick, Tienray en Meijel.

ruisen: Hasselt, Heppen, Oostham en Lommel.

vegen: Grevenbicht/Papenhoven en Geulle.

frotten: Loksbergen.

frottelen: Tungalroy.

fommelen: As.

feulezen: As.

schuren: Genk.

keuren: Grevenbicht/Papenhoven.

KLIEVEN

Kaart 32, pag. 250

N 84 (1981) (121), N 108 (2001) (043);
Beverlo Wb. (229), Hasselt Wb. (226),
Kortessesem Wb. (228, 422);
Beenen, P. (1973) (255).

Splijten, vaneen of uit elkaar doen gaan, in tweeën splitsen.

klieven: alg. Maaskemp., Bilzerlds., Tongerlds., Westlb., Truierlds., Brab.Lb. en Lommels, freq. Centr.Maaslds., Trichterlds., Weertlds. en Horns, zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Venlo.

kloven: alg. Noord.Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Sittard, Merkelbeek, Meeuwen, Gruitrode, Echt/Gebroek, Caberg en Sint-Pieter.

splijten: alg. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., verspr. Centr.-Maaslds. en Trichterlds.; ook in

Kerkrade, Geistingen, Thorn, Stevensweert, Genk, Zutendaal en Eigenbilzen.

scheiden (ook *scheien*): Eys, Ingber, Montzen, Reuver, Brunssum, Tungalroy, Kinrooi, Bocholt, Bree, Maaseik, Achel, Eksel, Beverlo, Kortessesem en Kerkhoven.

splitsen: Vaals, Kesseleik, Bree, Maaseik, Rekem, Kanne, Tongeren, Lommel en Venlo.

delen: Kapel-in-'t-Zand, Beek en Schimmert.

scheuren: Wolder/Oud-Vroenhoven.

spalken: Borgloon.

rijten: Stein.

vaneen rijten: As.

vaneen doen: Herten (bij Roermond) en Neeroeteren.

vaneen halen: Geleen.

vaneen houwen: Stevensweert.

vaneen trekken: Maastricht.

vaneenaf doen: Geulle en Maastricht.

uiteen doen: Herten (bij Roermond) en Geistingen.

uiteen halen: Maastricht.

uiteren halen: Eksel en Venray.

uiteren trekken: Eksel.

KROMMEN, OMBUIGEN

N 84 (1981) (108), N 108 (2001) (032, 033),
SGV (1914) (019, 026), ZND 01 (1922)
(691), ZND m (Godelaine, Langohr);
Hasselt Wb. (092).

Een kromme, gebogen vorm of houding aannemen of doen aannemen, krom maken of buigen. Iets zodanig buigen dat de delen ten opzichte van elkaar een andere stand krijgen, iets een andere richting geven.

Als gevolg van deze beweging of handeling is voor Kermt ook **krom worden** (*kromp worden*) opgetekend.

krommen (ook *krompen*): freq. in Nl.Lb.; ook in Kinrooi, As, Elen,

Opgrimbie, Bilzen, Houthalen, Hasselt en Beringen.

krommelen: verspr. Oost.Zuidlb.;

ook in Simpelveld, Montzen, Oirsbeek en 's-Gravenvoeren.

krom maken (ook *kromp maken*):

verspr. Maaskemp., zeldz. in overig Belg.Lb.; ook in Helden/Everlo, Heel, Herten (bij Roermond), Schimmert, Thorn, Stevensweert, Maastricht en Sevenum.

krom trekken (*kromp trekken*):

Helden/Everlo, Beegden en Lauw.

krom gaan staan (*kromp gaan staan*): Eksel.

krom buigen: Bree, Grevenbicht/Papenhoven en Maastricht.

buigen: freq. in heel Lb.

ombuigen: freq. in Nl.Lb.; ook in Kinrooi, Ophoven, Bocholt, Genk, Maaseik, Lanklaar, Boorseem, Kanne, Bilzen, Eigenbilzen, Hoeselt, Tongeren, Eksel, Houthalen, Zonhoven en Hoepertingen.

doorbuigen: Maastricht.

bukken: zeldz. Oostlb.; ook in Vaals, Grevenbicht/Papenhoven, Bilzen, Leopoldsborg en Venlo.

plooien: verspr. in Belg.Lb.

omplooien: verspr. in Belg.Lb.

rondplooien: As.

draaien: Nieuwenhagen, Neer, Montfort, Weert, Stevensweert, Bree, Maastricht, Caberg, Sint-Huibrechts-Lille, Zolder, Zonhoven en Blerick.

omdraaien: Neeroeteren en Tongeren.

omvouwen: Hechtel.

omkrullen: Rekem.

kringelen: Schimmert en Klimmen.

spannen: Geleen.

DUWEN

RND (105), SGV (1914) (008), ZND 01 (1922) (261), ZND m (Franssen, GrGr, Houben, Mathys, Raymaekers, Vanderbeeken, Welter);

Beverlo Wb. (067), Boorseem Wb. (121, 135), Kortessem Wb. (074).

Door (meestal horizontale) druk voortbewegen of op een plaats, in een bepaalde toestand brengen.

De lexicale variant *dujen* wordt alg. gebruikt in het Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Horns, Centr.-Maaslds. en Trichterlds.

duwen (ook *dujen*): alg. in heel Lb.

stoten: Beverlo Wb. en Neeroeteren.

DRUKKEN

N 84 (1981) (106).

Een wegende of stuwende kracht op de oppervlakte van een voorwerp uitoefenen. Door de werking van een kracht of gewicht samendringen of in een andere richting doen wijken.

duwen (ook *dujen*): freq. in heel Lb.

drukken: verspr. in Nl.Lb.; ook in Bree en Meeuwen.

prangen: Gruitrode.

prengelen: Susteren, Sittard en Schimmert.

krotsen: Vaals.

OPEENSCHUIVEN

N 84 (1981) (122), N 108 (2001) (044); Hasselt Wb. (329).

Dicht bijeen of op elkaar schuiven, al schuivende doen voortbewegen zodat het ene boven op het andere komt te liggen.

Stroppen heeft vooral betrekking op het op elkaar schuiven van garen, touw e.d.

Het Maastrichtse **een piel maken** gaat terug op het Fr. *pile* 'stapel, hoop (grote hoeveelheid)', vgl. WNT onder PIJL (III).

opeenschuiven: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Maaskemp., Centr.-Maaslds. en Trichterlds.; ook in Simpelveld, Montzen, Kinrooi, Bilzen, Val-Meer, Hoeselt, Tongeren, Kaulille, Eksel, Hasselt, Leopoldsburg, Blerick, Gennep en Meerlo.

op malkander schuiven (*op mekanner schuiven*): Hoeselt.

overeenschuiven: Kerkrade, Eys, Merkelbeek, Maaseik, Bilzen, Hechtel en Houthalen.

bijeenschuiven: Stevensweert.

inenschuiven: Heythuysen.

schuiven: verspr. Horns; ook in Vaals, Vijlen, Swalmen, Montfort, Posterholt, Geleen, 's-Gravenvoeren, Ospel, Genk, Rekem, Eigenbilzen, Hoeselt, Achel, Eksel, Zolder, Zonhoven, Alken, Hoepertingen, Sint-Truiden, Kerkhoven, Lommel, Blerick, Venray en Meijel.

stroppen (ook *stropen*): freq. Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb. en aansluitend Centr.-Maaslds.; ook in Weert, Tungelroy, Kinrooi, Gruitrode, Maastricht, Bilzen, Lauw, Jeuk, Tessenderlo, Lommel, Boekend en Venlo.

opstroppen (ook *opstropen*): Heythuysen, Hechtel, Borgloon en Venray.

verstroppen: Loksbergen en Caberg.

afstroppen (*afstropen*): Heythuysen.

overheen stroppen (*overheer stropen*): Venlo.

ritsen: Kesseleik.

tassen: Eksel.

opeentassen: Eksel.

opeenzetten: Maastricht.

een piel maken: Maastricht.

schuivelen: Jeuk.

TREKKEN

N 84 (1981) (086), SGV (1914) (038), ZND 08 (1925) (016), ZND A1 (1940sq) (105);

Boorse Wb. (139), Tungelroy Wb. (069); Beenen, P. (1973) (215, 250).

Op iets dat men vasthoudt een voortdurende of min of meer rukkende kracht uitoefenen in de richting naar zich toe of althans in de richting waarin hetgeen men vast heeft zich moet bewegen.

trekken: alg. in heel Lb.

rijten: zeldz. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb.; ook in Tungelroy Wb. en in Simpelveld, Herten (bij Roermond), Swalmen en Maastricht.

roppen: Grevenbicht/Papenhoven.

duwen (*dujen*): Sittard.

toehalen: Gruitrode.

sleuren: Leopoldsburg.

SLEPEN

N 84 (1981) (088), SGV (1914) (033), ZND 06 (1924) (066), ZND A2 (1940sq) (444), ZND m (Claessens, Coomans, GrGr, Houben, Mathys, Raymaekers, Welter).

Iets zo voortbewegen dat het uiteinde of een gedeelte enigszins zwaar achterna schuift of glijdt over de bodem of een andere oppervlakte.

Voor **sjorren** noteert de informant van Bunde als toelichting 'een zwaar voorwerp slepend vooruittrekken'.

slepen: alg. in heel Lb.

sjorren: Bunde en Kunrade.

sleuren: Leopoldsburg en Tessenderlo.

schuiven: Grevenbicht/Papenhoven.

schuivelen: Maastricht.

schroeven: Maastricht.

OPTILLEN

Kaart 33, pag. 250

N 84 (1981) (085), RND (045), SGV (1914) (013), ZND 01 (1922) (445), ZND 26 (1937)

(028), ZND A1 (1940sq) (031), ZND B2 (1940sq) (419), ZND m (Borgers, Coenen, Coomans, Drieskens, Fias, Godelaine, GrGr, Kohneman, Lenaerts, Mathys, Notermans, Peuskens, Raymaekers, Welter); Beverlo Wb. (259), Boorsem Wb. (123), Kortessem Wb. (169), Tungalroy Wb. (071); Beenen, P. (1973) (137, 197).

Van de grond of uit de laagte opwaarts heffen, naar omhoog brengen.

heffen: freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Dommellids., Demerkemp., Beringerlds., Brab.Lb., Lommels, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. in overig Belg.Lb. en Zuid.Oostlb.; ook in Kerkrade.

opheffen: freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Dommellids., Demerkemp., Beringerlds., Brab.Lb., Lommels, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. in overig Belg.Lb.; ook in Eys.

omhoog heffen: Kaulille, Houthalen en Lummen.

lichten: freq. Zuid.Oostlb., verspr. Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds. en Lonerlds.; ook in Heerlen, Nieuwenhagen, Horn, Montfort, Bree, Berg, Eksel, Hasselt, Sint-Truiden en Loksbergen.

oplichten: freq. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds., Trichterlds. en in Haspengouw, verspr. Oost.Zuidlb., Noord.Oostlb., Horns, Maaskemp. en Demerkemp.; ook in Geysteren, Oirlo en Meijel.

omhoog lichten: verspr. Tongerlds.; ook in Hoepertingen.

heven: freq. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg.; ook in Munstergeleen, Valkenburg, Mheer en Rukkelingen-Loon.

opheven: freq. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg.

beuren: Middelaar, Afferden en Waubach.

opbeuren: freq. in het noorden van het Kleverlds.; ook in Reuver en Nunhem.

lûften (du.): Maastricht en Sint-Pieter.

oplûften (<du.): freq. Trichterlds.

tillen: Meijel en Thorn.

optillen: Sittard, Schimmert en Nieuwenhagen.

oppakken: Gruitrode, As, Vucht en Lanaken.

opnemen: Loksbergen en Sint-Truiden.

opsteken: Berg-en-Terblijt.

omhoog steken: Hoepertingen.

heften: Sint-Truiden en Gutshoven.

opheften: Opitter.

opvatten (*opfatten*): Merselo.

opkrikken: Neer.

bochten: Rekem.

dragen: Sint-Huibrechts-Lille.

pozen: Halen, Herk-de-Stad en Herten.

vloeren: Siebengewald.

STOTEN

N 84 (1981) (102), SGV (1914) (036),

ZND 07 (1924) (051);

Beverlo Wb. (251), Boorsem Wb. (139),

Tungalroy Wb. (063);

Beenen, P. (1973) (239).

Een schokkende of krachtige duw of zulke duwen geven.

stoten: alg. in heel Lb.

stuiken: verspr. Oost.Zuidlb.,

Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Simpelveld, Weert, Tungalroy, Ell, Wolder/Oud-Vroenhoven, Caberg, Vlijtingen, Jeuk, Venlo en Tienray.

duwen (ook *dujen*): Nieuwenhagen, Heerlerbaan/Kaumer, Wijlre, Weert, Gruitrode, Maastricht, Eigenbilzen, Eksel, Gennep, Venray en Meijel.

omduwen: Bree.
stompen: Montfort en Ingber.
boksen: As.
bruien: Beek.
fokken: Oirsbeek.
tonken: Nieuwenhagen.
een dof geven: Sevenum.

RECHT VOORUITSTOTEN MET DE ARMEN

Kaart 34, pag. 251

N 10 (1961) (118), N 109 (2001) (092).

Voor Kerkrade is eveneens de schertsende uitdrukking **de slagbomen uitstrekken** opgetekend.

stoten: verspr. in heel Lb.
rechtdoor stoten: Sint-Truiden.
vooruitstoten: Tessenderlo, Peer en Mechelen-aan-de-Maas.
recht vooruitstoten: zeldz. Oost.-Zuidlb.; ook in Leveroy, Tongeren, Peer, Boekend, Venlo en Horst.
stuiken: freq. in Nl.Lb., verspr. Maaskemp.; ook in Eksel, Houthalen, Hasselt en Paal.
recht vooruitstuiken: Neerpelt.
vooruitsteken: Gingelom.
duwen (ook *dujen*): freq. Demerkemp. en in Haspengouw, verspr. Horns en Dommellds.; ook in Montzen, Lanklaar, Rekem, Lommel en Oirlo.
boksen: Tegelen, Maasniel, Puth en Mechelen-aan-de-Maas.
stompen: Baarlo en Overpelt.
tokken: Valkenburg.
afstoten: Gingelom.
van zich afstoten (*van zich afstosen*): Kerkrade.
met de handen voelen: Elsloo.

GOOIEN

Kaart 35, pag. 251

N 26 (1964) (052), N 38 (1971) (001), SGV (1914) (043), ZND 24 (1937) (032a), ZND 25 (1937) (003), ZND 44 (1946) (051), ZND m (Borgers, Coenen, Fias, Geuss, Gijssens, Grootaers, Jaachuns, Kohneman, Lenaerts, Notermans, Peuskens, Vanleeuwe, Willems); Boorse Wb. (136), Kortesse Wb. (151), Tungalroy Wb. (056, 069); Beenen, P. (1973) (227).

Werpen, smijten. Met een krachtige zwaai van de arm iets uit de hand naar iets of iemand heen, van zich weg doen vliegen.

gooien: freq. Centr.Lb. (behalve in het Weertlds.), Westlb., Truierlds., Brab.Lb., verspr. Oostlb., Zuid-Geld.Lb. en Kleverlds.; ook in Heerlen.
smijten: freq. in heel Lb. behalve in het Ripuar. en Geullds.
werpen: alg. Ripuar., freq. Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Trichterlds. en Bilzerlds., verspr. Centr.Maaslds., Tongerlds., Lonerlds., Truierlds. en Brab.Lb.; ook in Kessel, Heel, Swalmen, Stevensweert, Zonhoven, Beverlo, Lommel, Grubbenvorst, Blerick en Heijen.
guizen (ook *guisen*): freq. Oost.-Zuidlb., Zuid.Oostlb. en rond Weert; ook in Neer, Montfort en Guttecoven.
bruien: verspr. Oostlb-Rip. overgg. en aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in Eijsden en Oost-Maarland.
smakken: Boeket/Heisterstraat, Nederweert en Ospel.
kwakken: Wijk, Klimmen en Heugem.
bekogelen: Klimmen.
fleren: Eupen.
flikken: Bocholtz.
flikkeren: Maastricht.
flinken (*flengen*): Sittard.
gieten: Leunen en Panningen.
jooken: Tungalroy Wb.
keilen: Mook.

ketsen: Tegelen.
kiepen: Klimmen.
kleinen: Mheer.
kneuën Waubach.
kneuren: Nieuwenhagen.
mieteren: Wijk.
mikken: Maastricht.
pratsen: Nieuwenhagen.
prikken: Tegelen.
schilveren: Tegelen.
schuivelen (*schuifelen*): Boeket/
Heisterstraat.
slingeren: Klimmen en Oost-
Maarland.
vegen: Mheer.
zwingen: Mheer.

REIKEN NAAR

N 10 (1961) (117), N 10a (1961) (035), N 109
(2001) (090), ZND 35 (1941) (088).

De hand of de arm naar iets uitstrek-
ken (om het te raken of te grijpen).

reiken naar: alg. in Nl.Lb.,
Centr.Lb., Zuidgeld.Lb. en
Kleverlds., freq. Dommellds.,
Demerkemp., Noorder- en
Zuiderkemp.
pakken naar: alg. Lonerlds. en
Truierlds., freq. Demerkemp.; ook
in Baarlo, Geleen, Oirsbeek,
Weert, Tungalroy, Leveroy,
Roosteren, Lauw, Neerpelt,
Beverlo, Tessenderlo en Lommel.
uitsteken naar: Reuver, Maastricht,
Opheers, Gingelom, Halen en
Lommel.
uitstrekken naar: Sint-Truiden en
Hoensbroek.
graaien naar: Eygelshoven.
prijken naar: Nederweert.
tijden naar (*tijen naar*): Nunhem.
talen: Weert.
tasten: Middelaar.
wat bereiken: Blerick.
get bereiken: Gemmenich en
Kelmis.

get beramen: Meeswijk.
get krijgen: Geleen, Oirsbeek en
Klimmen.

NEMEN, PAKKEN

SGV (1914) (025, 028), ZND 25 (1937)
(036), ZND A1 (1940sq) (054), ZND m
(Borgers, Coenen, Fias, Gijsens, Grootaers,
Jaachuns, Kohneman, Lenaerts, Notermans,
Peuskens, Vanleeuwe, Willems);
Beverlo Wb. (172), Boorse Wb. (138),
Kortesse Wb. (326, 380).

Iets of iemand met de hand vastgrij-
pen, vatten.

nemen: freq. in heel Lb.
pakken: freq. in heel Lb. behalve in
het zuidwesten van Belg.Lb., waar
het verspr. is.
krijgen: Kelmis, Raeren, Epen,
Lontzen, Asenray/Maalbroek,
Puth, Amby, Obbicht en Urmond.
grijpen: Asenray/Maalbroek.
snappen: Obbicht.
vatten: Lommel en Merselo.

GRIJPEN

Kaart 36, pag. 252

N 10 (1961) (117), N 10a (1961) (035), N 109
(2001) (090), ZND 35 (1941) (088), ZND m
(Drieskens, Vanderbeeken, Welter);
Beenen, P. (1973) (228).

Iets met (een snelle beweging van)
de zich sluitende hand vatten, met de
hand beetpakken om iets vast te hou-
den of te bemachtigen.

grijpen: alg. Zuidgeld.Lb. en
Kleverlds., freq. Noord.Oostlb.
en Horns, zeldz. Zuid.Oostlb.,
Maaskemp., Centr.Maaslds.,
Trichterlds., Dommellds. en
Demerkemp.; ook in Eygelshoven,

Heerlerheide, Montzen, Eupen, Weert, Borgloon, Nieuwerkerken en Muizen.

pakken: freq. Centr.Lb., Westlb., Truierlds., Brab.Lb. en Lommels, zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Kerkrade, Heerlen, Baarlo en Baexem.

snappen: freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Centr.-Maaslds. en Trichterlds., verspr. Maaskemp., Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Tegelen, Baexem, Herten (bij Roermond), Hechtel en Hasselt.

scharren: verspr. Demerkemp.; ook in Genk, Lanaken, Maastricht, Bilzen, Eksel, Paal en Tessenderlo.

gappen: Berg-aan-de-Maas.

graaïen: Roermond, Echt/Gebroek en Maastricht.

grabbelen: Tegelen, Maasniel, Ell en Martenslinde.

graffelen: Gronsveld.

talen: Weert.

tasten: Echt/Gebroek.

vatten: Meijel en Nederweert.

WEGGRISSEN

Kaart 37, pag. 252

N 84 (1981) (084), N 108 (2001) (023); Hamont Wl. (100).

Iets met een snelle, rukkende beweging van de hand naar zich toehalen, met een snelle greep iets bemachtigen, in het bijzonder door het iemand anders behendig of gewelddadig afhandig te maken.

graaïen: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Bocholt, Echt/Gebroek, Maastricht, Sint-Pieter, Eigenbilzen, Zolder en Kerkhoven.

weggraaïen: Beek.

snappen: verspr. Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb. en Centr.-Maaslds.; ook in Swalmen, As, Zutendaal, Caberg, Bilzen, Vlijtingen, Hoeselt en Eksel.

wegsnappen: Heerlerbaan/Kaumer, Zutendaal, Caberg en Eksel.

vortsnappen (ook *voetsnappen*): verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Simpelveld, Bilzen en Hoeselt.

ritsen: Gulpen, Heythuysen, Nunhem, Montfort, Schinnen, Schimmert, Weert, Kelpen, Ittervoort, Meeuwen, Born, Bilzen, Sint-Truiden, Blerick en Maasbree.

wegritsen: Posterholt, Sittard, Weert, Bree, Oplabbeek, Leopoldsburg, Lommel en Tienray.

ewegritsen: Boorseme.

vortritsen: Bilzen, Eigenbilzen, Hoeselt en Vliermaal.

ratsen: Neer, Kapel-in-'t-Zand, Maastricht, Venlo en Maasbree.

wegratsen: Oirlo.

rutschen (du.): Klimmen, Rekem, Stein en Wolder/Oud-Vroenhoven.

ewegrutschen (du.): Boorseme.

vortrutschen (du.) (*voetrutschen*): Ingber.

grissen (ook *gritsen*): verspr. Horns en aansluitend Noord.Oostlb.; ook in Schinnen, Schimmert, Gruitrode, Stein, Zonhoven, Jeuk, Lommel, Venlo en Meijel.

weggrissen (ook *weggritsen*): Zolder en Reuver.

klauwen: verspr. Centr.Maaslds.; ook in Kerkrade, Vijlen, Montzen, 's-Gravenvoeren, Ophoven, Bocholt, Maastricht, Tongeren en Peer.

wegklauwen: Maaseik.

vierklauws gaan lopen: Kaulille.

scharren: Val-Meer, Hamont, Eksel, Gors-Opleeuw en Loksbergen.

wegscharren: Hechtel, Eksel en Genk.

vortscharren (*votscharren*, *voetscharren*): Borgloon, Val-Meer en Kanne.

bijeenscharren: As.
strietsen: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Vaals, Susteren, Nieuwstadt en Geleen.
pikken: Kinrooi, Gruitrode, Hoeselt, Eksel, Jeuk en Vorsen.
wegpikken: Oirlo en Eksel.
pakken: Loksbergen en Alken.
wegpakken: Hoepertingen.
vortpakken (*voetpakken*): Eys.
rap vortpakken (*rap votpakken*): Kanne.
vorttrekken (*vottrekken*): Kanne.
wegrijten: Weert.
roffen: Hechtel en Bilzen.
wegroffen: Bree en Neeroeteren.
snutten: Swalmen.
wegsnutten: Sevenum.
bitsen: Kapel-in-'t-Zand.
grappen: Houthalen.
grabbelen: Eksel.
grijpen: Venray en Maastricht.
grijbelen: Maasbree.
jatten: Venlo en Geleen.
rapitten: Lauw.
schoppen: Kinrooi en Geleen.
snaaien: Reuver.
snakken: Wellen.

DOMPELEN

Kaart 38, pag. 253

N 84 (1981) (114), SGV (1914) (007),
 ZND 01 (1922) (219), ZND 23 (1937) (015).

Geheel onder doen gaan in een vloeistof.

dompelen: freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Maaskemp., Trichterlds. en Dommelllds.; ook in Vaals, Bilzen, Rosmeer, 's-Herenelderen, Kermt, Alken, Borgloon, Leopoldsburg en Kwaadmechelen.

onderdompelen: Neer, Kesseleik, Susteren, Ten-Esschen/Weustenrade, Bree, Gruitrode en Venlo.
duwen (ook *dujen*): verspr. Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds. en Dommelllds., zeldz. Kleverlds.; ook in Mechelen, Swalmen, Dieteren, Sittard, Schimmert, Geistingen, Thorn, Bilzen, Wellen en Velden.
onderduwen (ook *onderdujen*): freq. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Simpelveld, Kerkrade, Weert, Thorn, Gruitrode, As, Maastricht, Caberg en Hoeselt.
induwen: Helden/Everlo.
soppen: freq. Oost.Zuidlb., Zuid.-Oostlb. en Trichterlds., verspr. Noord.Oostlb., Horns, Maaskemp. en Centr.Maaslds., zeldz. Dommelllds. en Beringerlds.; ook in Welkenraedt, Weert, Eigenbilzen, Vlijtingen, Diepenbeek, Beverst, Lummen, Sint-Truiden, Loksbergen, Venlo, Tienray en Maasbree.
ondersoppen: Oirlo en Schinnen.
oversoppen: Gruitrode.
afsoppen: Boekend.
insoppen: Amby.
doppen: Schaesberg, Susteren, Beek, Schinveld, Tungalroy, Elen, Rekem, Koninksem, Sint-Truiden, Aalst-bij-St.-Truiden, Linkhout, Blerick en Venlo.
indoppen: Amby.
dompen: Kessenich.
duiken: Thorn.
duikelen: Asenray/Maalbroek.
onderduiken: Echt/Gebroek.
onderdoen: Jeuk.
onderhouden: Brunssum.
onderstampen: Beringen.
ondersteken: Hoepertingen.
onder water duwen (*onder water dujen*): Lutterade.
onder water zetten: As.
onder het water steken: Wellen.

in het water steken: freq. in Haspengouw, verspr. in overig Belg.Lb.; ook in Horn.
in het water houden: Eigenbilzen.
in het water leggen: Lontzen.
in het water stompen: Bilzen.
in het water stoten: Riksingen.

INGIETEN (MET GELUID)

N 84 (1981) (120), N 108 (2001) (042).

Iets, meestal een vloeistof, ergens in schenken of laten stromen.
 In de onderstaande lemmatekst staan eerst enkele algemenere benamingen voor 'ingieten', t.w. de samenstellingen met 'gieten' en 'schudden'.
 Vanaf **klateren** zijn de meeste trefwoorden klanknabootsend van aard. Een informant voor Zolder noteert ook **kaalsen** voor 'het water over een emmer water doen spatten' en **paalsen** voor 'het water in een plonsbadje doen opspatten door erop te slaan'.

ingieten: Venlo.
gieten: Kesseleik, Schimmert, Thorn en Venlo.
guizen (*guisen*): Epen.
gutsen: Brunssum.
schudden: Eys, Posterholt, Stein, Wolder/Oud-Vroenhoven, Val-Meer, Maastricht en Kanne.
schudden dat men het hoort: Montzen.
inschudden: Heythuysen, Echt/Gebroek en Maastricht.
opschudden: Maastricht.
uitschudden: Maastricht.
klateren: verspr. Oostlb. en Centr.-Maaslds.; ook in Eys, Kinrooi, Geistingen, Neeroeteren, Caberg, Houthalen en Sevenum.
kladderen: Hoeselt, Bilzen en Eigenbilzen.
kletteren: Hoepertingen.

kletsen: Stevensweert, Maastricht, Sint-Truiden en Loksbergen.
klatsen: Eys, Weert, Ophoven, As, Maastricht, Kaulille, Loksbergen, Lommel en Venray.
klotsen: Kunrade, Neer, Geleen, Kinrooi, Maaseik, Bilzen, Hoeselt, Tongeren, Lauw, Eksel, Peer, Zolder, Hechtel, Zonhoven, Borgloon, Jeuk, Kerkhoven en Lommel.
spatten: Susteren en Waubach.
spatteren: Roermond.
spetten: Sint-Pieter.
spetsen: Eksel.
spetteren (ook *spedderen*): Wijnandsrade, Ell, Bocholt, Bilzen, Eigenbilzen, Eksel, Blerick, Eksel en Venray.
spratsen: Genk.
sprotsen: Boorsem.
spuiten: Ittervoort.
plenzen (ook *plensen*): Kerkrade, Gulpen, Brunssum en Maastricht.
plonzen (ook *plonsen*): Vaals, Reuver, Tungalroy, Lanklaar, Bilzen, Eksel, Alken, Tessengerlo, Boekend, Venlo en Meijel.
inplonzen (*inplonsen*): Oirlo.
plotsen: Boorsem, Urmond en Maastricht.
pletsen: Zolder, Ophoven en Stein.
platsen: Nieuwenhagen en Mheer.
patsen: Swalmen, Montfort, Melick en Maasbree.
pladeren: Beesel.
klokken: Meerlo en Gulpen.
bobbelen: Maastricht.

SPUITEN

Kaart 39, pag. 253

N 84 (1981) (113), N 108 (2001) (040).
 Tongeren Wb. (711).

Een vloeistof of een weke stof met kracht door een nauwe opening naar buiten persen.

Een informant voor Tongeren noteert ook **zjitsen** en vermeldt dat **zjits** het dialectwoord is voor een ‘tuinslang’. In Tongeren Wb. (p. 711) vinden we onder **zjits** ‘spuit van een waterslang’, voor **zjitsen** wordt als betekenis ‘spuiten met kleine straal’ vermeld. Voor het aanverwante begrip **PERSEN** is geen lexicale variatie opgetekend, overal werd **persen** geantwoord.

spuiten: alg. Truierlds., Brab.Lb. en Lommels, freq. Oostlb., Centr.Lb. en Westlb.; ook in Nieuwenhagen.

spruiten: Heythuysen, Boorseem, Loksbergen en Maastricht.

sprietien: Eksel.

spritsen (<du.) (ook *spiertsen*): alg. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg. en aansluitend Zuid.Oostlb., freq. Noord.-Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Centr.Lb. en Westlb.

pritsen: Eksel en Oplabbeek.

strietsen: Loksbergen.

spoezen: Swalmen.

zjitsen: Tongeren.

MORSEN

Kaart 40, pag. 254

N 84 (1981) (118), N 108 (2001) (041); Beverlo Wb. (131, 167, 205), Boorseem Wb. (122, 123), Hamont Wl. (024, 107), Hasselt Wb. (306), Kortessesem Wb. (051, 109, 225, 234, 235, 466); Beenen, P. (1973) (159, 225, 243).

Met vuiligheid knoeien, kladden. Door achteloosheid, b.v. een vloeistof of vuiligheid e.d., laten vallen en daardoor iets bevuilen.

Een informant voor Bilzen noteert ook **rijzen** voor het ‘morsen van zaadkorrels, graan’ en geeft aan dat dit woord verouderd is. Vgl. hiervoor het lemma **RIJZEN**, UIT DE AREN VALLEN in WLD I.4: *Verbouw van graangewassen*, p. 90-91.

knoeien: freq. Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds., Dommellds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Heerlen, Weert, Hoeselt, Hechtel, Zonhoven, Kortessesem en Lommel.

knoeielen: Nieuwstadt.

knoddelen: verspr. in het zuiden van het Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Vaals, Herten (bij Roermond), Maastricht en Maasbree.

knutsen: freq. Oost.Zuidlb.; ook in Simpelveld en Wijnandsrade.

smodderen: alg. Lonerlds., freq. Tongerlds. en Truierlds.; ook in As, Genk, Bilzen, Eksel, Zolder, Kuringen, Beverlo en Loksbergen.

modderen: Blerick en Heythuysen.

smossen: freq. Dommellds.; ook in Sint-Truiden, Leopoldsburg, Kerkhoven en Lommel.

strooien: verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Kerkrade, Herten (bij Roermond), Stein, Geulle en Maastricht.

slabberen: zeldz. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Montzen, Herten (bij Roermond), Ittervoort en Venray.

slabben: Beesel, Haelen, Heel, Tienray en Meijel.

braddelen: Bilzen, Val-Meer, Tongeren, Zolder, Hasselt, Kortessesem, Gors-Opleeuw en Borgloon.

bratselen: Neer, Kinrooi, Bree, Kaulille, Eksel, Houthalen en Beverlo.

brassen: Ospel, Weert, Hamont, Peer en Meijel.

klatsen: verspr. Tongerlds.; ook in Beverlo en Kortessesem.

morsen: Montfort, Merkelbeek, Ittervoort, Thorn, Maastricht, Tessengerlo en Venlo.

morselen (*merselen*): Eksel.

gusselen: Boorseem Wb. en Geulle.

fiemelen: Boorseem Wb.

foetsen: Kortessesem Wb.

knoemelen: Kortesssem Wb.
murksen: Oirsbeek.
snoeren: Zolder.
teddelen: Venray.
smurig maken: Caberg.
zich verschudden: Caberg.

PLASSEN (MET WATER)

Kaart 41, pag. 254

N 10 (1961) (147), N 109 (2001) (087).

Een vloeistof in poeltjes uitstorten, met een klets of morsend ergens op of in gooien of iets in een vloeistof heen en weer bewegen zodat het een klotsend of klaterend geluid maakt. Vgl. voor *zouwen* ook de variant **ZOUW** in het WNT onder **ZOEI (I)**: ‘geul, pijp, sloot die voor afwatering, voor afvoer of verzameling van vuil water, vloeibaren dierlijken mest e.d. dient; goot, geul; greppel; moddergoot; afwateringssloot’.

knoeien: freq. Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Dommellids.; ook in Heerlerheide, Bocholt, Eigenbilzen en Tongeren.
knoeielen: verspr. Centr.Maaslds.
knoddelen: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Gemmenich, Kelmis, Mechelen, Moresnet, Klimmen, Gronsveld, Sint-Pieter en Blerick.
knodderen: Broekhuizen, Blerick en Nunhem.
knutsen (ook *knussen*): freq. Ripuar., Oost.Zuidlb. en aansluitend Zuid.Oostlb.
smodderen: freq. Tongerlds., Demerkemp., Lonerlds. en Truierlds.; ook in Paal, Kwaadmechelen en Zelem.
smossen: Kaulille, Peer, Paal, Sint-Truiden en Lommel.

plassen: Bree, Maaseik en Sint-Truiden.
platsen: verspr. Ripuar., Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Waubach, Schaesberg, Montzen, Baarlo, Sint-Truiden en Venlo.
pratsen: Ubachsberg, Hoensbroek, Ulestraten en Oost-Maarland.
bratsen (*bradzen*): Tegelen en Panningen.
bratselen (ook *bradzelen*): Nunhem, Heel, Thorn, Opglabbeek en Houthalen.
brassen: Weert, Neeritter, Ittervoort, Achel en Hamont.
braddelen: Gingelom en Val-Meer.
braggelen: Tessenderlo en Mesch.
badderen: Tessenderlo.
dabbelen: Maastricht.
dabben: Hasselt.
klossen: Kerkrade, Kerensheide, Koersel en Meijel.
klotsen: Achel en Meerssen.
klatsen: Venlo en Posterholt.
plotsen: Berg-aan-de-Maas en Puth.
pletsen: Sittard en Ulestraten.
pletseren (ook *plesteren*): Leopoldsburg en Sittard.
plonzen (*plonsen*): Leveroy en Holtum.
plonzeren (*plonseren*): Leveroy.
planzen (*plansen*): Heerlerheide en Kerkrade.
pladeren (*plaaieren, plaren, plaan-jeren*): Haelen, Brunssum, Klimmen, Val-Meer en Tongeren.
zoeien (*zouwen*): Middelaar, Ottersum en Gennep.
spetsen: Roermond en Eksel.
spetteren (*spedderen*): Beverst.
sprenkelen (*sprinkelen*): Sittard.
melsen: Hoensbroek en Kerkrade.
morselen (*merselen*): Eksel.
poeren: Veldwezelt.
polsen: Achel en Hechtel.
slabben: Panningen.
spelen: Tongeren.
stoten: Gingelom.
zwadderen: Tongeren.

OPBERGEN

DC 38 (1964) (043).

Iets in een bepaalde ruimte of op een veilige plaats brengen om het daar te bewaren zolang het niet gebruikt wordt.

Voor dit begrip zijn er nauwelijks gegevens voor Belg.Lb.

opbergen: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Roosteren, Echt/Gebroek en Maastricht.

wegbergen: Sevenum en Geleen.

opruimen: verspr. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Waubach, Wahlwiller en Maastricht.

wegleggen: Beringe, Beesel, Geleen, Puth, Berg-en-Terblijt en Sevenum.

wegzetten: Beesel, Schinveld en Noorbeek.

wegdoen: Gulpen, Noorbeek, Blerick en Hout-Blerick.

ewegdoen: Mheer.

vortdoen (*voetdoen*): Mechelen.

vortkramen (*voetkramen*): Vaals.

VERBERGEN

ZND 25 (1937) (025), ZND m (Borgers, Coenen, Fias, Geuss, GrGr, Grootaers, Houben, Kohneman, Langohr, Notermans, Peuskens, Vanderbeeken, Welter, Willems).

Iets aan het zicht of de waarneming onttrekken, wegstoppen, verstoppen opdat andere personen het niet zouden zien of opmerken.

Het trefwoord **verbergen** is in een groot deel van Belg.Lb. een relatief jonge ontlening uit het AN.

Voor dit begrip zijn er nauwelijks gegevens voor Nl.Lb.

verbergen: freq. in Belg.Lb., Geullds. en aansluitend Ripuar.;

ook in Valkenburg, Weert, Maasbracht en Maastricht.

versteken: verspr. Geullds., Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds., Dommelllds. en Demerkemp.; ook in Ophoven, Genk, Beringen, Kortessem, Herk-de-Stad, Borlo en Meldert.

vorsteken (ook *voetsteken*, *votsteken*): freq. Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Vroenhoven, Riemst, Kuringen en Stevoort.

wegsteken: freq. Lonerlds. en Truierlds., verspr. Demerkemp.; ook in Rekem, Kanne, Riksingen, Kleine-Brogel, Paal, Oostham en Lommel.

wegstoppen: Ulbeek.

verstoppen: Mopertingen, Vlijtingen, Heppen, Kutttekoven en Sint-Truiden.

verstommelen: Montzen.

wegdoen: Bocholt.

wegkruipen: Kwaadmechelen.

SPROKKELEN

Kaart 42, pag. 255

N 84 (1981) (111), N 108 (2001) (036), SGV (1914) (035); Kortessem Wb. (481).

Gevallen dor hout zoeken, takken of dergelijke bijeengaren.

De lexicale variant *spronkelen* is opgetekend voor Boorsem en Eigenbilzen.

sprokkelen (ook *spronkelen*): freq. in Nl.Lb., verspr. in de Limburgse Kempen; ook in Kinrooi, Ophoven, Boorsem, Kanne, Bilzen, Eigenbilzen, Achel, Kortessem, Sint-Truiden, Jeuk, Loksbergen en Lommel.

sprokken: Swalmen, Maasniel, Susteren en Schinnen.

zomeren: verspr. Ripuar., Oost.-Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Beesel, Herten (bij Roermond), Stein, Maastricht, Caberg, Boekend, Venlo, Meerlo en Meijel.

(hout) rapen (ook *houts rapen*): verspr. in heel Lb.

sprokkelhout rapen: Genk en Montzen.

vinkelhout rapen: Wellen en Bilzen.

dennenappels rapen: Blerick.

dennenknoppen rapen: Neer-oeteren.

stokken rapen (*stekken rapen*): Neer.

opraperen: Tongeren.

bijeerapen: Meijel en Valkenburg.

bijeendoen: Eksel.

bijeenschurgen: Eksel.

stokken trekken (*stekken trekken, stekker trekken*): Baarlo, Melick, Eksel, Hechtel en Maasbree.

stokkeren (*stekkeren*): Geulle.

hout trekken: As.

hout zoeken: Heel, Oirsbeek, Meerssen, Weert, Zutendaal en Lanklaar.

hout knippen: Nederweert, Weert en Tungalroy.

hout breken: Obbicht, Brunssum en Heer.

hout halen: Schimmert.

hout lezen: Kinrooi.

naalden scharren (*naalen scharren*): Hechtel.

trossen: Venlo.

bossen: Susteren.

OMARMEN

Kaart 43, pag. 255

N 84 (1981) (103), N 108 (2001) (030),
SGV (026).

Met uitgestrekte armen omvatten,
omvamen.

omarmen: verspr. in Nl.Lb., Dommelds. en in de Limburgse Kempen, zeldz. in Haspengouw.

armen erom slaan (*erm drom slaan*): Montzen.

omarmvollen (*omerveelen, omelveren*): verspr. Noord.Oostlb. en aansluitend Horns; ook in Schinveld, Zolder en Sevenum.

overarmvollen (*overelveren*): Wellen.

vastpakken: Heerlerbaan/Kaumer, Kelpen, Kinrooi, Neeroeteren, Genk, Rekem, Kanne, Bilzen, Vliermaal, Lauw, Achel, Kaulille, Eksel, Alken, Gors-Opleeuw, Borgloon, Jeuk, Leopoldsburg en Lommel.

pakken: Eys, Schimmert, Ittervoort, Bocholt, Zutendaal, Boorsem, Bilzen, Eksel, Houthalen, Loksbergen en Venlo.

ompakken: Klimmen, Maaseik, Urmond, Eksel, Hechtel en Lommel.

rondpakken: Hoeselt.

omspannen: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Waubach, Mheer, Weert, Maastricht, Venlo, Oirlo en Meijel.

spannen: Kapel-in-'t-Zand, Susteren, Schinnen, Schimmert en Blerick.

snappen: Kunrade, Gulpen, Geleen, Schimmert en Geulle.

vastsnappen: Geulle.

omvamen: Weert, Brunssum en Caberg.

omvatten: Maasbree en Caberg.

umklammern (du.): Simpelveld.

grijpen: Roermond en Maasniel.

OMHELZEN

Kaart 44, pag. 256

N 84 (1981) (103), N 108 (2001) (031),
SGV (1914) (026).

Iemand de armen om de hals slaan, als teken van liefde en genegenheid. Een informant voor Bilzen vermeldt voorts ook **feisten** min of meer in de betekenis van 'strelen'.

omhelzen: freq. Kleverlds., verspr. Noord.Oostlb., Horns en Zuid-Geld.Lb., zeldz. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Gulpen, Sint-Pieter, Tongeren, Kaulille, Zonhoven, Sint-Truiden en Kerkhoven.

om de hals vallen (ook *om de haus vallen*): verspr. Oostlb.; ook in Epen, Vijlen, Montzen, Stevensweert, Bree, Eksel, Zolder, Arcen, Venray en Meerlo.

om de hals krijgen (*om de haus krijgen*): Simpelveld, Eys, Mechelen en Brunssum.

om de hals pakken (ook *om de haus pakken*): Weert en Borgharen.

om de hals snappen (*om de haus snappen*): Valkenburg.

om de hals vliegen: Horn.

om de nek vallen (ook *om de nak vallen*): Kinrooi, Geistingen, Maaseik, Lanklaar, Rekem, Kanne, Hoepertingen, Tessengerlo, Venlo en Swolgen.

om de nek pakken: Neeroeteren en Maaseik.

om de nek vliegen (*omme nak vliegen*): Kinrooi.

zijn armen om de nek slaan: Genk.

rond de nek vliegen (ook *rond de nak vliegen*): Hoeselt, Tongeren, Achel en Eksel.

rond de nek vallen (*rond de nak vallen*): Hoeselt en Bilzen.

in de nek vallen: Vorsen.

met de nek pakken (*met de nak pakken*): Zutendaal.

duwen (ook *dujen*): Ingber, Sittard, Heer, 's-Gravenvoeren, Maastricht, Kanne en Eigenbilzen.

lief duwen (*lief dujen*): freq. Zuid.-Oostlb.; ook in Rimburch, Eys, Ophoven, Boorseme, Rekem, Limmel, Zolder en Lommel.

lief houden (ook *lief houwen*): verspr. Centr.Maaslds.; ook in Sittard en Thorn.

lief vasthouden (*lief vasthouwen*): Lommel.

lief pakken: Hechtel en Posterholt.

lief vastpakken: Zolder.

lief krijgen: Valkenburg en Heerlen.

lief doen: Bocholt.

zich liefhebben: Asenray/Maalbroek.

vastpakken: Eigenbilzen, Tongeren, Lauw, Houthalen, Alken, Loksbergen en Lommel.

pakken: Blitterswijk.

knuffelen (ook *knoevelen*): Venray, Kinrooi en Bilzen.

kinderen: Rimburch.

fletsen: Eksel.

doezen: Borgloon.

kussen: Buggenum, Heel en Swalmen.

poenen: Geleen, Valkenburg, Eijsden, Bilzen en Jeuk.

een muiltje geven (*een muilke geven*): Nederweert.

bij de kop pakken: Lottum.

rond iemand gaan hangen: Gors-Opleeuw.

tegen uw gilet (fr.) **trekken:** Zolder.

1.5 Bewegingen en houdingen die handen en vingers betreffen

In deze paragraaf komen bewegingen en houdingen die betrekking hebben op de handen en vingers aan bod, gaande van 'krabben', 'kietelen' en 'knijpen' tot 'verfrommelen', 'friemelen' en 'bepotelen'.

KLOPPEN

N 38 (1971) (004);
Tungelroy Wb. (063);
Beenen, P. (1973) (248).

kloppen: freq. in heel Lb.

toppen (ook *toepen*): freq.
Noord.Oostlb. en Zuidgeld.Lb.,
verspr. in overig Nl.Lb.

tokken: Herten (bij Roermond),
Sittard, Ulestraten en Bree.

tikken: Klimmen en Eys.

houwen: Schaesberg, Tegelen,
Klimmen, Thorn, Mechelen-aan-
de-Maas, Bilzen, Houthalen en
Jeuk.

slaan: Brunssum en Bleijerheide.

baffen: Klimmen.

batteren: Thorn.

beuken (*bokken*): Sittard.

bombarderen: Klimmen.

bonken: Mook en Eksel.

erop vlammen (*drop vlammen*):
Bree.

klatsen: Baarlo.

rammelen: Brunssum.

KRABBen

Kaart 45a, pag. 256
Kaart 45b, pag. 257

N 10 (1961) (120, 121), N 109 (2001) (094),
SGV (1914) (019), ZND 01 (1922) (675),
ZND m (Driescens, Houben, Michiels,
Raymaekers, Welter);
Boorse Wb. (073, 121, 125), Hamont Wl.
(065), Kortesse Wb. (252), Tungelroy Wb.
(068);
Beenen, P. (1973) (108, 163, 230).

De vingers met de nagels of een
scherp voorwerp eenmaal of herhaal-
delijk over iets heen bewegen, hetzij
zo dat er een schram achterblijft of,
in zwakkere zin, als middel tegen
jeuk en dergelijke.

Voor ZIJN HOOFD KRABBen worden
dezelfde benamingen als in de onder-
staande lemmatekst gebruikt behalve
schuren, **schobben**, **schabben**,
schrobben en **schrabben**, die slechts
zelden gebruikt worden m.b.t. het
hoofd. Voor Hoeselt is hiervoor ook
de schertsende benaming **de vlooiën**
herjagen opgetekend.

krabben: alg. Kleverlds., freq.

Dommellds., Demerkemp.,
Beringerlds., Brab.Lb. en
Lommels, verspr. Oostlb.,
Maaskemp., Centr.Maaslds. en
Trichterlds.; ook in Heerlen,
Schaesberg, Kinrooi, Maasbracht,
Martenslinde, Rosmeer, Tongeren,
's-Herenelderen, Sint-Truiden,
Lottum en Blerick.

krabbelen: Maasniel, Vlodrop,
Weert, Thorn, Maasbracht en
Bunde.

krassen: freq. Weertlds.; ook in
Gennep en Meijel.

kratsen: freq. Ripuar., Oostlb-Rip.
overgg., Noord.Oostlb., in het
oosten van het Zuid.Oostlb. en
Centr.Maaslds., Horns en
Zuidgeld.Lb.; ook in Nederweert,
Wanssum, Blitterswijck en
Maasbree.

kretsen: freq. in het westen van het
Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.,
Maaskemp., Trichterlds.,
Bilzerlds., Tongerlds., Westlb. en
Truierlds.; ook in Halen.

dabben (ook *dappen*): freq.
Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en
Trichterlds., verspr. Oost.Zuidlb.,
Noord.Oostlb., Weertlds., Horns,
Maaskemp. en Dommellds.; ook
in Kerkrade, Bocholtz, Diepen-
beek, Hoeselt, Kuringen, Hasselt,
Beverlo, Wellen, Jeuk, Kwaad-
mechelen, Tessenderlo, Lommel
en Venlo.

schuren: verspr. in Nl.Lb. en
Maaskemp.; ook in Ophoven,
Maaseik, Lanklaar, Mechelen-aan-
de-Maas, Eigenbilzen, Tongeren,
Achel, Overpelt, Houthalen,
Hasselt, Paal en Halen.

schobben: freq. Noord.Oostlb.,
Horns, Zuidgeld.Lb. en
Kleverlds.; ook in Echt/Gebroek.

schabben: zeldz. Noord.Oostlb.

schrobben: Bocholtz, Heerlerheide,
Ubachsberg, Puth, Hoensbroek en
Velden.

schrabben: Opglabbeek, Meers en
Kerensheide.

jeuken: zeldz. Ripuar., Oostlb.,
Maaskemp. en Centr.Maaslds.;
ook in Weert, Neeritter,
Maastricht, Bunde, Val-Meer,
Bokrijk, Sint-Truiden, Lommel,
Boekend, Venlo en Wanssum.

jeuksen: verspr. Kleverlds.

jeukselen: Gingelom.

krauwen: verspr. Oost.Zuidlb.; ook
in Nuth/Aalbeek, Kerensheide en
Sevenum.

klauwen: Guttecoven, Schinveld en
Heerlen.

graaien: Tongeren.

hekelen: Swalmenlo.

ruisen: Tessenderlo.

schrompen: Weert.

KIETELEN

Kaart 46, pag. 257

N 84 (1981) (104), ZND 01 (1922) (609),
ZND 01u (1924) (124), ZND A1 (1940sq)

(202), ZND B1 (1940sq) (054), ZND m
(Franssen, Houben, Raymaekers);
Kortessem Wb. (223, 253), Tungelroy Wb.
(026);
Beenen, P. (1973) (153).

Door lichte aanraking of wrijving op
gevoelige plaatsen van de huid een
spiercontractie aldaar of in het gehele
lichaam teweegbrengen, die gepaard
gaat met een half aangenaam, een
half onaangenaam gevoel, uit plage-
rij of dartelheid.

In Kortessem Wb. wordt ook mel-
ding gemaakt van het kinderrijmpje
killekille.

kietelen (ook *ketelen*, *kiddelen*, *kitte-
len*): alg. in Nl.Lb. en grensge-
bied, verspr. in Belg.Lb.

kietselen: Vaals.

krevelen (ook *krievelen*): freq.
Maaskemp., Bilzerlds., Tongerlds.
en Demerkemp., verspr.
Dommellds.; ook in Kinrooi,
Beverlo en Herk-de-Stad.

krieuwelen: Meldert en Kermt.

krieuwselen (*kriefselen*): Riksingen.

kriebelen (ook *kriepelen*): freq.
Beringerlds. en Brab.Lb., verspr.
Lonerlds.; ook in Kerkrade, Kapel-
in-'t-Zand, Montfort, Merkelbeek,
Valkenburg, Gruitrode, Hees,
Wolder/Oud-Vroenhoven,
Tongeren, Berg, Wijchmaal,
Koersel, Venlo, Tienray en Meijel.

kriemelen: Eksel.

krietelen: Sint-Truiden,
Hoepertingen en Voort.

kierelen: Zonhoven, Paal, Beringen
en Meldert.

kijeren: Merkelbeek.

kielen: Tienray en Lozen.

dribbelen: Hoensbroek.

jeuksen: Venray.

KNIJPEN

Kaart 47, pag. 258

N 84 (1981) (100, 107), SGV (1914) (018, 026), ZND 01 (1922) (631), ZND 28 (1938) (016), ZND 34 (1940) (028), ZND m (Borgers, Coenen, Fias, Godelaine, Kohneman, Lenaerts, Notermans, Peuskens); Boorse Wb. (073, 128), Hamont Wl. (088), Kortesses Wb. (397), Tungelroy Wb. (070); Beenen, P. (1973) (186, 207).

Iets dat men vasthoudt onder sterke druk brengen door de delen naar elkaar toe te bewegen of nauwer te maken.

pitsen: alg. in Belg.Lb. behalve in het grensgebied, freq. Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Trichterlds., zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Simpelveld, Weert, Venlo, Oirlo en Meijel.

knijpen: alg. Ripuar., Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds., verspr. Noord.Oostlb., Horns, Trichterlds., Bilzerlds., Zuid-Geld.Lb. en Kleverlds.; ook in As.

nijpen: freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Dommellids. en Brab.Lb.; ook in Gulpen, Dieteren, Broeksittard, Mheer, Neeroeteren, As, Laak, Echt/Gebroek, Buchten, Lanaken, Borgharen, Koersel, Berbroek, Sint-Lambrechts-Herk, Sint-Truiden en Lommel.

KNELLEN

Kaart 48, pag. 258

N 84 (1981) (107), SGV (1914) (018), ZND 01 (1922) (631), ZND 28 (1938) (016), ZND m (Godelaine).

Met sterke druk (in een enge ruimte) klemmen of gevat houden, stijf drukken, veelal zo dat daardoor een

indruk, een striem ontstaat. Drukken en daardoor pijn veroorzaken. Voor KNELLEN (van schoenen e.d.) worden in Limburg frequent de algemenere benamingen voor KNIJPEN, nl. **pitsen, knijpen en nijpen** gebruikt. De verspreiding van deze trefwoorden is te zien op de kaart bij het vorige lemma.

pitsen: freq. in Belg.Lb., verspr. Zuid.Oostlb., Horns, Centr.-Maaslds. en Trichterlds., zeldz. Oostlb-Rip. overgg. en Noord.-Oostlb.; ook in Simpelveld.

knijpen: freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., verspr. Noord.-Oostlb., Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Vaals, As en Eigenbilzen.

nijpen: verspr. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns en Kleverlds.; ook in Neeroeteren, Lanaken, Hamont, Berbroek, Sint-Truiden, Leopoldsburg, Tessenderlo en Lommel.

knellen: freq. Oost.Zuidlb., Zuid.-Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Trichterlds., verspr. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Kerkrade, Weert, Eksel, Kermt en Sint-Truiden.

duwen (ook *dujen*): verspr. Lonerlds., Truierlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Thorn, Maasbracht, Echt/Gebroek, Maastricht, Diepenbeek, Genoelsederen, Stevoort, Zonhoven, Oostham en Halen.

aanduwen: Hoeselet.

aantrekken: Gruitrode.

klemmen: verspr. Horns; ook in Simpelveld, Nieuwenhagen, Waubach, Montfort, Posterholt, Schimmert, Amby, Weert, Born, Maastricht en Venlo.

pijn doen: freq. in het zuiden van het Tongerlds. en Lonerlds.; ook

in Remersdaal, Bree, Rotem en Sint-Truiden.

wringen: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Heythuysen, Meeuwen, Opglabbeek, Loksbergen en Tienray.

spannen: Simpelveld, Rosmeer, Tongeren, Wilderen en Sint-Truiden.

stremmen: Posterholt, Heer, Gronsveld en Grevenbicht/Papenhoven.

pramen: Epen en Sint-Martens-Voeren.

opeenpramen: Bilzen.

prangen: Oostham en Loksbergen.

schnallen (du.): Ingber.

vastschnallen (du.): Eys.

wrijven: Brunssum en Nieuwenhagen.

schuren: Brunssum.

drukken: Obbicht.

persen: Wolder/Oud-Vroenhoven.

plagen: 's-Herenelderen.

strak zitten: Gennep.

stroppen: Jeuk.

vastpakken: Rosmeer.

WRINGEN

N 84 (1981) (119), ZND 25 (1937) (028), ZND m (Borgers, Coenen, Fias, Geuss, Gijssens, Grootaers, Jaachuns, Kohneman, Lenaerts, Mathys, Peuskens, Willems).

Door een draaiende beweging samendrukken, persen, samenknijpen.

wringen: alg. in heel Lb.

uitwringen: Wijlre, Kapel-in-'t-Zand, Geleen, Gronsveld, Grevenbicht/Papenhoven en Sevenum.

uitknijpen: Oirlo.

wrikken: Venlo.

wroeten: Venlo en Neer.

wroetelen: Nieuwenhagen.

VOUWEN

SGV (1914) (041), ZND 08 (1925) (067b), ZND m (Drieskens, Houben, Mathys, Raymaekers, Thomassen, Vanderbeeken, Welter).

Twee delen van plooibare stoffen (b.v. kledingstukken, papier e.d.) over elkaar heen leggen en platdrukken of platstrijken. In vouwen, plooiën leggen, plooiën.

vouwen (ook *vaa*, *vaaien*, *vagen*): alg. in heel Lb.

plooiën: Rotem, Martenslinde, Hoeselt, Kuringen, Zonhoven, Beringen, Hoepertingen en Heers.

VERFROMMELEN

Kaart 49, pag. 259

N 84 (1981) (112), ZND 35 (1941) (025); Beverlo Wb. (077, 278, 280), Kortessem Wb. (538); Beenen, P. (1973) (257).

Verkreukelen, met kreukels samendrukken of ineendrukken van kledingstukken, papier e.d. Op de kaart zijn de grondvormen en de vormen met het voorvoegsel **ver-**samenegenomen. De samenstellingen met het voorvoegsel **be-** als eerste element (**befrommelen**, **befomme-****len** en **befronselen**) vormen een gebiedje op de grens tussen het Maaskemp. en het Centr.Maaslds en zijn wel afzonderlijk opgenomen op de kaart.

frommelen: freq. Ripuar., Oost.-Zuidlb., Oostlb., Horns, Zuid-Geld.Lb. en Kleverlds., verspr. Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds. en Demerkemp.; ook in Zichen-Zussen-Bolder, Sint-Lambrechts-Herk, Hoepertingen,

Wellen, Nieuwerkerken, Leopoldsburg, Meldert, Loksbergen en Lommel.

verfrommelen: freq. Maaskemp., Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds., Westlb., Truierlds. en Brab.Lb., zeldz. Oost.Zuidlb., Oostlb., Centr.Maaslds. en Kleverlds.; ook in Ell, Lommel en Venlo.

befrommelen: Meijel en As.

opfrommelen: Ellikom en Neeroeteren.

firmselen: Echt/Gebroek.

fronselen: freq. Noord.Oostlb. en Horns, zeldz. Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Heerlen, Gulpen, Oirsbeek, Weert, Maastricht en Maasbree.

befronselen: Bocholt, Opoeteren en As.

verfronselen: Heerlen, Beesel, Herten (bij Roermond), Weert, Bocholt, As, Rotem, Mechelen-aan-de-Maas, Kaulille, Helchteren, Hasselt, Tienray en Sevenum.

verfronsen: Kaulille en Zutendaal.

fronselen: Opglabbeek.

fommelen: freq. Zuid.Oostlb.; ook in Meeuwen, Neeroeteren, Grevnbicht/Papenhoven, Stein en Paal.

verfommelen: Kapel-in-'t-Zand, Geleen, Amstenrade, Geistingen, Mechelen-aan-de-Maas en Opgrimbie.

befommelen: Neeroeteren, Opoeteren, Rotem en Mechelen-aan-de-Maas.

opfommelen: Stokrooie.

opeenpitsen: Hoepertingen.

verkrunkelen: zeldz. Demerkemp., Beringerlds., Lonerlds. en Truierlds.; ook in Caberg, Hoeselt, Meldert en Maasbree.

verkreukelen: Herten (bij Roermond), Oirsbeek, Geulle, Borgloon en Tienray.

kreukelen: Kapel-in-'t-Zand en Oirsbeek.

verfomfaaien: Kapel-in-'t-Zand, Herten (bij Roermond), Tungalroy en Venlo.

knuffelen (*knoevelen*): Kunrade, Eys en Ingber.

friemelen: Meijel, Blerick en Vaals.

verfrongelen: Bree en Ulbeek.

verfongelen: Bree.

frotselen: Beverlo.

verfrotselen: Sint-Truiden.

verfroffelen: Sint-Truiden.

verhandvollen (*verhanfelen*): Beverlo Wb.

verrazen: Ulbeek.

DOELLOOS FRIEMELEN

N 84 (1981) (083), N 108 (2001) (022); Boorse Wb. (125), Hasselt Wb. (140), Tungalroy Wb. (066).

Met de vingers in een onrustige beweging ergens aanzitten.

Een informant voor Bilzen noteert ook **pakjes maken** (*pakskes maken*) en **pakjes opentrekken** (*pakskes optrekken*) voor het doelloos friemelen met de handen van een stervende persoon.

friemelen (ook *wriemelen*): verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds. en Bilzerlds., zeldz. Maaskemp., Dommellds. en Demerkemp.; ook in Vaals, Tongeren, Alken, Sint-Truiden, Jeuk, Kerkhoven, Lommel, Venlo en Venray.

onnodig friemelen: Simpelveld.

draaien: Stevensweert.

duimdraaien: As.

duimen draaien: Heerlerbaan/Kaumer, Montfort, Schimmert, Amby, Klimmen, Weert, Thorn, Venlo en Sevenum.

vingers draaien: Sevenum.

met de vingers draaien: Leopoldsburg, Kaulille en Borgloon.

spelen: Meijel, Gruitrode en Posterholt.
met de handen spelen: Blerick, Maastricht en Eys.
met de vingers spelen: Montzen.
handvullen (*haffelen, hamfelen, hampelen*): freq. Kleverlds.; ook in Sittard, Schimmert, Weert, Tungelroy, Eksel, Vorsen, Tessenderlo, Loksbergen en Blerick.
frutselen (ook *frietselen*): Mheer, Eksel, Zolder en Hoepertingen.
futselen: Tongeren.
fommelen: Boekend en Eksel.
frunniken: Kinrooi.
in de handen wrijven: Jeuk.
klommelen: Eksel.
knuffelen (*knoevelen*): Boorseem.
krauwietelen (*krawietelen*): Gruitrode.
modden: Eksel.
murksen: Venlo.
paternosteren: Schimmert.
wemelen (*wiemelen*): Sint-Pieter.
met de handen wregelen: Hoeselt.
zenuwen: Maastricht.

AANHOUDEND BEPOETELLEN

Kaart 50, pag. 259

N 10 (1961) (122), N 109 (2001) (091);
 Hamont Wl. (045, 060), Kortessem Wb. (164), Tungelroy Wb. (066).

Voortdurend betasten, behandelen.
 Gestadig in of met de handen of vingers nemen.

handvullen (*haffelen, hamfelen, hampelen, hampfelen, hanfelen*): freq. in heel Lb.
handsvullen (*hamselen*): Opheers.
verhandvullen (*verhaffelen, verhamfelen, verhampelen*): Swalmen, Meeuwen, Kerensheide, Eksel, Hasselt, Paal, Leopoldsburg en Lommel.

verhandsvullen (*verhandselen*): Houthalen.
armvullen (*hervelen*): Stevensweert.
knuffelen (ook *knoefelen, knoevelen*): freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb., zeldz. Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Moresnet, Nunhem, Zutendaal, Lauw, Hamont, Hechtel, Zonhoven, Alken, Sint-Truiden en Ottersum.
beknuffelen (*beknoevelen*): Maastricht, Klimmen en Mheer.
knoemelen: Neerbeek.
beknoemelen: Geistingen.
fommelen: verspr. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Heerlerheide, Maasniel en Maastricht.
befommelen: Ulestraten.
frommelen: Echt/Gebroek, Grevenbicht/Papenhoven en Vliermaal.
verfromselen: Echt/Gebroek.
friemelen: Heerlen, Schaesberg, Mesch en Maastricht.
fiemelen: Klimmen.
beduimelen: Baexem, Kinrooi, Guttecoven, Hees en Tongeren.
vasthouden (*vasthaaien*): Tegelen, Baarlo en Reuver.
aanhoudend in de handen nemen (*aanhouwend in de handen nemen*): Valkenburg, Rimborg en Oost-Maarland.
anhaltend (du.) **aanpakken:** Boekend en Venlo.
immer in de duimen pakken: Houthem.
immer in de handen houden (*immer in de handen houwen*): Schaesberg.
immer in de handen hebben: Roosteren.
de ganze tijd wat in de handen hebben: Berg-aan-de-Maas.
in de handen pakken: Schimmert.
in de handen houden (*in de handen haaien*): Tegelen.
in de knoken blijven houden: Sittard.
er niet van kunnen blijven: Voerendaal.

betasten: Smeermaas en Oost-
Maarland.
busselen: Leveroy.
chipoteren (<fr.): Val-Meer.
duwen (*dujen*): Posterholt.
fotten: Lommel.
haffen: Wanssum.
haspelen: Maastricht.
keuren: Beegden en Echt/Gebroek.

rafen: Bocholtz.
pampelen: Ophoven.
pondelen (*pongelen*): Boukoul en
Holtum.
verpondelen (*verpongelen*):
Boukoul.
tettelen (*deddelen*): Venlo.
vertettelen: Eigenbilzen.

1.6 Bewegingen en houdingen die benen en voeten betreffen

In deze paragraaf komen de bewegingen en houdingen die benen en voeten betreffen aan bod. Het betreft een brede waaier van begrippen. Eerst worden verschillende manieren van lopen behandeld, gaande van 'rustig lopen' en 'snel lopen' tot 'woest lopen' en 'moeilijk vooruitkomen'. Ook komen wijzen van lopen aan bod die betrekking hebben op water (b.v. 'waden', 'pootjebaden'). Verder komen begrippen aan de orde die geen wijze van gaan aanduiden, maar betrekking hebben op andere bewegingen en houdingen die benen en voeten betreffen.

In verband met de werkwoorden die betrekking hebben op een manier van lopen wordt hier nog gewezen op de vraagstelling in vragenlijst N 10 (1961), vraag 126: 'Welke woorden worden in Uw dialect gebruiken [sic] voor: lopen, gaan. Kunt U misschien op een apart blaadje korte zinnestukjes geven met voorbeelden? (Denkt U dan om [sic] de volgende werkwoorden: drispele, treepele, leupe, loope, loopele, gaan, droebele, taffe, besseme, beene, trippele, voetere, voetère, sporre, spolle, kèure, kuiere, tafele, têene, tééje, tije)'. Het gaat hier dus om een inventarisatie van de werkwoorden met betrekking tot lopen of gaan. Waar dat uit de aantekeningen van de informanten of uit de voorbeeldzinnestukjes mogelijk was, zijn de antwoorden die opgetekend zijn op deze vraag ondergebracht bij de desbetreffende lemma's, vandaar dat N 10 (1961) (126) bij ongeveer tweederde van de onderstaande lemma's als bron vermeld wordt.

De vraagstellingen DOOR EEN STAAND GEWAS LOPEN (N 84 (1981) (030)) en MET SNELHEID OVER IETS HEEN VLIEGEN (N 84 (1981) (082)) leverden onvoldoende interessant en duidelijk afgebakend materiaal op om er een apart lemma van te maken. Deze begrippen zijn dan ook niet opgenomen in de onderstaande lemma's, maar het materiaal kan wel geraadpleegd worden in de materiaalbasis.

ONVAST TER BEEN (ZIJN)

DC 60 (1985) (012), N 10 (1961) (126, 132, 133), N 84 (1981) (add.), N 109 (2001) (081, 082);

Boorseem Wb. (072, 121), Tungelroy Wb. (032, 057).

Onzeker, wankel op de benen.

Een informant voor Neer noteert **schravelaar** en **stropelaar** voor een persoon die onvast ter been is.

Voor Lommel is daarvoor **sukkelaar op de benen** opgetekend.

Het lemma is opgedeeld in twee grammaticale categorieën. Eerst komen de (constructies met) bijvoeglijke naamwoorden aan bod (A),

daarna worden de werkwoorden en de uitdrukkingen (B) behandeld.

A. Bijvoeglijke naamwoorden

onvast: Tegelen, Schimmert, Tongeren, Peer en Blerick.

onvast op de benen: Blerick, Ulestraten en Kerkrade.

niet vast op de benen: verspr. Oost-Zuidlb.; ook in Reuver, Maasniel, Klimmen, Kanne, Bilzen, Tongeren, Beverlo, Tessengerlo en Lommel.

niet vast ter been: Oirsbeek.

niet vast te poot: Val-Meer.

niet vast op de poten: Berg-aan-de-Maas.

niet goed op de benen: Geleen.

niet goed te been: Bree.
niet stevig: Lommel en Neeroeteren.
slap op de benen: Heerlen,
 Tungalroy, Roosteren, Beverst en
 Blerick.
slap in de benen: Oost-Maarland.
slap de benen: Schaesberg.
slap te been: Wellen.
slap te poot: Gingelom.
slap op de poten: Obbicht.
zwak op de poten: Maastricht.
zwak op de benen: Mechelen,
 Tegelen, Horn, Bunde en Oost-
 Maarland.
zwak: Ospel en Roosteren.
zwak te been: Kaulille en Bree.
zwak ter been: Weert.
flauw te been: Gingelom.
slecht op de benen: Kerkrade,
 Baarlo, Schimmert, Valkenburg en
 Blerick.
slecht te been: Geistingen, Rekem,
 Lauw, Zonhoven, Alken, Jeuk en
 Vorsen.
slecht te poot: Leopoldsburg.
slecht ter been: Herten (bij
 Roermond).
onzeker: Oirlo en Maastricht.
onzeker op de benen: Nieuwen-
 hagen.
los op de benen: Neerbeek, Hoens-
 broek en Meerssen.
los op de poten: Grevenbicht/Papen-
 hoven.
vazel op de knoken: Swalmen.
dazelig: verspr. Oostlb.; ook in
 Weert, Neeritter, Rekem, Elsloo,
 Hoeselt en Venlo.
dazeltig: Klimmen.
dazelachtig: Haelen, Heel,
 Boeket/Heisterstraat, Tungalroy,
 Thorn en Rekem.
daasachtig: Panningen.
dantelig: Hasselt.
daverachtig: Hechtel.
daverwatig: Boorseme Wb.
dollig: Maastricht.
duizelachtig: Opglabbeek.
wankel: Belfeld, Leveroy,
 Maastricht en Broekhuizen.

wankelijk: Opheers.
wankelig: Sevenum en Baarlo.
wankelachtig: Holtum en Obbicht.
wankelentère: Sint-Pieter.
waggelig (ook *wakkelig*): Hoens-
 broek, Heerlerheide en Kerkrade.
waggelachtig: Neerpelt en Hout-
 halen.
waggelentère (ook *wakkelentère*):
 Puth en Hees.
wagenspikkig: Koersel.
schravelig: Tegelen en Venlo.
schravelachtig: Baexem, Ophoven,
 Sint-Truiden, Wanssum en
 Broekhuizen.
schrinkelachtig: Ell.
struikelachtig: Broekhuizen.
strampelig: Posterholt.
toffelig: Hoensbroek.
wiegelig: Venlo.
sukkelachtig (ook *suggelachtig*):
 Hamont, Overpelt en Meeswijk.
mankementig (*makkementig*): Paal.
mankeljkig: Sint-Truiden.
kramankeljkig: Smeermaas.
kramikkig te been: Hoepertingen.
kadukeljkig: Tessenderlo.
bouwvallig: Montzen.
gammel: Belfeld.
houterig: Achel.
sporrig: Roermond en Heerlen.
kwanselachtig: Kwaadmechelen.
razelachtig: Boeket/Heisterstraat.
zwavelachtig: Montfort.

B. Werkwoorden en uitdrukkingen

dazelen: Panningen, Horn, Montfort,
 Sittard, Rothem, Klimmen,
 Gronsveld, Thorn, Boorseme,
 Veldwezelt en Velden.
waggelen: Roermond, Gronsveld,
 Maasbracht en Venlo.
wankelen: Hoensbroek en Tongeren.
strompelen: Beegden en Berg-aan-
 de-Maas.
strampelen: Kinrooi.
schravelen: Peer.
duinelen: Diepenbeek.
hoddelen: Mechelen.

ruien: Middelaar.
zwabberen: Panningen.
zwijselen: Eksel.
geen spoor kunnen houden:
Meeuwen.
lopen wie een zatte: Berg-aan-de-
Maas.
slechte benen onder hebben:
Reuver.
van de benen af: Ulestraten.

TRANT

N 84 (1981) (073), N 108 (2001) (016);
Beverlo Wb. (078), Hasselt Wb. (143),
Kortessem Wb. (117);
Beenen, P. (1973) (125).

Het gaan, de gang; wijze van gaan.

gang (ook *gank*): alg. in heel Lb.
gaan, het -: Kesseleik, Vlodrop,
Brunssum, Weert, Eigenbilzen en
Meijel.

manier van gaan: Kaulille, Boor-
sem en Simpelveld.

loop: Roermond, Posterholt, Lutte-
rade, Weert, Bocholt, Wolder/Oud-
Vroenhoven, Eksel, Gennep en
Venray.

lopen, het -: Venlo.

manier van lopen: Herten (bij
Roermond) en Wijlre.

de eigen loopt: Peer.

trant: Montfort, Jeuk en Maastricht.

WANDELEN

Kaart 51, pag. 260

N 10 (1961) (126), N 84 (1981) (056),
ZND 44 (1946) (018);
Kortessem Wb. (583), Tungelroy Wb. (055);
Beenen, P. (1973) (233).

Te voet gaan of lopen, ter aanduiding
van een ruimtelijke verplaatsing of
(voort)beweging.

wandelen: alg. in Belg.Lb., freq. in
Nl.Lb. behalve in het Ripuar.

blokje omwandelen (*blokske
omwandelen*): Venlo.

kuieren: verspr. in Nl.Lb. (behalve
in het Ripuar.) en Dommelds.;
ook in Kinrooi, Bocholt, Bree en
Lommel.

kuien: Afferden.

trampelen: freq. Oost.Zuidlb. en
Zuid.Oostlb.; ook in Bree,
Grevenbicht/Papenhoven en
Geulle.

spazieren (du.) (ook *sparzieren*):
alg. Ripuar. en aansluitend Oost.-
Zuidlb.; ook in Lontzen, Herten
(bij Roermond) en Merkelbeek.

promeneren (<fr.) (*pormeneren*):
Epen en Sint-Martens-Voeren.

(zich) vertreden (*(zich) vertrejen*):
zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Herten
(bij Roermond), Swalmen,
Maasniel en Gulpen.

tredden (*trejen*): Venray, Swalmen en
Maastricht.

duizelen: Gronsveld.

kachelen: Kapel-in-'t-Zand.

lopen: Caberg en Nieuwenhagen.

paraderen: Maastricht.

slenteren: As en Loksbergen.

stevelen (*stiefelen*): Venlo.

taffelen: Geleen en Eijsden.

treuzelen: Wijlre.

wapperen: Sevenum.

SLENTEREN

Kaart 52, pag. 260

N 10 (1961) (126, 128, 134, 139), N 84
(1981) (056), N 109 (2001) (076, 084),
SGV (1914) (033);
Kortessem Wb. (459), Tungelroy Wb. (055).

Zich langzaam en op zijn gemak,
vaak ook doelloos, voortbewegen.
Aan het einde van het lemma staan
ook enkele uitdrukkingen en vergelij-
kingen. Voor Peer werd voorts ook

de uitdrukking **wat een getrampel, zo een getaffel** geantwoord en voor Hechtel **sta daar niet te hangen**.

Een informant voor Sittard noteert ook het zelfstandig naamwoord **slenteraar** en voor Valkenburg is het bijvoeglijk naamwoord **slenterentère** opgetekend.

Op de kaart zijn naast de frequente trefwoorden **slenteren** en **trampelen** enkel de gebiedsvormende trefwoorden opgenomen.

slenteren (ook *slenderen*): freq. in Nl.Lb., zeldz. in Belg.Lb.

slenterend lopen: Rimbürg.

geslenteren: Rimbürg.

trampelen: freq. Ripuar., Oost.-Zuidlb., Zuid.Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds.; ook in Montzen, Kinrooi, Ophoven, Bree en Neeroeteren.

banzelen (ook *banselen*): freq. Weertlds., Horns en aansluitend Noord.Oostlb.; ook in Meijel.

klenderen (*klengeren, klenjeren*): freq. in het noordoosten van het Zuid.Oostlb.; ook in Haelen, Buggenum, Horn en Guttecoven.

klendelen (*klengelen*): Heerlen.

klendersten: Buggenum.

taffelen (ook *tjaffelen, tsjaffelen*): verspr. Truierlds.; ook in Schimmert, Ophoven, Geistingen, Diepenbeek, Koersel, Paal en Opheers.

toffelen (ook *tjoffelen*): Heerlerheide, Neerbeek, Valkenburg, Mheer en Ginkelom.

schoepen: verspr. Kleverlds.; ook in Blerick.

treuzelen: Ubachsberg, Vruschemig, Wijlre, Panningen, Roermond, Geistingen, Opglabbeek, Maastricht en Lommel.

drentelen (ook *drendelen, trentelen*): Kerkrade, Bocholtz, Vijlen, Roermond, Beverst, Tongeren en Merselo.

drenselen: Val-Meer.

lanterfanten: Buggenum, Beegden, Obbicht, Lauw, Alken, Wellen en Grubbenvorst.

lanterfantelen: Tegelen.

lanterflanteren (ook *lantreflantren*): Maasniel en Hoeselt.

flanteren: Broekhuizen, Sevenum en Klimmen.

slofften: Bocholtz, Kinrooi, Maasbracht, Achel, Kaulille en Venlo.

kuieren: Nieuwenhagen, Panningen, Ell, Kinrooi, Thorn en Eksel.

zuieren: Boukoul.

zuieren (ook *saaielen, saanjelen*): Boukoul, Susteren, Sittard, Laak en Maastricht.

wapperen: Panningen, Afferden, Blitterswijck en Sevenum.

bammelen: Panningen.

batteren: Venlo.

draaielen: Hoensbroek.

dressen: Val-Meer.

drummelen: Tegelen en Eijsden.

gangelen (*gengelen*): Kerkrade, Roermond, Vlodrop, Posterholt en Kerensheide.

hengelen (*hingelen*): Herten (bij Roermond).

herum (du.) **lopen**: Brunssum.

kantelen: Heerlen.

kleinen: Geleen.

klinkvazen: Heel.

klommelen: Voerendaal, Heerlen en Kerkrade.

klungelen (ook *klongelen*): Bocholtz, Bree en Meeuwen.

laddereren: Gors-Opleeuw.

naslepen: Valkenburg.

afgeslept komen: Neeroeteren.

promeneren (<fr.) (*permeneren*): Hoepertingen.

rijden (*rijen*): Ittervoort.

schilderen: Wolder/Oud-Vroenhoven.

schaffelen: Heerlerheide.

schoffelen: Belfeld.

schokkelen (*zjoekelen*): Heerlerheide.

schuivelen (*schievielen*): Meerssen.

schuiven: Weert.

slaveren: Maastricht.
slensen: Zutendaal en Hees.
slingeren: Simpelveld, Reuver, Schimmert en Leveroy.
slobben: Velden en Panningen.
slobberen: Baarlo en Puth.
slodderen: Sint-Odiliënberg en Schinveld.
slungelen: Velden en Tegelen.
slungelig lopen (*snungelig lopen*): Tegelen.
sukkelen: Maasbracht.
tettelen: Hasselt en Tongeren.
trakken: Hasselt.
trengelen: Oplabbeek.
troggelen: Houthalen en Oplabbeek.
vleugelen: Beesel.
waaien: Blitterswijk.
lopen met een voormansgang: Haelen.
lopen op zijn elf-en-dertigste: Elsloo.
lopen voor even veel: Berg-aan-de-Maas.
lopen wie een postpaard: Grevenbicht/Papenhoven.
lui lopen: Blerick.

RONDSLENTEREN, RONDDOLEN

Kaart 53, pag. 261

N 10 (1961) (126, 134, 139), N 109 (2001) (084), ZND 42 (1943) (001);
 Beenen, P. (1973) (217).

Zonder haast te maken en zonder bepaald doel her en der rondlopen. Aan het einde van het lemma staan een tiental uitdrukkingen en omschrijvingen. Het trefwoord **bezei** in sommige van die uitdrukkingen is volgens Weijnen en Ficq-Weijnen (1995: 197) een ontlening aan Oudfrans *visée*, dat o.a. ‘richting’ betekende en dat het Middelnederlands Woordenboek vermeldt als *viseie*.

De b- aan het woordbegin is uit de v- ontwikkeld. Vgl. trouwens ook het Fr. *visée* ‘het mikken of richten; plan, bedoeling’.

De trefwoorden **daliën** en **lingeren** vertonen verwantschap met de Engelse werkwoorden *to dally* ‘lanterfanten, (rond)lommen’ en *to linger* ‘treuzelen, talmen’.

Op de kaart zijn enkel de gebiedsvormende trefwoorden opgenomen.

rondslechteren: Tegelen, Panningen, Oirsbeek, Meeswijk, Guttecoven, Diepenbeek, Neerpelt, Overpelt, Ulbeek, Rijkkel, Sint-Truiden, Tessenderlo, Halen en Lommel.

rondlopen: verspr. Maaskemp., Centr.Maaslds., Bilzerlds. en Dommellds.; ook in Rimborg, Weert, Lanaken, Wintershoven, Hechtel, Helchteren, Zepperen, Hoepertingen, Velm, Sint-Truiden, Halen, Lommel en Venlo.

rondlopen en de baan niet weten: Oost-Maarland.

ronddolen: freq. Dommellds. en Demerkemp.; ook in Reppel, Bree, Maaseik, Mechelen-aan-de-Maas, Diepenbeek, Paal, Herk-de-Stad en Sint-Truiden.

dolen: Baexem, Maaseik, Koersel en Paal.

op de dool zijn: Lommel en Sint-Truiden.

verdoold lopen: Stokkem.

zwadderen (ook *zweuteren*): freq. Noord.Oostlb.; ook in Neerbeek, Schimmert, Weert, Tungalroy, Thorn, Meeuwen, Echt/Gebroek, Buchten, Veldwezelt, Lauw, Achel en Opheers.

rondzwadderen: Neeroeteren, Oplabbeek en Halen.

op zwadder gaan: Hasselt.

zwabberen: freq. Zuidgeld.Lb. en aansluitend Noord.Oostlb., verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlerheide, Heerlen, Stevensweert, Maastricht, Heugem en Sevenum.

rondzwabberen: Venlo, Nederweert en Wolder/Oud-Vroenhoven.
zwadroneren: Klimmen.
ronddwalen: verspr. Lonerlds. en aansluitend Tongerlds.; ook in Bree, Maastricht, Zichen-Zussen-Bolder en Hamont.
dwalen: Ittervoort, Dilsen, Koersel, Hasselt, Wilderen en Brustem.
dwazelen (*dwatselen*): Neerpelt.
dwailen: Tegelen, Nunhem, Sittard, Paal en Venlo.
trampelen: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Kerkrade, Kelmis, Boukoul, Limbricht, Schinveld en Berg-aan-de-Maas.
rakken: Lommel en Achel.
rondrakken: freq. Dommellds.
brakken (ook *braggen*): Bree, Opglabbeek en Susteren.
rondbrakken (*rondbraggen*): Opglabbeek.
jakken: Weert en Houthalen.
rondjakken: Overpelt.
jatsen: Nieuwenhagen.
rondjatsen: Valkenburg en Kanne.
rondratsen: Hamont en Overpelt.
rondbratsen: Overpelt.
lanterfantten: Weert, Obbicht, Maastricht, Hechtel en Hasselt.
lanterfanteren (ook *lantrefantren*): Overpelt en Tongeren.
flanteren: Puth, Klimmen en Mechelen.
flaneren: Limbricht en Maastricht.
(zich) vertreden (*(zich) vertrejen*): Tegelen, Vlodrop, Mheer en Boekend.
lummelen (ook *lammelen*): Rimburg, Neeritter, Ophoven, Lanklaar, Rekem, Alken en Blerick.
rondlummelen: Tegelen, Hoensbroek, Bocholt, Diepenbeek, Kaulille, Peer en Hasselt.
zwerfen: Obbicht, Bunde en Voerendaal.
rondzwerfen: Neeroeteren, Bilzen, Hamont, Hasselt, Groot-Gelmen en Hoepertingen.

zwalken (ook *zwalgen*): Belfeld, Meerssen, Valkenburg, Klimmen, Nederweert en Roosteren.
rondzwalken: Wijk.
rondzwalpen: Overpelt.
rondzwalveren: Maastricht.
rondzabben: Middelaar.
rondzazelen: Bocholt.
ronddraaien: Lanklaar, Meeswijk, Val-Meer, Hoeselt, Gingelom, Sint-Truiden, Jeuk en Halen.
rondrentelen: Roermond.
rondhangen: Lommel, Oirlo en Herten (bij Roermond).
rondhitsen: Bree.
rondmuizen: Gingelom.
rondranen: Diepenbeek.
rondschavokken: Opglabbeek.
rondschobben: Overpelt.
rondschoolen: Zonhoven en Mechelen-aan-de-Maas.
rondschooleren: Genk.
rondsjacheren: Guigoven.
rondsjouwen: Reppel.
rondsleuren: Peer en Meeuwen.
rondslingeren: Grevenbicht/Papenhoven.
rondslungelen: Tegelen en Tungelroy.
rondtaffelen: Ulestraten.
rondtassen: Neeritter.
rondtoffelen: Valkenburg.
rondvegen: Boeket/Heisterstraat.
rondwaaielen: Meeswijk.
rondzeilen: Opoeteren en Waltwilder.
rondzinken: Boeket/Heisterstraat.
rondzuielen (*rontsuielen*): Smeermaas.
baladeren (<fr.): Vorsen.
baliën: Meijel.
daliën: Ottersum.
bommelen: Roermond, Kerkrade en Mesch.
dabberen: Tegelen.
flarissen: Boeket/Heisterstraat.
klenderen (ook *klenjeren*): Neeritter, Haelen en Geleen.
klungelen (*klongelen*): Bree.
laveien: Maastricht.

lingeren: Jeuk.
promeneren (<fr.): Limbricht.
rannen: Alken.
schabrakken (*schebraggen*):
 Opglabbeek.
schoepen: Venray, Oirlo en
 Broekhuizen.
schooien: Thorn.
schravelen: Hoensbroek.
slavodderen (*slavaddereren*):
 Tongeren.
stropen: Heerlerheide.
taperen: Boukoul.
tregelen: Bree.
vendelen: Kwaadmechelen en
 Kerensheide.
vleugelen: Panningen.
walseren: Maastricht.
zwaaiëren: Klimmen.
zwammen: Kerkrade.
zwenzen (ook *zwanzen*): Bocholtz en
 Moresnet.
met de ziel onder de arm lopen:
 Weert en Sittard.
zonder bezei dazelen: Ulestraten.
zonder bezei lopen: Blerick.
zonder bezei rondlopen: Neerbeek.
voor niks rondlopen: Tessenderlo.
voor even veel lopen: Berg-aan-de-
 Maas.
voor zich heen lopen: Blerick.
heen en weer lopen: Gennep.
in de wind lopen: Leopoldsburg.
maar raak lopen: Blerick.
op de zoedel zijn: Sint-Truiden.
over de hei stropen: Gennep.
rond gaan gillen: Maaseik.

VERDACHT RONDLOPEN

Kaart 54, pag. 261

N 84 (1981) (058), N 108 (2001) (010).

Rondlopen op een wijze die aanleiding geeft tot verdenking, argwaan of achterdocht.

Een informant voor Maastricht noteert voor een persoon die verdacht rondloopt het zelfstandig naamwoord **sluiper**. Voor Thorn en Schimmert is hiervoor **sluiperd** opgetekend.

sluipen: alg. Oostlb., Horns, Maas-kemp. en Centr.Maaslds.; ook in Maastricht, Kanne, Eigenbilzen, Zolder, Hoepertingen, Jeuk, Vorsen, Kerkhoven, Tessenderlo, Lommel, Blerick en Venlo.
sluiperen: Maastricht.
rondsluipen: Reuver, Kelpen, Stevensweert, Lanklaar, Urmond, Caberg en Sint-Truiden.
schuimen: Kesseleik, Reuver, Montfort, Tungelroy, Maastricht, Zonhoven, Blerick, Venlo en Maasbree.
afschuimen: Eksel.
rondschuimen: Meijel en Achel.
schoepen: freq. Kleverlds.; ook in Heythuysen en Tungelroy.
gluipen: Bocholt.
loensen: Achel.
loeren: Sevenum.
lonken: Vlodrop.
sneuken: Tongeren.
snuffelen: Bilzen.
struinen: Weert.
zwermen: Brunssum.
zwerfen: Maastricht.
rondzwerfen: Peer, Posterholt en Lauw.
ranen: Zolder.
rondranen: Zolder.
rondbrakken: Bree.
ronddelven: Venlo.
rondrijven: Vaals.
rondfokken: Zolder.
rondhangen: Schinnen.
rondjakken: Eksel.
rondkeren: Eksel.
rondketsen: Zolder.
rondlopen: Zolder en Meijel.
rondsnuiten: Borgloon.
rondspensen: Venlo.
rondstreichen (<du.): Sempelveld.

rondstruinen: Maasbree.
rondzwalken: Wolder/Oud-Vroenhoven.
uitspoken: Kapel-in-'t-Zand.
uitvreten: Kapel-in-'t-Zand.
wat van zin zijn: Leopoldsbuurg.
get van zin zijn: Nunhem en 's-Gravenvoeren.
get in zin hebben: Maastricht.
get achter de muur hebben: Ingber.
get op de lever hebben: Kerkrade.
in het schild voeren: Wijlre en Epen.
op de dief uitgaan: Eksel.
gauw bovenop gaan: Heerlerbaan/Kaumer.
het niet goed zitten hebben: Herten (bij Roermond).
hukken en zoeken: Montzen.
kwaad rondlopen: Bree.
lopen te lozen: Sevenum.
veel in hebben: Geleen.
vlooiën in de staart hebben: As.
zich get lopen te bedenken: Maastricht.

SLUIPEN

Kaart 55, pag. 262

N 84 (1981) (059), N 108 (2001) (011);
 Hasselt Wb. (409).

Zich behoedzaam voortbewegen of begeven met de bedoeling niet opgemerkt te worden.

Het trefwoord **sneaken** toont verwantschap met Eng. *to sneak* 'sluipen'. Voor Eksel is ook de uitdrukking **op zijn sokken** opgetekend.

sluipen: freq. Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuid-Geld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb., Maaskemp., Dommellds., Demerkemp., Truierlds. en Brab.Lb.; ook in Bilzen, Eigenbilzen en Hoepertingen.

rondsluipen: Maastricht.
kruipen: verspr. Oost.Zuidlb., Maaskemp., Bilzerlds. en Tongerlds., zeldz. Oostlb.; ook in Weert, Maastricht, Kanne, Achel, Eksel, Alken, Wellen, Jeuk, Kerkhoven, Lommel, Venlo en Meijel.
rondkruipen: Hechtel.
rondveesten: Zolder.
gluipen: Brunssum, Haler, Ittervoort, Echt/Gebroek, Geulle, Sint-Pieter en Maasbree.
schleichen (du.): freq. Ripuar.; ook in Montzen.
bespieden: Bocholt.
nieselen: Gors-Opleeuw en Borgloon.
rauen: Houthalen.
schuivelen: Lommel en Gennep.
schuiven: Weert.
sneaken: Sevenum.
stiekem gaan: Heerlerbaan/Kaumer en Ingber.
stilletjes besluipen (*stillekes besluipen*): Eksel.
zachtjes kruipen: Venray.
zoetjes gaan: Venray.
eruit muizen: As.
ervanonder muizen: As.
ervanonder pissen: As.
onderuitritsen: Opglabbeek.

OP EEN SUKKELDRAFJE LOPEN

N 10 (1961) (126, 138), N 109 (2001) (077);
 Tungelroy Wb. (058).

Op een langzame draf lopen.

op een sukkeldrafje lopen (*op een sukkeldrafke lopen*): Swalmen, Maasniel, Oirsbeek, Meerssen, Gronsveld, Weert, Leuken, Buchten, Maastricht, Peer en Venlo.

op een drafje lopen (*ook op een drafke lopen*): freq. Noord.Oostlb. en Weertlds., verspr. Truierlds.;

ook in Susteren, Rothem, Mheer, Bree, Neroeteren, Berg-aan-de-Maas, Lauw, Achel, Neerpelt, Velden, Boekend, Horst en Meijel.

op een hondsdrافje lopen (*op een hondsdrافke lopen*): Thorn en Voerendaal.

op een varkensdrافje lopen (*op een varkensdrافke lopen*): Baexem.

op een ezelsdrاف lopen: Gors-Opleeuw.

op de drاف lopen: Gingelom.

in een drافje lopen (*in een drافke lopen*): Posterholt.

draven: Mechelen, Reuver, Klimmen, Tungelroy, Kinrooi, Roosteren, Berg-aan-de-Maas en Val-Meer.

langzaam draven: Roermond.

langzaam lopen: Vrusschemig en Nieuwenhagen.

schokken (ook *zjoeken*): zeldz. Oostlb. en Horns; ook in Kerkrade, Heerlerheide, Heerlen, Echt/Gebroek, Kerensheide, Maastricht, Sint-Pieter, Kaulille, Eksel, Opheers en Broekhuizen.

schokkelen: Grevenbicht/Papenhoven en Kelmis.

met schokjes lopen (*met schokskes lopen*): Tongeren, Beverlo, Sint-Truiden en Lommel.

op een schokje lopen (*op een schokske lopen*): verspr. Noord-Oostlb. en Kleverlds.; ook in Heerlerheide, Waubach, Meeuwen en Lommel.

op zijn gemak lopen: Valkenburg, Klimmen, Obbicht, Oost-Maarland en Hechtel.

op zijn gemakje lopen (*op zijn gemakke lopen*): Paal en Achel.

op zijn elf-en-dertigste lopen: Ottersum, Blerick en Nunhem.

sukkelen (ook *suggelen*): Geleen, Ulestraten, Schimmert, Hees, Blerick, Oirlo en Sevenum.

sukkelend lopen: Valkenburg.

sukkelentère lopen: Sittard.

sukkelachtig lopen: Diepenbeek.

voortsukkelen: Overpelt.

aangesukkeld komen: Guttecoven.

op de sukkelbaan: Tessengerlo.

op een sukkelgang lopen: Blerick.

schakken: zeldz. Noord.Oostlb.

taffelen: Eksel, Koersel, Hechtel en Tessengerlo.

toffelen: Vorsen.

dazelen: Echt/Gebroek.

drentelen (*trentelen*): Tongeren.

dribbelen: Brunssum.

vooruitdribbelen: Gingelom.

fakken: Ell.

fokken: Eksel en Zutendaal.

kleinen: Schinveld, Puth en Hoensbroek.

popelen: Veldwezelt.

schobben: Kwaadmechelen.

stevelen (*stiefelen*): Venlo.

stuiken: Kerkrade.

niet vooruitkomen: Kanne.

OP DE LOOP GAAN —————

Kaart 56, pag. 262

N 10 (1961) (126), N 84 (1981) (067), SGV (1914) (022), ZND 01 (1922) (798b), ZND 30 (1939) (037a), ZND m (Gessler, Godelaine, Houben);
Tungelroy Wb. (055, 059);
Beenen, P. (1973) (197).

Op de vlucht gaan.
Aan het einde van het lemma staan verschillende uitdrukkingen. Het eerste element in uitdrukking **schampavie spelen** is een ontlening aan een afleiding van het Fr. *escamper* (WNT), vgl. ook It. *scampare* en Sp. *escampare*: de wijk nemen, (geruisloos) verdwijnen, ervantussen muisen.

op de loop gaan: freq. Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Centr.Lb., Dommellids., Demerkemp., Zuid-Geld.Lb. en Kleverlds.; ook in Beverlo, Kutttekoven, Wellen,

- Borgloon, Aalst-bij-St.-Truiden, Tessenderlo en Lommel.
- de loop op gaan:** Tongeren.
- op de loop lopen:** Ittervoort.
- op loop gaan:** freq. Tongerlds., Beringerlds. en Lonerlds.; ook in Simplveld, Heerlen, Lanaken, Bilzen, Hamont, Overpelt, Hechtel en Zonhoven.
- loop gaan:** Oost-Maarland.
- lopen gaan:** freq. Demerkemp., Beringerlds., Lonerlds., Truierlds., Noorder- en Zuiderkemp.; ook in Kerkrade, Epen, Geleen, Valkenburg, Heek, Klimmen, Bree, Gruitrode, Genk, Buchten, Vroenhoven, Martenslinde, Diepenbeek, Beverst, Neerpelt, Lommel en Maasbree.
- bijzen** (*biezen, bizzen*): freq. Zuid.Oostlb.; ook in Montfort, Tungelroy, Thorn, Gruitrode, Neeroeteren, Grevenbicht/Papenhoven, Holtum, Vlijtingen, Hoeseelt, Tongeren, Eksel en Hasselt.
- bijzen gaan** (*biezen gaan*): Buggenum.
- bijzelen gaan** (*biezelen gaan*): Heerlerheide.
- biezen pakken:** Kesseleik, Montfort, Brunssum, Born, Stein, Venlo en Meijel.
- ertussenuit gaan:** zeldz. Noord.-Oostlb. en Kleverlds.; ook in Beek, Geleen, Merkelbeek, Echt/Gebroek en Buchten.
- ertussenuit knippen:** Blerick.
- eruit bijzen** (*eruit bizzen*): As.
- eruit muizen:** Hasselt.
- eruit naaien:** Weert.
- eruit trekken:** Lommel.
- erdoor gaan:** Gulpen, Buggenum, Sint-Odiliënberg en Heek.
- ervandoor gaan:** Nieuwenhagen, Einighausen, Bingelrade, Schinnen, Thorn, Bree, Opitter, Oirlo en Meerlo.
- ervandoor muizen:** Halen.
- ervandoor trekken:** Gingelom.
- ervanonder muizen:** Kwaadmechelen en Halen.
- ervanonder trekken:** Kwaadmechelen, Sint-Huibrechts-Lille en Hasselt.
- tenonder trekken:** Sint-Truiden.
- vluchten:** verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlen, Gulpen, Montfort, Tungelroy, Ittervoort, Meeuwen, Gruitrode, Urmond, Geulle, Maastricht, Caberg, Eksel, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.
- op de vlucht gaan:** Voort.
- hem smeren:** Nieuwenhagen, Tegelen, Buggenum, Valkenburg, Ophoven, Echt/Gebroek, Velden en Blitterswijck.
- hem schuiveren:** Merkelbeek.
- stropen gaan:** Simplveld, Wijlre, Eys en Ingber.
- ritsen gaan:** Loksbergen, Sint-Truiden en Diepenbeek.
- keten gaan:** Diepenbeek.
- ketsen gaan:** Diepenbeek.
- pleite gaan:** Venlo.
- veesten gaan:** Nieuwerkerken.
- vegen gaan:** Diepenbeek.
- vite gaan** (*fiete gaan*): Blitterswijck.
- weglopen:** Posterholt, Maastricht en Tongeren.
- wegrennen:** Stein.
- vortlopen** (*voetlopen*): Eys.
- vortkleinen** (*voetkleinen*): Eys.
- vort zijn** (*voet zijn*): Heers.
- maken dat men vort komt** (*maken dat men voet komt*): Eys.
- op de klater gaan:** Sevenum, Venlo en Neer.
- op de loopgang:** Zichen-Zussen-Bolder.
- op hol gaan:** Lommel.
- zich uit de voeten maken:** Tegelen, Einighausen en Heerlen.
- onder de voeten uitmaken:** Opglabbeek.
- zich wegpoezen:** Bree.
- zijn schoenen pakken:** Heers.
- de benen pakken:** As.
- de bonen door zijn:** Stokrooie.
- de kloten op gaan:** Geulle.

de plaat poetsen: Hamont.
schampavie spelen: Wellen.
hazen: Venlo.
vliegen: Tegelen.
uitlopen: Vaals.

VERDWENEN

Kaart 57, pag. 263

N 84 (1981) (068), N 108 (2001) (024);
 Beverlo Wb. (299), Boorsem Wb. (084),
 Hamont Wl. (035), Hasselt Wb. (520),
 Kortesseem Wb. (424, 569);
 Beenen, P. (1973) (266).

Door vertrek of verwijdering niet langer zichtbaar of aanwezig. Voor Eksel en Gulpen zijn ook respectievelijk de uitdrukkingen **hij is repen snijden** en **hij is strepen** opgetekend.

foetsie: freq. Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Maaskemp., Dommellds. en Demerkemp.; ook in Gulpen, Weert, Bilzen, Tongeren, Sint-Truiden, Jeuk, Vorsen, Leopoldsburg, Tessenderlo en Lommel.

foets: Vaals.

weg: freq. Noord.Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Trichterlds., Dommellds. en Demerkemp.; ook in Weert, Vlijtingen, Tongeren, Alken, Sint-Truiden, Jeuk en Kerkhoven.

eweg: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Kapel-in-'t-Zand, Kinrooi, As, Maaseik, Boorsem, Urmond, Maastricht, Tongeren, Eksel, Hasselt, Vorsen en Lommel.

vort (ook *voet*, *vot*, *foet*, *foert*): alg. Oost.Zuidlb. en aansluitend Zuid.Oostlb., freq. in Haspengouw; ook in Simpelveld,

Montzen, Herten (bij Roermond), Vlodrop, Zutendaal, Maaseik, Boorsem, Kaulille, Zolder, Kuringen en Lommel.
verdwenen: Kesseleik, Beek, Schimmert, Maastricht, Caberg en Kerkhoven.

verschwunden (du.): Herten (bij Roermond) en Kerkrade.

ribbedebie: Bilzen, Tongeren, Beverlo en Kortesseem.

rippe: Borgloon en Gors-Opleeuw.

kwijt: Reuver en Nunhem.

pleite: Blerick en Venlo.

zoekes: Boorsem.

naar de kloten: Kinrooi.

de kloten op: Geleen, Wolder/Oud-Vroenhoven, Bilzen en Eksel.

de baan op: Boorsem.

de loop op: Boorsem.

de rits op: Maastricht.

de voor op: Bilzen.

de piste in (*de pist in*): Beverlo en Eksel.

de pijp uit: Hechtel.

de gaten uit: Gruitrode.

ertussenuit: Oirlo.

ervandoor: As, Loksbergen en Boorsem.

door: Eksel.

gepiept: Tungelroy.

gesmeerd: Nieuwenhagen.

gevlogen: Sevenum en Swalmen.

ritsen: Ophoven.

gaan ritsen: Ophoven.

op jats: Stein.

onder de voeten uit: Genk.

ZICH HAASTEN

Kaart 58, pag. 263

DC 27 (1955) (026), Lk 05 (1955) (026), N 10 (1961) (126), N 108 (2001) (006);
 Beverlo Wb. (096), Hasselt Wb. (169),
 Kortesseem Wb. (478), Tungelroy Wb. (059);
 Beenen, P. (1973) (234).

Zich spoeden, hetgeen men te doen heeft snel trachten af te maken.

zich spoeden (ook *zich spoeien*, *zich spoewen*): alg. in Belg.Lb. en grensgebied, freq. Oostlb., Weertlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. Oost.Zuidlb.

zich touwen: alg. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg.; ook in Klimmen.

zich haasten: freq. Zuidgeld.Lb.; ook in Helden/Everlo, Steyl, Roermond, Ospel, Weert, Bocholt, Overpelt, Kaulille, Horst en Melderlo.

zich presseren (<fr.) (ook *zich persen*): Voerendaal, Nuth/Aalbeek, Sibbe/IJzeren, Vliermaal, Tongeren, Hasselt en Wellen.

zich ijlen: Merkelbeek.

zich jagen: Peer en Boorsem.

zich roeren: Boorsem.

vooraan maken: Ulestraten en Amby.

voortmaken: verspr. Kleverlds.; ook in Putbroek, Brunssum, Weert, Ophoven en Boorsem.

vooruitmaken (ook *vroetmaken*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Heythuysen, Neer, Beegden, Stramproy, Maaseik en Stein.

voorwaarts maken (*vurrewats maken*): Voerendaal.

opschieten: verspr. Kleverlds.; ook in Brunssum, Ulestraten, Weert en Keent.

avanceren (<fr.) (*avveseren*): Overpelt, Eksel, Beverlo en Kozen.

rap zijn: Bree, Widoobie, Kozen, Sint-Lambrechts-Herk en Kerkhoven.

gauw zijn: Wellerlooi en Keent.

haaien (*hajjen*): Maastricht, Riemst en Val-Meer.

fedderen: Vlodrop.

rennen: Vlodrop.

vegen: Vlodrop.

VLUG LOPEN

N 10 (1961) (126, 137), N 109 (2001) (070); Beverlo Wb. (276), Tungalroy Wb. (058); Beenen, P. (1973) (152).

Snel lopen.

Een informant voor Roermond noteert het zelfstandig naamwoord **snelloper** voor een persoon die snel loopt. Voor Klimmen is ook het bijvoeglijk naamwoord **viervoetig** opgetekend.

Aan het einde van het lemma staan een twintigtal uitdrukkingen en vergelijkingen.

rennen: freq. in Nl.Lb.; ook in Kinrooi, Maaseik en Kwaadmechelen.

vegen: verspr. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds. en Trichterlds., zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Diepenbeek, Hechtel en Wellen.

koersen: verspr. Tongerlds., Lonerlds. en Truierlds.; ook in Kinrooi, Ophoven, Opglabbeek, Rekem, Smeermaas, Val-Meer, Peer, Zonhoven, Hasselt en Lommel.

krossen: Hamont, Overpelt, Tessengerlo en Lommel.

hard lopen: Ospel, Oost-Maarland, Neerpelt, Lommel, Blerick, Venlo en Middelaar.

knoerhard lopen: Weert.

hel lopen (ook *helle lopen*): verspr. Noord.Oostlb. en Horns; ook in Vrusschemig, Brunssum, Rothem, Bocholt, Opglabbeek, Zutendaal, Maaseik, Buchten, Maastricht, Kanne, Beverst en Hoeselt.

hels lopen: Valkenburg.

rap lopen: Hoeselt, Tongeren, Achel, Opheers, Sint-Truiden en Tessengerlo.

snel lopen: Roermond en Geleen.

gauw lopen: Neerbeek.

vlot lopen (ook *flot lopen*): verspr. Ripuar., Oost.Zuidlb. en aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in Baarlo, Thorn, Blerick en Boekend.
vetsen (ook *vitsen*): Mechelen, Moresnet, Puth, Valkenburg, Klimmen, Maastricht, Sint-Pieter en Tongeren.
vetten: Hees en Tongeren.
snoeren: verspr. Ripuar. en Oost.-Zuidlb.; ook in Schinveld en Klimmen.
gaan wie een snoer: Schimmert.
bijzen (ook *biezen, bizzen, bezen*): Schinveld, Klimmen, Gronsveld, Meeswijk, Holtum, Eksel en Venlo.
bessemen: Waubach, Roermond, Neeroeteren en Opglabbeek.
batteren: Nieuwenhagen, Puth, Hoensbroek en Klimmen.
dabberen: Boeket/Heisterstraat, Leuken, Bree, Koersel en Meijel.
dabber lopen: Gingelom.
dabben: Neeroeteren en Houthalen.
drabben: Gennep.
jatsen: Sittard, Klimmen, Maastricht, Oost-Maarland en Venlo.
benen: Hasselt.
benen maken: Obbicht.
brakken: Schinveld.
dieselen: Ottersum en Broekhuizen.
draven: Blerick en Neeritter.
doordraven: Roermond.
drie gaan: Weert.
drie lopen: Ottersum, Wanssum en Nederweert.
eruit kuisen: Beverlo.
eruit naaien: Weert.
fetteren: Waubach.
fikkelen: Heerlerheide.
galopperen: Heerlerheide.
gespelen: Maastricht.
hollen: Leuken en Overpelt.
jagen: Tungalroy.
jakkeren: Eksel, Echt/Gebroek en Heerlen.
jutteren: Tungalroy.
karren (*kerren*): Herten (bij Roermond).

kedderen: Boukoul.
ketsen: Meeswijk.
klabatteren: Klimmen, Heerlerheide en Waubach.
klabieteren: Schinveld.
kleinen: Mheer.
maaien: Panningen.
pleiten: Moresnet.
rekken: Paal en Gingelom.
scheuren: Schinveld.
schuivelen (*schevielen, schievelen*): Leveroy en Smeermaas.
sjeezen: Afferden en Tongeren.
sporen (ook *sporren*): Broekhuizen en Limbricht.
sprinten: Blerick, Maaseik en Gingelom.
spurten: Gingelom.
stevelen (*stiefelen*): Venlo.
tippelen: Sint-Pieter.
toervelen: Montfort.
trippelen: Geistingen.
vandoor trekken: Bree.
vesperen: Bree.
zich spoeden (*zich spoeien*): Meeswijk en Grevenbicht/Papenhoven.
de sokken inzetten: Neeritter.
de hakken inzetten: Weert.
de hakken laten zien: Tegelen.
de hakken voor de voeten gooien: Velden.
de hakken erin hebben: Weert.
de pas erin hebben: Hoensbroek.
lopen wie een hazewind: Nunhem.
gaan wie een bij: Geleen.
gaan wie een pees: Herten (bij Roermond).
nogal een pees gaan: Hechtel.
er nogal uittrekken: Hechtel.
er een vaart in hebben: Leveroy.
een gang gaan: Lommel.
hem voor de vot pakken: Roermond.
koord aflaten: Berg-aan-de-Maas.
niet bij te houden zijn: Sittard.
op een steel gaan: Kerensheide.
voor mangel houwen: Broekhuizen.
zich de benen onder het lijf uit lopen: Schimmert.
zijn eigen voorbijlopen: Peer.

DRIFTIG LOPEN —————

N 10 (1961) (126, 136), N 109 (2001) (071).

Vervuld van plotselinge toorn of ongeduld rondlopen.

Als resultaat van plotselinge toorn of ongeduld gaan mensen vaak sneller lopen. In de onderstaande lemma-tekst vinden we dan ook heel wat benamingen terug die ook gebruikt worden m.b.t. VLUG LOPEN.

Aan het einde van het lemma staan verschillende uitdrukkingen en omschrijvingen. Het woord **dragon-der** in de laatste uitdrukking is volgens het WNT waarschijnlijk ontleend aan Du. *dragoner*, misschien ook wel rechtstreeks aan Fr. *dragon*. Het is oorspronkelijk een benaming voor een lichte cavallerist, en bij vergelijking ook een benaming voor een ruwe, woeste kerel of voor een forse, grove vrouw (manwif). Vgl. voor deze laatste betekenis trouwens het lemma FORS GEBOUWDE VROUW in WLD III, afl. 1.1: *Het menselijk lichaam*.

driftig lopen: Gronsveld, Roosteren, Maastricht, Sint-Pieter, Kanne, Blerick en Venlo.

driftig gaan: Kerkrade.

giftig lopen: Rimborg, Schimmert, Ittervoort, Maastricht, Alken, Wellen en Oirlo.

gejaagd lopen: Ophoven, Geistingen, Bree, Hoeselt, Lauw en Sint-Truiden.

gejaagd zijn: Lommel en Rekem.

jachtig lopen: Eksel.

kwaad lopen: Beegden, Roermond, Hoepertingen en Wanssum.

kwaad weglopen: Zutendaal.

kolêrig (<fr.) **lopen** (ook *klêrig lopen*): Hechtel en Sint-Truiden.

hurtig (du.) **lopen:** Haelen, Baexem en Maasniel.

nits lopen (ook *niets lopen*):

Waubach, Neerbeek, Schimmert, Valkenburg.

bitsig lopen: Ottersum.

gepasseerd lopen: Eksel.

haastig zijn: Hoeselt.

heet lopen: Tessenderlo.

hel lopen: Thorn.

knibbig lopen: Boekend.

stampentère lopen: Schaesberg.

straf doorlopen: Oost-Maarland.

nijdig lopen (*nijg lopen*): Lommel.

vlot lopen (*flot lopen*): Nieuwenhagen.

vurig lopen: Valkenburg.

zeer gaan (*zier gaan*): Puth en Nieuwenhagen.

aanstuiven: Panningen.

bijzen (*biezen*): Meijel en Mechelen.

broezen: Hoensbroek en Heerlerheide.

doortreden (*doortrejen*): Baexem.

draven: Tongeren.

fieteren: Venlo.

galopperen: Val-Meer.

gangen: Mheer.

ijsberen: Meeswijk.

jakkeren: Leveroy.

koersen: Gingelom en Hees.

kretsen: Mheer.

presseren (<fr.): Eksel.

rennen: Kerkrade, Roermond, Sittard en Venlo.

rospelen: Boeket/Heisterstraat.

rondraffen: Vorsen.

rondfiksen: Tegelen.

rondschieten: Gors-Opleeuw.

schieten: Kaulille.

sjeezen: Tongeren.

sporen (*sporren*): Meijel en Bergaan-de-Maas.

stevelen (*stievelen*): Klimmen.

stormen: Diepenbeek.

trampelen: Neeritter.

vegen: Klimmen.

de maart rijden: Montfort.

de vot achteruit gooien: Bergaan-de-Maas.

hem riemen: Broekhuizen.

in een carré lopen: Klimmen.

met de kop in de wind lopen: Koersel.

met een kwade kop lopen: Sevenum.

met hoge zeilen lopen: Maastricht.
op de staart treden: Vrussemig.
op de stand moeten: Sittard.
op een draf lopen: Opglabbeek.
op een drafje lopen (*op een drafje lopen*): Rimburch.
op hoge poten lopen: Swalmen en Guttecoven.
op steeg lopen: Achel.
op zijn stuk lopen: Opheers.
lopen gelijk een gek: Neerpelt.
lopen wie een gek: Obbicht.
lopen wie een dragonder: Grevenbicht/Papenhoven.

WOEST, ONACHTZAAM LOPEN

N 10 (1961) (126, 135), N 109 (2001) (072).

Lopen op een wilde, ruwe wijze die van onoplettendheid en een gebrek aan behoorlijke zorg getuigt. Vaak gaat deze wijze van lopen gepaard met een snellere stap dan gebruikelijk. In de onderstaande lemmaatkst vinden we dan ook heel wat benamingen terug die ook gebruikt worden m.b.t. VLUG LOPEN. Voorts treffen we verschillende benamingen aan die gebruikt worden in de betekenis van DRIFTIG LOPEN. Een informant voor Montfort noteert het zelfstandig naamwoord **tratser**. Voor Broekhuizen en Sittard zijn respectievelijk de uitdrukkingen **hem riemen** en **met de baan eweg moeten** opgetekend.

woest lopen: Heerlen, Rimburch, Tegelen, Roermond, Weert, Thorn en Blerick.
woestig lopen: Sittard.
woesten: Kerkrade.
wild lopen: Heerlen, Baarlo, Beegden, Schimmert, Gronsveld, Ittervoort, Kinrooi, Maastricht, Hamont, Boekend, Venlo en Wansum.

wildweg lopen: Brunssum.
lopen wie een wilde: Ulestraten, Rothem, Valkenburg, Meeswijk, Elsloo en Oost-Maarland.
lopen wie een gek: Stevensweert, Obbicht en Valkenburg.
lopen wie een halve gek: Berg-aan-de-Maas.
lopen wie een halve dolle: Berg-aan-de-Maas.
lopen wie een halve gare: Nunhem.
ruw lopen: Heerlerheide, Schaesberg, Schimmert en Maastricht.
onbedacht lopen: Boekend en Maasniel.
lopen zonder verstand: Koersel.
onvoorzichtig lopen: Kanne.
onmondig lopen: Ottersum.
onverschillig lopen: Venlo.
naar niks omziend lopen: Rimburch.
dwars lopen: Tessengerlo.
wars lopen: Ospel.
giftig lopen: Blerick.
viefg lopen (*viffig lopen*): Holtum.
hurtig (du.) **lopen:** Baexem.
keihard lopen: Weert.
in galop lopen: Herten (bij Roermond).
hollen: Tegelen, Leuken, Achel, Overpelt, Peer, Lommel en Venlo.
holaarsen: Panningen.
razen: Ophoven, Veldwezelt, Hoeselt, Lauw, Paal, Ginkelom, Sint-Truiden en Jeuk.
erop los lopen: Bree, Meeuwen, Rekem, Zonhoven en Hoepertingen.
erop los bollen: Sint-Truiden.
door alles heen lopen (*door alles her lopen*): Swalmen.
doortreden (*doortrejen*): Baexem.
bijzen (*biezen, bizzen*): Eksel, Puth en Klimmen.
broezen: Hoensbroek, Klimmen en Heerlerheide.
stormen: Belfeld, Diepenbeek en Maastricht.
stuiven: Panningen, Belfeld en Nunhem.
taffelen: Geleen, Schinveld en Veldwezelt.

baggeren: Echt/Gebroek.
batteren: Klimmen.
bessemen: Middelaar.
brakken: Holtum.
flodderen: Thorn.
gengen: Neeritter.
greiden (*greien*): Neerbeek.
jakkeren: Neeritter.
ketsen: Hees.
klabodderen: Hechtel.
kletteren: Tegelen.
lomp doen: Oirlo.
pedaveren: Leveroy.
rakken: Lommel.
ravotten: Maastricht.
rennen: Maastricht en Kerkrade.
rokken: Kerkrade.
rotsen: Gingelom.
sauzen: Kerkrade.
slodderen: Klimmen.
stalperen: Panningen.
vegen: Sint-Pieter.
doorvegen: Rekem.
vetten: Hoeselt.
wroeten: Tessenderlo.

DRUK HEEN EN WEER LOPEN

N 10 (1961) (126, 140), N 109 (2001) (073).

Onrustig en beweeglijk op en neer lopen.
 De Hoeseltse opgave *persjonkelen* gaat terug op Lat. *portiuncula*, 'aflaat'. Wanneer men een aflaat meermaals wil verdienen, moet men telkens de kerk in- en uitgaan, vandaar de betekenis 'druk heen en weer lopen'.

bedrijvig lopen: Panningen, Holtum, Blerick en Middelaar.
bedrijvig rondlopen: Schaesberg.
bedrijvig heen en weer lopen: Rimborg.
bedrijvig zijn: Kaulille en Peer.
ijverig lopen: Meeswijk, Berg-aan-de-Maas, Eksel en Ottersum.

ijvertig lopen: Schimmert en Berg-aan-de-Maas.
ijverig rondlopen: Koersel.
ijverig op en af lopen: Beegden.
druk op en af lopen: Roermond.
druk heen en weer lopen: Vrus-schemig.
druk in de weer zijn: Bree.
in de weer zijn: Lommel, Hamont en Val-Meer.
weer en weg lopen: Gingelom.
weg en weer lopen: Tessenderlo.
weg en weer koersen: Gingelom.
heen en weer bijzen (*heen en weer biezen*): Hoensbroek.
over ende weer lopen (*over ent weer lopen*): Hechtel en Neerbeek.
fitsig over en weer lopen: Beverst.
terug en voort besemen: Meeuwen.
terug en voorwaarts lopen: Brunssum.
op en af lopen: Schaesberg, Sittard, Tongeren, Wellen en Sint-Truiden.
op en af rennen: Swalmen.
op en neer dazen: Venlo.
op en neer lopen: Blerick, Tegelen en Rekem.
vlot op en neer lopen: Holtum.
van hot naar haar lopen: Neeritter.
dribbelen: Weert, Leuken, Leveroy, Echt/Gebroek en Blerick.
redderen: Weert, Stevensweert, Grevenbicht/Papenhoven en Maastricht.
beredderen: Belfeld.
rondredderen (ook *rondridderen*): Leopoldsburg, Blerick en Valkenburg.
retireren (<fr.): Heerlen, Mechelen, Roermond, Puth en Kerensheide.
rondretireren (<fr.): Baarlo.
rennen: Broekhuizen, Ophoven en Lauw.
rondrennen: Nieuwenhagen, Tegelen, Hoensbroek, Ulestraten, Mheer, Obbicht en Guttecoven.
rondlopen: Heerlen, Rekem, Alken, Sint-Truiden, Vorsen en Blerick.
bijzen (*biezen*): Venlo en Hoensbroek.

rondbijzen (*rondbiezen*): Venlo en Hoensbroek.
drentelen: Venlo.
rondrentelen: Horst.
trippelen: Tungalroy.
rondtrippelen: Zonhoven.
rondtrippen: Heerlerheide.
vegen: Gronsveld.
rondvegen: Tegelen, Meerssen en Valkenburg.
herum (du.) **vegen**: Kelmis.
vliegen: Broekhuizen.
rondvliegen: Hasselt.
rondvleugelen: Reuver.
ronddefileren (<fr.): Nunhem.
ronddraaiëren: Afferden.
ronddraven (ook *ronddraffen*): Bocholt, Baexem en Sint-Truiden.
rondkedderen: Neeroeteren.
rondkeren: Achel.
rondklossen: Neerpelt.
rondkrossen: Tongeren.
rondpateren: Reuver.
rondrakkeren: Lommel.
rondrijden (*rondrijen*): Roosteren.
rondrijderen (*rondrijeren*): Tungalroy.
rondschaveren: Kanne.
rondschiëten: Beverlo, Houthalen en Zelem.
rondschoppen: Kwaadmechelen.
rondsjeëzen: Kinrooi.
rondsnorren: Achel.
rondspaddernieren: Gors-Opleeuw.
rondtaffelen: Diepenbeek.
drabben: Gennep.
gejaagd bezig zijn: Zutendaal.
gejaagd lopen: Lommel.
haastig lopen: Blerick.
ijsberen: Boekend, Schimmert en Bocholtz.
jagen: Veldwezelt.
jatsen: Heerlerheide.
joren: Kerkrade.
ketteren: Sevenum.
murken: Paal.
nerveus gaan: Jeuk.
portiunculen (*persjonkelen*): Hoeselt.
rebbedeppen: Klimmen.
sauzen: Kerkrade.

schervitselen: Heel.
schoften: Kerkrade.
schooien: Smeermaas.
schurgen: Haelen.
trampelen: Klimmen.
zich get eweglopen: Oost-Maarland.
lopen met gesmeerde benen: Maastricht.
lopen wie een bij: Maasniel en Ulestraten.
zo rap wie een bij zijn: Montfort.
lopen wie een heks die het gat brandt: Herten (bij Roermond).
lopen wie een rat: Maastricht.
lopen wie een schijgende hond: Thorn.
rennen als een kievit: Roermond.
altijd wroeten: Tessengerlo.

IJSBEREN

Kaart 59, pag. 264

N 10 (1961) (126, 142), N 109 (2001) (074); Boorse Wb. (074, 124), Tungalroy Wb. (055).

Onrustig, maar met regelmaat heen en weer lopen.
 Voor Sittard is voor een zenuwachtig persoon het zelfstandig naamwoord **zenuwpees** opgetekend.

drentelen (ook *trentelen*): freq. in Nl.Lb.; ook in Gemmenich, Achel, Kwaadmechelen en Lommel.
dremselen: Middelaar.
ronddrentelen (ook *rondtrentelen*): Hamont en Kanne.
ijsberen: Bocholtz, Voerendaal, Heerlerheide, Tegelen, Roermond, Limbricht, Schimmert, Weert, Ophoven, Stevensweert, Meeswijk, Maastricht, Wijk, Heugem, Lauw, Kaulille, Beverlo, Alken, Hoepertingen, Opheers, Boekend en Venlo.
gejaagd lopen: Baexem, Leveroy, Sint-Pieter, Zonhoven, Sint-Truiden, Jeuk en Ottersum.

gejaagd zijn: Berg-aan-de-Maas, Rekem en Hoeselt.
jagen: Neeritter, Boorsem en Veldwezelt.
nerveus lopen: Sint-Truiden.
nerveus gaan: Jeuk.
zenuwachtig gaan: Tessenderlo.
zenuwachtig lopen: Koersel.
zenuwachtig rondlopen: Neerpelt en Maastricht.
zenuwachtig heen en weer lopen: Peer en Oost-Maarland.
ongerust lopen: Lommel.
onrustig lopen: Beegden.
onrustig op en neer lopen: Holtum.
onrustig terug en voort gaan: Zutendaal.
unruhig (du.) heen en weer lopen (- laufen): Kerkrade.
opgeregt (<du.) heen en weer lopen: Rimborg.
opgeregt (<du.) op en af lopen: Schaesberg.
op en af lopen: Diepenbeek, Wellen en Tongeren.
op en neer lopen: Tegelen, Roosteren en Sittard.
op en neer draven: Rothem.
naar hot en haar lopen: Puth.
bijzen (biezen): Montfort en Hoensbroek.
rondbijzen (rondbiezen): Hoensbroek.
rondzazelen: Nieuwenhagen.
rondkeutelen: Valkenburg.
rondkierewieren (rondkerwieren): Tongeren.
rondlopen: Eksel en Bree.
rondrennen: Tegelen.
rondtaperen: Tungalroy.
besemen: Ottersum.
draaien: Lanklaar.
draffen: Vorsen.
firtelen: Boeket/Heisterstraat en Kinrooi.
hengelen (hingelen): Roosteren.
herren: Roermond.
mieren: Herten (bij Roermond).
murken: Paal.
nautzen: Kerkrade.

portiuunculen (petschonkelen): Gors-Opleeuw.
spionnen (spinoelen): Boeket/Heisterstraat.
sukkelen: Baarlo.
tettelen (deddelen): Klimmen.
trampelen: Reuver, Oplabbeek en Mechelen.
trippelen: Neer, Tungalroy, Kinrooi en Neuroeteren.
truggelen (triegelen): Houthalen.
de toeter krijgen: Gennep.
aan zijn hart schieten: Gingelom.
lopen met de ketel in de benen: Maastricht.
lopen wie een leggende hen: Panningen.
lopen wie een schijtende haan: Maasniel.
lopen wie een wandelende jood: Maastricht.
rondlopen wie een gek: Guttecoven.

WAGGELEN

Kaart 60, pag. 264

N 10 (1961) (126, 132, 133), N 38 (1971) (007), N 109 (2001) (081, 082); Boorsem Wb. (072, 121, 126, 133), Kortessem Wb. (058, 582), Tungalroy Wb. (057).

Heen en weer zwikken, niet vast staan, wankelen. Zich heen en weer bewegen bij gebrek aan de nodige stabiliteit of het nodige evenwicht; in onevenwicht of onvastheid heen en weer gaan, meestal op een onregelmatige of ongecontroleerde wijze.

waggelen (ook *wakkelen*): freq. in heel Lb.
waggelend lopen (ook *wakkelend lopen*): Baarlo, Stein en Rimborg.
waggelentère lopen: Sint-Pieter.
waggelentèrend lopen: Mechelen.
wankelen: Panningen, Hoensbroek, Weert, Echt/Gebroek, Maastricht,

Oost-Maarland, Tongeren, Broekhuizen en Sevenum.
wankelend lopen: Blerick.
wankel lopen: Boekend, Panningen en Roosteren.
stropmelen: verspr. in het noorden van Belg. en Nl.Lb. en in het noorden van het Ripuar., Oost.-Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Gronsveld, Maastricht, Kanne, Tongeren, Zonhoven, Hasselt, Sint-Truiden, Jeuk, Kwaadmechelen en Venlo.
strompelend lopen: Baarlo, Maasniel en Roosteren.
strommelen: Middelaar, Ottersum en Sittard.
strobblen: Baarlo, Leveroy en Susteren.
stroffelen: Houthalen.
straffelen: Beverst.
strampelen: verspr. Noord.Oostlb. en Horns; ook in Heerlen, Sittard, Ulestraten, Schimmert, Weert, Buchten, Bunde en Afferden.
dazelen: verspr. Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.; ook in Boeket/Heisterstraat, Veldwezelt, Smeermaas, Val-Meer, Beverst en Velden.
duizelen: Opglabbeek.
dantelen (ook *datelen*): Thorn en Kortessem.
sjachelen: freq. Trichterlds. en aansluitend Zuid.Oostlb.
sjachelentère lopen: Meerssen.
schokkelen (ook *schoggelen*): Kerkrade, Bleijerheide, Vaals, Baarlo, Herten (bij Roermond), Munstergeleen, Ulestraten, Bree, Maastricht en Gennep.
schokken: Herten (bij Roermond), Asenray/Maalbroek, Thorn, Bilzen en Oirlo.
schoksen: Schimmert.
schakken: Meijel en Panningen.
schommelen: Oirlo.
schravelen: Tegelen, Baexem, Houthem, Weert, Echt/Gebroek, Peer en Venlo.

schrankelen: Leuken, Ell en Neeritter.
kwakken: Weert.
kwakkelen (ook *kwekkelen*): Lommel, Smeermaas en Gors-Opleeuw.
kwakkelachtig lopen: Eksel.
mankementig lopen (*makkementig lopen*): Eksel.
onvast lopen: Peer.
onzeker lopen: Rimborg en Bocholtz.
niet zeker lopen: Schaesberg.
op eieren lopen (*op eier lopen*): Roermond.
slingeren: Heythuysen, Reuver, Schimmert, Klimmen, Thorn, Obbicht en Middelaar.
waaielen: Boorse Wb en Meeswijk.
zwaaien: Hoensbroek, Klimmen, Weert en Meerlo.
zwaaieren: Mechelen-aan-de-Maas.
zwabberen: Venlo en Klimmen.
zwadderen: Paal.
zwavelen: Montfort.
dweilen: Mook.
gewaggelen (*gewakkelen*): Ubachsberg.
gratselen: Valkenburg.
hompelen: Venlo en Mechelen.
krenselen (*krinselen*): Boorse Wb.
kwinkelen: Opglabbeek.
razelen: Boeket/Heisterstraat.
schrompelen: Achel.
schuren: Eksel.
slodderen: Klimmen, Ubachsberg en Schaesberg.
sloffen: Tessenderlo.
spanken: Diepenbeek.
stevelen (*stiebelen*): Klimmen.
stompelen: Horst en Hoensbroek.
stuikelen (*stoegelen*): Brunssum.
struikelen (ook *straucheln*): Kanne en Kerkrade.
stronkelen: Tongeren.
taffelen: Neeroeteren en Geleen.
toffelen: Puth, Rothem en Ten-Esschen/Weustenrade.
trampelen: Brunssum en Valkenburg.

weifelen: Hechtel.
wiebelig lopen: Baarlo.
wiegelen: Venlo.
zigzaggen: Klimmen.
zwijselen: Eksel, Bree en Kinrooi.
lopen wie een zatte: Herten (bij Roermond), Berg-aan-de-Maas en Hoeselt.
slap op de benen zijn: Schaesberg.
slecht op de benen zijn: Valkenburg.
buiglam zijn: Valkenburg.
erbij gaan vallen: Leopoldsburg.

MOEILIK VOORUITKOMEN

N 10 (1961) (126, 128), N 84 (1981) (add.),
 N 109 (2001) (083).

Lastig, niet gemakkelijk of slechts met veel inspanningen vooruitkomen. Voor Mechelen is ook de uitdrukking **met stacheln** (du.) **onder de voeten lopen** opgetekend. **Stacheln** (du.) zijn stekels of doornen, b.v. van een plant, vgl. het lemma DOORN, STEKEL in WLD III, afl. 3.3: *Flora*, p. 49-50. Het werkwoord **staggelen** is hier niet mee verwant en betekent ‘trappelen, stampvoeten’ (cfr. WNT). Een informant voor Weert noteert ook de uitdrukking **het gaan is moeiliik**. Voor Oirsbeek is **zich stijpen** (*zich stiepen*) opgetekend in de betekenis van ‘tussen drommen mensen vooruit trachten te komen’.

taffelen (ook *tjaffelen*): freq. Zuid.-Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds., verspr. Oost.Zuidlb., Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Dommelds. en Demerkemp.; ook in Moresnet, Tongeren, Beverlo, Sint-Truiden, Kwaadmechelen en Lommel.
toffelen (ook *tjoffelen*): Heerlen, Horn, Hoensbroek, Klimmen en Vorsen.

stropelen: verspr. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Bocholtz, Heerlerheide, Brunssum, Ulestraten, Rothem, Weert, Stevensweert, Lauw, Overpelt, Peer, Zonhoven, Sint-Truiden en Jeuk.
strommelen: Middelaar.
strobelen (ook *stroepelen*): Sevenum en Susteren.
stroffelen (ook *stroeven*): Alken en Oost-Maarland.
straffelen (ook *stravelen*): Tegelen, Beverst en Gors-Opleeuw.
strampelen: Montfort, Vlodrop en Oplabbeek.
schravelen: verspr. Ripuar., Oostlb.-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Centr.-Maaslds. en Trichterlds., zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Ophoven, Kaulille, Velden en Blerick.
tegen een heuvel opschravelen: Leveroy.
staggelen (ook *stiggelen*): zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Waubach, Tungalroy, Maasbracht, Kerensheide, Wijk, Tongeren en Afferden.
steggelen (*stiggelen*): Bocholt, Haelen en Heel.
sjachelen: Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht en Ulestraten.
sukkelen (ook *suggelen*): Roermond, Herten (bij Roermond), Sittard, Weert, Ell, Ittervoort, Bree, Meeuwen, Holtum, Diepenbeek, Tongeren, Achel, Hamont, Overpelt, Gingelom, Tessenderlo en Blerick.
sukkelentère lopen (*suggelentère lopen*): Zutendaal.
sukkelachtig lopen (*suggelachtig lopen*): Zutendaal.
vooruitsukkelen: Neerpelt en Neeritter.
vooruitduwen (*vooruitdujen*): Neeritter.
lastig lopen: Sittard en Valkenburg.
lastig gaan: Maastricht en Ulestraten.

lastig vooruitkomen: Schaesberg, Gronsveld, Elsloo en Kanne.
lastig uit de weg kunnen: Neerbeek.
lastige voeten hebben: Hoensbroek.
slecht lopen: Nieuwenhagen.
slecht vooruitkomen: Rimborg, Tegelen, Beegden, Leveroy en Berg-aan-de-Maas.
slecht voorwaarts komen: Ubachsberg.
slecht uit de weg kunnen: Neerbeek en Voerendaal.
slecht avanceren (<fr.): Paal en Koersel.
zwaar lopen: Vrusschemig.
zwaar vooraan komen: Boekend.
niet vooruitkomen: Tegelen.
niet goed vooruitkomen: Venlo.
braggelen: Puth.
drentelen: Tegelen.
drenselen (*trenselen*): Achel.
enkelen: Oirsbeek.
haspelen: Lommel.
hengsen: Opheers.
hompelen: Venlo.
hotselen: Mechelen.
huppelen: Moresnet.
klofteren: Boeket/Heisterstraat.
kretsen: Maastricht.
vooruitkretsen: Maastricht.
mattelen: Val-Meer.
opschieten: Leveroy.
ozelen: Baarlo.
schakken: Klimmen.
schoffelen: Venlo.
schrankelen: Nunhem.
schrompelen: Schimmert.
slobberen: Kerkrade.
stoffelen: Hees en Valkenburg.
stokkelen: Heerlerheide.
stolpern (du.): Tegelen.
stoppelen: Tongeren.
struikelen (ook *straucheln*): Meijel en Kerkrade.
stuiken: Weert.
taperen: Thorn, Schinveld en Klimmen.
treuzelen: Tessengerlo.
truggelen: Houthalen.
nuggelen: Mesch.

ziegen: Tungalroy.
zuïelen (*saaïelen, saanjelen*): Thorn en Sittard.
voetje voor voetje gaan: Lommel en Leuken.

MET KLEINE STAPJES LOPEN

N 10 (1961) (126).

Kleine pasjes maken, vooral van kinderen of – veelal ijdele – vrouwen gezegd.

trippelen: Heerlen, Tegelen, Baexem, Herten (bij Roermond), Limbricht, Neeritter, Grevenbicht/Papenhoven, Bunde, Oost-Maarland, Achel, Beverlo en Gingelom.

tippelen: Roermond.

dribbelen: Posterholt, Brunssum, Leuken, Neeritter, Thorn, Neroeteren, Maastricht en Gingelom.

dabberen: Tegelen, Neeritter en Meeswijk.

dabben: Panningen.

dabbelen (*diebelen*): Horn.

stevelen (*stiebelen*): Klimmen.

lopelen: Oirsbeek en Gemmenich.

taffelen: Halen en Hasselt.

MET GROTE STAPPEN LOPEN

Kaart 61, pag. 265

N 10 (1961) (126, 127), N 109 (2001) (069); Boorse Wb. (123), Tungalroy Wb. (056); Beenen, P. (1973) (249).

Grote, wijde schreden, passen maken.

Voor Wijk is ook het zelfstandig naamwoord **dragonder** opgetekend, vgl. het lemma DRIFTIG LOPEN. In de

uitdrukking **een goede om klee af te treden** is **klee** een dialectwoord voor **KLAVER**, zie WLD I.5: *Verbouw van knol- en andere gewassen*, p. 78-79. Een **plavuis** in **plavuzen treden** is een vloertegel, een gebakken vlakke steen van leem of magere klei. Een **greid** is een grasland, weiland.

treden (ook *trejen*): freq. Noord.-Oostlb., Weertlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Heerlen, Vruschemig, Ulestraten, Klimmen, Kinrooi, Geistingen, Bree, Meeswijk, Grevenbicht/Papenhoven, Obbicht, Veldwezelt, Lauw, Alken, Kwaadmechelen en Lommel.

wijd treden (*wijd trejen*): Baexem, Herten (bij Roermond), Ulestraten, Weert, Leuken, Neeritter, Leveroy, Gors-Opleeuw, Boekend en Ottersum.

flink treden (*flink trejen*): Baexem.

doortreden (*doortrejen*): freq. Noord.-Oostlb.; ook in Hasselt.

wijd doortreden (*wijd doortrejen*): Panningen, Nunhem en Maasbracht.

greiden (*greien, graaien*): verspr. Oostlb.-Rip. overgg., Zuid.-Oostlb., Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Kerkrade, Ophoven, Hees en Beverst.

wijd greiden (*wijd greien, wijd graaien*): Eygelshoven, Kerkrade, Montfort, Hoensbroek, Ten-Esschen/Weustenrade, Guttecoven en Berg-aan-de-Maas.

breed greiden (*breed greien*): Ulestraten.

schrijden (*schrijen*): verspr. Westlb. en Truierslds., zeldz. Kleverlds.; ook in Heerlen, Panningen, Kinrooi, Meeuwen, Eigenbilzen en Hoeselt.

wijd schrijden (*wijd schrijen*): Wanssum.

er nogal over schrijden (*er nogal over schrijen*): Hechtel.

stappen: Boukoul, Geleen, Valkenburg, Klimmen, Weert, Ittervoort, Kinrooi, Bree, Roosteren, Meeswijk, Kerensheide, Maastricht, Hamont, Overpelt, Beverlo, Paal, Sint-Truiden en Venlo.

stappen maken: Geleen.

grote stappen maken: Posterholt, Neerbeek, Meerssen, Valkenburg, Maastricht, Lommel, Blerick en Horst.

grote stappen zetten: Tessenderlo, Tongeren en Kanne.

passen maken: Bunde.

grote passen maken: Heerlerheide, Ubachsberg, Baarlo, Belfeld, Beegden, Hoensbroek, Schimmert, Elsloo, Sint-Pieter, Oost-Maarland, Ginkelom, Venlo, Oirlo en Sevenum.

grote passen zetten: Oost-Maarland.

flinke passen maken: Echt/Gebroek.

flinke treden maken (*flinke treej maken*): Stevensweert.

grote treden maken (*grote trejen maken, grote treej maken, grote treed maken, grote trees maken*): Waubach, Herten (bij Roermond), Gronsveld, Weert, Grevenbicht/Papenhoven, Obbicht, Val-Meer en Diepenbeek.

met grote treden lopen (*met grote trejen lopen*): Neer.

met grote schreden gaan (*met grote schreej gaan*): Panningen.

grote schreden maken (*grote schrejen maken, grote schreej maken*): Kerkrade, Schaesberg en Sint-Truiden.

grote schreden zetten (*grote schrejen zetten, grote schreej zetten*): Koersel en Zutendaal.

grote schreden pakken (*grote schrejen pakken*): Peer.

grote schreden (*grote schrejen*): Hechtel.

grote schritte (du.) **maken**: freq. Oost.-Zuidlb.; ook in Kerkrade.

schreden maken (*schrejen maken*): Opheers.

schreden zetten (ook *schrejen zetten*): Tongeren.
grote schrokken maken: Ospel.
schrokken: verspr. Horns; ook in Heel.
benen (ww.): Baexem, Ulestraten, Neeritter, Kinrooi, Tongeren, Koersel, Hasselt, Paal, Afferden en Broekhuizen.
benen maken: Mechelen, Tegelen, Neeritter, Bree, Grevenbicht/Papenhoven en Blerick.
stevelen (ook *stievelen, stiefelen*): Boukoul, Ulestraten, Klimmen, Blerick, Venlo, Ottersum en Gennep.
gengen: Mheer, Neeritter, Maastricht en Smeermaas.
af treden (*af trejen*): Tegelen, Tungelroy en Horn.
land treden (*land trejen*): Haelen.
treden wie een landmeter (*trejen wie een landmeter*): Tegelen en Nunhem.
plavuizen treden (*plevuzen trejen*): Weert.
afpassen: Oirlo.
meten: Montfort.
meteren: Vruschemig.
doorstappen: Roermond.
doortrappen: Tegelen.
dabben: Boeket/Heisterstraat.
flotsen: Tungelroy.
hel lopen: Heerlerheide.
klaveren: Tessenderlo.
klossen: Neerpelt.
hennenklossen: Neerpelt.
pateren: Haelen.
schwaopertreden: Kerkrade.
spaden (*spaaïen*): Blerick en Venlo.
speren: Achel.
spoeden (*spoeien*): Hamont.
stalperen: Panningen.
staven: Roermond, Boukoul en Maasniel.
stubben: Mheer en Oost-Maarland.
stuiiken: Kelmis.
vegen: Mesch.
waaien: Ottersum en Broekhuizen.

een grote schrede in de boks hebben (*een grote schree in de boks hebben*): Oirlo.
een grote greid in de boks hebben (*een grote grei in de boks hebben*): Schinveld.
een wijde greid in de boks hebben (*een wijde grei in de boks hebben*): Sittard.
een malse trede hebben: Lommel.
een goede om klee af te treden: Nuth/Aalbeek.
lopen gelijk een hert: Peer.

SCHREDE

Kaart 62, pag. 265

N 84 (1981) (074), SGV (1914) (032),
 ZND 42 (1943) (035);
 Beverlo Wb. (233, 248, 262).

Het plaatsen van de ene voet voor de andere bij het gaan, met de bedoeling zich daardoor voorwaarts te bewegen.

schrede (*schree, schreed*): freq. Westlb., Truierlds., Getelds. en Kleverlds., verspr. Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Bilzerlds. en Zuidgeld.Lb., zeldz. Oostlb.; ook in Limmel en Koninksem.
schrift (du.): alg. Ripuar. en Oost.Zuidlb., verspr. Oostlb. en Zuidgeld.Lb.; ook in Maastricht, Sint-Pieter, Hasselt, Well en Wellerlooi.
trede (ook *tred, tree, treded*): freq. Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Kunrade, Heerlen, Bilzen, Vlijtingen, Diepenbeek, Hoeselt, Hamont, Kaulille, Houthalen, Stevoort, Beverlo, Alken, Jeuk en Lommel.
tritt (du.): Nieuwenhagen en Gulpen.

stap: verspr. Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Heerlerbaan/Kaumer, Mopertingen, Wintershoven, Achel, Neerpelt, Kaulille, Houthalen, Hasselt, Guigoven, Sint-Truiden, Leopoldsburg, Lommel, Blerick, Venlo en Meijel.

voetstap: Maastricht, Schimmert en Nieuwenhagen.

pas: freq. Zuid.Oostlb., zeldz. Noord.Oostlb., Horns en Trichterlds.; ook in Waubach, Maaseik, Buchten, Zichen-Zussen-Bolder, Neerpelt, Houthalen, Hasselt, Blerick, Gennep en Oirlo.

pasje (*paske*): Geleen en Maastricht.

loop (ook *lope*): verspr. Zuid-Geld.Lb.; ook in Reuver, Montfort, Oirsbeek, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht en Meijel.

greid (*grei*): Eys, Ingber, Doenrade, Valkenburg, Mheer, Neeroeteren en Opplabbeek.

gang (*gank*): Ittervoort, Maastricht en Schimmert.

spaar: Beverlo Wb.

SLOFFEN

N 10 (1961) (126), N 84 (1981) (063), N 108 (2001) (012);
 Beverlo Wb. (239), Hasselt Wb. (408),
 Kortessem Wb. (461), Tungalroy Wb. (055, 056).

Zodanig lopen dat de zool over de grond schuift of sleept.

sloffen: alg. in heel Lb.

schroefelen (ook *schroefelen*):
 Ingber, Epen, Noorbeek, Terlinden, Tungalroy, Kinrooi, Geistingen, Bocholt, Neeroeteren, Boorseem, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Eigenbilzen en Eksel.

schoffelen: Herten (bij Roermond), Kelpen, Grevenbicht/Papenhoven, Kanne en Vorsen.

stroffen: As, Eksel, Hechtel en Kerkhoven.

stroffelen: Loksbergen.

klossen: Bocholt, Eksel, Lommel en Meijel.

sloppen (ook *sloepen*): Stein en Wijnandsrade.

slobberen: Boekend.

schrompen: Boorseem.

sletsen (*sloetsen, slödzen*): Mheer en Montzen.

slammelen: Simpelveld.

OP DE TENEN LOPEN

Kaart 63, pag. 266

N 10 (1961) (126, 131), N 109 (2001) (078).

Voorzichtig, geruisloos lopen (op de tenen) om niet gehoord te worden. In Berg-aan-de-Maas betekent het werkwoord **tenen** ‘als tijdverdrijf met de tenen zitten te spelen’. De informant voor Lauw die **stil lopen** noteert verduidelijkt dat dit bedoeld is ‘om het kletsen van schoenen te mijden’.

Voor Hasselt is ook het zelfstandig naamwoord **tenentreder** (*tenentrejer*) opgetekend voor een persoon die op de tenen loopt. In Maasniel wordt deze loopwijze aangeduid met het zelfstandig naamwoord **kattegang**.

op de tenen lopen: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Oostlb., Zuid-Geld.Lb. en Kleverlds., verspr. Horns en Centr.Maaslds.; ook in Weert, Meeuwen, Bunde, Overpelt en Peer.

op zijn tenen lopen: freq. Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds., Dommelds., Demerkemp. en Zuiderkemp., verspr. Zuid.Oostlb., Horns en Centr.Maaslds., zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Kelmis, Ubachsberg, Schaesberg, Weert,

Leuken, Bree, Beverlo, Paal,
Opheers, Gingelom, Halen,
Lommel en Middelaar.

trippelen: freq. Truierlds., verspr.
Horns; ook in Montzen, Klimmen,
Bocholt, Meeswijk, Hoeselt,
Tongeren, Kaulille, Zonhoven,
Alken, Gors-Opleeuw, Zelem en
Lommel.

tippelen: Achel en Rekem.

op de toppen lopen (ook *op de
tubben lopen*): Puth, Brunsum,
Neeritter en Opglabbeek.

op zijn toppen lopen: Neeroeteren,
Grevenbicht/Papenhoven en Val-
Meer.

op zijn voorvoeten lopen: Heerler-
heide, Hoensbroek, Schimmert en
Heugem.

tenen (ww.): Sint-Truiden, Lommel,
Ottersum en Meijel.

tenen lopen: Valkenburg en Schaes-
berg.

tenen treden (*tenen trejen*): Afferden.

eierentreden (*eiertrejen*): Tegelen.

op eieren lopen (*op eier lopen*):
Nunhem, Herten (bij Roermond),
Neeroeteren, Veldwezelt en
Blerick.

stil lopen: Lauw.

dantelen (*taantelen*): Boeket/Heis-
terstraat.

zich heffen: Montfort.

BEWEEGLIJK RONDLOPEN

N 10 (1961) (126, 141), N 109 (2001) (075).

Levendig en druk, met veel beweging-
en rondlopen.

Aan het einde van het lemma staan
enkele uitdrukkingen en vergelijkin-
gen. Als het tegenovergestelde van
beweeglijk rondlopen gebruikt men
in Berg-aan-de-Maas de ironische
uitdrukking **hij is zo gezwak als een
deurstijl** om een ‘ontegenzeggelijk
stijf’ persoon aan te duiden. Zie voor

gezwak (en **gezwank**) bij het lemma
LENIG in WLD III, afl. 1.1: *Het men-
selijk lichaam*.

trippelen: verspr. Tongerlds. en
Lonerlds.; ook in Ulestraten,
Ophoven, Opglabbeek, Veld-
wezelt, Zonhoven en Jeuk.

rondtrippelen: Leveroy, Hechtel en
Diepenbeek.

tippelen: Baexem.

ritsen: Stevensweert, Roosteren,
Tongeren, Eksel, Paal, Vorsen,
Kwaadmechelen, Middelaar en
Broekhuizen.

britsen: Lommel.

vitsen: Kelmis.

rondvitsen: Neeritter.

kwinkeleren: Roermond, Ulestraten,
Schimmert, Echt/Gebroek,
Kerensheide, Sint-Pieter, Ottersum
en Horst.

kwinkelen: Kerkrade.

beweeglijk op en neer lopen:
Beegden.

beweeglijk rondlopen: Blerick en
Rimburg.

levendig rondlopen (*levetig rond-
lopen*): Koersel.

soepel rondlopen: Oost-Maarland.

gezwank zijn: Berg-aan-de-Maas.

kwiek lopen: Blerick en Vruschemig.

vief gaan: Klimmen.

vief lopen: Maastricht.

vief rondlopen: Kanne.

vrij rondlopen: Bunde.

bedrijvig rondlopen: Maastricht.

ijverig rondlopen: Eksel.

driftig rondlopen: Boekend.

druk rondlopen: Roermond en
Valkenburg.

druk in de weer zijn: Bree.

heen en weer lopen: Lommel en
Thorn.

hier en daar vliegen: Grevenbicht/
Papenhoven.

op en neer lopen: Tessengerlo.

van hot naar haar lopen: Heerlen.

bijzen (*biezen, bissen*): Sittard en
Hoensbroek.

rondbijzen (*rondbiezen*): Venlo en Hoensbroek.
rondbessemen: Tegelen.
ronddeenderen: Guttecoven.
ronddraaien: Roosteren.
ronddraven (*ronddraffen*): Gingelom.
rondjatsen: Nunhem.
rondkeren: Achel.
rondklossen: Neerpelt.
rondpopelen: Zutendaal.
rondrennen: Tegelen en Obbicht.
rondsnoeren: Achel.
rondspringen: Itervoort en Val-Meer.
rondtoffelen: Schaesberg.
rondtreden (*rondtrejen*): Haelen.
rondvegen: Valkenburg.
vegen: Roermond.
drentelen: Achel.
dribbelen: Heel en Schimmert.
dripselen (*dribselen*): Gennep.
fiksen: Tegelen.
kwakkelen: Leopoldsburg.
paraderen: Kaulille.
rennen: Tegelen.
rotsen: Gronsveld.
schommelen: Kinrooi.
snoeren: Puth.
trappelen: Sint-Truiden en Bunde.
weer uitsmijten: Ottersum.
met ambras gaan: Tessenderlo.
bombarie maken: Baarlo.
op erwten lopen: Klimmen.
lopen met kwik in de benen: Maastricht.
lopen wie een heks die het gat brandt: Swalmen.
lopen wie een kievit: Herten (bij Roermond).
lopen wie een kwikstaart: Roermond.
lopen wie een schijtende haan: Maasniel.

ACHTERUITGAAN —————

Kaart 64, pag. 266

N 84 (1981) (065), ZND 33 (1940) (028).

In dit lemma worden de benamingen voor de letterlijke betekenis van achteruitgaan behandeld, i.e. achterwaarts, naar achter gaan, meer bepaald met de rug of de achterzijde in de richting van de beweging. De benamingen voor de figuurlijke betekenis van achteruitgaan, i.e. verminderen in welvaart (zoals b.v. **achteruitboeren** in Hasselt), gezondheid (zie. b.v. **achteruitgaan** bij het lemma WEGKWIJNEN) enz. komen hier niet aan bod.

wijken: freq. Zuid.Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds. en Trichterlds., verspr. Oost.Zuidlb., Noord.Oostlb., Bilzerlds. en Zuidgeld.Lb.; ook in Achel, Kaulille, Hasselt, Jeuk, Lommel en Meijel.

zich wijken: Brunssum, Weert, Geistingen, Lanaken, Helchteren en Sevenum.

achteruitwijken: Mechelen-aan-de-Maas, Rekem, Mopertingen en Tienray.

terugwijken: Reppel.

uitwijken: Maastricht en Epen.

achteruitgaan: freq. Westlb., Truierlds. en Brab.Lb., verspr. Centr.Lb., zeldz. Oostlb. en Kleverlds.; ook in Gulpen, Ingber en Lommel.

achteruitlopen: Oirlo, Maastricht en Vlijtingen.

achteruittrekken: Kinrooi, Martenslinde, Val-Meer, Gutshoven, Sint-Truiden en Loksbergen.

zich achteruit maken: As.

terugtrekken: freq. Truierlds.; ook in Simpelveld, Swalmen, Genk, Rekem, Vroenhoven, Riksingen, Houthalen, Hasselt, Beverlo, Alken en Kwaadmechelen.

zich terugtrekken: Wellen.

terugwaarts trekken (*truggerwats trekken*): Martenslinde.

achterwaarts gaan: Herk-de-Stad en Ulbeek.

teruggaan: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Heerlerbaan/Kaumer, Eys, Geleen, Weert, Kelpen, Gruitrode, Grevenbicht/Papenhoven, Mechelen-aan-de-Maas, Stein, Caberg, Peer, Koersel, Paal, Sint-Truiden, Kwaadmechelen, Lommel en Maasbree.

teruglopen: Oirlo, Tungalroy en Heel.

terugkaten: Rijkhoven.

hinteraas (du.) **gaan** (ook *hinter-uit gaan*): Nieuwenhagen, Waubach en Vaals.

hinteraas (du.) **lopen:** Kerkrade.

rückwärts (du.) **gaan:** Mechelen-aan-de-Maas.

terug opgaan: Schinnen, Ten-Esschen/Weustenrade en Eys.

op teruggaan: Wijlre.

van teruggaan: Gronsveld.

terug ophouden: Kunrade.

terug uitgaan: Venray, Venlo en Kaulille.

terug uitlopen: Meijel.

opzij gaan: Lommel, Koersel en Reuver.

uit de weg gaan: Geleen en Lontzen.

schuiven: Gronsveld en Maastricht.

deinzen: Ophoven, Achel, Leopoldsburch en Lommel.

terugdeinzen: Vlodrop.

afgeven: Lommel.

aftoppen: Paal.

dantelen (*datelen, dandelen*):

Ulbeek en Engelmanshoven.

inpakken: Venray.

lopen gaan: Heers.

mijden (*mijen*): Lummen.

retireren (<fr.): Ell.

reuleren: Jeuk.

WADEN

Kaart 65, pag. 267

N 10 (1961) (144, 145), N 109 (2001) (086, 088).

Door ondiep water of een andere vloeistof voortlopen of zich ergens heen begeven.

De lexicale varianten *bauwen* en *wauwen* komen alleen voor ten westen van de Getelijn, i.e. in het uiterste westen van Belg.Lb. In overig Lb. overheersen de vormen *baaien* en *waaien*.

baden (ook *baaien, bauwen*): alg. in Belg.Lb., freq. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Weertlds., Centr.-Maaslds. en Trichterlds., verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Tungalroy en Venlo.

waden (ook *waaien, wauwen*): freq. Noord.Oostlb., Horns, Zuid-Geld.Lb. en Kleverlds., verspr. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Kerkrade, Heerlen, Neroeteren en Kwaadmechelen.

baggeren: Blerick, Wolder/Oud-Vroenhoven en Nieuwenhagen.

dabben (*dappen*): Rimburch.

pateren: Haelen.

slodderen: Swalmen.

zobben: Panningen.

POOTJEBADEN

Kaart 66, pag. 267

N 10 (1961) (144, 145), N 109 (2001) (086, 088).

Met blote voeten in het water lopen, bep. langs het strand.

Voor *door het sjaa gaan* vinden we in het Diepenbeek Wb. (p. 200) onder **sjaa** de betekenis van 'ondiep', b.v. *Hè akkerde mer sjaa* (Hij akkerde maar ondiep), vgl. ook het lemma ONDIEP PLOEGEN in WLD I.1 *Bemesten en ploegen*, p. 86-87.

Een informant voor Heerlen vermeldt dat het werkwoord **kneipen** verwijst naar de ‘duitse professor [sic] Kneipp, naar wiens waterkuur-methode in Heerlen een zgn. Kneipp-Inrichting heeft bestaan van ca. 1890-1930’. Het woord is opgetekend voor Heerlen, Voerendaal, Vrusschemig en Ten-Esschen/Weustenrade.

In werkelijkheid bedoelt de informant pastoor Sebastian Kneipp (1821-1897), die het gebruik van water als geneesmiddel propageerde (o.a. koud- en warmwaterbaden) en in 1866 zijn ervaringen met hydrotherapie neerschreef in *Meine Wasserkur* (Mijn Waterkuur). De naar hem vernoemde Kneipp-Inrichting in Heerlen bevond zich tussen de Gasthuisstraat en de Putgraaf. Als Kneipp-Inrichting opgeheven heet het nu Sint-Joseph-Rustoord. Ook heden ten dage zijn er nog heel wat Kneipp-verzorgingsproducten op de markt, gaande van badoliën en producten voor voetverzorging tot kruidentheeën.

pootjebaden (ook *pootjebaaien*): freq. Noord.Oostlb., verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Weert, Kerensheide, Tongeren, Blerick, Venlo en Wanssum.

pootjetreden: Leveroy.

baden (ook *baaien*, *bauwen*): verspr. Zuid.Oostlb., Weertlds., Centr.-Maaslds. en Dommelllds.; ook in Waubach, Baexem, Tungalroy, Oplabbeek, Smeermaas, Tongeren, Hasselt, Paal, Opheers, Jeuk, Kwaadmechelen, Tessenderlo, Lommel, Horst en Sevenum.

voetje baden (*voetje baaien*): Belfeld.

waden (*waaien*): verspr. Noord.-Oostlb., Horns en Kleverlds.; ook in Susteren en Holtum.

door het water waden: Valkenburg.

platsen: verspr. Ripuar., Zuid.-Oostlb. en aansluitend Centr.-Maaslds.; ook in Tegelen, Haelen, Lauw, Sint-Truiden, Zelem en Blerick.

door het water platsen: Nieuwenhagen, Tegelen, Nuth/Aalbeek en Maastricht.

door de poelen platsen: Venlo.

pletsen: Schimmert, Ophoven, Meeuwen, Neeroeteren, Rekem, Kaulille, Eksel, Gingelom en Sint-Truiden.

pletseren: Sittard.

plenzen (ook *plensen*): Nederweert, Echt/Gebroek, Lauw, Zonhoven en Vorsen.

door het water plenzen (- *plensen*): Puth en Brunssum.

met blote voeten in het water

plenzen (- *plensen*): Peer.

plonzen (*plonsen*): Tegelen, Neeritter en Eksel.

plonzeren (*plonseren*): Roermond.

planzen (*plansen*): Hoensbroek, Heerlerheide en Kerkrade.

plassen: Lommel en Sint-Truiden.

door het water plassen: Schaesberg.

plasjes lopen (*platskes lopen*): Ulestraten.

poeltjes lopen (*poelkes lopen*): Ulestraten en Rothem.

kneipen: freq. rond Heerlen.

pladeren (*plaaieren*, *plaanjeren*): Haelen, Herten (bij Roermond) en Tongeren.

ploeteren: Tessenderlo en Tongeren.

polsen: Houthalen.

slobben: Panningen.

slobberen: Panningen.

spetteren: Tegelen.

trampelen: Horn.

tratsen: Posterholt.

pratsen: Kerkrade.

met blote voeten door het water

patsen: Meeswijk.

blootvoets door poeltjes water

lopen: Oirsbeek.

barrevoets lopen: Weert.

barveoets door de plassen lopen:

Koersel.

barveoets in de plasjes lopen

(*barveoets in de plaskes lopen*):

Lommel.

barvoets lopen (*berbes -*, *berves -*):

Ell en Kelmis.

barvoets door de plassen gaan:

Diepenbeek.

barvoets door de poelen lopen

(*berves -*): Oost-Maarland.

barvoets door de poeltjes lopen

(*berves door de poelkes lopen*):

Oost-Maarland.

barvoets door de poelen water lopen

(*berves -*): Berg-aan-de-Maas.

barvoets door poelen water lopen

(*berves -*): Thorn.

barvoets door het water lopen

(*berves -*): Boekend.

met bare voeten door het water lopen: Schaesberg.

met blote voeten door gewater lopen: Rimborg.

met blootse voeten door de poeltjes lopen (*met blootse voeten door de poelkes lopen*): Kanne.

met platspotten door het water lopen: Nieuwenhagen.

door het water lopen: Tegelen en Bree.

door poeltjes lopen (*door poelkes lopen*): Neer.

in de poelen lopen: Kerkrade.

in de poelen treden: Kerkrade.

door het schouw gaan (*door het sjaa gaan*): Diepenbeek.

**DOOR HET WATER LOPEN
MET SCOEISEL AAN**

Kaart 67, pag. 268

N 10 (1961) (126, 146), N 109 (2001) (084, 085).

dabberen (ook *debberen*): freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook

in Kerkrade, Tegelen, Baarlo, Roermond, Ophoven, Grevenbicht/Papenhoven, Holtum, Kanne, Tongeren, Achel, Kuringen, Paal, Sint-Truiden, Kwaadmechelen, Tessenderlo, Lommel, Blerick, Venlo, Middelaar en Gennep.

door het water dabberen: Venlo.

in het water dabberen: Peer.

dabbelen: Roermond, Brunssum,

Gronsveld, Maastricht en Wijk.

door het water dabbelen: Maastricht.

dabben: Blerick en Roermond.

baden (*baaien*, *bauwen*): Bree, Meeuwen, Smeermaas, Achel en Lommel.

waden (*waaien*): freq. Horns; ook in Baexem en Beegden.

platsen: freq. Zuid.Oostlb.; ook in Kerkrade, Kelmis, Mechelen, Moresnet, Tegelen, Echt/Gebroek, Sint-Pieter, Lauw en Sint-Truiden.

plassen: Sint-Truiden.

pletsen: Sint-Truiden, Hoepertingen en Vliermaal.

door het water plotsen: Puth en Rothem.

kletsen: Opglabbeek.

klotsen: Lommel, Haelen en Wijk.

op de klompen klotsen: Tegelen.

klossen: freq. Dommelds.; ook in Boukoul.

door het water klossen: Hamont.

plonzen (*plonsen*): Tegelen, Eksel en Bunde.

plenzen (*plensen*): Zonhoven en Rekem.

planzen (*plansen*): Hoensbroek.

pratsen: Neerbeek.

door het water pratsen: Reuver en Nieuwenhagen.

tratsen: Echt/Gebroek en Klimmen.

baggeren: Roermond, Bocholt, Guttecoven, Hees, Hechtel, Hasselt en Blerick.

door het slijk baggeren: Hechtel.

batteren (ook *badden*): Kwaadmechelen, Swalmen en Kerensheide.

bijzen (*bezen*): Houthalen.
dammelen: Panningen.
dauwelen: Valkenburg.
tettelen: Ulestraten en Ubachsberg.
drabbelen: Maasniel.
dweilen: Herten (bij Roermond).
flatsen: Belfeld.
klabetteren: Limbricht.
klauwen (*klaven*): Tessenderlo.
knoeien: Roosteren.
rondknoeien: Leveroy.
knutsen: Boeket/Heisterstraat.
modderen: Ottersum.
palsen: Beverst.
patsen: Meeswijk.
pladeren (*plaanjeren*): Montfort.
slobben: Panningen.
slobberen: Panningen.
smodderen: Koersel, Alken en Jeuk.
zwadderen: Gingelom.
door het water lopen: Rimborg, Leuken, Berg-aan-de-Maas en Oost-Maarland.
door het water opwaden (*door het water opwaaien*): Broekhuizen.
door het water klavotsen: Hamont.
door het water krossen: Hamont.
door het water soppen: Nunhem.
door de plassen gaan: Diepenbeek.

HINKEN

Kaart 68, pag. 268

N 10 (1961) (126), N 84 (1981) (061), N 108 (2001) (013), SGV (1914) (014), ZND 01 (1922) (473), ZND 27 (1938) (001), ZND m (Dupont, Franssen, Godelaine, GrGr, Houben, Mathys, Raymaekers, Willems, Vanderbeeken);
 Tungelroy Wb. (057).

Kreupel, mank gaan.

hinken (ook *hikken*): freq. in heel Lb.
hinkelen: verspr. in Nl.Lb.; ook in Bree, Gruitrode, Jeuk, Oostham en Tessenderlo.

pinkelen: Tessenderlo en Gingelom.
hinkepinken: Linde.
spanken: freq. Lonerlds. en aansluitend Demerkemp.; ook in Riksingen.
panken: Voort en Rutten.
manken: verspr. Beringerlds., Lonerlds. en Truierlds.; ook in Genk, Eisden en Oostham.
hompelen: Bilzen en Schimmert.
hompelen: Schinnen, Amby, Thorn, Lanaken, Vroenhoven, Venlo en Maasbree.
huppelen: freq. ten oosten van Schinnen; ook in Welkenraedt en Tungelroy.
gankelen: Mielen-boven-Aalst.
honkelen: Weert en Tungelroy.
janken: Gerdingen.
jankeren: Kleine-Brogel en Hechtel.
knakken: Tungelroy.
knikken: Overpelt.
lam gaan: Duras.
schoppen: Millen.
schrakkelen (*schraggelen*): Amsterrade.
schrankelen: Niel-bij-As.
trappelen: Meeuwen.
zich een weg banen: As.
op een been dansen: Heusden.
op een been sloffen: Hoeselt.
op een been springen: Zichen-Zussen-Bolder.
op een poot springen: Kaulille.
op een pootje springen (ook *op een pootsje springen*): Opglabbeek en Zichen-Zussen-Bolder.
al hinkentère springen: Zepperen.
dansen van de pijn: Maastricht.
fluiten van de pijn: Heers.

HUPPELEN

N 10 (1961) (126), N 84 (1981) (062), N 108 (2001) (013).

Zich met sprongetjes, zich onregelmatig dansend voortbewegen.

huppelen: alg. in heel Lb.
huppen (ook *hippen*): Montfort, Geleen, Brunssum, Wijnandsrade, Weert, Bocholt, Maastricht, Bilzen, Achel, Tessenderlo, Venray en Maasbree.
hupsen: Bocholt, Swalmen en Nieuwenhagen.
springen: Herten (bij Roermond), Gruitrode, Grevenbicht/Papenhoven, Rekem, Maastricht, Bilzen, Val-Meer, Wellen en Jeuk.
sprongetjes maken (*sprongskes maken*): Weert en Hoeselt.
geitensprongen maken: Jeuk.
poepelen: Hoeselt.
schoepelen: Lauw.
toepelen: Vorsen.
trippelen: As.
kwinken: Eksel.

KRUIPEN

DC 37 (1964) (029), ZND 25 (1937) (016), ZND m (Borgers, Coenen, Fias, Gijsens, Grootaers, Jaachuns, Kohneman, Lenaerts, Notermans, Peuskens, Vanleeuwe, Willems); Beverlo Wb. (139), Kortessem Wb. (256, 430), Tungelroy Wb. (055).

Zich op handen en voeten, op de knieën voortbewegen, zich met het lichaam dicht bij of op de grond voortbewegen.

kruipen: alg. in heel Lb.
rotsen: Kortessem Wb.

KLAUTEREN

Kaart 69, pag. 269

SGV (1914) (018), ZND 01 (1922) (615), ZND 27 (1938) (090), ZND B2 (1940sq) (421), ZND m (Dupont, Franssen, Houben, Langohr); Beverlo Wb. (127), Boorseem Wb. (125), Hamont Wl. (056), Kortessem Wb. (225); Beenen, P. (1973) (157).

Zich al dan niet moeizaam met handen en voeten, gewoonlijk naar boven, voortbewegen of klimmen.

kledderen: alg. Truierlds., Lonerlds. en aansluitend Tongerlds. en Demerkemp., freq. Trichterlds. en aansluitend Zuid.Oostlb., verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Herten (bij Roermond), Sint-Odiliënberg, Bilzen en Halen.

klefferen: alg. Maaskemp., Centr.Maaslds., Dommelds., Demerkemp. en Beringerlds.; ook in Weert, Kinrooi, Oostham, Tessenderlo en Lommel.

klimmen: freq. Zuidgeld.Lb., verspr. Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Dommelds. en Kleverlds.; ook in Vaals, Epen, Welkenraedt, Limmel, Sint-Pieter, Hechtel en Lommel.

klimmelen: Maastricht.

klauteren: freq. Kleverlds. en aansluitend Noord.Oostlb.; ook in Schaesberg, Susteren, Maaseik, Buchten, Kermt, Paal, Ulbeek, Sint-Truiden, Leopoldsburg en Blerick.

kleteren (ook *kletteren*): alg. Bilzerlds.; ook in Lanaken, Hees en Zonhoven.

klaveren: freq. Oostlb-Rip. overgg. en aansluitend Zuid.Oostlb., verspr. Kleverlds.; ook in Simpelveld, Neeritter, Stevensweert en Echt/Gebroek.

kleveren: alg. in het oosten van het Tongerlds.; ook in Bilzen.

kruipen: verspr. Truierlds., zeldz. Maaskemp. en Dommelds.; ook in Rotem, Boorseem, Diepenbeek, Lummen, Heppen, Sint-Lambrechts-Herk, Tessenderlo en Lommel.

kravelen: freq. Noord.Oostlb.; ook in Hunsel.

schravelen: Heerlen, Heel, Swalmen, Einighausen, Sittard, Doenrade en Thorn.

TRAPPELEN

N 10 (1961) (126), N 84 (1981) (064), N 108 (2001) (014);
Tungelroy Wb. (056).

In een vlug tempo de voeten beurte-
lings oplichten en weer neerzetten, in
het bijzonder om uiting te geven aan
een gemoedstoestand, b.v. ongeduld,
woede, vreugde.

trampelen: freq. Ripuar., Oost.-
Zuidlb., Oostlb., Horns, Maas-
kemp. en Centr.Maaslds., verspr.
Trichterlds. en Kleverlds.; ook in
Weert, Kaulille, Peer en Venlo.

trappelen: freq. Westlb., Truierlds.
en Brab.Lb., verspr. Oostlb.,
Horns, Maaskemp., Centr.-
Maaslds., Trichterlds., Zuid-
geld.Lb. en Kleverlds.; ook in
Epen, Eigenbilzen en Lommel.

trippelen (ook *triepelen*): freq.
Tongerlds. en Lonerlds., verspr.
Horns; ook in Wijlre, Montzen,
Bocholt, As, Bilzen, Eigenbilzen,
Zolder, Hechtel, Houthalen, Jeuk,
Loksbergen, Lommel en Gennep.

stampen: Meijel, Kanne en Grons-
veld.

stappen: Simpelveld.

dansen: Eksel.

drentelen (*trentelen*): Heerlen.

kwinken: Eksel.

rijderen (*rijeren*): Grevenbicht/
Papenhoven.

springen: Kunrade.

rap trappen: Eksel.

zeer lopen: Wijnandsrade.

HURKEN

Kaart 70, pag. 269

N 10 (1961) (125a, 125b), SGV (1914) (015),
ZND 01 (1922) (526), ZND 01u (1924) (105),
ZND B1 (1940sq) (045), ZND m (Houben,
Mathys, Michiels);

Kortessem Wb. (178), Tungelroy Wb. (074);
Beenen, P. (1973) (137).

Een ineengedoken houding aanne-
men door de knieën te buigen, met
gebogen knieën zo (gaan) zitten, dat
het achterste op de hielen rust zonder
de grond te raken.

(zich) hukken: freq. in Nl.Lb.,
verspr. Maaskemp., Centr.-
Maaslds. en Dommelds.; ook in
Rosmeer, Val-Meer, Kortessem,
Wellen en Sint-Truiden.

neerhukken: Neerpelt.

(zich) hurken: zeldz. Zuidgeld.Lb.
en Kleverlds.; ook in Tegelen,
Herten (bij Roermond), Geleen,
Mheer, Laak, 's-Herenelderen,
Achel, Sint-Huibrechts-Lille,
Kermt, Zonhoven en Beringen.

neerhurken: Achel, Overpelt en
Vliermaal.

neerkruipen: Heusden.

(zich) bukken: Welkenraedt, Amby,
Lanklaar, Bilzen en Hasselt.

zich op hukken zetten: Welkenraedt.

zich op de hukken zetten: verspr.
Zuid.Oostlb.; ook in Kerkrade,
Heerlerheide, Nieuwenhagen,
Montzen, Obbicht en Hasselt.

zich op de hukken gaan zetten:
Oirsbeek.

zich op zijn hukken zetten: verspr.
Centr.Maaslds.; ook in Kinrooi,
Bilzen, Eksel, Peer, Hasselt,
Gelinden, Bommershoven en Sint-
Truiden.

zich op zijn huk zetten: Geistingen.

zich op zijn hukjes zetten (*zich op
zijn hukskes zetten*): Opglabbeek.

zich op het hukje zetten (*zich op
het hukske zetten*): Herten (bij
Roermond) en Montfort.

op de hukken gaan zitten: freq.
Ripuar., Oost.Zuidlb. en Zuid.-
Oostlb., verspr. Kleverlds.; ook in
Stevensweert, Meeuwen, Elsloo,
Bunde, Sint-Pieter en Lottum.

op de hurken gaan zitten: Boekend.

op zijn hukken gaan zitten: verspr. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds., Trichterlds., Tongerlds., Westlb., Truierlds. en Brab.Lb.; ook in Schaesberg, Panningen, Nederweert, Kinrooi, Bocholt, Bree, Lommel, Middelaar en Gennep.

op zijn hurken gaan zitten: Lommel.

op een hukje gaan zitten (*op een hukske gaan zitten*): Nederweert, Reuver en Baexem.

op het hukje gaan zitten (*op het hukske gaan zitten*): freq. Noord.Oostlb.; ook in Leveroy, Echt/Gebroek en Sevenum.

op zijn hukje gaan zitten (*op zijn hukske gaan zitten*): Buggenum, Roermond, Tungalroy, Maasbracht, Kanne en Meijel.

op de hukjes gaan zitten (*op de hukskes gaan zitten*): verspr. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Panningen en Valkenburg.

op zijn hukjes gaan zitten (*op zijn hukskes gaan zitten*): Weert, Genk, Maastricht, Beverlo en Tessen-derlo.

op de huk gaan zitten: Roosteren en Sittard.

op zijn huk gaan zitten: Susteren, Weert, Thorn, Hamont en Leopoldsburg.

hukken gaan: Ulestraten en Schimmert.

hukken gaan zitten: Ottersum.

hukjes gaan zitten (*hukskes gaan zitten*): Heugem.

hurken gaan zitten: Tegelen.

huien: Bilzen.

hukketijen: Oost-Maarland.

in de knieën zakken: Beesel.

liggen: Veulen.

pachten: Schinveld.

snakken: Valkenburg.

N 10 (1961) (125a, 125b), SGV (1914) (015), ZND 01 (1922) (526), ZND 01u (1924) (105), ZND B1 (1940sq) (045), ZND m (Godelaine); Beverlo Wb. (109), Tungalroy Wb. (074).

Met gebogen knieën zo zitten, dat het achterste op de hielen rust zonder de grond te raken.

op de hukken zitten: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds., verspr. Kleverlds.; ook in Moresnet, Haelen, Kinrooi, Meeuwen, Wolder/Oud-Vroenhoven, Bunde, Sint-Pieter, Overpelt, Voort, Kortessem en Arcen.

op de hurken zitten: Tegelen, Echt/Gebroek en Heerlerheide.

op zijn hukken zitten: verspr. Zuid.Oostlb., Maaskemp., Centr.-Maaslds., Trichterlds., Tongerlds., Westlb., Truierlds. en Brab.Lb.; ook in Neer, Nederweert, Weert, Tungalroy, Eigenbilzen, Lommel, Middelaar en Ottersum.

op zijn hurken zitten: Lommel.

op het hukken zitten: Ulestraten.

(zich) hukken: freq. Noord.Oostlb. en Horns, verspr. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Heerlen, Mechelen, Moresnet, Weert, Neeroeteren, Opglabbeek, Val-Meer en Eksel.

(zich) hurken: Tegelen, Geleen, Achel, Boekend, Oirlo en Broekhuizen.

neerhurken: Achel en Overpelt.

op een hukje zitten (*op een hukske zitten*): Reuver, Baexem, Beegden, Nederweert en Tungalroy.

op het hukje zitten (*op het hukske zitten*): freq. Noord.Oostlb.; ook in Boeket/Heisterstraat, Leveroy, Thorn en Kanne.

op zijn hukje zitten (*op zijn hukske zitten*): verspr. Noord.Oostlb.; ook in Neeritter, Ittervoort en Maasbree.

GEHURKT ZITTEN —————

Kaart 71, pag. 270

op de hukjes zitten (*op de hukskes zitten*): verspr. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Heerlerheide, Belfeld, Haelen, Montfort, Weert, Oplabbeek, Hees, Maastricht en Heugem.

op zijn hukjes zitten (*op zijn hukskes zitten*): Weert, Obbicht, Maastricht, Val-Meer, Tongeren, Eksel, Beverlo en Tessenderlo.

op hukjes zitten (*op hukskes zitten*): Venlo.

op de huk zitten: Sittard.

op zijn huk zitten: Susteren, Sittard, Ospel, Weert, Thorn, Hamont en Leopoldsburg.

huk zitten: Buchten.

hukje zitten (*hukske zitten*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Panningen, Beesel, Leuken, Ell, Stevensweert, Grevenbicht/Papenhoven en Velden.

hukjes zitten (*hukskes zitten*): Tegelen en Heugem.

hukken zitten (ook *huksen zitten*): Heerlen, Schimmert, Stevensweert en Echt/Gebroek.

gehukt zitten: Panningen.

hukketijen: Oost-Maarland.

op zijn enken zitten: Maaseik.

op zijn fokken zitten: Martenslinde.

schoppen: freq. in heel Lb. behalve in het Ripuar.

schop geven (ook *schof geven*): Bocholt en Velm.

stamp geven: Sint-Truiden.

stampen: verspr. in heel Lb. behalve in het Ripuar.

trampen: verspr. Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Venlo.

trappen: Nieuwenhagen, Beesel, Montfort, Valkenburg, Dilsen en Venlo.

lappen: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Ingber.

lepsen: freq. Centr.Maaslds.; ook in Neeroeteren.

löpfen: Lanklaar.

stoten: verspr. Ripuar. en aansluitend Oost.Zuidlb.; ook in Montzen en Bilzen.

treden (*treene, tree, trejen*): verspr. Ripuar. en aansluitend Oost.-Zuidlb.; ook in Klimmen en Weert.

hupsen: Maaseik.

keren (*kieren*): Meeuwen.

mep geven: Neeroeteren.

scholen: Alken.

schotten: Veldwezelt, Maastricht en Montzen.

wegjagen: Hamont en Gruitrode.

SCHOPPEN

Kaart 72, pag. 270

N 84 (1981) (098), SGV (1914) (032), ZND 06 (1924) (047a), ZND 42 (1943) (042); Beverlo Wb. (233), Boorseem Wb. (126, 130), Tungelroy Wb. (067); Beenen, P. (1973) (231).

Met de uitgestoken of uitschietende voet krachtig treffen, een schop of trap geven.

De vraagstelling in ZND 42 is iets specifiekier en luidt 'Hoe zegt ge als ge iets met een voetbeweging verwijderd b.v. een hond weg...'

SCHOP

Kaart 73, pag. 271

N 84 (1981) (099), N 108 (2001) (028); Beverlo Wb. (247), Hasselt Wb. (395, 426), Kortessesem Wb. (481).

Krachtige stoot (met de punt, i.e. de voorzijde of de bovenzijde) van de voet.

stamp (ook *stampe*): freq. in heel Lb. behalve in het Ripuar.

schop: freq. Noord.Oostlb., Horns en Kleverlds., verspr. Maaskemp., Centr.Maaslds. en Demerkemp.;

ook in Sittard, Schimmert,
Maastricht, Vlijtingen, Beverlo,
Sint-Truiden, Kerkhoven,
Loksbergen en Blerick.

trap: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in
Neer, Beesel, Posterholt, Kelpen,
Thorn, Gruitrode, Stein en Venlo.

tramp: freq. rond Maastricht; ook in
Valkenburg, Klimmen, Gronsveld
en Geulle.

trede (*tree, treen*): Heerlen,
Nieuwenhagen, Vijlen,

Schimmert, Weert, Bocholt,
Lanklaar, Eksel, Lommel en
Venlo.

tritt (du.): Simpelveld, Vaals,
Nieuwenhagen en Gors-Opleeuw.

stoot: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in
Kerkrade, Ten-Esschen/Weusten-
rade en Tongeren.

lap: Ingber.

lel: Geistingen.

leps: Grevenbicht/Papenhoven.

1.7 Bewegingen en houdingen die armen en benen betreffen

In deze paragraaf wordt het lemma SPARTELEN behandeld, dat betrekking heeft op beweging zowel van de bovenste als van de onderste ledematen tezamen.

SPARTELEN —————

N 108 (2001) (015), SGV (1914) (034);
Beverlo Wb. (244), Hasselt Wb. (417),
Kortessem Wb. (474), Tungalroy Wb. (065).

Met de armen en benen heen en weer slaan, de ledematen wild om zich heen bewegen.
Een informant voor Tongeren noteert ook **stroffelen** (*streffelen*) voor het

spartelen van baby's. Volgens een informant voor Montzen wordt 'spartelen' daar omschreven met **van zich af houwen en stampen**.

spartelen (ook *spattelen*): alg. in heel Lb.

molenwieken: Eksel.

spinnen: Valkenburg.

taperen: Brunssum.

1.8 Bewegingen en houdingen die delen van de romp betreffen

In deze paragraaf komen bewegingen en houdingen die delen van de romp betreffen aan bod, meer bepaald bewegingen en houdingen met betrekking tot het bovendeel van de rug of romp.

SCHOKSCHOUDEREN

Kaart 74, pag. 271

N 10 (1961) (101), N 109 (2001) (089), SGV (1914) (031).

De schouders ophalen, gewoonlijk ten teken dat men iets niet weet of uit onverschilligheid.

Zie voor de lexicale varianten van **schouder** en hun verspreiding bij het lemma **SCHOUDER** in WLD III, afl. 1.1: *Het menselijk lichaam*.

schokschouderen (ook *schokschouveren*, *schokschouweren*): freq. Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Ubachsberg, Meeuwen, Beverst, Achel, Kaulille, Paal, Sint-Truiden, Kwaadmechelen, Zelem, Blerick, Venlo, Middelaar, Afferden en Horst.

schikschouderen (ook *schikschouveren*, *schikschouweren*): freq. centraal Oostlb., verspr. Horns en Centr.Maaslds.

schrikschouderen (*schrikschouweren*): Brunssum.

knipschouderen (*knipschouweren*): Blitterswijck.

trekschouderen (*trekschouweren*): Koersel.

de schouders optrekken: freq. Oost.Zuidlb., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. in overig Lb.

de schouders ophalen: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.; ook in Weert, Leuken, Bree, Neeroeteren, Genk,

Kanne, Diepenbeek, Vliermaal, Hamont, Overpelt, Hechtel, Bokrijk, Opheers, Ginkelom, Sint-Truiden, Lommel en Meerlo.

de schouders omhooghalen:

Leopoldsburg en Beverlo.

de schouders omhoogtrekken: Peer.
schouders trekken: Stevensweert en Hasselt.

de schouders trekken: Heerlerheide, Swalmen, Boukoul, Ulestraten en Valkenburg.

met de schouders trekken: Nieuwenhagen, Oirsbeek, Nederweert, Bree, Opglabbeek, Oost-Maarland en Lommel.

met de schouders schokken: Eyselshoven.

aan de schouders trekken: verspr. Ripuar.; ook in Gulpen, Mechelen en Oost-Maarland.

schouder trekken: Zonhoven en Mheer.

de schouders opheffen: Maasbree.

de schouders heven: Moresnet.

de asselen optrekken: Tongeren.

de asselen schudden: Val-Meer.

schokken: Panningen.

schokkeren: Maastricht.

schokschudder: Kerkrade.

schudder: Klimmen.

hengelen: Dieteren.

schouder rompen: Schinnen.

OP DE SCHOUDERS NEMEN, DRAGEN

N 10 (1961) (015), N 109 (2001) (009b).

krommejak dragen: Herten (bij Roermond), Neerbeek, Schinveld, Klimmen en Berg-aan-de-Maas.

krommelejak dragen: Ten-Esschen/
Weustenrade.
krommelenek dragen (*krommelenek
dragen*): Bocholtz.
krommenek dragen (*krommenak
dragen*): verspr. Centr.Maaslds.;
ook in Montfort, Schimmert,
Rothem en Maasbracht.
hakkelepak dragen: Mechelen.
hakkelpak dragen: Bocholtz
op de schakkedak dragen: Heel.
op de bot dragen: Opheers.
op de bot nemen: Gingelom.
op de nek dragen (*op de nak dra-
gen*): Moresnet.
op de nek pakken: Eksel.
op de rug dragen: Panningen.
op de rug pakken: Neerpelt.
schouder dragen: Maastricht.
dragen: Ittervoort en Posterholt.

OP DE SCHOUDER ZITTEN

N 10 (1961) (015), N 109 (2001) (009b).

pokkelen: Kerkrade, Rimbarg,
Tegelen, Horn, Roermond, Puth,
Nuth/Aalbeek, Hoensbroek,
Roosteren, Grevenbicht/Papen-
hoven, Peer en Venlo.
pokkel rijden: Broekhuizen en Sint-
Pieter.
pokkel zitten: Puth.
op pokkel zitten: Lauw.
op de pokkel zitten: freq. Ripuar.,
Oost.Zuidlb. en aansluitend Zuid.-
Oostlb., zeldz. Noord.Oostlb.; ook
in Roosteren, Rekem, Maastricht
en Venlo.
op de pochel zitten: Neeroeteren en
Maaseik.
op de krommejak zitten (*ook op de
kammeejook zitten*): zeldz. Zuid.-
Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in
Heerlerheide, Heerlen en
Swalmen.
krommejak zitten: Ulestraten.
krommejakken: Kerensheide.

krommenek zitten (*krommenak zit-
ten*): Horn, Ophoven en Rekem.
op de krommenek zitten (*op de
krommenak zitten*): verspr.
Centr.Maaslds.; ook in Boukoul,
Montfort, Susteren en Geistingen.
op de krommelenek zitten (*op de
krommelenek zitten*): Ubachsberg,
Vrusschemig en Kerkrade.
krommelen: Brunssum en Kerkrade.
op de rug zitten: verspr. Oostlb. en
Weertlds.; ook in Waubach,
Tungelroy, Thorn, Elsloo, Maas-
tricht, Neerpelt, Eksel, Gingelom,
Sint-Truiden, Kwaadmechelen,
Tessengerlo, Blerick en Venlo.
op de rug rijden: Broekhuizen.
op de schouders zitten: Kelmis,
Moresnet, Valkenburg, Berg-aan-
de-Maas, Neerpelt, Venlo en
Ottersum.
op de schouderennek zitten (*op de
schoerennak zitten*): Stevensweert.
op de nek zitten (*ook op de nak zit-
ten*): Moresnet, Baexem, Beegden,
Ten-Esschen/Weustenrade,
Neeritter, Kinrooi, Geistingen,
Meeswijk, Obbicht, Oost-Maar-
land, Beverst, Overpelt en Zelem.
in de nek zitten (*ook in de nak zit-
ten*): Klimmen, Hamont, Overpelt
en Hechtel.
op de bot zitten: Tongeren, Alken,
Opheers en Gingelom.
op de buikas zitten: Blerick.
op de hakkepak zitten: Velden en
Kelmis.
op de kattediedie zitten: Hoeper-
tingen.
op de knieën zitten: Mechelen-aan-
de-Maas.
op de knoken zitten: Hasselt.
op de kriebelekraam zitten: Haelen
en Nunhem.
op de kriemaks zitten: Bree.
op de kramer zitten (*op de kriemer
zitten*): Bree.
op de mars zitten: Ottersum en
Wanssum.
op de puzak zitten: Opglabbeek.

op de streng zitten: Maaseik.

op de vuist zitten: Oost-Maarland.

op iemand zijn body (eng.) zitten:
Vliermaal en Gors-Opleeuw.

op schakkenek zitten (*op de schakkenak zitten*): Haelen.

poepernekje zitten (*poepernekske zitten*): Kinrooi.

kruiwagel zitten: Jeuk.

paard jagen: Diepenbeek.

paard rijden: Oirlo en Sevenum.

paardje rijden (ook *paardsje rijden*): Maasniel, Geleen, Puth,

Valkenburg, Leveroy, Maastricht, Bunde, Bokrijk en Afferden.

paardje zitten (*poeike zitten*):
Hoeselt.

rug rijden: Sevenum.

rug zitten: Velden en Achel.

hoepelen: Mechelen.

knieën: Valkenburg en Heerlerheide.

pondelen (*pongelen*): Maastricht.

pottemarsen: Broekhuizen en
Sevenum.

puzakken: Opglabbeek.

1.9 Bewegingen en houdingen die (delen van) het hoofd betreffen

In deze laatste paragraaf wordt het lemma (MET) HET HOOFD STOTEN behandeld, dat betrekking heeft op beweging van (delen van) het hoofd.

(MET) HET HOOFD STOTEN

Kaart 75, pag. 272

N 10 (1961) (119a, 119b), N 109 (2001) (093).

In schoksgewijze, ongewilde aanraking met het hoofd tegen iets hards komen.

Aan het einde van het lemma staan enkele samenstellingen en de daarvan afgeleide zelfstandige naamwoorden.

botsen: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Dommelllds., Truierlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. in overig Lb.

stoten: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Oostlb., Centr.Lb., Westlb. en Kleverlds.; ook in Leopoldsburg, Tessenderlo, Lommel en Venlo.

zich bots stoten: Heel.

knotsen: freq. Ripuar. en Geullds., verspr. Maaskemp., Centr.-Maaslds. en Demerkemp.; ook in Ubachsberg, Mechelen, Klimmen, Veldwezelt, Hees, Beverst, Lauw, Kaulille, Alken en Lommel.

tokken: verspr. Tongerlds. en Demerkemp.; ook in Genk,

Zutendaal, Smeermaas en Val-Meer.

knoepsen: Nieuwenhagen en Kerkrade.

knoepen: Nieuwenhagen.

tutsen: Kwaadmechelen en Tessenderlo.

blutsen: Nederweert en Kerkrade.

hutsen: Eygelshoven.

koppen: Kelmis, Schaesberg, Tegelen, Schimmert en Sint-Pieter.

houwen: Meerssen, Diepenbeek, Hasselt en Gors-Opleeuw.

slaan: Hasselt.

beuken (*bokken*): Lommel.

bonken: Bunde en Ulestraten.

boksen: Gingelom.

boezen: Eigenbilzen en Maastricht.

bomen: Opheers.

schokken: Tongeren.

stuiken: Haelen.

vegen: Houthem.

botsenkoppen: Ell.

botsenkop (zn.): Roermond.

botsenbolletje (zn.) (*botsenbolleke*): Neerpelt.

knotsenbol doen: Lommel.

knotsenbolletje (zn.) (*knotsenbolleke*): Hasselt.

tokkenbollen: Zelem.

tokkenbol (zn.): Eksel en Hasselt.

tokkenbolletje (zn.) (*tokkenbolleke*): Hasselt.

tutsenbollen: Tessenderlo.

2 Gezondheid en ziekte

In dit hoofdstuk worden de begrippen in verband met de lichamelijke gezondheid en de benamingen voor verschillende ziekten en aandoeningen behandeld. In 2.1 komen de algemene benamingen met betrekking tot de gezondheidssituatie, in 2.2 verschillende aandoeningen en ziekten en in 2.3 ten slotte begrippen met betrekking tot de verzorging van ziekten en aandoeningen aan de orde.

2.1 Gezondheidstoestand

In deze inleidende paragraaf komen enkele algemene lemma's met betrekking tot de lichamelijke gezondheid en de gezondheidstoestand van de mens aan bod.

GEZOND ZIJN —————

N 84 (1981) (131), N 107 (2001) (001);
Beverlo Wb. (089), Boorseem Wb. (071, 111,
126), Hasselt Wb. (157), Kortessem Wb.
(144), Tungelroy Wb. (028).

Zonder enig lichamenlijk letsel of gebrek, ongedeerd zijn.
Voor Loksbergen is het zelfstandig naamwoord **een ijverige** opgetekend voor een gezonde persoon. In Eksel kan men van zo iemand zeggen dat hij of zij **gezondheid te koop** heeft.

gezond zijn: alg. in heel Lb.
goed zijn: Merkelbeek, Schimmert, Ophoven, Bocholt, Gruitrode, As, Tongeren, Eksel, Wellen, Jeuk, Kerkhoven en Lommel.
goed gezond zijn: Bilzen, Eigenbilzen, Blerick en Meijel.
heel zijn: Kaulille en Eksel.
heel en gezond zijn: Gors-Opleeuw en Borgloon.
mager en gezond zijn: Eksel.

gaaf zijn: Neer, Haelen, Weert en Peer.

niet krank zijn: Nieuwenhagen, Kesseleik, Wolder/Oud-Vroenhoven en Peer.

niet krankelijk zijn: Herten (bij Roermond).

niks aan zich hebben: Boorseem.

niks fehlen (du.): Eys.

niks mankeren: Boorseem en Geleen.

zich goed voelen: Bree, Maaseik en Genk.

zich lekker voelen: Oirlo.

er goed uitzien: Lanklaar en Maastricht.

goed eraan zijn: Oirlo en Neer.

het goed maken: Hechtel.

fit zijn: As.

flokker zijn: Boorseem.

kiplekker zijn: Venlo.

levendig zijn (*leftig zijn*): Loksbergen.

monter zijn: As.

nukker zijn: Schimmert.

snakker zijn: Boorseem Wb.

LICHAAMSKRACHT ———

Kaart 76, pag. 272

N 10 (1961) (102), N 109 (2001) (006);
Boorsem Wb. (113), Tongeren Wb. (262).

Fysiek vermogen, sterkte van het lichaam, hetzij met betrekking tot de spieren of tot de lichamelijke toestand. Voor Haelen, Geistingen, Stevensweert, Berg-aan-de-Maas, Lauw en Hoepertingen is ook het bijvoeglijke naamwoord **sterk** opgetekend en voor Valkenburg de vergelijking **sterk wie een beer**.

macht: freq. in Nl.Lb., Maaskemp., Dommellids., Demerkemp., Beringerlds. en Brab.Lb., verspr. Truierlds.; ook in Kinrooi, Lanklaar, Meeswijk, Kanne, Tongeren en Lommel.

kracht (ook *kraft*): verspr. Oost.-Zuidlb., Zuid.Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.; ook in Kerkrade, Roermond, Maastricht, Wijk, Beverst, Peer en Tessenderlo.

krachten (mv.): Holtum, Guttecoven en Eigenbilzen.

lichaamskracht: Blerick, Bree en Mesch.

körperkraft (du.): Kelmis.

fors (ook *forse*): freq. Tongerlds., Lonerlds. en Truierlds., verspr. Demerkemp.; ook in Ophoven, Bocholt, Zutendaal, Maaseik, Boorsem, Rekem, Smeermaas, Val-Meer en Kaulille.

sterkte: Echt/Gebroek, Gingelom en Mechelen.

leven, het -: Tegelen en Roermond.

levensgeest: Stein.

energie: Maastricht.

fok: Moresnet.

fut: Val-Meer.

fup: Tongeren.

kevie: Tongeren.

giem: Neerbeek.

gein: Heel.

ZWAK, ONGEZOND ———

N 84 (1981) (005, 133, 136, 137), N 107 (2001) (004), ZND 08 (1925) (138);
Boorsem Wb. (072), Bree Wb. (525), Hasselt Wb. (546), Kortessem Wb. (616), Tongeren Wb. (707), Zonhoven Wb. (589).

Weinig weerstandsvermogen hebbend wat de fysieke kracht betreft, een slecht gestel hebbend. De lexicale variant *schwarg* (met epenthetische *r*) is alleen opgetekend voor Vaals.

zwak (ook *schwarg*): alg. in heel Lb.

slap: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Heerlen, Ingber, Grevenbicht/Papenhoven, Boorsem, Hoeselt, Tessenderlo en Maasbree.

krank: Eys, Neer, Swalmen, Brunssum, Haler, Ophoven, Opglabbeek, Sint-Pieter en Blerick.

krankelijk (ook *kränkelig*): Herten (bij Roermond), Merkelbeek, Ten-Esschen/Weustenrade, Gronsveld, As en Maasbree.

ziekeliik: As.

week: Nieuwenhagen, Reuver, Herten (bij Roermond), Geleen, Schimmert, Ittervoort, Bree, Opglabbeek, Jeuk, Loksbergen, Halen en Meijel.

fijn: Heerlen, Neer, Kapel-in-'t-Zand, Herten (bij Roermond), Susteren, Valkenburg, Weert, Geulle en Wolder/Oud-Vroenhoven.

teer: Reuver, Geleen, Tungalroy, Gruitrode, Maastricht en Loksbergen.

niet sterk: verspr. Kleverlds.; ook in Reuver, Geleen en Weert.

zwakspiekig: Eksel.

fragiel: Maastricht.

kleisper: Noorbeek en Terlinden.

kwaps (*kwebs*): Mheer.

min: Eksel.

min weerstand: Geulle.

schamel: Venray.
subtiel (*septiel*): Mheer en Eys.

ONWEL

DC 32 (1960) (015a, 015c), N 84 (1981)
 (133, 134, 135), N 107 (2001) (002, 003),
 ZND 08 (1925) (add.), ZND 32 (1939) (097),
 ZND 39 (1942) (add.);
 Boorseem Wb. (072), Kortesseem Wb. (150),
 Tungelroy Wb. (031).

Lichamelijk niet volkomen in orde,
 in lichte mate ziek; ongesteld.
 Voor Blerick zijn ook de zelfstandige
 naamwoorden **flauw gevoel** en **slap
 gevoel** opgetekend.

niet goed: freq. Ripuar., Oostlb-Rip.
 overgg., Zuid.Oostlb., Trichterlds.,
 Bilzerlds., Tongerlds., Westlb.,
 Truierlds. en Brab.Lb., verspr. in
 overig Lb.

niet goed op zijn schijt: Niel-bij-As.

niet te goed (*niet te goei*): freq.
 Horns, Maaskemp. en Centr.-
 Maaslds.; ook in Kapel-in-'t-Zand,
 Susteren, Lanaken, Maastricht,
 Val-Meer, Hamont, Kaulille,
 Eksel, Helchteren en Lommel.

niet te goed op zijn stukken (*niet te
 goei op zijn stukker*): Beverlo.

niet al te goed: Rekem, Rosmeer,
 Hasselt en Kwaadmechelen.

niet al te fel: Opgrimbie.

niet fel goed: Mal.

niks goed: Meerlo.

niks te goed (ook *niks te goei*): Bil-
 zen, Eksel, Oostham en Lommel.

niks waard: Meijel.

niets waard: Gruitrode.

niet lekker: verspr. in Nl.Lb. (behal-
 ve in het Ripuar.); ook in Bocholt,
 Kanne, Houthalen en Kerkhoven.

niet juist: Bree, As, Mechelen-aan-
 de-Maas, Opgrimbie, Grote-Spou-
 wen, Achel, Neerpelt, Houthalen,
 Beringen, Kwaadmechelen,
 Meldert en Lommel.

niet richtig (du.): Eys, Montfort,
 Mheer en Opitter.

niet fit: Grevenbicht/Papenhoven.

niet gezond: Nieuwenhagen en
 Montzen.

niet krek: Wellen.

niet heel: Borgloon.

niet heel wel op: Gors-Opleeuw.

niet recht op: Kerkrade, Gulpen,
 Ulestraten, Genk en Vroenhoven.

niet op zijn: Rijkel.

niet op zijn gemak: Eksel en
 Lanklaar.

niet op zijn kilo: Hechtel en Eksel.

niet op zijn stuk: Leopoldsburg.

niet op zijn chic (fr.): Opoeteren.

niet op zijn schik: As.

niet in zijn schik: Tongeren.

niet in zijn zat: Tongeren.

niet in de haak: Opitter.

niet in orde: Geleen.

niet wel te pas: Neeroeteren.

krank: verspr. Oost.Zuidlb.,
 Zuid.Oostlb., Horns, Maaskemp.,
 Centr.Maaslds. en Trichterlds.;
 ook in Simplveld, Reuver, Kapel-
 in-'t-Zand, Posterholt, Velden en
 Venlo.

een beetje krank (*een beetsje
 krank*): Maastricht.

krankelijk: Maaseik en Mechelen-
 aan-de-Maas.

ziek: Ospel, Bree, Opglabbeek,
 Bilzen, Eigenbilzen, Riemst,
 's-Herenelderen, Mal, Hasselt,
 Voort, Sint-Truiden, Kerkhoven,
 Meldert, Sevenum en Maasbree.

een beetje ziek (*een bikke ziek*):
 Kwaadmechelen.

get ziek: Val-Meer.

wat ziek (ook *ewa ziek*): Ulbeek en
 Waltwilder.

ziekelijk: Jeuk.

ziekartig: Hoeselt.

misselijk: verspr. Maaskemp.,
 Dommelds. en Demerkemp.; ook
 in Roermond, Swalmen, Maasniel,
 Beek, Tungelroy, Ophoven,
 Maaseik, Rekem, Lanaken,
 Maastricht, Kanne, Eigenbilzen,

Kerkhoven, Loksbergen, Lommel, Blerick, Meijel en Maasbree.
kotsmisselijk: Eksel.
kotsenvol: Schinnen.
kwaliĳk (ook *kolk*): verspr. Lonerlds.; ook in Montfort, Bilzen, Zichen-Zussen-Bolder, Diepenbeek, Hasselt, Paal, Sint-Truiden en Sevenum.
get kwaliĳk: Lanaken.
onpasselijk: Eupen, Neeroeteren, Rekem, Maastricht, Mopertingen, Riemst, Genoelselderen, Neerpelt, Peer, Hasselt, Kwaadmechelen, Loksbergen en Lommel.
aardig: Weert, Bree, Gruitrode, Genk, Dilsen, Boorseme, Bilzen, Heppen, Borgloon en Loksbergen.
onaardig: Kwaadmechelen.
ellendig: Kinrooi, Geistingen, As, Grevenbicht/Papenhoven, Bilzen, Hechtel, Loksbergen en Lommel.
lamlendig: Ten-Esschen/Weustenrade, Noorbeek, Terlinden en Maastricht.
in de lappenmand: Heythuysen, Roermond, Tungelroy, Thorn, Echt/Gebroek, Venlo, Meerlo en Maasbree.
mottig: Bilzen, Vliermaal, Eksel, Loksbergen en Lommel.
slecht: Vaals, Heerlen, Swalmen, Lutterade, Brunssum en Lommel.
onwel: Thorn, Stein, Maastricht, Kerkhoven en Meijel.
ongemoed: Neer, Heel, Herten (bij Roermond), Weert en Ell.
ongedaan: Peer.
ongelukkig: Jeuk.
ongesteld: Peer.
ontsteld: Gutshoven.
een beetje ontsteld: Zepperen.
onnozel: Bocholt.
ozelig: Grevenbicht/Papenhoven.
beroerd: Venray.
dazelachtig: Kinrooi.
draaiachtig: Hoepertingen.
flauw: Weert en Hasselt.
gammel: Blerick, Venlo en Eys.
hangetig: Mheer.

kaduuk (<fr.): Lauw.
koelekattig: Rijkhoven.
kreuterig: Ophoven.
kwakkelijk (*kwekkelig*): Tongeren.
miserabel: Grevenbicht/Papenhoven.
een beetje schots (*een bitske schots*): Heppen.
schots en scheel: Lommel.
spouwachtig: Hasselt.
vazel: Kapel-in-'t-Zand.

ZICH NIET LEKKER VOELEN

DC 32 (1960) (015c), N 84 (1981) (134, 135, 136, 137), N 107 (2001) (002, 003, 016), ZND 32 (1939) (097);
 Boorseme Wb. (072), Tungelroy Wb. (031).

Zich niet goed voelen, ongesteld zijn. Aan het einde van het lemma staan verschillende uitdrukkingen. Een informant voor Peer noteert voorts ook de uitdrukking **gelijk een krakende wagen, zo voel ik me vandaag**. Al schertsend kan men hieraan toevoegen: **maar krakende wagens lopen het langste**. Hiermee samenhangend is voor Reuver het zelfstandig naamwoord **kraakwagen** opgetekend.

Voor Ulestraten is voorts **die pens heeft de beest uitgelaten** opgetekend.

zich niet lekker voelen: zeldz.

Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Nieuwenhagen, Reuver, Thorn, Stevensweert, Urmond, Geulle, Houthalen, Gennep en Tienray.

zich niet gezond voelen: Nieuwenhagen.

zich niet goed voelen: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Kesseleik, Roermond, Montfort, Geistingen, Stevensweert, Bree, As, Zutendaal, Maaseik, Born, Maastricht, Kanne, Hoeselt, Vliermaal, Achel, Kaulille, Jeuk, Boekend en Venray.

zich niet te goed voelen (*zich niet te goei voelen*): Kapel-in-'t-Zand, Susteren, Genk, Zutendaal, Boorseem en Eksel.

zich niet juist voelen: As.

zich niet richtig (du.) **voelen**: Eys.

zich niet recht op voelen: Gulpen.

zich niet op zijn stal voelen: Nunhem.

zich niet op zijn stokken voelen (*zich niet op zijn stekken voelen*): Gronsveld.

zich krank voelen: Eys, Vijlen, Posterholt, Schimmert, Boorseem en Kanne.

zich ziek voelen: Bilzen.

zich aardig voelen: Bree, Genk en Boorseem.

zich beroerd voelen: Venray.

zich ellendig voelen: Hechtel, Geistingen en Bilzen.

zich huiverig voelen: Kesseleik.

zich kwalijk voelen: Sevenum.

zich melig voelen: Boekend.

zich misselijk voelen: Lommel en Peer.

zich mottig voelen: Eksel.

zich ongemoed voelen: Weert.

zich op zijn ongemak voelen: Gronsveld.

zich raadselig voelen: Boorseem.

zich slecht voelen: Lutterade.

zich vazel voelen: Kapel-in-'t-Zand.

niet goed zijn: Kunrade, Caberg, Bilzen, Hoeselt, Vliermaal, Gors-Opleeuw, Vorsen, Lommel, Venlo, Venray en Meijel.

niet te goed zijn (*niet te goei zijn*): Tungalroy, Oplabbeek, Maastricht, Eksel en Lommel.

niks te goed zijn (*niks te goei zijn*): Bilzen.

niet al te goed zijn: Kwaadmechelen.

niet wie het moet zijn: Eksel en Tongeren.

niet wie hij moet zijn (ook *niet wie her moet zijn, niet wie er moet zijn*): Eksel, Houthalen, Rotem en Veldwezelt.

niet wie dat hij moet zijn (*niet wie ter moet zijn*): Riksing en Genoelselderen.

niet gezond zijn: Montzen.

niet in orde zijn: Geleen.

niet juist zijn: Lommel.

niet kunnen: Hechtel.

niet op zijn gemak zijn: Eksel.

niet recht op zijn: Kerkrade.

in de lappenmand liggen: Venlo en Echt/Gebroek.

in de lappenmand zijn: Heythuysen, Thorn, Venlo en Meerlo.

krank zijn: Simpelveld, Vijlen, Lutterade, Oplabbeek, Maaseik, Born en Rekem.

een beetje krank zijn (*een beetsje krank zijn*): Maastricht.

aardig zijn: Bilzen en Borgloon.

kwalijk zijn (ook *kolk zijn*): Paal en Bilzen.

lamlendig zijn: Maastricht en Ten-Esschen/Weustenrade.

misselijk zijn: Maaseik.

mottig zijn: Vliermaal en Bilzen.

ongemoed zijn: Weert en Ell.

slecht zijn: Brunssum.

slecht eraan zijn: Swalmen.

mankeren: Kaulille en 's-Heren-elderen.

iet mankeren: Tongeren.

voelen dat men get aan zich heeft: Boorseem.

niets waard zijn: Gruitrode.

geen eend waard zijn: Gruitrode.

geen kloten waard zijn: Eksel.

de vot inhebben: Montzen.

het kruis hebben: Tessengerlo.

de klets eweg krijgen: Herten (bij Roermond).

er keps uitzien: Tongeren.

het benauwd hebben: Kaulille.

het gaat me niet: Eksel.

sommige dagen gaat het een mens niet: Peer.

ZIEK

Kaart 77, pag. 273

SGV (1914) (045), N 84 (1981) (add.), ZND 08 (1925) (086b, 113), ZND 39 (1942) (049), ZND 44 (1946) (036), ZND 46 (1946) (002), ZND m (Franssen, GrGr, Houben, Mathys, Raymaekers, Vanderbeeken, Welter); Boorseem Wb. (071), Kortessesem Wb. (606), Tungelroy Wb. (031); Beenen, P. (1973) (162).

Lijgend aan lichamelijke stoornissen, zich daardoor ongesteld voelend en niet in staat tot de gewone verrichtingen.

ziek: alg. Weertlds., Bilzerlds., Tongerlds., Westlb., Truiertlds., Brab.Lb., Lommels en Kleverlds., freq. Maaskemp., verspr. Noord.-Oostlb. en Horns, zeldz. Centr.-Maaslds.; ook in Henri-Chapelle, Broeksittard, Berg-en-Terblijt, Heer, Maastricht, Borgharen, Lottum en Blerick.

krank (du.): alg. Ripuar. en Oostlb.-Rip. overgg., freq. Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds. en Zuidgeld.Lb., verspr. Maaskemp.

ZIEKELIJK

Kaart 78, pag. 273

DC 32 (1960) (015a), N 10 (1961) (006a), N 84 (1981) (136), N 107 (2001) (004, 016), N 109 (2001) (008); Beverlo Wb. (309), Boorseem Wb. (071, 113), Hasselt Wb. (540), Sint-Truiden Wb. (127); Beenen, P. (1973) (164, 171).

Aanhoudend of telkens weer min of meer ziek of ongesteld, een kwaal of kwalen hebbend.

De informant voor Herten (bij Roermond) noteert bij **leeps** de voorbeeldzin '*Hae kiekjt leps oet zien ouge* (Hij kijkt leeps uit zijn ogen)', vergelijk ook het lemma TRANENDE OGEN in WLD III, afl. 1.1: *Het menselijk lichaam*.

Een informant voor Hechtel noteert ook het zelfstandig naamwoord **kwakkelaar** voor een ongezond persoon. Voor Schimmert is hiervoor **een pups** opgetekend.

ziekeliĳk: alg. Maaskemp., Bilzerlds., Tongerlds., Westlb., Brab.Lb. en Lommels, freq. Horns en Kleverlds.; ook in Heythuysen, Weert, Born, Rekem en Venlo.

krankeliĳk (ook *kränkelig*, *kränklich*): alg. Ripuar., Oostlb.-Rip. overgg., Oostlb. en Trichterlds., freq. Horns, Centr.Maaslds. en Zuidgeld.Lb.; ook in Neeroeteren, As en Maasbree.

sukkelachtig: Kinrooi, Ophoven, Boorseem, Rekem, Bilzen, Vlijtingen, Tongeren, Eksel, Peer, Houthalen, Wellen, Gors-Opleeuw en Lommel.

sukkelig: Gennep en Boorseem.

ongemoed: Heythuysen, Belfeld en Ell.

kadukeliĳk (*kadukkelijk*): Sint-Truiden Wb en Gruitrode.

kramikkelig: Bocholt.

krakelig: Meijel.

kwakkelig: Maastricht.

kwats: Kunrade.

leeps: Herten (bij Roermond).

ongans: Belfeld.

pepel: Ulestraten.

smekeliĳk: Eigenbilzen.

alle momenten ziek: Eksel.

aanhande ziek: Eksel.

afgaande: Ell.

gaande ziek: Eksel.

lopende ziek: Eksel.

zo gaande en staande: Beverlo.

SUKKELEN

DC 32 (1960) (015a), N 84 (1981) (133, 136, 137, 140), N 107 (2001) (004, 005, 016); Beverlo Wb. (253), Hasselt Wb. (446), Kortessesem Wb. (497), Tungelroy Wb. (032).

Aanhoudend of telkens weer ziek of althans niet geheel gezond zijn. Informanten voor Neer, Lanklaar en Jeuk noteren ook het zelfstandig naamwoord **sukkelaar** voor een persoon die sukkelst. Voor Grevenbicht/Papenhoven is hiervoor **braggelaar** opgetekend.

sukkelen (ook *suggelen*): alg. in heel Lb.

aansukkelen: Venlo, Weert en Vlodrop.

aan het sukkelzen zijn: Neeroeteren en Schimmert.

aan de sukkel zijn: Sittard, Kinrooi, Bree, Maaseik, Wolder/Oud-Vroenhoven en Lommel.

op de sukkel zijn (ook *op de suggel zijn*): Bocholt, Genk, Bilzen, Achel, Eksel, Sint-Truiden en Lommel.

in het sukkelstraatje beland zijn (*in het suggelstraatje beland zijn*): Oplabbeek.

in het sukkelstraatje zijn: Thorn.

in het sukkelstraatje zitten: As.

blijven sukkelzen (*blijven suggelen*): Zutendaal.

kwakkelen (ook *kwekkelen*): Roermond, Kapel-in-'t-Zand, Maasniel, Posterholt, Maastricht, Kanne, Bilzen, Tongeren, Achel, Eksel, Hechtel, Houthalen, Kerkhoven en Oirlo.

aan de kwakkel zijn: Eksel.

pladeren (*plaaieren, plaren*): Blerick, Venlo en Mheer.

aan de plader zijn (*aan de plaar zijn*): Venray.

aan het pongelen blijven: Weert.

krankelijk zijn (ook *kränklich zijn*): Waubach, Kapel-in-'t-Zand, Susteren, Schimmert, Blerick en Venlo.

immer krank zijn: Montzen.

een krankte hebben (*een krenkde hebben*): Gulpen.

krankelen: Nieuwenhagen.

krakelen (ook *krakkelen*): Tienray en Kesseleik.

kramelen: Weert.

kruchelen (*krochelen*): Maastricht en Caberg.

kruchen (*krukken*): Kaulille.

braggelen: Geulle.

iet mankeren: Tongeren.

get mankeren: Maastricht.

kwalsteren: Beverlo Wb.

kwatsen: Kapel-in-'t-Zand, Kerkrade en Gulpen.

mankvleugelen: Borgloon.

mattelen: Hoeselt en Borgloon.

ongemoed zijn: Ell.

onhachtig ziek zijn: Genk.

WEGKWIJNEN

Kaart 79, pag. 274

N 84 (1981) (138), N 107 (2001) (020); Tungalroy Wb. (032).

Geleidelijk verzwakken of minder sterk, gezond e.d. worden, langzamerhand zijn kracht verliezen, zwaker worden (en uiteindelijk ten gronde gaan).

Aan het einde van het lemma staan enkele (schertsende) uitdrukkingen.

achteruitgaan: freq. Centr.Lb., Dommelds. en Demerkemp., zeldz. Oostlb.; ook in Vijlen, Alken, Sint-Truiden, Jeuk, Kerkhoven, Lommel, Venlo, Oirlo en Meerlo.

hinteraas gaan (*hingeroes gao*): Kerkrade, Eys en Vaals.

teren: Tungalroy, Swalmen en Schinnen.

afteren: Gulpen, Brunssum, Kerkhoven en Tessenderlo.

uitteren: Geleen, Doenrade, Klimmen, As, Stein, Eigenbilzen en Eksel.

wegteren: freq. Oostlb. en Kleverlds.; ook in Nieuwenhagen, Gulpen, Tungalroy, Bocholt, Geulle, Maastricht, Eksel,

- Hoepertingen, Loksbergen,
Blerick en Venlo.
- vortteren** (*voetteren*): verspr.
Oost.Zuidlb.; ook in Simpelveld.
- kwijnen**: verspr. Zuid.Oostlb.;
ook in Roermond, Montfort,
Posterholt, Ittervoort, Thorn, As,
Born, Maastricht, Hoeselt, Jeuk,
Leopoldsburg, Loksbergen en
Venlo.
- wegkwijnen**: verspr. Horns en aan-
sluitend Noord.Oostlb.; ook in
Beek, Maastricht, Caberg, Peer en
Lommel.
- vortkwijnen**: Hoeselt.
- kwelen**: Kunrade, Neer, Montfort,
Tungelroy en Stein.
- wegkwelen**: Meijel.
- teruglopen**: Weert.
- teruggaan**: Echt/Gebroek en
Grevenbicht/Papenhoven.
- zienderogen teruggaan**: Geleen.
- afgaan**: Weert en Eksel.
- aflopen**: Oirlo en Weert.
- afsterven**: Eys en Montzen.
- afhakelen**: Boekend, Venlo en
Montfort.
- afvallen**: Ell.
- vervallen**: Caberg.
- krimpen**: Bilzen.
- pratten**: Venray.
- slabakken**: Houthalen en As.
- treuren**: Loksbergen.
- uittreuren**: Wellen, Borgloon en
Tongeren.
- uitleven**: As.
- verkurijen**: Borgloon.
- verspuiten**: Gronsveld.
- versukkelen** (*versuggelen*): Heerlen.
- de pijp uitgaan**: Herten (bij
Roermond) en Sint-Pieter.
- uitgaan wie een kaars**: Kinrooi.
- vergaan lijk zout in de pot**: Vorsen.
- het niet meer lang trekken**: Lauw.

2.2 Ziekten en aandoeningen

In deze paragraaf komen verschillende ziekten en aandoeningen aan bod. In 2.2.1 worden eerst kort enkele algemene termen met betrekking tot ziekten behandeld, 2.2.2 behandelt verschillende verschijnselen (symptomen) met betrekking tot ziekten. Het gaat om lichamelijke ongemakken die in se niet als ziekte te beschouwen zijn. In 2.2.3 komen ten slotte de ziekten en aandoeningen zelf aan bod, ingedeeld naar de streek van het lichaam waarop ze betrekking hebben.

2.2.1 Algemeenheden

In deze inleidende paragraaf worden enkele algemene termen in verband met ziekten en ziekteverschijnselen behandeld. De onderstaande lemma's verwijzen niet naar een ziekte of aandoening zelf, maar duiden op de aard van het ongemak of op een soort ziekte.

ZIEKTE

Kaart 80, pag. 274

DC 02 (1932) (011), N 10 (1964) (006a),
N 84 (1981) (140), N 107 (2001) (005), SGV
(1914) (045), ZND 08 (1925) (114), ZND 32
(1939) (065);
Beverlo Wb. (309), Sint-Truiden Wb. (249),
Tungelroy Wb. (031);
Beenen, P. (1973) (163).

Het ziek-zijn, toestand van het ziek-zijn, van het lijden aan bepaalde stoornissen.

De lexicale variant *ziekt* komt uitsluitend voor in het Kleverlds. (zie ook op de kaart). Opmerkelijk is het ontstaan van een nieuw zelfstandig naamwoord **ziekzijn** (uit *ziek zijn*).

ziekte (ook *ziekde*, *ziekt*): alg.

Weertlds., Horns, Maaskemp.,
Bilzerlds., Tongerlds., Westlb.,
Truierlds., Brab.Lb., Lommels en
Kleverlds., freq. Noord.Oostlb.
en Centr.Maaslds., zeldz. Zuid.-
Oostlb. en Trichterlds.; ook in
Heerlen en Blerick.

ziekzijn, het -: Sint-Truiden Wb. en
in Diepenbeek, Kuringen, Zeppen-
ren, Wellen en Herk-de-Stad.

krankte (meestal *krenkde*): alg.

Zuid.Oostlb. en Trichterlds.,
verspr. Oost.Zuidlb. en Centr.-
Maaslds.; ook in Sint-Martens-
Voeren, Beegden, Herten (bij
Roermond), Thorn, Stevensweert
en As.

krankheid (ook *krankheit*): alg.

Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg.,
freq. Zuidgeld.Lb. en aansluitend
Noord.Oostlb., verspr. Zuid.-
Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.;
ook in Maasbree.

EEN ZIEKTE ONDER DE LEDEN HEBBEN

Kaart 81, pag. 275

N 10 (1961) (006a), N 84 (1981) (004, 133,
136, 137, 138, 140), N 107 (2001) (005),
N 109 (2001) (008);
Beverlo Wb. (309).

Een ziekte onder de leden hebben in
het algemeen, in geen goed vel ste-
ken.

Als benamingen voor specifiekere
aandoeningen zijn voor Reuver ook
**het aan de longen hebben, het aan
het hart hebben, het in de benen**

hebben en het in de rug hebben opgetekend.

in geen goed vel steken: verspr. Tongerlds. en Lonerlds., zeldz. Oostlb.; ook in Heerlen, Grevenbicht/Papenhoven, Guttecoven, Peer, Koersel, Hechtel, Sint-Truiden, Jeuk, Venray en Oirlo.

in geen goed vel zitten: Mechelen, Neer, Neerbeek, Kinrooi, Bocholt, Zutendaal, Maaseik, Roosteren, Kaulille, Eksel, Beverlo, Ottersum en Gennep.

in geen gezond vel zitten: Baarlo.

in geen goed gebloeds zitten: Klimmen.

in geen goede huid steken: Limbricht.

niet in een goede huid zitten: Klimmen.

niet in een goede huid steken: Gemmenich.

niet in een gezonde huid steken: Kerkrade.

niet in een goed vel zitten: Klimmen.

in een kwaad vel zitten: Eksel.

in een slecht vel steken: Kwaadmechelen en Caberg.

in een slecht lijf zitten: Rekem.

iets onder de leden hebben: Middelaar.

get onder de leden hebben: verspr. Noord.Oostlb. en aansluitend Horns en Centr.Maaslds.; ook in Bocholtz, Waubach, Schimmert, Valkenburg, Maastricht en Sint-Pieter.

get onder zijn leden hebben: Stein.

het onder de leden hebben: Posterholt en Bunde.

wat onder de leden hebben: Boeket/Heisterstraat, Tungelroy, Berg-aan-de-Maas, Blerick, Venlo, Oirlo en Meijel.

get onder de huid hebben: verspr. Oost.Zuidlb. en aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in Kerkrade.

get onder zijn vel hebben dat niet duwt: Haelen.

get onder het lijf hebben: Meers.

get onder zich hebben: Reuver en Swalmen.

een kwaal onder de leden hebben: Roermond.

een ziekte onder de leden hebben: verspr. Weertlds., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Panningen, Sittard, Genk, Meeswijk, Mechelen-aan-de-Maas, Wijk en Bokrijk.

een ziekte onder zijn leden hebben: Leopoldsburg.

een ziekte onder zich hebben: Afferden.

een krankte onder de leden hebben: verspr. Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Heerlerheide, Horn, Roermond en Blerick.

een krankte onder zijn leden hebben: Maastricht.

een krankte onder zijn gelederen hebben: Montfort.

een krankte onder de huid hebben: Ubachsberg, Schinveld, Ulestraten en Valkenburg.

een krankte onder het lijf hebben: Brunssum.

een krankte onder zich hebben: Tegelen.

een krankheid onder de leden hebben: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Heerlen, Schaesberg, Sittard, Geleen, Hoensbroek, Neeritter, Holtum, Blerick en Venlo.

een krankheid onder de glieder (du.) hebben: Rimborg.

een krankheid onder de huid hebben: Nieuwenhagen en Kerkrade.

een krankheid onder zich hebben: Boukoul.

iets op de leden hebben: Eksel en Diepenbeek.

iet op de leden hebben: Lommel en Gors-Opleeuw.

iets op zijn knoken hebben: Beverst.

iet op zijn knoken hebben: Gors-Opleeuw.

iet op zijn pens hebben: Gors-Opleeuw.

iet op zijn lijf hebben: Tongeren, Lauw, Vorsen en Loksbergen.

get op zijn lijf hebben: Rekem en Bunde.

get op het lijf hebben: Bree en Mechelen.

get op de zak hebben: Bocholtz.

get op zijn prij hebben: Maastricht.

get op zich hebben: Meerssen.

een ziekte op de leden hebben: Hechtel.

een ziekte op zijn leden hebben: Halen.

een ziekte op het lijf hebben: Bree, Tongeren, Hamont, Overpelt en Lommel.

een ziekte op zijn lijf hebben: Peer en Hasselt.

een ziekte op zijn pens hebben: Gingelom, Hasselt en Tongeren.

een ziekte op zijn knoken hebben: Neeroeteren, Hasselt en Val-Meer.

een krankte op het lijf hebben: Bocholtz.

een krankte op zijn lijf hebben: Hees.

een krankheid op het lijf hebben: Thorn.

een krankheid op zijn lijf hebben: Buchten.

een krankheid in de leden hebben: Kerensheide.

een krankheid in het lijf hebben: Beegden.

een krankte in het lijf hebben: Obbicht en Neerbeek.

een krankte in het gestel hebben: Oost-Maarland.

get in de huid hebben: Mechelen.

het in zijn knoken hebben: Paal en Wolder/Oud-Vroenhoven.

het in de knoken hebben: Reuver.

het in de benen hebben: Reuver.

het in de rug hebben: Reuver.

het in de leden hebben: Oplabbeek.

het onder de leden hebben: Posterholt en Bunde.

het aan de longen hebben: Reuver.

het aan het hart hebben: Reuver.

het zitten hebben: Overpelt.

afgaande zijn: Meijel.

teruggaande zijn: Meijel.

al jaren krank zijn: Wolder/Oud-Vroenhoven.

daar is get loos: Roermond.

een ziekte bij zich dragen: Tegelen.

er niet goed aan zijn: Oirlo.

geen goede keer in hebben: Puth.

naar de schop moeten: Nunhem.

niet gaar zijn: Maasniel.

niets goed op zijn lever hebben: Kanne.

onder de voeten in zijn: Opheers.

ongezet zijn: Tessenderlo.

tussen vel en vlees zijn: Valkenburg.

ziek in zijn knoken zijn: Achel.

ziek zijn: Broekhuizen.

ziekelijk zijn: Gingelom.

krankelijk zijn: Kerkrade, Heerlen, Montzen, Stevensweert en Veldwezelt.

INGEBEELDE ZIEKTE, INGEBEELDE ZIEK(E)

N 84 (1981) (141), N 107 (2001) (007);
Boorsem Wb. (072).

In dit lemma komen naast zelfstandige naamwoorden ook bijvoeglijke naamwoorden, werkwoorden en omschrijvende uitdrukkingen voor. In **de bibbelefenes hebben** (Boorsem Wb.) is *bibbelefenes* allicht een vervorming van **bibbezenes** (vgl. de lemma's **BIBBEREN**, **HUIVERING** in WLD III, afl. 1.1: *Het menselijk lichaam*), een samenstelling van *bibbelen* 'bibberen, beven' en *zeen* 'zenuw'. Hiermee vergelijkbaar is Bilzens **zenuwweren**: een samenstelling van *zenuw* en *weer* 'eelt, blaar'. De informant voor Bilzen noteert verder **koeienkont** voor een 'vrouw die lijdt aan een

ingebeelde ziekte' en **de pips hebben** voor 'eigenlijk niet ziek zijn, uitzien'. De uitdrukking **het mannetje van Borgloon is aan hem** (*het menneke van Laun is aan hem*) betekent in Bilzen 'vlug moe zijn'.

De Zolderse opgave *sinte-me-tunk* (lett. **sinte-mij-dunkt**) is te verklaren als spottende benaming vanuit de traditie om heiligen te aanroepen tegen ziekten.

ingebeelde ziekte (ook *ingebeelde ziekde*): freq. Dommellids.; ook in Nunhem, Susteren, Lutterade, Maaseik, Eigenbilzen, Hoeselt, Tongeren en Hoepertingen.

ingebeelde krankte (*ingebeelde krenkde*): Heerlen, Montfort, Brunssum, Klimmen, Rekem, Urmond, Maastricht en Kanne.

ingebeelde krankheid: freq. Oost.-Zuidlb.; ook in Simpelveld en Montzen.

inbeelding (ook *inbeling*): Heythuysen, Montfort, Posterholt, Amby, Weert, Ophoven, Stevensweert, As, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Caberg en Meijel.

inbeeld (ook *inbeel*): Kesseleik, Maastricht, Venlo, Venray en Sevenum.

inbeelde krankte: Schimmert.

ingebeeld (volt.deelw.): Merkelbeek, Bocholt, Tienray en Meijel.

ingebeeld krank: Vlodrop, Ophoven, Neeroeteren en Stein.

ingebeelde kranke, een -: Sint-Pieter en Vaals.

ingebeeld ziek: Bree.

met inbeelding geplaagd: Neer.

zich wat inbeelden: Genk.

zichzelf get wijsmaken: Geleen.

aanstand: Kapel-in-'t-Zand.

aanstel: Reuver.

aanstellen: Blerick en Boekend.

aansteller: Venlo en Stein.

denkziekte: Houthalen.

gedacht: Lommel.

hiep: Schinnen.

hypochonder: Maastricht.

hypocriet: Montfort.

idée fixe: Schimmert.

imaginair: Leopoldsburg.

komedie: Lommel.

komediant: Roermond.

kunsten: Venray.

neurastheniek: Jeuk en Lauw.

protocol: Eksel.

schijnziekte: Hoeselt.

superstitie (ook *suprostitie*): Maastricht.

verbeelding: Susteren.

gezonde kranke, een -: Venlo.

votblaadje (*votblaatsje*): Geulle.

zwartkijker: Maastricht.

pijn aan zijn lapje (*pijn aan zijn lepke*): Boorse Wb. en in Bilzen.

de bibbelefenes hebben (*de bubbelefenes hebben*): Boorse Wb.

zenuwweren (*de zinneweren*): Bilzen.

de pips hebben: Bilzen.

het mannetje van Borgloon is aan hem (*het menneke van Laun is aan hem*): Bilzen.

mannetjes maken (*mennekes maken*): Borgloon.

hij denkt dat hij ziek is: Lommel.

hij is ziek als hij eraan denkt: Eksel.

met de dunk geplaagd (*met de tunk geplaagd*): Doenrade.

sint-mij-dunkt (*sinte-me-tunk*): Zolder.

KWAAL

DC 02 (1932) (011), N 84 (1981) (139, 140), N 107 (2001) (005);

Beverlo Wb. (141), Kortessem Wb. (261), Tungelroy Wb. (032).

Ziekte, ziekelijke aandoening, lichamelijk ongemak. In deze oorspronkelijke algemene betekenis vroeger zeer gewoon, maar tegenwoordig wordt KWAAL meestal gebruikt in een

bepaktere toepassing, nl. langdurige, blijvende of telkens terugkerende ziekte.

Een informant voor Bilzen noteert ook de uitdrukking **ergens plichtig aan zijn**. Voor Swalmen is het bijvoeglijk naamwoord **ongezond** opgetekend en voor Kinrooi de omschrijving **erg kwaad**.

kwaal: alg. in heel Lb.

kwade kwaal: Eksel.

ongeneeslijke kwaal: Eksel.

slepende kwaal: Lommel.

slepende ziekte: Eksel en Hoeselt.

pluier (*ploewer*): Tungelroy Wb.

plaag: Bocholtz.

MANKEREN

Kaart 82, pag. 275

N 84 (1981) (131, 137, 143), N 107 (2001) (001, 002, 003, 016), SGV (1914) (023, 031), ZND 01 (1922) (821), ZND 32 (1939) (097), ZND m (Gessler, Godelaine, Houben); Boorseem Wb. (126), Kortessem Wb. (292, 449), Tungelroy Wb. (031); Beenen, P. (1973) (120).

Een gebrek, ongesteldheid aan het lichaam hebben. Niet in orde zijn.

mankeren: freq. in heel Lb.

mankatie hebben: Maastricht.

schelen: freq. in Nl.Lb., verspr. Maaskemp.; ook in Lauw, Eksel, Kortessem en Loksbergen.

fehlen (du.): freq. Oost.Zuidlb.; ook in Vaals, Roermond, Herten (bij Roermond), Swalmen, Brunssum en Amby.

hebben: Reuver, Montfort, Weert en As.

get hebben: Wolder/Oud-Vroenhoven.

iet hebben: Maastricht.

iets voelen: Venray.

haperen: Horn en As.

maulieren: Ell.

schorten: Gruitrode.

iemand wat zijn: Tungelroy.

in de weg zitten: Neer.

niet in de haak zijn: Blitterswijk.

EPIDEMIE

Kaart 83, pag. 276

N 84 (1981) (142), N 107 (2001) (006), ZND 32 (1939) (065); Kortessem Wb. (606).

Een besmettelijke ziekte die zich zeer snel uitbreidt en een groot aantal personen in een plaats aantast. Meestal verdwijnt deze ziekte weer geheel of bijna geheel na enige tijd. Voor Eksel zijn ook de omschrijvende uitdrukkingen **daar mag je niet bijkomen** en **het is onder de mensen** opgetekend. Een informant voor Borgloon noteerde voorts ook het bijvoeglijk naamwoord **raal**.

epidemie: alg. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. Maaskemp. en Centr.-Maaslds.; ook in Vaals, Weert, Maastricht, Sint-Pieter, Tongeren, Kaulille, Peer, Zolder, Zonhoven, Hoepertingen, Sint-Truiden, Jeuk, Vorsen, Leopoldsburg en Kerkhoven.

ziekte die besmettelijk is: freq. Maaskemp., Centr.Maaslds., Bilzerlds., Tongerlds. en Dommellds.; ook in Geistingen, Lanaken, Veldwezelt, Hasselt, Paal, Ulbeek, Gutshoven, Kwaadmechelen, Tessenderlo, Meldert en Lommel.

ziekzijn dat besmettelijk is: Diepenbeek.

krankte die besmettelijk is: Wijnandsrade, Rekem, Maastricht en Vroenhoven.

iets besmettelijks: Neeroeteren.

besmettelijke ziekte: verspr. Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Merkelbeek, Geistingen, Eigenbilzen, Vlijtingen, Achel, Hamont, Zonhoven, Hasselt, Heppen, Beverlo, Kwaadmechelen, Lommel en Meijel.

besmettelijke krankte: Geleen, Urmond, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht en Kanne.

besmettelijke krankheid: Posterholt, Doenrade en Oirsbeek.

besmetting: Eigenbilzen.

ziekte die smet: Kinrooi, Mechelen-aan-de-Maas, Bilzen, Zichen-Zussen-Bolder, Hoeselt, 's-Herenelderen en Rijkhoven.

krankte die smet: Mechelen-aan-de-Maas en Lanaken.

ziekte die smettelijk is: Zichen-Zussen-Bolder.

smettelijke ziekte: Vliermaal.

ziekte die aanhalig is: alg. Lonerlds., Truierlds. en aansluitend Demerkemp.; ook in Linkhout.

aanhalige ziekte: Wellen.

ziekzijn dat aanhalig is: Herk-de-Stad en Zepperen.

aanhalig ziekzijn: Sint-Truiden.

voortgaande ziekte: Peer en Genk.

ziekte die voortgaat: verspr. Maaskemp., Dommelds., Demerkemp., Beringerlds. en Brab.Lb.; ook in Lommel.

ziekte die voortloopt: Kaulille en Eksel.

ziekte die rondgaat: Hoeselt, Tongeren, Kortessem en Borgloon.

ziekte die overgaat: Houthalen, Heppen, Beringen en Leopoldsborg.

ziekte die overzet: Zolder.

ziekte die voortzet: Hasselt.

ziekte die aanzet: Kuringen.

ziekte die aansteekt: Oirlo, Meijel en Diepenbeek.

krankheid die aansteekt: Eupen.

krankheid die aanstekend is: Lontzen.

aanstekende krankheid: Moresnet.

ziekte die aanstekelijk is: Hasselt, Diepenbeek en Borgloon.

aanstekelijke ziekte: Achel.

aantastelijke ziekte: Leopoldsborg.

krankheid die vangt: Simpelveld, Eys en Lontzen.

krankte die vangt: Mheer en Sint-Martens-Voeren.

krankte die regeert: Geleen, Maastricht en Caberg.

ziekte die regeert: Maaseik en Tongeren.

ziekte die heerst: Blerick.

ziekte die plant: Weert.

overgang: Gronsveld, Gruitrode, Bilzen en Houthalen.

plaag: Montzen, Susteren, Mheer en Achel.

flodder: Eksel.

pluier: Lommel.

2.2.2 *Verschijselen*

In deze paragraaf worden verschillende verschijnselen (symptomen) behandeld die betrekking hebben op de lichamelijke gezondheidstoestand, maar niet als ziekte te beschouwen zijn. Vaak treden de onderstaande begrippen op als voorbode van een ziekte of gaan ermee gepaard. Soms betreffen zij niet meer dan een lichamenlijk ongemak.

Net zoals voor BLOED in WLD III, afl. 1.1: *Het menselijk lichaam*, is er geen lexicaal variatie opgetekend voor BLOEDEN, overal wordt **bloeden** gebruikt, zij het meestal de fonologische varianten *bloe*, *bloeien*, *bloewen*. Ook het begrip ZWEET vertoont geen lexicaal variatie, overal is **zweet** opgetekend, met ten oosten van de Benratherlinie de klankwettige variant *schweiss* (vgl. Du.).

BLEEK _____

Kaart 84, pag. 276

N 37 (1971) (004), N 84 (1981) (132), SGV (1914) (003), ZND 01 (1922) (096, 316), ZND 21 (1936) (029), ZND 23 (1937) (070), ZND m (Godelaine, GrGr, Mathys, Raymaekers, Vanderbeeken).

Van de gelaatskleur: zeer licht van kleur of zwakker gekleurd dan normaal, zonder blos.

Voor Tessenderlo en Vroenhoven is ook de vergelijking **zo wit als een dode** opgetekend.

bleek: freq. in heel Lb.

bläss (du.): freq. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg., verspr. Oostlb.; ook in Maasbracht en Opglabbeek.

wit: verspr. Tongerlds., Westlb. en Truierlds.; ook in Eys, Teuven, Eupen, Vlodrop, Posterholt, Neerglabbeek, Opoeteren, Zichen-Zussen-Bolder, Venlo, Middelaar, Oirlo en Meijel.

witjes (*wittekes*): Beverlo.

FLETS _____

Kaart 85, pag. 277

N 37 (1971) (004), N 84 (1981) (132), SGV (1914) (009), ZND 01 (1922) (316), ZND 21 (1936) (029), ZND 23 (1937) (070).

Ongezonder bleek of vaal, niet gezond. In sommige streken is er geen specifiek woord voor FLETS, men gebruikt er de meer algemene benamingen voor BLEEK (cfr. supra).

Voor Beverlo is ook **slechte couleur** (fr.) opgetekend.

flets: verspr. Oost.Zuidlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Dommellids. en Zuidgeld.Lb.; ook in Eys, Neer, Bilzen, Rosmeer, Beringen, Alken, Kortessem, Nieuwerkerken, Borlo, Tessenderlo, Loksbergen en Tienray.

pips: freq. in Nl.Lb.; ook in Ophoven.

kwips: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Rekem, Limmel, Eijsden en Heijen.

mips: Afferden, Merselo en Well.

snips: Ospel, Weert, Genk, Gelieren/Bret, Linde en Koersel.

vaal: verspr. Zuid.Oostlb., zeldz. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Meeuwen, Rekem en Maastricht.

gerstvaal: Weert.

vlas: As.

vlaskleurig: As.

vazel: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Susteren.

flauw: As, Neerpelt, Lummen, Beverlo, Wellen, Herk-de-Stad en Oostham.

flauwgeel: Hees.

geel: Lontzen, Posterholt, Meerssen en Geistingen.

grauw: Posterholt en Schimmert.

grijs: Blerick en Weert.

groen: Eys.

krijtwit: Lutterade.

wit wie de wand: Schimmert.

wit als een sneeuwschijter: Weert.

bleek als de dood van Ieperen:
Weert.

bleek als een lijk: Brunssum.

lijkbleek: Eksel en Caberg.

doodsbleek: Eksel.

leeps: Bocholt, Buggenum en Lanklaar.

geeps: Hunsel en Brunssum.

gelp: Oirsbeek.

gelps: Brunssum.

kwats: Maaseik.

kwatsetig: Valkenburg.

kwatsig: Heerlen.

dor: Schinveld.

mat: Kozen.

laf: Aalst-bij-St.-Truiden.

mottig: Zonhoven en Zutendaal.

schamel: Heythuysen.

schampig: Kessenich.

scheeps: Opglabbeek.

schraal: Thorn, Kessenich en As.

sip: Nieuwenhagen.

spits: Maaseik, Opoeteren en As.

weps: Sint-Truiden, Zonhoven en Bilzen.

BLEEK, FLETS ZIEN ———

N 37 (1971) (004), N 84 (1981) (132),
ZND 01 (1922) (316), ZND 21 (1936) (029),
ZND 23 (1937) (070).

Ongezond bleek of vaal uitzien, een ongezonde bleke of vale kleur hebben.

Aan het einde van het lemma staan ook verschillende uitdrukkingen en omschrijvingen. Voor de uitdrukking **uitzien wie een schacher aan het kruis** vermeldt de informant voor Noorbeek 'zoals de aan het kruis genagelde Christus'. Voor de Noorbeekse uitdrukking **uitzien wie een verscheurde christelier** licht dezelfde informant toe 'als een stuk-gescheurde catechismus'.

bleek uitzien: freq. Oost.Zuidlb., verspr. Noord.Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Zuidgeld.Lb.; ook in Heerlen, Schaesberg, Leuken, Eijsden, Diepenbeek, Eksel en Herk-de-Stad.

bleek zien: Meijel, Sint-Truiden en Martenslinde.

bleek zijn: Lanaken, Vroenhoven en Margraten.

bleek kijken: Tungelroy, Nunhem en Posterholt.

bleekjes kijken (*bleekskes kijken*): Bree.

bleekjes uitzien (*bleekskes uitzien*): Sittard, Schimmert, Bilzen en Jeuk.

blass (du.) **uitzien:** verspr. Oost.-Zuidlb. en Noord.Oostlb.; ook in Bleijerheide, Amstenrade, Hoensbroek en Klimmen.

blass (du.) **kijken:** Panningen.

blass (du.) **zijn:** Margraten.

pips uitzien: Ubachsberg, Schaesberg, Neer, Roermond, Geleen en Bilzen.

pips zien: Roermond en Ulestraten.

pips kijken: verspr. Kleverlds.; ook in Montfort en Blerick.

snips kijken: Weert.

snips uitzien: Genk, Gelieren/Bret en Waubach.

snip uitzien: Obbicht.

vaal uitzien: Heerlen, Herten (bij Roermond), Hoensbroek en Klimmen.

vaal kijken: Maasbree, Neeritter en Asenray/Maalbroek.

vazel kijken: Herten (bij Roermond).

vazel uitzien: Neer.

slecht uitzien: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Herten (bij Roermond), Geleen, Mheer, Oostham en Ottersum.

miserabel uitzien: Maasbracht, Guttecoven en Heerlen.

afgetrokken uitzien: Schimmert.

dor uitzien: Millen.

flauw kijken: Neerpelt.

flets uitzien: Blerick.

geel uitzien: Opitter en 's-Heren-elderen.

grijs kijken: Blerick.

groen uitzien: Eijsden.

leed uitzien: Wellen.

lelijk uitzien: Neerglabbeek.

schamel uitzien: Venlo.

schamel zien: Blerick.

schier uitzien: Ottersum.

sneeuw zien: Ulestraten.

sneeuws uitzien (*sniefs uitzien*): Thorn.

spits kijken: Weert.

wit kijken: Meijel, Achel en Eksel.

witjes uitzien (*wittekes uitzien*): Bilzen.

witjes zien (*wittekes zien*): Spalbeek.

uitzien alsof men achter een bezem gelamd heeft: Brunssum.

uitzien alsof men het lijkbred om de nek heeft hangen: Brunssum.

uitzien wie een verscheurde christelier: Noorbeek.

uitzien wie de schacher aan het kruis: Noorbeek.

uitzien wie groene gaar: Noorbeek.

uitzien wie een kaaseter: Martenslinde.

uitzien wie een kletsje kaas: Mechelen.

uitzien wie de dood: Maaseik.

uitzien zoals een lijk: Klimmen.

een lijkkleur hebben: Heerlen.

een blasse (<du.) kleur hebben: Montfort.

een grijs gezicht hebben: Hoensbroek.

een groen gezicht hebben: Schimmert.

zo groen als gras zien: Eijsden.

(PERSOON MET) BLEEK, FLETS GEZICHT

N 37 (1971) (004), ZND 23 (1937) (070).

bleekschijter: Broeksittard, Sittard, Schinveld, Neeroeteren, Maas-tricht en Paal.

bleke schijter: Diepenbeek.

bleekschijterd: Sittard.

bleekscheet: Jeuk.

bleekneus: Maastricht.

sneeuwschijter: Weert en Obbicht.

vlasschijter: Lommel.

schijtgezicht: Borgloon.

ziek gezicht: Heers.

ziekelijk gezicht: Neeroeteren, Mopertingen, Hoeselt, Gutshoven en Herk-de-Stad.

dodelijk gezicht: Eigenbilzen, Martenslinde en Vreeren.

doodselijk gezicht: Riksingen.

wie dood gezicht: Genoelselderen.

kaasgezicht: Sint-Lambrechts-Herk.

kaaskop: Heythuysen.

kaaseter: Martenslinde.

beddenzeikersgezicht: Mechelen-aan-de-Maas.

bleekgeel gezicht: Rijkhoven.

spitsgezicht: Neerpelt.

spitse, een -: Neerpelt.

groene, een -: Noorbeek.

witbek: Koersel en Neerpelt.

gezicht zo geel als was: Lanaken.

gezicht wie een elf uren-lijk: Bilzen.

gezicht wie een acht uren-arrest: Bilzen.

gezicht wie een oude: Stokkem.

gezicht wie een doodskop: Sint-Huibrechts-Hern.

juist een halve dode: Tongeren.

dood van Ieperen: Paal.

PIJN

Kaart 86, pag. 277

DC 03 (1934) (008), RND (072), ZND 08 (1925) (116a), ZND 44 (1946) (031); Beverlo Wb. (203), Boorsem Wb. (073), Tungelroy Wb. (033).

Lichamelijk lijden, smart.

pijn: alg. in heel Lb.

wee: freq. Ripuar. en Geullds., verspr. Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Tungelroy en Stein.

zeer: Koningsbosch, Overpelt, Beverlo, Kerkhoven, Venray en Broekhuizen.

PIJNSCHEUT

DC 60 (1985) (014, 015), N 10 (1961) (111), N 84 (1981) (146), N 107 (2001) (011), ZND 35 (1941) (064); Hasselt Wb. (391, 427), Kortessem Wb. (447).

Plotselinge, schietende pijn. Voor dit begrip is er nauwelijks gebedsvormende lexicale variatie. De verschillende trefwoorden worden dan ook vaak gebruikt m.b.t. andere lichaamsdelen. De verdeling van deze trefwoorden is overigens niet overal hetzelfde. Zo wordt b.v. in Hasselt Wb. **steek** vermeld m.b.t. een pijnscheut in de zij en **scheut** (*scheet*) m.b.t. het hoofd. In het Kleverlds. is **scheut** het gebruikelijke woord voor zowel een steek in de zijde (DC 60) als in het hoofd. In het Bilzerlds. daarentegen komt **steek** voor in beide betekenissen. **Kramp** heeft eerder betrekking op een pijnscheut in de spieren. Voor Oirlo is ook de uitdrukking **de pijn schiet me door de benen** opgetekend.

pijnscheut: Simpelveld, Montfort, Kinrooi, Bree, Genk en Peer.

scheut: verspr. Noord.Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Heerlen, Ingber, Gronsveld, Weert, Neeroeteren, Maaseik, Eisdén, Boorsem, Veldwezelt, Maastricht, Kanne, Bilzen, Eigenbilzen, Tongeren, Achel, Eksel, Hechtel, Zonhoven, Hasselt, Kortessem, Jeuk en Lommel.

heksenscheut: Maastricht.

steek: verspr. in heel Lb. behalve in het Weertlds. en Kleverlds.; wel in Venray.

kramp: verspr. in heel Lb. behalve in het Weertlds. en Kleverlds.

kriebel: Eys, Tungelroy, Boorsem, Stein en Maastricht.

kriebeling: Stevensweert, Montfort en Vlodrop.

kriemeling (*kiermeling*): Stevensweert.

beving: Loksbergen.

trekking: Loksbergen.

trilling: Loksbergen.

moeies: Bilzen.

spierpijn: Meijel.

stekende pijn: Lanklaar.

zengende pijn: Stein.

EEN PIJNSCHEUT VER- OORZAKEN

N 84 (1981) (146), N 107 (2001) (011).

Een samentrekkend gevoel geven of teweegbrengen.

trekken: Vaals, Eys, Montfort, Maastricht, Venlo en Meijel.

mieren: Herten (bij Roermond).

morren: Schimmert, Mheer, Thorn, Echt/Gebroek en Gors-Opleeuw.

murmelen: Heerlerbaan/Kaumer.

hompelen: Venlo.

jeuken: As.

knagen: Reuver.

snijden (*snijen*): Swalmen.

zinderen: Gruitrode.

KREUNEN VAN DE PIJN

Kaart 87, pag. 278

N 84 (1981) (145), ZND 01 (1922) (685),
ZND 28 (1938) (051), ZND m (Drieskens,
Michiels, Vanderbeeken);
Tungelroy Wb. (039);
Beenen, P. (1973) (167).

Een klagend geluid maken, kermen,
vaak als gevolg van pijn of van een
ander onaangenaam gevoel.

kermen: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb.
en Zuid.Oostlb., verspr. Noord-
Oostlb., Horns, Maaskemp.,
Centr.Maaslds., Trichterlds.,
Dommellds., Demerkemp.,
Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in
Weert, Eigenbilzen, Diepenbeek,
Hoeselt, Alken, Zepperen, Borg-
loon, Bevingen, Leopoldsburg en
Loksbergen.

kermeniën: Heythuysen.

kermenieten (*kremenieten, kremie-
ten*): Neer en Kapel-in-'t-Zand.

kermelieten: Heel, Herten (bij
Roermond) en Swalmen.

kreunen: freq. Maaskemp., Centr-
Maaslds., Westlb., Truierlds.,
Brab.Lb. en Lommels; ook in
Lutterade, Ulestraten, Amby,
Geistingen, Thorn, Stevensweert,
Maastricht, Caberg, Rosmeer,
Lauw en Rutten.

keken: freq. Bilzerlds., Tongerlds. en
Lonerlds.; ook in Heerlerbaan/
Kaumer, Stokrooie, Sint-Truiden
en Jeuk.

jammeren: freq. Tongerlds., verspr.
Maaskemp. en Bilzerlds.; ook in
Kunrade, Eys, Geleen, Rekem en
Hasselt.

kuimen: Heerlen, Ingber, Lontzen,
Herten (bij Roermond), Brunssum,
Tungelroy, Gruitrode, Neeroete-
ren, Opglabbeek, Grevenbicht/
Papenhoven, Opgrimbie, Caberg,
Vroenhoven, Martenslinde, Wellen
en Duras.

schreeuwen (*schreeuven*): verspr.
Demerkemp.; ook in Geleen,
Gruitrode, Maaseik, Neerpelt,
OZerpelt, Beverlo, Paal, Melveren,
Kerkom, Leopoldsburg en
Tessenderlo.

lamenteren: Swalmen, Opitter,
Opglabbeek, Lanklaar, Martens-
linde, Houthalen, Zonhoven,
Borgloon en Maasbree.

janken: Lanaken, Hees, Koninksem,
Neerpelt, Kaulille, Sint-Truiden en
Boekend.

jankeren: Weert, Wellen, Aalst-bij-
St.-Truiden en Boekend.

krimpen: verspr. Tongerlds.; ook in
Eupen, Urmond en Lanaken.

te keer gaan: Neer, Reuver, Venlo,
Venray en Meijel.

lelijk doen: Loksbergen.

kremselen (ook *krinselen*): Ulbeek,
Wellen en Rosmeer.

kruisen: Kwaadmechelen, Heppen
en Zonhoven.

permitteren (<fr.): Beringen, Venray
en Weert.

steunen: Lommel, Oostham en
Hamont.

beuken: Sint-Martens-Voeren.

creperen (<fr.): Blerick.

grijnen: Wilderen.

grijnzen: Wellen.

jengelen: Geleen.

jongsteren: Zonhoven.

kienen: Opglabbeek.

kreugen: Halen.

kreumelen: Remersdaal.

krieveren: Neerpelt.

kruipen: Hamont.

ineenkruipen: Sint-Truiden.

piepen: Hasselt.

roepen: Beringen.

snikken: Leopoldsburg.

zich kronkelen: Nieuwenhagen.

zich krullen: Rekem.

zuchten: Rotem.

BIBBEREN

Kaart 88, pag. 278

N 10a (1961) (028), N 84 (1981) (006), SGV (1914) (003), ZND 01 (1922) (077), ZND 01u (1924) (122), ZND 21 (1936) (021), ZND 28 (1938) (005), ZND B2 (1940sq) (420), ZND m (Coomans, Franssen, Godelaine, GrGr, Houben, Langohr, Mathys, Raymaekers, Vanderbeeken);
Beverlo Wb. (039), Boorseme Wb. (128), Hamont Wl. (096);
Beenen, P. (1973) (215).

Met korte, snelle bewegingen heen en weer gaan; rillen, trillen, beven. In de meest gewone opvatting van de koude, maar occasioneel ook van angst.

Voor Nuth/Aalbeek is ook de uitdrukking **wat zit je te ruiken**

(- *riecken*) opgetekend.

In **bibbelezenes** is het tweede lid afkomstig van *zeen* 'zenuw', vgl. het lemma ZENUW in WLD III, afl. 1.1: *Het menselijk lichaam*. Letterlijk betekent de uitdrukking **de bibbelezenes hebben** dus 'bibberende zenuwen hebben'.

bibberen: freq. Dommellds., Demerkemp. en Beringerlds., verspr. Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Truierlds., Getelds. en Kleverlds.; ook in Kerkrade, Heerlen, Waubach, Teuven, Montzen, Bilzen, Diepenbeek, Piringen, Koninksem, 's-Heren-elden, Hoepertingen, Kortessem, Tessengerlo, Lommel, Blerick en Venlo.

bibbelen: freq. Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds., Dommellds. en Kleverlds., verspr. in het zuiden

van het Oostlb-Rip. overgg.; ook in Gronsveld, Mheer en Banholt.

bibbelezenes hebben (*bubbelesenes hebben*): Maastricht.

beven: freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Truierlds. en Getelds., verspr. Zuid.Oostlb., Centr.-Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds., Beringerlds. en Lonerlds., zeldz. Maaskemp. en Demerkemp.; ook in Neer, Steyl, Overpelt, Kleine-Brogel, Tessengerlo, Lommel, Boekend, Venlo, Afferden en Merselo.

rijderen (*rijeren*): freq. Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Dommellds. en Demerkemp.; ook in Heerlerheide, Heerlen, Lanaken, Maastricht, Diepenbeek, Beverst, Beringen, Kozen, Ulbeek, Kortessem, Oostham, Linkhout, Lommel, Boekend, Afferden, Griendtsveen en Meijel.

rijdelen (*rijelen*): Lanaken.

razelen: freq. Zuidgeld.Lb., verspr. Ripuar., Oost.Zuidlb., Oostlb. en Kleverlds.; ook in Maastricht en Oost-Maarland.

sidderen: Kerkrade, Bocholtz, Vrusschemig, Rimborg en Horst.

schudderden: Montzen.

schuiveren: Tegelen, Geleen en Brunssum.

rillen: Venlo, Hoensbroek en Wolder/Oud-Vroenhoven.

trillen: Herten (bij Roermond).

klappertanden (*klaptertaan*): Beverlo.

denderen: Geistingen.

ze kloppen: Kuringen en Sint-Lambrechts-Herk.

HUIVEREN

Kaart 89, pag. 279

N 10 (1961) (096, 097, 098), N 10a (1961) (028), SGV (1914) (015), ZND 01 (1922)

(523), ZND 21 (1936) (021, 034), ZND 27 (1938) (034), ZND 49 (1958) (024 add.), ZND m (Franssen);
 Beverlo Wb. (093, 128), Boorse Wb. (072, 130), Kortessem Wb. (431, 456), Tungalroy Wb. (033, 047);
 Beenen, P. (1973) (230).

Een lichte, snelle rilling hebben ten gevolge van koude, koorts of een hevige gemoedsbeweging, vooral vrees, schrik of afschuw. Bij uitbreiding ook: voor iets terugschrikken, terugdeinzen, het niet aandurven of er slechts aarzelend toe besluiten. Voor Lontzen is ook de uitdrukking **het overloopt iemand ijskoud** opgetekend.

rijderen (meestal *rijeren*): freq. Weertlds., Horns, Maaskemp. en Centr.Maaslds., verspr. Oostlb., Trichterlds., Dommellds. en Demerkemp., zeldz. Beringerlds. en Lonerlds.; ook in Heerlen, Bilzen, Eigenbilzen, Diepenbeek, Beverst, Kwaadmechelen, Oostham, Zelem, Lommel, Blerick, Boekend en Broekhuizen.

rijdelen (*rijelen*): Vroenhoven en Moresnet.

schuiveren: freq. Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Kerkrade, Tongeren, Heks, Widooie, Rutten, Zonhoven en Kortessem.

schuiveringen hebben: Bunde.

de schuiver krijgen: Tongeren.

schuiven: Velden.

schuieren: freq. Bilzerlds.; ook in Tongeren.

schudderen (ook *schoeteren*): freq. Ripuar. en Oost.Zuidlb.; ook in Moresnet, Hoensbroek, Klimmen en Mheer.

schudderen hebben: Kelmis.

schuddertig zijn (*schoetertig zin*): Heck.

schuddelen: Tungalroy.

zich schudden: Bocholt, Tungalroy en Genk.

huiveren: verspr. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb. en Westlb.; ook in Broeksittard, Mheer, Weert, Thorn, Stevensweert, Genk, Elen, Piringen, 's-Herenelderen, Sint-Truiden, Leopoldsburg en Tessengerlo.

bibberen: freq. Dommellds., Demerkemp. en Beringerlds., freq. Maaskemp., Lonerlds., Truierlds. en Zuiderkemp., zeldz. Centr.-Maaslds., Bilzerlds. en Trichterlds.; ook in Heerlerheide, Baarlo, Munstergeleen, Molenbeersel, Thorn, Lommel, Wanssum en Meijel.

bibbelen: freq. Bilzerlds., Tongerlds., Trichterlds. en Lonerlds.; ook in Kelmis, Moresnet en Mielen-boven-Aalst.

razelen: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., verspr. Noord.-Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Maastricht, Oost-Maarland en Gingelom.

rijzelen (ook *ruizelen*, *reuzelen*): Tongeren, Riksingen, Hasselt, Wellen, Mielen-boven-Aalst en Jeuk.

beven: freq. Geullds. en Truierlds.; ook in Gemmenich, Mechelen, Lanaken, Vroenhoven, Rosmeer, Zichen-Zussen-Bolder, Wijer en Halen.

beveren: Scholen.

rillen: Heerlen, Tegelen, Oirsbeek, Hoensbroek, Bree, As, Roosteren, Hees, Maastricht, Tongeren, Achel, Bokrijk, Tessengerlo, Lommel, Venlo en Wanssum.

griezelen (ook *jruselen*): Heerlerheide, Lontzen, Valkenburg, Lanaken, Bilzen, Hasselt, Beverlo, Gingelom, Sint-Truiden en Gennep.

griezels krijgen: Gennep en Tegelen.

ganzenvel krijgen: Sint-Lambrechts-Herk.
kiekenvel krijgen: Sint-Lambrechts-Herk.
hoenderhuid hebben: Lontzen.
schruwelen: Rekem, Maastricht en Wijk.
schruweren: Neerbeek en Maastricht.
grillen: Tungalroy, Leopoldsburg en Broekhuizen.
grissen: Beverlo.
krimpen: Sint-Huibrechts-Lille en Beverlo.
ijsharen: Stein.
ozelen: Venlo.
sidderen: Simpelveld.
verschrikken: Hoeselt.
schrik hebben: Sint-Lambrechts-Herk.
bang zijn: Hoeselt.
oeieren: Tongeren.

HUIVERING

Kaart 90, pag. 279

N 10 (1961) (096, 097, 098), N 10a (1961) (028);
 Tongers Wb (546).

Een snelle, lichte rilling (ten gevolge van koude, koorts, schrik, afgrijzen, afschuw).

Weijnen en Ficq-Weijen (1995) beschouwen *sjevraoj* als een van de 'Luikerwaalse ontleningen' in het Maastrichts, vgl. Fr. 'chaud et froid'. In Tongeren sluit **sjaivëroì** volgens Stevens (Tongers Wb.) echter aan bij **sjaivëre** 'hуiveren', hij beschouwt *sjevëroì* er als een 'verwarring door homoniemen'.

Bibbelesenen is een samenstelling van *bibbelen* 'bibberen' en *zeen* 'zenuw', vgl. het lemma BIBBEREN.

schuivering: freq. Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en

Kleverlds.; ook in Heerlerheide, Heerlen, Opglabbeek, Kanne, Oost-Maarland, Val-Meer en Hasselt.

schuiveling: Meeswijk.

schuiver: freq. Oost.Zuidlb., Zuid.-Oostlb. en Kleverlds.; ook in Panningen, Leuken, Leveroy, Meers, Tongeren, Blerick en Venlo.

schuiverij (ook *sjevraoj*): verspr. Trichterlds.; ook in Valkenburg, Gronsveld en Tongeren.

huivering: verspr. Noord.Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.; ook in Rimburch, Maastricht, Opheers en Ottersum.

huiver: Tegelen, Venlo en Panningen.

rilling: verspr. Dommellds., Demerkemp., Beringerlds. en Zuiderkemp.; ook in Tegelen, Hoensbroek, Ulestraten, Weert, Bree, Meeuwen, Maastricht, Smeermaas, Lommel en Venlo.

ril: Achel en Tongeren.

schuddering (ook *schoetering*): Heerlen, Schaesberg, Hoensbroek en Klimmen.

schudder (ook *schoeter*): freq. Ripuar. en Oostlb.-Rip. overgg.; ook in Klimmen en Mheer.

schuier: Eigenbilzen.

schuiering: Hees.

schruwel (*schroevel*): Neerbeek.

schruweling (*schroeveling*): Wijk.

schruwerij (*schroeveraaj*): Maastricht.

bibber: Overpelt, Eksel, Koersel, Paal, Gingelom, Tessengerlo en Lommel.

bibbering: Gingelom.

bibbelesenen (*bubbelesenen*): Maastricht.

rijdering (*rijering*): Haelen, Baexem, Weert, Ell, Neeroeteren en Urmond.

rijder (*rijer*): Hamont en Weert.

razeling: Houthem, Oost-Maarland en Gingelom.

rijzeling (*rezeling*): Hasselt.
razel: Heerlen, Nieuwenhagen en Waubach.
rijzel: Bunde.
griazel: Gennep, Sint-Truiden en Heerlerheide.
gril: Lommel, Leopoldsburg en Broekhuizen.
schuw: Stein.

HUIVERIG

N 10 (1961) (096, 097, 098), N 84 (1981) (add.);
 Tungelroy Wb. (033), Venlo Wb.

Geneigd tot huiveren, een huivering gevoelend. Bij uitbreiding ook: terugdeinzend, aarzelend om iets te ondernemen.
 Een informant voor Klimmen noteert ook **niet happig**, dat uitsluitend gebruikt wordt in de betekenis van 'terugdeinzend', meestal ook met de implicatie van enige afschuw of weerzin.

schuiverig: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Meeuwen, Neeroeteren, Tongeren, Houthalen en Kwaadmechelen.
schuivertig: Schimmert en Rothem.
schuiverachtig: freq. Noord.Oostlb.; ook in Sittard, Nuth/Aalbeek, Tungelroy, Ell, Thorn, Echt/Gebroek, Holtum, Urmond, Maastricht, Heugem en Gennep.
schuiver: Neeritter.
huiverig: Rimborg, Panningen, Roermond, Houthem, Weert, Stevensweert, Roosteren, Echt/Gebroek, Kerensheide, Maastricht, Opheers en Ottersum.
huivertig: Sint-Pieter.
huiverachtig: Thorn.
schudderig (ook *schoeterig*): freq. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg.;

ook in Hoensbroek, Klimmen en Mheer.
schuierig: Eigenbilzen.
schuierachtig: Hees en Val-Meer.
rijderig (*rijerig*): Weert, Bocholt, Bree, Hamont, Koersel en Paal.
rijderachtig (*rijerachtig*): verspr. Maaskemp.; ook in Sittard, Meeswijk, Mechelen-aan-de-Maas en Meijel.
razelig: Heerlen, Gingelom en Blerick.
rijzelig: Bunde.
razelachtig: Waubach.
rijzelachtig (*rezelachtig*): Hasselt.
kouwelijk: Weert, Neerpelt, Hasselt en Tessenderlo.
schruwelig (*schroevelig*): Neerbeek en Wijk.
schruwelachtig: Meeswijk.
bibberig: Overpelt en Maastricht.
bibberachtig: Lommel, Tessenderlo en Eksel.
bibbeltig: Moresnet.
rillig: Ulestraten.
rillerig: Bree.
rilkou: Achel.
ozelig: Venlo.
karezig: Hasselt.
schuizelig: Mechelen.
schuw: Belfeld en Bunde.
griazelig: Sint-Truiden.
schrikachtig: Eksel en Maastricht.
angstig: Nieuwenhagen.
bangelijk (*benkelig*): Voerendaal.

KIPPENVEL

Kaart 91, pag. 280

N 10 (1961) (072), N 109 (2001) (056);
 Beverlo Wb. (125), Kortessem Wb. (175, 259), Tungelroy Wb. (013);
 Beenen, P. (1973) (138).

Verschijsel waarbij ten gevolge van koude of schrik door de contractie van kleine spiertjes talloze kleine pukkels op de huid ontstaan, waar-

door die gaat gelijken op de huid van een geplukte kip.

hennenvel (ook *hennenvelle*): freq.

Oost.Zuidlb., Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds. en Dommelllds., verspr. Kleverlds.; ook in Voerendaal, Heerlerheide, Montfort, Vlodrop, Posterholt, Weert, Tungalroy, Hechtel, Hasselt, Beverlo, Opheers, Kortessem, Wellen en Lommel.

hennenhuid: verspr. Maaskemp.; ook in Hoensbroek en Tungalroy.

henhuid: Meeswijk.

hennenvlees: Maastricht, Tongeren, Hoepertingen en Gingelom.

hennepokken: Eigenbilzen.

hanenvel: Venlo en Bree.

haansvel: Kerensheide.

hoendervel (ook *hoendervelle*): freq.

Ripuar., Oostlb.-Rip. overgg. en Noord.Oostlb., verspr. Zuid.-Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Nederweert, Leveroy, Oost-Maarland en Ottersum.

hoenderenvel (ook *hoenderenvelle*):

alg. Horns, verspr. Weertlds.; ook in Beegden, Roermond, Maaseik, Roosteren en Echt/Gebroek.

hoenderhuid: Kerkrade, Bocholtz, Mechelen, Boukoul en Leuken.

hoenderenhuid: Neeritter.

kippenvel (ook *kippenvelle*): freq.

Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Centr.-Maaslds. en Trichterlds.; ook in Bocholtz, Maasbracht en Zonhoven.

kiekenvel: freq. Demerkemp., Beringerlds., Truierlds. en Brab.Lb.; ook in Alken en Hoepertingen.

kiekenvlees: Hasselt, Gingelom, Tessengerlo en Zelem.

kuikenvlees: Urmond, Hees, Tongeren en Kortessem.

kuikenvel: Gors-Opleeuw en Tongeren.

ganzenvel (*gazenvel*): Hasselt en Tongeren.

ganzenhuid (ook *gazenhuid*):

Velden en Kerkrade.

tietenvel: Tegelen.

VERKILLEN

Kaart 92, pag. 280

N 10 (1961) (107, 111), N 84 (1981) (006), SGV (1914) (018, 040), ZND 01 (1922) (622), ZND 01u (1924) (122), ZND 28 (1938) (005), ZND B1 (1940sq) (055); Beverlo Wb. (128), Tungalroy Wb. (030).

Koud of kouder worden, in toenemende mate een gewaarwording van koude geven, afkoelen.

killen: freq. Oost.Zuidlb., Zuid.-Oostlb., Horns en Centr.-Maaslds., verspr. Noord.Oostlb.; ook in Simpelveld, Weert, Bree, As, Maastricht, Riksingen en Jeuk.

verkillen (ook *vergillen*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Beegden, Hunsel, Kinrooi, Meeuwen, Maastricht, Vlijtingen, Vliermaal, Veulen, Heers en Kortessem.

krimpen: freq. Kleverlds.; ook in Heel, Herten (bij Roermond), Schinveld, Amby, Nederweert, As, Genk, Rekem, Maastricht, Rosmeer, 's-Herenelderen, Zonhoven, Beverlo en Aalst-bij-St.-Truiden.

verkrimpen: Heel en Koninksem.

ineenkrimpen: Belfeld, Dieteren, Grevenbicht/Papenhoven, Oirlo en Maasbree.

ineenkruipen (ook *ineekroefen*): Lanklaar en Simpelveld.

kleumen: Kessel, Mheer, Laak, Sint-Pieter, Sint-Huibrechts-Lille, Blerick en Gennep.

verkleumen: zeldz. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Mheer,

Laak, Elen, Borgharen, Sint-Pieter, Beringen en Blerick.

tinkelen: Sevenum en Maasbree.

tintelen (ook *tintsel*): freq. Dommellds.; ook in Nunhem, Vlodrop, Nieuwstadt, Haler, Bree, Maastricht, Blerick, Venlo en Swolgen.

tinteren: Grevenbicht/Papenhoven.

stijf worden: Eys, Montzen, Reuver, Swalmen, Wijnandsrade, Overpelt en Meijel.

hard worden: Venray.

voos worden: Paal en Beringen.

verstijven: Vijlen, Belfeld, Bingelrade, Schinveld, Heer, Eijsden en Blitterswijck.

pitsen: Zonhoven, Gelinden, Sint-Truiden, Oostham, Loksbergen en Halen.

kou lijden: Horn, Schimmert, Thorn en Arcen.

koud worden (ook *kald werren*): Thorn, Heusden, Lottum en Merselo.

kouden (*kalden*): Venray.

houken: Bilzen.

ijzen: Arcen en Venlo.

kietelen: Hamont, Maastricht en Welkenraedt.

kreupelen (*kriepelen*): Bommerhoven.

krevelen: Opglabbeek en Genk.

krijgen van de kou: Remersdaal.

verkleuren: Nederweert.

vernikkelen: Wolder/Oud-Vroenhoven.

verozelen: Venlo.

verrekken: Bilzen.

zungelen: Guttecoven, Geleen en Valkenburg.

VERKLEUMD

Kaart 93, pag. 281

N 10 (1961) (107), N 84 (1981) (006), SGV (1914) (018, 040), ZND 01 (1922) (622), ZND 01u (1924) (122), ZND 28 (1938)

(005), ZND B1 (1940sq) (055), ZND m (Godelaine).

Bevangen door de koude, stijf van de koude.

stijf: freq. in NI.Lb., Maaskemp. en Dommellds., verspr. in overig Lb.

stijf bevroren: Klimmen.

verstijfd: verspr. Maaskemp., Centr.-Maaslds., Dommellds., Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Heerlen, Tegelen, Baexem, Sittard, Geleen, Valkenburg, Weert, Molenbeersel, Maastricht, Wijk, Diepenbeek, Beringen, Sint-Truiden, Boekend, Venray, Wanssum en Horst.

versteven: freq. Demerkemp., Lonerlds., Truierlds. en Brab.Lb.; ook in Genk, Tongeren, Hamont, Heppen en Paal.

verkild: freq. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds., verspr. Bilzerlds., Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Heerlerheide, Waubach, Roermond, Meeuwen, Opglabbeek, Eksel, Hasselt, Gingelom, Blerick en Middelaar.

verkleumd: zeldz. Maaskemp., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Bocholtz, Heerlen, Baarlo, Ulestraten, Valkenburg, Ell, Ittervoort, Eigenbilzen, Rosmeer, Rijkhoven, Stevoort, Zonhoven, Paal, Hoepertingen, Oostham, Tessengerlo, Boekend, Gennep en Broekhuizen.

bevroren (ook *bevrozen*): verspr. Truierlds. en Beringerlds., zeldz. Demerkemp., Lonerlds. en Tongerlds.; ook in Kerkrade, Vaals, Kapel-in-'t-Zand, Mheer, Weert, Maaseik, Rotem, Urmond, Maastricht en Neerpelt.

half bevroren: Herten (bij Roermond), Berg-en-Terblijt, Rosmeer, Alt-Hoeselt en Heusden.

blauw: Bree, Koninksem, Beverlo, Alken, Ulbeek, Mettekoven, Sint-Truiden en Venlo.

zo blauw als een lei: Berg-aan-de-Maas.
schotelblauw: Kerkrade.
paars: Kwaadmechelen.
groen: Leopoldsburg.
koel: Brunssum.
kil: Eys.
killig: Meijel, Eksel en Hoeselt.
koudig (*kaldig*): Sevenum.
kouderig (*kalderig*): Meerlo en Blerick.
kouwelijk: Ell.
koud: Leopoldsburg.
koud, door en door - (*door en door kald*): Venlo.
koud, hardstikke -: Stevensweert.
ijskoud (ook *ijskald*): Venlo en Neeritter.
steenkoud: Stein.
stijfkoud: Buggenum en Mechelen.
gans hard: Melveren.
ineengekrompen (*ineegekromp*): Riemst.
ingeslapen: Welkenraedt.
opengetrokken: Bevingen.
ozelig: Venlo en Baarlo.
schraal: Venlo.
sneeuw (*snaaif*): Lauw.
verkoud: Heerlerheide.
verozeld: Tegelen, Belfeld en Boukoul.
wreed (*vree*): Neer.

STIJF VAN VINGERS EN HANDEN

Kaart 94, pag. 281

N 10 (1961) (111), N 109 (2001) (057).

Niet of alleen met moeite en pijn te bewegen vingers of handen hebbend, meestal ten gevolge van koude of verwonding.

Voor Hasselt en Diepenbeek is eveneens het zelfstandige naamwoord **houten handen** (*houten haan*) opgetekend. Informanten voor Tegelen en Tongeren noteerden eveneens het bij-

voeglijk naamwoord **houterig**. Voor Tegelen is voorts ook **latterig** opgetekend.

stijf: freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Centr.Lb., Westlb. en Kleverlds., verspr. Noord.Oostlb. en Zuidgeld.Lb.; ook in Sint-Truiden, Jeuk, Kwaadmechelen en Lommel.

scheef: freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns en Zuidgeld.Lb., verspr. Kleverlds.; ook in Heerlerheide, Geleen, Ulestraten, Kerensheide, Vorsen, Kwaadmechelen en Tessenderlo.

krom (ook *kromp*): Puth, Ulestraten, Lanklaar, Grevenbicht/Papenhoven, Hechtel, Alken en Vorsen.

stram (ook *stramp*): verspr. Truierlds.; ook in Heerlerheide, Ophoven, Neeroeteren, Lauw, Eksel, Zonhoven en Tessenderlo.

lam: Meeswijk.

KOORTS

Kaart 95, pag. 282

RND (075), SGV (1914) (018), ZND 01 (1922) (651), ZND 28 (1938) (029), ZND m (Drieskens, Dupont, Franssen, Godelaine, Houben, Langohr, Mathys, Raymaekers, Vanderbeeken); Beverlo Wb. (134), Boorse Wb. (071), Hamont Wl. (063), Kortessem Wb. (247), Tungelroy Wb. (033).

Begeleidend verschijnsel bij verschillende ziekten, gekenmerkt door een verhoogde lichaamstemperatuur (m.n. boven 38°C), versnelling van de polsslag en de ademhaling, vermoeidheid en soms door koude rillingen, duizeligheid en ijlen.

Voor Wanssum, Horst en Beringe is ook het bijvoeglijk naamwoord **koortsig** opgetekend.

koorts (ook *koortse, koortsen, koorst, kors, korse, korsen, kots, kotse*): alg. Oostlb., Centr.Lb., Westlb., Truierlds., Brab.Lb., Lommels, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Nieuwenhagen, Rimburch en Remersdaal.

fiaber (du.): alg. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg. en aansluitend Zuid.-Oostlb.

brand: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Sint-Martens-Voeren en Gutte-coven.

hits (*hitst*): Genk.

snop: Remersdaal.

ZWETEN

N 10a (1961) (021), SGV (1914) (047), ZND 08 (1925) (143), ZND m (Drieskens, Dupont, Houben, Raymaekers, Welter).

Transpireren, lichaamsvocht verliezen, uitwasemen door de poriën van de huid, zweet van zich geven. Voor het begrip ZWEET is er geen lexicale variatie in de Limburgse dialecten, overall is **zweet** opgegeven.

zweten: alg. in heel Lb.

zweet laten: Kuringen en Hoepertingen.

IJLEN

Kaart 96, pag. 282

N 84 (1981) (144), N 107 (2001) (008); Beverlo Wb. (110), Boorseme Wb. (072, 121).

Licht in het hoofd, zinneloos zijn en daardoor verward, onsamenvangend spreken zonder zich daarvan bewust te zijn. Vooral ten gevolge van koorts.

Voor Merkelbeek is ook het zelfstandig naamwoord **delirium** opgetekend.

ijlen: alg. in het westen van Belg.Lb., freq. in overig Lb.

bazelen: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Maaskemp., Centr.-Maaslds. en Trichterlds.; ook in Weert, Kinrooi, Bilzen, Hoeselt, Eksel en Meijel.

dollen (ook *dullen*): verspr. Zuid.-Oostlb.; ook in Eys, Reuver, Nunhem, Ell, Ophoven, Boorseme, Rekem, Maastricht, Kanne, Bilzen, Eksel, Kerkhoven en Sevenum.

raaskallen: verspr. Horns en Maaskemp.; ook in Kunrade, Brunssum, Amstenrade, Maaseik, Geulle, Wolder/Oud-Vroenhoven, Achel, Eksel en Venlo.

bageren: freq. Noord.Oostlb.; ook in Doenrade en Grevenbicht/Papenhoven.

fabelen: freq. in het zuidwesten van Oost.Zuidlb.; ook in Noorbeek en Terlinden.

razelen: Opblabbeek, As, Kaulille, Eksel en Venray.

brazelen: Brunssum, Heerlen en Kerkrade.

wazelen: Weert en Swalmen.

dazelen: Kinrooi.

kozelen: Eigenbilzen.

koorts hebben: Rekem.

fiabern (du.): Ingber.

misslaan: Stein.

lallen: Achel.

opvoeren: Tongeren.

ernaast praten (*dernaast praten*): Meijel.

erneven praten (*derneven praten*): Oirlo en Tienray.

erneven kallen (*derneven kallen*): Weert en Tungelroy.

erneven doen (*derneven doen*): Venray.

erlang praten: Lommel.

erlang zijn: Lommel.

durchein (du.) **kallen** (*durchee kallen*): Montzen.

dooreen zijn: Urmond.

al dooreen slaan: Eksel.

er vanal uitslaan: Eksel.
vanal zeggen: Eksel.
schuine kal vertellen: Bree.
ervanaf zijn: Eksel.
niet waard zijn: Eksel.
bekoekeld zijn: Borgloon.
leeg zijn: Lauw.

DUIZELIG

Kaart 97a, pag. 283
 Kaart 97b, pag. 283

DC 60 (1985) (011, 012), N 07 (1961) (036a, 036b), N 10a (1961) (032), N 84 (1981) (148, 150), N 107 (2001) (009, 010), SGV (1914) (008), ZND 01 (1922) (257), ZND 23 (1937) (041a, 041b, 041c), ZND m (Langohr); Beverlo Wb. (066), Hasselt Wb. (122), Tungelroy Wb. (031); Beenen, P. (1973) (108, 114).

Draaierig, licht in het hoofd. Door een verzwakking van het evenwichtsgevoel de neiging tot vallen hebbend. **Aardig** heeft hier wel de betekenis van ‘zonderling, ongewoon, eigenaardig’ en niet deze van ‘lief, aange-naam’. Voor de oorspronkelijke betekenis van **daverwatic** wordt hier verwezen naar het lemma DAVERWAAT ‘blad van de zeis dat zijn spanning heeft verloren en “klappert” bij het maaien’ in WLD I.3: *Weidebouw*, p. 47.

duizelig: freq. in heel Lb. behalve in het zuidwesten, waar het verspr. is.
duizelachtig: verspr. Bilzerlds.; ook in Helden/Everlo, Meeressen, Heer, Molenbeersel, Thorn, Opoeteren, Niel-bij-As, Holtum, Maastricht, Riksingen, Millen, Kaulille, Stevoort en Sint-Lambrechts-Herk.
duizeletig: Zichen-Zussen-Bolder.
duizeltig: Montzen, Henri-Chapelle, Schinveld, Mheer en Wolder/Oud-Vroenhoven.

duisdig: Venray.
duizig: Kerensheide en Nieuwenhagen.
duizel: Genoelselderen, Val-Meer en Zichen-Zussen-Bolder.
duizelijk: Maastricht.
verduizelijk: Hees.
verduizelig: Echt/Gebroek en Bunde.
verduizeld: freq. Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Kortesem, Blerick, Merselo, Meijel en Sevenum.
beduizeld: Arcen en Sittard.
verduisterd: freq. Lonerlds. en Truierlds.; ook in Diepenbeek, Vliermaal, Kuringen en Linkhout.
schwindlig (du.) (ook *schwindelig*): freq. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg.; ook in Wijnandsrade, Mheer, Stein en Venlo.
dol (ook *dolle, dul, dulle*): freq. in heel Lb. behalve in het zuidwesten, waar het verspr. is.
hoorndol: Paal.
dolachtig: Eigenbilzen.
zat: freq. Tongerlds., Lonerlds., Beringerlds., Truierlds. en Getelds., verspr. Demerkemp.; ook in Tegelen, Herten (bij Roermond), Posterholt, Ulestraten, Klimmen, Martenslinde, Eksel en Oostham.
drongen: verspr. Geullds.; ook in Epen.
draaierig: Roermond, Sittard, Gruitrode, Opglabbeek, As, Rekem, Geulle, Maastricht, Sint-Pieter, Eigenbilzen, Achel, Eksel, Peer, Sint-Lambrechts-Herk, Mechelen-Bovelingen, Sint-Truiden, Leopoldsburg, Kwaadmechelen, Lommel, Velden, Venlo, Venray en Tienray.
draaiachtig: freq. Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Bilzen, Koersel, Hasselt, Herk-de-Stad, Jeuk en Linkhout.

licht: Panningen, Heel, Maasniel, Oirsbeek, Ulestraten, Beverst, Stevoort en Wellen.
locht (ook *lucht*): Roermond, Herten (bij Roermond), Montfort, Limbricht, Sittard, Klimmen en Beverlo.
dazelig: Weert, Neeritter, Mechelen-aan-de-Maas, Boorseme, Bilzen en Hasselt.
dwazelig: Kelmis.
dazelachtig: Helden/Everlo, Heel, Herten (bij Roermond), Boeket/Heisterstraat, Mechelen-aan-de-Maas, Bilzen en Sevenum.
dantelachtig: Kortessem en Wellen.
daverwatig: Linde.
aardig: Oplabbeek, Hechtel, Mechelen-Bovelingen en Loksbergen.
kwelijk: Genk, Bilzen, Rosmeer, 's-Herenelderen, Neerpelt, Beverlo en Beringen.
suf: Tessenderlo, Overpelt en Heugem.
versuft: Hamont en Geistingen.
zwijmelig: Afferden en Boorseme.
betoerveld: Hoensbroek.
drosachtig: Kortessem.
droezelig: Hechtel.
gedraaid: Kuringen.
gek: Borgloon.
teut: Meerssen.
tronkel (ook *dronkel*): Zonhoven.
tureluut: Borgloon.
uitvluchtig: Hasselt.
hoofdvluchtig: Martenslinde.
vaal: Montzen.
wazelig: Weert.
wazig: Riksingen.

DUIZELIG ZIJN

DC 60 (1985) (012), N 07 (1961) (036a, 036b), N 84 (1981) (147, 148, 150), N 107 (2001) (009), ZND 23 (1937) (041a, 041b, 041c).

Draaiërg in het hoofd zijn of worden, de neiging hebben om te vallen.

Aan het einde van het lemma staan enkele uitdrukkingen. Voor Sint-Truiden is voorts het zelfstandig naamwoord **draaiërg** opgetekend.

duizelen: Roermond, Elen en Brunssum.
verduizelen: Tungalroy en Schimmert.
dazelen: Boeket/Heisterstraat en Tungalroy.
zwijmelen: Kesseleik, Sint-Truiden en Maastricht.
draaiërg, beginnen te -: Geistingen, Kuringen, Beringen en Halen.
draaiërg, aan het - zijn: Hoensbroek.
draaiërg, ze zien -: Tegelen.
draaiërg, het draaiërg hem: Niel-bij-As.
draaiërg, het draaiërg me: Oirlo.
draaiërg, alles draaiërg mich: Hechtel.
draaiërg, de kop draaiërg mich: Eys.
draaiërg in de kop: Sint-Truiden.
draaiërg wie een dop: Eksel.
draaiërg wie kokkerel: Sittard.
voortdraaiërg (*foetdreë*): Borgloon.
aan draaiërgen lijden: Ophoven.
dubbel zien: Grevenbicht/Papenhoven.
gammel worden: Velden.
rad worden: Venlo.
toervelen: Sittard.
zungelen: Echt/Gebroek.
de klotten kwijt zijn: Lummen.
zijn sus kwijt zijn: Paal.
een slag van de molen gekregen hebben: Eksel.
de hemel voor een doedelzak aanhoren: Venlo.

DUIZELING, DUIZELIGHEID

DC 60 (1985) (010, 011), N 84 (1981) (150), N 107 (2001) (010), ZND m (Dupont).

Draaiërg of leegte in het hoofd. Toestand van het duizelig-zijn, het onderhevig-zijn aan duizelingen.

duizeligheid: verspr. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Stokkem en Lommel.
duizeligheids: Zonhoven, Hasselt en Bilzen.
duizeling: verspr. Maaskemp., zeldz. Oostlb. en Horns; ook in Heerlen, Gulpen, Urmond, Maastricht, Caberg, Kaulille en Meijel.
duizelinkje: Vaals.
verduizeling: Meerlo.
dolling: Kanne.
dolheid: Montfort.
dolligheid: Rekem, Uikhoven, Eksel en Hechtel.
dolligheids: Bilzen en Eigenbilzen.
draaiing: Ophoven, Loksbergen en Tongeren.
schwindel (du.): Oirsbeek, Nieuwenhagen en Montzen.
soezen, het -: Kunrade.

BEZWIJMING

N 84 (1981) (147, 148), N 107 (2001) (009), ZND B1 (1940sq) (046); Beverlo Wb. (075), Hasselt Wb. (136).

Onmacht, flauwte.

flauwte: freq. Oost.Zuidlb., Zuid.-Oostlb. en Trichterlds., verspr. Noord.Oostlb., Horns en Kleverlds.; ook in As, Genk, Urmond, Bilzen, Eigenbilzen, Kaulille, Eksel, Hasselt, Beverlo, Jeuk, Leopoldsburg en Loksbergen.
zwakte: Boorsem.
onmacht: Heerlen, Roermond, Susteren, Lutterade, Oirsbeek, Born, Geulle, Caberg, Bilzen, Hoepertingen, Blerick en Venlo.
zwijs: Reuver, Weert, Gruitrode en Meijel.
zwijsmel: Gennep en Montfort.
bezwijming: Lozen en Meeuwen.
beslag: Venray.

FLAUWVALLEN

DC 60 (1985) (009, 010), N 07 (1961) (036b), N 84 (1981) (147, 148), N 107 (2001) (009), ZND 23 (1937) (041a, 041c), ZND 32 (1939) (062), ZND B1 (1940sq) (046); Boorsem Wb. (072).

In onmacht vallen, bezwijmen; het bewustzijn verliezen.

flauwvallen: freq. in Nl.Lb. en grensgebied, Maaskemp. en Dommelds., verspr. in overig Lb.
een flauwte krijgen: Maastricht.
kwalijsk vallen (ook *kwalijsk vallen, kolk vallen, kollig vallen*): freq. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds., verspr. Ripuar., Maaskemp., Bilzerlds., Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Roermond, Montfort, Ophoven, Stevensweert, Achel, Eksel, Houthalen, Beringen, Loksbergen en Lommel.
kwalijsk worden (ook *kolk worden, kollig worden*): verspr. Oost.-Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Trichterlds., zeldz Maaskemp.; ook in Eysgelshoven, Roermond, Montfort, Ell, Haler, Vlijtingen, Houthalen, Paal en Jeuk.
van zijn sus vallen: verspr. in Belg.Lb.
van zijn sus gaan: Ophoven, Mechelen-aan-de-Maas, Opgrimbie en Lommel.
van zijn sus af gaan: As, Tungalroy, Zonhoven, Linde, Kessenich, Riksingen en Sint-Lambrechts-Herk.
van zijn sus af vallen: Neerglabbeek.
van zijn susje vallen: Lanklaar.
om zijn sus gaan: Tungalroy.
sus neervallen: Mechelen-aan-de-Maas.
verduizeld neervallen: Helden/ Everlo, Horn, Montfort, Nieuwstadt, Ophoven, Opglabbeek,

- Dilsen, Stokkem, Uikhoven en Maasbree.
- verduizeld vallen:** Rekem, Blerick, Boekend, Tienray en Maasbree.
- verduizeld worden:** Helden/Everlo, Horn en As.
- sterren zien:** Nieuwstadt, Neerbeek, Sittard, Kessenich, Zutendaal, Lanaken, Maastricht, Caberg, Zichen-Zussen-Bolder, Koersel, Beverlo en Paal.
- sterretjes zien** (*sterkes zien*): Sittard, Puth, Heer, Nederweert, Maastricht, Eijsden en Sint-Truiden.
- van zijn klot vallen:** Opglabbeek, Bilzen, Eigenbilzen, Eksel, Hasselt, Borgloon en Lommel.
- van zijn klot gaan:** Opglabbeek, Stokkem, Tongeren, Gors-Opleeuw en Lommel.
- van zijn klot af gaan:** As en Hasselt.
- van zijn klot af vallen:** Spalbeek en Zonhoven.
- van zijn klotje vallen** (ook *van zijn klotsje vallen*): Tongeren, Val-Meer en Vreeren.
- klot neervallen:** Mechelen-aan-de-Maas.
- stokje vallen** (*stokske vallen*): Reuver.
- van zijn stokje gaan** (*van zijn stekske gaan, van zijn stoksje gaan, van zijn stokske gaan*): Heerlen, Nieuwenhagen, Gulpen, Kessel, Beek, Stramproy, Ell, Ophoven, Echt/Gebroek, Maastricht, Val-Meer, Venlo, Venray en Oirlo.
- van zijn stokje af gaan** (*van zijn stekske abgaan, van zijn stekske af gaan*): Tungelroy en Ittervoort.
- van zijn stokje vallen** (ook *van zijn stekske vallen, van zijn stokske vallen*): Tegelen, Kapel-in-'t-Zand, Tungelroy, Bree, Maastricht, Kerkhoven, Venray en Meijel.
- van de sokken gaan** (ook *van de sök gaan*): verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Vaals, Nieuwenhagen, Heerlerbaan/Kaumer, Brunssum, Weert, Maastricht en Venlo.
- van zijn eigen gaan:** Baexem, Tungelroy, Kinrooi, Stokkem, Maastricht, Tongeren, Eksel, Lommel en Venray.
- van zijn eigen vallen:** Stramproy, Ophoven, Echt/Gebroek en Lommel.
- van zijn zelve gaan:** Lommel.
- van zijn zelve vallen:** Beringen, Kwaadmechelen, Oostham en Halen.
- van zichzelf vallen:** Neeroeteren en Ophoven.
- van zijn center gaan:** Eksel en Opglabbeek.
- van zijn center vallen:** Genk, Dilsen, Maastricht en Eksel.
- van de welt (du.) af gaan:** Ubachsberg, Waubach en Eys.
- van de welt (du.) gaan:** Simpelveld.
- van de wereld af gaan:** Venlo en Nuth/Aalbeek.
- van de gard af gaan** (*van de geerd af gaan*): Maastricht.
- van de gard gaan** (*van de geerd gaan*): Venlo en Tungelroy.
- van de graat gaan:** Venlo.
- van de aap gaan:** Broekhuizen.
- van zijn geloop gaan** (*van zijn gelauf gaan*): Roermond.
- van zijn ietje gaan:** Weert.
- in de nieten vallen:** Kapel-in-'t-Zand.
- in onmacht vallen:** Herten (bij Roermond), Geulle, Maastricht, Caberg, Bilzen, Lozen, Gors-Opleeuw en Boekend.
- in coma komen:** Berg-en-Terblijt.
- in zwijm vallen:** Sittard, Weert, Tungelroy, Ell en Blerick.
- in bezwijming vallen:** Lozen.
- bezwijmd neervallen:** verspr. Dommelds.; ook in Bocholt, Grote-Brogel en Venray.
- bezwijmd worden:** Venray.
- bezwijmen:** Thorn.
- zwijmelen:** Kesseleik en Maastricht.

afvallen: Riemst, Hasselt, Sint-Lambrechts-Herk en Wellen.
omvallen: Meijel.
neervallen: Venlo.
niet goed worden: Heythuysen, Geleen, Brunssum, Geulle en Maastricht.
slecht worden: Eys en Gulpen.
onwel worden: Maastricht.
onmachtig worden: Beek en Eygelshoven.
schwindlig (du.) worden: Waubach.
bewusteloos worden: Venlo.
bewusteloos neervallen: Echt/Gebroek.
klabats neervallen: Hasselt.
knots neervallen: Hasselt.
lam neervallen: Beek.
voor pampus neervallen: Echt/Gebroek.
het te kwaad krijgen: Venray en Blerick.
verduizelen: Schimmert.
vortdraaien (voetdraaien): Borgloon.

BEWUSTELOOS

DC 60 (1985) (009, 010), N 07 (1961) (036b), N 84 (1981) (147, 148), N 107 (2001) (009), ZND 23 (1937) (041c).

Zonder bewustzijn, buiten kennis; tijdelijk het bewustzijn verloren hebben. Voor Kessenich en Henri-Chapelle zijn ook respectievelijk de werkwoordelijke uitdrukkingen **ervanaf zijn** en **eruit zijn** (*droet zijn*) voor 'bewusteloos zijn' opgetekend.

bewusteloos: Simpelveld, Nieuwenhagen, Montfort, Posterholt, Meerssen, Bunde, Bilzen, Venlo en Broekhuizen.
bezwijmd: freq. Dommellids.; ook in Bocholt, Grote-Brogel en Venray.
bezwijmeld: Beverlo.
bedwelmd: Lommel, Paal en Overpelt.

van zijn sus: verspr. Lonerlds.; ook in Tongeren, Overpelt, Eksel, Beverlo, Beringen, Sint-Truiden en Lommel.
van zijn sus af: Kessenich, Riksinghen, Linde en Sint-Lambrechts-Herk.
van zijn klotje af: Vrerem.
van zijn eigen af: Elen.
van zijn zelve: Oostham en Beringen.
van de welt (du.) af: Waubach.
van de wereld: Venlo.
buiten kennis: Mechelen-aan-de-Maas, Bilzen en Mheer.
buiten westen (ook *buiten wets*): Tegelen, Urmond en Mechelen.
in onmacht: Sint-Huibrechts-Hern.
onmachtig: Beek, Schimmert en Eygelshoven.
de kluts kwijt: Arcen.

HIJGEN

Kaart 98, pag. 284

N 84 (1981) (028), SGV (1914) (014), ZND 01 (1922) (471), ZND 01u (1924) (094), ZND B1 (1940sq) (042), ZND m (Drieskens, Godelaine, GrGr, Langohr, Raymaekers).

Kort en hoorbaar of moeilijk ademhalen, hetzij door ziekte of door een geleverde inspanning. De onderstaande trefwoorden worden vaak aangevuld met - **naar adem** (ook *aajem, aom*).

hijgen: freq. in heel Lb. behalve in het Lonerlds.
gijgen: alg. Lonerlds., freq. in overig Lb.
gijchten: freq. Zuid.Oostlb.; ook in Ingberg, Montzen, Welkenraedt, Maasbracht, Stevensweert, Echt/Gebroek en Eijsden.
snakken: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Trichterlds.; ook in Nederweert, Kinrooi, Thorn, Opglab-

beek, As, Genk, Lanklaar, Rekem, Stein, Bilzen, Eksel, Zonhoven, Hasselt, Beverlo, Beringen, Heers, Sint-Truiden, Loksbergen, Halen, Meerlo en Maasbree.

snappen: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Simpelveld en Berg-en-Terblijt.

pakken: Maaseik, Sint-Truiden en Heers.

zuchten: Buggenum, Ospel, Halen en Gruitrode.

kuimen: Kapel-in-'t-Zand, Rotem, Grevenbicht/Papenhoven en Blerick.

piepen: Vlodrop en Wijlre.

pompen: Herten (bij Roermond).

geen adem meer hebben: Brunssum.

zwaar ademen: Heerlen.

zwaar asemen: Roermond.

KORTADEMIG (ZIJN)

Kaart 99, pag. 284

N 10a (1961) (015), N 106 (2001) (030), SGV (1914) (006), ZND 01 (1922) (191), ZND 23 (1937) (001a), ZND m (Drieskens, Dupont, Franssen, Godelaine, GrGr, Langohr, Mathys, Michiels, Raymaekers, Vanderbeeken).

Kort van adem, spoedig buiten adem. Aan het einde van het lemma staan vier werkwoordelijke uitdrukkingen. Voor Stevoort is voorts het werkwoord **dampen** (*hij doempt* [3e p. ev.]) opgetekend en voor Hoensbroke het zelfstandig naamwoord **korte adem** (*korten aom*). In Blerick wordt een persoon die slecht kan ademen een **kuimer** genoemd. Vgl. voor 'kort van adem' met betrekking tot runderen en paarden het lemma **DEMPIG** in WLD I.9: *Het paard*, p. 112-113.

dempig: freq. in heel Lb.

demptig: Genoelselder en Millen.

dempetig: freq. Zuid.Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds.; ook in Kerkrade, Montzen, Helden/Everlo, Kanne, Oost-Maarland, Zichen-Zussen-Bolder, Vreeren en Borgloon.

dampetig: Grevenbicht/Papenhoven.

dampig: Opgrimbie.

kort: freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds. en Trichterlds., verspr. Maaskemp., Bilzerlds., Tongerlds. en Westlb., zeldz. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Lommel.

kortborstig: Tegelen, Panningen, Neeritter, Thorn, Urmond, Oost-Maarland, Martenslinde, Riksing, Neerpelt, Sint-Huibrechts-Lille, Stevoort, Kortessem, Wellen, Herk-de-Stad en Blerick.

kortademig (ook *kortaojemig*, *kort-aomig*): Rimborg, Tegelen, Haelen, Roermond, Mheer, Nederweert, Berg-aan-de-Maas, Stein, Kerensheide, Blerick, Venlo, Gennep, Venray en Broekhuizen.

kortasemig: Venlo en Maastricht.

van korte adem (*van korte aojem*): Lanaken.

amechtig: Roermond, Obbicht, Sint-Pieter en Lommel.

cornage (fr.): Klimmen en Gronsveld.

het op de adem hebben (*het op de aojem hebben*): Meeuwen.

lastig kunnen ademen (*lestig kunnen aojemen*): Rosmeer.

moeilijk kunnen ademen (*moelijk kunnen aojemen*): Lanaken.

slecht kunnen ademen (*slecht kunnen aomen*): Hoeselt.

STIKKEN

Kaart 100, pag. 285

N 84 (1981) (029), N 106 (2001) (030);
Hasselt Wb. (432), Kortessem Wb. (486);
Beenen, P. (1973) (239).

Door onvoldoende toevoer van lucht of door inademing van schadelijke stoffen om het leven komen. Voor Eksel zijn ook de omschrijvende uitdrukkingen **zijn adem niet meer krijgen** en **zonder lucht zitten** en voor Bilzen **zijn adem blijft achter** opgetekend.

stikken: alg. in Nl.Lb., freq. in de Limburgse Kempen, verspr. in overig Lb.

verstikken: freq. Dommellds. en in Haspengouw, verspr. in overig Belg.Lb.; ook in Heerlen, Epen en Montzen.

versmachten: verspr. Demerkemp.; ook in Tongeren, Eksel en Loksbergen.

HEES, SCHOR

Kaart 101, pag. 285

N 10 (1961) (113), N 109 (2001) (050), SGV (1914) (013), ZND 01 (1922) (442), ZND 26 (1937) (026), ZND A2 (1940sq) (427), ZND m (Coomans, Godelaine, GrGr, Houben, Langohr, Mathys, Raymaekers, Vanderbeeken, Welter); Beverlo Wb. (101), Tungelroy Wb. (034); Beenen, P. (1973) (134).

Met een onhelder stemgeluid, geen helder stemgeluid kunnende maken, vaak ten gevolge van een aandoening of door overmatige inspanning.

hees (ook *ees*, *heers*): alg. Noord.-Oostlb., Centr.Lb., Westlb., Brab.Lb., Lommels, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq. in overig Lb.

gees: freq. Truierlds.; ook in Kerensheide en Hechtel.

vergeesd: Gingelom en Bevingen.

gaars (ook *gaas*): freq. in het noord-oosten van het Zuid.Oostlb. en aansluitend Oost.Zuidlb.

gram (ook *gramp*): freq. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg.; ook in Roermond, Montfort, Neerbeek en Schimmert.

grams: Eupen.

schor: Schaesberg, Tegelen, Roermond, Thorn, Roosteren, Holtum en Venray.

heiser (du.): Lontzen, Eynatten en Welkenraedt.

beroest in de keel: Heel en Lanklaar.

roest in de keel (hebben): Ell en Hasselt.

krets in de keel (hebben): Hasselt.

schraap in de keel: Meijel en Herten (bij Roermond).

HOEST

SGV (1914) (014), ZND 01 (1922) (484a).

Een door prikkeling van het slijmvlies van de luchtwegen veroorzaakte plotselinge uitstoting van lucht die gepaard gaat met een eigenaardig schurend geluid, m.n. als ziekelijke aandoening.

hoest: alg. in heel Lb.

snop: Simpelveld en Mechelen.

kruch (*kroch*): Oirlo.

HOESTEN

Kaart 102, pag. 286

N 10a (1961) (016), N 84 (1981) (149), SGV (1914) (014), ZND 01 (1922) (702a), ZND 29 (1938) (011), ZND A2 (1940sq) (289), ZND m (GrGr, Raymaekers, Vanderbeeken); Beverlo Wb. (105), Boorseme Wb. (073), Kortessem Wb. (177), Tungelroy Wb. (034).

De *hoest* hebben, een (schurend) geluid of geluiden als van de *hoest* voortbrengen.

In het AN en in vele dialecten betekent **kuchen** ‘kort en droog hoesten’ (cfr. volgend lemma). Toch is dit niet overal zo: een informant voor Baexem noteert b.v. ‘kuchen, i.e. zwaar hoesten’ en voor een informant voor Kerkrade is ‘kuchen: lang en hevige hoesten’.

hoesten (ook *hoessen*): alg. in heel Lb.

kuchen (ook *kechen, kichen, kochen*): freq. Noord.Oostlb. en aansluitend Horns; ook in Kerkrade, Heerlerheide, Vrusschemig, Sittard, Hoensbroek, Gronsveld, Echt/Gebroek, Beverlo, Venlo en Meijel.

kotsen (ook *kutsen*): freq. in het noorden van het Zuid.Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds.; ook in Waubach en Bunde.

rochelen (ook *roggelen*): verspr. Noord.Oostlb.; ook in Susteren, Sittard, Heugem, Oost-Maarland en Blerick.

kruchen (ook *krichen, krochen*): verspr. Kleverlds.; ook in Susteren.

kruchelen: Heerlen, Rothem, Valkenburg, Mheer en Elsloo.

knuchten: Gennep.

knuchelen: Nuth/Aalbeek en Klimmen.

kuchelen (ook *kechelen*): Schimmert, Meerssen, Urmond, Kerensheide en Maastricht.

kuchhoest hebben: Berg-aan-de-Maas.

blaffen: Limbricht, Meerssen, Weert, Ottersum en Afferden.

kaffen: Blerick en Maasniel.

keffen: Maasniel.

koffen: Boeket/Heisterstraat, Weert en Leuken.

bassen: Beverlo en Eksel.

bellen (du.) (*belen*): Berg-aan-de-Maas.

bletsen: Geleen.

bulken: Bocholtz.

bulsen: Waubach.

bulseren: Brunssum.

keuken: Schinveld.

kuimen: Venlo.

uitleggen: Leveroy.

KUCHEN

Kaart 103, pag. 286

N 10a (1961) (016), N 84 (1981) (149), SGV (1914) (019), ZND 01 (1922) (702a), ZND 29 (1938) (011), ZND m (Dupont, Michiels); Beverlo Wb. (105).

Kort en droog hoesten. Een korte droge hoestbeweging of korte droge hoestbewegingen maken, hetzij ten gevolge van een prikkeling in de keel of als iets ziekelijks, hetzij om iemands aandacht te trekken.

De informant voor Neeroeteren maakt een onderscheid tussen **kiffen** ‘zacht hoesten’ en **keffen** ‘scherp hoesten’. Voor Weert is zowel **keffen** als **koffen** opgetekend, voor Maasniel **keffen** en **kaffen**.

Informanten voor Gennep en Stein noteren voor een ‘korte en droge hoest’ het zelfstandig naamwoord **kriebelhoest**. Voor Maastricht, Noorbeek en Terlinden is hiervoor **droge hoest** opgetekend.

Op de kaart is het trefwoord **hoesten** niet opgenomen.

hoesten (ook *hoessen*): verspr. in heel Lb.

hoestelen: Eupen.

eventjes hoesten (*effekes hoesten*): Brunssum.

stilletjes hoesten (*stillekes hoesten*): Lommel en Kwaadmechelen.

stilletjes kuchen (*stillekes kuchen*): Kwaadmechelen.

zachtjes hoesten (*zachskes hoesten*): Oostham.

zachtjes kuchen (*zachskes kuchen*): Oostham.

kuchen (ook *kechen, kichen, kochen*): freq. in heel Lb.

kruchen (ook *kriehen, kroehen*): freq. Kleverlds., verspr. Maaskemp.; ook in Simpelveld, Heerlen, Rimburch, Sint-MartensVoeren, Susteren, Lutterade, Gronsveld, Mechelen-aan-de-Maas, Vroenhoven, Rosmeer, Diepenbeek, Sint-Truiden, Jeuk, Loksbergen, Lottum en Grubbenvorst.

kruchelen (ook *krochelen, kruggelen*): freq. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Weert, Haler, Elsloo en Wellen.

kuchelen (ook *kechelen*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Tungalroy, Urmond, Kerensheide, Maastricht en Oostham.

kucheren: Millen.

knuchelen (ook *knichelen*): Gulpen, Nuth/Aalbeek, Klimmen en Stokrooie.

knuchten: Gennep.

kruchten (ook *krechten*): verspr. Bilzerlds.; ook in Lanaken.

kuchten: Mheer.

kuchhoest hebben: Berg-aan-de-Maas.

rochelen (ook *roggelen*): verspr. Noord.Oostlb.; ook in Mheer, Bree, Born, Stein, Sint-Huibrechts-Hern, Blerick en Boekend.

grochelen: Nieuwerkerken.

prochelen: Hasselt.

bochelen: freq. Lonerslds. en Truierslds.

kaffen: Blerick, Herten (bij Roermond) en Maasniel.

keffen: Maasniel, Ospel, Weert, Bree, Neeroeteren, Opoeteren, Beverst, Rijkhoven, Berbroek, Leopoldsburg.

kiffen: Neeroeteren.

koffen: freq. rond Weert.

kuimen: Remersdaal, Opitter, Elen, Maastricht, Neerpelt, Overpelt, Zonhoven en Venlo.

kotsen (*kutsen*): zeldz. Zuid.Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds.

bltsen: Heerlen en Simpelveld.

grommen: Mheer.

grotsen: Kerkrade.

hemsen: Heerlen.

kweken: Eksel.

mechen: Rosmeer.

zuchten: Sint-Truiden.

NIEZEN

Kaart 104, pag. 287

N 10a (1961) (023), SGV (1914) (026), ZND 05 (1924) (020), ZND m (Drieskens, Dupont, Franssen, GrGr, Houben, Mathys, Raymaekers, Vanderbeeken).

Reflectorische beweging waarbij de lucht met kracht uit neus en mond wordt gestoten, ten gevolge van een prikkeling van de slijmvliezen.

niesten (ook *neesten*): freq. in heel Lb. behalve in het Tongerslds.

niezen (ook *niesen*): freq. Tongerslds., Westlb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Simpelveld, Boeket/Heisterstraat, Tungalroy, Bree, Sint-Truiden, Mielen-boven-Aalst, Oostham, Tessenderlo, Loksbergen, Blerick en Venlo.

proesten (ook *proessen*): verspr. Kleverlds.

FLUIM

Kaart 105, pag. 287

N 10a (1961) (014), N 84 (1981) (033, 164), N 107 (2001) (040), SGV (1914) (009), ZND 01 (1922) (288), ZND 23 (1937) (056), ZND

A2 (1940sq) (402), ZND m (Coomans, GrGr, Houben, Vanderbeeken);
 Beverlo Wb. (238), Diepenbeek Wb. (221),
 Hamont Wl. (098), Kortessem Wb. (108),
 Tungalroy Wb. (036);
 Beenen, P. (1973) (167).

Hoeveelheid slijmachtige stof die men opgeeft (en door de mond loost).

Van Dale vermeldt ook **III. vlijm** als gewestelijk voor 'fluim', vgl. WNT **vliem (III)**. In Limburg komen *flijm* en *fliem* voor in het ontrondingsgebied (vgl. Verstegen 1942). Deze zijn dus wel te beschouwen als klankwettige varianten van **fluim**. Alleen de vorm *vlīm* te Venlo vertoont een afwijkend vocalisme.

fluim: alg. in heel Lb. behalve in het Ripuar.

rochel (ook *roggel*): verspr. Beringerlds., Lonerlds., Zuiderkemp. en aansluitend Demerkemp.; ook in Bree, Beverst, Lozen en Eksel.

grochel (ook *krochel*): verspr. Truierlds.; ook in Hasselt.

klark (ook *klerk*): verspr. Noord.-Oostlb., Weertlds. en Horns; ook in Rotem, Neerpelt, Overpelt en Hechtel.

klork: Tungalroy Wb.

kaats: verspr. Oost.Zuidlb. en aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in Oost-Maarland.

kliək: freq. Zuidgeld.Lb.; ook in Tegelen, Baarlo, Neerpelt, Swolgen en Sevenum.

koet: freq. Ripuar. en aansluitend Oostlb-Rip. overgg.; ook in Noorbeek en Terlinden.

koets: Mheer.

kots: Sint-Pieter.

kwijl: freq. Kleverlds.

slijm: Kwaadmechelen en Beverlo.

tuf: verspr. Dommellds.; ook in Hechtel en Beringen.

speeksel: Sint-Truiden.

spij: Neerglabbeek.

spuw: Stevoort.

spuwsel: Beringen.

strengel: Diepenbeek Wb.

klad: Echt/Gebroek.

klak: Bree.

klans: Rekem en Beverst.

klater: Achel, Kaulille en Linde.

klodder: Kerkrade.

kwaai: Nunhem, Baexem en Herten (bij Roermond).

kwakkel: Baexem.

kwat: Gennep, Wanssum en Broekhuizen.

kwalster (ook *kwalkster*): Venlo en Nuth/Aalbeek.

kwartje: Nunhem.

kwats: Berg-aan-de-Maas, Schinveld en Kanne.

kwatter (ook *kwaaiier*, *kwadder*): Middelaar, Broekhuizen en Ulestraten.

gele, een - (ook *een geel*): Kerkrade, Bocholtz, Nieuwenhagen, Heerlerbaan/Kaumer, Geleen en Venlo.

groene, een -: Ubachsberg, Tegelen, Baexem, Tungalroy, Horst en Broekhuizen.

groen kuiken: Ottersum.

plaaier (*flaaier*): Maastricht.

pruim: Horst.

rotklats: Hamont.

FLUIMEN UITSPUWEN

Kaart 106, pag. 288

N 10 (1961) (095), N 109 (2001) (049).

In het noordwesten van Belg.Lb. is **rochelen** de gangbare benaming voor 'fluimen uitspuwen'. Merk op dat **rochelen** in Nl.Lb. (vooral in het Noord.Oostlb.) voorkomt in de betekenis van 'hoesten' (vgl. het lemma HOESTEN).

Vergelijk voor de meer algemere benamingen zoals **spijen** en **spuwen**

ook het lemma SPEEKSEL UITSPUWEN in WLD III, aflevering 1.1: *Het menselijk lichaam*.

fluimen: freq. Centr.Maaslds., Trichterlds. en aansluitend Zuid.Oostlb., verspr. Noord.-Oostlb.; ook in Bocholtz, Heerlen, Moresnet, Weert, Opglabbeek, Eigenbilzen, Vliermaal, Tongeren, Peer, Hasselt en Gingelom.

rochelen: verspr. Dommelds., Demerkemp., Beringerlds. en Brab.Lb.; ook in Bree, Urmond, Opheers en Lommel.

klarken (ook *klerken*): freq. Weertlds., Horns en aansluitend Noord.Oostlb.; ook in Overpelt, Kaulille en Houthalen.

kaatsen: verspr. Oost.Zuidlb. en aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in Kerkrade en Oost-Maarland.

klieken: verspr. Zuidgeld.Lb.; ook in Tegelen en Baarlo.

koeten: freq. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg.

tuffen: Weert, Ophoven, Kaulille en Kuringen.

uittuffen: Tessenderlo, Hamont en Weert.

een kwakkel uittuffen: Baexem.

rochels uittuffen: Eksel.

spijen: Mechelen, Tegelen, Reuver, Geleen, Echt/Gebroek, Oost-Maarland en Val-Meer.

fluimen spijen: Neer, Hoensbroek, Maastricht en Hoeselt.

uitspijen: Maaseik, Maasbracht en Rimburch.

een kwaai uitspijen: Roermond.

fluimen uitspijen: Schimmert, Zutendaal, Mechelen-aan-de-Maas en Urmond.

spuwen (ook *spaan*): Diepenbeek, Gors-Opleeuw, Gingelom en Sint-Truiden.

fluimen spuwen (ook *fluimen spouwen*): Sint-Truiden, Hasselt en Bokrijk.

uitfluimen: Hamont en Heerlerheide.

uitleggen: freq. Weertlds., Horns en aansluitend Noord.Oostlb.; ook in Susteren en Overpelt.

fluimen uitleggen: Neeroeteren.

een groene leggen: Broekhuizen.

uitgooien: verspr. Kleverlds.; ook in Ulestraten, Gronsveld, Meeswijk, Kanne en Blerick.

fluimen uitgooien: Urmond.

klarken uitgooien: Hechtel.

rochels uitgooien: Hechtel.

uitsmijten: Panningen, Baarlo, Velden, Blerick, Middelaar en Ottersum.

uitwerpen: Heerlen, Vruschemig en Kerkrade.

fluimen uitwerpen: Sittard en Oirsbeek.

fluimen uitkotsen: Posterholt.

fluimen uitkwaaien: Herten (bij Roermond).

uitkwakken: Haelen.

uitbruien: Mheer en Oost-Maarland.

uitgeven: Bree.

opgeven: Stevensweert, Rothem en Mesch.

fluimen opgeven: Venlo, Hasselt en Oirsbeek.

slijm opgeven: Venlo.

fluimen ophalen: Smeermaas.

opwerpen: Bocholtz.

kwaaien: Panningen.

kwakkelen (*kwakelen*): Baexem.

kwallen: Broekhuizen.

kwalsteren: Blerick, Venlo en Nuth/Aalbeek.

kwatsen: Maasniel, Schinveld, Kinrooi, Lanklaar en Holtum.

kwijlen: Wanssum.

braken: Gingelom.

flikken: Schinveld.

fluimpje dreffen (*fluimke dreffen*): Bunde.

galderen: Horn.

grochelen: Hoepertingen, Hasselt en Wellen.

klakken: Bocholtz.

klonsen: Beverst.

kotsen: Broekhuizen en Echt/Gebroek.

kruchten (*krechten*): Hees.
kuchen (*kuggen*): Lauw.
reutelen (*rottelen*): Mechelen.
rotsen: Heerlerheide.
speekselen: Jeuk.

SNOTTEBEL

Kaart 107, pag. 288

N 10 (1961) (030, 031), N 84 (1981) (164),
 N 107 (2001) (040), N 109 (2001) (037),
 ZND A2 (1940sq) (402);
 Beverlo Wb. (242), Boorseem Wb. (048),
 Kortessem Wb. (469).

Bel van snot, i.e. slijmerig vocht dat door de neus ontlast wordt.
 Voor Panningen en Valkenburg zijn respectievelijk de uitdrukkingen **de riemen uit de neus hebben hangen** en **een elf aan de neus hebben hangen** opgetekend.
 De trefwoorden **klokkentouw**, **klokkenzeilder**, **neuskoning**, **schoenriemen**, **sergeanten** en **slidderbaan** zijn schertsend.

snotterbel (ook *snoterbel*): alg.
 Noord.Oostlb., Weertlds. en Horns, freq. in aansluitend Maaskemp., Centr.Maaslds., Dommellds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlen, Maastricht en Houthalen.
snotbel: alg. Tongerlds., Westlb., Truierlds., Brab.Lb. en Lommels; ook in Weert, Genk en Zutendaal.
snottebel: Valkenburg.
snotsbel (ook *snutsbel*): alg.
 Trichterlds.; ook in Ulestraten, Valkenburg, Rekem en Val-Meer.
koet: verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb.; ook in Eygelshoven en Montzen.
snotterkoet (ook *snoterkoet*): Belfeld en Herten (bij Roermond).
koetebel: Heerlerheide.

koetegilles: Nieuwenhagen.
koetenelles: Kerkrade.
koetnelles: Klimmen.
koetjong: Waubach.
koetesriek: Schaesberg.
kuik: Obbicht.
snotkuik: Meijel, Neerpelt en Ell.
snotterkuik (*snoterkuik*): freq.
 Weertlds.; ook in Meeswijk.
kuiken: Urmond.
snotkuiken: freq. in het uiterste noorden van het Kleverlds.; ook in Panningen, Sittard en Oirsbeek.
snotkieken: Zelem.
snotterkuiken (*snoterkuiken*):
 Baexem, Boukoul, Montfort en Sittard.
snotterpul (*snoterpul*): freq. rond Stein; ook in Neerbeek en Boorseem.
snotterprij (*snoterprij*): Oirsbeek.
snotterdoppe (*snoterdoppe*): Sittard en Klimmen.
snotter (ook *snoter*): Venlo, Limbricht en Klimmen.
snot, een -: Wanssum en Broekhuizen.
snotblaas: Wanssum.
snotklier: Tegelen.
snots: Houthem en Mesch.
snotskekel: Ulestraten en Meerssen.
snottekekel: Heerlerheide.
snotskemel: Rothem.
snotskiebel: Maastricht.
snotslemmel: Bunde.
snotsnat: Gingelom.
snotspiering: Veldwezelt.
piering: Hoeselt.
klokkentouw: verspr. Kleverlds.; ook in Maastricht.
klokkenzeilder: Klimmen.
kes: Zelem.
koker: Wanssum.
neuskoning (*nase-koning*): Gemmenich.
peel: Boorseem Wb.
schneuzel: Gemmenich.
schoenriemen: Tegelen.
sergeanten: Veldwezelt.
slidderbaan: Roermond.

snoeverd (*snoevet*): Nieuwenhagen.
tietenbel: Schinveld.

SNOTNEUS

N 10 (1961) (030), N 109 (2001) (037).

Neus waaruit snot druipt.

De figuurlijke betekenis van een persoon met een druipende neus, meer bepaald een kind dat zijn neus nog niet schoon kan houden en, vandaar, een jongen die nog niet meetelt, wordt in de onderstaande lemmatekst buiten beschouwing gelaten. In dit verband is voor Tongeren **groene vink** en **hanenpoot** opgetekend voor 'snotjongen'.

Voor Klimmen is het zelfstandig naamwoord **snotteraar** opgetekend voor een persoon met een snotneus.

snotneus: freq. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Dommellids.; ook in Thorn, Bree, Mechelen-aan-de-Maas, Eigenbilzen, Tongeren, Lauw, Hasselt en Kwaadmechelen.

snotsneus: alg. Trichterlds.; ook in Ulestraten, Schimmert, Valkenburg, Meers en Tongeren.

snotterneus (ook *snoterneus*): verspr. Oostlb., Weertlds. en Horns; ook in Roosteren en Urmond.

koetenneus: alg. Ripuar. en Oost.-Zuidlb.; ook in Hoensbroek.

koetneus: verspr. Ripuar. en Oost.Zuidlb.; ook in Elsloo.

koetsneus: Mheer.

boterneus: Maasniel.

drupneus: Leopoldsburg en Kerkrade.

lopende neus: Ulestraten.

zijpneus: Nuth/Aalbeek.

zijpe neus (*zijfe neus*): Kerkrade.

vuil neus: Neeritter.

SNOTTEREN

Kaart 108, pag. 289

N 10a (1961) (018), N 84 (1981) (163), N 107 (2001) (019);

Kortessem Wb. (469).

Veel snot afscheiden, snot lozen.
Daarnaast ook: herhaaldelijk en hoorbaar de neus ophalen.

snotteren: alg. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.-Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Dommellids.; ook in Vaals, Weert, Maastricht, Bunde, Bilzen, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg, Kerkhoven en Lommel.

snoeven: verspr. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Haelen, Kapel-in-'t-Zand, Herten (bij Roermond), Ospel, Kinrooi, Thorn, Neeroeteren, Caberg, Kanne, Venlo en Oirlo.

opsnoeven: Venlo, Eys en Ingber.
snuffen (ook *snoeffen*, *snoffen*): verspr. Bilzerlds., Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Bocholt, Bree, As, Eksel, Hechtel, Houthalen, Jeuk en Loksbergen.

snuiten (ook *snotten*, *snutten*): Vijlen, Ophoven, Bocholt, Bree, Oplabbeek, Caberg, Hoeselt, Lauw, Achel, Eksel, Zolder, Hoepertingen, Sint-Truiden, Tessenderlo, Meijel, Sevenum en Maasbree.

snuitsen (*snotsen*): freq. Trichterlds.; ook in Amby, Gronsveld en Geulle.

neus optrekken: Geistingen, Eigenbilzen, Eksel, Alken, Wellen en Maasbree.

de snotterpul optrekken (*de snotterpul optrekken*): Boorseem.

snot optrekken: Bilzen.

optrekken: Kinrooi.

hakkelen: Lommel.

ZIJN NEUS SNUITEN —————

Kaart 109, pag. 289

N 10a (1961) (018), N 84 (1981) (163),
N 107 (2001) (019), ZND 07 (1924) (009);
Beverlo Wb. (242), Boorseem Wb. (048, 130),
Hasselt Wb. (415), Kortessem Wb. (470),
Tungelroy Wb. (016);
Beenen, P. (1973) (229).

Door blazen het slijm uit de neus
verwijderen.

snoeven: freq. in Nl.Lb. en grensge-
bied; ook in Montzen.

uitsnoeven: verspr. Zuid.Oostlb.,
Horns en Centr.Maaslds.; ook in
Bocholtz, Panningen, Herten (bij
Roermond), Maasniel, Val-Meer
en Venlo.

snuiten (ook *snotten*, *snutten*): alg.
in Belg.Lb. (behalve in het grens-
gebied), verspr. in overig Lb.
behalve in het Ripuar.

uitsnuiten (ook *uitsnotten*, *uitsnut-
ten*): 's-Gravenvoeren, Opglab-
beek, Boorseem, Bilzen, Rosmeer,
Houthalen, Zonhoven, Beverlo,
Wellen en Oostham.

snuitsen (ook *snotsen*, *snutsen*):
freq. Trichterlds. en aansluitend
Zuid.Oostlb.; ook in Geulle en
Val-Meer.

uitsnuitsen (*uitsnotsen*): Bunde.

snotteren: zeldz. Noord.Oostlb.; ook
in Echt/Gebroek, Bunde en Oirlo.

poetsen: Boeket/Heisterstraat en
Bleijerheide.

uitpoetsen: Horst.

schoonmaken: Hoepertingen en
Eisden.

afvegen: Zonhoven en Maastricht.

koeterieten: Sittard.

SLIJM —————

Kaart 110, pag. 290

N 84 (1981) (164), N 107 (2001) (040);
Beverlo Wb. (238), Hasselt Wb. (407),
Tungelroy Wb. (036);
Beenen, P. (1973) (227).

Kleverige taaie stof, m.n. de afschei-
ding (vooral bij ziekelijke aandoenin-
gen) van de slijmvliezen en vooral
van de daarin aanwezige slijmdeeltjes.
Vergelijk voor de trefwoorden vanaf
fluim ook het lemma FLUIM.

slijm: alg. Ripuar., Oostlb-Rip. over-
gg., Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb.
en Kleverlds., freq. Maaskemp.,
Centr.Maaslds., Trichterlds.,
Bilzerlds. en Dommelds.; ook in
Weert, Hoeselt, Hechtel, Zon-
hoven, Beverlo, Leopoldsburg,
Kerkhoven en Lommel.

slijmer (ook *sluimer*): Alken en
Hasselt.

slijmhoest: Peer.

snot: alg. Tongerlds., Lonerlds. en
Truierlds.; ook in Neeroeteren, As,
Maaseik, Bilzen, Eigenbilzen,
Achel, Eksel, Hechtel, Kuringen,
Kerkhoven, Tessenderlo,
Loksbergen, Lommel en Gennep.

snots: Amby, Kanne en Gronsveld.

snotter (ook *snoter*): freq. Maas-
kemp. en Centr.Maaslds.; ook in
Herten (bij Roermond), Geleen,
Schinnen en Kinrooi.

slover (ook *sloever*): Herten (bij
Roermond), Noorbeek, Terlinden
en Maaseik.

neusvocht: Noorbeek en Terlinden.

fluim: Susteren, Sittard, Ell, Kinrooi,
Grevenbicht/Papenhoven,
Tongeren, Zolder, Hechtel en
Beverlo.

koet: Noorbeek, Terlinden en Vaals.

koets: Mheer.

kots: Sint-Pieter.

klark: Vlodrop.

kliiek: Blerick.

groene, een -: Tungelroy.

gele, een - (een geel): Heerlerbaan/
Kaumer.

rochel: Bilzen.
plaaier (*flaaier*): Bilzen.
tuf: Eksel.
zever: Venlo.

HIK

Kaart 111, *pag. 290*

N 10 (1961) (078), N 109 (2001) (046);
Boorseme Wb. (071), Tungalroy Wb. (033).

Een krampachtige samentrekking van het middenrif, waardoor een plotse-linge inademing wordt veroorzaakt, die gepaard gaat met een eigenaardig geluid. Ook wel de naam voor het genoemde geluid en vaak voor een opeenvolging van zulke samentrekkingen en het geluid ervan.

Het trefwoord **hikkop** toont verwantschap met het Eng. *hiccough*.

Voor Sittard zijn ook de uitdrukkingen **ik heb hem nu en dan** en **ik kreeg hem van mijn broer jan** opgetekend.

hik (ook *nik*): alg. in heel Lb.

hikkop (ook *nikkop*): freq. Centr.-Maaslds.; ook in Neerbeek en Puth.

hikkepik: freq. Ripuar., Geullds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Tegelen, Baarlo, Baexem, Boukoul, Susteren, Houthem, Weert, Echt/Gebroek en Maastricht.

hikkelepik: Moresnet.

hikkik: Gronsveld en Oost-Maarland.

hikkem: Hees.

slik: Sittard.

slok: Nieuwenhagen.

OPRISPEN

Kaart 112, *pag. 291*

DC 47 (1972) (010a, 010d), N 10 (1961) (092), N 10a (1961) (024, 025), N 84 (1981) (173), N 109 (2001) (048), SGV (1914) (027), ZND 05 (1924) (035), ZND m (GrGr, Houben, Mathys, Vanderbeeken, Welter); Beverlo Wb. (191), Hamont Wl. (026), Tungalroy Wb. (033, 036); Beenen, P. (1973) (217).

Door onwillekeurige contractie gasen of dampen uit de maag door de keel lozen, wat gepaard gaat met geluid en het opbrengen van de smaak van wat men genuttigd heeft. Voor Baexem is ook de uitdrukking **het eten zakt** opgetekend. Een informant voor Blerick noteert **een laten vliegen**, t.w. een 'boer' laten vliegen.

rispen: Blerick.

oprispen: verspr. Kleverlds.; ook in Heel, Susteren, Echt/Gebroek, Sint-Huibrechts-Lille, Loksbergen en Blerick.

rispelen: Bokrijk.

oprispelen: Mheer.

rupsen (ook *ripsen*): freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds., verspr. Noord.Oostlb. en Zuidgeld.Lb.; ook in Maasbracht en Stevensweert.

oprupsen (ook *opripsen*): freq. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Nederweert, Maasbracht en Berkelaar.

rupselen: freq. Horns, Maaskemp., Bilzerlds., Tongerlds., Westlb. en Truierlds., verspr. Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Haelen, Horn, Heel en Leuken.

oprupselen (ook *opripselen*): Weert, Molenbeersel, Hunsel, Rotem, Mechelen-aan-de-Maas, Hamont, Eksel en Linde.

keuken: freq. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Noord.Oostlb., Weertlds. en Horns; ook in

Roosteren en Grevenbicht/Papenhoven.

keuksen: Ottersum.

boeren: verspr. Noord.Oostlb. en Zuidgeld.Lb., zeldz. Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Eys, Weert, Tungelroy, Maasbracht, Echt/Gebroek, Berg-aan-de-Maas, Hamont, Hasselt, Oirlo en Broekhuizen.

boeren laten: Bunde.

een boer laten: Tegelen, Baexem, Maasbracht, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht en Sevenum.

een boertje laten (*een boerke laten*): Wanssum, Tegelen en Heerlen.

buiken: verspr. Dommelds. en Kleverlds.; ook in Heerlerheide, Houthalen, Heppen, Beverlo en Lommel.

buiksen: Gennep en Afferden.

opbuiken: Meijel.

opstoten: verspr. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.; ook in Nederweert, Neeroeteren, Maastricht, Oost-Maarland, Hoeselt en Meijel.

terugstoten: Thorn.

opkomen: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Baarlo, Belfeld, Stevensweert, Bree, Echt/Gebroek, Riksingen, Overpelt, Groot-Gelmen, Gors-Opleeuw, Mielen-boven-Aalst en Sevenum.

omhoog komen: Paal.

opbreken: freq. Kleverlds. en aansluitend Zuidgeld.Lb.; ook in Panningen.

opwerpen: As, Eigenbilzen, Zolder, Heppen, Groot-Gelmen, Sint-Truiden, Kwaadmechelen, Tessenderlo, Loksbergen en Lommel.

opbollen: Kerensheide.

oprutsen: Montfort.

opstuiken: Puth.

aankissen: Urmond.

aanrupsen: Oostham.

bochelen (*boggelen*): Kuringen.

bulken: Berg-aan-de-Maas.

kooien: Sint-Pieter.

reupelen: Vorsen.

rumsele: Hechtel en Bolderberg.

OPRISPING

DC 47 (1972) (010d), ZND 05 (1924) (035 add.), ZND m (Dupont, Houben).

Het oprispen.

rups: freq. Zuid.Oostlb.; ook in Waubach, Montzen, Eupen, Mechelen-aan-de-Maas, Stein, Maastricht en Blerick.

rupsel: freq. Maaskemp.; ook in Molenbeersel, Dilsen, Stokkem, Bilzen, Groot-Gelmen en Mechelen-Bovelingen.

rupseling: Meeuwen en Vechmaal.

rumseling: Bolderberg.

oprisping: Bree.

oprupsing: Maasbracht en Rekem.

aanrupsing: Oostham.

rupsing: Vijlen.

gerupsel: Hasselt en Bommershoven.

boer: Beesel, Linne, Margraten, Maasbracht, Hamont, Hasselt, Venlo en Venray.

boering: Montfort.

boertje (ook *boerke*): Roggel en Geistingen.

keuk (ook *kok*): Ell, Grubbenvorst, Horst en Maasbree.

buik: Houthalen.

ZURE OPRISPING

Kaart 113, pag. 291

DC 47 (1972) (010d, 010f), N 10 (1961) (092), N 10a (1961) (025), N 109 (2001) (048), ZND 05 (1924) (035), ZND m (Mathys); Beverlo Wb. (313).

Oprisping die met een zure smaak gepaard gaat.

zuur: freq. in heel Lb.
zuurbranden, het - (ook *zuurbrennen*): freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg. en Zuid.Oostlb., verspr. Noord.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Stevensweert, Bunde en Horst.
zuurbrand: verspr. Kleverlds.; ook in Kerkrade, Noorbeek, Thorn en Wolder/Oud-Vroenhoven.
hartbrand: verspr. Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Lanaken, Houthalen en Hasselt.
hartsbrand: Sint-Truiden.
brand: Blerick.
branden, het -: Gemmenich.
zooi: freq. Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds. en aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in Nunhem, Heel, Boeket/Heisterstraat, Nederweert, Bree, Meeuwen, Opglabbeek, Kaulille, Helchteren, Houthalen, Beverlo, Sint-Truiden, Kwaadmechelen en Tessengerlo.
zooibranden, het - (ook *zooibrennen*): Montfort, Guttecoven en Urmond.
maagzuur: verspr. Zuid.Oostlb., zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Waubach, Eys, Tungalroy, Geistingen, Bree, Zutendaal, Itteren, Eigenbilzen, Groot-Gelmen, Arcen, Blerick en Oirlo.
maagspij: Maasbree.
maagsap: Tegelen.
gal: Baexem, Bree en Dilsen.
watergal: Eupen.
zure oprisping: Panningen.
zure rups: Valkenburg.
zuur rupsen, het -: Roermond.
opstoten, het -: Brunssum.

ZUUR OPRISPEN —————

Kaart 114, *pag.* 292

DC 47 (1972) (010a), N 10 (1961) (092), N 10a (1961) (024, 025), SGV (1914) (027), N 109 (2001) (048), ZND 05 (1924) (035).

het zuur hebben (ook *de zuur hebben*): verspr. in heel Lb.
het zuur krijgen: Tegelen, Weert, Vliermaal, Achel, Gingelom, Sint-Truiden, Blerick, Venlo en Gennepe.
maagzuur krijgen: Tegelen.
het zuurbranden hebben (ook *het zuurbrennen hebben*): verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.
het branden hebben: Gemmenich.
hartbrand hebben: Hasselt en Tongeren.
zuur branden: Bleijerheide, Kelmis, Rimborg, Mechelen, Swalmen, Valkenburg en Stevensweert.
het zuur brandt: Baarlo en Neeritter.
het zuur brandt mij (ook *de zuur brandt mij*): verspr. Noord.Oostlb.; ook in Mheer.
het zuur borren: Panningen.
het zuur bort: Helden/Everlo.
het zuur bort mij: Limbricht.
zuur opstoten: Kerkrade, Montfort, Limbricht, Ulestraten, Klimmen en Oost-Maarland.
het zuur breekt op: Oirlo.
het zuur breekt mij op: Blerick, Boekend, Wanssum en Broekhuizen.
het zuur stoot op: Obbicht.
het zuur stoot mij op: Tegelen, Leveroy en Hoensbroek.
het zuur komt op: Bree.
het zuur komt mij op: Belfeld, Sittard, Ulestraten en Echt/Gebroek.
het maagzuur komt mij op: Hoensbroek.
zuur opgeven: Afferden en Hees.
zuur oprupsen: Montfort.
zuur oprupselen: Mechelen-aan-de-Maas.
rupsen met een zure smaak: Montzen.
smerig boeren: Broekhuizen.
opzuren: Tungalroy en Heerlerheide.
de zooi hebben (ook *het zooi hebben*): verspr. Centr.Maaslds.; ook in Kinrooi, Bree, Opglabbeek,

Maastricht, Oost-Maarland,
Kaulille, Zonhoven en Beverlo.
zooi branden: Ittervoort.
de zooi branden: Thorn.
de zooi brandt mij: Nunhem en
Bunde.
zooi borren: Grevenbicht/Papen-
hoven en Holtum.
de zooi borren: Heel en Susteren.
de zooi bort: Tungalroy en Ell.
de zooi bort mij: Ell en Limbricht.
borren: Panningen.

BRAKEN

Kaart 115, pag. 292

DC 32 (1960) (014a, 014b), N 10 (1961)
(093, 094, 095), N 84 (1981) (173), SGV
(1914) (019), ZND 01 (1922) (662), ZND 28
(1938) (037), ZND B2 (1940sq) (417), ZND
m (Coomans, Dupont, Godelaine, Houben,
Langohr, Vanderbeeken);
Beverlo Wb. (048), Boorse Wb. (072, 125),
Hamont Wl. (063, 110), Tungalroy Wb. (036);
Beenen, P. (1973) (149, 233).

Genuttigde spijs of drank die door de
maag wordt teruggegeven, ongewild
door de mond weer ontlasten, over-
geven, spuwen. Meestal ten gevolge
van hetzij overmatig eten of drinken,
hetzij ziekte, hetzij vergif.
Sommige informanten verklaren
nameten als ‘de hoeveelheid die
men gegeten of gedronken heeft
nameten (schertsend)’.
Met betrekking tot de uitdrukking
muttjens maken in Halen en
Herk-de-Stad zij er hier op gewezen
dat het WNT voor MUTTEN als bete-
kenis een ‘gewone naam voor een
zeer jong kalf’ vermeldt. Vergelijk
overigens ook WLD I.11: *Rundvee*,
p.11-12 bij het lemma KALF.
In Diepenbeek Wb. (p. 217) is ook
het volgende spotrijmpje opgeno-
men: ‘Klènne-Spoa’n, Groete-
Spoa’n, euver Tonger’n no

Kotshove’ (Kleine-Spouwen, Grote-
Spouwen, over Tongeren naar
Kortessem (*Kotshoven*)), a.h.w. de
trappen van vergelijking m.b.t.

BRAKEN.

Op de kaart zijn de algemene tref-
woorden **kotsen**, **overgeven**,
braken, **spijen** en **spuwen** niet
opgenomen. Zie voor **spijen** en **spu-
wen** op de kaart bij het lemma
SPEEKSEL UITSPUWEN.

kotsen: alg. in heel Lb.

zich kotsen: Eupen.

kitsen: Tegelen, Venlo, Bergen en
Oirlo.

kaatsen: Schinveld.

overgeven: freq. in heel Lb.

zich overgeven: Panningen en
Reuver.

braken (ook *brechen*): freq. Ripuar.,
Oostlb-Rip. overgg. en aansluitend
Zuid.Oostlb., verspr. in Belg.Lb.;
ook in Roermond, Boukoul,
Ospel, Grathem, Maastricht, Oost-
Maarland en Venlo.

zich braken (ook *zich brechen*):

Kerkrade, Vaals, Gulpen,
Moresnet, Panningen, Monfort,
Schinveld, Brunssum en
Klimmen.

spijen: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb.,
Centr.Lb., Dommelds., Zuid-
geld.Lb. en Kleverlds.; ook in
Bocholtz.

spugen: Roermond en Halen.

spuwen (ook *spouwen*, *spaven*,
spaan, *spaa*): freq. Westlb.,
Truierlds., Brab.Lb. en Lommels;
ook in Noorbeek, Neeroeteren,
Maaseik, Kerensheide,
Diepenbeek, Gennep en Meijel.

gobbelen (ook *gibbelen*, *giebelen*):
verspr. Oostlb-Rip. overgg.,
Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en
Trichterlds.; ook in Kerkrade,
Tegelen, Roermond, Geistingen,
Tongeren, Koninksem, Hasselt,
Borgloon, Ginkelom, Jeuk en
Linkhout.

keuken: verspr. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Vaals.

keukelen: Geleen.

nameten: Heerlerheide, Geleen, Schinveld, Brunssum, Kinrooi, Roosteren, Urmond, Maastricht, Lauw, Hamont, Zonhoven, Hasselt, Kuttetekoven, Mettekoven, Leopoldsburg en Linkhout.

ometen: Klimmen.

ontmeten zijn: Rijkhoven.

terugmeten: Opoeteren.

kalven (ook *kauven*, *kaven*): freq. Bilzerlds., Tongerlds. en aansluitend Centr.Maaslds.; ook in Roermond, Ulestraten, Klimmen, Mheer, Kinrooi, Vroenhoven, Hamont, Berbroek, Ulbeek en Duras.

kalveren: Venlo, Reuver en Gintelom.

kalveren maken (*kalvers maken*, *kauven maken*, *kauver maken*): Grote-Brogel, Rotem en Stevoort.

kalvertjes maken (*käverkes maken*): Thorn.

kalvertjes bouwen (*käverkes bouwen*): Gerdingen.

kalfjes maken (*käfkjes maken*, *kelfkes maken*): Beesel, Maasniel, Puth, Lanklaar, Tongeren, Hasselt en Venlo.

kalfje maken (*käfke maken*): Obbicht en Tongeren.

een kalfje binden (*e käfke benjen*): Opoeteren.

het kalf achter de deur zetten: Hamont.

muttentjes maken (*muttekes maken*): Halen en Herk-de-Stad.

over Tongeren gaan: verspr. Dommelds.; ook in Bree, Nielbij-As, Rekem, Stevoort, Hasselt, Beverlo en Beringen.

over Tongeren rijden (*over Tongeren rijden*): Paal en Tervant.

naar Kortessem gaan (*naar Kotshoven gaan*): Lanaken.

over de tong rijden: Lommel.

over de tong kakken: Tegelen, Weert, Stokkem en Hechtel.

over de tong doen: Oostham.

bekotsen: Sint-Martens-Voeren.

boertjes maken (*boerkes maken*): Hasselt.

buiken (*bieken*): Siebengewald.

de musjes voeren (*de muskes voeren*): Weert.

golven: Roermond.

gevelen: Genoelselderen.

kanjelen: 's-Herenelderen.

knauwen: Lommel.

kokhalzen: Wellerlooi en Grathem.

kortwieken: Aalst-bij-St.-Truiden.

met permissie overgeven:

Ulestraten.

met permissie spuwen: Ulestraten.

opbussen: Vaals.

pieren: Tongeren.

rendez-vous (fr.) **doen:** Heel.

rochelen (*roekelen*): Lommel.

strenen: Geistingen.

teruggeven: Klimmen.

terugkomen: Stokkem.

erom komen: Lontzen.

uitspijen: Alt-Hoeselt en Klimmen.

vomeren (<fr.): Holtum.

zeiltjes halen (*zeilkes halen*):

Rotem.

DIARREE

N 10 (1961) (add.), N 10c (1961) (135), N 10c (1995) (135, 137), N 84 (1981) (174), N 107 (2001) (035); Diepenbeek Wb. (191), Hasselt Wb. (107), Kortessem Wb. (348, 417), Tungalroy Wb. (034).

Buikloop, loslijvigheid. Verschijnsel van aandoening van de ingewanden, bestaande in snel opeenvolgende en dunne ontlastingen.

M.b.t. **beriberi**, in Maastricht in gebruik voor DIARREE, verschaft het WNT de volgende informatie: 'Naam van eene ziekte die in Oost-Indië en

ook in Japan zeer gewoon is, en waarvan de voornaamste kenteekenen zijn: stoornis in de beweging vooral van de beenen, opzwellingsoms ook met verschijnselen van waterzucht, deze ziekte wordt gehouden voor eene *neuritis peripherica multiplex*'.

De trefwoorden **reddeletet**, **retteketet**, **rettepetet** en **rettettet** zijn klanknabootsend (cfr. WNT), net zoals **prots**, **priets**, **preutel**, **breddel** en **fledder**.

De informant voor Tongeren deelt mee dat **misererie** eerder humoristisch bedoeld is. Voor As zijn verder de schertsende uitdrukkingen **een goede om over de beek te schijten** en **op een meter in de fles** opgetekend.

diarree: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Reuver, Nunhem, Stevensweert, Maastricht, Caberg, Tongeren, Zolder en Zonhoven.

beriberi-diarree: Maastricht.

schijt: verspr. in heel Lb.

schijterij: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Neeroeteren, Achel, Hechtel, Kortessem, Kerkhoven, Lommel en Maasbree.

kakkerij: Loksbergen.

loperij: verspr. Kleverlds.; ook in Reuver en Beesel.

dunne, de -: freq. in Nl.Lb., verspr. Maaskemp.; ook in Kinrooi, Maaseik, Kaulille, Eksel en Tessenderlo.

dunne schijt: Tienray.

dunne-kom-maar-gauw, de -: Bilzen.

dunne-maak-vooraan, de -: Maastricht.

platte, de -: Melick, Bocholt, Tongeren, Achel, Eksel, Hasselt en Alken.

platschijt: Lommel.

weke, de -: Wijlre.

afgang (ook *afgank*): verspr. Zuid.Oostlb., Horns, Maaskemp.,

Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds., Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Gulpen, Montzen, Panningen, Eksel, Jeuk, Loksbergen en Lommel.

gauwe, de -: Beek, Geleen en Gronsveld.

rappe, de -: verspr. Lonerlds.; ook in Vlijtingen, Hoeselt, Jeuk en Loksbergen.

rappe platte, de -: Gors-Opleeuw.

rap-kom-gauw: Diepenbeek Wb.

vieve, de -: Maastricht.

vlotte, de - (*de flotte*): verspr.

Oost.Zuidlb.; ook in Kapel-in-'t-Zand, Swalmen en Geleen.

vlotte-kom-gauw, de -: Waubach.

vlotte-maak-vooraan, de -:

Klimmen en Eys.

gezwinde, de -: Gronsveld.

gezwinde-maak-vooraan, de -: Klimmen.

kom-gauw: Neer, Kapel-in-'t-Zand, Weert, Ell, Thorn, Bree en Grevenbicht/Papenhoven.

buikkrampen: Kortessem.

buikloop: verspr. Horns; ook in Nieuwenhagen, Heythuysen, Montfort, Oirsbeek, Maaseik en Meijel.

loop, de -: Grevenbicht/Papenhoven en 's-Gravenvoeren.

lopen, het -: Boorse.

slinger: Wolder/Oud-Vroenhoven, Heerlen en Waubach.

slingerschijt: Maastricht en Klimmen.

reddeletet: Houthalen.

retteketet: Maaseik.

rettepetet: Tongeren.

rettettet: Borgloon.

prots: Nieuwenhagen, Schinnen, Neeroeteren en As.

priets: Kerkrade.

preutel: Hechtel.

breddel: Hasselt.

fledder: Maasbree en Venlo.

achteruit: Eksel.

misererie: Tongeren.

rijs: Geulle.

schijvel: Eijsden.
va vite (fr.): Leopoldsburg.

HARDLIJVIGHEID, HARDLIJVIG (ZIJN) _____

Kaart 116, pag. 293

N 84 (1981) (175), N 107 (2001) (037).

Een hard lijf of verstopte ingewanden en daardoor een moeilijke stoelgang hebbend.

In de onderstaande lemmatekst komen naast bijvoeglijke en zelfstandige naamwoorden ook werkwoorden en omschrijvende uitdrukkingen voor.

verstopping: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Kleverlds., verspr. Horns en Maaskemp.; ook in Maaseik, Echt/Gebroek, Maastricht, Kanne, Eigenbilzen, Tongeren, Achel, Zonhoven, Alken, Hoepertingen, Kerkhoven en Lommel.

verstoppen: Lauw.

verstopt: verspr. Zuid.Oostlb., Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds., Lonerlds. en Truierlds.; ook in Kunrade, Montzen, Vlodrop, Posterholt, Ophoven, Thorn, Eksel, Zolder, Leopoldsburg, Tessenderlo, Meijel, Sevenum en Maasbree.

zwaarlijvig: Meijel.

hardlijvig: verspr. Dommelds. en Zuidgeld.Lb.; ook in Neer, Roermond, Maasniel, Susteren, Tungalroy, Stevensweert, Gruitrode, Houthalen, Kerkhoven en Oirlo.

hardlijvigheid: Heythuysen, Peer, Lommel, Venlo en Tienray.

hardlijvigheids: Tongeren.

hard in het lijf: Hechtel en Eksel.

harde keutel: Gennep.

helle keutel: Herten (bij Roermond).

helle afgang: Doenrade.

hel afgaan: Meeuwen en Maastricht.

aan de helle zijn: Kinrooi, Nieuwenhagen en Wijlre.

hel gaan: Kelpen.

hel van lijf: Bree.

hel in het lijf: Heerlen.

hellijvig: Kesseleik en Bocholt.

ongemoed: Swalmen.

niet kunnen afgaan: verspr. Zuid.-Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.; ook in Gulpen, Reuver, Beesel, Weert, Opglabbeek, Maastricht, Bilzen, Hoeselt, Eksel, Kuringen en Venlo.

niet kunnen gaan: Eksel en Boorseme.

niet kunnen schijten: Bocholt.

niet naar het huisje kunnen gaan (*niet naar het huisje kunnen gaan*): Hechtel en Hoeselt.

niet naar het huisje kunnen (*niet naar het huisje kunnen*): Weert.

niet uit kunnen gaan: Simpelveld.

niet afgaan: Geulle.

niet goed afgaan: Lanklaar.

slecht afgaan: Stein en Heerlen.

slecht kunnen afgaan: As.

slechte stoelgang: Kapel-in-'t-Zand.

slechte afgang: Neer.

geen afgang hebben: Gulpen.

lastig kakken: Stein.

constipatie: Maastricht en Sint-Pieter.

knauw op het lijf: Eys.

koliek: Grevenbicht/Papenhoven.

stopping: Schimmert.

een stop hebben: Kanne en Vaals.

een stop erin hebben: Opglabbeek.

in de weg zitten: Reuver.

van houvast zijn: Maastricht.

vastzitten: Neer en As.

ZWELLEN _____

ZND 25 (1937) (027), ZND m (Borgers, Geuss, Grootaers, Lenaerts, Mathys, Peuskens, Vanleeuwe, Willems).

Groter van omvang, dikte, volume worden; in omvang toenemen, uitzetten, uitdijen.
Voor dit begrip zijn er nauwelijks gegevens voor Nl.Lb.

zwellen (ook *zwallen*, *zwollen*): freq. in heel Lb.

opzwellen: Bocholt, Rotem en Herkede-Stad.

opgaan: Stevoort en Sint-Truiden.

opkomen: Sint-Lambrechts-Herk.

dik worden: verspr. Bilzerlds., Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Melveren.

spuitsen: Zepperen.

GEZWEL

Kaart 117, pag. 293

N 10 (1961) (069), N 84 (1981) (198), N 107 (2001) (055), N 109 (2001) (061).

Plaatselijke ziekelijke opzetting, vermeerdering van de massa van enig lichaamsdeel.

gezwel (ook *gezweel*, *gezwelle*, *gezwil*): freq. in Nl.Lb., zeldz. in Belg.Lb.

zwel (*zweel*): Sevenum en Geleen.

zwol (*schwol*): Hoensbroek en Kelmis.

zweer: verspr. Horns, Lonerlds. en Truierlds.; ook in Kerkrade, Nieuwenhagen, Moresnet, Horn, Vlodrop, Houthem, Valkenburg, Mheer, Weert, Zutendaal, Rekem, Veldwezelt, Diepenbeek, Vliermaal, Hamont, Zonhoven, Hasselt, Wanssum en Broekhuizen.

gezweer: Rothem.

geschwür (du.): verspr. Ripuar.; ook in Nieuwenhagen en Mechelen.

knobbel: freq. Maaskemp. en Demerkemp., verspr. Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Dommellds., Lonerlds. en

Truierlds.; ook in Nieuwenhagen, Rimburch, Baexem, Noorbeek, Terlinden, Bilzen, Eigenbilzen, Hoeselt, Beverlo, Loksbergen, Lommel en Meijel.

knop (ook *knob*): verspr. Trichterlds., Bilzerlds. en Tongerlds., zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Neerbeek, Geistingen, Meeswijk en Wanssum.

bult: verspr. Dommellds. en Kleverlds.; ook in Ubachsberg, Neer, Nederweert, Neeritter, Bocholt, Kanne, Tongeren, Lommel en Blerick.

bults: Obbicht.

bluts: Tegelen, Weert, Ell, Echt/Gebroek en Venlo.

buts: Kwaadmechelen en Tessen-derlo.

knauw: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Kerkrade, Schinveld en Brunsum.

knauws: Lanklaar.

abces: Hees.

bel: Gingelom.

blaar: Sittard.

bobbel: Hasselt.

brobbel: Mechelen-aan-de-Maas.

hobbel: Gingelom en Vorsen.

buil (ook *buile*): Wanssum en Panningen.

fistel: Nunhem en Heerlerheide.

huts: Echt/Gebroek.

knoer: Nieuwenhagen.

knook: Hasselt.

knots: Paal, Koersel en Zelem.

puist: Maastricht.

uitwas: Hasselt en Maastricht.

aanwas: Lommel.

AFHANGEND GEZWEL

N 84 (1981) (198), N 107 (2001) (055).

Weke, aan het lichaam hangende massa vlees of vet; natuurlijke dikte of ziekelijk gezwel aan het lichaam.

kwabbel: freq. Maaskemp.; ook in Nieuwstadt, Mheer, Kinrooi, Geistingen, Maaseik, Boorsem, Rekem, Maastricht, Bilzen, Eigenbilzen, Hoeselt, Kaulille, Eksel, Hechtel, Zonhoven, Kerkhoven en Venray.

kwaddel: Tongeren.

kwaggel: As.

knobbel: verspr. Truierslds.; ook in Nieuwenhagen, Noorbeek, Terlinden, Kinrooi, Gruitrode, Lanklaar, Kanne, Bilzen, Eigenbilzen, Hoeselt, Alken, Loksbergen, Lommel en Meijel.

knop: Reuver, Herten (bij Roermond), Hoeselt en Lauw.

krop (ook *kroep*): Merkelbeek en Maastricht.

lel: Herten (bij Roermond), Swalmen, Bocholt, Eksel, Zolder, Houthalen, Wellen, Kerkhoven, Tessenderlo en Lommel.

buidel (*buiel*, *buul*): zeldz. Zuid.-Oostlb.; ook in Grevenbicht/Papenhoven.

zak: Stein.

kwab: Ophoven, Bree, Eksel, Peer en Lommel.

kwal: Leopoldsburg.

kwats: Achel, Eksel, Hechtel en Loksbergen.

knauw: Brunssum, Nieuwenhagen en Heerlerbaan/Kaumer.

afhangend gezwel: Maastricht.

hanggezwel: Montfort.

baf: Tungalroy.

bof: Neer.

deem: Vlodrop.

druiventros: Eksel.

kis: Jeuk.

uitwas: Gruitrode.

vetbol: Jeuk.

Het ontstoken, geïnfecteerd zijn van weefsels en lichaamsdelen.

Voor Stein, Maastricht en Caberg is ook de werkwoordelijke uitdrukking **het zweert** opgetekend en voor Maastricht en Heerlen **aan het zweren**.

Voor Posterholt is ook het specifieke **muggenbeet** opgetekend en voor Eksel en Boorsem **bloedvergiftiging**. Een informant voor Schimmert noteert voorts ook **eeltpil** en **kweelt**.

ontsteking: freq. in NL.Lb., verspr. Maaskemp., Centr.Maaslds. en Bilzerslds.; ook in Hoeselt, Achel, Kaulille, Borgloon en Leopoldsburg.

huidontsteking: Meijel.

zweer: freq. in Belg.Lb.; ook in Eys, Epen, Montzen, Geleen, Ell, Meijel en Maasbree.

zweertje (*zweerke*): Venlo.

zwering: Swalmen, Susteren, Schimmert, Kinrooi, Bocholt, Grevenbicht/Papenhoven, Kanne, Eksel en Hechtel.

verzwering: Weert, Ophoven, Genk, Maaseik, Tongeren, Wellen en Vorsen.

zwerage (*zweragie*): Lommel en Eksel.

abces: Heerlerbaan/Kaumer, Geleen, Geulle, Maastricht, Bilzen en Eksel.

infectie: Peer, Maastricht en Lauw.

ontzündung (du.): Heerlen en Vaals.

gezwel (*gezweel*, *gezwil*):

Amstenrade en Gulpen.

zwellung en pijn: Peer.

rode plek (*rooi plak*): Jeuk.

ZWEREN, ETTEREN ———

Kaart 118, pag. 294

N 84 (1981) (181), SGV (1914) (008, 047), ZND 01 (1922) (284), ZND 08 (1925) (146b), ZND 23 (1937) (053), ZND m (Grootaers, Willems).

ONTSTEKING ———

N 84 (1981) (181), N 107 (2001) (024).

Ontsteken en vervolgens etter afscheiden, zowel van een gezwel of wonde e.d. als van een daardoor aangetast lichaamsdeel (b.v. *vinger*, ZND 08).

zweren: freq. in heel Lb.

verzweren: freq. Lonerlds. en Truierlds.; ook in Merkelbeek en Halen.

uitzweren: As.

etteren: freq. Noord.Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds. en Dommellds.; ook in Weert, Vliermaal, Beringen, Alken, Herk-de-Stad, Sint-Truiden en Lommel.

etter geven: Rijkhoven.

netteren: freq. Noord.Oostlb., verspr. Zuid.Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.; ook in Eys, Vijlen, Opitter, Opglabbeek, Borgharen, Limmel, Beverlo, Arcen en Swolgen.

lopen: Helden/Everlo, Kanne, Eijsden, Martenslinde, Sint-Truiden en Borlo.

uitlopen: Opoeteren.

er loopt materie uit: Thorn.

er komt materie uit: Stokkem, Mechelen-aan-de-Maas, Lummen, Stevoort, Wellen en Aalst-bij-St.-Truiden.

er komt gezweer uit: Sittard.

er komt kwaad in: Wellen.

kwaad worden: Zonhoven en Genk.

verkwaden (*verkwaaien*): Jeuk.

grillig worden: Kessenich.

trekken: Helden/Everlo.

uittrekken: Gulpen.

knellen: Neerpelt.

kwellen: Neerpelt.

open gaan: Kanne.

rinnen: Herk-de-Stad.

nijven: Grote-Brogel.

smetten: Hoeselt.

vervuilen: Amby.

ETTER

Kaart 119, pag. 294

SGV (1914) (008), ZND 01 (1922) (283), ZND 01u (1924) (055), ZND 49 (1958) (005), ZND B1 (1940sq) (021), ZND m (Dupont, Franssen, GrGr, Houben, Langohr, Welter); Boorse Wb. (074), Tungalroy Wb. (034, 037).

Geelachtig of groenachtig afgescheiden vocht, pus bij sommige ontstekingen.

Voor de informant van Hasselt is **materie** het oorspronkelijke, oude dialectwoord voor 'etter'. Ook informanten voor Venlo en Lommel geven aan dat **etter** een recenter dialectwoord is.

materie (ook *materen*, *matering*, *meterie*): alg. in Haspengouw, Brab.Lb. en aansluitend Demerkemp. en Beringerlds., freq. Horns, Maaskemp., Centr.-Maaslds. en in het noorden van Nl.Lb., verspr. in het zuiden van Nl.Lb.; ook in Nederweert en Lommel.

etter: freq. Noord.Oostlb., Horns, Dommellds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Vaals, Weert, Maastricht, Sint-Pieter, Rosmeer, Houthalen, Hasselt, Beringen en Lommel.

netter: Eys, Vijlen, Kessel, Buggenum, Maasbracht, Mechelen-aan-de-Maas, Rekem en Arcen.

geschwür: Rimborg en Vijlen.

gezweer: freq. Zuid.Oostlb. en aansluitend Oost.Zuidlb.; ook in Simpelveld, Borgharen en Limmel.

gezworen ding: Geistingen.

zweergeding: Dieteren.

zweersel: freq. Maaskemp. en aansluitend Dommellds. en

Demerkemp.; ook in Mechelen-aan-de-Maas.

vuil: Tungelroy en Hasselt.

knoei: Meerlo.

pui: Tongeren.

ROOF(JE)

Kaart 120, pag. 295

DC 14 (1946) (022), SGV (1914) (030), ZND 01 (1922) (658), ZND 01u (1924) (131a), ZND 06 (1924) (014), ZND 41 (1943) (036), ZND 45 (1946) (022a), ZND B1 (1940sq) (003), ZND m (Franssen, Houben, Langohr, Michiels, Welter); Beverlo Wb. (224), Boorsem Wb. (074), Kortessem Wb. (236, 429), Tungelroy Wb. (034); Beenen, P. (1973) (104, 162, 213).

Korst(je) op een wonde.

In de onderstaande lemmatekst zijn de verkleinwoorden **roofje** en **korstje** uitzonderlijk samen behandeld met de grondwoorden **roof** en **korst**.

Aanleiding hiervoor is de ambigue vraagstelling in de verschillende vragenlijsten: in DC 14 en ZND 45 is gevraagd naar een benaming voor 'roofje', de overige vragenlijsten peilen naar dialectwoorden voor 'roof'. Er zijn geen merkelijke verschillen te noteren tussen het gebruik van grondwoord of verkleinwoord. Voor Elen, Sint-Huibrechts-Lille, Sint-Truiden en Tessenderlo is ook het werkwoord **korsten**, i.e. een korstje krijgen op een wonde, opgetekend.

roof(je) (ook *roofke*): alg. in Nl.Lb., freq. in Belg.Lb.

korst(je) (ook *korske*): verspr. in Belg.Lb., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Kerkrade, Heerlen, Montzen, Herten (bij Roermond), Putbroek, Maastricht, Mook, Gennep en Siebengewald.

krap (ook *krab*, *krappe*): freq.

Geullds. en in het zuiden van het Truierlds., Lonerlds. en aansluitend Tongerlds.; ook in Kinrooi.

krapje (*krpke*): Borgloon en Tongeren.

rover: verspr. Dommelds.; ook in Opgrimbie, Zichen-Zussen-Bolder en Heusden.

brats: freq. Centr.Maaslds.; ook in Herten (bij Roermond).

plek: Spekholzerheide, Montzen en Welkenraedt.

pak: Blitterswijk.

rap: Loksbergen en Halen.

schelp: Hechtel.

schil: Tungelroy en Gruitrode.

schurft: Valkenburg en Amby.

krut: Heers.

kankerdt: Montzen.

HUIDSCHILFERS

Kaart 121, pag. 295

N 10 (1961) (068), N 109 (2001) (053), SGV (1914) (031); Tungelroy Wb. (034).

Afgestoten plaatje van de opperhuid. De trefwoorden **splinter** en **spaanetje** zijn opgetekend in de SGV-enquête op de vraag naar 'schilfer' (zonder verdere bepaling) en hebben allicht eerder betrekking op een los deeltje van een stuk hout, vgl. ook het lemma **SPLINTER** in WLD II.12, p. 28-29.

Voor Elen en Baexem zijn ook respectievelijk de werkwoorden **rijzelen** en **vervellen** opgetekend en voor Kwaadmechelen en Diepenbeek de voltooide deelwoorden **verhuid** en **opgeblutst**. Een informant voor Oost-Maarland noteert voorts de uitdrukking **het vel gescheld hebben**.

schilfers (ook *schilferen*, *schilver* (*mv.*), *schilfel* (*mv.*), *schilvers*,

schirvels): freq. in Nl.Lb. en in het noorden van Belg.Lb.; ook in Rekem, Kanne, Hoeselt, Bokrijk, Paal, Alken, Hoepertingen, Gingelom, Sint-Truiden en Vorsen.

schilfertjes (*schilferkes, schilverkes*): Susteren, Oirsbeek, Ulestraten, Weert, Roosteren, Berg-aan-de-Maas, Urmond, Maastricht, Neerpelt, Peer en Hasselt.

schijvelen: Kerensheide.

schijveltjes (*schijvelkes*): Meerssen.

schalen: Tungelroy, Puth en Montzen.

schellen: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Kerkrade, Nederweert, Leveroy, Bocholt, Veldwezelt, Hees, Hasselt, Wellen en Blerick.

schelletjes (*schelkes, schellekes*): Haelen, Weert, Opglabbeek, Zutendaal, Veldwezelt, Val-Meer, Vliermaal, Tongeren, Hasselt, Opheers, Gors-Opleeuw, Sint-Truiden en Meijel.

schubben (ook *schuppen (du.)*): zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Bocholtz, Kelmis, Nieuwenhagen, Oirsbeek, Hoensbroek, Ophoven, Holtum, Stein, Sint-Pieter, Boekend en Ottersum.

schubbetjes (*schubbekes*): Beverst.

pellens: Rekem, Lauw, Beverlo, Sint-Truiden en Jeuk.

pelletjes (*pellekes*): freq. Demerkemp.; ook in Kanne, Eksel, Tessenderlo, Halen en Lommel.

schurft: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Mechelen, Geleen, Tungelroy, Roosteren, Echt/Gebroek, Urmond, Maastricht en Zelem.

roos: Kerkrade, Neer, Horn, Posterholt, Munstergemeen, Brunssum, Valkenburg, Leuken, Ittervoort, Obbicht en Velden.

schelpen: Eygelshoven, Einighausen, Schinveld, Hoensbroek, Meeswijk, Obbicht en Mechelen-aan-de-Maas.

bluisters (ook *bluisteren, pluisteren*): Meers, Ulestraten en Heerlen.

blaar: Gingelom.

blaasjes (*blaaskes*): Roermond.

huidschilfers (ook *huidschilvers*): Broekhuizen, Panningen en Nunhem.

geschilferde huid: Mesch.

velletjes (*velkes, vellekes*): Hamont, Houthem en Nieuwenhagen.

rauw vel: Hasselt.

wrede huid (*vrieë hoet*): Neeritter.

ruif: Valkenburg.

krets: Sevenum en Sittard.

mutsel: Schinveld.

erf op de kop: Voerendaal.

eczeem: Baarlo.

uitslag: Sittard.

botermelkplekken: Eksel.

braam: Heerlerheide.

splinter: Simpelveld, Hunsel, Thorn en Grevenbicht/Papenhoven.

spaantje (*spaanke*): Weert.

schokje (*schokske*): Simpelveld.

JEUK

N 07 (1961) (055), N 10 (1961) (114), N 10a (1961) (031), N 84 (1984) (181), ZND 01u (1924) (109), ZND m (Houben); Boorseem Wb. (073), Kortesseem Wb. (192, 195); Beenen, P. (1973) (164).

Kriuwelende gewaarwording aan de oppervlakte van de huid, het kriuwelend gevoel op de huid dat tot krabben noopt.

Op de kaart zijn de trefwoorden voor het zelfstandig naamwoord JEUK en het werkwoord JEUKEN (zie het volgende lemma) samen behandeld.

jeuk: alg. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Weertlds., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds. en Dommelds., freq. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Bree, Kortesseem en Oostham.

jeuks: freq. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Panningen en Baarlo.
jeuksel: verspr. Lonerlds.; ook in Bilzen, Val-Meer, Riksingén, Linde, Bokrijk, Sint-Truiden, Loksbergen en Halen.
jeukst: Afferden.
jeukt: Afferden.
kreets: (ook *krats*): verspr. Zuid.-Oostlb. en Trichterlds.; ook in Heerlen, Waubach, Belfeld, Roermond, Thorn, Obbicht, Stein, Venlo, Leunen en Blitterswijk.
kriebel: Roermond, Herten (bij Roermond), Nuth/Aalbeek, Stein, Velden, Venlo en Maasbree.
kriemel: Broekhuizen, Blerick en Panningen.
kietel (ook *kiedel*): Tegelen en Roermond.
dab (*dap*): Nederweert.
schob: Roermond.
schuur: Bree.

Kaart 122, pag. 296

JEUKEN

N 07 (1961) (055), N 10 (1961) (114), N 10a (1961) (031), ZND 01 (1922) (546), ZND B1 (1940sq) (053), ZND m (Dupont, Franssen, Langohr, Michiels, Vanderbeeken, Welter); Boorsem Wb. (125), Kortessesem Wb. (195), Tungalroy Wb. (026).

Jeuk hebben, het gevoel van jeuk hebben aan of in.

De trefwoorden **schuren** en **kreetsen** hebben wel eerder betrekking op 'jeuken' in de betekenis van KRABBEN (vgl. pag. 63).

Op de kaart zijn de trefwoorden voor het zelfstandig naamwoord JEUK (zie het vorige lemma) en het werkwoord JEUKEN samen behandeld.

jeuken: alg. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Weertlds., Horns,

Centr.Maaslds., Trichterlds. en Dommelllds., freq. in overig Lb.

jeuksen: freq. Kleverlds.

jeukselen: freq. Lonerlds. en Truierlds.; ook in Eigenbilzen, Beverst, Hasselt, Halen en Lommel.

kriebelen: Bocholtz, Sittard, Wellen, Blerick en Venlo.

kriemelen: Panningen.

krievelen (*krievelen*): Tongeren.

kietelen: Maastricht en Meerssen.

schuren: Thorn en Lozen.

kreetsen: Boorsem.

pitsen: Tegelen.

LITTEKEN

Kaart 123, pag. 296

DC 30 (1958) (028), SGV (1914) (022), ZND 01 (1922) (789), ZND 01u (1924) (150), ZND 37 (1941) (039), ZND 49 (1958) (028), ZND B1 (1940sq) (029), ZND m (Drieskens, Dupont, Franssen, Houben, Raymaekers, Vanderbeeken, Welter); Eupen Wb. (107), Heerlen Wb. (147, 354), Kerkrade Wb. (179, 180, 202), Kortessesem Wb. (282), Sittard Wb. (220), Tungalroy Wb. (035), Weertlds. Wb. (215).

Overblijvend teken van een wonde of zweer na de genezing.

litteken (ook *lidteken*): alg. Maaskemp., Bilzerlds., Tongerlds., Westlb., Truierlds., Brab.Lb., Lommels, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns en Centr.-Maaslds., zeldz. Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Kerkrade Wb. en in Heerlen, Waubach en Remersdaal.

littekel: freq. in het zuidwesten van het Truierlds.

lijnteken: freq. Noord.Oostlb., Horns en Centr.Maaslds., verspr. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg.,

Zuid.Oostlb., Trichterlds. en Bilzerlds.; ook in Neeroeteren, Zutendaal, Riksingen en Rijkhoven.

lijnsteken: Guttecoven.

lijnenteken: Eigenbilzen.

lijmteken: freq. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds.; ook in Eupen Wb. en in Borgharen en Limmel.

lijkteken: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Vijlen, Roggel, Reuver, Leuken, Stramproy, Tungalroy, Bocholt, Laak, Millen en Kaulille.

lijkklaauw: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Weertlds. Wb.

lijkklaauw (ook *likklaauw*): verspr. Noord.Oostlb.; ook in Nederweert.

lijlauw: freq. rond Brunssum; ook in Schaesberg, Sint-Odiliënberg en Bree.

lidnauw: Beesel.

litklaauw: Maasbree.

meklaauw: Blerick.

kauw: Tungalroy Wb.

kauwgoud: Heythuysen.

nerf: Kerkrade Wb.

POKDALIG

N 10 (1961) (070 add.), N 84 (1981) (153), N 107 (2001) (013).

Getekend door pokken, door de pokken geschonden; mottig. Pokken zijn de kleine, contrasterende gekleurde verhevenheden op de huid, puistjes, zweertjes.

In de onderstaande lemmatekst komen naast bijvoeglijke naamwoorden ook zelfstandige naamwoorden, werkwoorden en omschrijvende uitdrukkingen voor.

mottig: freq. Oostlb., Trichterlds. en Kleverlds.; ook in Gulpen, Weert, Tungalroy, Thorn, Bocholt, Echt/Gebroek, Stein, Bilzen, Eksel, Blerick en Venlo.

pokdalig: Montfort, Merkelbeek, Wijnandsrade, Kinrooi, Ophoven, Bocholt, Maastricht, Eigenbilzen en Jeuk.

pokkelig: Doenrade, Kelpen, Thorn, Grevenbicht/Papenhoven, Born, Boorseem, Alken en Tessengerlo.

pokkerig: Lommel, Nunhem en Stevensweert.

pokketig: Geleen, Ingber en Epen.

pokkig: Simpelveld, Maastricht, Hoepertingen en Jeuk.

pokklokkerig: Mheer.

pokken: Genk, Lanklaar, Peer en Meijel.

pokkenpuk: Kinrooi.

pokkenlok: Oirsbeek.

pokkenvel: Maaseik.

pokkengezicht: Vaals, Schimmert, Hoeselt en Oirlo.

vel vol kuilen van de windpokken: Montzen.

gepokt: Neer, Ell, Ophoven, Bree, Vliermaal, Kaulille, Eksel, Houthalen en Lommel.

gepokkeld: Boorseem en Sevenum.

verpokkeld: Sevenum.

brobbels (ook *brobbelen*): Loksbergen.

gebrobeld: Bilzen en Borgloon.

verschandeneerd: Kapel-in-'t-Zand.

verschandeled: Noorbeek en Terlinden.

schandeleerd: Brunssum.

geschonden gezicht: Maaseik.

pikgezicht: Lauw.

vol littekens: Hechtel.

met plekken (*met plek (mv.)*): Weert.

ruwe huid (*rouw huid*): Eys.

butjes (*butkens*): Kerkhoven.

pokkelkuiltjes hebben: Gulpen.

de pokken hebben: Achel en Neer.

GIF

Kaart 124, pag. 297

N 84 (1981) (220), N 107 (2001) (063).

Vergif, venijn. Schadelijke stof die, in levende organismen opgenomen, reeds in betrekkelijk kleine hoeveelheden schade kan toebrengen en daardoor ziekte of dood tot gevolg heeft.

vergif: alg. in Haspengouw, freq. in overig Lb. behalve in het Ripuar.

vergift: verspr. Horns, Maaskemp., Dommelds. en Demerkemp.; ook in Montzen, Neer, Herten (bij Roermond), Weert, Loksbergen, Lommel, Venray, Tienray en Meijel.

gif: verspr. Ripuar. en Oost.Zuidlb., zeldz. Zuid.Oostlb., Centr.-Maaslds. en Trichterlds.; ook in Haelen, Kapel-in-'t-Zand, Tungalroy, Thorn, Bree, Gruitrode, Jeuk, Loksbergen en Blerick.

gift: Bree en Loksbergen.

venijn: Weert, Bocholt, Reppel en As.

VERGIFTIGEN

Kaart 125, pag. 297

N 84 (1981) (217), N 107 (2001) (062, 064); Hasselt Wb. (486), Kortesse Wb. (539).

Gif toedienen met het oogmerk de dood te bewerkstelligen, met vergif doden.

Voor Kerkhoven is ook het zelfstandig naamwoord **vergiftiging** opgetekend.

vergeven: freq. Centr.Lb., Westlb., Truierlds., Brab.Lb. en Lommels, verspr. Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Nieuwenhagen.

vergiftigen: verspr. Ripuar., Oostlb.-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds., Trichterlds. en Kleverlds., verspr. Noord.Oostlb., Horns, Maaskemp. en Zuidgeld.Lb., zeldz. in overig Lb.

vergiften: freq. Oost.Zuidlb.; ook in Vaals en Wijnandsrade.

vergift geven: Venray.

vergif voeren: Herten (bij Roermond).

2.2.3 *Verschillende ziekten en aandoeningen*

In deze paragraaf komen de benamingen voor verschillende ziekten en aandoeningen aan bod, ingedeeld volgens de streek van het lichaam waarop zij betrekking hebben.

2.2.3.1 *Hoofd en Zenuwen*

De onderstaande lemma's hebben betrekking op aandoeningen van het zenuwstelsel, t.w. de hersenen en de zenuwen. Eerst komen de algemene dialectbenamingen voor het lemma HOOFDPIJN aan bod, vervolgens de benamingen voor BEROERTE, een aandoening van de hersenen, en ten slotte de benamingen voor STUIPEN, een aandoening van de zenuwen.

HOOFDPIJN —————

Kaart 126, pag. 298

DC 27 (1955) (025b), Lk 05 (1955) (025b),
ZND 34 (1940) (030), ZND m
(Vanderbeeken, Welter).

Pijn of een stekend gevoel in het hoofd, meer bepaald in de schedelstreek.

Voor Tessenderlo is ook de uitdrukking **mijn kal doet zeer** opgetekend. Een van de informanten voor Hasselt noteert ook het schertsende **pijn als Eugène**, allicht een klankrijm.

koppijn: alg. in heel Lb. behalve in het Lonerlds. en Truierlds., waar het freq. is.

hoofdpijn (ook *hoodpijn*): freq. Lonerlds. en aansluitend Tongerlds.; ook in Roggel, Stramproy, Wesseem, Hasselt, Nieuwerkerken en Sint-Truiden.

pijn zijn kop: freq. Truierlds. en aansluitend Lonerlds.

pijn zijn hoofd (*pijn zijn hood*): verspr. Truierlds.

pijn in zijn kop: verspr. Lonerlds.; ook in Sint-Huibrechts-Lille en Beringen.

pijn in zijn hoofd (*pijn in zijn hood*): Hoepertingen en Wellen.

pijn in de kop: Leopoldsburg en Wellen.

pijn in de knots: Ulestraten en Klimmen.

kopzeer: Ulestraten.

BEROERTE —————

Kaart 127, pag. 298

DC 60 (1985) (008), N 84 (1981) (156),
N 107 (2001) (023), ZND 32 (1939) (062),
ZND m (Houben, Michiels);
Beverlo Wb. (035), Boorseem Wb. (071),
Hasselt Wb. (066), Kortesseem Wb. (027,
038), Sittard Wb. (009), Tungelroy Wb. (033);
Beenen, P. (1973) (098).

Plotselinge toeval of verlamming, veroorzaakt door een uitstorting van bloed in de hersenen.

Een informant voor Borgloon noteert *oppeslag krijgen* voor 'een beroerte krijgen'. Voor Hechtel en Moperlingen is hiervoor **geraakt zijn** opgetekend.

beslag: freq. in heel Lb.

verslag: Venray.

beroerte: verspr. Trichterlds., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Simpelveld, Heerlen, Neer, Kesseleik, Posterholt, Tungelroy, As, Geulle,

Neerpelt, Zonhoven, Kerkhoven, Kwaadmechelen, Tessenderlo, Venlo, Venray, Meijel en Maasbree.

geraaktheid: freq. Zuiderkemp. en Beringerlds.; ook in Mechelen-aan-de-Maas, Zolder, Borlo, Leopoldsburg en Lommel.

hersensbloeding (ook *hersensbloeiing*): Meerssen, Zutendaal, Echt/Gebroek, Dilsen, Eigenbilzen, Eksel, Vorsen en Meijel.

attaque (fr.): Vliermaal, Zolder, Beverlo, Kortessem, Loksbergen en Meijel.

aantak: Sittard Wb.

slag: verspr. Ripuar. en Geullds.; ook in Broekhuizen.

slagaanval: Bocholt en Lontzen.

bloedopdrang: Boorseem en Uikhoven.

bloedsopdrang: Rekem.

begaving: Tienray.

kwalijkheid: Eupen.

trombose: Posterholt.

stuiptrekkingen: Opglabbeek.

begaving: verspr. Oost.Zuidlb. en Oostlb.; ook in Geistingen, Maaseik, Grevenbicht/Papenhoven en Blerick.

begavingen: Heel, Herten (bij Roermond), Kinrooi, Ophoven, Maastricht, Blerick en Venlo.

begavings (ook *begaves*): Sevenum en Blerick.

begeafdheid: Simpelveld, Heerlerbaan/Kaumer en Vaals.

begeafte: Epen en Montzen.

convulsies: freq. Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Kinrooi, As, Bilzen, Hasselt en Jeuk.

kramp: verspr. Kleverlds.; ook in Kapel-in-'t-Zand, Geleen, Bocholt en Opglabbeek.

vallende ziekte: Vlodrop, Beek en Hoeselt.

toevallen: Posterholt.

pazema: Hasselt.

DE STUIPEN KRIJGEN

STUIPEN

Kaart 129, pag. 299

N 84 (1981) (154, 155), N 107 (2001) (012), ZND B1 (1940sq) (036); Beverlo Wb. (253), Hasselt Wb. (444), Kortessem Wb. (243, 495); Beenen, P. (1973) (097, 243).

Benaming voor een ziekte-toestand die bestaat in een aanval van bewusteloosheid, m.n. bij kinderen, waarbij plotselinge, heftige samentrekkingen van de spieren en krampachtige bewegingen over het hele lichaam optreden.

stuipen: freq. in heel Lb.

stuipjes (*stuipkes*): Gronsveld, Geistingen, Zutendaal, Boorseem, Stein, Maastricht, Bilzen, Vlijtingen, Beverlo en Leopoldsburg.

N 84 (1981) (155), N 107 (2001) (012).

Een aanval van bewusteloosheid krijgen, die met plotselinge, heftige samentrekkingen van de spieren over het gehele lichaam gepaard gaat.

de stuipen krijgen: Ingber, Susteren, Schimmert, Amby, Weert, Kelpen, Thorn, Bocholt, Eigenbilzen, Achel, Venlo en Venray.

de stuipjes krijgen (*de stuipkes krijgen*): Zutendaal.

de begaving krijgen: Blerick en Neer.

de begavingen krijgen: Venlo.

de begavings krijgen (*de begaves krijgen*): Sevenum.

een begeafte krijgen: Montzen.

convulsies krijgen: Gors-Opleeuw en Borgloon.

DE STUIPEN HEBBEN

N 84 (1981) (155), N 107 (2001) (012).

Zich in een stuip of als in een stuip vertrekken.

stuiptrekken: freq. Noord.Oostlb.; ook in Eys, Lutterade, Schimmert, Ophoven, Thorn, Bree, Gruitrode, Born, Stein, Maastricht, Sint-Pieter, Jeuk, Vorsen, Blerick, Venlo en Meijel.

de stuipen hebben: freq. Oost.-Zuidlb., Oostlb., Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds.,

Dommelds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Weert, Stevensweert, Bilzen, Eigenbilzen en Leopoldsburg.

de stuipjes hebben (*de stuipkes hebben*): Gronsveld, Boorsem, Bilzen en Leopoldsburg.

in de stuipen liggen: Maastricht.

stuipen kennen: Eksel.

de begaving hebben: Heerlen, Neer, Nunhem, Swalmen, Oirsbeek en Grevenbicht/Papenhoven.

de begavingen hebben: Heel.

convulsies hebben: Hoeselt, Vliermaal en Bilzen.

kramp hebben: Venray.

toevallen hebben: Posterholt.

2.2.3.2 *Omgeving van oren en hals*

In deze paragraaf worden de ziekten en aandoeningen met betrekking tot oren (BOF) en hals (KLIERZIEKTE) behandeld.

BOF

Kaart 129, pag. 299

N 84 (1981) (157, 196), N 107 (2001) (025), ZND 28 (1938) (007), ZND 36 (1941) (077); Beverlo Wb. (045), Hasselt Wb. (080), Kortessesem Wb. (358).

Een vooral bij kinderen en jongeren vaak voorkomende besmettelijke ziekte (Lat. *parotitis epidemica*) die zich voornamelijk openbaart in een pijnlijke zwelling van de lymfevaten in de hals nabij het oor, ten gevolge van een ontsteking van de oorspeekselklier.

bof: alg. in Nl.Lb.; ook in Ophoven, Bocholt, Bree, Kanne en Eigenbilzen.

dikoor: alg. in Belg.Lb. behalve in het Lonerlds. en Truierlds., waar het freq. is; ook in Montzen, Susteren, Hunsel en Tienray.

oorlap: freq. in het zuiden van het Lonerlds. en Truierlds.; ook in Vliermaal.

oorziekte: Linkhout.

loloor: Reuver en Herten (bij Roermond).

mumps (du.): Vaals en Eupen.

KLIERZIEKTE

Kaart 130, pag. 300

N 84 (1981) (196), ZND 05 (1924) (078), ZND 28 (1938) (007), ZND 36 (1941) (077).

Ontsteking van de lymfeklieren en de zwelling ervan, vooral in de hals.

Ook wel 'koningszeer' genoemd omdat de koningen van Frankrijk en Engeland voorheen geacht werden deze aandoening te kunnen genezen. Voor Venlo is ook het bijvoeglijk naamwoord **klierkrank** opgetekend. De volkse benaming **Sint-Markoen**

verwijst naar de heilige Marculphus van Nanteuil, geboren rond 490 in Bayeux en overleden op 1 mei 558 in Nanteuil. In 898 werden zijn beenderen overgebracht naar Corbeny, waar Franse koningen na hun kroning naar toe kwamen om bescherming te smeken tegen koningszeer en struma en om door voorspraak van de heilige de macht te verkrijgen om hen die aan het koningszeer leden, te genezen. Marculphus werd aanroepen tegen eczeem- en klierziekten. Voor de omschrijving van **Hunsel besmet** licht de informant voor het Belg.Lb. Geistingen in 1924 toe dat Hunsel een dorp in Nl.Lb. is 'waar Sint-Markoen vereerd wordt'. **Van Hechtel besmet** en **kwaad ding van Hechtel** verwijzen naar de Belg.Lb. plaats Hechtel, eveneens een vereringsplaats van Sint-Markoen.

klieren: freq. in Belg.Lb. en grensgebied, verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Epen, Sint-Martens-Voeren, Remersdaal, Neer, Reuver, Montfort, Ospel, Weert en Meijel.

dikke klieren: Noorbeek en Terlinden.

gezwollen klieren: Ingber, Gruitrode, Zichen-Zussen-Bolder en Alken.

ontstoken klieren: Eys.

klierenziekte: Jeuk.

klierziekte: Spalbeek en Vucht.

klierkrankte (*klierkrenkde*): Schimmert.

kliergezwel: Sint-Truiden en Eigenbilzen.

klierontsteking: Maastricht.

halsklieren: As.

Markoen: Gulpen.

Sint-Markoen (ook *Sinte-Markoen*): verspr. Tongerlds., Westlb., Truierlds. en Zuiderkemp.; ook

in Kunrade, Montzen, Neer, Nunhem, Amby, Gronsveld, Mheer, Tungalroy, Molenbeersel, As, Lanklaar, Rekem, Lanaken, Bilzen en Zichen-Zussen-Bolder.

van Sint-Markoen besmet (ook *van Sinte-Markoen besmet*): Eksel en Diepenbeek.

vuur van Sint-Markoen (*vuur van Sinte-Markoen*): Wellen.

ziekte van Sint-Markoen (*ziekte van Sinte-Markoen*): Opoeteren.

amandelen (ook *amandels*, *ami(g)dallen*, *mandelen*): Vaals, Genk, Zutendaal, Eisdén, Hamont, Neerpelt, Zolder, Beringen, Voort en Montenaken.

opgezette amandelen: Venlo.

koningszeer: verspr. Dommelds. en aansluitend Maaskemp.; ook in Nunhem, Tungalroy, Opgrimbe en Meijel.

koningsziek: Lanklaar.

heiligenwerk: Venray, Tienray en Blerick.

heiligwerk: Roermond en Maasniel.

poliepen: Lanklaar, Kerniel, Sint-Truiden, Jeuk en Tessengerlo.

flippen: Ulbeek, Gelinden, Nieuwerkerken en Wilderen.

Hunselziek: Tungalroy en Ell.

van Hunsel besmet: Geistingen.

van Hechtel besmet: Wijchmaal.

kwaad ding van Hechtel: Houthalen.

boefletten: Montenaken.

elken: Oostham.

dikke hals: Vlodrop.

knobbelen (ook *knobbels*): Genk en Lanaken.

knobbeelen: Genk.

knobbeltje (*knobbelke*): Stein.

knoppen: 's-Herenelderén.

knotsen: Bilzen.

brobbels: Linde.

peperkoren: Sint-Truiden.

stop: Linde.

2.2.3.3 *Mond*

In deze paragraaf komen de ziekten en aandoeningen met betrekking tot de (binnen- of buitenzijde van) de mond, de tanden en het tandvlees aan bod.

SPRUW

N 84 (1981) (158), N 107 (2001) (026), SGV (1914) (035);
Hamont Wl. (104).

Ontsteking van het slijmvlies in de mondholte bij zuigelingen, ook bij stervenden. Aanvankelijk wordt dit vlies hoogrood en later met witte stippels bedekt.

Het trefwoord **steenhuffel** voor SPRUW in Montfort is metonymisch als volgt te verklaren. Steenhuffel is een bedevaartplaats van de heilige Geneveva in Vlaams-Brabant (tussen Aalst en Mechelen). Geneveva werd geboren rond het jaar 422 in Nanterre (in de buurt van Parijs) en is gestorven op 3 januari 502. Zij was een herdersmeisje en wilde niets liever doen dan God en haar naasten dienen. Omdat zij tijdens een epidemie vele pestlijders hielp, werd haar bijstand ingeroepen tegen de pest, maar ook tegen kinderziekten, huiduitslag, koorts, lepra, miltvuur, oorpijn en oogziekten. In Steenhuffel bevindt zich een kapelletje van Sint-Geneveva uit 1798 dat 'het Putteken' genoemd wordt omdat er onder de kapel een waterput is waar indertijd de bedevaarders water meenamen tegen mondziekten zoals spruw.

spruw: alg. in het noorden van Nl.Lb., freq. in overig Nl.Lb.; ook in Kinrooi, Ophoven, Meeuwen, Lanklaar, Eigenbilzen, Eksel, Peer, Jeuk, Leopoldsburg, Tessenderlo en Lommel.

schuil: Heer, Nederweert, Weert, Hunsel, Grevenbicht/Papenhoven,

Maastricht, Hamont, Eksel, Peer, Hechtel en Lommel.

mondzeer: Lutterade, Brunssum, Ophoven, Bocholt en Bree.

mondziek: Schinveld.

mondziekte: Kinrooi en Bilzen.

muilziekte: Lauw.

de mond ziek hebben: Heek.

ziek aan de mond: Doenrade en Schinveld.

ontsteking in de mond: Eigenbilzen.

keelontsteking: Vlodrop, As, Kanne en Zolder.

brand: Valkenburg en Horn.

blaartjes (blaarkes): Echt/Gebroek en Jeuk.

blaar op de tong: Berg-en-Terblijt.

blein: Loksbergen.

meelmond: Wellen.

schuurmond: Eys.

zweermond: Montzen.

aften: Eksel en Bilzen.

angin (fr.): Kanne.

een beslagen tong: Heel.

klaggen: Meijel.

schoese: Swalmen.

slijm: Schimmert.

snot: Meijel.

spuw: Meijel.

steenhuffel: Montfort.

trots: Buggenum.

vuil mannetje (vuil menke): Loksbergen.

witte velletjes (witte vellekes): Peer.

witte vlekjes (witte vlekskes):

Houthalen.

zuur: Oirsbeek.

TANDPIJN

Kaart 131, pag. 300

DC 27 (1955) (025a), Lk 05 (1955) (025a),
ZND 34 (1940) (071);
Beverlo Wb. (124), Boorseem Wb. (047).

Pijn in een of meer tanden; de pijn die veroorzaakt wordt door een prikkel op de tandzenuw of door ontsteking van het tandvlees.

tandpijn (ook *taanpijn*, *tankpijn*):
alg. in heel Lb. behalve in het uiterste zuidwesten.

pijn zijn tanden: alg. Truierlds.; ook in Heers.

pijn aan zijn tanden: verspr.
Truierlds.; ook in Meeuwen,
Kanne en Leopoldsburg.

pijn in zijn tanden: verspr.
Lonerlds.; ook in Mielen-boven-
Aalst.

pijn in het bakkes: Ulestraten.

pijn in het geschaar: Ulestraten.

CARIËS

Kaart 132, pag. 301

N 84 (1981) (159), N 107 (2001) (041).

Tandbederf, een ziekte die bij verwaarlozing van het gebit langzamerhand alle tanden aantast.

Voor Herten (bij Roermond) is ook het schertsende rijmpje **wolf in de tanden, gebit in de handen** opgetekend en voor Gruitrode het voltooid deelwoord **bedorven**.

wolf (ook *wouf*): alg. in Nl.Lb.; ook in Kinrooi.

tandwolf (ook *tandwouf*): Weert,
Amstenrade en Gronsveld.

wolvengebit (*wouvengebeet*):
Maastricht.

rotte tanden (ook *wrotte tanden*):
alg. in Belg.Lb.; ook in Heel,
Swalmen, Vlodrop, Geleen,
Grevenbicht/Papenhoven, Born,
Venlo, Oirlo en Maasbree.

slechte tanden: Montzen, Doenrade,
Noorbeek, Terlinden, Gruitrode en
Eksel.

kwade tanden (*kwaai tanden*):
Hoeselt en Bilzen.

vuil tanden: Eys, Ingber en
Montzen.

vuil van de tanden: Simpelveld.

smerige tanden: Meijel en As.

tandbederf: Bree, Stevensweert en
Montfort.

cariës: Maastricht en Vaals.

aanslag: Montfort.

tandpijn: As en Merkelbeek.

gaatjes: Zolder.

lokken in de tanden (*lokker in de
tanden*): Caberg.

schaardemuil (*sjôosmaul*):
Tongeren.

SCHEURBUIK

N 84 (1981) (179), N 107 (2001) (038).

Ziekte die ontstaat door een gemis aan vers voedsel (m.n. groente of fruit) en die zich vooral openbaart door weekheid, zwellingen en bloedingen van het tandvlees, het losstaan van de tanden en soms ook door bloedingen aan de benen.

Scheurbuik is een volksetymologische verbastering van Mlat. *scorbutus*, waarvan ook o.a. Du. *Skorbut*, Fr. *scorbut*, Eng. *scurvy* afstammen. De afkomst van *scorbutus* is volgens het WNT onzeker, wellicht is het ontleend aan een Germaans woord van de stam van *schurft*.

De opgaven **opgezwollen tandvlees** (Venlo), **gezwollen tandvlees dat bloedt** (Montzen), **tandvleesbloeden** (Eigenbilzen) en **tandvlees kapot** (Meijel) verwijzen eerder naar de symptomen van deze ziekte.

scheurbuik: verspr. Noord.Oostlb.
en Horns; ook in Simpelveld,
Vaals, Gulpen, Schimmert, Born,

Maastricht, Kanne, Bilzen,
Hoeselt, Kaulille, Eksel, Peer,
Leopoldsburg, Blerick en Venlo.

scorbuet (ook *scorbut*): Jeuk en
Lauw.
scheurbot: Montfort.

2.2.3.4 Hals en ademhalingswegen

In deze paragraaf worden de ziekten en aandoeningen met betrekking tot de hals en het ademhalingsstelsel behandeld.

KEELPIJN

Kaart 133, pag. 301

RND (032).

Pijn in de keel, een verschijnsel bij een ziekelijke aandoening van de keel, b.v. bij verkoudheid e.d.

keelpijn: alg. Ripuar., Oost.Zuidlb., Oostlb., Centr.Lb. en Westlb., verspr. Truierlds. en Kleverlds.; ook in Kerkhoven en Lommel.

keelspijn: Vaals.

pijn in de keel: freq. Zuidgeld.Lb., Kleverlds. en aansluitend Noord.-Oostlb.; ook in Schinveld, Paal, Kerkhoven en Stevensvennen.

pijn in de nek: Tegelen.

pijn in zijn keel: Susteren, Neeroeteren, Beverst, Hamont, Lummen, Kermt, Zonhoven, Alken, Groot-Gelmen en Leopoldsburg.

pijn zijn keel: freq. Truierlds. en aansluitend Lonerlds.; ook in Rijkhoven, Vreeren, Rutten en Hasselt.

pijn zijn strot: Vreeren.

halspijn (*hausping*): alg. Geullds.; ook in Gemmenich, Kelmis en Schaesberg.

pijn in de hals (ook *pijn in de haus*): verspr. Zuidgeld.Lb.; ook in Raeren, Heerlen, Walhorn, Moelingen en Ottersum.

wee zijn hals (*wee gen haus*): Aubel.

De volgende opgaven zijn werkwoordelijke uitdrukkingen:

zijn keel doet pijn: alg. Getelds., freq. Truierlds.

zijn keel doet zeer: Oostham, Tessengerlo en Meldert.

het in de keel hebben: verspr. Kleverlds.; ook in Beringe.

KROEP

N 84 (1981) (160), N 107 (2001) (042); Boorse Wb. (071), Hasselt Wb. (254).

Een door difterie met pseudomembraanvorming veroorzaakte ontsteking en vernauwing van het strottehoofd en de luchtpijp, die door afzettingen op het slijmvlies gevaar van verstikking met zich meebrengt en meestal gepaard gaat met een eigenaardige benauwde hoest.

Het trefwoord **kroep** is een ontleening van het Fr. *croup*, dat zelf ontleend is aan het Schots *croup*, de volksnaam voor deze ziekte in het zuidoosten van Schotland die door een geschrift uit 1765 van Francis Hume in de geneeskundige wereld bekend werd. De informant voor Bilzen geeft aan dat **pips** de benaming is van een hoenderziekte en overdrachtelijk voor een onschuldig kwaaltje van de mens.

De opgave **difterie** voor Tienray wijst op de oorzaak van kroep.

kroep (ook *krop*): alg. in heel Lb.

pip: Eys.

pips: Bilzen.

STRUMA

N 84 (1981) (161), N 107 (2001) (043);

Kortessem Wb. (261).

Gezwel aan de hals, als gevolg van vergroting van de schildklier.

struma: freq. in Nl.Lb.; ook in

Kinrooi, Ophoven, Geistingen,
Kanne, Kaulille en Lommel.

krop (ook *kroep*): freq. in Belg.Lb.,
verspr. in Nl.Lb.; ook in Montzen.

valse krop: Genk.

kropziekte: Kesseleik, Schimmert,
Thorn, Eigenbilzen en Hoeselt.

kropgezwel: Stein.

goitre (fr.) (ook *gewater*, *kwater*):

As, Maaseik, Bilzen, Kortessem
en Loksbergen.

dikke keel: Gruitrode, Zutendaal en
Hoeselt.

kwats aan de keel: Hechtel.

gezwollen schildklier: Peer.

KINKHOEST

Kaart 134, pag. 302

SGV (1914) (017), ZND 01 (1922) (606), ZND
01u (1924) (123), ZND B1 (1940sq) (001),
ZND m (Bellefroid, Franssen, GrGr, Houben,
Mathys, Raymaekers, Vanderbeeken, Welter);
Boorse Wb. (071), Tungelroy Wb. (034).

Een besmettelijke, met krampachtige
hoestbuien gepaard gaande ziekte
van de ademhalingswerktuigen, die
vaak voorkomt bij kinderen.

kiekhoest (ook *keuchhust*, *kikhoest*):

alg. in Belg.Lb. en in het zuiden
van Nl.Lb., verspr. Weertlds. en
Horns.

kinkhoest: alg. Noord.Oostlb., Zuid-
geld.Lb. en Kleverlds., freq. Horns,
zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Maas-
tricht, Rosmeer, Lozen, Hasselt,
Beverlo en Aalst-bij-St.-Truiden.

kwade hoest (*kwaaïen hoest*): freq.
Zuidgeld.Lb.; ook in Steyl,
Kessel, Gennep en Blitterswijk.

VERKouden

Kaart 135, pag. 302

DC 27 (1955) (031a, 031b, 031c), DC 30
(1958) (024a), Lk 05 (1955) (031a, 031b),
N 84 (1981) (162), ZND 22 (1936) (005),
ZND 34 (1940) (007a, 007b), ZND m
(Welter);

Kortessem Wb. (541, 550), Tungelroy Wb.
(034);

Beenen, P. (1973) (258).

Een kou gevat hebbende, een ver-
koudheid opgelopen hebbende.

Het lemma is onderverdeeld in (A)
algemene benamingen enerzijds en
benamingen voor (B) zwaar of (C)
licht verkouden anderzijds.

Op de kaart zijn ook de lexicale
varianten *verkald* en *verkeld* opgeno-
men. Het WNT beschouwt *verkeld*
als een gewestelijke vorm van ‘ver-
kild’, het voltooid deelwoord van
‘verkillen’, al “is invloed van Du.
verkälten en *verkältung* niet uitgeslo-
ten”. In Limburg hebben we niet te
maken met een variant van ‘verkild’,
maar met de klankwettige variant
van **verkoud** die we ook aantreffen
in koud-kalt, zout-salt e.a.

A. Algemeen

verkoud (ook *verkald*, *verkeld*): alg.
in Belg.Lb. en in het noorden van
Nl.Lb., freq. in overig Lb.

verkouden (ook *verkouwen*): freq.
Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook
in Vaals, Eupen, Roermond,

Nederweert, Weert, Boshoven, Hunsel, Stevensweert, Maaseik, Rotem, Buchten, Maastricht, Caberg, Wellen, Lommel, Bergen en Meijel.

verkou: Hoepertingen.

verkouds: Bocholt, Bree en Gerdingen.

versnops: Reuver en Beesel.

versnopt: freq. Centr.Maaslds. en aansluitend Zuid.Oostlb., Horns en Trichterlds.; ook in Neer en Vlodrop.

versnuft: verspr. Lonerlds.; ook in Gruitrode, Opglabbeek, Bilzen, Mopertingen, Vliermaalroot, Hasselt en Loksbergen.

verkokt: Raeren.

B. Zwaar verkouden

zwaar verkoud (ook *zwaar verkald*, *zwaar verkeld*): Ubachsberg, Tegelen, Heythuysen, Nederweert, Ospel, Stevensweert, Berkelaar, Opglabbeek, Bilzen, Blerick, Hout-Blerick en Sevenum.

stijf verkoud (ook *stijf verkald*): verspr. Noord.Oostlb.; ook in Pey en Hout-Blerick.

fel verkoud: Genk, Bilzen, Sint-Lambrechts-Herk en Zepperen.

fel verkouden: Wellen.

ferm verkouden: Wellen.

erg verkouden (*erg verkouwen*): Berg-en-Terblijt.

erg verkoud: Meeswijk.

rot verkoud: Helden/Everlo, Beesel en Baexem.

doreweg verkoud: Wijchmaal.

duchtig verkoud: Maaseik en Stevensweert.

flink verkoud: Linne.

goed verkoud: Maaseik.

stevig verkoud: Maastricht.

snotterverkoud (*snotterverkoud*): Vlodrop.

snotsverkoud: Maastricht.

snotverkoud (*snotverkeld*): Horst.

zona verkoud: Bilzen.

C. Licht verkouden

een beetje verkoud (ook *een beetje verkald*, *een beetje verkeld*, *een beetsje verkoud*): Beesel, Maasbracht, Opglabbeek, Genk, Eisdén, Maastricht, Bilzen, Sint-Lambrechts-Herk, Zepperen, Lottum en Hout-Blerick.

een beetje verkouden (ook *een beetsje verkouwen*): Wellen en Meerssen.

een spier verkoud (*een spier verkald*): Hout-Blerick.

licht verkoud: Ospel en Bilzen.

get verkoud: Meeswijk.

wat verkoud (*ewa verkoud*): Sint-Truiden.

EEN VERKOUDEHEID HEBBEN

Kaart 136, pag. 303

DC 27 (1955) (031a, 031b, 031c), DC 30 (1958) (024a), Lk 05 (1955) (031a, 031b), N 84 (1981) (162), ZND 22 (1936) (005), ZND 34 (1940) (007b); Kortessem Wb. (469).

Aan een verkoudheid lijden. Het lemma is onderverdeeld in (A) algemene benamingen enerzijds en benamingen voor een (B) zware of (C) lichte verkoudheid hebben anderzijds.

A. Algemeen

een kou hebben: freq. in Belg.Lb., verspr. Trichterlds. en Zuid.-Oostlb.; ook in Gulpen, Teuven, Welkenraedt, Baexem en Weert.

het te pakken hebben: freq. Oostlb., Weertlds., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Vaals, Heerlen, Waubach, Gulpen, Bocholt, Maaseik, Rotem, Eisdén, Maastricht en Neerpelt.

het heeft mij te pakken: Ulestraten en Vaals.

een kou te pakken hebben: verspr. Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.; ook in Heerlen, Weert, Keent, Maastricht en Kanne.

een kou gepakt hebben: freq. Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Roermond, Bocholt, Bree, Gelieren/Bret, Bilzen, Houthalen, Kermt, Sint-Truiden en Leopoldsburg.

een kou opgelopen hebben: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlen, Keent, Kelpen, Stevensweert en Maastricht.

een kou opgedaan hebben: Neer-oeteren, Maastricht, Mopertingen en Berg.

een kou opgeschard hebben: Zichen-Zussen-Bolder.

een kou in de huid hebben: Holtum.

het zitten hebben: freq. Tongerlds. en Lonerlds., verspr. in overig Belg.Lb.; ook in Sint-Pieters-Voeren, Geleen, Maastricht en Sevenum.

het weer zitten hebben: Meeswijk.

het vast zitten hebben: Meeuwen.

het vast hebben: Overpelt.

de sноп hebben: freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg. en aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in Beesel en Guttecoven.

de sноп te pakken hebben: Voerendaal.

de sноп getrappeerd hebben: Mheer.

het sнопje hebben (*het sнопke hebben*): Geleen en Mheer.

een verkoudheid opgelopen hebben (ook *een verkeldheid opgelopen hebben*): zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Roermond, Weert, Hunsel, Maasbracht, Berkelaar, Buchten, Maastricht en Bergen.

een verkoudheid opgedaan hebben: Houthalen.

een verkoudheid te pakken hebben: Putbroek.

een verkoudigheid hebben: Helden/Everlo.

een verkoudigheid opgelopen hebben: Panningen.

een koude te pakken hebben (*een keld te pakken hebben*): verspr. Zuidgeld.Lb.; ook in Venray.

een koude gepakt hebben (ook *een keld gepakt hebben*): Blerick, Nederweert en Wellen.

een koude hebben (*een keld hebben*): Venlo.

koude gevat hebben (*keld gevat hebben*): Sevenum.

een kou gekregen hebben: Horn en Maastricht.

een valling hebben: Mopertingen, Neerpelt, Kaulille, Schulen, Zeperen, Runkelen, Leopoldsburg, Tessenderlo en Lommel.

een valling gepakt hebben: Leopoldsburg.

de klats hebben: Geleen en Merkelbeek.

de klets hebben: Nieuwenhagen en Heerlerbaan/Kaumer.

de klets weg hebben: Venlo en Pey.

de klets eweg hebben: Linne.

een klets hebben: Zonhoven en Helchteren.

een klets gepakt hebben: Kuringen.

de snot hebben: Vliermaal en Klimmen.

het snot hebben: Tessenderlo.

een snotvalling hebben: Kortessem.

een snotneus hebben: Oirlo.

neusverkoud zijn: Heythuysen.

aan de snotterij zijn: Venlo.

bevangen zijn: Heers.

de hoest hebben: Holtum, Klimmen en Voerendaal.

de koorts hebben (*de kots hebben*): Gulpen, Sint-Pieters-Voeren en Klimmen.

de strengel hebben: Vliermaal.

een halsvalling hebben: Boorsem.

een kater hebben: Kuringen.

een kil gepakt hebben: Zutendaal.

een kilte in het hoofd: Gruitrode.

een wind hebben: Zonhoven.

het hangen hebben: Sint-Truiden.
het hier zitten hebben: Overpelt.
het liggen hebben: Hoepertingen.
het plakken hebben: Maastricht.
het te grazen hebben: Geleen.
get opgedaan hebben: Pey.
get opgelopen hebben: Puth.
op de borst gepakt zijn: Tongeren.
weer een weert hebben: Berg.
zich verkouden hebben: Welkenraedt en Eupen.

B. Een zware verkoudheid hebben

het beestig te pakken hebben:
 Wanssum.
het behoorlijk te pakken hebben:
 Maastricht.
het erg te pakken hebben: Reuver
 en Bocholt.
het flink te pakken hebben: Lottum
 en Venlo.
het goed te pakken hebben: Maasbracht
 en Berkelaar.
het lelijk te pakken hebben:
 Panningen, Weert, Maasbracht,
 Eisden, Heijen en Maasbree.
het vies te pakken hebben: Heerlen
 en Waubach.
het vreigel te pakken hebben:
 Ulestraten.
het zwaar te pakken hebben:
 Wellerlooi en Baarlo.
het aardig zitten hebben: Kessenich.
het erg zitten hebben: Bocholt en
 Dilsen.
het fel zitten hebben: Wijer.
het goed zitten hebben: Kinrooi,
 Ophoven, Bree, As, Maaseik en
 Wijchmaal.
het lelijk zitten hebben: Neeroeteren,
 Eisden, Vliermaalroot en
 Vliermaal.
het vies zitten hebben: Geleen.
het zwaar zitten hebben: Sevenum.
erg de snop hebben: Kerkrade.
grillig de snop hebben: Mechelen.
zwaar in de kop zijn: Linne.
niet lang meer gaan: Widooie.
zo rot als een mispel zijn: Hegelsom.

C. Een lichte verkoudheid hebben

De uitdrukkingen **een kalfje hebben**
 en **een kwakvors in de keel hebben**
 zijn schertsend bedoeld. Voor
 Sevenum is ook de schertsende uit-
 drukking **geef mij eens twee zak-
 doeken** opgetekend.

een beetje de snop hebben (ook *een
 beetsje de snop hebben*): Kerkrade
 en Mechelen.

een kalfje hebben (*een kalfje heb-
 ben*): Kanne.

een kwakvors in de keel hebben:
 Grote-Brogel.

wat motterig zijn: Venray.

VERKOUDHEID

Kaart 137, pag. 303

DC 27 (1955) (031a, 031b, 031c), DC 30
 (1958) (024a), Lk 05 (1955) (031a, 031b),
 N 84 (1981) (162), ZND 22 (1936) (005),
 ZND 34 (1940) (007a, 007b), ZND 49 (1958)
 (024a, 024b).

Ziekte die gepaard gaat met hoesten
 en/of ontsteking van het neusslijm-
 vlies waardoor neusverstopping en
 afscheiding van slijm optreedt. De
 aandoening gaat vaak ook gepaard
 met niestbuien, hoofdpijn, lichte
 koorts e.d.

Het lemma is onderverdeeld in (A)
 algemene benamingen enerzijds en
 benamingen voor een (B) zware of
 (C) lichte verkoudheid anderzijds.
 De lexicale variant *kouf* is opgete-
 kend voor Kwaadmechelen en
 Tessengerlo.

A. Algemeen

kou (ook *kouf*): alg. in Belg.Lb. en
 grensgebied, freq. Oostlb., verspr.
 Oostlb-Rip. overgg.

koude (ook *keld*): alg. Zuidgeld.Lb.; ook in Nederweert, Wellen en Venray.

snop: freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg. en aansluitend Zuid.-Oostlb.; ook in Beesel en Guttecoven.

verkoudheid (ook *verkeldheid*): zeldz. Zuid.Oostlb. en Horns; ook in Roermond, Linne, Putbroek, Weert, Gerdingen, Buchten, Maastricht, Houthalen, Wellen en Bergen.

verkoudsheid: Bocholt.

verkoudingheid: Pannigen.

verkoudigheid: zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Eynatten en Helchteren.

verkoudigheids: Genk, Vliermaalroot en Mopertingen.

klets: verspr. Demerkemp.; ook in Nieuwenhagen, Heerlerbaan/Kaumer, Linne, Pey, Neerpelt, Kaulille, Paal en Venlo.

klats: Geleen en Merkelbeek.

valling: Bocholt, Mopertingen, Neerpelt, Kaulille, Schulen, Sint-Lambrechts-Herk, Zeperen, Runkelen, Leopoldsburg, Tessenderlo en Lommel.

kil: Zutendaal.

kilte in het hoofd: Gruitrode.

wind: Zonhoven.

B. Zware verkoudheid

zware kou (ook *zwaar kou*): freq. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds., verspr. Noord.Oostlb., Bilzerlds., Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Gulpen, Vijlen, Maastricht en Hechtel.

zware koude (*zware keld*): Blerick.

zware verkoudheid (ook *zwaar verkoudheid*): Gerdingen en Linne.

zware verkoudigheid (*zwaar verkoudigheid, zware verkoudingheid*): Panningen en Helchteren.

zwaar valling: Leopoldsburg.

goede valling (*goei valling*): Leopoldsburg.

borstvalling: Neerpelt.

borstfleuris: Hechtel.

fleuris: Kozen.

goggel: Kozen.

felle kou: Diepenbeek, Hasselt, Wijer, Hoepertingen en Sint-Truiden.

flinke kou: Geleen en Puth.

ferme verkoudheid (*ferm verkoudheid*): Wellen.

kwade koude (*kwaaie keld*): Blerick.

lelijke klets: Zonhoven.

C. Lichte verkoudheid

lichte kou: verspr. Lonerlds.; ook in Vijlen, Roermond, Maastricht en Tongeren.

lichte koude (*lichte keld*): Blerick.

lichte verkoudheid: Gerdingen.

lichte verkoudigheid: Horn.

licht hoestje: Panningen.

klein valling: Sint-Lambrechts-Herk.

kopvalling: Neerpelt.

snotvalling: Neerpelt.

koutje (*kouke*): Maastricht.

snopje (*snopke*): Geleen en Mheer.

GRIEP

Kaart 138, pag. 304

DC 30 (1958) (024a), ZND 49 (1958) (024a, 024b).

Een epidemische aandoening van de ademhalingsorganen, die zich soms plotseling vertoont en zich met grote snelheid uitbreidt.

griep: alg. in heel Lb.

influenza (ook *influens*): Roggel, Kessel, Beesel, Limbricht, Geleen, Neeroeteren, Stokkem, Meeswijk, Boorse, Maastricht, Bilzen, Riemst, Achel, Hamont, Houthalen, Hoepertingen, Sint-Truiden en Leunen.

fluenza: verspr. Maaskemp. en Demerkemp.; ook in Meeswijk, Gingelom en Velden.
fleuris: Sint-Lambrechts-Herk.
bronchite (fr.): Overpelt.
fiaber (du.): Geleen.
croep: Hegelsom.

BORSTVLIESONTSTEKING

Kaart 139, pag. 304

N 84 (1981) (165), ZND 05 (1924) (048), ZND m (Dupont, GrGr, Langohr, Vanderbeeken); Beverlo Wb. (206), Hasselt Wb. (355).

Ontsteking van het borstvlies, waardoor bij het inademen een stekende pijn in de zijde wordt gevoeld. Een informant voor Meijel (L 265) noteert hier **longontsteking**. Vermeldenswaard is dat een medewerker van het WBD dit eveneens optekent voor Heusden (Peellds.) (L 263b).

fleuris: alg. in Belg.Lb., freq. in NI.Lb.
pleuris: freq. Kleverlds., verspr. in overig NI.Lb.

2.2.3.5 Rug, ledematen, gewrichten

In deze paragraaf komen de ziekten en aandoeningen met betrekking tot de gewrichten en pezen aan bod. In verband met de onderstaande lemma's wordt hier nog gewezen op een artikel van Lessiak, 'Gicht', in: *Zeitschrift für deutsches Altertum und deutsche Literatur* 53 (1912), p. 101-182, die erop wijst dat men pas laat JICHT, REUMATIEK en ISCHIAS van elkaar wist te onderscheiden. Eenzelfde beeld komt naar voor in de Limburgse dialecten, waar de genoemde begrippen een grote overeenkomst vertonen.

LICHAAMSVOCHT

Kaart 140, pag. 305

TUBERCULOSE

N 84 (1981) (166), N 107 (2001) (044); Beverlo Wb. (257), Hasselt Wb. (455), Kortessem Wb. (500).

Infectieziekte gekenmerkt door het ontstaan van tuberkels, i.e. bepaalde knobbelachtige gezwelletjes van grijsachtige of gele kleur. Voor Boorseem is ook de uitdrukking **het op de longen hebben** opgetekend. Een informant voor Meijel noteert voorts ook **borstkanker** en **longkanker**. Laatstgenoemde is ook opgetekend voor Kinrooi. De omschrijving **de kwade ziekte** is ingegeven door taboe.

tering: alg. in heel Lb.
tb: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Vaals, Heerlerbaan/Kaumer, Kelpen, Thorn, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht en Venlo.
tbc: Sijpeld, Hulsberg, Geistingen, Stevensweert, Opglabbeek, Maaseik, Maastricht, Kerkhoven, Venlo en Oirlo.
tuberculose (*tuberculoos*): Schimmert.
schwindsucht (du.): Vlodrop en Nieuwenhagen.
de kwade ziekte: Bilzen.

N 10 (1961) (011), N 109 (2001) (059), SGV (1914) (021), ZND 01 (1922) (755), ZND 01u (1924) (146); Kortessem Wb. (270).

Ophoping van vocht in een gewricht, hetzij door inwerking van geweld, hetzij door oorzaken in het gestel. Het trefwoord **zeenwater** is een samenstelling van *zeen* 'zenuw', vgl. het lemma *ZENUW* in WLD III, afl. 1.1: *Het menselijk lichaam, en water.*

leewater: freq. in Nl.Lb. en grensgebied, verspr. Maaskemp., Bilzerlds., Tongerlds., Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Beringen en Sint-Truiden.
water: alg. Dommellds., verspr. in overig Lb.
zeenwater: freq. Weertlds.; ook in Hamont.
gewrichtswater: Neeritter en Ulestraten.
beenwater: Tegelen.
knokenwater: Mechelen.
vuurwater: Urmond.
vocht: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Rimbürg, Reuver, Posterholt, Tungalroy, Leveroy, Bree, Echt/Gebroek, Rekem, Meers, Alken, Sint-Truiden, Blerick, Venlo, Ottersum en Broekhuizen.
vochts: Middelaar.
lichaamsvocht: Mesch.
gewrichtsvocht: Leopoldsburg.
beenvocht: Tegelen.
smeer: Beegden, Roosteren en Maastricht.
smeersel: Maastricht.
gewrichtssmeer: Voerendaal.
nat: Tessenderlo.
gewrichtsnat: Tegelen en Achel.
sap: Maasniel.
beensap: Kerensheide.
knors (*knoos*): Stein.
merg: Kerkrade, Vrusschemig, Baexem, Kanne en Oost-Maarland.
zucht: Haelen.

REUMATIEK

Kaart 141, pag. 305

N 84 (1981) (168), ZND 42 (1943) (011); Beverlo Wb. (220).

Pijnlijkke aandoening van de gewrichten, pezen, peesscheden, banden, spieren en spierachtige delen die tot verstijving kan leiden en die o.m. door koude en vocht wordt beïnvloed.

reumatiek: alg. in Nl.Lb., freq. Maaskemp. en Dommellds.; ook in Ophoven, Maaseik, Moperlingen, Koninksem, Helchteren, Hasselt, Gutshoven, Herk-de-Stad, Halen en Lommel.
reumatis: Gruitrode, Stokkem, Diepenbeek, Hoeselt, Neerpelt, Hechtel, Beverlo, Jeuk, Leopoldsburg, Loksbergen en Lommel.
reumatisme (ook *reumatism*): Neerpelt, Neeroeteren en Sint-Truiden.
reuma: Vaals, Susteren, Merkelbeek, Maastricht en Venlo.
jicht: alg. Truierlds., Lonerlds. en aansluitend Demerkemp., freq. Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Eys, Wijnandsrade, Lanaken, Bilzen, Diepenbeek, Wintershoven, Neerpelt, Overpelt en Lommel.
gicht: freq. Centr.Maaslds., verspr. Noord.Oostlb. en Bilzerlds.; ook in Gulpen, Epen, Geleen, Ell, Neeroeteren en Maastricht.
vliegende gicht: verspr. Zuid.-Oostlb.; ook in Gulpen, Nunhem, Posterholt, Opgrimbie, Maastricht, Eijsden en Eigenbilzen.
vliegende jicht: Wijnandsrade en As.
vliegende vaan: freq. Kleverlds.
vliegende tering: Susteren.
flerecijn: freq. Maaskemp. en aansluitend Dommellds. en Demerkemp.; ook in Dilsen, Loksbergen en Lommel.
kramer (*kriemer*): Herten (bij Roermond), Bree en Maaseik.
weerpijn: Bocholt en Bree.

knobbelijcht: As.

jeuk: Bocholt.

JICHT

Kaart 142, pag. 306

N 10 (1961) (111), N 84 (1981) (168, 169),
SGV (1914) (016), ZND 01 (1922) (547),
ZND 42 (1943) (011), ZND A1 (1940sq)
(182), ZND m (Coomans, Franssen, GrGr,
Houben, Mathys, Welter);
Kortessem Wb. (191);
Beenen, P. (1973) (129, 265).

Stofwisselingsziekte (*arthritis urica*)
die berust op afzetting van urinezure
zouten in de gewrichten, aan pezen,
kraakbeenderen, ingewanden enz. en
die meestal gepaard gaat met hevige
pijnen.

Voor Venray is ook de uitdrukking
het in de knoken hebben opgete-
kend.

gicht: freq. Oostlb-Rip. overgg.,
Oostlb., Horns, Centr.Maaslds.,
Trichterlds., Bilzerlds., Zuid-
geld.Lb. en Kleverlds.; ook in
Simpelveld en Neeroeteren.

vliegende gicht: Boekend, Herten
(bij Roermond) en Vlodrop.

jicht: alg. Maaskemp., Tongerlds.,
Westlb., Truierlds., Brab.Lb. en
Lommels, verspr. in overig Lb.

vliegende jicht: Oirlo en
Loksbergen.

reumatiek: Eys, Heythuysen,
Beesel, Wijnandsrade, Weert,
Ophoven, Bree, Sint-Pieter, Venlo
en Meerlo.

reuma: Meijel.

reumatis: Meldert.

gewrichtsreumatis: Gruitrode.

nootreumatis: Gruitrode.

flerecijn: Meeuwen, As, Caberg,
Eksel, Koersel, Leopoldsburg en
Tessengerlo.

HEUPJICHT

Kaart 143, pag. 306

N 84 (1981) (167), N 107 (2001) (052), ZND
01u (1924) (056);
Hasselt Wb. (136).

Zenuwpijn die zich doet gevoelen
van de heup tot de voetzool.

ischias: freq. in Nl.Lb.

sciatique (fr.): Kinrooi, Neeroeteren,
Maaseik, Achel, Eksel en
Leopoldsburg.

sciatica (lat.): Halen.

flerecijn: freq. Dommellds. en aan-
sluitend Maas- en Demerkemp.;
ook in Maaseik, Eigenbilzen, Sint-
Truiden, Oostham, Loksbergen en
Lommel.

fleuris: Montzen, Kinrooi, Peer,
Zonhoven en Loksbergen.

pleuris: Montfort.

jicht: zeldz. Oostlb.; ook in
Waubach, Montzen, Kinrooi,
Thorn, Genk, Bilzen, Hoeselt,
Wijchmaal, Zonhoven, Gelinden,
Hoepertingen, Vorsen en Venray.

heupjicht: Heythuysen, As, Peer en
Bommershoven.

heupgicht: Maastricht en Schimmert.

gicht: verspr. Oostlb. en Centr.-
Maaslds.; ook in Welkenraedt, Ell,
Geistingen, Maastricht, Caberg,
Bilzen, Eigenbilzen, Sevenum en
Maasbree.

geschot: verspr. Tongerlds.,
Lonerlds. en Truierlds.; ook in
Ophoven, Lanklaar, Zolder en
Loksbergen.

verschot: Ophoven, Bocholt,
Rekem, Eigenbilzen en Eksel.

kramer (*kriemer*): Geistingen,
Grevenbicht/Papenhoven en
Mechelen-aan-de-Maas.

heksenscheut: Maastricht en
Valkenburg.

scheut in de zij: Venlo.

scheut: Melick.

steek: Tessenderlo, Sint-Pieter en Eys.
reumatiek: Ten-Esschen/Weustenrade.
reuma: Bree.

SPIT

Kaart 144, pag. 307

DC 60 (1985) (014), N 84 (1981) (167), N 107 (2001) (052), ZND 01u (1924) (056), ZND 35 (1941) (064), ZND m (Dupont); Beverlo Wb. (245), Boorseme Wb. (071), Bree Wb. (255, 474), Diepenbeek Wb. (239), Genk Wb. (177), Gronsveld Wb. (247, 445), Hasselt Wb. (492), Kerkrade Wb. (102, 167), Kortessem Wb. (137), Maastricht Wb. (211), Meerlo-Wanssum Wb. (176), Tungalroy Wb. (033), Valkenburg Wb. (107), Zonhoven Wb. (007, 519), Weertlands Wb2. (197); Beenen, P. (1973) (135, 164).

Plotseling optredende pijn met gedeeltelijke machteloosheid in de lendespieren van een zijde of beide. *Kriemer* is een dialectvariant van **kramer**. Vroeger was het SPIT vooral een typische marktkramerziekte.

geschot: alg. Getelds., Truierlds., Lonerlds. en aansluitend Tongerlds. en Demerkemp.; ook in Ophoven, Gruitrode, Lanklaar, Martenslinde en Zichen-Zussen-Bolder.

verschot: alg. Dommellds. en aansluitend Maas-, Demer- en Zuiderkemp.; ook in Ophoven, Dilsen, Rekem, Bilzen, Eigenbilzen, Diepenbeek, Hoeselt, Beverlo, Paal, Duras en Lommel.

beschot: Paal en Reppel.

kramer (*kramer*, *kriemer*): verspr. Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds. en Kleverlds.; ook in Kerkrade, Lanaken, Maastricht, Eigenbilzen, Zichen-Zussen-Bolder en Rijkhoven.

kreem (*kriem*): Kerkrade Wb.
spit: Waubach, Kessel, Kapel-in-'t-Zand, Berg-en-Terblijt, Gronsveld, Stramproy, Meeuwen, Echt/Gebroek, Maastricht, Bunde, Venlo, Venray, Oirlo en Broekhuizen.

heksenschot (ook *hexenschuss*): alg. Ripuar. en Oost.Zuidlb.; ook in Posterholt, Brunssum en Meerssen.

heksenscheut: Tegelen, Herten (bij Roermond), Venlo, Venray en Maasbree.

afscheut in de rug: Nieuwstadt.
scheut in de rug: verspr. Noord.-Oostlb.; ook in Oirsbeek, Geistingen, Stevensweert, Echt/Gebroek en Meijel.

scheut: Hasselt Wb.

aap in de rug: Zonhoven Wb. en Houthalen.

lins in de rug: Tungalroy Wb.

kramp in de rug: Arcen.

schot in de rug: Linde en Houthalen.

steek in de rug: Urmond.

pijn in de rug: Urmond.

hintenpijn: Maaseik en Montfort.

hukrug: Beverlo Wb. en Paal.

was: Groot-Loon.

ischias: Echt/Gebroek.

vliegend flerecijn: Opitter.

VOETJICHT

Kaart 145, pag. 307

N 84 (1981) (170), N 107 (2001) (052), ZND 01u (1924) (110), ZND 05 (1924) (057), ZND m (Houben).

Soort van jicht die zich openbaart door een hevige pijn in de voet, vooral in het gewricht tussen het middelvoetsbeentje en de grote teen.

pootje (ook *pootsje*, *pootske*, *poteke*, *pooike*): freq. in Belg.Lb., Noord.-

Oostlb. en Kleverlds., verspr. Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Wijlre, Montzen, Weert, Echt/Gebroek en Venlo.

poten: verspr. Dommellds. en Demerkemp.; ook in Molenbeersel, Mechelen-aan-de-Maas, Sint-Truiden en Aalst-bij-St.-Truiden.

voetjicht: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Vaals, Kesseleik, Montfort, Merkelbeek, Kelpen, Thorn, Oplabbeek, Genk, Geulle, Vliermaal, Jeuk en Meijel.

jicht: Eys, Urmond, Riksingene, Heusden en Boekend.

gicht: Melick, Posterholt, Geleen, Oirsbeek en Amby.

voetgicht: Stein en Schimmert.

gicht aan de voet: Vlodrop en Rekem.

gicht in de voet: Stevensweert en Brunssum.

vliegende gicht: Maastricht.

voetreumatiek: Ophoven.

voetje: Rotem.

podagra (gr.) (ook *podegra*): Venlo en Maastricht.

scheut in de voet: Venlo.

engelse lord-krankheid: Waubach.

flerecijn: Hasselt.

2.2.3.6 *Hart, bloed en bloedsomloop*

In deze paragraaf worden de ziekten en aandoeningen met betrekking tot het hart- en vaatstelsel behandeld.

HARTINFARCT

Kaart 146, pag. 308

N 84 (1981) (171), N 107 (2001) (022); Hasselt Wb. (066), Kortessem Wb. (027), Tungalroy Wb. (021); Beenen, P. (1973) (098).

Ziekte waarbij een kleiner of groter gedeelte van het hart acuut afsterft als gevolg van een onvoldoende toevoer van bloed; hartstilstand.

Voor Hechtel is ook de uitdrukking **hij is gestorven van het hart** opgetekend.

hartverlamming: freq. in Nl.Lb. behalve in het Ripuar.; ook in Ophoven, Bocholt en Boorseme.

beslag: verspr. in heel Lb.

attaque (fr.): verspr. Bilzerlds., Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Montzen, Herten (bij Roermond), Kinrooi, Ophoven, Bocholt, Bree, Zutendaal, Maaseik, Eksel,

Zonhoven, Jeuk, Tessenderlo en Lommel.

attaque-tje (*attakske*): Geistingen.

hartaanval: zeldz. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Neer, Montfort, Weert, Ell, Neeroeteren, As, Maastricht, Val-Meer, Blerick, Venlo, Meijel en Maasbree.

hartinfarct: verspr. Maaskemp.; ook in Gulpen, Beesel, Susteren, Stevensweert, Maastricht, Eigenbilzen, Val-Meer, Tongeren, Kaulille, Peer, Zolder, Jeuk, Boekend en Venlo.

infarct: Nieuwenhagen, Gulpen, Montfort, Geleen, Kelpen, Gruitrode, Geulle, Eigenbilzen, Kuringen, Kerkhoven, Lommel en Venlo.

hartslog: alg. Ripuar. en aansluitend Oost.Zuidlb.; ook in Roermond, Maasniel, Posterholt, Weert en Tungalroy.

hartziekte: Hoeselt.

hartaderbreuk: Eksel.

hartcrisis (*hetkries*): Loksbergen.

hartkramp: Oirsbeek.
malheur (fr.): Wellen.
beroerte: Maastricht.
begaving: Swalmen.

SPATADER

Kaart 147, pag. 308

N 84 (1981) (172), SGV (1914) (034),
 ZND 07 (1924) (017);
 Hasselt Wb. (039), Sint-Truiden Wb. (183,
 234), Sittard Wb. (389), Tongeren Wb. (622),
 Zonhoven Wb. (011);
 Beenen, P. (1973) (092).

Ader die door bloedstuwning blijvend uitgezet is, verwijding van de wanden van een ader, veroorzaakt door iets dat het terugvloeien van het bloed door de aderen verhindert (Lat. *varix*).

Uit de kaart blijkt dat **spatader** vooral gebruikt wordt in Nl.Lb., in Belg.Lb. wordt meestal met een omschrijving naar dit begrip verwezen.

spatader: alg. in Nl.Lb. behalve in het Ripuar., verspr. Maaskemp., Dommelds. en Demerkemp.; ook in Ophoven, Opgrimbe, Lanaken, Rosmeer, Hoeselt, Vliermaal, Koninksem, Jeuk en Oostham.

varice (fr.): Hasselt. Wb., Sint-Truiden Wb., Tongeren Wb. en in Montzen en Leopoldsburg.

spat: Simpelveld, Beesel, Doenrade, Heek, Eksel en Velm.

aderspat: Sint-Huibrechts-Lille, Gruitrode en As.

krampader (du.): Simpelveld, Kerkrade en Vaals.

ader: Brunssum, Amby, Weert, Opglabbeek, Riksingen, Hamont, Wijchmaal en Peer.

gebroken ader: verspr. Lonerlds. en Truierlds.; ook in Kermt en Loksbergen.

gezwollen ader: Rotem en Martenslinde.

opgezwollen ader: Montzen.

springende ader: Tessenderlo.

dikke ader: As, Lanklaar, Kermt en Gelinden.

bloedader: Rekem.

spanader: Tessenderlo.

2.2.3.7 *Buik, organen, ingewanden en spijsverteringsstelsel*

In deze paragraaf komen ziekten en aandoeningen aan bod die betrekking hebben op het spijsverteringsstelsel of op buik, organen en ingewanden. Voor het begrip STEEN als benaming voor de ziekte waarbij zich een steen of steenachtig concrement in de gal, blaas of nieren vormt is er geen lexicale variatie opgetekend. Voor STEEN in het algemeen is overal **steen** opgegeven, voor GALSTEEN overal **galsteen**. Voor NIERSTEEN is naast **niersteen** ook **steen op de nier** opgetekend voor Opglabbeek, As en Hoeselt. Voorts is ook **blaassteen** opgetekend voor Kesseleik en Swalmen en hierbij aansluitend **blaaspijn** voor Montfort.

BUIKPIJN

Kaart 148, pag. 309

DC 01 (1931) (037), DC 27 (1955) (025c),
 N 10c (1961) (add.), ZND 34 (1940) (005);

Beverlo Wb. (050), Kortessem Wb. (046,
 389), Tungelroy Wb. (033).

Pijn in de buik, t.w. in de darmen, ten gevolge van een slechte spijsvertering, overmatig eten e.d. en vaak

met heftige aandrang tot stoelgang. Het trefwoord **pijn in gelijf** met opgaven als ‘pien in gelief’, ‘pien i gelief’ is allicht te verklaren als een herinterpretatie van ‘pien ige (= in het) lief’, een variant van **pijn in het lijf**.

buikpijn: freq. in heel Lb. behalve in het uiterste zuidwesten, waar het zeldz. is.

pijn zijn buik: freq. Truierlds.; ook in Gelinden en Hoepertingen.

pijn aan zijn buik: Heers en Borlo.

pijn in zijn buik: freq. Lonerlds.; ook in Panningen, Stevoort, Hasselt en Meldert.

pijn in de buik: Vijlen, Reuver, Brunssum, Kelpen, Guttecoven, Bergen en Sevenum.

pijn aan de buik: Venlo.

penspijn (ook *panspijn*): verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Horns, zeldz. in overig Lb.

pijn in zijn pens (ook *pijn in zijn pans*): zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlen, Maastricht, Zonhoven en Venlo.

pijn in de pens (ook *pijn in de pans*): Kerkrade, Vaals, Mechelen, Einighausen en Nuth/Aalbeek.

pijn in het lijf: freq. in Nl.Lb.; ook in Diepenbeek.

pijn in zijn lijf: Ubachsberg, Roermond, Dieteren, Opgrimbie en Houthalen.

pijn in gelijf: Voerendaal, Waubach, Wijlre, Schinveld en Klimmen.

pijn in lijf: Venray.

pijn zijn lijf: Heers.

pijn aan het lijf: Venlo.

zakpijn: Ulestraten.

pijn in de zak: Kerkrade, Heerlen, Mechelen, Geleen en Schinnen.

pijn in zijn zak: Klimmen, Ubachsberg en Heerlen.

pijn in zijn prij: Geleen.

pijn in de prij: Ulestraten.

pijn in de darmen (*pijn in de dermat*): Ulestraten.

koliek: Holtum en Puth.

De volgende trefwoorden zijn werkwoordelijke uitdrukkingen:

de buik doet pijn: Ospel en Heel.

de buik doet hem pijn: freq.

Oost.Zuidlb.; ook in Eyselshoven, Roermond, Meerssen, Elsloo, Borgharen en Wellerlooi.

de pens doet hem pijn: Itteren.

de buik doet wee: Venray.

de buik doet hem wee: Dieteren, Oirsbeek, Arcen en Wellerlooi.

INDIGESTIE (HEBBEN)

Kaart 149, pag. 309

N 84 (1981) (173), N 107 (2001) (036).

Gestoorde spijsvertering als gevolg van overlading van de maag.

indigestie (ook *indigest*, *indigesting*): alg. Maaskemp., Bilzerlds., Tongerlds., Demerkemp., Lonerlds. en Truierlds., freq. Horns, Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Nieuwenhagen, Schimmert, Eksel en Venlo.

maag van streek: verspr. Oost.-Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Heythuysen en Roermond.

ontstelde maag: Opglabbeek.

overladen maag: Simpelveld, Kunrade, Wijnandsrade, Tungelroy, Eksel, Peer, Hechtel, Wellen en Lommel.

overlaste maag: Gruitrode.

bedorven maag: Weert en Stein.

volle maag: Weert.

zieke maag: Weert.

maagpijn: Tessenderlo, Montfort en Maastricht.

penspijn: Bocholt en Eksel.

buikpijn: Reuver, Geleen, Kelpen, Eksel, Gennep en Oirlo.

buikloop: Sevenum.

maagkramp: Venlo.
krampen: Montfort.
knorren in de buik: Stein.
mook: Maasbree.
opgeblazen gevoel: Doenrade.

De volgende trefwoorden zijn adjectieven, werkwoorden of werkwoordelijke uitdrukkingen:

overeten (ook *overgeten*): freq. Zuid.Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds.; ook in Herten (bij Roermond), Montfort, Thorn, Bocholt, Meeuwen, Maastricht, Achel, Kaulille, Eksel, Loksbergen, Lommel, Venray en Meijel.
overvreten: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Grevenbicht/Papenhoven.
vervreten: Venlo, Kesseleik en Kapel-in-'t-Zand.
volvreten: Schimmert.
stijfvreten: Geleen.
te veel gegeten (ook *te veel ge-eten*): Waubach, Schimmert, Achel, Eksel, Gors-Opleeuw en Blerick.
te gegeten (*te ge-eten*): Meijel.
ongemoed gegeten: Kinrooi.
ongemoed (zijn): verspr. Noord.-Oostlb.
ongedaan (zijn): Eksel.
onverduwen (zijn) (*onverdouwen*): Montzen.
niet verteerd (zijn): Vlijtingen.
niet recht te goed zijn (*niet recht te goei zijn*): Gruitrode.
vergierd zijn: Borgloon.
opgestijfd zijn: Ell.
op de maag liggen (hebben): Wijlre en Boorse.
zwaar op de maag liggen (hebben): Venlo.
de beest begaaid hebben: Eksel.
maag verkleind: Epen.

BLAASONTSTEKING

Kaart 150, pag. 310

N 84 (1981) (177), N 107 (2001) (039); Kortessem Wb. (044).

Ontsteking van het slijmvlies van de blaas, cystitis.
 Een informant voor Vaals noteert ook **blaas entzünd**. Voor Oirlo en Grevenbicht/Papenhoven is voorts de uitdrukking **het aan de blaas hebben** opgetekend en voor Boorse en Eksel respectievelijk **het op de blaas hebben** en **het op het water hebben**.

blaasontsteking: freq. in Nl.Lb.; ook in Meeuwen, Zutendaal, Hoeselt, Kaulille, Peer en Zolder.

blaas-entzündung (du.): Heerlen en Kerkrade.

ontsteking: Leopoldsburg en Eksel.

ontsteking aan de blaas: Reuver.

ontsteking op de blaas: Jeuk, Zonhoven en Bilzen.

iet op de blaas: Lommel.

kou op de blaas: freq. in Belg.Lb.; ook in Simpelveld, Kunrade, Gulpen, Montzen, Heel, Weert, Stein, Geulle, Maastricht en Caberg.

koude op de blaas (*keld op de blaas*): Maasbree.

kraaltjespis (*krelkespis*): Neer, Susteren, Kinrooi, Ophoven, Bocholt, Opglabbeek en Boorse.

druppelpis: Montfort en Born.

koupis: Waubach en Borgloon.

koude pis (*kouwe pis*): Gronsveld, Eigenbilzen en Wellen.

kou op het water: Eksel.

oude mannetjeskwaal (*alde menkeskwaol*): Venlo.

blaaskoliek: Maastricht.

AAMBEIEN

Kaart 151, pag. 310

N 84 (1981) (184), N 107 (2001) (034); Hamont Wl. (110), Hasselt Wb. (418), Kortessem Wb. (498).

Bes- of knobbelachtige opzwellingen van de aders aan de anus, of aan het onderste gedeelte van de endeldarm (Lat. *haemorrhoids*).

aambeien (ook *aambeier*): alg. in Nl.Lb.; ook in Kanne.

speen: alg. in Belg.Lb.

bloedspeen: Hasselt.

takken: verspr. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Horns, Trichterlds., Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Roermond, Melick, Susteren, Gronsveld, Weert, Val-Meer en Meerlo.

takkelen: Heerlerbaan/Kaumer.

bloedende takken (*bloeiende takken*): Born.

kwakelen: Grevenbicht/Papenhoven.

kipaars (ook *kibbaars*): Heythuysen, Swalmen en Brunssum.

bikaard: Meijel en Maasbree.

bikaars: Tienray.

blikaars: Meijel.

blikhiefer: Lommel.

puist: Venray en Meijel.

puisten: Bocholt.

knospen (du.): Vaals.

datten (<fr. *dattes*): Mheer.

bramelen: Wijlre.

bloementuin: Thorn.

fistel (*fitsel*): Schimmert.

GEELZUCHT

Kaart 152, pag. 311

N 84 (1981) (178), SGV (1914) (009), ZND 01 (1922) (315), ZND 01u (1924) (060), ZND 35 (1941) (053), ZND m (Franssen, Houben); Kortessem Wb. (123), Tungelroy Wb. (033); Beenen, P. (1973) (124).

Ziekte die zich uiterlijk kenmerkt door de gele kleur die de huid aanneemt ten gevolge van de opname van de galkleurstof in het bloed (Lat. *icterus*).

geel verf (ook *gele verf*): alg. in Nl.Lb., freq. in Belg.Lb.

geelzucht: verspr. Maaskemp., Centr.Maaslds., Dommellids. en Demerkemp., zeldz. Kleverlds.; ook in Herten (bij Roermond), Montfort, Merkelbeek, Brunssum, Weert, Ittervoort, Lanaken, Paal, Sint-Lambrechts-Herk, Mettekoven, Tessenderlo, Meldert, Lommel, Blerick, Venlo, Heijen, Leunen en Griendtsveen.

bleekzucht: Puth, Ulestraten, Elen en Lanaken.

geel, het -: freq. Brab.Lb. en aansluitend Demerkemp. en Beringerlds., verspr. Lonerlds., Truierlds. en Lommels.

geelziekte: Bingelrade, Grote-Brogel, Bilzen, Diepenbeek, Riksingen, Linde, Koersel en Muizen.

geel geer: Oostham.

geelkoorts: Neerpelt.

geling: Lutterade.

BREUK

Kaart 153, pag. 311

SGV (1914) (005), ZND 01 (1922) (144), ZND 22 (1936) (020), ZND A2 (1940sq) (268), ZND m (Dupont, Franssen, Houben, Mathys, Raymaekers).

Fractuur, verbreking van de samenhang van beenderen ten gevolge van een val, slag, stoot e.d., b.v. arm-, been-, schedelbreuk enz.

Verplaatsing of uitzakking van een ingewand, meestal uit de buikholte, door een opening in de buikwand heen, b.v. maagbreuk.

De vraagstelling van ZND 22 (1936), vraag 20: *hij heeft een breuk (in de buik, Fr. hernie)*, waarop heel wat informanten de omschrijving **hij is gebroken** noteren, heeft betrekking op de tweede betekenis. Voor Venlo is ook **barst** opgetekend in betekenis 1.

breuk: alg. in heel Lb.
breukde: Mechelen, Teuven, Mheer en Eijsden.
hij is gebroken: verspr. Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Geistingen,

Bocholt, Opitter, Neerglabbeek, Opgrimbie, Vroenhoven, Neerpelt, Schulen, Kuringen, Heppen, Beverlo, Nieuwerkerken en Herkede-Stad.

2.2.3.8 *Huid*

In deze paragraaf komen ziekten en aandoeningen die betrekking hebben op de huid aan de orde.

HUIDUITSLAG —————

Kaart 154, pag. 312

N 84 (1981) (181, 190), N 107 (2001) (027); Kortessem Wb. (138), Tungelroy Wb. (034).

Uiterlijk zichtbare, ziekelijke verandering van de huid die zich in allerlei gedaanten kan voordoen, zoals b.v. puisten, pukkeltjes, vlekken enz. Voor Kinrooi is ook de pejoratieve benaming **brobbelentoot** opgetekend voor een persoon vol pukkels. In Kortessem Wb. wordt voorts het voltooid deelwoord **gesmot** vermeld.

uitslag: freq. in Nl.Lb. en in het noorden van Belg.Lb., verspr. in overig Lb.

huiduitslag: Nieuwenhagen, Kesseleik, Schimmert, Thorn en Maastricht.

brobbels (ook *brobbelen*): freq. in Haspengouw, verspr. Maaskemp. en Demerkemp.; ook in Kunrade, Montzen, Noorbeek, Terlinden, Kinrooi, Maaseik, Eksel en Kerkhoven.

brobbeltjes (*brobbelkes*): Geistingen, Opglabbeek, Rekem, Bilzen en Eksel.

pukkels (ook *pukkelen*): Reuver, Roermond, Montfort, Ophoven, Bocholt, Stein, Maastricht, Zolder, Lommel, Boekend en Maasbree.

pukkeltjes (*pukkelkes*): Heythuysen, Schimmert, Peer en Meijel.

puistjes (ook *puiskes*): freq. rond Maastricht; ook in Kinrooi.

puisten: Eksel.

zweren: Merkelbeek.

plekken: Vlodrop.

plekken met knobbeltjes (*plekken met knobbelkes*): Genk.

rode plekken (*rooi plek, rooi plekken*): Eksel en Hoeselt.

rode vellen: Stein.

vlekken: Tungelroy.

wijnvlek: Kapel-in-'t-Zand.

wijnplek: Kapel-in-'t-Zand.

krauw: Vaals en Montzen.

eczema: Eksel en Eigenbilzen.

brand: Weert.

zomerbrand: Maastricht.

uitvleug: Tungelroy Wb.

ROOS (RODE UITSLAG)

N 84 (1981) (192), ZND 06 (1924) (017), ZND m (Langohr).

Een met koorts gepaard gaande plaatselijke ontsteking van de huid, die een rode kleur aanneemt. Bij genezing schilfert de huid af.

roos: alg. in heel Lb.

netelroos: Roermond, Maasniel en Eksel.

belroos: Vlodrop, Kunrade en Montzen.
belleroos: Susteren.
brand: Kerkrade, Nieuwenhagen, Reuver, Herten (bij Roermond), Weert, Stein, Maastricht en Gelinden.
zomerbrand: Schimmert.
zweetbrand: Gruitrode.
verbrand: Venray.
wild vuur: Wijnandsrade.
hitsbrobbels: Noorbeek en Terlinden.
uitslag: Waubach, Doenrade, Brunssum, Kelpen, Thorn, Lanklaar, Urmond en Blerick.
uitvleug: Lanklaar.
jeuk: Montfort.
krets: As.
krauw: Vaals.
open zenuwen: Stein.

RINGWORM

Kaart 155, pag. 312

N 84 (1981) (195), N 107 (2001) (028),
 ZND 48 (1954) (014).

Een door schimmels veroorzaakte huidziekte, waarbij kleinere of grotere blaasjes als een ring of kokarde geplaatst zijn. Deze ziekte gaat vaak gepaard met koorts en reumatische pijnen. Het element *-worm* wijst volgens het WNT op het langzaam voortschrijdende of voortkruipende aspect van deze aandoening. De trefwoorden met **Catharina** verwijzen naar de heilige Catharina van Alexandrië, geboren in de derde eeuw als dochter van koning Costus. Omdat zij haar geloof niet wilde afzweren werd zij door keizer Maxentius veroordeeld tot de dood op een rad met scherpe punten of nagels. Door een gebed van Catharina brak het rad echter doormidden of, al naargelang de variant,

werd het vernietigd door een engel of de bliksem. Haar aanroeping tegen ringworm berust wel op het feit dat deze ziekte zich openbaart in de vorm van een wiel.

ringworm: alg. Noord.Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Centr.Maaslds.; ook in Nieuwenhagen, Oirsbeek, Merkelbeek, Brunssum, Maastricht en Sint-Pieter.
ringelworm: Heel, Weert, Maastricht, Venlo, Meijel en Maasbree.
worm: Thorn.
ringschurft: Gulpen.
ringloop: Susteren.
omloop (ook *umlauf*): alg. Ripuar., Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Herten (bij Roermond), Ittervoort, Thorn, Bocholt, Grote-Brogel, Maaseik, Eksel en Wijchmaal.
Sint-Catharina (*Sinte-Katrien*): As, Hoeselt en Vlijtingen.
rad van Sint-Catherina (*rad van Sint-Catharien, rad van Sint-Catherine, rad van Sint-Katrien, rad van Sinte-Katrien, rad van Sinte-Katriena*): alg. Lonerlds.; ook in Opitter, Maaseik, Riemst, Vliermaal, Tongeren, Hechtel, Hasselt, Paal, Beringen, Sint-Truiden, Ordingen, Jeuk, Tessenderlo, Meldert en Loksbergen.
sint-catharinarad (ook *sint-katrienarad, sint-katrienerad, sint-katrienrad*): Bree, Genk, Dilsen, Stein, Bilzen, Tongeren, Lauw, Hamont en Lommel.
sint-catharinasrad (*sint-cathariensrad, sint-katriensrad, sinte-katriensrad*): Molenbeersel, Kinrooi, Geistingen, Bree, Zutendaal, Maaseik, Eisdën, Vroenhoven, Eigenbilzen, Peer, Heusden, Zolder en Houthalen.
catharinarad (ook *katrienerad, katrienrad*): Neeroeteren, Opglabbeek, Maaseik en Tongeren.

catharinasrad (*katriensrad*):
Lanklaar.
catharinaswiel (*katrienswiel*):
Kaulille.
catharinawiel (ook *katrienewiel*,
katrienwiel): Ophoven, Gruitrode,
Achel, Peer, Sint-Truiden,
Leopoldsburg, Oostham en
Tessenderlo.
sint-catharinawiel (*sint-katriena-*
wiel, *sint-katrienewiel*, *sint-*
katrienwiel): Lommel, Overpelt en
Ophoven.
wiel van Sint-Catharina (*wiel van*
Sinte-Katrien): Lommel, Eksel en
Alken.
besmet van Sint-Catharina (*besmet*
van Sint-Katrien): Eksel.
sint-catharinaziekte (*sinte-catheri-*
neziekte): Boekhout.
catharinasplek (*katriensplek*): Bree.
karrad: Bilzen.

De volgende trefwoorden verwijzen
allicht naar andere aandoeningen
waartegen de heilige Catharina aan-
geroepen wordt:

roos: Zichen-Zussen-Bolder,
Houthalen, Wellen en Vorsen.
gordelroos: Kapel-in-'t-Zand en
Grevenbicht/Papenhoven.
negenoo: Kerkhoven, Hamont en
Swalmen.
zona: Eksel, Genk en Tongeren.
vuur: Maastricht.
dartel: Herten (bij Roermond).

ECZEEM

Kaart 156, pag. 313

N 84 (1981) (191), N 107 (2001) (029).

Jeukende huiduitslag.
Voor Genk is ook de omschrijvende
uitdrukking **plekken op het vel met
kleine knobbeltjes** (*plekken op het
vel met klein knobbelkes*) opgete-
kend.

eczeem: freq. in NI.Lb.; ook in
Kinrooi, Ophoven, Geistingen,
Bocholt, Maaseik, Rekem, Achel,
Hechtel, Hoepertingen, Kerkhoven
en Lommel.

eczema: freq. in Belg.Lb.; ook in
Montzen en Maastricht.

uitslag: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in
Roermond, Vlodrop, Bocholt,
Opglabbeek, Genk, Grevenbicht/
Papenhoven, Bilzen, Zolder,
Zonhoven, Kerkhoven,
Tessenderlo en Blerick.

worm: Neer, Herten (bij Roermond),
Sevenum en Maasbree.

haarworm: Reuver, Montfort,
Sittard, Schimmert, Thorn,
Urmond, Stein, Maastricht,
Boekend, Venlo en Meerlo.

dauwworm: Venray, Kapel-in-'t-
Zand en Sint-Pieter.

baardworm: Tienray.

baardziekte (*baardziekt*): Meijel.

zeek: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in
Swalmen.

schurft: Tungelroy, Kapel-in-'t-Zand
en Borgloon.

soort schurft: Kinrooi.

krets: Simpelveld.

jeuksel: Bilzen.

roof: Eksel.

rover: Hechtel en Eksel.

korsten: Eksel.

korstjes (*kortstekes*): Eksel.

schilfers: Eksel.

schilfertjes (*schilferkes*): Eksel.

dartel: Susteren.

moet: Swalmen.

vreissem: Gulpen.

SCHURFT

Kaart 157, pag. 313

N 84 (1981) (193), SGV (1914) (032), ZND
42 (1943) (039);
Hamont Wl. (065), Hasselt Wb. (400),
Tungelroy Wb. (034).

Besmettelijke en parasitaire huidziekte van mensen en dieren, veroorzaakt door mijten van de familie *Acaridae*.

schurft (ook *scherft*): freq. in heel Lb.

kreets: freq. Noord.Oostlb., Horns, Maaskemp., Dommellds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Ripuar., Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Lanaken, Maastricht, Stokrooie en Stevoort.

krats: Peer.

kratsel (ook *krassel*): Peer, Helchteren en Hasselt.

kretsel: Zichen-Zussen-Bolder, Diepenbeek, Wintershoven, Hechtel, Alken, Wellen en Herk-de-Stad.

ruï: verspr. Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Weert, Tungalroy en Neeroeteren.

ruif: Sevenum, Panningen en Helden/Everlo.

ruig: verspr. Truierlds.; ook in Belfeld, Koninksem, Gutshoven, Loksbergen en Grubbenvorst.

krauw: freq. Oost.Zuidlb.; ook in Simpelveld en Eijsden.

krauwsel: Achel, Neerpelt en Overpelt.

jeuk: Sint-Truiden en Vlijtingen.

jeuksel: Dilsen, Zonhoven en Waltwilder.

zetsel: Lanklaar en Mechelen-aan-de-Maas.

eczema: Neerpelt, Bree en Diepenbeek.

nat eczema: Hamont.

erf: Nieuwenhagen.

roos: Vlijtingen.

scabiës (lat.): Ell.

vreissem: Sittard.

zeek: Lutterade.

bak: Neerpelt.

dartels: Neeroeteren.

kanker: Ulbeek.

ZWEER

N 84 (1981) (182), N 107 (2001) (030); Beverlo Wb. (213), Hasselt Wb. (547), Kortessem Wb. (615), Tungalroy Wb. (034); Beenen, P. (1973) (282).

Plaatselijke aandoening aan de oppervlakte van het slijmvlies- of huidweefsel waardoor weefselverlies ontstaat ten gevolge van ontwikkeling van ziekteverwekkende bacteriën of andere infecties en vaak gepaard gaande met weefselzwellen en ettervormig, ettergezwel.

zweer: alg. in heel Lb.

zwerage (ook *zweragie*): Eksel, Kerkhoven, Tessenderlo, Loksbergen en Lommel.

zwering: Eksel en Kinrooi.

abcès: As, Tongeren, Eksel en Loksbergen.

puist: Maastricht en Caberg.

steenpuist: Meijel.

buil: Gruitrode.

etterbuil: Gruitrode.

bloedzweer: Oirsbeek.

STRONTJE

Kaart 158, pag. 314

DC 60 (1985) (006), N 84 (1981) (188), ZND 16 (1934) (027a), ZND 20 (1936) (add.), ZND B1 (1940sq) (015), ZND m (Bellefroid, Coomans, Delhez, Langohr, Stevens); Beverlo Wb. (252), Boorse Wb. (047), Hamont Wl. (128), Kortessem Wb. (192, 615), Tungalroy Wb. (014, 035); Beenen, P. (1973) (270), Goossens, J. (2001).

Zweertje aan het ooglid, ontstaan door ontsteking van een van de kliertjes van de oogharen (Lat. *hordeolum*). Voor Simpelveld is ook de uitdrukking **in een karrengeleis** (<du.) **gepist** (*in een kaarengeleis gepist*), een verwijzing naar het volksgeloof dat de lijder

aan dat ongemak zijn kleine of grote behoefte heeft gedaan op een plaats waar dat niet past (Goossens 2001).

wegescheet (ook *wiegescheet*): freq. Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds. en in het noorden van het Oost.-Zuidlb. en Zuid.Oostlb., verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Eygelshoven, Weert, Niel-bij-As, Riemst en Venlo.

wegscheet: alg. Dommelds.; ook in Mheer, Lommel en Venray.

wegschijter: Bocholt, Lanaken, Veldwezelt en Lozen.

wegschijter: freq. Noord.Oostlb., Horns, Maaskemp. en Zuid-geld.Lb., verspr. Oost.Zuidlb., Centr.Maaslds., Trichterlds. en Bilzerlds.; ook in Ubachsberg, Heerlen, Lozen en Tienray.

wegschijterd: verspr. Horns, ook in Beesel, Herten (bij Roermond) en As.

wegetrits: Meeuwen.

weern (ook *ween*, *wjaan*, *jaan*, *wjoon*, *wriaan*): alg. Demerkemp., Beringerlds., Getelds., Truierlds. en aansluitend Lonerlds., verspr. Dommelds.; ook in Grote-Brogel, Genk, Diepenbeek en Tessenderlo.

weerder (*wjaander*, *weender*, *wionder*, *hionder*, *gioner*, *ioner*): freq. Tongerlds.; ook in Herk-de-Stad en Schakkebroek.

weerndel (*weendel*, *jondel*, *jodel*): Kortembos, Heers, Sint-Truiden en Kerkom.

weernoog (*weenoog*): Paal en Loksbergen.

wenderik (ook *wenerik*, *wonderik*, *wjon(d)erik*, *wjanerik*, *gjon(d)erik*, *jon(d)erik*, *janerik*): freq. Tongerlds. en aansluitend Bilzerlds. en Lonerlds.; ook in Kinrooi en Hasselt.

wer (ook *war*): alg. in het zuiden van het Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., freq. Ripuar. en Geullds., verspr. Weertlds.; ook in Tungelroy.

weeroog (ook *weerouf*): Stramproy en Bilzen.

weerdel: Heers.

werel: Leopoldsburg.

wel (ook *wal*): freq. Geullds., verspr. Ripuar. en Oost.Zuidlb.

wellig: Rimbürg.

kul: Val-Meer.

kulling: Zichen-Zussen-Bolder.

kweern (*kween*): Oostham, Beverlo en Tessenderlo.

gerstenkorn (du.) (ook *gerstenkoren*): Welkenraedt en Eupen.

strontje: Tungelroy, Ophoven, Eijsden, Venlo, Venray en Broekhuizen.

zweertje (*zweerke*): Herderen.

zweertje op een oog (*zweerke op een oog*): Mechelen-aan-de-Maas en Kortessem.

zweertje op het ooglid (*zweerke op het ooglid*): Beverlo.

oogzweertje (*oogzweerke*): Hoeselt.

schijtzweer: Arcen.

schijtvlek: freq. Kleverlds.

scheet: Venlo.

muggenscheet: Venlo, Meeuwen en Heerlerbaan/Kaumer.

vliegenschiet: Rekem, Maastricht en Caberg.

paddenscheet: Gulpen.

padschijter: Kaulille.

hagenschijter: Gruitrode.

ogenschijter: Opglabbeek.

ogenschijterd: Montfort.

poorzeiker: Mal.

pisooog: Eksel.

prutoog: Lommel en Leopoldsburg.

tipooog: Gruitrode.

eerbrand: Mheer.

karrenspoor: Nieuwenhagen.

kern (*kjaan*): Val-Meer.

poepsel: Simpelveld.

tweelerik: Sluizen.

waaielaar: Millen.

wag: Vaals.

wagel: Veulen.

walg: Rimbürg.

wieter: Kozen.

KRENTENBAARD —————

Kaart 159, pag. 314

N 84 (1981) (187), N 107 (2001) (032);
Tungelroy Wb. (034).Opgedroogde uitslag aan de mond of kin (Lat. *impetigo*).In Tungelroy Wb. treffen we de uitdrukking *dè heet aan 'e krînte gezaete* (**die heeft aan de krenten gezeten**) aan. Voor Wijlre is hiervoor de variant **bij de pastoor aan de krenten geweest** opgetekend.**krentenbaard**: freq. Noord.Oostlb.,
Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.,
verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb.,
Centr.Maaslds. en Trichterlds.;
ook in Weert, Achel, Eksel en
Lommel.**krentensik**: Heel.**krentenmuil** (*krentenmoel*): Venlo,
Geleen en Gulpen.**krenten**: Kerkrade, Montfort,
Vlodrop, Amby, Kaulille, Blerick,
Boekend en Gennep.**baardziekte** (ook *baardziekt*):
verspr. Horns en Maaskemp.; ook
in Reuver, Montfort, Weert, Maas-
eik, Bilzen, Eigenbilzen, Hoeselt,
Tongeren, Eksel, Houthalen,
Alken, Jeuk, Kerkhoven, Lommel,
Meijel en Maasbree.**baardkrankte** (*baardkrenkde*):
Kanne.**baardkrankheid** (*baardkrankheit*):
Eys.**uitslag**: zeldz. Zuid.Oostlb. en
Horns; ook in Epen, Urmond,
Maastricht, Eigenbilzen,
Leopoldsburg en Meijel.**uitslag uit de maag**: Heerlen.**brand uit de maag**: Heerlerbaan/
Kaumer.**brand**: Posterholt, Kinrooi, Maas-
tricht en Eksel.**fiaber** (du.): Sijpeltveld.**koorts**: Sijpeltveld.**krappen**: Bilzen, Schimmert en
Klimmen.**krapjes** (*krepkes*): Bilzen en
Maastricht.**zweertje** (*zweerke*): Hechtel en Bree.**zweren**: Geleen, Vaals en Montzen.**zwerenmuil** (*zwerenmoel*): Kapel-in-
't-Zand.**muilziekte** (*moelziekte*): Jeuk.**zeek**: Brunssum, Noorbeek en
Terlinden.**baardzeek**: Nunhem.**baardworm**: Venlo.**baardscheur**: Gronsveld.**scheurenbek**: As.**scheurmond**: Hechtel en Bilzen.**blaar op de lippen**: Genk.**koortsblaar** (*kotsbloewer*): Wellen.**sinte-vijvesblaar**: Wellen.**blein**: Loksbergen.**brats**: Beek.**brutselen**: Kinrooi.**UITSLAG ONDER DE NEUS**

Kaart 160, pag. 315

N 84 (1981) (186), N 107 (2001) (031).

Voor Eys zijn ook de uitdrukkingen
de neus is aan het zweren en **de tul
is aan het zweren** en het zelfstandig
naamwoord **zwerenneus** opgete-
kend.**uitslag**: freq. Oostlb., Horns,
Maaskemp., Centr.Maaslds. en
Trichterlds., verspr. Truierlds.,
Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in
Epen, Eigenbilzen, Vlijtingen,
Achel, Houthalen, Leopoldsburg,
Kerkhoven, Tessenderlo en
Lommel.**zweren**: Sijpeltveld, Vaals, Gulpen,
Montzen, Vlodrop, Susteren,
Geleen, Oirsbeek, Bocholt, Bree,
Maaseik, Born, Bilzen, Achel,
Alken, Sint-Truiden en Venlo.

zweertjes (ook *zweerkes*): Meijel en Peer.
verzwering: Genk.
neuszweer: Bilzen.
zeek: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Thorn.
brand: Kinrooi, Gruitrode, Stein, Kaulille en Eksel.
brobbels: Jeuk.
brutselen (ook *brosselen*): Reuver, Roermond en Maasniel.
fistel (*futsel*): Lommel, Montfort en Maastricht.
frommel: Kesseleik.
krappen (*krabben*): Schimmert, Wijlre en Eys.
krenten: Hechtel, Heerlerbaan/Kaumer en Eys.
puisten: Gennep.
rappen: Loksbergen.
rood: Zolder.
roof: Ospel en Eksel.
rover: Hechtel.

BLIKAARS

Kaart 161, pag. 315

N 84 (1981) (184, 185), N 107 (2001) (033); Kortessem Wb. (467).

Uitslag, zweren op het achterwerk; ontvelling aan het zitvlak of de schaamdelen.

In Kortessem Wb. wordt ook de uitdrukking 't **kiendsje is fel gesmot aan ze poepke** vermeld.

uitslag: freq. Oost.Zuidlb., Zuid.-Oostlb. en Centr.Maaslds., verspr. Noord.Oostlb. en Horns; ook in Kerkrade, Weert, Bree, Maastricht, Jeuk, Venlo, Venray en Meijel.
zweer: Kerkhoven en Doenrade.
zweer aan de vot: Vlodrop.
zweer aan het weer: Neer.
zweer op kont: Hechtel.
zweer op zijn gat: Genk.
zweer op zijn schietgeweer: Bilzen.

zweertjes (*zweerkes*): Meijel en Weert.
zweren: Vaals, Roermond, Montfort, Susteren, Geleen, Amby, Boekend, Venlo en Gennep.
zweren aan de vot: Montzen.
zweren aan het hinteste: Simpelveld.
zweren op achterste: Peer.
zweren op de batsen: Montzen.
zweren op zijn gat: Lommel.
zwerenbats: Kapel-in-'t-Zand.
kontzweer: Eigenbilzen.
steenzweer: Kinrooi.
steenpuist: Boekend en Kanne.
puist: Posterholt.
puisten op de reet: Venlo.
smet: Caberg.
smetreet: Haelen.
kipaars (ook *kibbaars*): Waubach, Heythuysen, Nunhem, Swalmen, Sittard, Brunssum, Born en Maastricht.
bikaars: Venray, Tienray en Sevenum.
blikaars: Meijel en Montfort.
blikgat: Tungalroy.
blikhuper: Lommel.
blikwieper: Lommel.
brobbels: Leopoldsbuurg.
fistel: Rekem.
krappen: Eys.
krauw: Eys.

PUISTJES

Kaart 162, pag. 316

N 10 (1961) (070), N 109 (2001) (054); Beverlo Wb. (213), Boorse Wb. (046), Sittard Wb. (275), Tungalroy Wb. (034); Beenen, P. (1973) (106, 211).

Plaatselijke zwelling van de huid, veroorzaakt door een etterige ontsteking en gepaard gaande met roodheid en etterophoping.

brobbels (ook *brobbelen*, *broebbel-scher*): freq. Ripuar., Oostlb-Rip.

- overgg., Oostlb., Centr.Lb., Westlb., Truierlds. en Brab.Lb.; ook in Venlo en Oirlo.
- brobbeltjes** (*brobbelkes*): zeldz. Noord.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Nieuwenhagen, Schaesberg, Sittard, Ulestraten, Boeket/Heisterstraat, Ospel, Kinrooi, Bree, Genk, Hees, Tongeren, Hamont, Neerpelt, Hasselt, Blerick en Meijel.
- borbelen**: Heerlerheide, Susteren, Neerbeek en Holtum.
- borbeltjes** (*borbelkes*): Voerendaal, Heerlerheide, Neerbeek, Geleen en Oirsbeek.
- puisten**: freq. Trichterlds. en aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in Roermond, Tungalroy, Leveroy, Obbicht, Elslloo, Blerick en Ottersum.
- puistjes** (ook *puisjes*, *puiskes*, *puistekes*, *puistsjes*, *puitskes*): freq. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds. en Dommellids.; ook in Heerlerheide, Schaesberg, Weert, Bree, Hasselt, Bokrijk, Ginkelom, Leopoldsburg en Tessengerlo.
- pukkels** (ook *pikkels*, *pokkels*, *pukkelen*): Kerkrade, Heerlen, Vrusschemig, Belfeld, Haelen, Herten (bij Roermond), Puth, Geistingen, Maasbracht, Echt/Gebroek, Grevenbicht/Papenhoven, Bunde, Beverlo, Paal en Kwaadmechelen.
- pukkeltsjes** (ook *pukkelkes*): Rimburch, Roermond, Schinveld, Brunssum, Valkenburg en Ottersum.
- bulten**: Roermond.
- bultjes** (ook *bultsjes*): verspr. Kleverlds.; ook in Waubach, Tegelen, Belfeld, Susteren, Valkenburg, Weert, Maasbracht, Neerpelt en Venlo.
- zweren**: Rothem, Weert, Kinrooi, Diepenbeek, Beverlo en Sevenum.
- zweertjes** (*zweerkes*): Beegden, Neeritter, Thorn, Urmond, Meers, Kanne, Val-Meer, Neerpelt, Koersel en Hasselt.
- uitslag**: Heerlen, Rimburch, Neer en Hoensbroek.
- uitvleug**: Susteren, Sittard, Ell en Kinrooi.
- bobbels**: Kwaadmechelen en Nederweert.
- bolletjes** (*bollekes*): Achel.
- broddels**: Wanssum.
- brutselen** (ook *brotsels*): Broekhuizen en Roermond.
- brutsjes** (*brotskes*): Herten (bij Roermond).
- butjes** (*butskes*): Lommel.
- builen**: Broekhuizen.
- droebels**: Venlo.
- knobbelen**: Sint-Pieter.
- krapjes** (*krepkes*): Klimmen.
- hitsbrobbels**: Klimmen.
- meevreters** (*metvreters*): Veldwezelt.
- mitesser** (du.): Kerkrade.
- maaitjes** (*maaiques*): Hasselt.
- moeiertjes** (*moeirkes*): Boekend.
- rotzakjes** (*rotzeksques*): Hasselt.
- uitfeetselen**: Ten-Esschen/Weustenrade.
- vetwormpjes** (*vetwormques*): Tegelen.

STEENPUIST, BLOED-ZWEER

Kaart 163, pag. 316

N 84 (1981) (183a, 183b), SGV (1914) (035), ZND 05 (1924) (013, 015), ZND 20 (1936) (008); Beverlo Wb. (248), Kortesses Wb. (615), Tungalroy Wb. (034); Beenen, P. (1973) (238).

Zeer harde puist of zweer.

steen zweer (ook *steezweer*): freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Centr.Lb., Westlb., Truierlds. en Brab.Lb.;

ook in Simpelveld, Venlo en Maasbree.

steen zweertje (*steen zweerke, steen zweerke*): Geleen, Munstergeleen, Urmond, Vliermaalroot, Peer, Spalbeek en Zonhoven.

bloed zweer: freq. in heel Lb.

bloed zweertje (*bloed zweerke*): Zutendaal.

zweer: verspr. Zuid.Oostlb., Maaskemp. en Kleverlds.; ook in Montzen, Eupen, Opgrimbie, Veldwezelt, Martenslinde, Hoeselt, Genoelselderen, Mal, Houthalen, Stevoort, Beverlo, Gelinden, Velm en Oostham.

zweertje (*zweerke*): Posterholt, Kuringen en Lutterade.

helle zweer: Peer.

rijpe zweer: Kortessem.

puist zweer: Meerlo.

puist: Venlo, Weert en Maastricht.

puistje (ook *puisje, puiske*): Meerlo, Horn en Sint-Odiliënberg.

schin puist (*skin puist*): Maasbree.

steen puist (ook *steepuist*): verspr. Oostlb. en Zuidgeld.Lb.; ook in Eys, Nederweert, Weert, Tungelroy, Thorn, Urmond, Sint-Pieter, Heijen en Venray.

steen puistje (*steen puisje, steen puiske*): Oirlo en Steyl.

steen pok: Swolgen.

pokje (*pokske*): Ulbeek.

pokkel (*pikkel*): Heppen.

bloed pad: Kozen, Sint-Lambrechts-Herk en Hasselt.

bloed padje: Genk.

karfunkel (du.) (ook *karbonkel*): Heerlen, Welkenraedt en Eupen.

rover (ook *roven*): Paal, Sint-Lambrechts-Herk en Zichen-Zussen-Bolder.

berg: Opitter.

blaar: Montzen.

brand: Rekem.

brobbel: Herk-de-Stad en Epen.

brobbeltje (*brobbelke*): Kuringen.

gezwel (*gezweel*): Epen.

haasjes (*haoskes*): Kuringen.

geweren: Eupen.

hoorn (ook *hoor*): Grote-Brogel en Geistingen.

sleutel wormpje (*sleutel wormke*): Beesel.

schijtvlek: Gennep.

NEGENOOG

Kaart 164, pag. 317

N 84 (1981) (183a, 183b), N 107 (2001) (024), SGV (1914) (025, 035), ZND 05 (1924) (013), ZND 20 (1936) (008); Kortessem Wb. (604); Beenen, P. (1973) (279).

Kwaadaardige steenpuist, omgeven door andere steenpuisten die ineenvloeien.

negenooog (ook *neegoog, nege-oog*): alg. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Dommelds., Demerkemp., Brab.Lb. en Kleverlds., freq. Oost.Zuidlb., Truierlds. en Zuidgeld.Lb., verspr. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds., Trichterlds. en Bilzerlds.; ook in Hoeselt.

negenoger (ook *nege-oger*): alg. Centr.Maaslds., Trichterlds. en aansluitend Zuid.Oostlb., freq. Zuidgeld.Lb. en aansluitend Noord.Oostlb. en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb., Horns en Bilzerlds.; ook in Simpelveld.

zevenoger (ook *zeve-oger*): Herten (bij Roermond), Zichen-Zussen-Bolder en Eys.

zevenoog (ook *zeevoog, zeve-oog*): alg. Tongerlds. en Lonerlds., freq. in aansluitend Bilzerlds., Demerkemp. en Truierlds.; ook in Heerlen.

zevenschotel: Hoeselt.

zevenzweer: Opglabbeek.

bloed zweer: Montzen, Neer, Lutterade, 's-Gravenvoeren, Gelinden en Sint-Truiden.

steenweer: Tungalroy.
steenweertje (*steenweerke*):
 Zonhoven.
steenpuist (ook *steepuist*): Eys,
 Heythuysen, Merkelbeek en
 Venlo.
karfunkel (du.) (ook *karbonkel*,
kavonkel): alg. Ripuar. en
 Geullds.; ook in Heerlen.
zonkelweer: Montzen.
weer: Velm en Gelinden.
gezwel (*gezweel*): Epen.
rotzak (*wrotzak*): Sint-Truiden.
autraks: Velm.

EKSTEROOG

Kaart 165, pag. 317

N 84 (1981) (180), SGV (1914) (022),
 ZND 01 (1922) (279), ZND 19 (1936) (024),
 ZND m (GrGr, Houben, Langohr);
 Kortesssem Wb. (091), Tungalroy Wb. (014);
 Beenen, P. (1973) (117).

Likdoorn. Pijnlijke, hoornachtige
 verdikking van de opperhuid, waar-
 van de kern gewoonlijk kegelvormig
 is met een naar binnen gekeerde
 punt, ontstaan door aanhoudende
 drukking op een zelfde plek van de
 huid, meestal op de tenen.
 Op de kaart is ook de lexicale variant
eksterauf opgenomen. De lexicale
 variant *oo(w)* in *eksteroow*, *esteroow*,
hesteroow en *elsteroow* komt in het
 zuiden van Nl.Lb., in het Geullds. en
 in de gemeente 's-Gravenvoeren voor
 (naast *oog*).

eksteroog (ook *echsteroog*, *ekstroog*,
eeksteroog, *ieksteroog*, *jeksteroog*,
eksteroow, *ekste-owe*, *eksterauf*,
eekstrauf): alg. Trichterlids.,
 Bilzerlids., Tongerlids., Demer-
 kemp., Brab.Lb., Lommels,
 Zuidgeld.Lb. en Kleverlids., verspr.
 in overig Lb. behalve in het
 Weertlids.

eksterenoog: Halder en Vlijtingen.
ekstertoog (*egstertoog*): Bocholt.
ekstersoog (ook *eekstersoog*): freq.
 Dommellds.; ook in Hechtel,
 Heppen, Beringen, Venray en
 Meijel.
esteroog (ook *eesteroog*, *aesteroog*,
esteroow): alg. Centr.Maaslds. en
 in het noorden van het Oost.-
 Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in
 Simpelveld, Kerkrade, Montfort,
 Melick, Posterholt, Maasbracht en
 Eijsden.
hesteroog (*hesteroow*): Montzen,
 Lontzen en Welkenraedt.
egerstenoog (ook *egerste-oog*, *eges-*
tenoog): freq. Maaskemp., Horns,
 Weertlids., Noord.Oostlb. en in
 aansluitend Zuidgeld.Lb. en
 Kleverlids.
egerstoog (ook *egersoog*, *egesoog*):
 verspr. Maaskemp., Horns,
 Weertlids. en Noord.Oostlb.
engerstenoog (*engerste-oog*, *enges-*
tenoog): Maasbree, Baarlo en
 Neeroeteren.
engerstoog (*engersoog*): Belfeld.
ekstroei (ook *eksteroei*, *eekstroei*,
ekstroe, *ekstrooi*, *ekstrou*): freq.
 Lonerlids. en Truierlids.
elsteroog (*elsteroow*): Eynatten,
 Welkenraedt en Eupen.
likdoorn: Meijel.
weer: Zolder en Gruitrode.
wrat: Meijel.

BLAAR

Kaart 166, pag. 318

DC 14 (1946) (024), N 84 (1981) (189), ZND
 32 (1939) (072a, 072b, 072c), ZND 45 (1946)
 (024), ZND A2 (1940sq) (303), ZND m
 (Coomans, Drieskens, Dupont, GrGr, Houben,
 Langohr, Mathys, Raymaekers, Vanderbeeken);
 Beverlo Wb. (041), Boorseem Wb. (074),
 Tungalroy Wb. (034);
 Beenen, P. (1973) (100).

Blaasachtige opzwellung van de huid, waaronder zich bloedwei verzamelt. Voor 's-Herenelderen is ook de specifiekere benaming **voetblaar** opgetekend.

blaar: alg. in heel Lb.

blaas: freq. Zuiderkemp.; ook in Heerlerbaan/Kaumer, Lontzen, Eupen, Rekem, Wolder/Oud-Vroenhoven, Kaulille, Kuringen, Heppen en Leopoldsburg.

blaaster (*bloester*): Boorse Wb.

blein: freq. Beringerlds. en Zuiderkemp.; ook in Achel, Kaulille, Zolder, Herk-de-Stad, Jeuk, Leopoldsburg, Meldert, Loksbergen en Lommel.

BRANDBLAAR

DC 14 (1946) (024), ZND 32 (1939) (072a), ZND 45 (1946) (024).

Blaasachtige opzwellung van de huid als gevolg van een brandwonde.

brandblaar (ook *bjanblaar*, *bjandblaar*, *brankblaar*): alg. in heel Lb. behalve in het Brab.Lb.

brandsblaar: Grote-Brogel.

gebrande blaar: Spekholzerheide.

blaar van gebrand te zijn: Gingelom.

brandblaas: Tessenderlo en Nuth/Aalbeek.

brandblein: Wellen.

brandwonde (*brandwon*): Linkhout.

hitseblaar: Heerlen.

hitsblaar: Houthem en Amby.

hitsbult: Blerick.

WERKBLAAR

DC 14 (1946) (024), N 84 (1981) (189), ZND 32 (1939) (072b, 072c).

Blaasachtige opzwellung van de huid als gevolg van handenarbeid, ont-

staan door voortdurende wrijving op een zelfde plek van de huid.

werkblaar: Sint-Truiden, Wellen en 's-Herenelderen.

pitsblaar: verspr. Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Posterholt, Geleen, Klimmen, Grote-Spouwen, Achel, Peer, Hechtel, Sint-Lambrechts-Herk, Zeperen en Sint-Truiden.

bloedblaar: Opglabbeek en Engelmanshoven.

waterblaar: Opglabbeek, Dilsen, Zichen-Zussen-Bolder en Hechtel.

eeltblaar: Zichen-Zussen-Bolder.

zwel (*zweel*): Hamont en Sint-Huibrechts-Lille.

kwert (*kwaart*, *kwet*): Mheer, Moresnet en Eupen.

weer (ook *weren* (*mv.*)): Koersel, Hasselt, Sint-Truiden, Jeuk en Linkhout.

EELT, EELTKNOBBEL

Kaart 167, pag. 318

N 10a (1961) (013), SGV (1914) (008), ZND 32 (1939) (072b, 072c), ZND 35 (1941) (009), ZND m (Claessens, Dupont, Franssen, Houben, Langohr, Welter); Boorse Wb. (050), Hamont Wl. (134), Kortessem Wb. (080, 179, 585), Tungalroy Wb. (035); Beenen, P. (1973) (282).

Plaatselijke hoornachtige verdikking van de opperhuid, door aanhoudende drukking ontstaan, m.n. aan handen en voeten.

zwel (ook *zweel*, *zwiel*, *zwelen* (*mv.*)): alg. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Dommellds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Lanaken,

Bunde, Eigenbilzen, Diepenbeek en Helchteren.
zwelg (ook *zwelig*): Zichen-Zussen-Bolder.
gezwel (ook *gezweel*): freq. in het noorden van het Zuid.Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds.; ook in Boeket/Heisterstraat, Veldwezelt en Bilzen.
kweel: Venlo en Eys.
kweelt: Lanaken.
kwert (ook *kwerten* (*mv.*), *kweert*, *kweer*, *kwet*): alg. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb. en Trichterlds.
kwerts: Mheer.
weer (ook *weren* (*mv.*)): freq. Demerkemp., Beringerlds., Lonerlds., Truierlds. en Getelds.; ook in Bree, Diepenbeek, Overpelt, Tessenderlo en Lommel.
eelt: verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.-Oostlb., Trichterlds., Demerkemp. en Kleverlds.; ook in Kerkrade, Panningen, Roermond, Bree, Lanklaar, Rekem, Kerensheide, Martenslinde, Sint-Lambrechts-Herk, Hoepertingen, Kortessem, Sint-Truiden, Tessenderlo, Lommel, Blerick en Venlo.
eeltknobbel: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Gronsveld, Mesch, Maastricht en Wijk.
eeltknop: Nieuwenhagen, Schimmert, Maastricht, Blerick en Venlo.
zwelknop (*zweelknop*): Panningen.
zwelknobbel (*zweelknobbel*): verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Geleen, Neeritter, Leveroy, Holtum en Berg-aan-de-Maas.
knobbel zwel (*knobbel zweel*): Horst.
knauw eelt (*knou eelt*): Ubachsberg.
hard vel: Eksel en Riksingen.
hard vlees: Mal, Voort, Borgloon en Jeuk.
harde handen: Ulbeek, Borlo en Zonhoven.
het hard in de handen hebben: Heers.

ruwe handen (*rouw han*): Heers.
helle handen (*hel haan*): Rijkhoven.
hel vlees: Wellen.
wild vlees: Hoepertingen.
dood vel: Groot-Loon.
blaren: Genk, Tongeren, Ulbeek en Borgloon.
blein: Bilzen.
brobbels: Kuringen.
klieren: Houthalen.
huidvlees: Kortessem Wb.

WRAT

Kaart 168, pag. 319

SGV (1914) (045), ZND 20 (1936) (009); Boorse Wb. (046), Tungelroy Wb. (034).

Kleine, eeltachtige uitwas op de huid, die uit verlengde huidtepelletjes bestaat met verdikte opperhuid (Lat. *verucca*).

Een informant voor Lozen vermeldt ook **duivelssteen** als middel om wratten te verdrijven of verwijderen. Een duivelssteen of helse steen is gesmolten en in draadjes gegoten zilvernitraat waarmee men ziek vlees wegbrandt, wonden aanstrijkt enz. (*lapis infernalis*).

wrat (ook *frat*): alg. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Tongerlds., Westlb., Truierlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Broeksittard, Echt/Gebroek, Buchten, Bilzen, Martenslinde en Oostham.

wrattel (ook *frattel*): alg. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds., Trichterlds. en Bilzerlds.; ook in Stevensweert en Zutendaal.

wratsel (ook *fratsel*): Simpelveld en Eynatten.

warze (du.) (*warje*): Lontzen.

brobbeltje (*brobbelke*): Sint-Lambrechts-Herk.

RUW WORDEN —————

N 84 (1981) (197), ZND 36 (1941) (024).

Ruig, oneffen worden. Scheuren of barsten krijgen (in de huid).

springen: verspr. Kempenlds.; ook in Beverlo en Lommel.

openspringen: verspr. Maaskemp.; ook in Eisdén, Zichen-Zussen-Bolder en Sint-Truiden.

kapotspringen: Ellikom, Rotem, Eisdén en Kaulille.

verharden (ook *verharen*): Montfort, Susteren, Weert, Ittervoort, Maastricht, Leopoldsburg en Tessenderlo.

het hard krijgen: Weert.

hard worden: Overpelt.

schraal worden: Heel, Beek, Bocholt en Venray.

grof worden: As.

ruw worden: As en Maastricht.

verruwen: Weert.

hikkelen: Jeuk.

openhikkelen (*ophikkelen*): Sint-Truiden.

openkippen (ook *opkippen*): verspr. Lonerlds.; ook in Riksingén.

openpikken (*oppikken*): Moperlingen.

openbijzen (ook *opbijzen*): Mettekoven, Gutshoven en Heers.

openblotten (*opblotten*): Beverst.

afblotten: Zolder.

schrinden (*schrenen, schrennen*): Beringen en Schulen.

rijten: Gulpen.

schilferen: Weert.

urjen: Stein.

vliegen: Nieuwerkerken.

wederen: Sint-Truiden.

de winter krijgen: Houthalen.

kloven krijgen: Nieuwerkerken.

RUW —————

Kaart 169, pag. 319

N 10 (1961) (055), N 84 (1981) (197), ZND 36 (1941) (024);

Boorseem Wb. (039, 113), Tungelroy Wb. (013).

Oneffen, ongelijk, niet glad; ruig.

De onderstaande lemmatekst is onderverdeeld in (A) bijvoeglijke naamwoorden en participia en (B) zelfstandige naamwoorden.

Het trefwoord **ruw** is niet op de kaart opgenomen.

A. Bijvoeglijke naamwoorden en participia

ruw (ook *rauw, roew, row*): verspr. Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds. en Demerkemp.; ook in Vaals, Montfort, Brunssum, Schimmert, Diepenbeek, Rijkhoven, Linde, Hoepertingen en Voort.

schraal: freq. Noord.Oostlb., Horns en Dommellids., verspr. Zuid.-Oostlb., Maaskemp., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Kunrade, Born, Geulle, Maastricht en Lommel.

schraap: freq. Noord.Oostlb. en aansluitend Kleverlds.; ook in Schimmert, Echt/Gebroek en Boekend.

wreed (ook *vree*): verspr. Centr.-Maaslds.; ook in Geleen, Tungelroy, Kelpen, As, Maastricht, Hoeselt en Meijel.

grof: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Simpelveld, As, Maaseik en Zonhoven.

ruig: Sint-Truiden.

geul: Bocholt.

gesprongen: Horn, Roermond, Sittard, Nederweert, Thorn, Maasbracht, Neeroeteren, Opoeteren, Echt/Gebroek, Leut, Mechelen-aan-de-Maas, Lanaken, Maastricht, Zichen-Zussen-Bolder, Achel, Eksel, Lummen, Kwaadmechelen, Tessenderlo, Lommel en Venlo.

opengesprongen (ook *opgesprongen*, *wopengesprongen*): Hechtel, Eigenbilzen en Kerkrade.

opengekipt (*opgekipt*, *wopengekipt*, *wopgekipt*): alg. Lonerlds. en aansluitend Tongerlds.; ook in Moelingen.

opengehikkeld (*opgehikkeld*): Wilderen, Sint-Truiden en Hoepertingen.

opengevlogen: Ulbeek, Sint-Truiden en Diepenbeek.

opengebïjst (*opgebïjst*): Heers en Jeuk.

opengebeten: Hoepertingen.

opengeblot (*opgeblat*): Groot-Gelmen.

opengescherfd (*opgeskeurf*): Montenaken.

open: Mechelen-aan-de-Maas, Lanaken en Maastricht.

gekloven: Neeroeteren, Mechelen-aan-de-Maas, Overpelt, Hasselt, Sint-Lambrechts-Herk en Alken.

gereten: Waubach, Rimbürg, Roermond, Weert en Neeritter.

geschrind (ook *geschreend*): Zolder, Zonhoven, Beverlo, Paal, Sint-Lambrechts-Herk, Herk-de-Stad en Linkhout.

geschraald: Zutendaal en Vucht.

geschranseld: Gruitrode.

gekroezeld: Opoeteren.

gevlogen: Kuringen.

kapot gevlogen: Diepenbeek.

kapot: Bocholt, Peer en Opoeteren.

verhard: Tessenderlo en Loksbergen.

B. Zelfstandige naamwoorden

winter, de -: Schimmert, Ell, Bree, Neeroeteren, Opgrimbie, Lanaken, Veldwezelt, Bilzen, Grote-Spouwen, Diepenbeek en Houthalen.

winterhanden: Amby, Klimmen, Bilzen, Diepenbeek, Beverst, Hamont, Spalbeek, Hasselt en Sint-Truiden.

wintertenen: Klimmen.

wintervoeten: Klimmen.

wintergezicht: Hasselt.

KLOVEN

Kaart 170, pag. 320

N 10 (1961) (055), N 84 (1981) (197), N 109 (2001) (018), ZND 36 (1941) (024).

Betrekkelijke diepe spleten in de huid, ontstaan doordat de uitgedroogde huid door koude of een andere oorzaak gebarsten is.

Voor Panningen en Ottersum zijn ook respectievelijk de samenstellingen **reethanden** en **spleethanden** opgetekend.

kloven (ook *kloof* (*mv.*)): alg. in Belg.Lb., zeldz. in Nl.Lb. behalve in het Ripuar.

kenen: alg. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns en Centr.Maaslds.; ook in Heerlerheide, Susteren, Nieuwstadt, Sittard en Blerick.

keenselen: freq. rond Sittard en Geleen; ook in Schinveld.

schronden (*schrongen*, *schronnen*): alg. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg. en aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in Bocholt en Oost-Maarland.

reten (ook *rieten*): freq. in het noorden van het Noord.Oostlb. en Zuidgeld.Lb.; ook in Schinveld, Rekem, Horst en Sevenum.

sprongen (ook *sprung* (*mv.*)): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlerheide, Tegelen, Panningen, Roermond, Weert, Bunde, Heugem, Blerick en Meijel.

krappen (*kreb* (*mv.*), *krep* (*mv.*)): Wanssum en Broekhuizen.

barsten: Ottersum, Venlo en Nieuwenhagen.

gleuven: Paal.

groeven: Maastricht.

kauwen: Weert.

kreeuwen: Heerlen.

kwerten (*kweerten*): Kanne.

latten: Alken.

naden (*nui*): Gennep.

putjes: Venlo.

rinnen: Schinveld.

ritsen: Kerkrade.

spletten: Roosteren.

voren: Maastricht.

weren: Lommel.

FIJT

Kaart 171, pag. 320

N 84 (1981) (194b), ZND 35 (1941) (015),
ZND m (GrGr, Houben, Langohr,
Raymaekers, Vanderbeeken);
Kortessem Wb. (330), Sint-Truiden Wb.
(245).

Vijgvormige bindweefselontsteking
en ettervorming aan de binnenvlakte
van een vingertop.

Vroeger behandelde men deze ziekte
soms met bloem. Het trefwoord

witte vinger verwijst naar het witte
uitzicht van de vinger na een derge-
lijke behandeling met bloem. Ook
het trefwoord **pulver** verwijst naar
dit gebruik, vgl. WNT sub **pulver**:
'poeder dat als geneesmiddel of iets
dergelijks wordt gebruikt'.

fijt (ook *vijt*): alg. in heel Lb. behal-
ve in het Bilzerlds.; wel in
Vlijtingen.

pulver (ook *polfer*): freq. Bilzerlds.;
ook in Rijkhoven.

witte vinger: Sint-Truiden en
Montenaken.

nagelrand: Kortessem en Bilzen.

omloop: Maastricht.

zwerende vinger (*zweretige vinger*):
Maastricht.

pijn aan zijn vinger: Neerharen.

roos: Bilzen.

oude grauw: Kaulille.

kwaad ding: Montzen.

sodaba: Ell.

NIJDNAGEL

Kaart 172, pag. 321

DC 30 (1958) (008), N 10b (1961) (023),
N 84 (1981) (194a), ZND 05 (1924) (021),
ZND 31 (1939) (044), ZND 49 (1958) (008),
ZND B1 (1940sq) (002), ZND m (GrGr,
Mathys).

Plaats waar de huid langs de nagel is
ingescheurd.

Voor Neeroeteren is ook de uitdruk-
king **de nagel is in het vlees gewas-
sen** en voor Moelingen **ik heb mijn
nagel in het vlees geten** opgete-
kend.

nijdnagel: Meerssen, Mheer,
Oplabbeek, Maastricht, Neerpelt,
Linde, Heusden, Houthalen en
Oostham.

nijnagel: verspr. Demerkemp. en
Zuiderkemp.; ook in Bocholt,
Maaseik, Rekem, Overpelt, Sint-
Truiden, Leopoldsburg, Lommel,
Blerick en Gennep.

ijnagel: Leopoldsburg en Tessen-
derlo.

lijnagel: Tessenderlo.

bijnagel: Hamont.

ijwortel: freq. Getelds., Truierlds.,
Lonerlds. en aansluitend Demer-
kemp.; ook in As, Maaseik,
Diepenbeek, Beringen en
Leopoldsburg.

ijdwortel: Maastricht.

ijlwortel: Beringen en Zepperen.

ijrwortel: Paal en Koersel.

nijwortel: verspr. Demerkemp. en
Zuiderkemp.; ook in Kinrooi,
Tongeren en Sint-Truiden.

nijdwortel: Amby, Mheer, Maas-
tricht en Sint-Truiden.

nijdworteltje (*nijdwottelke*):
Maastricht.

nijlwortel: Heusden.

hijwortel: freq. in het noorden van
het Demerkemp.; ook in
Meeuwen, Eksel en Paal.

wijwortel: verspr. Lonerlds. en Tongerlds.; ook in Hasselt.

bijwortel: Hasselt.

keiwortel: Beringen.

doiwortel: Koersel.

oorwortel: Kuringen.

reewortel: Herk-de-Stad.

weerwortel: Kuringen.

wortel: Paal, Sint-Lambrechts-Herk en Tongeren.

nagelwortel: freq. Trichterlds. en Bilzerlds.; ook in Gulpen, Zutendaal en Kermt.

nagelswortel: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Kelmis.

nagelenwortel: Montzen.

nagelrand: freq. Dommellds.; ook in Bocholt, Bree, Rekem, Bilzen, Rijkhoven, Zepperen, Mettekoven, Leopoldsburg, Loksbergen en Oirlo.

nagelrandje (*nagelranneke*): Lommel.

nagelrang: Bilzen en Eigenbilzen.

nagelring: verspr. Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Kapel-in-'t-Zand, Herten (bij Roermond), Stevensweert, Eigenbilzen, Riksingen, Arcen, Leunen en Horst.

ring: Hushoven en Keent.

reen: Sint-Huibrechts-Lille.

nagelreen (ook *nagelren*, *nagelrein*): freq. Centr.Maaslds.; ook in As, Hamont, Kaulille en Velden.

nagelsreen: Opgrimbie.

nagelsrun: Valkenburg

runsnagel: Venlo.

rib (*rup*): Geleen en Schinnen.

nagelrib (*nagelrub*): Vaesrade en Lanaken.

nagelribje (*nagelrubke*): Meerssen.

nagelsrib (*nagelsrub*, *nagelsrup*): Guttecoven en Limbricht.

nagelriem: Maasbree, Helden/Everlo en Berg-en-Terblijt.

overnagel: freq. Noord.Oostlb., Weertlds. en Horns; ook in Lanaken, Hamont en Meijel.

gesprongen overnagel: Kinrooi.

gescheurde nagel: Neerpelt en Gingelom.

ingescheurde nagel: Schimmert.

scheurnagel: Lommel, Genk en Zichen-Zussen-Bolder.

spleetnagel (ook *splijtnagel*): verspr. Noord.Oostlb.; ook in Pey, Maasbracht, Stevensweert en Maaseik.

sprintnagel: Heijen.

sprintel: Gennep.

stroopnagel: Gennep en Achel.

randnagel: Beverlo en Linde.

lintnagel: Lommel.

kroonnagel: Rekem.

kwade nagel (*kwaaiie nagel*): Bilzen.

losse nagel: Stein.

nieuwe nagel: Hamont.

nagel: Sint-Truiden.

pees: verspr. Kleverlds.; ook in Baarlo en Hout-Blerick.

peel: Bree en Neeroeteren.

velletje (*velke*, *velleke*): Horst, Voerendaal en Tongeren.

vel van nagelring: Sevenum.

achtervel: Geleen.

nijd: Beek, Gronsveld en Mheer.

keen: Opitter en Linne.

kwert (*kwet*): Waubach.

schronde (*schron*): Klimmen.

enchroon: Sint-Martens-Voeren.

fistel (*fitsel*): Geleen.

hedores: Wijchmaal.

hup: Lommel.

ijdel: Jeuk.

lees: Neeroeteren.

rel: Margraten.

tenen: Echt/Gebroek.

2.2.3.9 *Het hele lichaam betreffende*

In deze subparagraaf wordt het lemma WATERZUCHT, een aandoening die betrekking heeft op het hele lichaam, behandeld.

WATERZUCHT

N 84 (1981) (205), N 107 (2001) (050).

Ziekelijke, abnormaal grote ophoping van vocht in het weefsel van organen of lichaamsholten (Lat. *hydrops*).

Voor Bree en Eksel zijn respectievelijk de werkwoordelijke uitdrukkingen **te veel water hebben** en **opgezwollen zijn** opgetekend.

Laatstgenoemde verwijst naar de symptomen van waterzucht, evenals de opgaven **dikke voeten** in Hechtel en Eksel en **dikke benen** in Hechtel.

water: freq. in Nl.Lb., verspr. in Belg.Lb.

waterzucht: freq. Noord.Oostlb. en Zuidgeld.Lb., verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Montzen, Susteren, Ittervoort, Kinrooi, Bocholt, Boorsem, Urmond, Maastricht, Sint-Pieter, Eigenbilzen, Peer, Houthalen, Sint-Truiden en Kerkhoven.

zucht: Reuver, Roermond, Schimmert, Weert, Kinrooi, Maastricht, Venlo en Meijel.

vocht: Weert, Neeroeteren, Geulle, Jeuk, Lommel en Meijel.

oedeem (gr.): Kinrooi en Merkelbeek.

waterblaas: Lauw.

2.2.3.10 *Enkele besmettelijke ziekten*

In deze paragraaf komen enkele besmettelijke ziekten aan bod. Dit zijn ziekten die zich zeer snel uitbreiden en een groot aantal personen aantasten. Meestal verdwijnen deze ziekten weer na enige tijd.

Het begrip 'besmettelijke ziekte' is als een soort ziekte behandeld in het lemma EPIDEMIE in paragraaf 2.2.1: *Algemeenheden*. In de onderstaande lemmatekst komen de besmettelijke ziekten zelf aan de orde.

KOUDVUUR

N 84 (1981) (203), N 107 (2001) (051); Kortessem Wb. (197).

Versterf van weefsel door afsluiting van de bloedtoevoer, gepaard met rotting, dat o.m. een gevoel van koude teweegbrengt (Lat. *gangraena*).

koudvuur (ook *kalt vuur*, *kou vuur*): alg. Oost.Zuidlb., Oostlb., Centr.Lb., Dommellds., Lonerlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Vaals, Hechtel, Houthalen en Jeuk.

koudzeer: Bree.

koude koorts (*kou koorts*): Geleen.

vuur: alg. Truierlds., Brab.Lb. en Lommels, zeldz. Noord.Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.; ook in Kunrade, Montzen, Sittard, Neeroeteren, Sint-Pieter, Tongeren, Achel, Eksel, Zolder, Meijel en Maasbree.

wild vuur: Tongeren.

ganggreen (ook *gagreen*): As, Maastricht en Montzen.

versterf: Brunssum.

zucht: Meijel.

MELAATSHEID

Kaart 173, pag. 321

N 84 (1981) (202), N 107 (2001) (046).

Lepra, een besmettelijke ziekte door de leprabacil veroorzaakt, waarbij de weefsels weggevreten worden.

De onderstaande lemmatekst is onderverdeeld in zelfstandige naamwoorden en bijvoeglijke naamwoorden. Voorts is voor Eksel, Lanklaar en Blerick ook **een melaatse** opgetekend voor een persoon die aan deze ziekte lijdt.

Voor Hechtel is ook de uitdrukking **het is juist een lazarus** opgetekend, een verwijzing naar de met zweren overdekte bedelaar Lazarus in een parabel in het Nieuwe Testament (Lucas 16:20 *En er was een zeker bedelaar, met name Lazarus, welke lag voor zijn poort vol zweren*). Ook het trefwoord **lazerij** gaat hierop terug.

[De net genoemde Lazarus is niet te verwarren met een andere Lazarus in het Nieuwe Testament, nl. de broer van Martha en Maria die door Jezus uit de doden is opgewekt en op wie benamingen als **lazarus** 'stomdranken' teruggaan (Johannes 12:1 *Jezus dan kwam zes dagen voor het pascha te Bethanië, daar Lazarus was, die gestorven was geweest, welken Hij opgewekt had uit de doden*). De betekenis van 'versuft, waggelend (en later: dronken)' is wel toe te schrijven aan de eigenschappen die men toekende aan iemand die uit de doden opgestaan was.]

A. Zelfstandige naamwoorden

melaatsheid: Gulpen, Reuver, Montfort, Doenrade, Oirsbeek, Amby, Ophoven, Meeuwen, Gruitrode, Zutendaal, Echt/Gebroek, Boorseme, Stein,

Maastricht, Kanne, Bilzen, Kaulille, Zonhoven, Jeuk, Leopoldsburg en Meerlo.

lepra: Simpelveld, Nieuwenhagen, Gulpen, Montzen, Susteren, Merkelbeek, Wijnandsrade, Ell, Kelpen, Ittervoort, Maastricht, Sint-Pieter, Bilzen, Eigenbilzen, Hoeselt, Kerkhoven en Venlo.

leepziekte: Brunssum.

lupus: Venlo.

lazerij: Schimmert.

krauw: Kerkrade.

knobbelen: Genk.

pest: Heerlen.

B. Bijvoeglijke naamwoorden

melaats: verspr. Oostlb., Centr.Lb., Westlb., Truierlds. en Zuidgeld.Lb.; ook in Vaals, Tesselenderlo, Lommel en Meijel.

leproos: Montfort.

SYFILIS

N 84 (1981) (204), N 107 (2001) (047).

Besmettelijke geslachtsziekte die gewoonlijk begint met een zweer op de geslachtsorganen; uiteindelijk kan elk orgaan aangetast worden.

Voor Gronsveld is de omschrijvende uitdrukking **zich wat oplopen** opgetekend en voor Hechtel en As **rot zijn**.

druiper: freq. Noord.Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Ripuar., Oost.-Zuidlb., Zuid.Oostlb., Maaskemp. en Trichterlds.; ook in Weert, Bilzen, Eigenbilzen, Tongeren, Eksel, Zonhoven, Alken, Wellen, Leopoldsburg, Kerkhoven en Loksbergen.

druiperd: Maasniel.

syfilis: freq. Truierlds. en Dommelds., verspr. Zuid.Oostlb., Maaskemp.

en Centr.Maaslds.; ook in
Simpelveld, Nieuwenhagen,
Gulpen, Montzen, Kapel-in-'t-
Zand, Maastricht, Bilzen,
Eigenbilzen, Hoeselt, Zolder,
Hoepertingen en Lommel.
sief: Nieuwenhagen, Bocholt,
Maaseik, Tongeren, Eksel en
Lommel.

geslachtziekte: Meijel en Vlodrop.

geslachtsziekte: Eksel.

geslachtskrankte (*geslachtskrenkde*):
Kanne.

luizenkrankheid (*luizenkrankheit*):
Thorn en Schimmert.

luizenziekte: Kesseleik.

vuil ziekte: Zutendaal.

vies krankte (*vies krenkde*): Caberg.

rotte, een -: Kinrooi.

platjes: Maastricht.

schimmel: Jeuk.

TETANUS

Kaart 174, pag. 322

DC 60 (1985) (016), N 84 (1981) (200),
N 107 (2001) (045).

Ziekte waarbij een verstijving van de
spieren optreedt, die bij de kauwspie-
ren begint en zich dan over de romp-
spieren uitspreidt.

Voor Heerlen, Baexem, Roermond en
Venlo is ook de algemene benaming
bloedvergiftiging opgetekend.

klem: alg. in heel Lb. behalve in het
Ripuar. en Geullds.; wel in
Eygelshoven.

tetanus (ook *tetanos*): freq. Ripuar.,
aansluitend Oostlb-Rip. overgg. en
Kleverlds., verspr. Horns en
Truierlds.; ook in Kapel-in-'t-
Zand, Posterholt, Susteren,
Merkelbeek, Echt/Gebroek, Stein,
Maastricht, Tongeren, Peer en
Venlo.

koudvuur: Houthalen.

koud: Bilzen.

koude vinger: Mechelen-Bovelingen.

begaving: Beesel en Vlodrop.

kramp: Stramproy.

duivelskramp: Tegelen.

nekkram: Kessel en Beesel.

stijfkramp: Peer.

vuur: Echt/Gebroek en Bilzen.

WATERPOKKEN

Kaart 175, pag. 322

N 84 (1981) (201), N 107 (2001) (049);
Hasselt Wb. (518).

Enigszins op pokken gelijkende,
goedaardige besmettelijke ziekte,
gekenmerkt door huiduitslag in de
vorm van rode vlekjes op de huid die
in heldere blaasjes overgaan. Deze
ziekte komt vooral voor als kinder-
ziekte.

waterpokken: alg. in Nl.Lb. en
grensgebied, verspr. Maaskemp.,
Bilzerlds., Tongerlds. en
Dommelllds.; ook in Hoepertingen,
Vorsen en Lommel.

wijnpokken: freq. Maaskemp. en
Demerkemp., verspr. Dommelllds.
en in Haspengouw; ook in
Maaseik, Tessenderlo en
Loksbergen.

windpokken (ook *winspokken*):

Gulpen, Montzen, Weert,
Ophoven, Bocholt, Gruitrode,
Boorsem, Eigenbilzen, Tongeren,
Eksel, Hechtel, Houthalen, Jeuk,
Leopoldsburg, Kerkhoven en
Lommel.

pokken: Nieuwenhagen, Roermond,
Nieuwstadt, Sittard, Oplabbeek,
Vlijtingen en Venray.

ROODVONK

Kaart 176, pag. 323

N 84 (1981) (184, 192, 199), N 107 (2001) (048);
Hasselt Wb. (379).

Epidemische, zeer besmettelijke en vaak uiterst gevaarlijke ziekte waarbij het lichaam met rode vlekken overdekt wordt.

Het trefwoord **sint-antoniusvuur** is volgens het WNT een “benaming voor verschillende ziekten bij mens en dier, die alle dezelfde uiterlijk waarneembare verschijnselen vertonen, t.w. ontsteking van de huid, gepaard gaande met roode vlekken, puisten, zweren e.d. Tegen deze ziekte werd de voorspraak van Sint-Antonius-Abt ingeroepen”. De benaming verwijst naar Antonius Abt, geboren rond het jaar 251 in Egypte en (waarschijnlijk) gestorven op 17 januari 356. Volgens Weijnen en Ficq-Weijen (1995) is de oorsprong van dit benoemingsmotief te localiseren “in Motte-aux-Bois in de Dauphiné, waarheen in of kort na 1070 de reliquieën van Sint-Antonius-Abt zijn overgebracht, wat in 1089 bij een nieuwe ergotisme-epidemie tot intense aanroeping van deze heilige leidde”. Het element *-vuur* in de benaming wijst op een aandoening met brandende pijnen. Sint-Antonius wordt aanroepen tegen pest, roos, scheurbuik, zweren, wratten en steenpuisten.

roodvonk: alg. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq. Ripuar., Maaskemp. en Dommelds.; ook in Weert, Eigenbilzen, Hoeselt, Zonhoven, Kerkhoven en Tessengerlo.

rodehond (ook *roohond*, *rooie hond*, *rooien hond*): freq. Maaskemp. en Demerkemp.; ook in Kerkrade, Montfort, Vlodrop, Oirsbeek, Merkelbeek, Kinrooi, Maaseik,

Lanklaar, Geulle, Maastricht, Bilzen, Val-Meer, Lauw, Kaulille, Eksel, Alken, Sint-Truiden, Jeuk, Leopoldsburg, Loksbergen en Lommel.

rode grond (*rooie grond*): Maastricht en Vlijtingen.

rode koorts (*rooi kors*, *rooi kots*): Hasselt en Wellen.

rood vuur: Vliermaal.

sint-antoniusvuur (ook *sint-antoniusvuur*, *sint-teunisvuur*): Thorn, As en Boorsem.

scharlaken koorts (*scherloken kots*): Tongeren.

scarlatine (fr.): Montzen.

MAZELEN

Kaart 177, pag. 323

DC 25 (1954) (014), SGV (1914) (023), ZND 01 (1922) (828), ZND 31 (1939) (008), ZND m (Dupont, Gessler, Godelaine, GrGr, Houben, Langohr, Raymaekers, Vanderbeeken); Beverlo Wb. (158), Kortessem Wb. (293), Tungelroy Wb. (033).

Besmettelijke kinderziekte waarbij de huid vele kleine rode vlekjes vertoont.

Reule is volgens het WNT een verbastering van Du. *Röteln* ‘mazelen’, een afleiding van Du. *rot*, AN *rood*.

mazelen: freq. in NI.Lb., verspr. in Belg.Lb.

mazeren (ook *maseren*): freq. in Belg.Lb., verspr. in NI.Lb.

maasderen: Panningen, Roggel, Kessel, Leuken, Tungelroy, Houtblierick en Maasbree.

mazen: Wellerlooi.

reule: freq. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg.

rodehond: Venray, Montfort en Amstenrade.

rode grond: Rekem.

koelie: Montzen.

2.2.3.11 Ongeval

In deze paragraaf worden benamingen behandeld die wijzen op kleine, ongelukkige of ongunstige voorvalletjes, meestal zonder veel erg en ook met een spoedige genezing of herstel in het vooruitzicht.

Voor het begrip 'splinter in de hand' is er geen andere variatie opgetekend voor 'splinter' dan vermeld in het lemma HOUTSPLINTER in WLD II.12: *Houtzager, timmerman...*, p. 28-29.

ONGELUK

Kaart 178, pag. 324

N 84 (1981) (206), N 107 (2001) (021),
ZND 24 (1937) (034);

Boorsem Wb. (074), Hasselt Wb. (324),
Kortesse Wb. (344).

Ongunstig voorval, het feit of de omstandigheid dat er iets onverwachts gebeurt dat schade of letsel veroorzaakt.

Voor Kanne zijn ook de werkwoordelijke uitdrukkingen **een post pakken** en **een schuiver pakken** opgetekend en voor Oirlo **een stommiteit uitgehaald hebben**.

ongeluk (ook *ogluk*): freq. in heel Lb.

accident: verspr. in Belg.Lb.

accidentje: Zutendaal.

malheur (fr.): Eys, Vlodrop, Weert, Tungalroy, Ell, Bocholt, As, Genk, Eigenbilzen, Kaulille, Eksel, Hechtel, Houthalen, Borgloon, Sint-Truiden, Jeuk en Loksbergen.

onval: Simpelveld, Kerkrade, Nieuwenhagen, Eys, Neer, Montfort, Susteren, Maastricht en Caberg.

ongeval: Echt/Gebroek, Kanne, Eigenbilzen, Val-Meer, Linde, Hoepertingen, Kerkhoven en Loksbergen.

misgreep: Stein.

missnappen: Heerlerbaan/Kaumer.

mistrouwen: Opglabbeek.

GEWOND

N 84 (1984) (206, 207).

Een wonde, kwetsuur of letsel hebben.

gewond: Venlo, Kesseleik en Stein.

gekwetst: Epen, Herten (bij Roermond), Vlodrop, Posterholt, Tungalroy, Thorn en Venlo.

geblesseerd (ook *gebletseerd*):

Vlijtingen, Maastricht, Gruitrode en Eksel.

gekneusd: Meijel.

gekweierd: Venray.

gevallen: Meijel en Reuver.

omgeslagen: Opglabbeek.

verziehen: Gulpen.

WONDE

Kaart 179, pag. 324

N 84 (1981) (207), ZND 23 (1937) (053),
ZND 32 (1939) (048), ZND 45 (1946) (022b).

Lichamelijk letsel waarbij de huid of het weefsel daaronder gescheiden wordt, in het bijzonder veroorzaakt door vallen, slaan, stoten, steken enz. en doorgaans gepaard gaande met bloeding, pijn e.d.

Bij dit lemma is een kaart opgenomen van de fonologische varianten van **wonde**.

wonde (ook *wond, won, wonj, wong*): alg. in heel Lb.

blesure (ook *blitsuur*): Gulpen, Roermond, Montfort, Merkelbeek, Mheer, Ophoven, Thorn, Bree, Gruitrode, As, Maastricht, Caberg, Sint-Pieter, Jeuk, Loksbergen, Venlo en Meijel.

letsel: Meijel, Echt/Gebroek en Maastricht.

kwetsuur: Loksbergen en Leopoldsburg.

gat: Meerlo en Weert.

GAPENDE WONDE —————

ZND 35 (1941) (038).

Wijd open wonde.

Voor dit begrip is er nauwelijks materiaal voor NI.Lb.

Voor Tessenderlo is ook **hard gebllesseerd** opgetekend. Een informant voor Opoeteren specificeert **kot in de kop** voor een open hoofdwonde.

gapende wonde (ook *gapende won*, *gapende wond*, *gapende wong*, *gapende wonj*): freq. Truierlds., verspr. Maas- en Demerkemp.; ook in Geistingen, Maaseik, Eisden, Veldwezelt, Achel, Hamont, Peer, Paal, Sint-Lambrechts-Herk, Zepperen en Meldert.

open wonde (ook *open won*, *open wond*, *open wonj*): freq. in Belg.Lb.

openstaande wonde: Montenaken.

grote wonde (ook *grote won*, *grote wond*): verspr. Lonerlds.; ook in Rekem, Bilzen, Martenslinde, Zonhoven, Hasselt, Heppen, Nieuwerkerken en Meldert.

diepe wonde (ook *diepe won*, *diepe wonj*): Meeuwen, Mechelen-aan-de-Maas, Zichen-Zussen-Bolder, Kaulille, Hasselt en Oostham.

diepe vleeswonde: Gorsem.

bloedige wonde (*bloedige won*): Diepenbeek.

brede wonde: Kaulille.

doodswonde (*doodswon*): Grote-Brogel.

erge wonde (*erg won*): Hasselt.

felle wonde (*fel won*): Sint-Truiden en Hasselt.

ferme wonde (*ferm won*): Hasselt.

grillige wonde (*grillige won*): Houthalen.

lede wonde (*lee won*, *lei won*): Rijkhoven en Zichen-Zussen-Bolder.

wrede wonde (*wrede won*): Neeroeteren.

wonde (*wonj*): Neeroeteren.

wonde als mijn vuist (*won as mijn vuist*): Borgloon.

snee: Hechtel en Houthalen.

diepe snee: Overpelt en Hasselt.

lelijke snee (*lelike snee*): Wellen.

open snee: Sint-Truiden.

kot: Paal en Hechtel.

diep kot: Heusden en Mal.

gapend kot: Ulbeek.

kotwonde (*koetwon*): Bilzen.

lok: Lanaken.

gat in huid: Bocholt.

groot gat: Opoeteren.

snap (ook *snab*): Paal en Opglabbeek.

grote snap: Beverlo.

kloof: Riksingen.

slab: Rotem.

slip: Hoepertingen.

bloedvlees: Schulen.

SNIJWONDE —————

Kaart 180a, pag. 325

Kaart 180b, pag. 325

N 07 (1961) (042b), N 84 (1981) (207, 208),

N 107 (2001) (054), ZND 06 (1924) (080b),

ZND m (Drieskens, Dupont, Franssen, Welter);

Hasselt Wb. (412), Tungelroy Wb. (035, 069),

Zonhoven Wb. (133);

Beenen, P. (1973) (228).

Een snijwonde is een door snijden veroorzaakte wonde, i.e. een insnijding, keep, kerf in de huid en de daaronder liggende weefsels. Een **jaap** heeft meestal betrekking op een vrij grote en/of diepe snijwonde, zoals de informanten van Tegelen, Neeritter en Geistingen opmerken. Volgens een informant voor Kermt omschrijft men altijd met het voltooid deelwoord **gesneden**, b.v. *ik heb me in den vinger gesneden*.

snee: freq. in heel Lb.

sneetje (*sneeke*): Nederweert.

snijwonde (ook *snijwond*, *snijwon*, *snijwonj*, *snijwong*): verspr. in Nl.Lb.; ook in Boorseme, Eigenbilzen, Hoeselt, Achel en Peer.

gesneden (volt. deelw.) (ook *gesnejen*): Spekholzerheide, Heerlerheide, Heerlen, Epen, Reuver, Valkenburg, Genk, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Vliermaal en Kermt.

veeg: freq. Trichterlds. en aansluitend Zuid.Oostlb. en Centr.-Maaslds.; ook in Heerlerheide, Neeroeteren, As, Zutendaal en Bommershoven.

jaap: verspr. Horns; ook in Heerlerbaan/Kaumer, Tegelen, Belfeld, Heel, Valkenburg en Eksel.

snit (ook *sneet*, *sniet*): freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg. en Oost.-Zuidlb., verspr. Tongerlds.; ook in Tegelen, Roermond, Vlodrop, Rekem, Stein, Elsloo, Bilzen, Velden, Afferden en Tienray.

snits (*sneets*, *sneits*, *sniets*): verspr. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Bilzerlds.; ook in Bunde.

snats: freq. Noord.Oostlb.; ook in Pey, Thorn en Maasbracht.

vats: freq. in het noorden van het Zuid.Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds.; ook in Genk.

slip: verspr. Ripuar., Oost.Zuidlb. en aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in

Hoeselt, Tongren, Alken, Hoepertingen, Jeuk en Loksbergen.

snap (ook *snab*): freq. Dommellds.; ook in Neeroeteren, As, Lanaken, Bilzen, Hechtel, Houthalen en Tessenderlo.

snapje (*snepkje*): Hechtel.

krap (ook *krab*): freq. Kleverlds.; ook in Neer, Valkenburg, Ophoven, Bocholt en Niel-bij-As.

krapje (*krebke*): Sint-Pieter.

krapwond: Meijel.

krets: Bocholt, Neeroeteren, Maastricht, Kanne, Zonhoven en Sint-Truiden.

krats: Nieuwenhagen, Herten (bij Roermond), Geleen en Blerick.

kauw: Ospel, Grathem en Thorn.

keen: Tungalroy en Rotem.

vil: Tungalroy, Thorn en Schimmert.

fistel: Gronsveld.

gars: Zonhoven Wb.

kerf: Sittard.

sleuf: Meijel en Bocholt.

slits: Valkenburg.

wonde (*won*, *wond*): Kerkhoven, Maastricht en Vlijtingen.

SCHRAM

Kaart 181, pag. 326

N 84 (1981) (151, 152), N 107 (2001) (014, 015), SGV (1914) (032); Beverlo Wb. (233), Hamont Wl. (065, 100, 103), Hasselt Wb. (251), Kortesses Wb. (252), Tungalroy Wb. (035).

Streepvormige, ondiepe huidverwonding. Verwonding waarbij alleen de huid opengereten wordt.

schram (ook *schreem*, *schriem*): freq. Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Bilzerlds. en Dommellds.; ook in Weert, Hoeselt, Vliermaal, Zolder,

Beverlo, Sint-Truiden, Vorsen,
Kerkhoven, Loksbergen en
Lommel.

schrammetje (*schremke*): Posterholt,
Nieuwstadt, Schimmert, Weert,
Thorn, Gruitrode, Maastricht en
Oirlo.

krats: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb.,
Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en
Kleverlds.; ook in Boorse.

krats: freq. Maaskemp., Centr.-
Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds.,
Tongerlds., Lonerlds. en
Truierlds., verspr. Dommellds. en
Demerkemp.; ook in Rimborg,
Epen, Schimmert, Valkenburg,
Gronsveld, Beverlo, Loksbergen
en Lommel.

kretsje (ook *kretske*): Roermond,
Stein, Geulle, Bilzen en Oirlo.

schrap (ook *schrab*): verspr. Zuid.-
Oostlb.; ook in Reuver, Horn,
Bocholt, Meeuwen, As, Greven-
bicht/Papenhoven, Obbicht,
Bilzen, Hoeselt, Tongeren, Meerlo
en Sevenum.

schrapje (*schrepeke*): As.

schramp: Steyl, Schinnen,
Grevenbicht/Papenhoven,
Borgloon en Venlo.

krap (ook *krab*): verspr. Kleverlds.;
ook in Beesel, Montfort, Ophoven,
Stevensweert, Gruitrode, Maaseik,
Beverlo, Sint-Truiden, Leopolds-
burg, Tessenderlo en Blerick.

kras: Montfort, Weert, Hasselt en
Meijel.

schar: verspr. Dommellds.; ook in
Hechtel, Houthalen en Loks-
bergen.

schars: Bree.

jaap: Eksel.

krabbel: Urmond.

pok: Tungelroy.

schaafwonde (*schaafwond*): Valken-
burg en Achel.

schamp: Brunssum.

snap (*snab*): As.

snee: Eksel.

streep: Peer.

striem (*stroom*): Brunssum.

wats: Herten (bij Roermond) en
Lutterade.

SCHRAMMEN

Kaart 182, pag. 326

N 84 (1981) (151, 152), N 107 (2001) (014,
015), SGV (1914) (032);
Tungelroy Wb. (035).

De huid licht, even openrijten.

Schuren, schaven.

Voor Maasbree en Herten (bij
Roermond) zijn ook respectievelijk
de bijvoeglijke naamwoorden **mottig**
en **geschrammig** opgetekend en voor
Thorn en Schimmert **vel af**.

schrammen (ook *schremen*, *schrie-
men*, *geschramd*): freq. Oostlb-Rip.
overgg., Oostlb., Horns, Maas-
kemp., Centr.Maaslds., Trichterlds.,
Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in
Weert, Eigenbilzen, Vlijtingen,
Achel, Eksel en Kerkhoven.

schrammelen: Kelpen.

kratsen (ook *gekratst*): freq. Ripuar.,
Oostlb-Rip. overgg., Oostlb.,
Horns, Zuidgeld.Lb. en
Kleverlds.; ook in Ospel,
Echt/Gebroek en Guttecoven.

kratsen maken: Belfeld.

openkratsen: Kapel-in-'t-Zand.

verkratsen: Boorse.

kretsen: freq. Maaskemp., Centr.-
Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds.,
Tongerlds., Lonerlds. en
Truierlds.; ook in Valkenburg,
Gronsveld, Kuringen, Loksbergen
en Lommel.

openkretsen: Wolder/Oud-
Vroenhoven.

krassen: Meijel, Weert en Tungelroy.

krabben: Ophoven, Bocholt,
Opplabbeek, Rekem, Zolder,
Zonhoven, Sint-Truiden, Tessen-
derlo en Tienray.

krabbelen: Stevensweert.
openkrabben: Maaseik.
dabben: As.
schrabben: Einighausen, Bocholt, As, Grevenbicht/Papenhoven en Jeuk.
schrapen: Dieteren, Bingelrade, Schinveld, Meeuwen en Bilzen.
schrampen: Steyl, Schinnen, Stevensweert, Grevenbicht/Papenhoven en Borgloon.
scharren (ook *geschard*): Kinrooi, Eksel, Hechtel en Loksbergen.
schuren (ook *geschuurd*): Leopoldsburg en Lommel.
schralen (*geschruld*): Kinrooi.
schrouwsele (ook *geschroutseld*): Kinrooi en Kaulille.
schroeven (*schoervelen, schroffelen, geschroffeld*): Heerlen, Heythuysen, Horn, Eksel en Hechtel.
schaven: Heel, Vlodrop, Schinnen, Stein en Loksbergen.
schenden (*geschend*): Houthalen.
klauwen: Merkelbeek.
een schars oplopen: Bree.
het vel afschillen: Heerlen.

BLAUW OOG

DC 52 (1977) (002).

Blauw- tot purperachtige verkleuring van de oogrand en eventueel oogkas-sen ten gevolge van een bloeditstorting na een slag of val op het oog.

blauw oog: freq. in heel Lb.
blauwe pips (*blauw pups*): Dilsen.
blauwe dop: Venray.
blond oog: verspr. Noord.Oostlb. en Zuidgeld.Lb.
ketoog: Vliermaalroot.
klutsoog: Nederweert en Ell.
paardsoog (*peersoog*): Bree.

BLOEDITSTORTING

DC 52 (1977) (001).

Het uittreden van bloed buiten een bloedvat, maar niet buiten het lichaam.

blauwe plek (ook *blauw plek, blauwe plak, blauw plak*): freq. in heel Lb.
blauwe vlek (*blauw vlek*): Rothem.
blauwe plaats (*blauw plaats*): Geleen, Schinnen en Mheer.
blauw plaatsje: Sittard en Cadier.
blauw bratsje: Cadier.
vieze brats (*vies prats*): Kerkrade.
blonde plek (ook *blonde plak*): verspr. Noord.Oostlb. en Zuidgeld.Lb.; ook in Sevenum.
bonte plek (*bonte plak*): Meterik.
gele plek (*geel plek*): Meeuwen.
bluts: Roggel, Roermond, Linne, Hulsberg, Nederweert en Geistingen.
butts: Maasbree.
bloeditstorting: Venlo.

BUIL OP HET HOOFD

Kaart 183, pag. 327

N 10a (1961) (012), ZND 32 (1939) (073); Beverlo Wb. (050), Kortessem Wb. (234).

Plaatselijke zwelling, bobbel of bult ten gevolge van een bloeditstorting in het weefsel, veroorzaakt door een val, slag of stoot.

bult: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Dommelds. en Kleverlds.; ook in Kerkrade, Nederweert, Reppel, Heppen, Leopoldsburg, Tessenderlo, Lommel, Blerick en Venlo.

bults (ook *buls*): Middelaar, Lontzen en Eupen.

bluts: alg. Weertlds., Horns en aansluitend Noord.Oostlb., verspr. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds., Trichterlds. en Zuidgeld.Lb.; ook in Kerkrade, Bocholtz, Heerlerheide, Heerlen, Zichen-Zussen-Bolder, 's-Herenelderen, Houthalen en Tessenderlo.

buts: freq. Zuidgeld.Lb., Kleverlds. en aansluitend Noord.Oostlb.; ook in Paal, Kwaadmechelen, Tessenderlo en Lommel.

duts: Oostham.

huts: verspr. Zuid.Oostlb., Centr.-Maaslds. en Trichterlds.; ook in Gingelom en Sint-Truiden.

uts: verspr. Trichterlds. en Bilzerlds.; ook in Mheer, Sint-Truiden en Jeuk.

nuts: Sint-Martens-Voeren, Engelsmanshoven, Heers, Sint-Truiden en Mielen-boven-Aalst.

knop (ook *knob*): freq. Bilzerlds. en Tongerlds., verspr. Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds. en Lonerlds.; ook in Heerlen, Schaesberg, Neerbeek en Ottersum.

knobbel: freq. Maaskemp., Dommelllds. en Demerkemp., zeldz. Ripuar., Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Mechelen-aan-de-Maas, Rekem, Lanaken, Paal, Beringen, Voort, Leopoldsburg, Kwaadmechelen en Lommel.

hobbel: Borlo.

knook: freq. Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Diepenbeek, Gorsen en Sint-Truiden.

knoef: Wellen.

croef: Klimmen.

buil: zeldz. Ripuar., Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Panningen, Belfeld, Vroenhoven, Venlo, Ottersum en Broekhuizen.

knauw: freq. Oostlb-Rip. overgg. en aansluitend Zuid.Oostlb.; ook in Opoeteren.

knots: Obbicht, Beverlo, Gutshoven en Loksbergen.

nol: freq. Beringerlds. en Getelds.; ook in Koersel, Herk-de-Stad en Jeuk.

ol: Jeuk.

ei: Meerssen.

oeuf (fr.): Maastricht.

bletels: Dilsen.

gezwel: Opoeteren.

hoge rug: Klimmen.

pokkel: Neerbeek.

toot: Achel.

VERSTUIKEN

N 37 (1971) (010), N 84 (1981) (210), SGV (1914) (040), ZND 01u (1924) (054), ZND 08 (1925) (042b), ZND m (Houben); Beverlo Wb. (284), Boorseme Wb. (133), Tongeren Wb. (602, 633), Tungalroy Wb. (033).

De gewrichtsvlakken licht over elkaar schuiven zodat de gewrichtsbanden verrekt worden, licht ont-wrichten.

verstuiken: alg. in heel Lb. behalve in het Ripuar.

verrekken (ook *verrukken*): Epen, Beegden, Doenrade, Heek en Mechelen-aan-de-Maas.

verrenken (du.): Simpelveld en Schaesberg.

verroffen: Tungalroy.

verzwikken: Boorseme.

omzwikken: Heerlerbaan/Kaumer.

omklinken: Tongeren Wb. en in Kerkrade.

verkleuken: Welkenraedt.

kwinkelen: Schimmert.

2.2.3.12 *Gebrek*

Deze paragraaf behandelt verschillende lichamelijke gebreken, t.w. onvolkomenheden van het lichaam wat zijn vorm of uiterlijk, zijn samenstelling of de verichtingen van de samenstellende delen betreft, lichamelijke ongemakken of kwalen.

MISMAAKT

Kaart 184, pag. 327

SGV (1914) (024), ZND 01 (1922) (861), ZND 31 (1939) (025), ZND m (Gessler, Godelaine);

Misvormd, wanstaltig, niet welgeschapen.

mismaakt: alg. in heel Lb.

misvormd (ook *misvormp*): zeldz.

Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Schaesberg, Lutterade, Sittard, Lanaken, Neerpelt, Wijchmaal, Houthalen, Kuringen, Heppen, Tessenderlo en Lommel.

miswassen: Kwaadmechelen, Neeroeteren en Opoeteren.

misbakken: Lommel en Sint-Truiden.

misboren: Leopoldsburg.

ongerade (*ongera*, *ongeraaie*): zeldz. Zuid.Oostlb.

kreupel: Valkenburg, Amby, Mheer, Kinrooi, Bocholt en Martenslinde.

kreupelend: Valkenburg.

mankementig (*makkementig*):

Opoeteren, Rotem en Genk.

gebrekkig: Lommel.

gebrekkelijk: Rekem en Moelingen.

geschonden (*geschand*): Horn en Asenray/Maalbroek.

verschandeleerd: Heek en Heerlen.

KIPPENBORST

Kaart 185, pag. 328

N 10 (1961) (021), N 109 (2001) (014).

Vooruitstekend borstbeen.

Voor Valkenburg is ook de omschrijving **hoog in de borst** opgetekend.

kippenborst (ook *kippebors*, *kippebos*, *kippebros*, *kippebrost*): freq. in Nl.Lb. behalve in het Ripuar.; ook in Geistingen, Hoeselt, Peer en Alken.

kippenborstje (*kippeborsje*, *kippeborske*): Roermond, Wolder/Oud-Vroenhoven, Blerick, Venray en Sevenum.

hennenborst (ook *hennebors*, *hennebos*, *hennebost*, *hennebros*): freq. Dommellds., verspr. Zuid.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Heerlerheide, Vlodrop, Bree, Genk, Lanklaar, Rekem, Veldwezelt, Kanne, Hechtel en Lommel.

hennenborstje: Oirlo.

hanenborst (ook *hanebors*, *hanebros*): Kerkrade, Bocholtz, Nieuwenhagen, Roermond, Tungalroy, Maaseik en Guttecoven.

hoenderborst (ook *hoenderbors*, *hoenderbos*, *hoenderbros*): freq. Ripuar. en Oost.Zuidlb., verspr. Noord.Oostlb.; ook in Schinveld, Gronsveld, Mesch, Ell en Holtum.

hühnerbrust (du.) (*hühnerbros*): Bocholtz.

kiekenborst (ook *kiekebors*, *kiekebos*, *kiekebost*): freq. Demerkemp., Beringerlds. en Brab.Lb.; ook in Neeroeteren, Hees, Opheers, Gors-Opleeuw, Jeuk en Lommel.

kuikenborst (*kaikebos*, *kuikebos*, *kukebors*, *kukebost*, *kukeborst*): Kinrooi, Ophoven, Bocholt,

Meeswijk, Diepenbeek en Tongeren.

kuiken: Eksel.

tietenborst (*tutebors*): Tegelen.

spitsborst: Maasniel.

kiekenbeen: Beverst.

kippenbeen: Velden.

kippenbout: Weert.

knook: Gingelom.

kroef: Lauw.

krop: Meers.

BOCHEL

Kaart 186, pag. 328

N 10a (1961) (011), SGV (1914) (004, 005), ZND 01 (1922) (108, 161), ZND 01u (1924) (027), ZND 21 (1936) (039), ZND A2 (1940sq) (291), ZND B1 (1940sq) (020), ZND m (Driescens, Dupont, Franssen, Godelaine, GrGr, Houben, Langohr, Michiels, Raymaekers, Welter); Boorse Wb. (044), Hamont Wl. (061), Tungelroy Wb. (018, 034); Beenen, P. (1973) (211).

Onnatuurlijke uitzetting, verhevenheid van de rug, ontstaan door een vergroeiing of misvorming van de ruggengraat.

bult: alg. Truierlds., Brab.Lb., Lommels en aansluitend Westlb., freq. Oostlb., Centr.Lb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Kerkrade, Heerlerheide en Waubach.

bultje (ook *bultsje*): Haelen, Opglabbeek en Sint-Truiden.

bults (ook *buls*): Middelaar en Maaseik.

pokkel (ook *bokkel*): alg. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg., freq. Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Nederweert, Weert, Bree, Bilzen, Val-Meer en Hechtel.

bochel: freq. Centr.Maaslds., verspr. Horns en Maaskemp., zeldz. Noord.Oostlb.; ook in Dieteren, Mheer, Weert, Maastricht, Wellen, Venlo, Venray en Oirlo.

pochel: freq. Maaskemp. en Demerkemp.; ook in Neer, Tungelroy, Thorn, Maaseik, Lozen, Peer, Wellen, Sint-Truiden en Griendtsveen.

pocheltje (*pochelke*): Opitter.

kroef: freq. Trichterlds., Bilzerlds. en Tongerlds., verspr. in aansluitend Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Lonerlds.; ook in Montzen, Boeket/Heisterstraat, Neeritter, Kinrooi, Geistingen, Gelieren/Bret en Zutendaal.

kroefje (*kroefke*): Roermond, Wolder/Oud-Vroenhoven en Kanne.

knoef: Diepenbeek, Vliermaalroot en Wellen.

knoefje (*knoefke*): Wellen.

knook: Genk, Hasselt, Wellen, Sint-Truiden en Kerkom.

knookje (*knookske*): Sint-Truiden.

hoge rug: verspr. Oostlb. en Kleverlds.; ook in Kerkrade, Heerlen, Weert, Maasbracht, Bergaan-de-Maas, Bunde, Wijk, Heugem en Overpelt.

kromme rug: Wijchmaal.

butte (fr.) (*buut*): Montfort en Gulpen.

gezwel: Rimborg.

huts: Eijsden.

kast (*kas*): Venlo.

kastje (*kaske*): Kuringen.

knobbel: Tungelroy.

knots: Hamont.

krots: Rimborg.

krod: Bommershoven.

kronkel: 's-Herenelderden.

schoft: Tegelen.

stuip: Broekhuizen.

GEBREKKIG

Kaart 187, pag. 329

DC 17 (1949) (024d), SGV (1914) (009),
ZND 01 (1922) (310, 734a), ZND 23 (1937)
(065), ZND 29 (1938) (031c);
Beverlo Wb. (081), Kortessem Wb. (290),
Tungelroy Wb. (034);
Beenen, P. (1973) (126).

Met een of meer gebreken of licha-
melijke ongemakken behept.

Voor Lanklaar is ook **van God gete-
kend** opgetekend, een eufemistische
taboebenaming. De vorm *gebrekelig*
komt uitsluitend voor ten oosten van
de -lijk/-lich-linie.

gebrekking (ook *gebrekig*): alg.
Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq.
Noord.Oostlb., Centr.Lb., Westlb.,
Truierlds. en Brab.Lb., verspr.
Zuid.Oostlb.

gebrekkelijk (ook *gebrekelijk*,
gebrekelig): alg. Oost.Zuidlb. en
aansluitend Zuid.Oostlb., freq.
Lonerlds., Truierlds. en aanslui-
tend Demerkemp., verspr. Noord.-
Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.;
ook in Kanne, Bilzen, Martens-
linde, Diepenbeek, Beverst, Sint-
Huibrechts-Hern, Kaulille, Peer,
Blitterswijk en Maasbree.

mankementig (ook *makkelentig*,
makkementig, *makkenentig*):
verspr. Maaskemp. en Dom-
mellds.; ook in Lanklaar, Martens-
linde, Zonhoven, Beverlo, Kortese-
sem en Linkhout.

ongerade (*ongeraai*): verspr. Centr.-
Maaslds.; ook in Meerssen.

niet gerade (*niet geraai*): Stevens-
weert en Lanklaar.

miserabel: Asenray/Maalbroek en
Vrenen.

kadukelijk (*kadukkelijk*): Beverlo
Wb.

periculeus (*preculeus*): Beverlo.

schamel: Sevenum.

slecht: Sijpeveld.

GEBREKKIG PERSOON

ZND 23 (1937) (065).

Persoon met een of meer gebreken of
lichamelijke ongemakken.

Voor dit begrip is er nauwelijks
materiaal voor Nl.Lb.

gebrekkinge mens (ook *gebrekige
mens*, *gebrekking mens*): freq.
Maaskemp., Tongerlds., Westlb.
en Truierlds., verspr. Horns,
Centr.Maaslds., Trichterlds. en
Bilzerlds.; ook in Sittard, Oostham
en Halen.

gebrekkinge, een -: Niel-bij-As,
Gelieren/Bret, Beverst, Vliermaal,
Sint-Huibrechts-Lille, Beverlo,
Paal en Sint-Lambrechts-Herk.

gebrekkelijke mens (ook *gebrekelij-
ke mens*, *gebrekkelijk mens*,
gebrekkelig mens): freq. Centr.-
Maaslds., verspr. Lonerlds. en
Truierlds.; ook in Geistingen,
Kanne, Martenslinde, Diepenbeek,
Kaulille, Peer en Stevoort.

gebrekkelijke, een - (ook *een gebre-
kelijke*): Rekem, Beverst, Sint-
Huibrechts-Hern, Koersel,
Spalbeek, Wellen en Sint-Truiden.

mankementige mens (ook *makke-
mentige mens*, *makkenentige mens*,
mikkamentige mens): verspr.
Maaskemp. en Dommellds.; ook
in Martenslinde en Zonhoven.

mankementige, een - (ook *een mak-
kelentige*, *een makkenentige*, *een
mikkamentige*): Achel, Neerpelt en
Linkhout.

mankemente mens (*makkemente
mens*): Beverlo.

mankelijke mens (*manklike mens*):
Borgloon.

manke, een -: Gelieren/Bret.

ongeraden mens (*ongeraaien mens*):
Elen.

ongeraden, een - (*een ongeraai*):
Stokkem en Rekem.

sukkelaar: Opitter, Gruitrode, Neeroeteren, Neerpelt, Sint-Huibrechts-Lille, Hasselt, Beverlo, Kwaadmechelen en Tessenderlo.

arme sukkelaar: Rotem.

arme mens: Neerglabbeek.

arm schaap: verspr. Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Bilzen.

kreupele, een - (ook *een kreupel*): Lanaken, Bilzen, Zichen-Zussen-Bolder en Herk-de-Stad.

kreupele mens (ook *kreupel mens*): Lanaken, Hees, Munsterbilzen en Zichen-Zussen-Bolder.

mismaakte, een -: Vroenhoven, Tongeren, 's-Herenelderen en Achel.

mismaakte mens (ook *mismaakt mens*): Lommel en Mopertingen.

lamme, een -: Hoeselt en Bilzen.

lamme mens: Kessenich en Lanaken.

kromme mens: Kessenich.

zwakke mens: Welkenraedt.

ongelukkige mens: Paal en Eigenbilzen.

miserabele mens: Vreeren.

halve mens (*have mens*): Tongeren.

kromme, een -: Bilzen.

schele, een -: Vliermaal.

scheve, een -: Simpelveld en Bilzen.

invalidie (*invalid*): Herk-de-Stad.

kreupelend, een - (*kreupelènt*): Mheer.

malingre (fr.), **een -** (*ne malenner*): Spalbeek.

schravelaar: Opitter.

KREUPEL

DC 17 (1949) (024d, 024d, 024d), N 84 (1981) (209), N 107 (2001) (018), SGV (1914) (032), ZND 01 (1922) (310), ZND 23 (1937) (065), ZND 29 (1938) (031c); Boorsems Wb. (072).

Mank, één been korter hebbend dan het andere, ofwel het niet goed kun-nende gebruiken.

Voor dit begrip zijn er nauwelijks gegevens voor Belg.Lb. Voor Belg.Lb. is wel materiaal beschikbaar voor het aanverwante begrip LAM (ZND 01 (1922) (734a), ZND 29 (1938) (031c), ZND m), maar hiervoor is geen lexicale variatie opgetekend, overal werd **lam** geantwoord.

kreupel: freq. in Nl.Lb.; ook in Boorsems, Lanaken, Hees, Munsterbilzen, Bilzen en Zichen-Zussen-Bolder.

kreupelend: Borgharen.

krom (*kromp*): Venlo, Broeksittard en Geleen.

lam: verspr. Zuidgeld.Lb. en aansluitend Noord.Oostlb.; ook in Geleen, Doenrade, Meerssen, Guttecoven en Tongeren.

mank: Kerkrade, Montfort, Stein, Kerkhoven en Blerick.

scheef: Vaals.

MANKEN

Kaart 188, pag. 329

N 10 (1961) (126 add.), N 84 (1981) (209), N 107 (2001) (018), ZND m (Langohr); Hasselt Wb. (290), Kortessem Wb. (291, 292, 473), Tungalroy Wb. (057).

Gebrekkig, kreupel lopen door ongelijke lengte van de benen.

Voor Boorsems is ook de uitdrukking **gaan wie een trapgans** opgetekend.

In Kortessem Wb. worden ook de afleidingen **mankepoot** en **spank-poot** vermeld voor een persoon die mankt. Een informant voor Kinrooi noteert voor zo'n persoon **manke-poot** en **paardspoot** (*peerspoot*).

Voor Montzen is hiervoor **hinkepoot** opgetekend.

hompelen: freq. Noord.Oostlb., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.,

verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb.; ook in Weert, Bree, Opglabbeek, Zutendaal, Echt/Gebroek, Maastricht, Caberg en Eigenbilzen.

hompen: Venray, Hoeselt en Bilzen.

manken: freq. Maaskemp., Dommellds. en Demerkemp.; ook in Ophoven, Geistingen, Maaseik, Lanklaar, Rekem, Kanne, Bilzen, Hoeselt, Alken, Kortessem, Sint-Truiden, Jeuk, Leopoldsburg, Tessenderlo en Lommel.

mank lopen: Rekem, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Peer, Kerkhoven en Venlo.

mankementig gaan: As.

hinken: Heerlerbaan/Kaumer, Gulpen, Epen, Montzen, Beek, Amby, Wijnandsrade, Gruitrode, As, Maastricht, Sint-Pieter, Vlijtingen, Achel, Eksel, Hechtel, Houthalen en Loksbergen.

hinkelen: Ittervoort.

lam lopen: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Urmond, Lauw, Venray en Tienray.

lam gaan: Sevenum en Heerlen.

lam zijn: Noorbeek en Terlinden.

lamen: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Weert.

lendenlam lopen: Blerick.

met één been trekken: Beek, Brunssum, Wijnandsrade, Boorseme, Stein, Maastricht, Eksel en Oirlo.

trekken: Tungalroy en Schimmert.

spanken: freq. Lonerlds.; ook in Hasselt Wb. en in Tongeren en Kuringen.

honkelen: Tungalroy Wb. en in Ospel, Weert, Bocholt, As, Born en Maastricht.

honken: Ophoven.

kreupel lopen: verspr. Trichterlds.; ook in Herten (bij Roermond), Schimmert en Gronsveld.

kreupel zijn: Vorsen.

kreupelen: Lommel, Meerlo en Thorn.

knakken: verspr. Horns; ook in Weert.

gebrekkelijk lopen (*gebrekkelig lopen*): Eys en Ingber.

ongehobbeld lopen: Eys.

slecht lopen: Schimmert.

hoepelen: Schinnen.

krenselen (*krinselen*): Boorseme.

panken: Tongeren.

pikkelen: Kaulille.

pinken: Loksbergen.

schonkelen (*schongelen*): Jeuk.

schravelen: Grevenbicht/Papenhoven.

strompelen: Maastricht en Kunrade.

taffelen: Loksbergen.

waggelen: Boorseme.

HORRELVOET

Kaart 189, pag. 330

N 84 (1981) (212), N 107 (2001) (053), SGV (1914) (014);

Beverlo Wb. (107), Tungalroy Wb. (021).

Misvormde voet: een naar binnen gekeerde voet met de tenen naar beneden.

Voor Maastricht is ook de uitdrukking **hoge schoenen hebben** opgetekend.

paardsvoet (ook *peedsvoet*, *peerdsvoet*, *peersvoet*, *peesvoet*, *perdsvoet*, *pjaadsvoet*): alg. Oost.-Zuidlb. en Zuid.Oostlb., freq. Noord.Oostlb., Horns, Centr.-Maaslds., Trichterlds. en Kleverlds.; ook in Simpelveld, Weert, Bilzen, Hoeselt, Zolder, Hechtel, Wellen, Sint-Truiden, Jeuk, Lommel en Venlo.

paardsvoetje (*peersvoetke*): Eksel.

paardenvoet (ook *peerdevoet*, *perrevoet*): Ophoven, Lauw, Beverlo, Alken, Vorsen, Tessenderlo, Venlo, Oirlo en Meijel.

paardvoet (ook *peerdvoet*): Gruitrode, Sittard en Schinnen.

paardspoot (ook *peerdspoot*, *peerspoot*): verspr. Noord.Oostlb., Weertlds., Horns en Maaskemp.; ook in Susteren, Maastricht, Sint-Pieter, Kaulille, Peer, Blerick en Tienray.

paardenpoot (*peerdepoot*): Bocholt, Bree, Blerick, Venlo en Maasbree.

hompelvoet: verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Nieuwenhagen, Hunsel, Echt/Gebroek en Blerick.

hompelpoot: verspr. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Nieuwenhagen en Haler.

hompelpoot: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Thorn, Velden en Maasbree.

hompelaar: Schaesberg, Einighausen, Dieteren, Guttecoven, Meerlo en Swolgen.

hompelaar: Wellerlooi.

klompvoet: Simplveld, Kerkrade, Vaals, Heerlen, Kapel-in-'t-Zand, Herten (bij Roermond), Swalmen, Brunssum, Tungalroy, Kinrooi, Ophoven, Maaseik, Boorseme, Rekem, Maastricht, Kanne, Bilzen, Eigenbilzen, Hoeselt, Eksel, Hechtel, Houthalen, Jeuk en Venray.

klompvoet: Genk.

klompvoet: Neeroeteren.

klomp: Eksel.

horrelvoet: Reuver, Susteren, Oirsbeek, Geulle, Maastricht, Caberg, Eigenbilzen, Venlo en Oirlo.

horrelvoet: Tienray en Bocholt.

horrevoet: Montfort.

horvoet: Mheer.

horzelvoet: Lommel, Zonhoven en Wolder/Oud-Vroenhoven.

bokkenpoot: Merkelbeek.

dikke voet: Maaseik en Montzen.

hinkevoet: Genk.

hinkerd: Limmel.

honkelvoet: Neeritter.

honkevoet: Genk.

huppelaar: Meerssen.

huppelpoot: Schinveld.

klaus-poot: Sevenum.

klonkvoet: Houthalen en Sint-Truiden.

kreupelvoet: Susteren.

kromme poot: Boekend.

lamme voet: Sittard en Heerlen.

mankevoet: Eksel.

misvormde voet: Achel.

schaardevoet (*sjôosvoet*): Tongeren.

schrankelaar: Maasbracht.

stomp: As.

stompvoet: Leopoldsburg en Kesseleik.

strompelaar: Stevensweert.

strompelpoot: Merselo.

stronkelaar: Nederweert.

stubbelaar (*stuppelaar*): Lutterade.

voetje (*voeteke*): Eksel.

MAAIVOETEN

Kaart 190, pag. 330

N 84 (1981) (211), ZND 35 (1941) (044).

Met naar buiten gekeerde voeten lopen, tijdens het lopen de voeten buitenwaarts keren.

De onderstaande lemma's zijn onderverdeeld in A. Werkwoorden, B. Zelfstandige naamwoorden die naar buiten gekeerde voeten aanduiden, en C. Personen met een dergelijke afwijking. Voor Bilzen is daarnaast het bijvoeglijk naamwoord **gedraaid** opgetekend.

Veel van de onderstaande trefwoorden worden ook gebezigd met betrekking tot het naar buiten gekeerd staan van de poten van een paard, vgl. het lemma BIJ HET STAPPEN DE HOEVEN NAAR BUITEN BEWEGEN in WLD I.9: *Het Paard*, p. 80-81.

A. Werkwoorden

maaien: zeldz. Oostlb., Horns, Maaskemp. en Kleverlds.; ook in

Waubach, Stein en Zichen-Zussen-Bolder.
maaienen: Beverlo.
fransen: Gulpen, Opitter, Gruitrode, Rijkhoven, Heers, Wellen, Herk-de-Stad, Jeuk en Meldert.
Frans gaan: Meldert, Montenaken en Bilzen.
Franse voeten hebben: Nieuwerkerken.
Spaans gaan: Ellikom, Opglabbeek, Linde en Zonhoven.
Engels gaan: Kunrade.
Grieks gaan: Houthalen.
Vlaams gaan: Zepperen.
achterwaarts lopen: Sint-Truiden.
buitenwaarts gaan: verspr. Beringerlds. en Zuiderkemp.; ook in Koersel, Sint-Lambrechts-Herk, Gelinden en Lommel.
uitwaarts gaan: verspr. Lonerlds.; ook in Stevoort.
uitwaarts lopen: Heers.
buitenuit gaan: Opoeteren.
de voeten buitenuit zetten: Hamont.
met de benen naar buiten gaan: Lanklaar.
met de toppen van de schoenen uiteen gaan: Borgloon.
uiteenzetten: Voort.
schaatsen: Roermond, Maasniel, Schimmert, Echt/Gebroek, Maastricht, Blerick en Venlo.
scheef lopen: Paal, Opoeteren en Kuringen.
scheef gaan: Ulbeek.
schuin marcheren (*schuin mescheren*): Wolder/Oud-Vroenhoven.
carré (fr.) **gaan:** Sint-Truiden.
koevoeten: Hoepertingen.
krommen: Veldwezelt.
linkse benen hebben: Mechelen-aan-de-Maas.
met linkse knieën lopen: Lanaken.
met platvoeten lopen: Caberg.
op moeders veulen gaan: Eigenbilzen.
platsen: Geleen.
schieren: Brunssum.
schrokken: Weert.

slenteren: Posterholt.
strijkijzeren: Kapel-in-'t-Zand.
taxi lopen: Lanaken.
gaan wie een taxi: Groot-Loon.
te voet jouwes gaan: Eigenbilzen.
te voet naar huis gaan: Peer.
te voet uitgaan: Montenaken.
wijd schuiven: Weert.
wijd treden (*wijd trejen*): Weert.
x-benen hebben: Maastricht.
x-voeten hebben: Bocholt.
zwaaien: Meijel en Stevensweert.

B. Zelfstandige naamwoorden

maaienen: Kesseleik, Herten (bij Roermond), Ittervoort, Born, Blerick en Oirlo.
maaivoeten: Amby.
platvoeten: Vaals, Heerlerbaan/Kaumer, Eys, Grote-Brogel, Veldwezelt, Caberg, Sint-Truiden en Meldert.
platpoten: Maastricht.
pletspoten: Maaseik.
blutsvoeten: Lanaken.
madammekesvoeten: Neerpelt.
ossenknie: Loksbergen.
sabelbenen: Venlo.
schaapsbenen: Hasselt.
schaapsknieën: Hasselt.
schaapsvoeten: Hasselt.
scheve voeten à la Charlot: Jeuk.
slavoeten (*slaaï voeten*): Venray.
schrijnwerkersbenen: Schinnen.
snijdersbenen (*snijersbenen*): Meerlo.
x-benen: Reuver.
x-poten: Hasselt.
poten wie een kameel: Maastricht.

C. Personen

eierentreder (*eiertrejer*): Meijel.
schaatsenrijder: Maastricht.
kromme, een -: Bilzen.
linkse, een -: Geleen.
Charlie: Maastricht.

HAARENKELEN —————

Kaart 191, pag. 331

N 37 (1971) (010), N 84 (1981) (210), SGV (1914) (008), ZND 01 (1922) (281b), ZND 01u (1924) (054), ZND B1 (1940sq) (026); Boorse Wb. (052), Hamont Wl. (044), Tungelroy Wb. (021).

Pijnlijk tegen elkaar stoten van de enkels tijdens het lopen, de enkel bezeren of stuk schuren bij het lopen. Voor Venlo is ook het zelfstandig naamwoord **kapotte enkel** opgetekend.

De onderstaande trefwoorden worden eveneens gebezigd met betrekking tot paarden, vgl. het lemma HAARENKELEN in WLD I.9: *Het Paard*, p. 82-83.

haarenkelen (ook *aarenkelen*): freq. Oostlb-Rip. overgg., Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr. Maaslds., Dommelllds., Zuidgeld. Lb. en Kleverlds.; ook in Heusden, Houthalen, Paal en Beringen.

verhaarenkelen: Tungelroy.

zijn enkel kapot stoten: freq. in Haspengouw, verspr. in overig Lb.

zijn enkel stuk stoten: Steyl, Sint-Odiliënberg, Genk, Maastricht, Hamont, Heijen en Leunen.

zijn enkel stukken: Bilzen.

zijn enkel in stukken stoten: Rosmeer.

zijn enkel stoten: Blerick, Hunsel en Bilzen.

zich aan de enkel stoten: Montzen en Welkenraedt.

zich de enkel open stoten: Gutte-coven.

de enkels langseen schrankelen (*de enkelen langsee schrankelen*): Hoensbroek.

de enkels tegeneen slaan (*de enkelen tegeneen slaan*): Heerlen.

klopenkelen (ook *klobenkelen*): verspr. Bilzerlds.; ook in Meerssen, Amby, Eijsden en Hasselt.

klopschenkelen: Caberg, Heer en Mheer.

klopschenen: Jeuk en Vlijtingen.

knopenkelen: Sint-Truiden.

knopschenkelen (ook *knobschenkelen*): Kinrooi en Maastricht.

enkelen: Blerick.

schenkelen: Maastricht en Heerlen.

zijn enkel uiteen vallen: Gelinden, Hoepertingen en Voort.

zijn schenen kapot lopen: Heers.

zijn schenen stoten: Tessenderlo.

zich aanstoten: Veulen.

zich knokelen: Schaesberg.

open lopen: Loksbergen.

doorschuren: Nieuwenhagen.

strijken: Mechelen.

klompzweren: Ell.

verstuiken: Leopoldsburg, Mechelen-aan-de-Maas en Maastricht.

zijn enkel verrekken: Mechelen-aan-de-Maas.

omzwikken: Heerlerbaan/Kaumer.

omklinken: Kerkrade.

kwinkelen: Schimmert.

KNIKKEBENEN —————

N 10 (1961) (126 add., 130), N 109 (2001) (080).

Met knikkende benen of knieën lopen.

In de uitdrukking **Keulse aan het ruiken zijn** verwijst *Keulse* naar **Keuls water** 'reukwater' dat men vroeger aan mensen die zwak te been waren liet ruiken, vgl. ook het trefwoord **slagwater** bij het lemma EAU DE COLOGNE in WLD III, afl. 1.3: *Kleding*.

door de knieën zakken: verspr. Maaskemp.; ook in Schaesberg, Baexem, Beegden, Weert,

Ittervoort, Meeswijk, Tongeren, Hechtel, Hasselt, Gingelom, Sint-Truiden, Tessenderlo en Wanssum.

doorzakken: Valkenburg, Maasbracht, Rekem, Maastricht, Val-Meer, Zonhoven, Alken, Sint-Truiden, Jeuk, Middelaar en Ottersum.

met doorgezakte knieën lopen: Nieuwenhagen, Tegelen, Belfeld, Nunhem, Sittard, Geleen, Neeritter, Peer en Lommel.

met doorzakkende knieën lopen: Tessenderlo en Berg-aan-de-Maas.

knieënzakken: Hoepertingen.

kwakken: alg. Weertlds., verspr. Horns; ook in Kerensheide, Eksel, Lommel en Horst.

kwakkelen: Sittard, Hamont, Overpelt, Koersel, Paal, Kwaadmechelen, Zelem en Lommel.

knikken: Ophoven, Maastricht, Sint-Pieter, Lauw, Achel, Opheers, Gingelom en Broekhuizen.

met knikkende knieën lopen: Weert, Maastricht, Bunde, Peer en Hechtel.

met knikkerende knieën lopen: Ulestraten.

knikkende knieën: Blerick en Boekend.

kniksknieën: Bocholtz.

knikkebenen: Rekem.

doorknikken: Hoensbroek, Holtum, Neerpelt en Sevenum.

met doorgeknikte knieën lopen (ook met *durchgeknikte knieën lopen*): Blerick en Vruschemig.

in de knieën zakken: Reuver, Susteren, Sittard, Ten-Esschen/Weustenrade, Kinrooi, Thorn en Blerick.

in de knieën knikken: Waubach, Horn, Neerbeek en Kanne.

in de knieën hangen: Mechelen, Rothem, Valkenburg en Oost-Maarland.

in de knieën lopen: Haelen, Schinveld en Schimmert.

in de knieën gaan: Klimmen.

in de knieën stuiken: Schaesberg.

stuiken (ook *stoegen*): Broekhuizen, Diepenbeek en Heerlerheide.

door de knieën gaan: Neer.

door de knieën lopen: Smeermaas.

door de knieën vallen: Voerendaal.

met de knieën duwen: Baexem.

met doorgezonken knieën lopen: Rimburch.

met de bibber in de benen: Veldwezelt.

slap in de knieën zijn: Heerlen.

in de hosen lopen: Hoensbroek.

doorduwen (*doordujen*): Baexem.

dazelig lopen: Venlo.

eierentreden (*eiertrejen*): Venlo.

huppen (*hiepen*): Montfort.

jatsen (*jotsen*): Ell.

schokken: Tongeren.

schrakelen: Roermond.

sloffen: Obbicht.

taupen: Puth.

wippen: Neeroeteren en Montfort.

wapperen (*wopperen*): Guttecoven.

zwikken: Echt/Gebroek.

lopen wie een boer: Heerlerheide.

lopen wie een oude bok (*lopen wie een aaje bok*): Maasniel.

Keulse aan het ruiken zijn: Herten (bij Roermond).

x-benen: Wolder/Oud-Vroenhoven en Schimmert.

WIJDBEENS LOPEN ———

Kaart 192, pag. 331

N 10 (1961) (129), N 109 (2001) (079);
Venlo Wb. (427).

Met de benen wijd, ver uit elkaar, met wijdgespreide benen lopen. Voor uitdrukkingen **bikaars** en **kipaars** (*kipbaars*) vergelijk de lemma's AAMBEIEN en BLIKAARS in WLD III, aflevering 1: *Het menselijk lichaam*. Voor Meeuwen, Rekem, Diepenbeek, Zonhoven en Alken is ook het zelf-

standig naamwoord **breed spoor** opgetekend en voor Ottersum, Sevenum en Baarlo **wijd spoor**. Een informant voor Peer noteerde voorts het bijvoeglijk naamwoord **breed-spoors**.

wijdbeens lopen: Horn, Roermond, Maasniel, Klimmen, Ophoven, Roosteren, Guttecoven, Lauw en Boekend.

wijdbeens gaan: Horn.

wijdbeens zijn: Beegden.

met de benen uiteen lopen (ook *met de benen uitee lopen*): Rimborg, Schaesberg, Tegelen, Kinrooi en Grevenbicht/Papenhoven.

met de benen uitereen lopen (ook *met de benen uitreen lopen*): Nieuwenhagen, Waubach, Roermond, Ulestraten, Ittervoort, Holtum, Berg-aan-de-Maas en Sint-Pieter.

met de benen ver uitereen lopen: Neerpelt.

met de benen wijd uiteen lopen (ook *met de benen wijd uitee lopen*): Vrusschemig, Schaesberg, Geleen, Schimmert, Tessenderlo en Lommel.

met de benen wijd uitereen lopen (ook *met de benen wijd uitreen lopen*): Blerick en Klimmen.

met de benen wijd open lopen: Lommel.

wijd uiteen lopen: Achel en Posterholt.

wijd uitereen lopen (*wijd uitreen lopen*): Wellen.

breed uiteen lopen: Sint-Truiden.

de benen uiteen sporen: Hamont.

breed sporen: Opglabbeek.

breed spoor lopen: Tessenderlo.

op breed spoor lopen: Weert, Ell, Bocholt, Eksel en Koersel.

op een breed spoor staan: Hechtel.

met een breed spoor gaan: Paal en Meijel.

breed van spoor zijn: Kaulille.

wijd spoor maken: Wanssum.

met een wijd spoor lopen: Broekhuizen.

op het wijde spoor lopen: Thorn.

van het spoor zijn: Lommel.

sporen hebben: Gingelom.

greiden (*greien, graaien*): Bocholtz, Heerlen, Valkenburg en Eigenbilzen.

een wijde greid in de broek hebben: Puth.

met een wijde greid lopen: Puth.

met wijde benen lopen: Tongeren.

wijd treden (*wijd trejen*): Weert.

groot treden (*groot trejen*): Venlo.

breed schrijden (*breed schrijven*): Hechtel.

breedbeens lopen: Roermond en Mheer.

frans lopen: Mechelen.

klipjas lopen: Jeuk.

o-benen lopen: Valkenburg.

o-benen: Wolder/Oud-Vroenhoven, Bunde en Schimmert.

hol gaan: Houthalen.

kooien: Kerensheide.

maaien: Montfort.

scharsen: Maastricht.

schravelen: Gronsveld.

schroeven: Valkenburg.

spaden (*spaaen*): Blerick en Venlo.

spritzen: Kerkrade.

waaien: Broekhuizen en Neeritter.

waggelen: Broekhuizen.

zwabberen: Wijk.

zwalken: Wijk.

gesmoord zijn: Hasselt.

een krottentreder zijn (*een krotten-trejer zijn*): Weert.

met beugelbenen lopen: Tegelen.

met de benen van het lijf lopen: Hamont.

met een poort lopen: Panningen en Bunde.

met een poortje lopen (*met een poortsje lopen*): Kanne.

met een mutsaard tussen de benen lopen (*met een mettert tussen de benen lopen*): Neeroeteren.

met een schans tussen de benen lopen: Blerick en Vlodrop.

gesmot tussen de benen lopen:

Hoeseelt.

bramen tussen de benen hebben

(briemen tussen de benen hebben): Leveroy.

lopen als wen men de bikaars

heeft: Tegelen.

lopen of men de kipaars heeft

(lopen of men de kipbaars heeft): Ulestraten.

lopen of men de boks vol heeft:

Herten (bij Roermond).

de boks vol hebben: Tungalroy.

met de boks vol lopen: Venlo.

in de boks gedaan hebben:

Echt/Gebroek.

lopen of men je bescheten heeft:

Meerssen.

lopen wie ene die in zijn broek

gescheten heeft: Meeswijk.

een groot kruis in de boks hebben

(een groot kruis in de boks hebben): Venlo.

een kromme broek aanhebben:

Oost-Maarland.

lopen wie een schijtende haan:

Roermond.

lopen wie een eend: Sittard.

lopen lijk een waaier *(lopen lijk een weier):* Tongeren.

benen wie een beugelring hebben:

Baarlo.

veel paard gereden hebben:

Hoepertingen.

varken gereden hebben: Obbicht.

geen goede zijn om varkens te

vangen: Leveroy.

2.3 Verzorging

Deze laatste paragraaf in verband met gezondheid en ziekte besteedt aandacht aan de verzorging en verpleging van ziekten en wonden. Zowel de personen, instellingen, hulpmiddelen als handelingen die hiermee verband houden komen aan bod.

De vroegere geneeskunde was vaak volkskundig geïnspireerd en maakte gebruik van de natuur om genezing te bewerkstelligen. Zo dacht men b.v. dat een bloedzuiger een zuiverend effect had en tot genezing van een ziekte kon leiden. Vroeger werden bloedzuigers zelfs gekweekt als medicinale hulpmiddelen om aderlatingen uit te voeren. Voor de dialectbenamingen voor een bloedzuiger (b.v. **echel**) wordt hier verwezen naar het lemma BLOEDZUIGER in WLD III, 4.2: *Fauna: Overige Dieren*, p. 185-186.

Ook aan de plantenwereld werden heel wat geneeskrachtige eigenschappen toegeschreven. Zo wordt in de volksgeneeskunde de kamilleplant onder meer gebruikt tegen infecties, koorts, kramp en maagklachten. Voor de dialectbenamingen voor de kamilleplant verwijzen we naar het lemma KAMILLE (ALG.) in WLD III, 4.3: *Flora*, p. 242-244; voor het drankje van deze plant, meestal een thee, is geen lexicale variatie opgetekend; overal is **kamillethee** opgegeven. Ook de KLAPROOS en het MADELIEFJE werden in de volkskunde gebruikt; beide lemma's worden behandeld in WLD III, 4.3: *Flora*, respectievelijk p. 231-233 en p. 240-242.

Voor het begrip ZALF is geen lexicale variatie opgetekend; overal is **zalf** (ook *zauf, zaaf*) opgegeven, behalve voor Peer, waar **smeersels** werd geantwoord. De fonologische varianten *zauf, zaaf* (met l-deletie) zijn alg. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds. en Tongerlds. (vgl. b.v. ook 'half – hauf, haaf', 'kalf – kauf, kaaf').

Ook voor het begrip ARTS 'geneesheer' is geen lexicale variatie opgetekend, al is er weinig materiaal beschikbaar voor Nl.Lb. Overal is **dokter** (ook *doktoer*) opgegeven. Maastricht Wb. (p. 70) vermeldt *doktoer* 'met klemtoon op het tweede lid' als 'verouderd of spottend' ten opzichte van *dokter*.

DOKTEREN

N 84 (1981) (213), N 107 (2001) (056);
Beverlo Wb. (061), Hasselt Wb. (111, 293),
Kortessesem Wb. (067).

De geneeskunde beoefenen, als dokter optreden.

Bij gelegenheid kunnen de onderstaande trefwoorden ook gebruikt worden in de betekenis van 'onder behandeling van een dokter zijn, een dokter raadplegen'.

dokteren (ook *doktoeren*): alg. in Nl.Lb., verspr. in Belg.Lb.

dokter zijn (ook *doktoer zijn*):
Gulpen, Weert, Urmond, Maastricht, Kanne, Bilzen en Hechtel.

dokter leren: Lanklaar.

dokter spelen: Weert.

doktertje spelen (*dokterke spelen*):
Kinrooi.

meesteren: verspr. Maaskemp. en Dommelds.; ook in Neer, Nunhem, Ospel, Maaseik, Bilzen, Lauw, Hasselt, Beverlo, Wellen, Sint-Truiden, Jeuk, Tessenderlo, Loksbergen en Sevenum.

bemeesteren: Eksel.
genezen: Neeroeteren en Bilzen.
kwakzalveren: Herten (bij Roermond).
pratikeren (<fr.): Eksel.

ZIEKENHUIS

Kaart 193, pag. 332

N 84 (1981) (223), N 107 (2001) (066);
 Beverlo Wb. (107), Boorseme Wb. (071), Hasselt
 Wb. (145), Maastricht Wb. (171), Tungelroy
 Wb. (035), Weertlands Wb2. (110, 410);
 Beenen, P. (1973) (162).

Inrichting, instelling voor onderzoek, behandeling en verpleging van zieken en gewonden, of voor medische behandeling van personen in algemene zin.

Voor de benaming **gesticht** lezen we in Weertlands Wb. de volgende verklaring: 'Dat men in Weert het ziekenhuis, zowel het oude alsook het nieuwe, nog heel vaak aanduidt als *het gesticht*, vindt zijn verklaring in het feit, dat het Weertse ziekenhuis is ontstaan uit een liefdadigheidsgesticht'. Maastricht Wb. deelt mee dat **Kalvarie** de benaming is voor het 'vroeger ziekenhuis in Maastricht', volgens een informant zo genoemd 'naar aanleiding van de naam Calvarieberg' waar het gelegen was.

hospitaal: freq. Oostlb. en Centr.Lb. (behalve in het Weertlds.), verspr. Westlb., Truierlds. en Brab.Lb.; ook in Heerlen, Gulpen en Meijel.
ziekenhuis: verspr. Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Dommellids. en Kleverlds.; ook in Ingber, Nederweert, Weert, Maastricht, Riemst, Val-Meer en Zonhoven.
gasthuis (ook *gashuis*): freq. Zuidgeld.Lb., Kleverlds. en Demerkemp.; ook in Neer, Reuver,

Swalmen, Weert, Tungelroy, Ell, Sint-Truiden, Tessenderlo en Loksbergen.

kliniek: freq. Maaskemp.; ook in Born, Riemst, Val-Meer, Vliermaal, Tongeren, Achel, Kaulille, Eksel, Hoepertingen, Wellen, Jeuk en Lommel.

spitaal (ook *spiktaal*): alg. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg.; ook in Oirsbeek, Wijnandsrade en Ten-Esschen/Weustenrade.

krankenhuus: freq. Noord.Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Susteren, Oirsbeek en Merkelbeek.

Kalvarie (ook *Kelvarie*, *Klevarie*): Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht en Caberg.

gesticht: Tungelroy Wb. en in Ospel en Weert.

KWAKZALVER

Kaart 194, pag. 332

N 84 (1981) (213, 222), N 107 (2001) (067);
 Kortessem Wb. (261).

Alternatieve geneesheer, iemand die nutteloze middelen toepast ter genezing van een of andere ziekte, of die middelen beweert te kennen tegen alle mogelijke ziekten, ofwel iemand die zulke middelen, meestal met veel ophef, te koop aanbiedt.

De benamingen met **het mannetje van** verwijzen naar reëel bestaande personen. **Het mannetje van Spouwen** (*het menneke van Spaa*) verwees oorspronkelijk naar Franciscus Vansgronsveld (1881-1939) van Kleine-Spouwen (bron: WAAR IS DE TIJD – 1000 JAAR LIMBURG, deel 20: *1000 jaar kleurrijke Limburgers – Register*). Nadien heeft zijn zoon Frans Vangrongsveld sr. deze bijnaam geërfd, hoewel hij wel een artsenopleiding genoten had. De informant voor Eksel wist voorts

ook nog te vertellen dat **het mannetje van Genk** (*het menneke van Genkt*) in werkelijkheid ‘Jang’

Geurts heette en een Welvaartwinkel uitbaatte in de Vennestraat te Winter-slag. Hij was vooral actief op het einde van de 19e en in het begin van de 20e eeuw.

Voor de overige *mennekes* beschikken we niet over informatie.

kwakzalver (ook *kwakzalber*, *kwak-zauver*): freq. in heel Lb.

kwakkelaar: Blerick en Geulle.

charlatan (fr.) (ook *charletan*):

Nieuwenhagen, Roermond, Schimmert, Weert, Bocholt, Genk, Maaseik, Boorsem, Rekem, Maastricht, Kanne, Bilzen, Eigenbilzen, Tongeren, Eksel, Houthalen, Alken, Sint-Truiden, Jeuk, Leopoldsburg en Lommel.

pidokter (ook *pidoktoor*): verspr.

Noord.Oostlb.; ook in Heerlen, Gulpen, Merkelbeek, Mheer, Maaseik en Venlo.

zeikbeziender: Heel.

wonderdokter (ook *wonderdok-*

toor): Geleen, Doenrade, Weert, Tungelroy, Bilzen, Hoepertingen en Venray.

het mannetje van ... (*het menneke van*): Tongeren.

het mannetje van Genk (*het menneke van Genkt*): Eksel.

het mannetje van Gerdingen (*het menneke van Jerringen*): Eksel.

het mannetje van Hasselt (*het menneke van Hasselt*): Eksel.

het mannetje van Meeuwen (*het menneke van Muuëven*): Eksel.

het mannetje van Spouwen (*het menneke van Spaa*): Vliermaal en Riemst.

mannetje (*mensje*): Eigenbilzen.

afbidder: Oirlo.

oplichter: Venray.

namaakdokter: Weert.

boerendokter: Weert.

pillendraaier: Maastricht.

BETTEN VAN EEN WONDE

Kaart 195, pag. 333

N 84 (1981) (214), ZND 32 (1939) (048), ZND B1 (1940sq) (043), ZND m (Franssen, GrGr, Houben, Michiels); Boorsem Wb. (074, 120), Kortessem Wb. (033); Beenen, P. (1973) (097).

Een wonde bevochtigen door er voorzichtig en bij herhaling een vochtig doekje of watten e.d. tegen-aan te drukken.

baden (ook *baaien*, *baonen*, *bee*, *been*, *biëne*): alg. Maaskemp., Demerkemp. en in Haspengouw, freq. Oostlb-Rip. overgg., Zuid.-Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Dommelds. en Beringerlds., verspr. Noord.Oostlb. en Kle-verlds.; ook in Simpelveld, Rijkkel, Kwaadmechelen en Lommel.

uitbaden (*uitbaaien*): Heppen en Vroenhoven.

betten (ook *batten*): freq. Noord.-Oostlb., Horns en Zuidgeld.Lb., verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Trichterlds., zeldz. Maaskemp. en Dommelds.; ook in Weert, Born, Stein, 's-Herenelderden, Sint-Truiden, Jeuk, Lommel, Oirlo en Meijel.

lessen: verspr. Horns; ook in Herten (bij Roermond), Montfort, Vlodrop, Susteren, Schimmert, Weert, Echt/Gebroek, Sint-Huibrechts-Lille, Eksel, Hechtel, Leopoldsburg, Oostham, Tessenderlo, Lommel en Meijel.

wassen: Beringen, Rotem en Stein.

afwassen: Heppen.

uitwassen: Rekem, Kaulille, Paal, Beringen, Gingelom en Tessenderlo.

bevochtigen: Merkelbeek.

nat houden: Geleen.

deppen: Kapel-in-'t-Zand, Geleen en Amstenrade.

doppen: Loksbergen.

dompelen: Neerpelt.

koelen: Doenrade en Kerkrade.

laven: Kwaadmechelen.

pappen: Neer en Maastricht.

schoonmaken: Venray, Jeuk en Hoeselt.

soppen: Loksbergen, Heers en Amby.

stoppen: Vaals.

toppen: Weert en Maastricht.

wieken: Meldert en Kuringen.

STELPEN VAN BLOED

Kaart 196, *pag.* 333

N 84 (1981) (215), N 107 (2001) (057).

Het vloeien van een vloeistof, bep. van bloed, doen ophouden, stillen.

stelpen (ook *stolpen*, *stulpen*): freq. in Nl.Lb. en grensgebied, verspr. Maaskemp. en Dommelds.; ook in Bilzen, Hoeselt, Jeuk, Vorsen, Loksbergen en Lommel.

stoppen: verspr. Maaskemp. en Tongerlds.; ook in Kunrade, Epen, Swalmen, Geleen, Tungelroy, Kinrooi, Rekem, Kanne, Eksel, Zolder, Hechtel, Alken, Wellen, Tessenderlo en Maasbree.

doen stoppen: Kinrooi en Rekem.

stollen: Vaals, Geleen, Bree, As, Maaseik, Rekem, Bilzen, Hoeselt, Tongeren, Achel, Kaulille, Houthalen, Zonhoven, Hoepertingen, Sint-Truiden, Jeuk, Kerkhoven en Meijel.

stillen: Oirsbeek, Simpelveld en Montzen.

stremmen: Weert.

stroppen: Bocholt.

afbinden: Bilzen.

compressen (<fr.): Merkelbeek.

tegenhouden: Eksel.

VERBINDEN VAN EEN WONDE

Kaart 197, *pag.* 334

N 84 (1981) (216), N 107 (2001) (058); Kortessem Wb. (535).

Een doek, een verband leggen om een wonde.

verbinden: alg. in heel Lb.

zwachtelen: freq. rond Maastricht; ook in Haelen, Kapel-in-'t-Zand, Montfort, Schinnen, Merkelbeek, Schimmert, Boorseem en Venlo.

omzwachtelen: Nieuwenhagen.

windelen: Beek, Gronsveld, Maastricht, Bilzen, Eigenbilzen en Eksel.

inwindelen: Neeroeteren en Bilzen.

een windel erom doen (*een windel derom doen*): Oirlo.

een windel rond draaien: Eksel.

een vod rond draaien: Hechtel.

een vod rond doen: Hechtel, Eksel en Loksbergen.

een lapje rond doen (*een lepke rond doen*): Boorseem.

een doekje omdoen (*een doekske omdoen*): Eksel.

een verband omdoen: Eksel.

een verband leggen: Oirsbeek.

een vees errond draaien (*een vijs terrond drae*): Vliermaal.

invezen (*inveffen*, *investeren*): Tongeren en Lauw.

inbinden: Zutendaal.

afbinden: Achel en Hechtel.

omwinden: Lommel.

verzorgen: Lanklaar.

ZWACHTEL

Kaart 198, *pag.* 334

N 84 (1981) (219), N 107 (2001) (059); Boorseem Wb. (074), Kortessem Wb. (533), Tungelroy Wb. (036); Beenen, P. (1973) (257, 274).

Windsel, smalle strook of band van linnen of een verbandgaas voor het verbinden van wonden.

windel: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Weertlds., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds., Dommelds., Demer-, Noorder- en Zuiderkemp., Lommels, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Hoeselt, Sint-Truiden en Lommel.

windsel (ook *winsel*): Gulpen, Geleen, Bree, Hoeselt, Loksbergen, Venlo, Meerlo en Meijel.

vees (ook *vijs*): alg. Tongerlds., Lonerlds. en Truierlds., verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Vaals, Montzen, Geulle en Loksbergen.

verband: Kerkrade, Vijlen, Herten (bij Roermond), Geleen, Oirsbeek, Ten-Esschen/Weustenrade, Tungalroy, Kinrooi, Opglabbeek, As, Stein, Maastricht, Kaulille en Venlo.

verbandgaas: Gulpen.

gaasverband: Houthalen.

gaas: Genk.

zwachtel: Sempelveld, Nieuwenhagen, Waubach, Haelen, Roermond, As, Boorseem, Wolder/Oud-Vroenhoven, Maastricht, Sint-Pieter en Venlo.

wikkel: Hechtel.

doekje (*doekske*): Eksel.

lapje (*lepke*): Boorseem.

vod: Eksel.

reep stof: Eksel.

stuk van een laken: Eksel.

MEDICIJN

N 107 (2001) (064);

Beverlo Wb. (159);

Beenen, P. (1973) (179).

Geneesmiddel, stoffelijk middel ter genezing van ziekten of kwalen. Voor dit begrip is er nauwelijks materiaal voor NI.Lb.

In de onderstaande lemmatekst komen eerst drie algemene benamingen voor MEDICIJN aan bod, vervolgens worden enkele specifiekere geneesmiddelen behandeld. Voor de specifiekere vraagstelling naar het begrip PIL (ZND A1 (1940sq) (172)) is voor Belg.Lb. overigens geen lexicale variatie opgetekend, overal werd **pil** geantwoord.

medicament: verspr. in Belg.Lb.

medicatie: Bree.

medicijn (ook *millecijn*): Herten (bij Roermond), Kinrooi, Ophoven, Geistingen, Maaseik, Kanne, Bilzen, Eigenbilzen, Hoeselt, Lauw, Eksel, Beverlo en Lommel.

pil: verspr. in Belg.Lb.

pilletje (*pilleke*): Eksel en Tongeren.

drankje (*drankske*): Peer en Tongeren.

flesje voor de hoest (*fleske -*): Eksel.

poeder: Peer en Bilzen.

cachet (fr.): Tongeren.

stopje (*stopke*): Tongeren.

OPEREREN

N 84 (1981) (218), N 107 (2001) (060);

Kortessem Wb. (360), Tungalroy Wb. (036).

Een chirurgische verrichting uitvoeren op een levend menselijk lichaam waarbij van instrumenten gebruik gemaakt wordt.

De informant voor Neer geeft aan dat **villen** eerder een volkse benaming is. Een informant voor Peer noteert in **een operatiezaal wordt er gesneden en gezaagd**.

Voor Genk is ook **onder het mes moeten** opgetekend voor wanneer iemand een chirurgische ingreep moet ondergaan en voor Wellen **het mes onder**.

opereren: alg. in heel Lb.

snijden (ook *snijen*): freq. Oost.-Zuidlb. en Noord.Oostlb.; ook in

Geleen, Thorn, Bree, As, Stein, Maastricht, Caberg, Sint-Pieter, Hoeselt, Peer, Lommel, Blerick, Venlo, Venray en Tienray.

opensnijden (*opensnijen*): Geulle.
onder het mes doen: Kapel-in-'t-Zand.

onder het mes gooien: Eksel.

helfen: Gronsveld.

villen: Neer en Kinrooi.

vlijmen (*vliemen*): Bocholt.

LANCET

Kaart 199, *pag.* 335

N 84 (1981) (221), N 107 (2001) (061).

Plat mesje met fijne punt en zeer scherpe randen, in de chirurgie gebruikt.

lancet: freq. Zuid.Oostlb. en rond Maastricht, verspr. Horns; ook in Sijpeltveld, Heerlen, Gulpen, Nunhem, Bree, Peer, Houthalen, Kerkhoven, Lommel en Blerick.

lancetje: Susteren.

vlijm (ook *vliem*, *vlim*, *vlum*): alg. Noord.Oostlb.; ook in Waubach, Schimmert, Weert, Ophoven, Thorn, Gruitrode, As, Urmond, Caberg, Bilzen, Eigenbilzen, Sint-Truiden, Jeuk, Loksbergen, Blerick, Venlo en Venray.

vlijmscherp mesje (*vlijmscherp meske*): Eksel.

scherp mes (ook *scherp mets*): Ophoven, Maaseik, Rekem, Jeuk en Vorsen.

scherp mesje (ook *scherp meske*, *scherp metske*): Nieuwstadt, Kinrooi, Bocholt, Reppel, Genk, Rekem, Kanne, Bilzen, Eigenbilzen, Hoeselt, Eksel, Zonhoven, Kerkhoven en Tessengerlo.

mes (ook *mets*): Hoeselt en Heerlerbaan/Kaumer.

mesje (*meske*): Hechtel en Neeroeteren.

operatiemes (ook *operatiemets*): Meijel en Maastricht.

operatiemesje (*operatiemeske*): Tongeren.

doktersmesje (*doktersmeske*): Maaseik.

fijn mesje (*fijn meske*): Oirlo.

klein mesje (*klein metske*): Brunssum.

scheermes (*scheermets*): Boekend.

villertje (*villerke*): Genk.

bistouri (<fr.): Montzen.

GENEZEN

Kaart 200, *pag.* 335

N 84 (1981) (224), ZND 34 (1940) (090a), ZND 44 (1946) (041b), ZND A1 (1940sq) (131), ZND m (Borgers, Coenen, Fias, Geuss, Gijssens, Grootaers, Jaachuns, Kohneman, Lenaerts, Notermans, Peuskens, Willems); Boorse Wb. (075), Kortesse Wb. (132), Tungelroy Wb. (032, 035); Beenen, P. (1973) (134, 193).

Beter, hersteld van een ziekte of ongesteldheid.

Voor As is ook de uitdrukking **hij gaat de kont weer uit** opgetekend en voor Opglabbeek **juist een nieuwe zijn**.

A. Bijvoeglijk naamwoorden

genezen: alg. Beringerlds., Lonerlds., Truierlds. en Brab.Lb., freq. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Centr.Lb., Dommellids. en Demerkemp.; ook in Kerkrade, Neer, Reuver, Lommel, Oirlo en Tienray.

beter: freq. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Ripuar., Oost.Zuidlb., Zuid.-Oostlb., Centr.Lb. en Demerkemp.; ook in Peer, Linkhout en Halen.

aan de beterhand: Gruitrode.

op de beterhand: As.
gezond: verspr. Ripuar. en Oost.-Zuidlb.; ook in Venlo.
gecureerd: Ell en Gulpen.
geheilt (du.): Gronsveld.
gedaan: Ospel en Gruitrode.
klaar: Venlo en Neer.
vaardig: Meijel en Neer.
opgeknapt: Neer, Geleen en Merkelbeek.
erbovenop (*derbovenop*): Weert.
goed: Heerlen.

B. Werkwoorden

heilen (du.): Waubach, Kapel-in-'t-Zand, Herten (bij Roermond), Tungelroy en Boorseem.
beteren: Venlo en Tungelroy.
herkomen: As.
zich herpakken: Opglabbeek en Boorseem.
zich bij elkaar rapen: Boorseem.
omslaan: Herten (bij Roermond).

WEER GENEZEN —————

N 84 (1981) (224), ZND 34 (1940) (090a);
 Boorseem Wb. (075).

Voor dit begrip is er geen materiaal voor Nl.Lb.

weer genezen: verspr. in Belg.Lb.
weeral genezen: Duras en Sint-Lambrechts-Herk.
weermaal genezen: Borlo.
terug genezen: Heppen.
op zijn stokken (*op zijn stekken*): Lommel.
weer op zijn stokken (*weer op zijn stekken, weer op zijn stekker*): verspr. Maaskemp., Centr.Maaslds., Demerkemp. en in Haspengouw.
weermaal op zijn stokken (*were-maal op zijn stekken*): Runkelen.
terug op zijn stokken (*terug op zijn stekken, terug op zijn stekker*): As, Eksel, Gelinden en Lommel.

op zijn effen: Beverlo en Beringen.
weer op zijn effen: verspr. Demerkemp. en Lonerlds.; ook in Neeroeteren, Rotem, Diepenbeek, Paal, Nieuwerkerken en Meldert.
terug op zijn effen: Leopoldsburg en Sint-Truiden.
weer effen: Helchteren en Muizen.
weer gedaan: verspr. Maaskemp. en Dommellds.; ook in Koersel en Paal.
weeral gedaan: Kwaadmechelen.
weer te been: verspr. Lonerlds.; ook in Neeroeteren, Diepenbeek, Zonhoven, Hasselt en Gorssem.
weeral te been: Beringen.
weermaal te been: Borlo.
weer op de been: verspr. Dommellds.; ook in Grote-Brogel, Hechtel en Ulbeek.
terug te poot: Montenaken.
weer te poot: Tessenderlo, Spalbeek en Hasselt.
weermaal te poot: Borlo.
weer op de poten: Spalbeek.
terug op zijn voeten: Beringen.
weer goed: Kunrade, Ophoven, Schulen en Jeuk.
weer goed op gang: Voort.
weer op zijn goede (*weer op zijn goeie*): Achel en Opoeteren.
weer te goed (*weer te goei*): Lanklaar, Mechelen-aan-de-Maas, Lanaken, Bilzen, Beverst, Alken en Lommel.
terug te goed (*terug te goei*): Sint-Truiden.
weer terug te goed (*weer terug te goei*): Ulbeek.
weer erbovenop (ook *weer derbovenop, weer bovendrop*): Swalmen, Beek (bij Bree), Lanaken, Hamont, Mielen-boven-Aalst en Lommel.
weer erdoor: Grote-Brogel.
op zijn stukken: Lommel, Beverlo en Beringen.
weer op zijn stukken: Paal, Heusden en Bocholt.
terug op zijn stuk: Leopoldsburg en Velm.

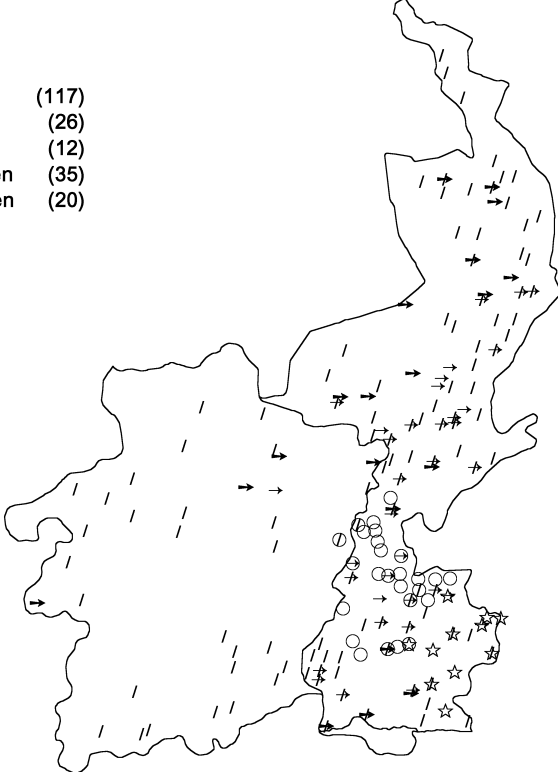
weer op zijn plooi: Kaulille,
Houthalen en Hasselt.
weer op zijn plooiën: Lanaken.
weer in zijn plooiën: 's-Heren-
elderen.
weer de oude (*weer de ouwe*):
Opitter en Hasselt.
weeral de oude (*weeral den ave*):
Kwaadmechelen.
op zijn oude (*op zijn ouwe*): Rotem.
weer op zijn oud: Hasselt en
Diepenbeek.
weer op zijn oude traut (*weer op
zijn aa traut*): Hasselt.
weer gesolveerd: Hasselt.
weer gezond: Maaseik, Vlodrop en
Rekem.

weer in zijn sas: Leopoldsburg.
weer op trek: Zonhoven.
weer op de gang: Peer.
weer op het zijn: Zepperen,
Hoepertingen en Zonhoven.
weer op zijn esse: Opoeteren.
in esse: Lanaken.
weer op zijn chic (fr.): Neeroeteren
en Genk.
weer op zijn juste (fr.): Sint-
Huibrechts-Lille en Kaulille.
weer op zijn kilo: Kaulille.
weer op zijn stelten: Eksel.
weer op zijn water: Kaulille.
weer op zijn zat: Stevoort en
Borgloon.
aan de eet: Tessenderlo.

Kaarten

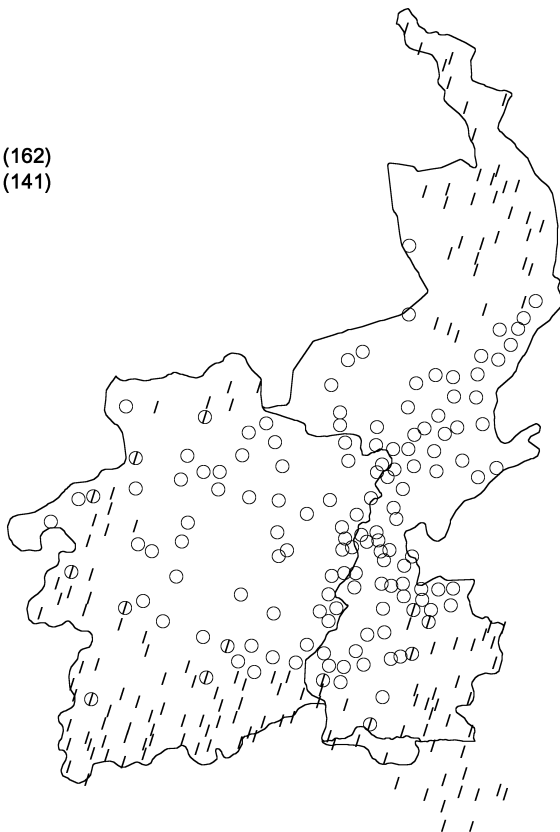
Aflevering 1.2, Beweging en gezondheid

- Rusten
Kaart 1
- / rusten (117)
 - rusten (26)
 - ☆ rusten (12)
 - schaften (35)
 - schoften (20)

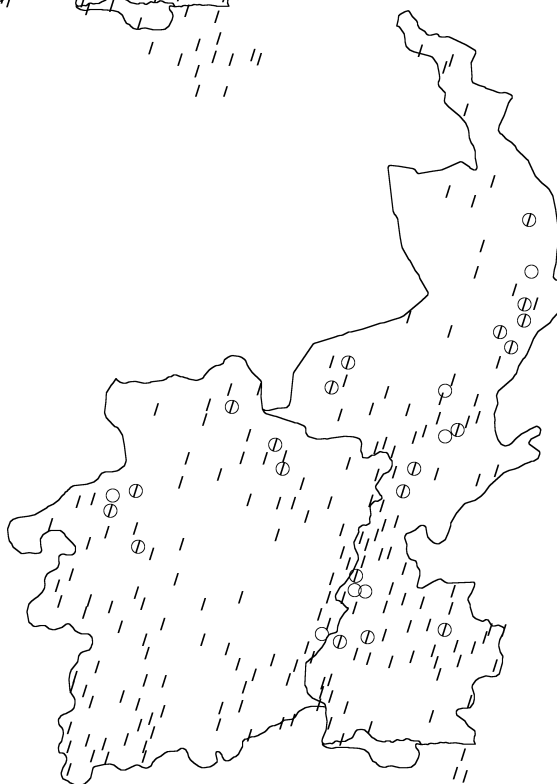
**Moe
Kaart 2**

/ moe (162)
○ moeg (141)

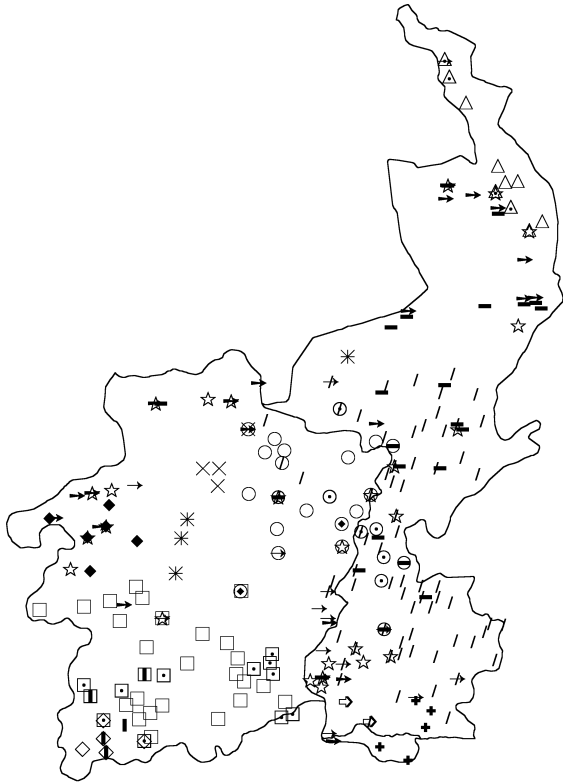
**Geeuwen
Kaart 3**

/ gapen (197)
○ geeuwen (27)

Middagdutje doen Kaart 4

/ ungeren (ww.)	(69)
□ noenslapen	(31)
▣ de noen slapen	(13)
☆ een uiltje vangen	(29)
- dutten	(21)
→ [middag]dutje doen	(23)
→ [middag]slaap(je) doen	(19)
⇒ noenslaap doen, houden	(3)
○ ungeren slapen	(17)
⊙ ungeren houden	(9)
△ de ooren houden	(6)
△ de nooren houden	(4)
! een hot slapen	(6)
+ noensrust houden	(5)
◆ noenstond slapen	(6)
◇ de noenenstond slapen	(5)
* onderstond slapen, houden	(4)
× onderste slapen, houden	(5)
⊙ ungerste slapen	(2)

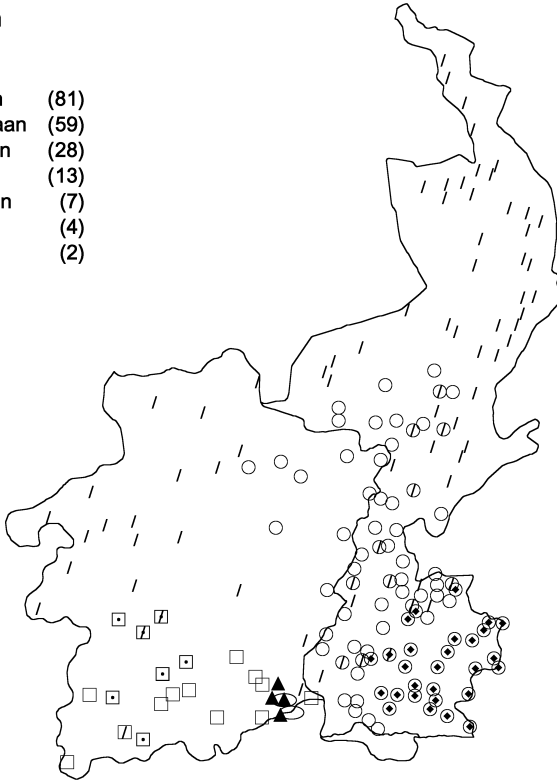
Snurken Kaart 5

/ snurken	(143)
○ ronken	(14)
→ zagen	(11)

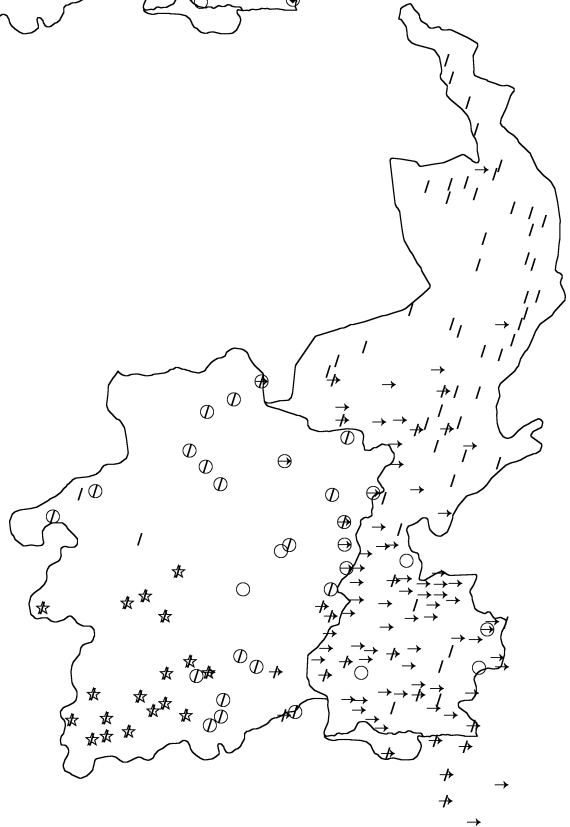
**Naar huis gaan
Kaart 6**

- / naar huis gaan (81)
- heimwaarts gaan (59)
- ⊙ naar heim gaan (28)
- thuis gaan (13)
- ▣ naar thuis gaan (7)
- ▲ jouwes gaan (4)
- naar ons gaan (2)

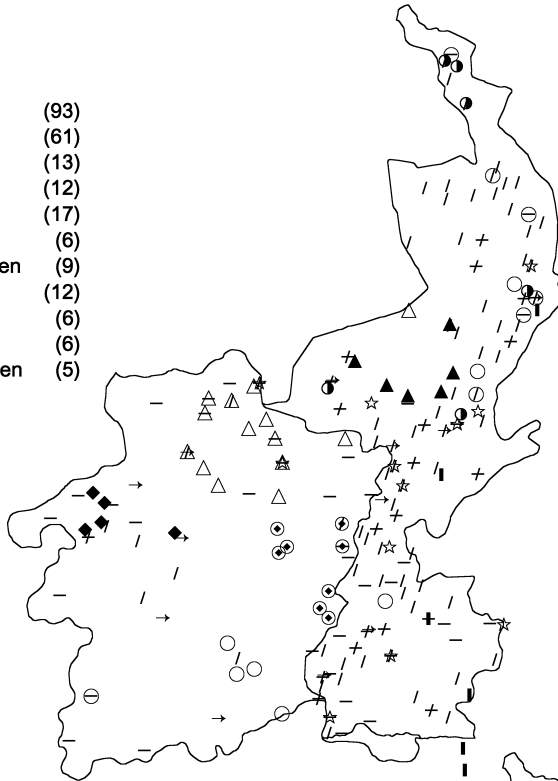
**Meegaan
Kaart 7**

- / meegaan (109)
- meegaan met (30)
- ☆ meegaan bet (18)
- gaan met (89)

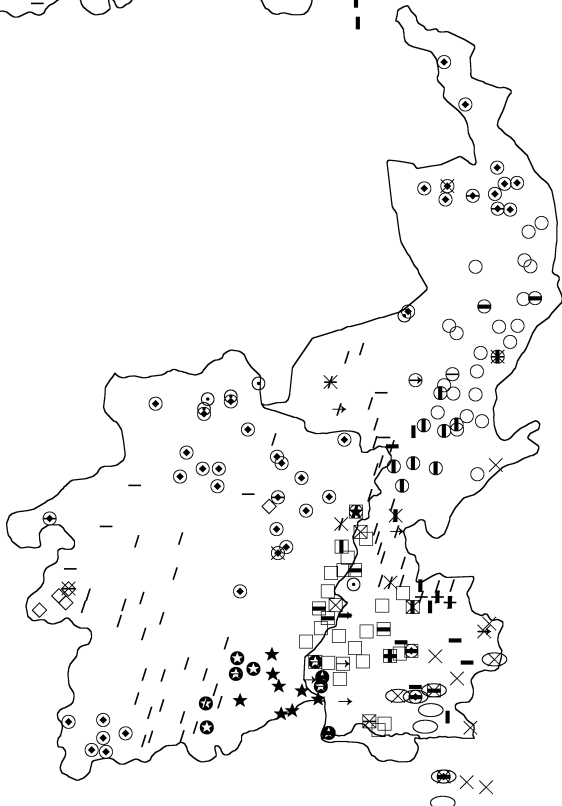
Vooroverduikelen Kaart 8

/ tuimelen	(93)
- duikelen	(61)
→ duiken	(13)
☆ struikelen	(12)
○ keukelen	(17)
⊙ kop-, kopje keukelen	(6)
⊙ een keukeleboom maken	(9)
△ kopje schieten	(12)
▲ koelekop schieten	(6)
┆ stolpern (du.)	(6)
◆ een huppelepa(n) maken	(5)

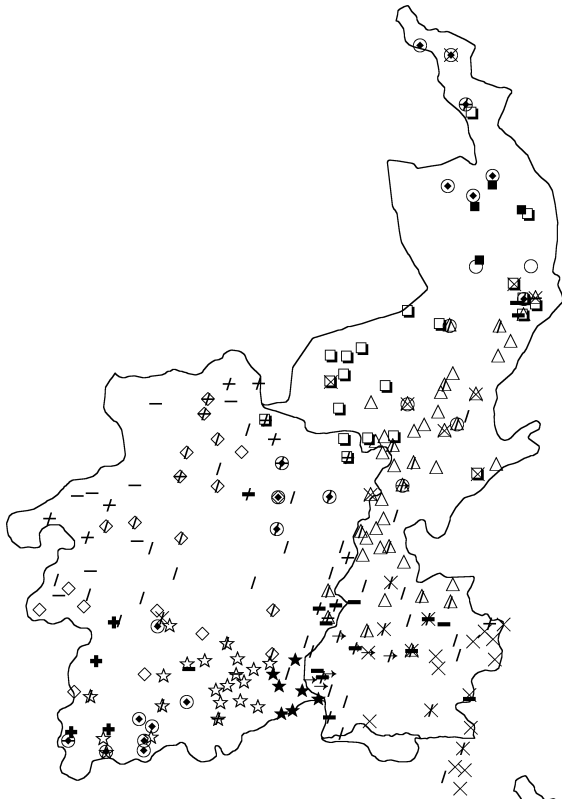
Glijden Kaart 9

/ sleuren	(56)
⊙ slijberen	(44)
○ slidderen	(34)
□ kaaien	(33)
- schuiven	(24)
× rutschen (du.)	(24)
┆ litsen	(20)
▬ gliitschen (du.)	(19)
→ schuivelen	(13)
⊙ scharrebrikken	(9)
★ schrikkelen	(9)
○ slepen	(8)
○ slipperen	(6)
◇ ritsen	(5)

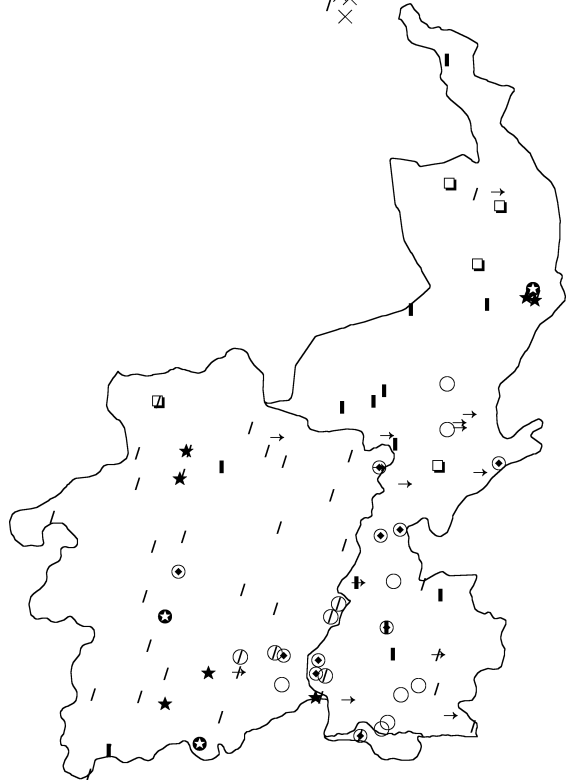
Uitglijden
Kaart 10

- / uitschampen (88)
- △ uitlitsen (45)
- × uitrutschen (30)
- uitschuiven (29)
- ☆ uitschrankelen (23)
- ◇ uitritsen (22)
- uitschieten (21)
- ⊙ uitslibberen (19)
- uitgliitschen (18)
- uitschuivelen (10)
- ★ uitschrikkelen (7)
- uitslidden (6)
- ⊕ uitreddelen (4)
- uitschetsen (4)

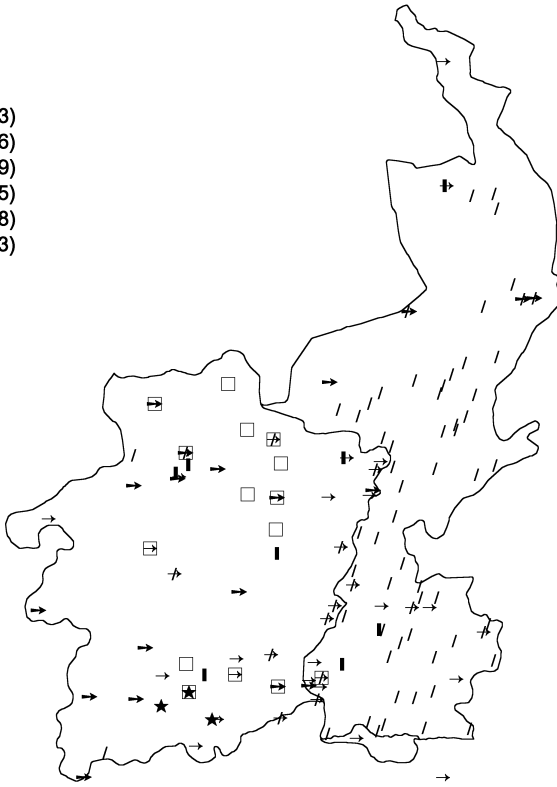
Tollen
Kaart 11

- / ronddraaien (39)
- draaien (14)
- draaien wie een kokkerel (13)
- ⊙ kokkerellen (10)
- I (rond)tollen (13)
- ★ draaien wie een dop (7)
- trijzelen (5)
- ⊕ doppen (3)

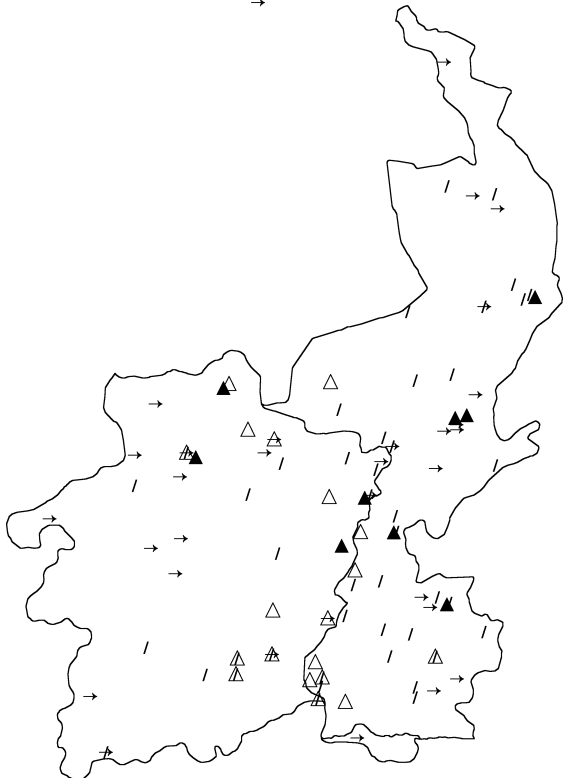
Wiebelen
Kaart 12

- / wiebelen (73)
- waggelen (36)
- wiegelen (19)
- kwikkelen (15)
- ▮ wemelen (8)
- ★ dantelen (3)

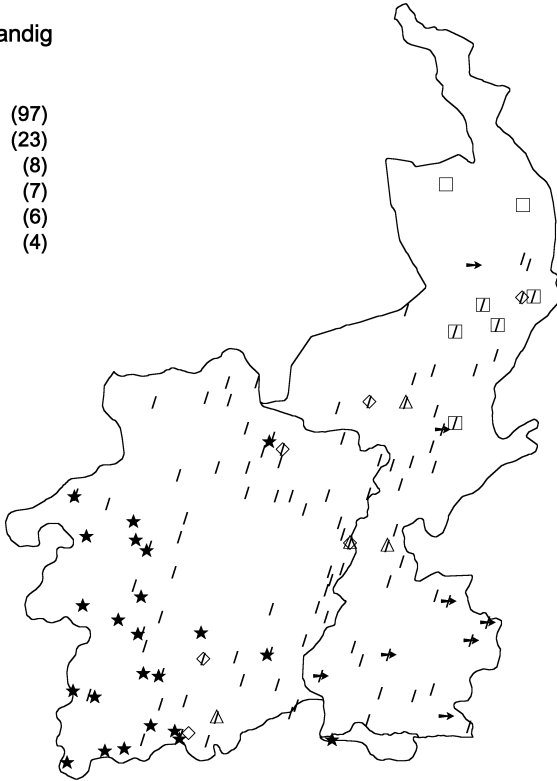
Heen en weer schuiven
Kaart 13

- / wemelen (45)
- wiebelen (31)
- △ schroevelen (19)
- ▲ schravelen (9)

Links, linkshandig
Kaart 14

- / links (97)
- ★ slinks (23)
- linkshandig (8)
- krangs (7)
- ◇ averrechts (6)
- △ haar (4)

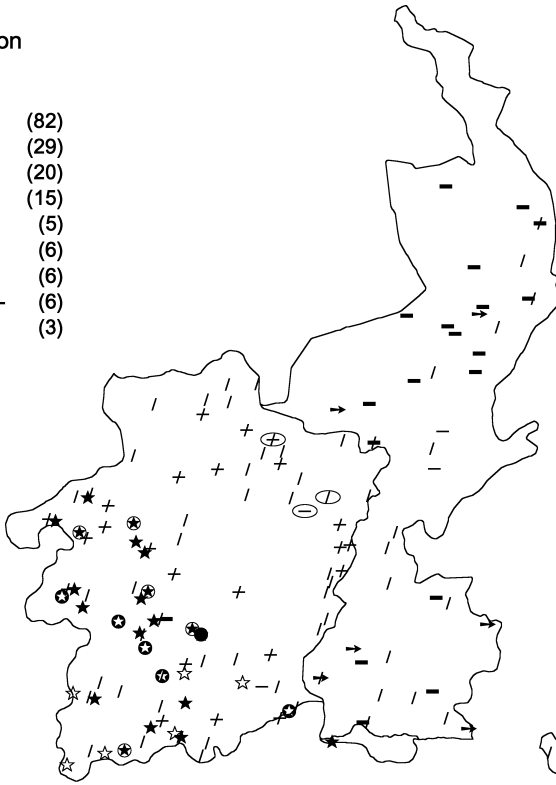
Met de linkerhand
Kaart 15

- / met de linkse hand (81)
- met de linkerhand (49)
- ★ met de slinkse hand (9)
- ⊗ met de slinke hand (8)

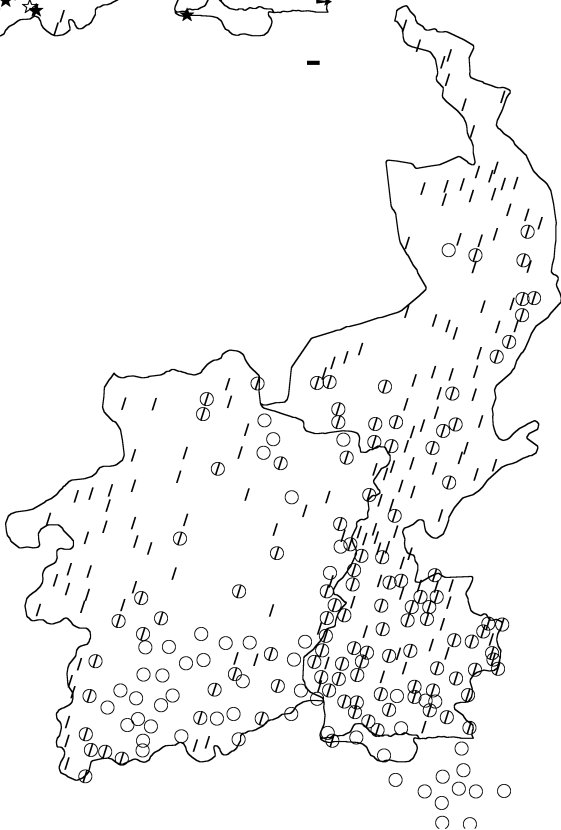
Linkshandig persoon
Kaart 16

/ linkse, een -	(82)
- linkse poot	(29)
▬ linkspoot	(20)
★ slinkse, een -	(15)
⊕ slinkse poot	(5)
☆ slinke, een -	(6)
⊗ slinke poot	(6)
→ linkshandige, een -	(6)
○ linkse klauw	(3)

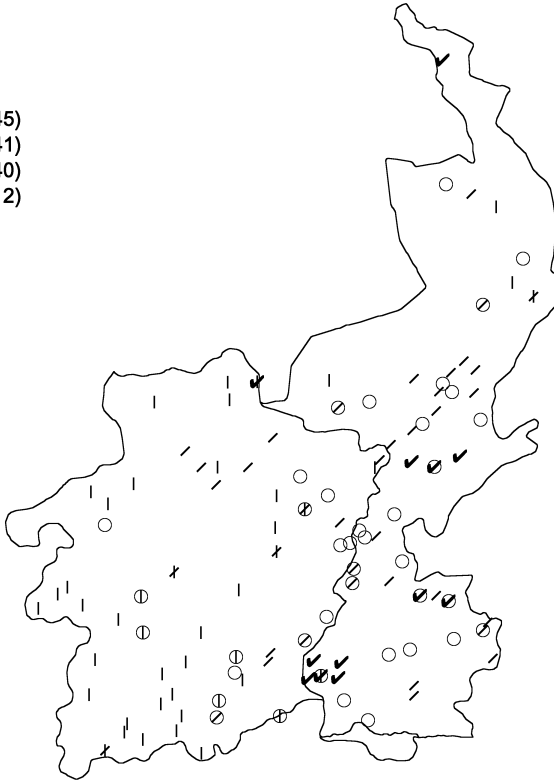
Slaan
Kaart 17

/ slaan	(254)
○ houwen	(166)

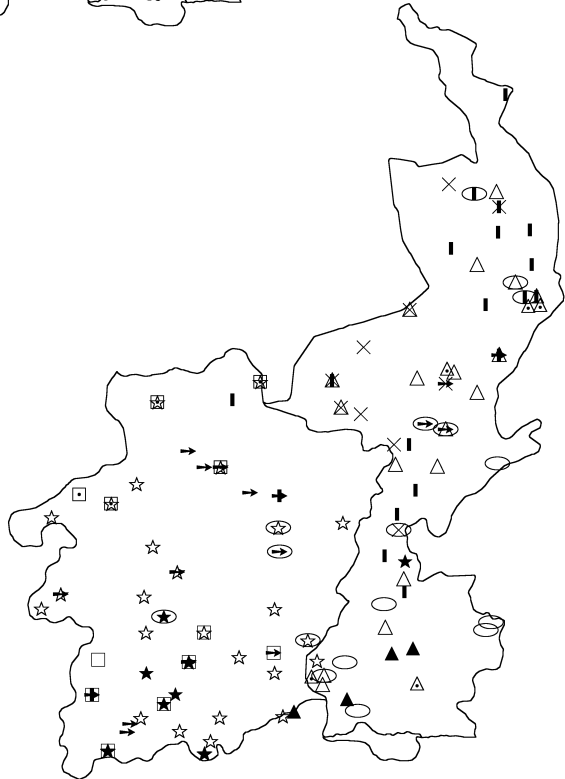
Slag [1]
Kaart 18a

- | klets (45)
- / klats (41)
- wats (40)
- ✓ pats (12)

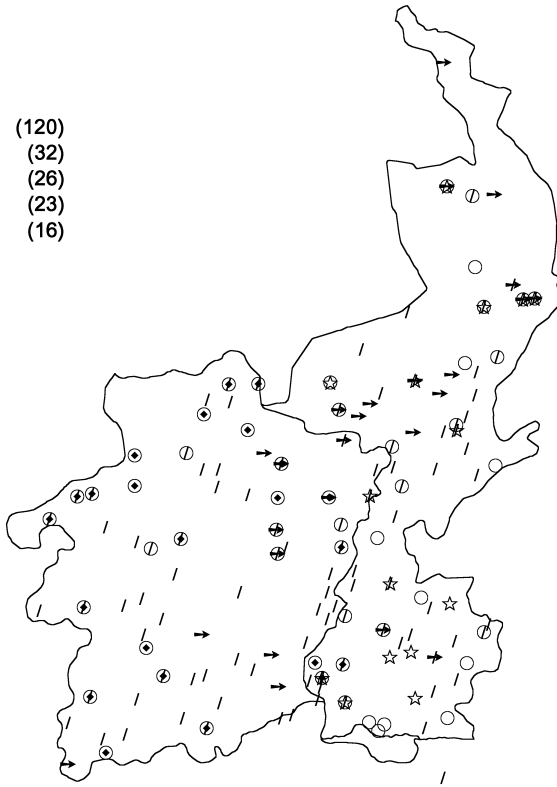
Slag [2]
Kaart 18b

- ☆ patat (28)
- ▮ klap (20)
- △ opneuker (18)
- lap (17)
- mep (17)
- × fleer (10)
- ★ wafel (8)
- mot (7)
- ◻ mots (5)
- △ oplawaai (5)
- ▲ paai (4)

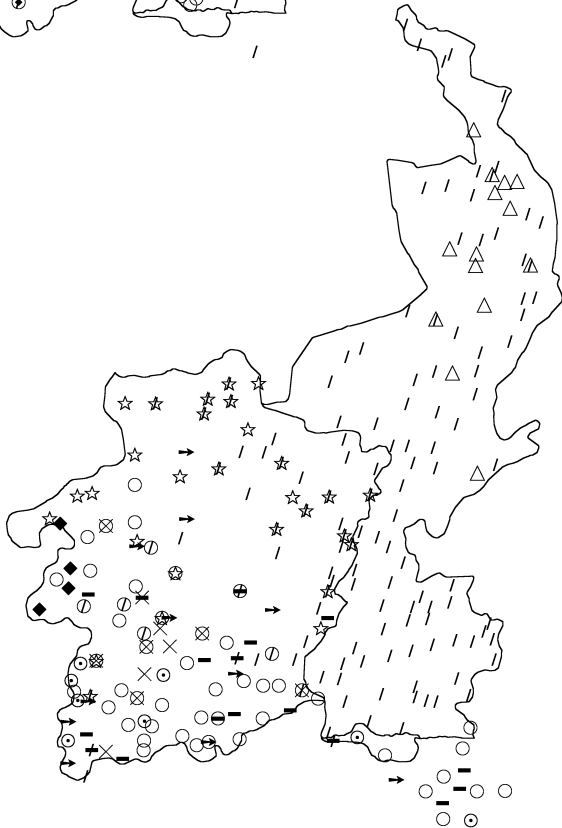
Pak slaag
Kaart 19

- / (pak) slaag (120)
- (pak) rammel (32)
- (pak) smeer (26)
- ⊙ rammeling (23)
- ☆ (pak) zwens (16)

Bont en blauw slaan
Kaart 20

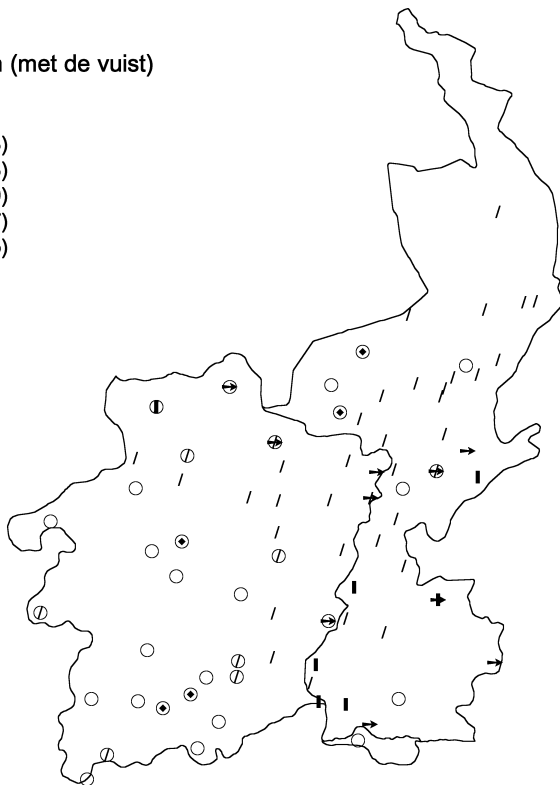
- / bont en blauw (131)
- zwart en blauw (51)
- ⊙ blauw en zwart (8)
- ☆ paars en blauw (29)
- groen en blauw (17)
- blauw en groen (11)
- △ blond en blauw (14)
- × zo blauw als een lap (11)
- ◆ blauw en grauw (4)

In de rug slaan (met de vuist)

Kaart 21

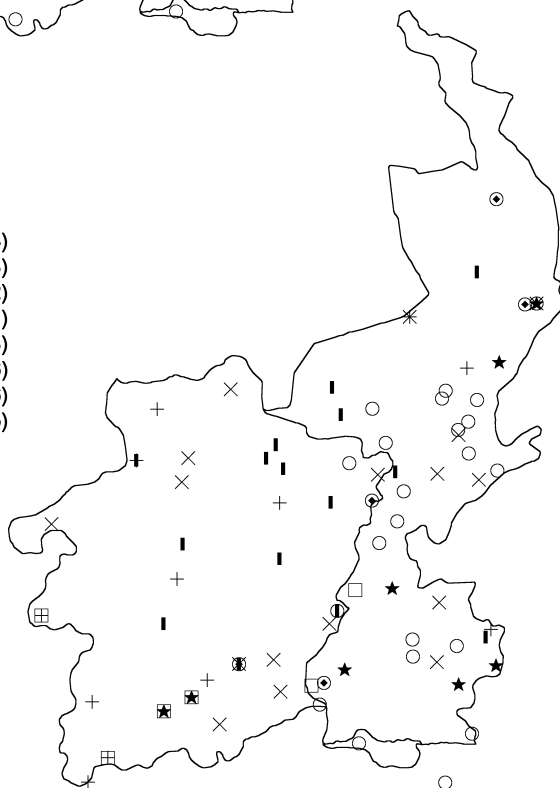
- / doffen (43)
- stompen (28)
- stoten (10)
- ┃ stuiken (7)
- ⊙ dompen (5)

Gispen, geselen

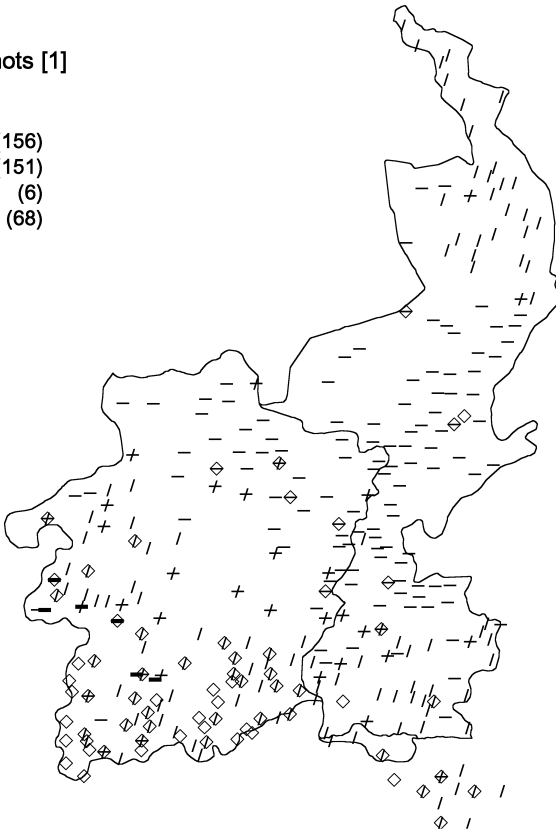
Kaart 22

- smikken (24)
- × klatsen (18)
- + kletsen (12)
- ┃ geselen (11)
- ★ vitsen (8)
- gispen (6)
- ⊙ met een smik slaan, houwen (6)
- ┃ zwepen (5)

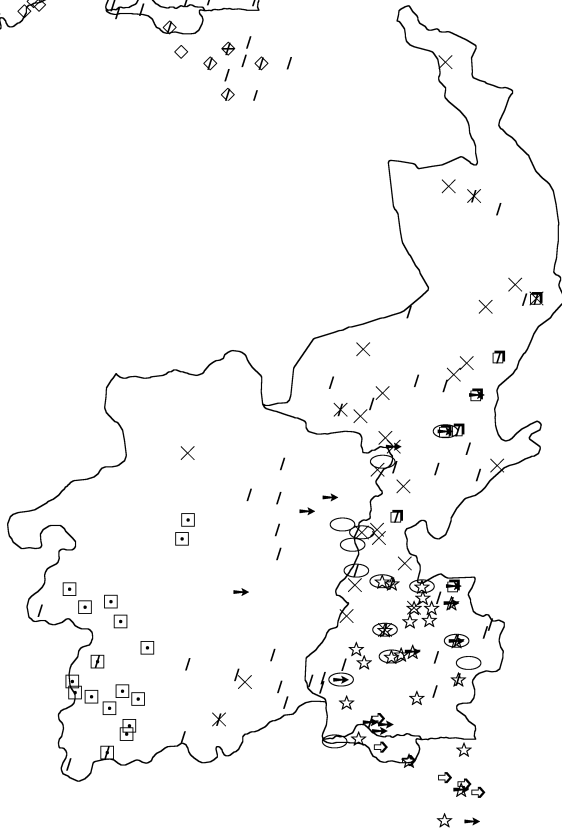
Knuppel, knots [1]
Kaart 23a

- / knuppel (156)
- kluppel (151)
- klupper (6)
- ◇ stok (68)

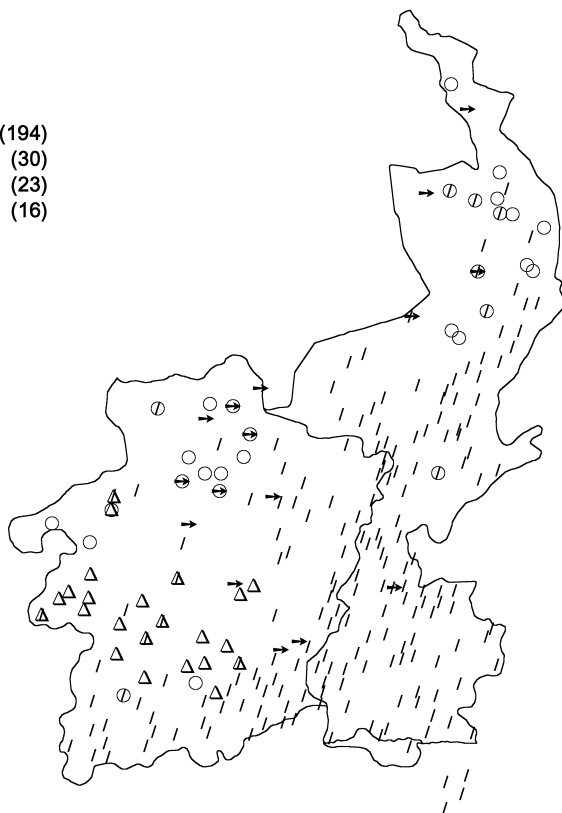
Knuppel, knots [2]
Kaart 23b

- / knots (49)
- × knoest (28)
- ☆ kol (24)
- bengel (17)
- prengel (16)
- remmel (14)
- kuis (7)
- ⇨ prang (6)

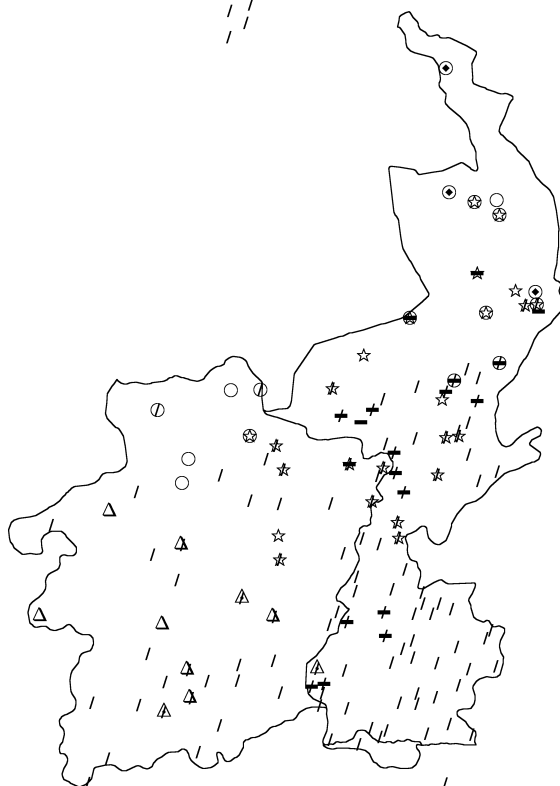
Blutsen
Kaart 24

- / blutsen (194)
- butsen (30)
- △ nutsen (23)
- knotsen (16)

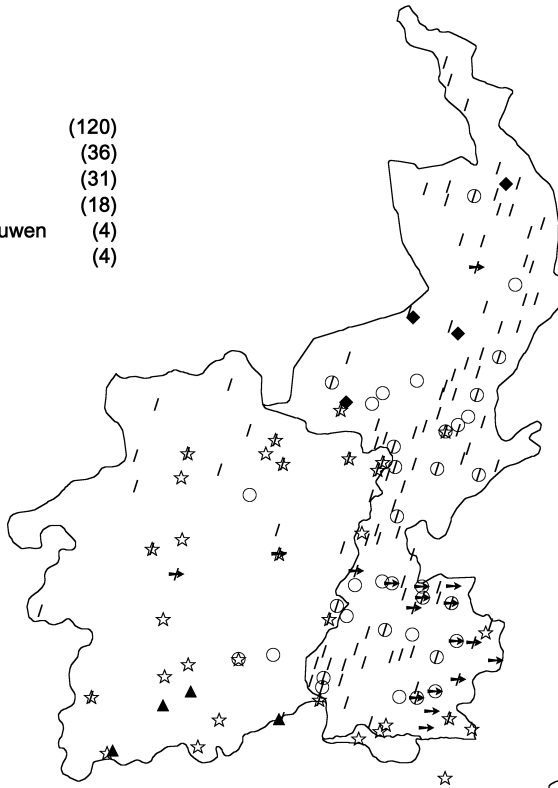
Bluts
Kaart 25

- / bluts (115)
- ☆ dompel (24)
- deuk (19)
- buts (14)
- △ nuts (7)
- ⊙ duts (3)
- △ uts (3)

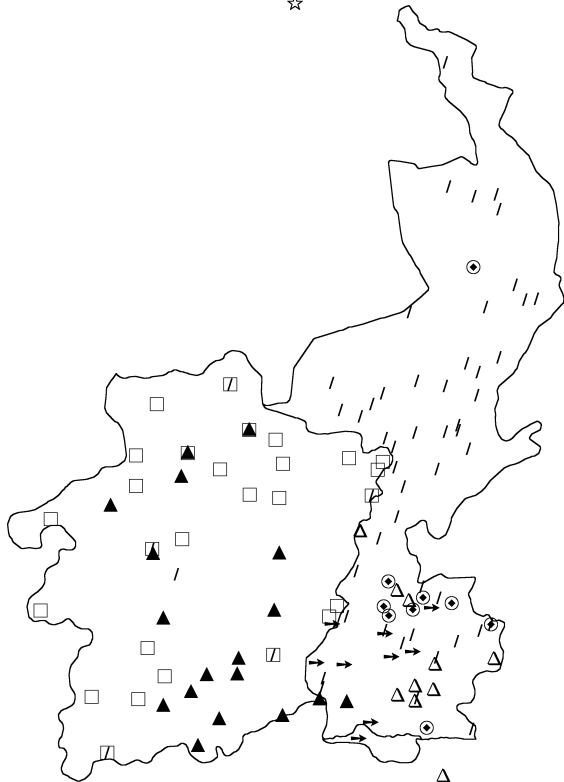
Zwaaien
Kaart 26

/ zwaaien	(120)
○ zwingelen	(36)
☆ wenken	(31)
→ schwingen (du.)	(18)
▲ met de armen houwen	(4)
◆ weisteren	(4)

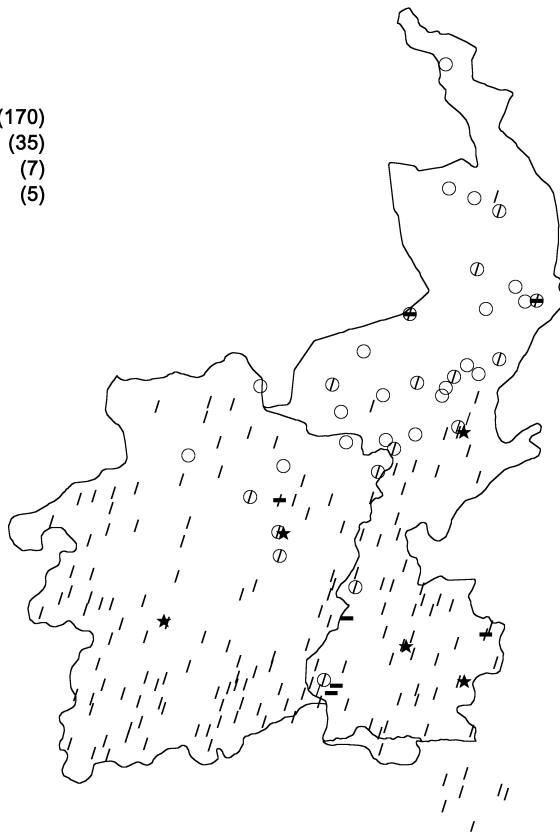
Ruk
Kaart 27

/ ruk	(54)
□ snok	(27)
▲ rof	(18)
△ rop	(10)
→ rutsch (du.)	(9)
⊙ stuik	(9)

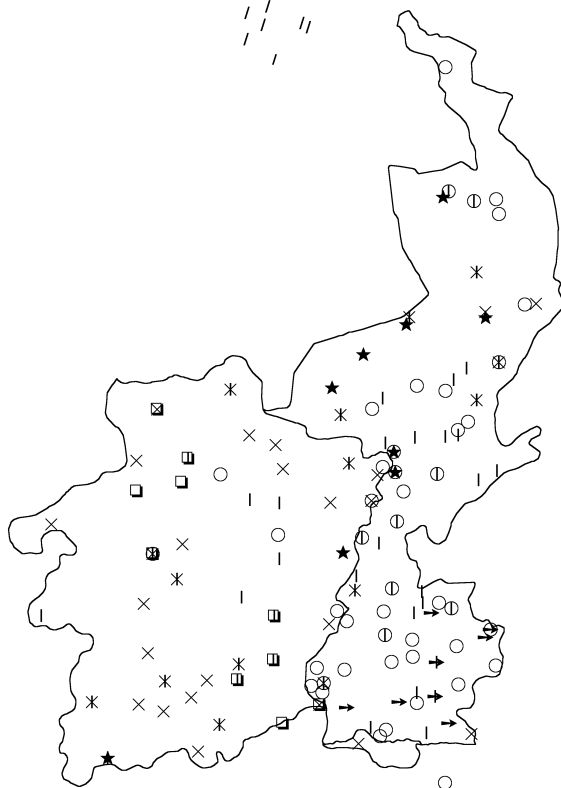
Graven
Kaart 28

- / graven (170)
- spaden (35)
- spitten (7)
- ★ schoppen (5)

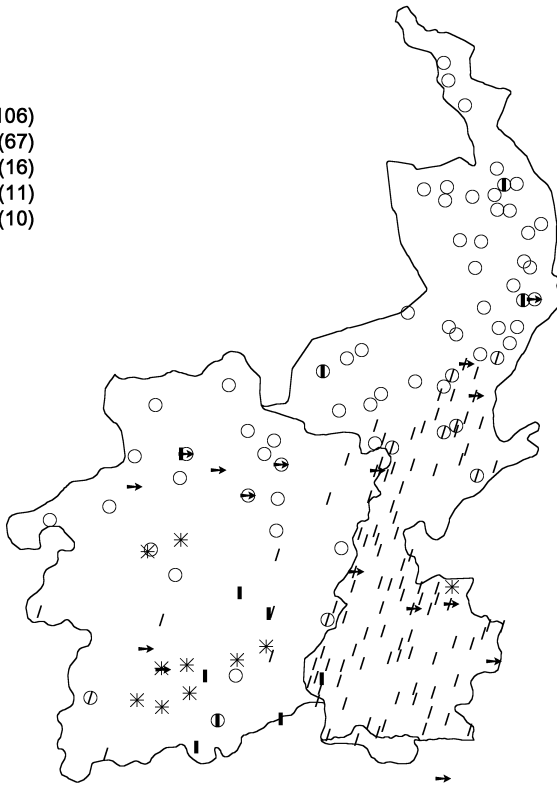
Een kuil graven
Kaart 29

- | dabben (52)
- × graven (38)
- een kuil graven, maken (50)
- een kot graven, maken (12)
- ★ een gat graven, maken (10)
- een luik maken (8)

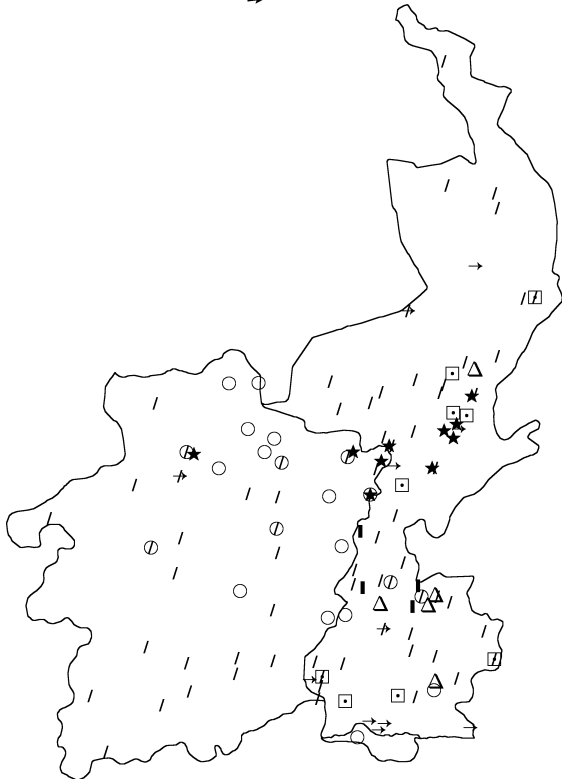
Wroeten
Kaart 30

- / wroetelen (106)
- wroeten (67)
- woelen (16)
- ▮ dabben (11)
- * wroelen (10)

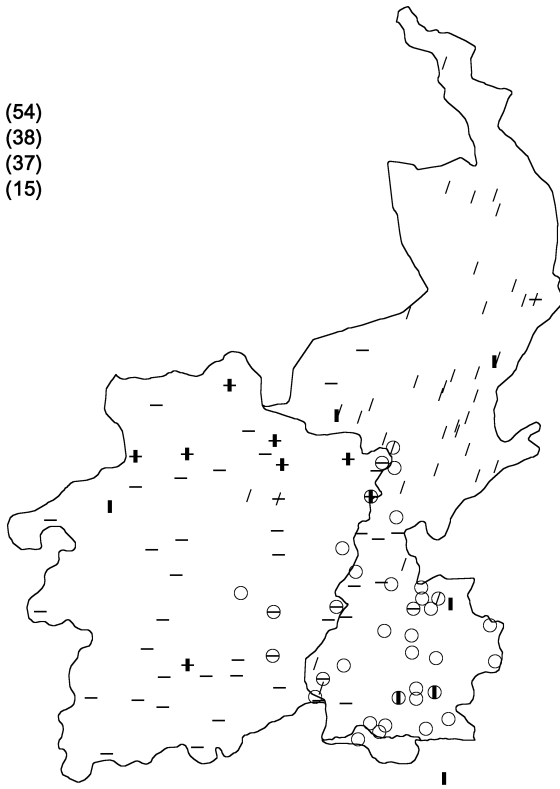
Woelen
Kaart 31

- / woelen (69)
- schravelen (21)
- draaien (11)
- ★ schurgen (10)
- rulsen (9)
- △ winseln (du.) (5)
- ▮ wratselen (4)

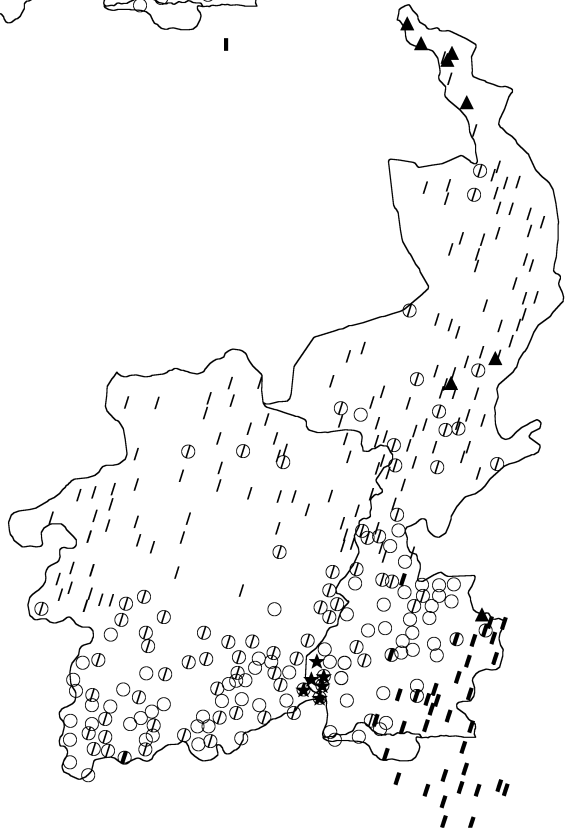
Klieven
Kaart 32

- klieven (54)
- / kloven (38)
- splijten (37)
- ▮ scheiden (15)

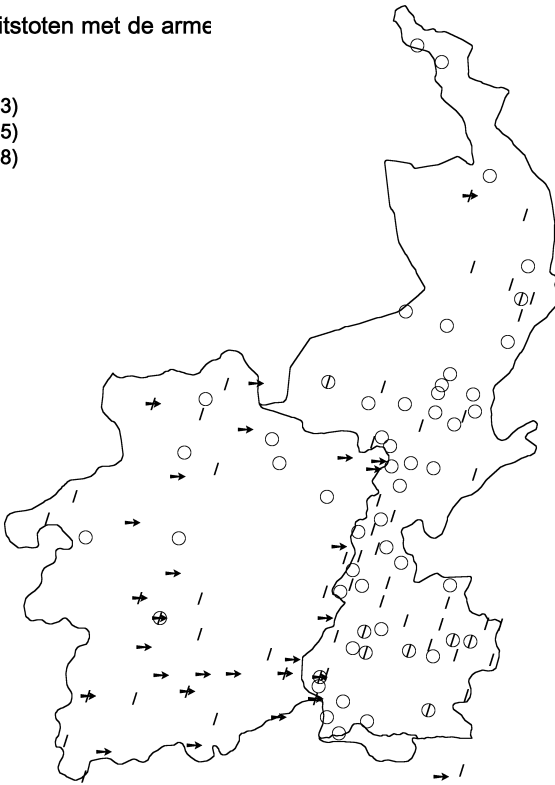
Optillen
Kaart 33

- / (op)heffen (280)
- (op)lichten (180)
- ▮ (op)heven (48)
- ▲ (op)beuren (8)
- ★ (op)lüften (7)

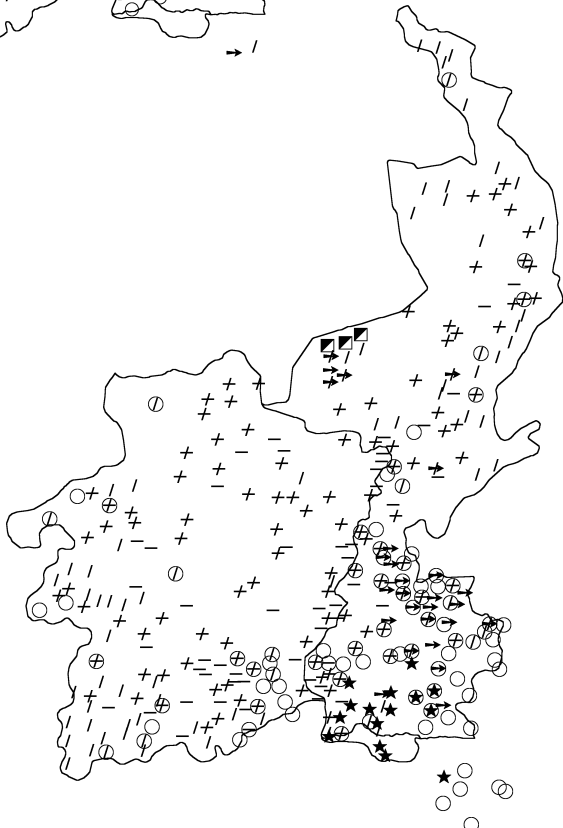
Recht vooruitstoten met de arme
Kaart 34

- / stoten (63)
- stuiken (55)
- duwen (28)

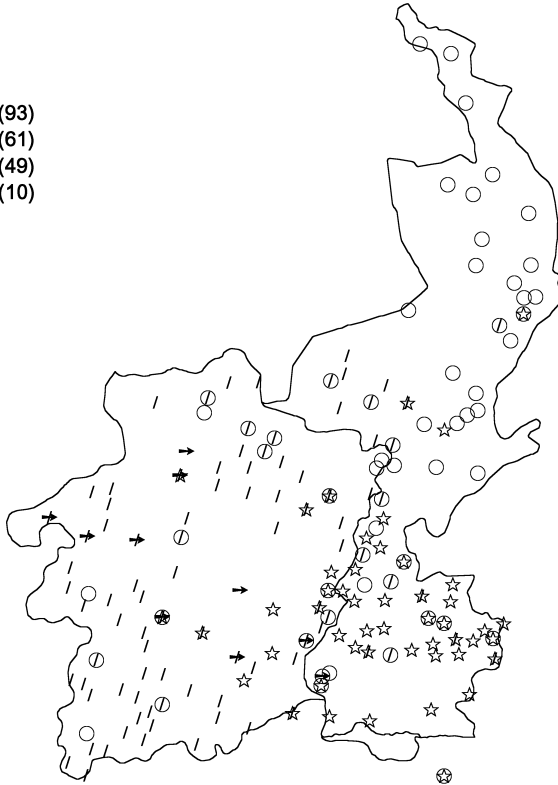
Gooien
Kaart 35

- / smijten (199)
- gooien (163)
- werpen (90)
- guizen (27)
- ★ bruien (15)
- smakken (3)

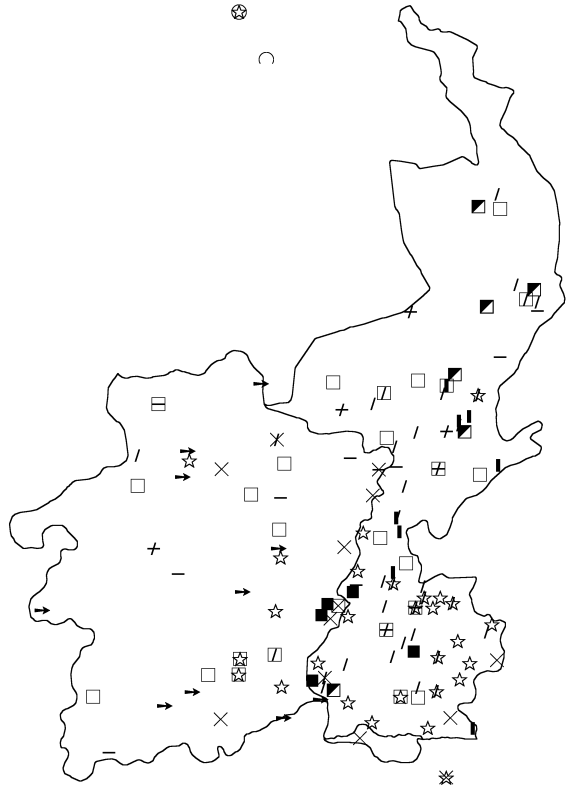
Grijpen
Kaart 36

- / pakken (93)
- grijpen (61)
- ☆ snappen (49)
- scharren (10)

Weggrissen
Kaart 37

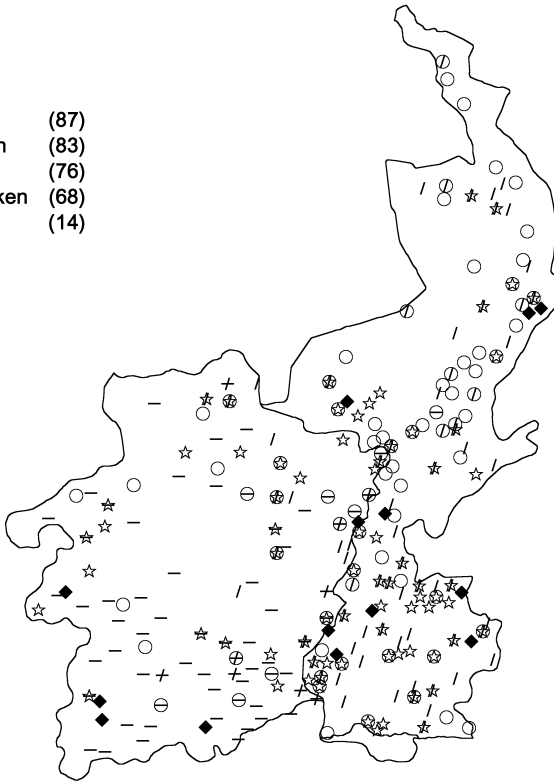
- / (weg)graaien (39)
- ☆ (weg)snappen (33)
- (weg)ritsen (29)
- (weg)grissen (18)
- × (weg)klauwen (14)
- (weg)scharren (11)
- ┆ strietsen (8)
- ▣ (weg)ratsen (6)
- rutschen (5)

Dompelen

Kaart 38

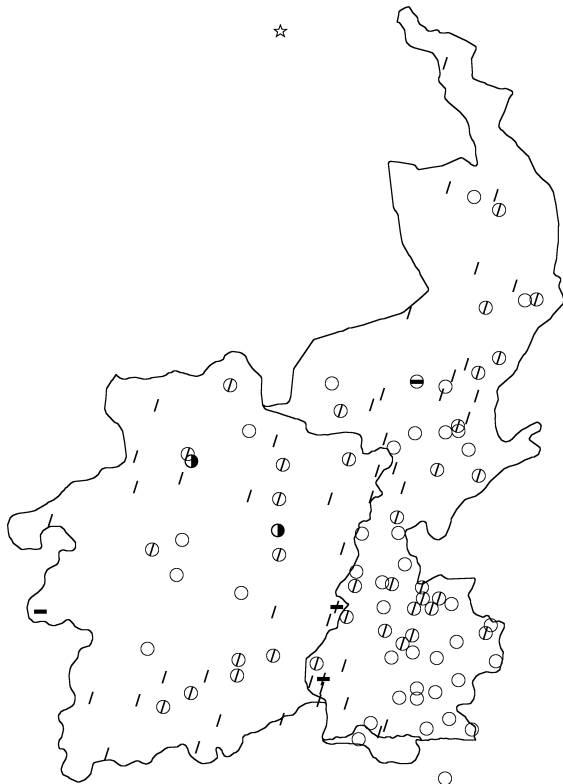
/ (onder)duwen	(87)
○ (onder)dompelen	(83)
☆ (onder)soppen	(76)
- in het water steken	(68)
◆ doppen	(14)

Spuiten

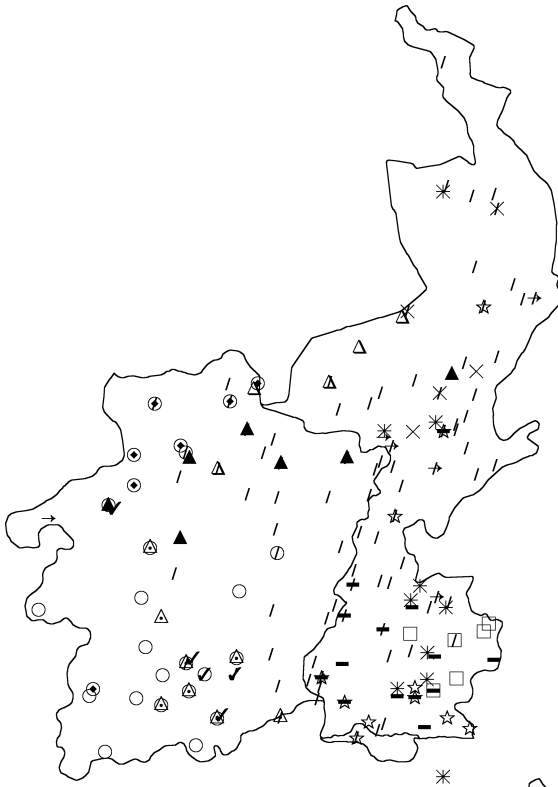
Kaart 39

/ spuiten	(81)
○ spritzen (du.)	(75)
- spruiten	(4)
● pritsen	(2)

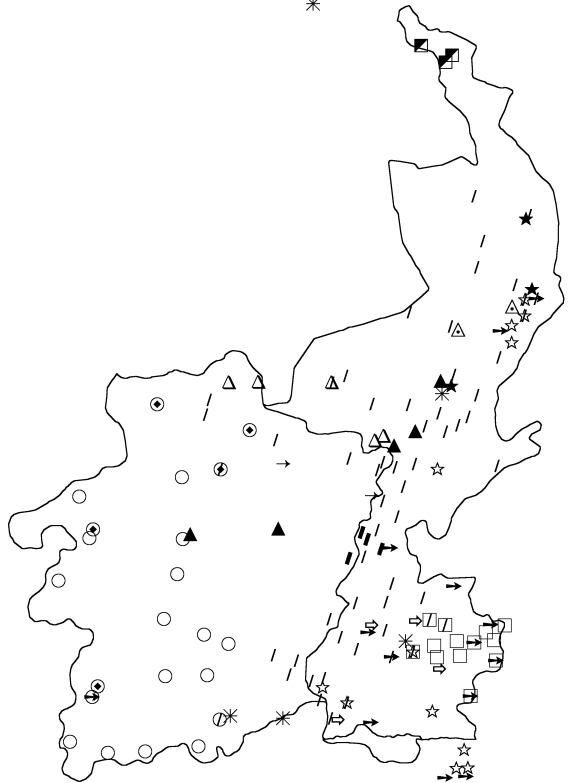
Morsen
Kaart 40

- / knoeien (84)
- ☆ knoddelen (11)
- knutsen (6)
- smodderen (19)
- ⊙ smossen (7)
- strooien (14)
- * slabberen (10)
- × slabben (5)
- △ braddelen (8)
- ▲ bratselen (7)
- △ brassen (5)
- ✓ klatsen (5)
- morsen (7)

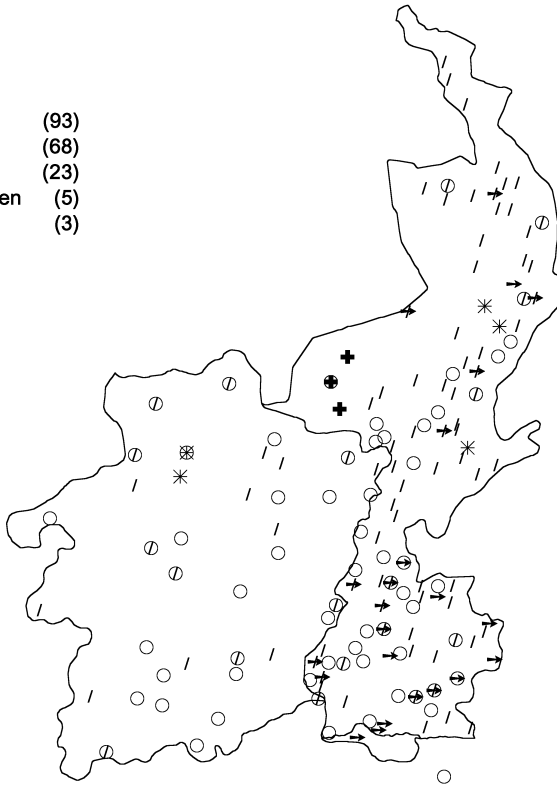
Plassen (met water)
Kaart 41

- / knoeien (58)
- // knoeielen (4)
- ☆ knoddelen (12)
- ★ knodderen (3)
- knutsen (13)
- smodderen (17)
- ⊙ smossen (5)
- plassen (3)
- platsen (14)
- ⇨ pratsen (4)
- △ bratsen (2)
- ▲ bratselen (5)
- △ brassen (5)
- ▣ zouwen (3)
- * pladeren (4)

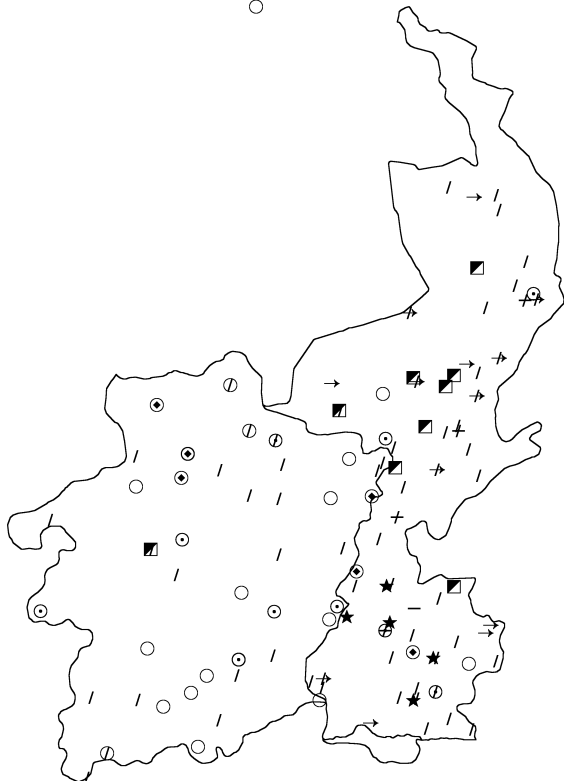
Sprokkelen Kaart 42

- / sprokkelen (93)
- [...] rapen (68)
- zomeren (23)
- * stokken trekken (5)
- ⊕ hout knippen (3)

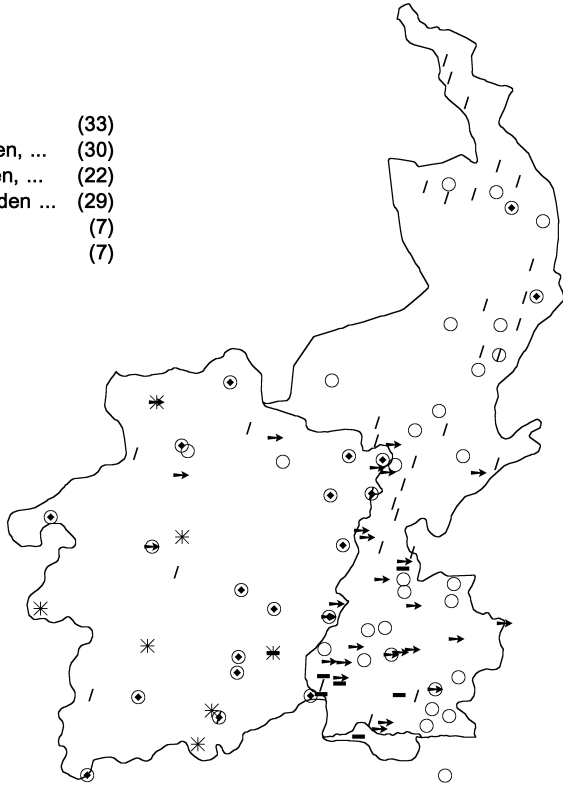
Omarmen Kaart 43

- / omarmen (65)
- omarmvullen (9)
- vastpakken (19)
- ⊙ pakken (11)
- ⊕ ompakken (6)
- omspannen (13)
- spannen (5)
- ★ snappen (6)

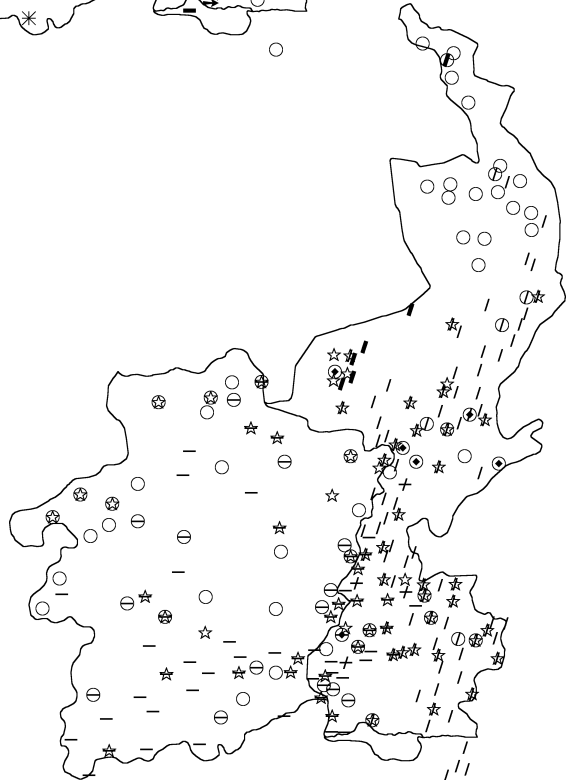
Omhelzen
Kaart 44

- / omhelzen (33)
- om de hals vallen, ... (30)
- ⊙ om de nek vallen, ... (22)
- lief duwen, houden ... (29)
- ▬ duwen (7)
- * vastpakken (7)

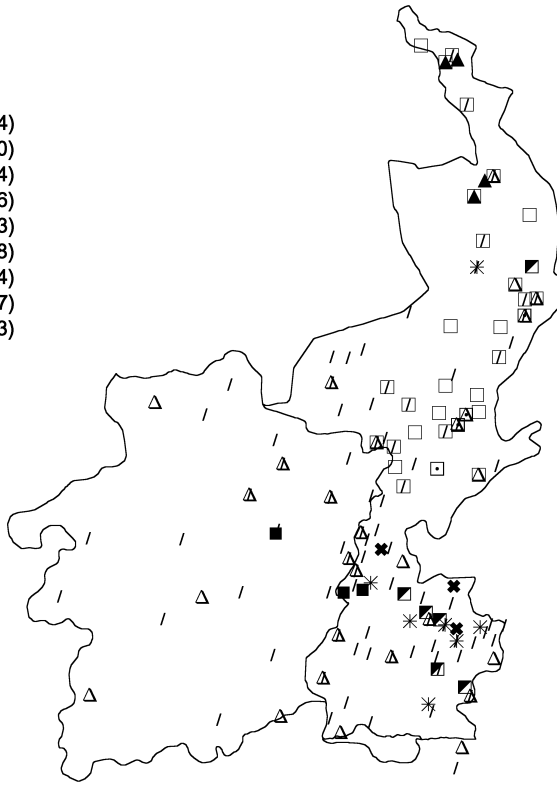
Krabben [1]
Kaart 45a

- krabben (71)
- ⊙ krabbelen (6)
- ▬ krassen (6)
- / kratsen (97)
- kretsen (77)
- ☆ dabben (69)

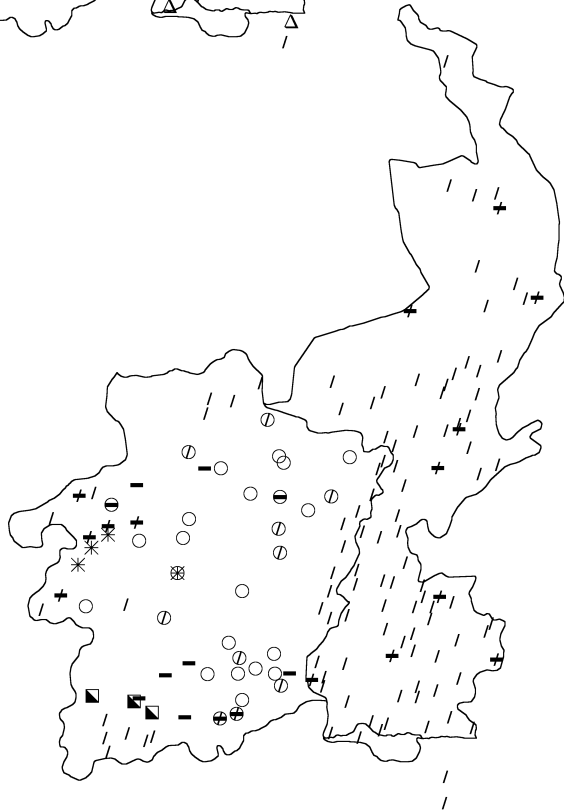
Krabben [2]
Kaart 45b

- / schuren (84)
- schobben (30)
- ◻ schabben (4)
- ▣ schrobben (6)
- schrabben (3)
- △ jeuken (28)
- ▲ jeuksen (4)
- * krauwen (7)
- * klauwen (3)

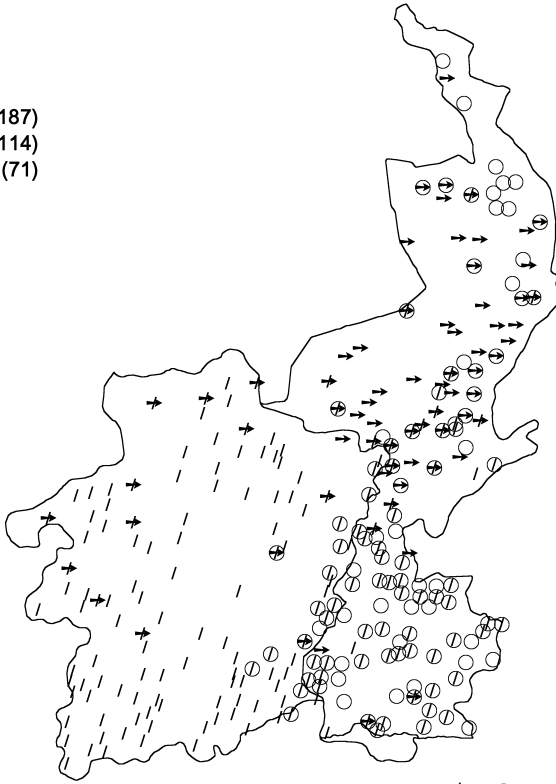
Kietelen
Kaart 46

- / kietelen (125)
- krevelen (31)
- kriebelen (25)
- * kierelen (4)
- ▣ krietelen (3)

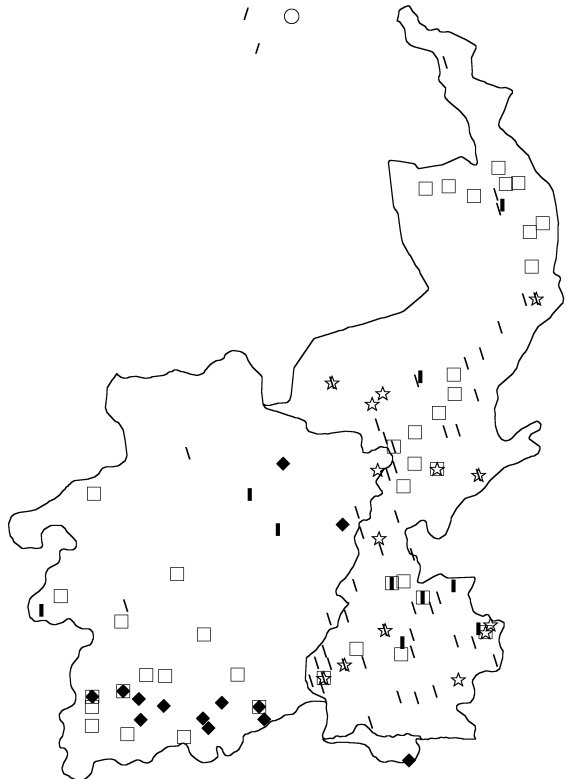
Knijpen
Kaart 47

- / pitsen (187)
- knijpen (114)
- nijpen (71)

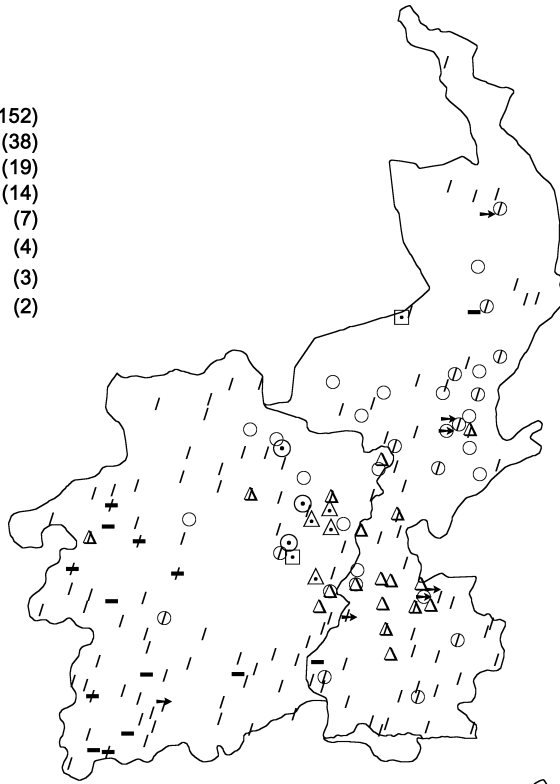
Knellen
Kaart 48

- \ knellen (51)
- duwen (39)
- ☆ klemmen (14)
- ◆ pijn doen (13)
- ┃ wringen (10)

Verfrommelen
Kaart 49

/ (ver)frommelen	(152)
○ (ver)fronselen	(38)
△ (ver)fommelen	(19)
— verkronkelen	(14)
→ (ver)kreukelen	(7)
△ befommelen	(4)
⊙ befronselen	(3)
□ befommelen	(2)

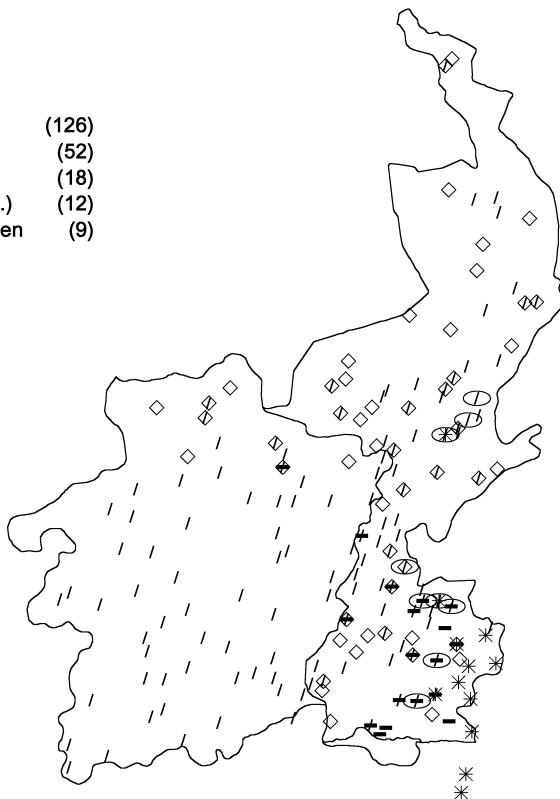
Aanhoudend bepoetelen
Kaart 50

/ (ver)handvullen	(72)
→ (be)knuffelen	(24)
△ (be)fommelen	(11)
▲ frommelen	(3)
▼ friemelen	(4)
■ beduimelen	(5)
* vasthouden	(3)

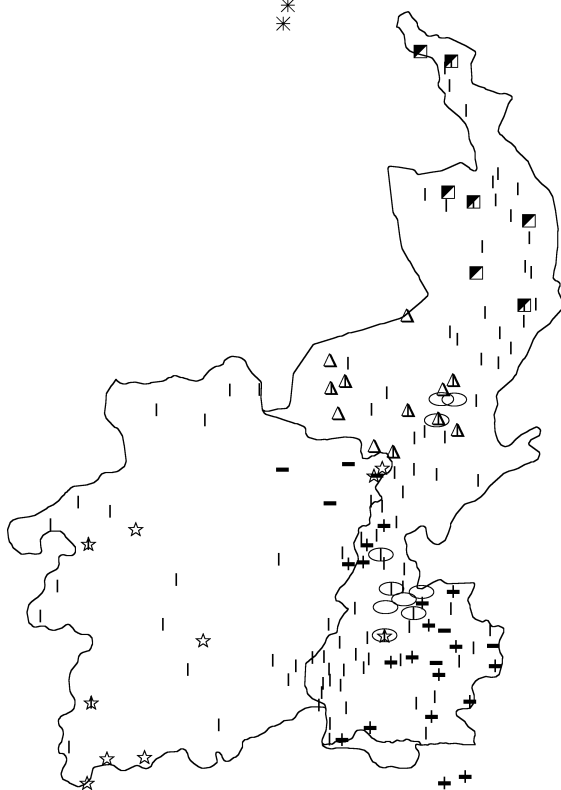
Wandelen
Kaart 51

- / wandelen (126)
- ◇ kuieren (52)
- ▬ trampelen (18)
- * spazieren (du.) (12)
- (zich) vertreden (9)

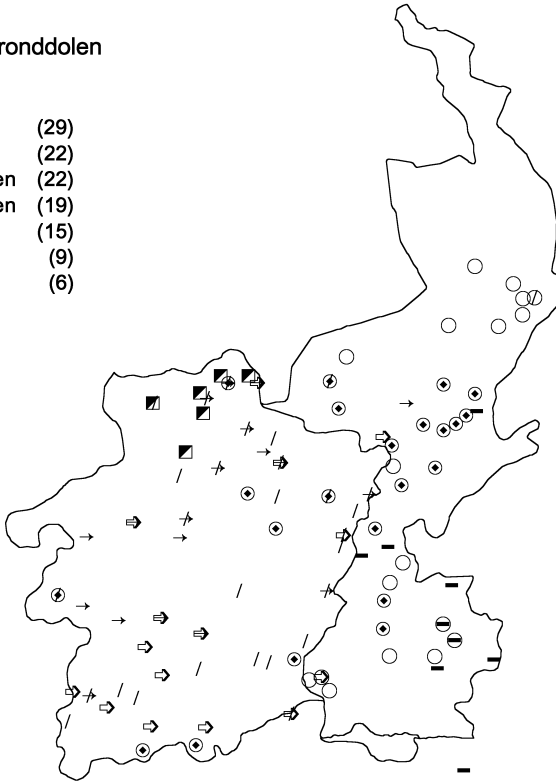
Slenteren
Kaart 52

- | slenteren (125)
- ▬ trampelen (25)
- △ banzelen (12)
- klenderen (10)
- ☆ taffelen (10)
- schoepen (7)

Rondslechteren, ronnolen
Kaart 53

/ rondlopen	(29)
→ (rond)dolen	(22)
⊙ (rond)zwaddereren	(22)
○ (rond)zwabberen	(19)
⇒ (rond)dwalen	(15)
— trampelen	(9)
■ (rond)rakken	(6)

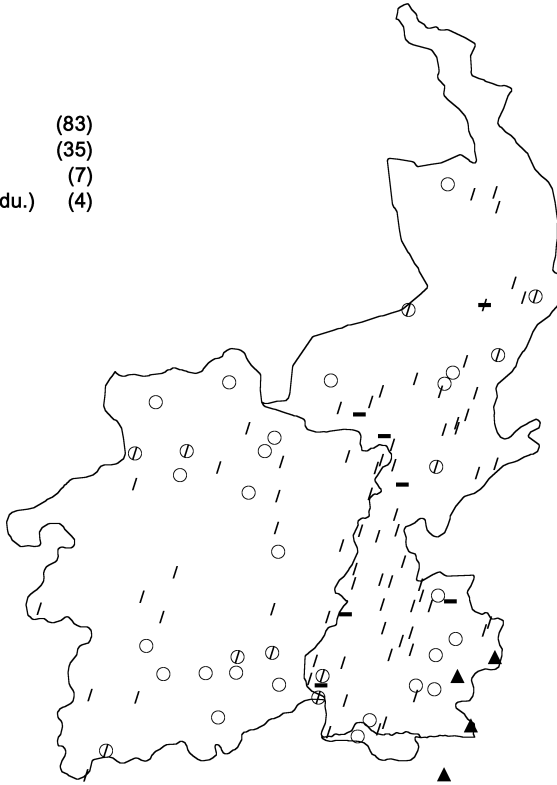
Verdacht rondlopen
Kaart 54

/ (rond)sluipen	(46)
○ (rond)schuimen	(11)
■ schoepen	(7)

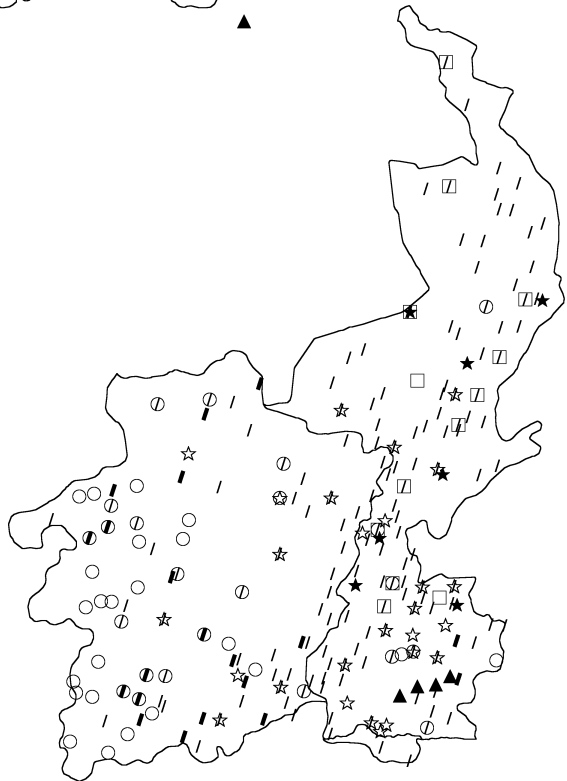
Sluipen
Kaart 55

- / sluipen (83)
- kruipen (35)
- gluipen (7)
- ▲ schleichen (du.) (4)

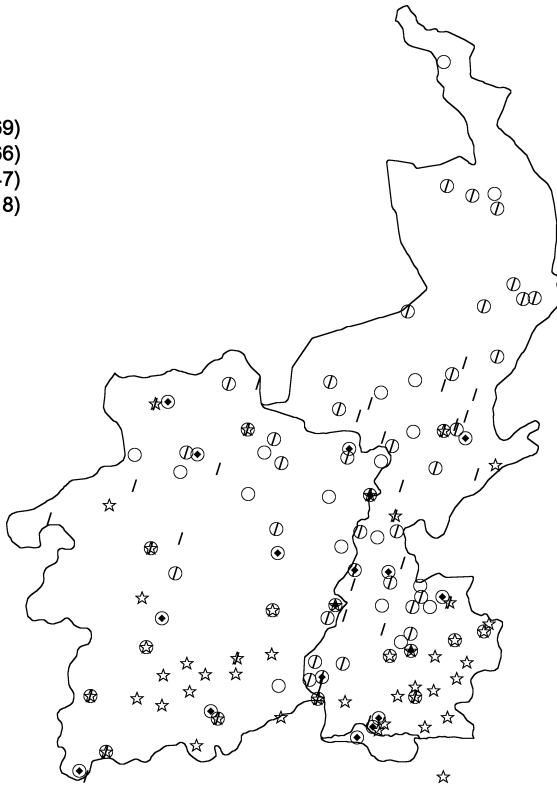
Op de loop gaan
Kaart 56

- / op de loop gaan (149)
- // op loop gaan (20)
- lopen gaan (38)
- ☆ bijzen (27)
- ★ biezen pakken (7)
- ertussenuit gaan (13)
- ▲ stropen gaan (4)

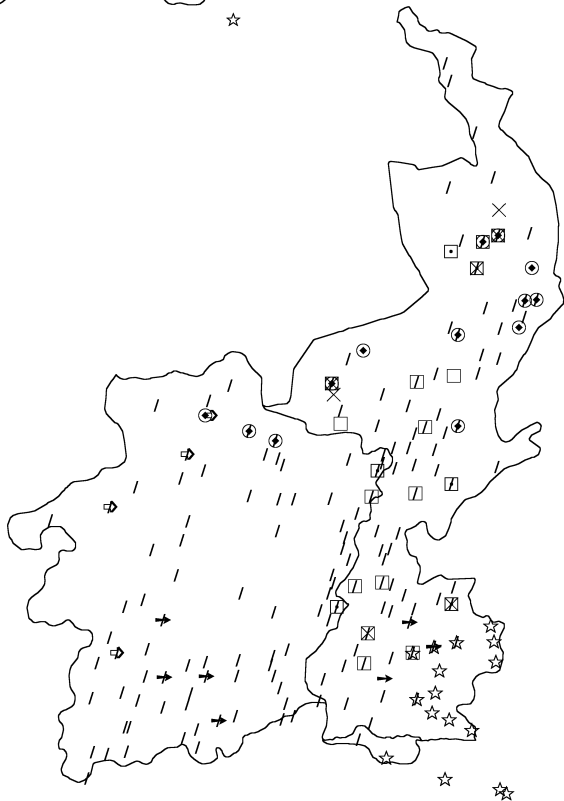
Verdwenen
Kaart 57

- / foetsie (69)
- weg (66)
- ☆ vort (47)
- ⊙ eweg (18)

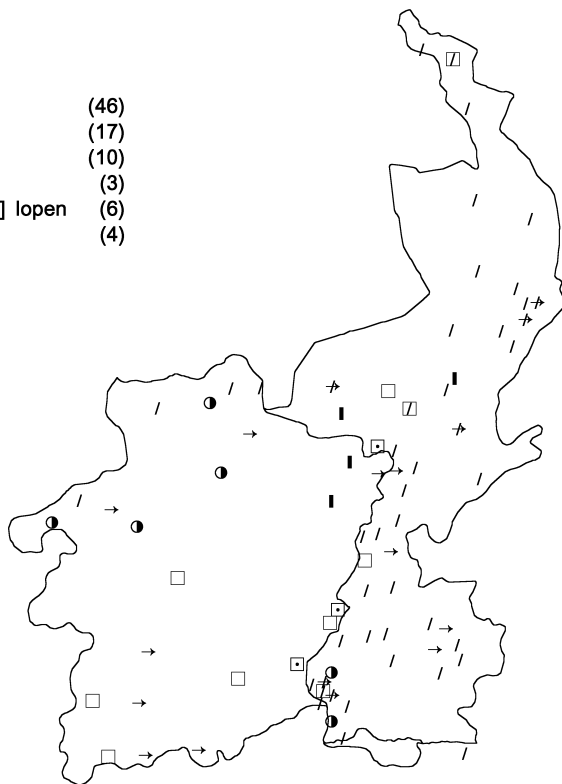
Zich haasten
Kaart 58

- / zich spoeden (157)
- ☆ zich touwen (16)
- ⊙ zich haasten (13)
- zich presseren (<fr.) (7)
- voortmaken (9)
- vooruitmaken (11)
- × opschieten (7)
- ⇒ avanceren (<fr.) (4)

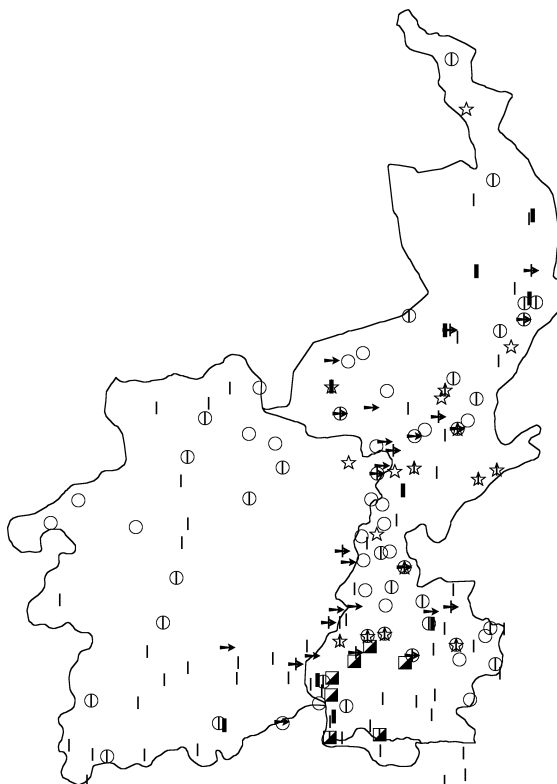
Ijsberen
Kaart 59

- / dreutelen (46)
- ijsberen (17)
- gejaagd lopen (10)
- ▣ jagen (3)
- zenuwachtig [...] lopen (6)
- ┆ trippelen (4)

Waggelen
Kaart 60

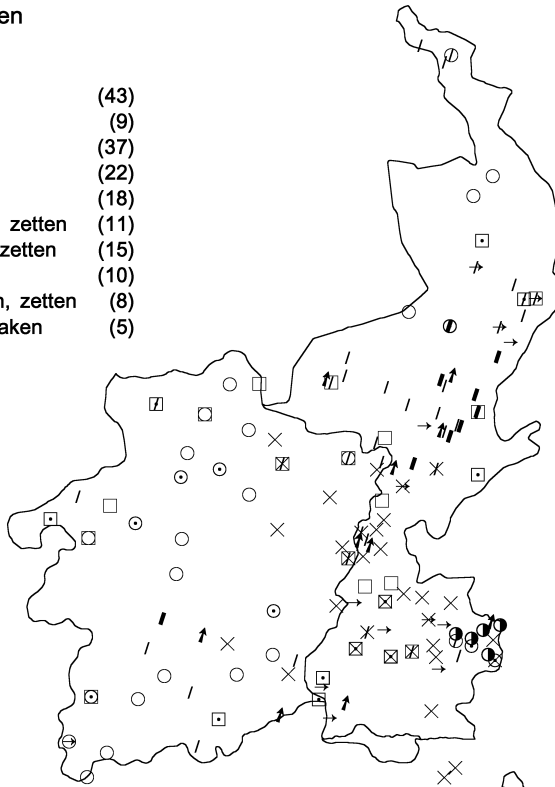
- ┆ waggelen (105)
- ┆ wankelen (10)
- strompelen (60)
- ☆ strampelen (17)
- dazelen (27)
- ▣ sjachelen (8)

Met grote stappen lopen

Kaart 61

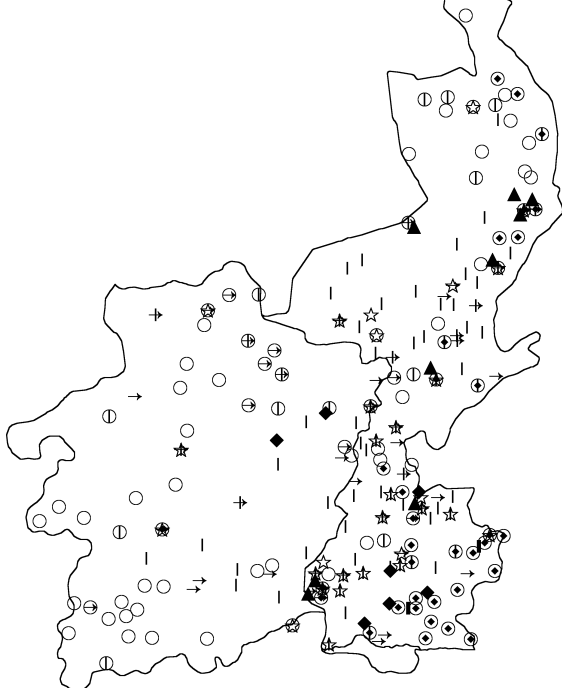
/ (wijd) treden	(43)
▤ (wijd) doortreden	(9)
× (wijd) greiden	(37)
○ schrijden	(22)
□ stappen	(18)
▣ grote stappen maken, zetten	(11)
→ grote passen maken, zetten	(15)
↑ grote treden maken	(10)
⊙ grote schreden maken, zetten	(8)
● grote schritte (du.) maken	(5)

Schrede

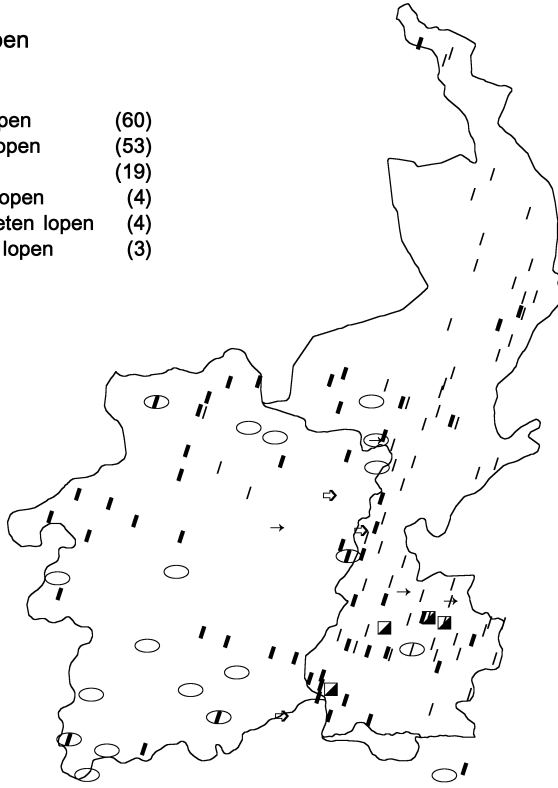
Kaart 62

○ schrede	(71)
⊙ schritt (du.)	(34)
trede	(93)
▤ tritt (du.)	(2)
→ stap	(50)
☆ pas	(33)
▲ loop	(9)
◆ greid	(7)

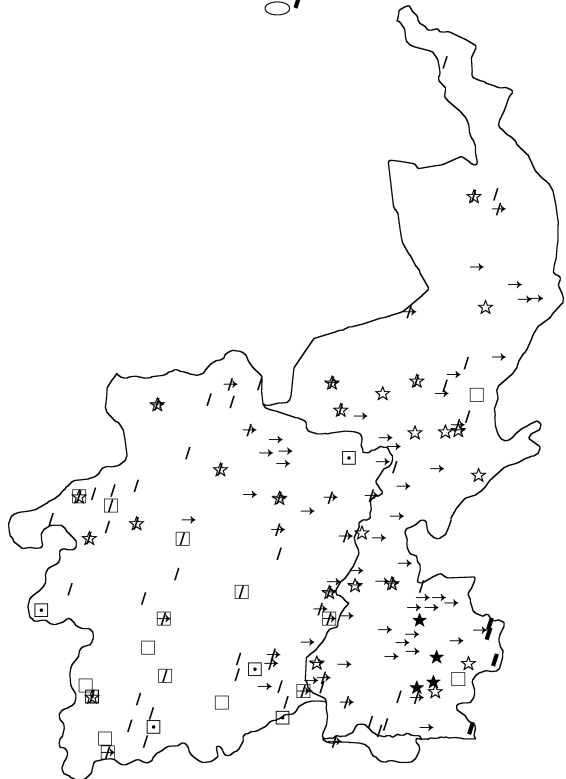
Op de tenen lopen
Kaart 63

- / op de tenen lopen (60)
- // op zijn tenen lopen (53)
- trippelen (19)
- op de toppen lopen (4)
- op zijn voorvoeten lopen (4)
- ⇒ op zijn toppen lopen (3)

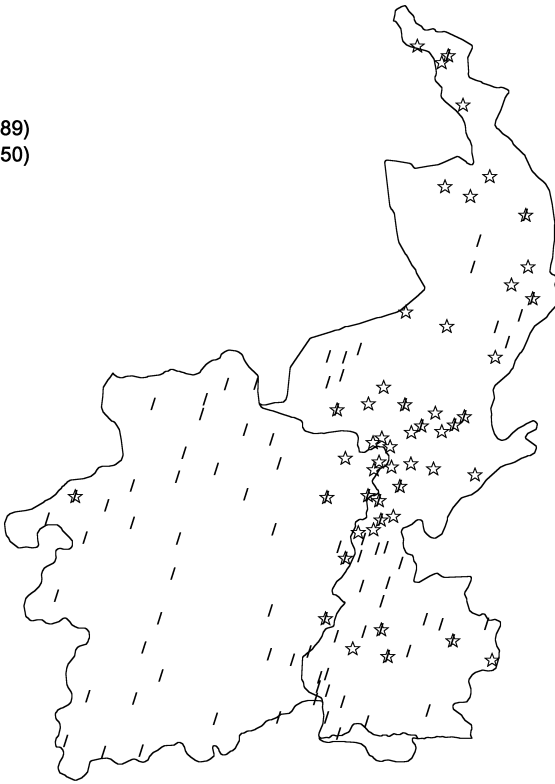
Achteruitgaan
Kaart 64

- wijken (en ss.) (77)
- / achteruitgaan (71)
- ☆ teruggaan (24)
- terugtrekken (16)
- ▣ achteruittrekken (6)
- // hinteraus (du.) gaan (4)
- ★ terug opgaan (5)

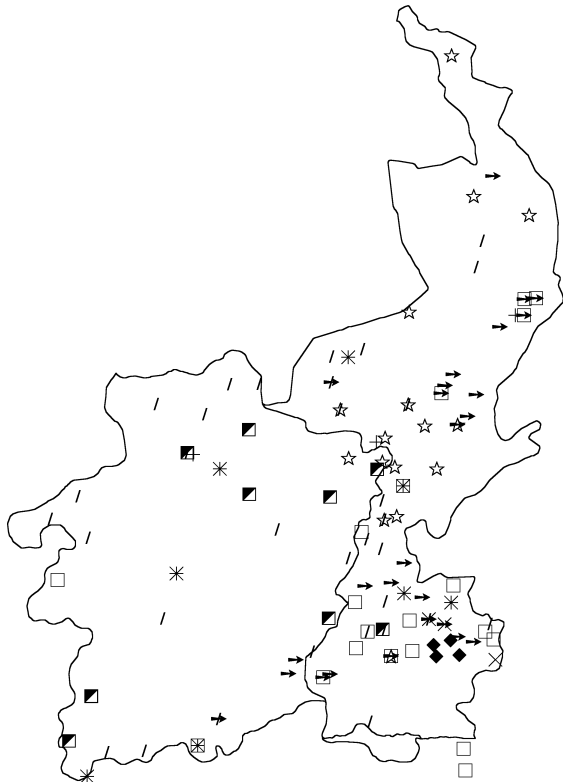
Waden
Kaart 65

- / baden (89)
- ☆ waden (50)

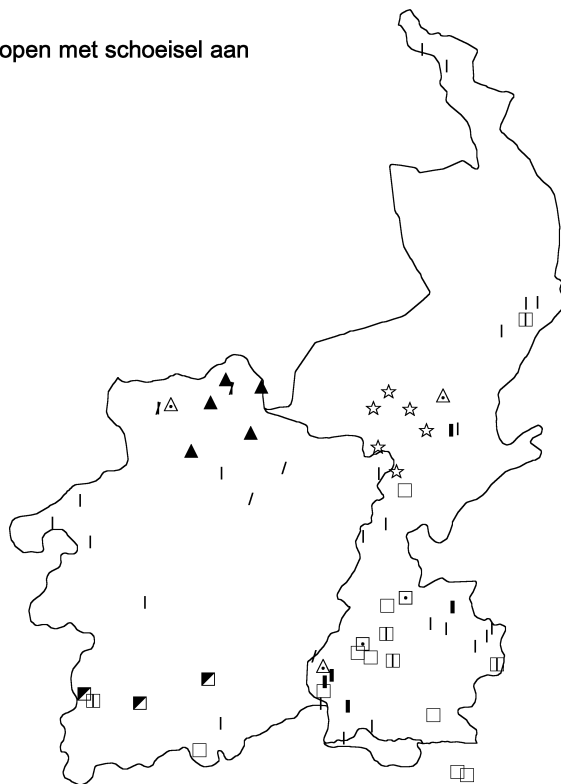
Pootjebaden
Kaart 66

- pootjebaden (26)
- / baden (32)
- ☆ waden (16)
- platsen (22)
- pletsen (9)
- * plenzen (8)
- × planzen (3)
- + plonzen (3)
- ◆ kneipen (4)

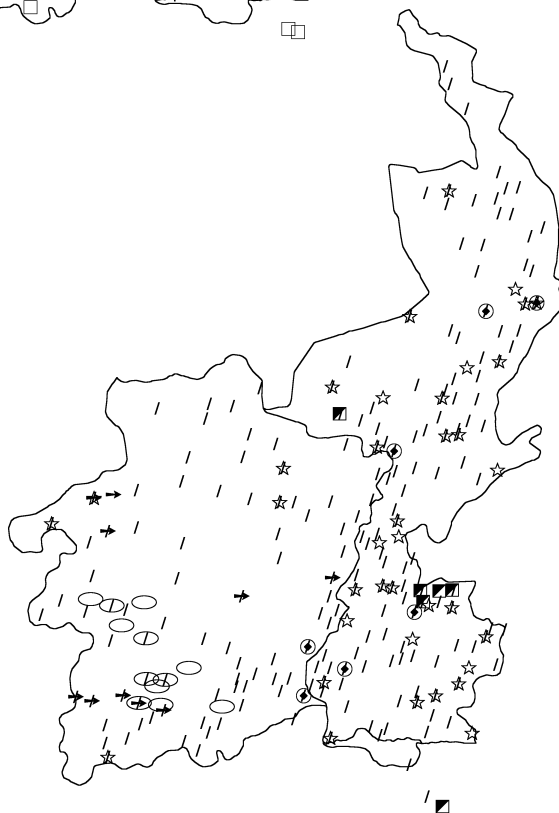
Door het water lopen met schoeisel aan
Kaart 67

- | dabberen (30)
- ▬ dabbelen (5)
- / baden (5)
- ☆ waden (6)
- platsen (14)
- ▣ pletsen (3)
- ◻ plotsen (2)
- △ klotsen (3)
- ▲ klossen (5)

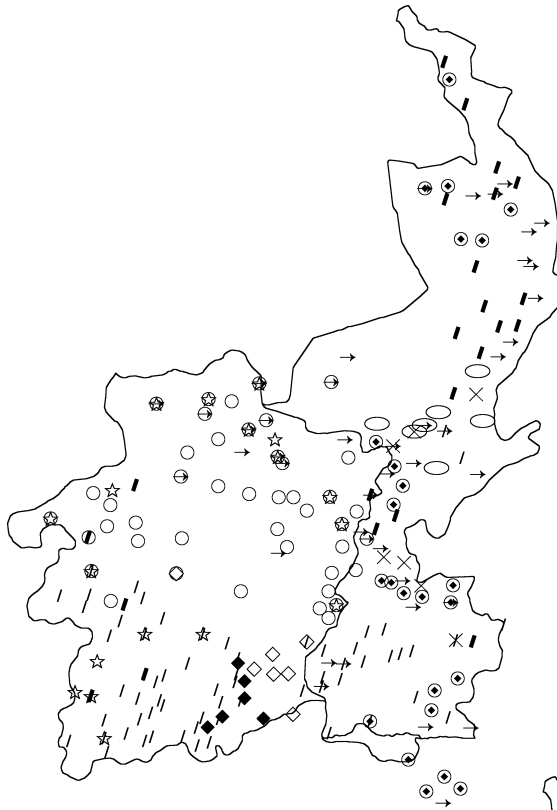
Hinken
Kaart 68

- / hinken (204)
- ☆ hinkelen (37)
- spanken (12)
- manken (10)
- ⊙ hompelen (7)
- ▣ huppelen (6)

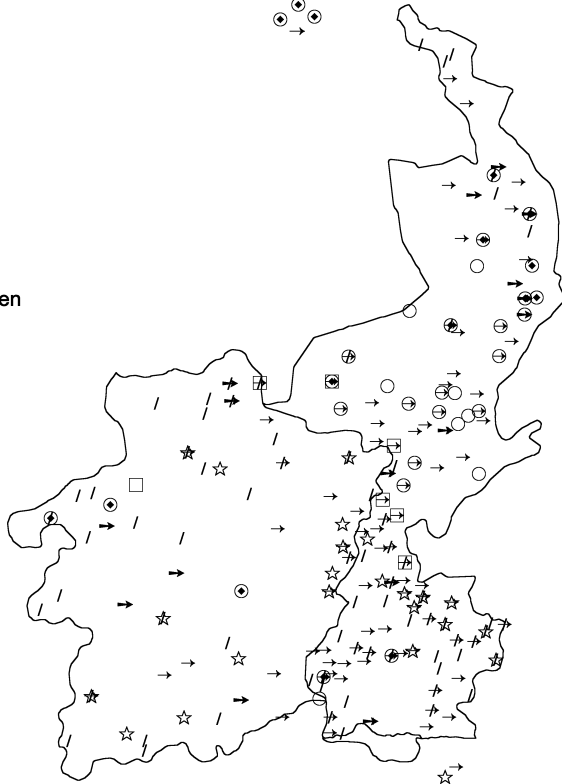
Klauteren Kaart 69

- / kledderen (64)
- klefferen (44)
- klimmen (43)
- ⊙ klaveren (24)
- ◆ kleveren (6)
- ▨ klauteren (23)
- ◇ kletteren (7)
- ☆ kruipen (18)
- kravelen (7)
- × schravelen (7)

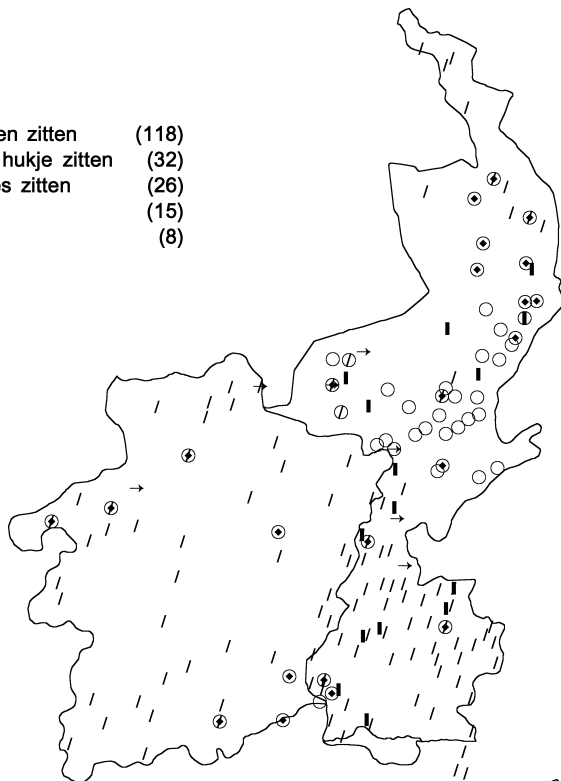
Hurken Kaart 70

- (zich) hukken
- (zich) hurken
- / op de (zijn) hukken gaan zitten
- ☆ zich op de (zijn) hukken zetten
- op een/het (zijn) hukje gaan zitten
- ⊙ op de (zijn) hukjes gaan zitten
- op de (zijn) huk gaan zitten

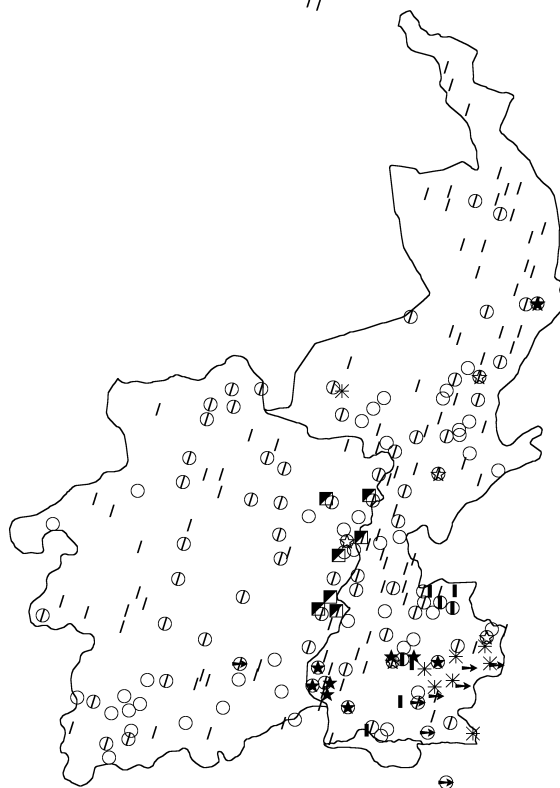
Gehurkt zitten
Kaart 71

- / op de (zijn) hukken zitten (118)
- op een/het (zijn) hukje zitten (32)
- ⊙ op de (zijn) hukjes zitten (26)
- ┆ hukje zitten (15)
- op zijn huk zitten (8)

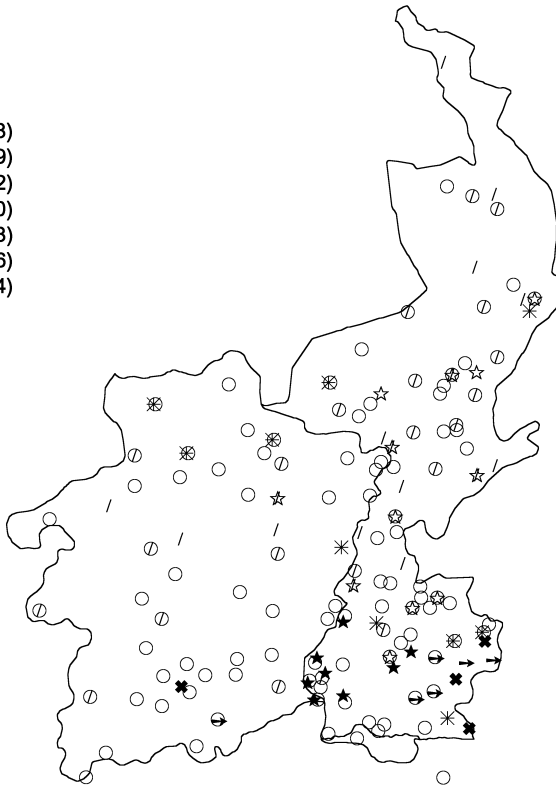
Schoppen
Kaart 72

- / schoppen (154)
- stampen (117)
- ★ trampen (9)
- ┆ lappen (8)
- stoten (8)
- * treden (8)
- lepsen (7)
- ☆ trappen (6)

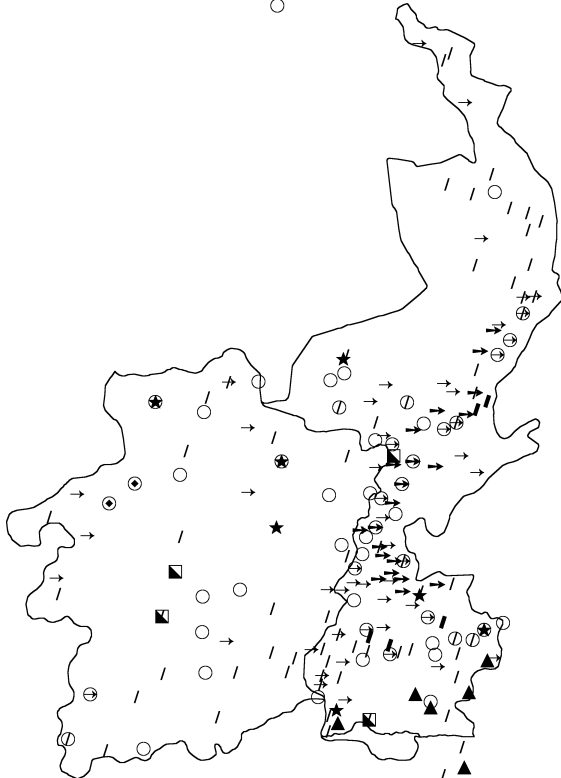
Schop
Kaart 73

- stamp (108)
- / schop (39)
- ☆ trap (12)
- * tree (10)
- ★ tramp (8)
- stoot (6)
- ✱ tritt (du.) (4)

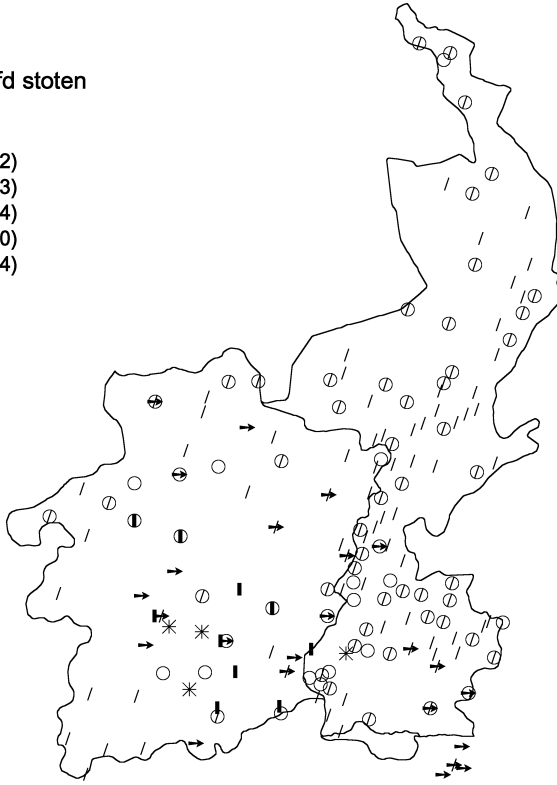
Schokschouderen
Kaart 74

- schokschouderen (53)
- schikschouderen (21)
- / de schouderen optrekken (69)
- de schouderen ophalen (50)
- ⊙ schouderen omhooghalen (2)
- ∟ de schouderen trekken (5)
- ★ met de schouderen trekken (7)
- ▲ aan de schouderen trekken (6)
- schouder trekken (4)

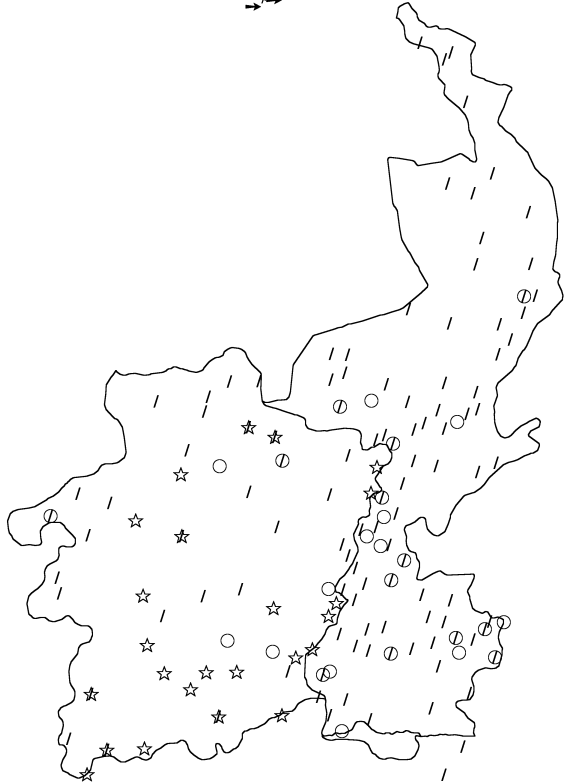
(Met) Het hoofd stoten
Kaart 75

- / botsen (122)
- stoten (73)
- knotsen (24)
- tokken (10)
- * houwen (4)

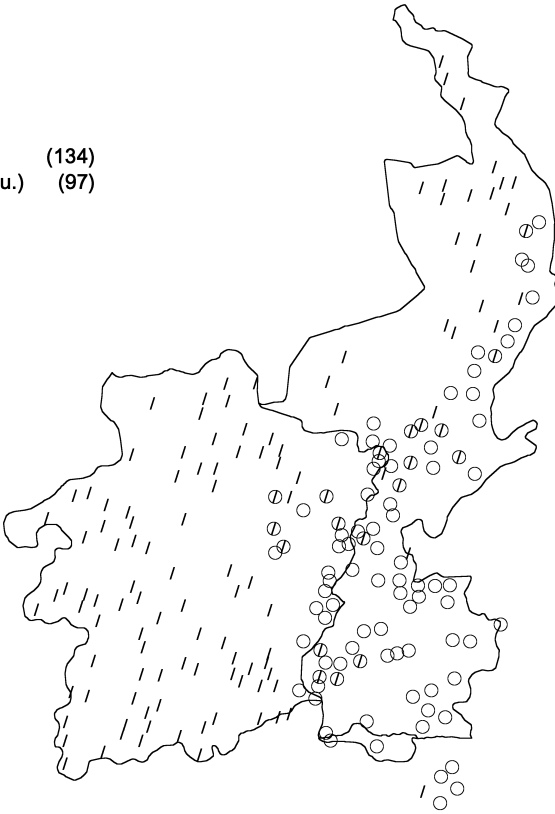
Lichaamskracht
Kaart 76

- / macht (111)
- kracht (26)
- ☆ fors (24)

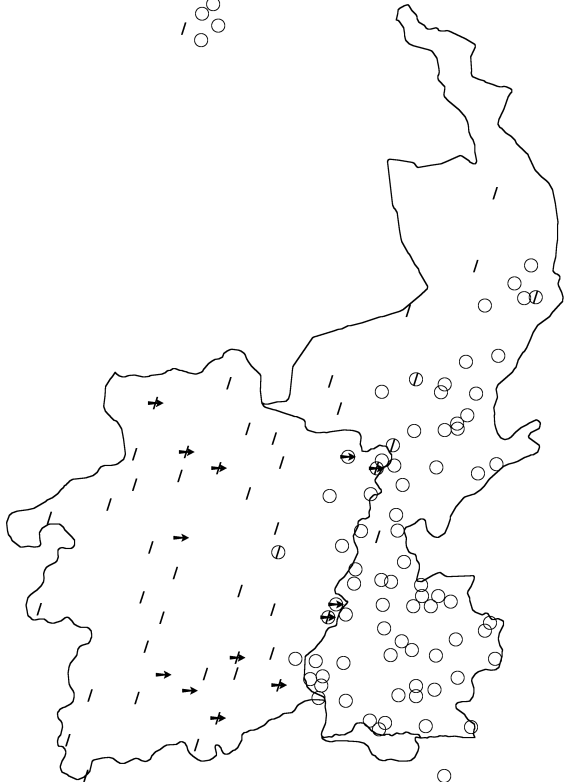
**Ziek
Kaart 77**

- / ziek (134)
- krank (du.) (97)

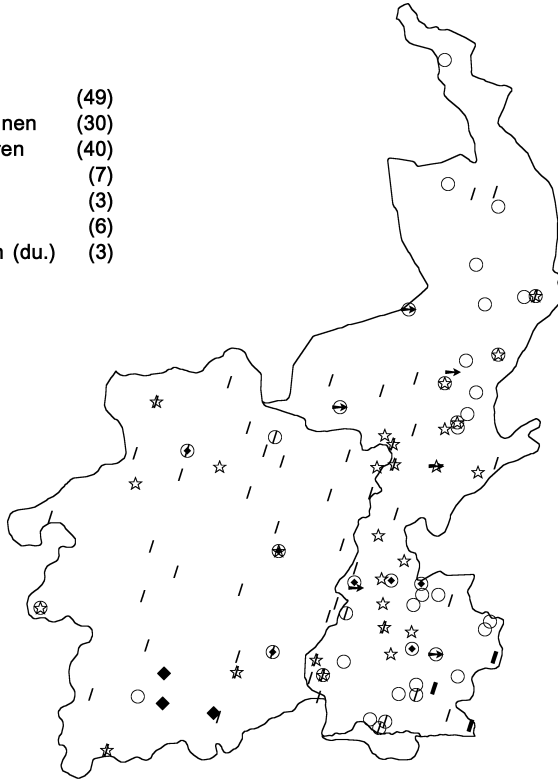
**Ziekelijk
Kaart 78**

- krankelijk (76)
- / ziekelijk (45)
- sukkelachtig (13)

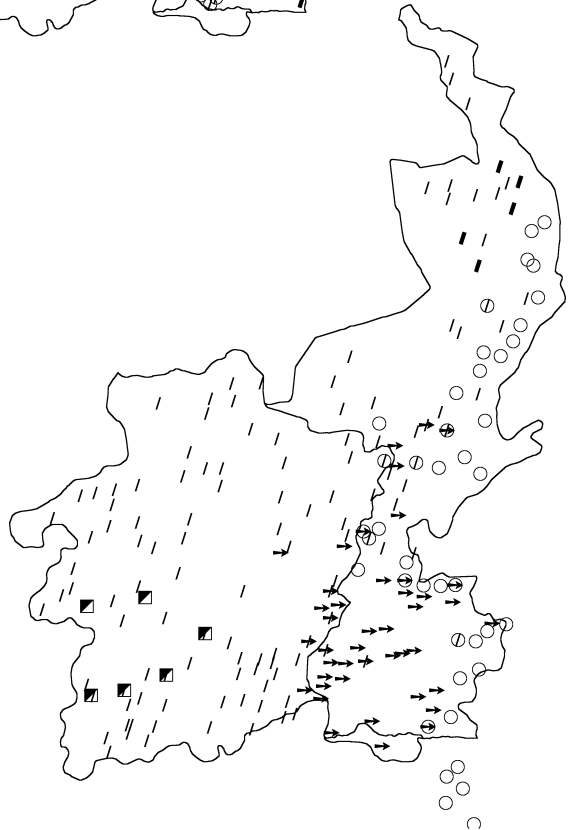
Wegkwijnen
Kaart 79

- / achteruitgaan (49)
- ☆ (weg-, vort)kwijnen (30)
- (weg-, vort-)teren (40)
- ⊙ uitteren (7)
- ◆ uittreuren (3)
- kwelen (6)
- ∕ hinteraush gahn (du.) (3)

Ziekte
Kaart 80

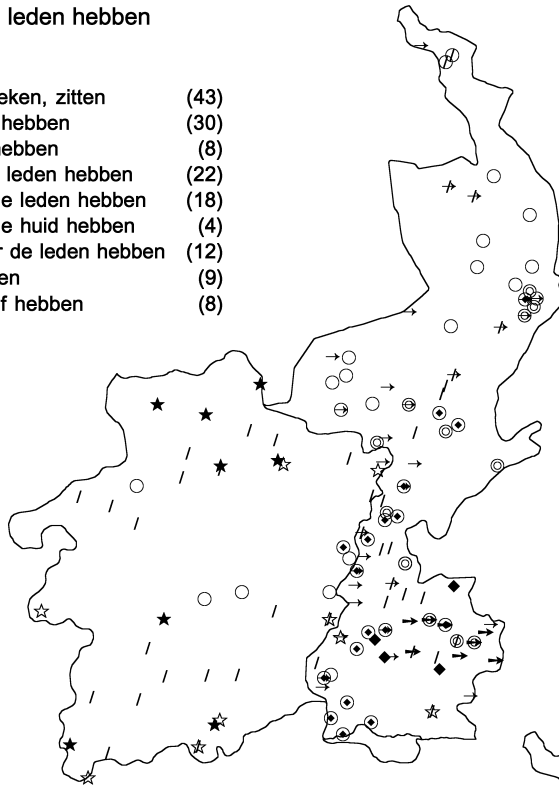
- / ziekte (122)
- ∕ ziek (5)
- krankte (43)
- krankheid (42)
- zieksijn, het - (6)

Een ziekte onder de leden hebben

Kaart 81

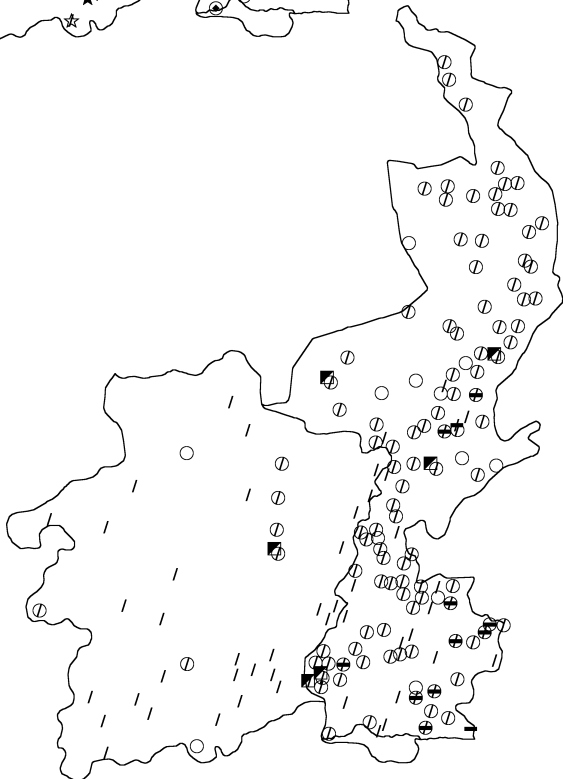
/ in geen goed vel steken, zitten	(43)
→ iets onder de leden hebben	(30)
→ iets onder de huid hebben	(8)
○ een ziekte onder de leden hebben	(22)
⊙ een krankte onder de leden hebben	(18)
◆ een krankte onder de huid hebben	(4)
⊙ een krankheid onder de leden hebben	(12)
☆ iets op het lijf hebben	(9)
★ een ziekte op het lijf hebben	(8)

Mankeren

Kaart 82

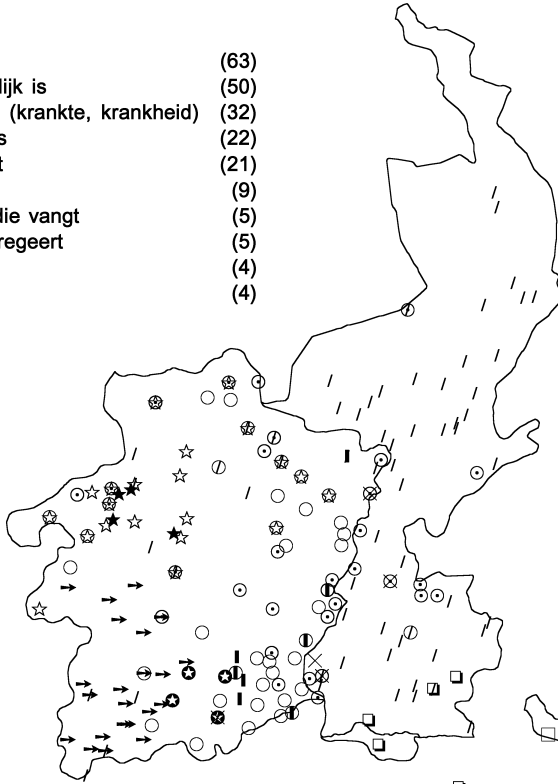
/ mankeren	(154)
○ schelen	(117)
▬ fehlen (du.)	(12)
■ hebben	(6)

Epidemie

Kaart 83

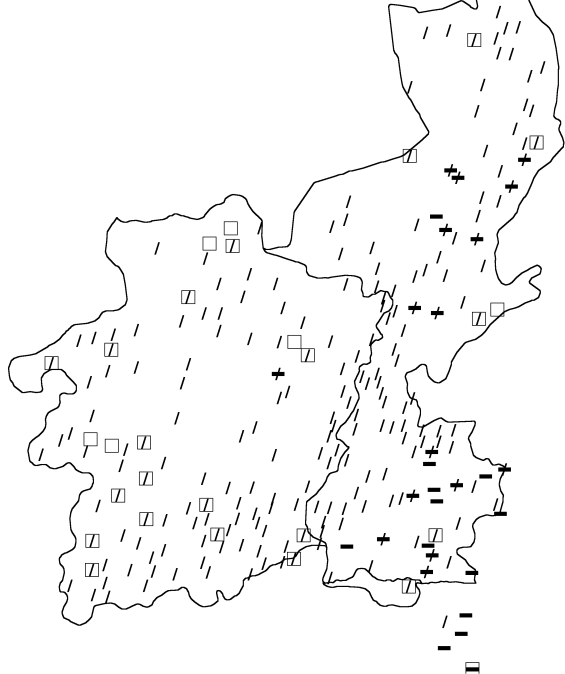
- / epidemie (63)
- ziekte die besmettelijk is (50)
- ⊙ besmettelijke ziekte (krankte, krankheid) (32)
- ziekte die aanhalig is (22)
- ☆ ziekte die voortgaat (21)
- ┃ ziekte die smet (9)
- krankte, krankheid die vangt (5)
- × ziekte, krankte die regeert (5)
- ★ ziekte die overgaat (4)
- ⊗ ziekte die rondgaat (4)

Bleek

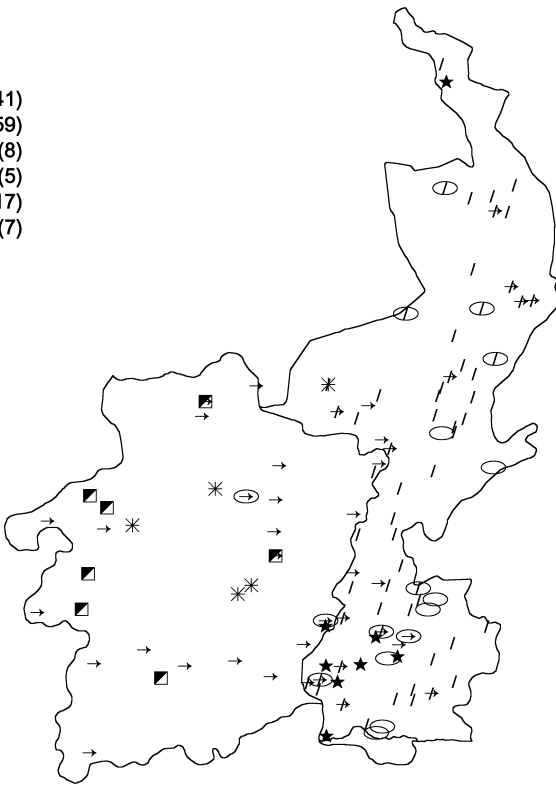
Kaart 84

- / bleek (220)
- blass (du.) (29)
- wit (29)

Flets
Kaart 85

- flets (41)
- / pips (59)
- ★ kwips (8)
- * snips (5)
- vaal (17)
- flauw (7)

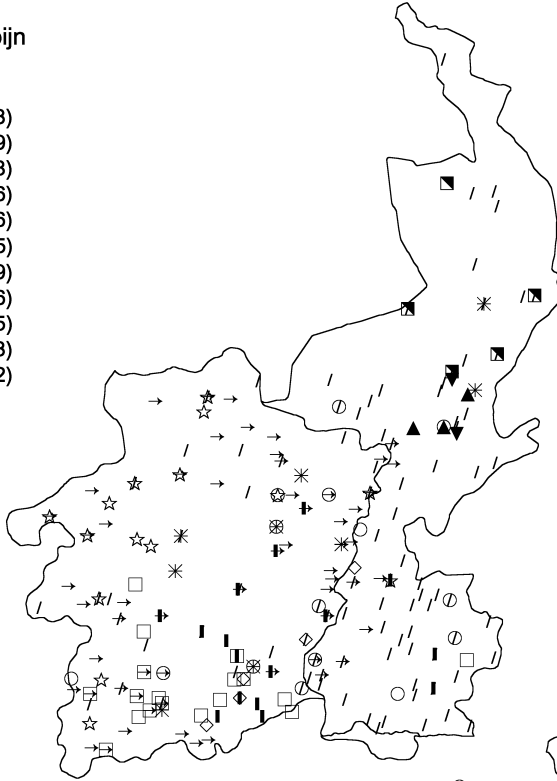
Pijn
Kaart 86

- / pijn (295)
- wee (32)
- zeer (6)

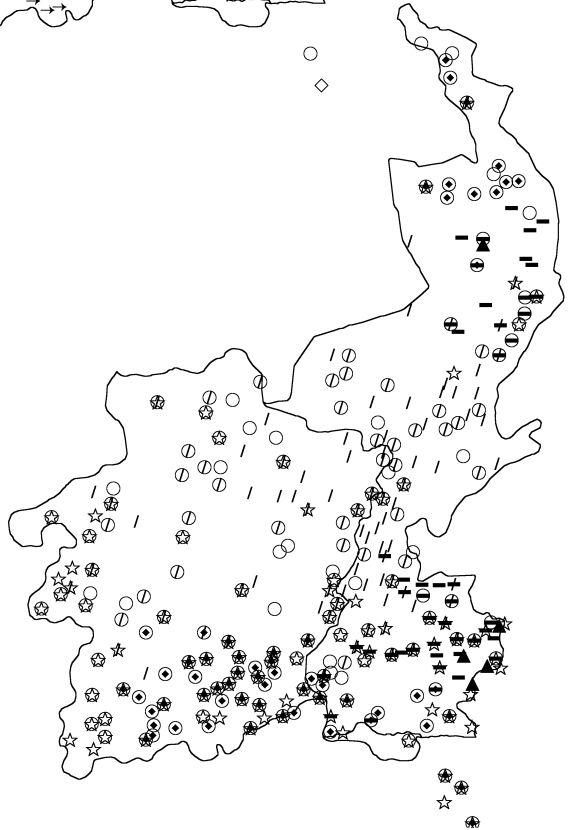
Kreunen van de pijn
Kaart 87

- / kernen (93)
- kreunen (59)
- keken (18)
- ▮ jammeren (16)
- kuimen (16)
- ☆ schreeuwen (15)
- * lamenteren (9)
- ◇ krimpen (6)
- ▣ te keer gaan (5)
- ▲ kermelieten (3)
- ▼ kermenieten (2)

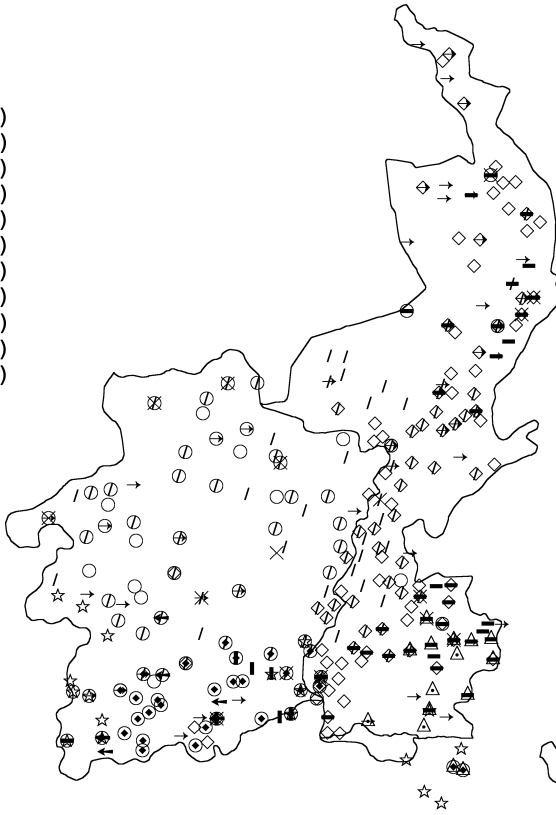
Bibberen
Kaart 88

- bibberen (119)
- / rijderen (118)
- ☆ beven (100)
- ⊙ bibbelen (63)
- razelen (47)
- ▲ sidderen (5)

Huiveren Kaart 89

/ rijderen	(103)
◇ schuiveren	(99)
○ bibberen	(57)
→ huiveren	(51)
▬ razelen	(40)
⊙ bibbelen	(30)
☆ beven	(18)
× rillen	(16)
△ schudderen	(15)
← rijzelen	(6)
▬ schuieren	(6)

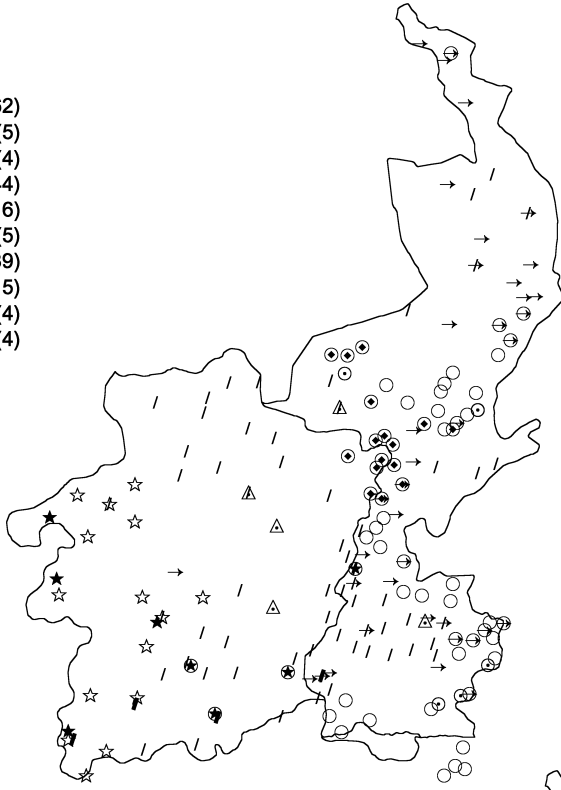
Huivering Kaart 90

◇ schuivering	(58)
◆ schuiver	(22)
◇ schuiverij	(6)
× rilling	(18)
→ huivering	(14)
△ schudder	(10)
△ schuddering	(4)
○ bibber	(7)
▬ rijdering	(6)
▬ razel	(3)
→ razeling	(3)

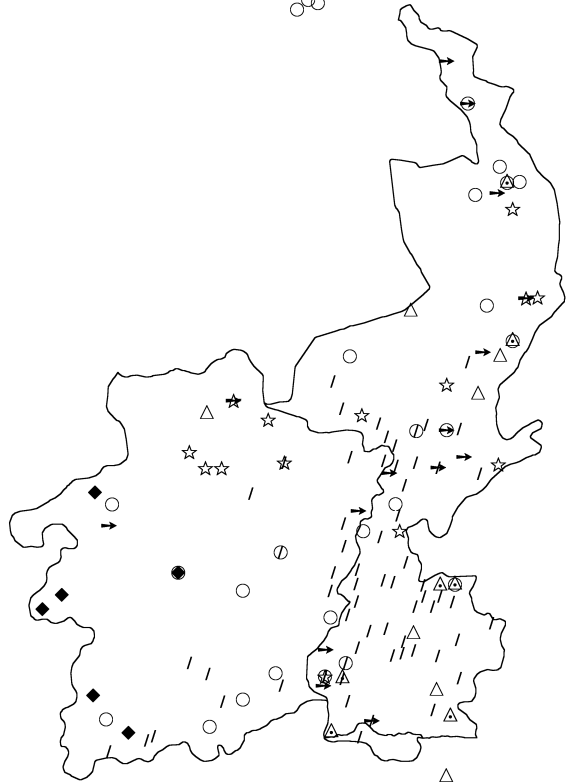
Kippenvel
Kaart 91

- / hennenvel (62)
- △ hennenhuid (5)
- ▮ hennenvlees (4)
- hoendervel (44)
- ⊙ hoenderenvel (16)
- ⊙ hoenderhuid (5)
- kippenvel (39)
- ☆ kiekenvel (15)
- ★ kiekenvlees (4)
- ⊗ kuikenvlees (4)

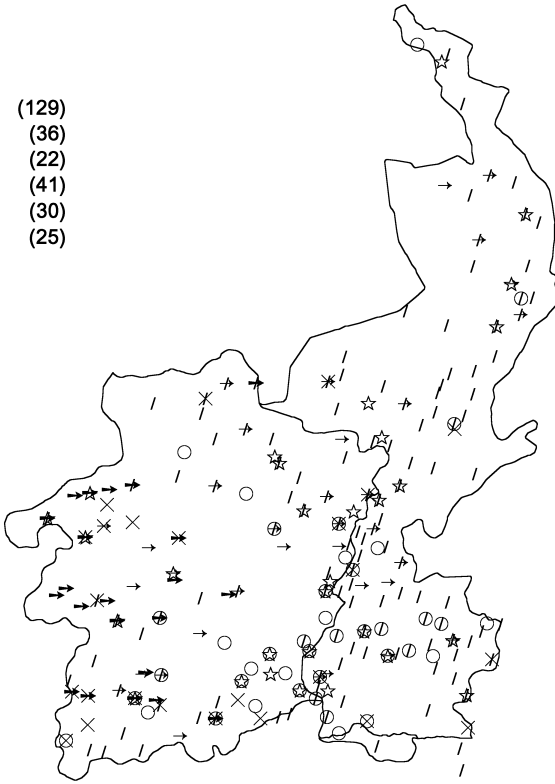
Verkillen
Kaart 92

- / (ver)killen (69)
- krimpen en ss. (26)
- (ver)kleumen (21)
- ☆ tintelen (14)
- △ stijf worden (7)
- △ verstijven (7)
- ◆ pitsen (6)

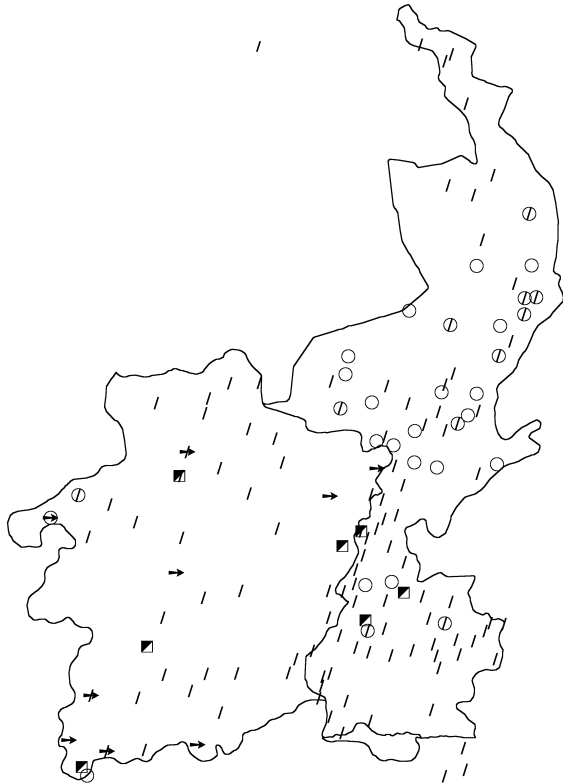
Verkleumd
Kaart 93

/ stijf	(129)
→ verstijfd	(36)
→ versteven	(22)
○ verkild	(41)
☆ verkleumd	(30)
× bevroren	(25)

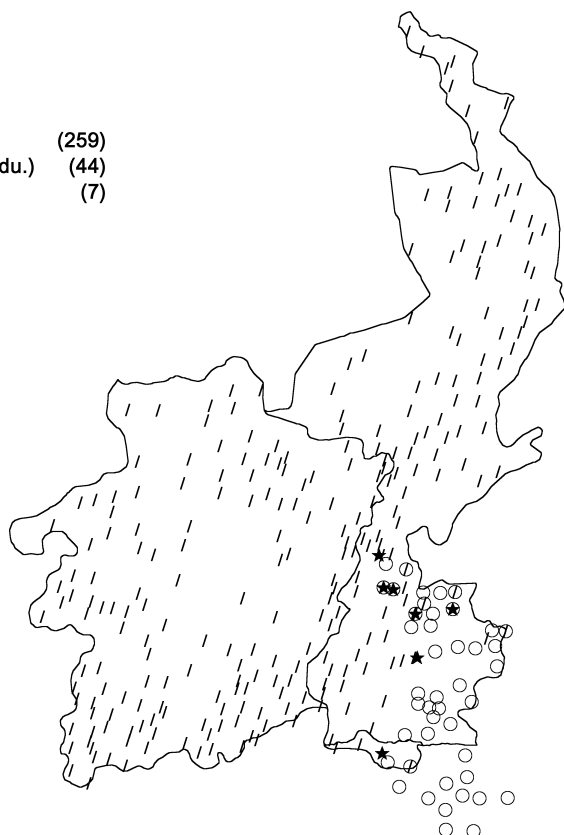
Stijf van vingers en handen
Kaart 94

/ stijf	(114)
○ scheef	(31)
→ stram	(9)
■ krom	(7)

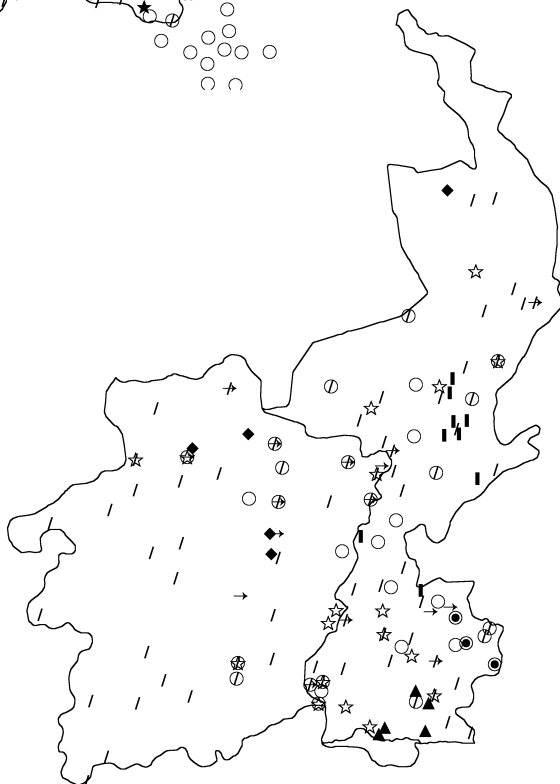
Koorts
Kaart 95

- / koorts (259)
- fieber (du.) (44)
- ★ brand (7)

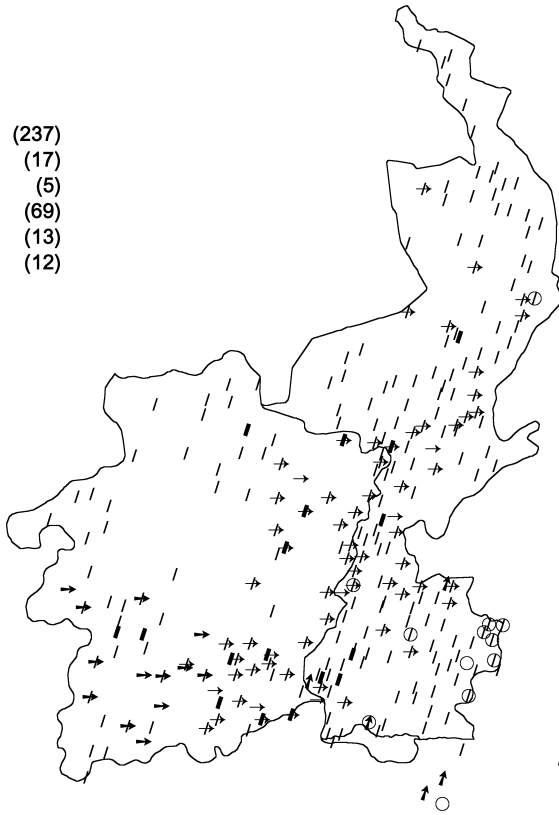
IJlen
Kaart 96

- / ijlen (72)
- bazelen (30)
- ☆ dollen (18)
- raaskallen (16)
- ▮ bageren (9)
- ▲ fabelen (5)
- ◆ razelen (5)
- brazelen (3)

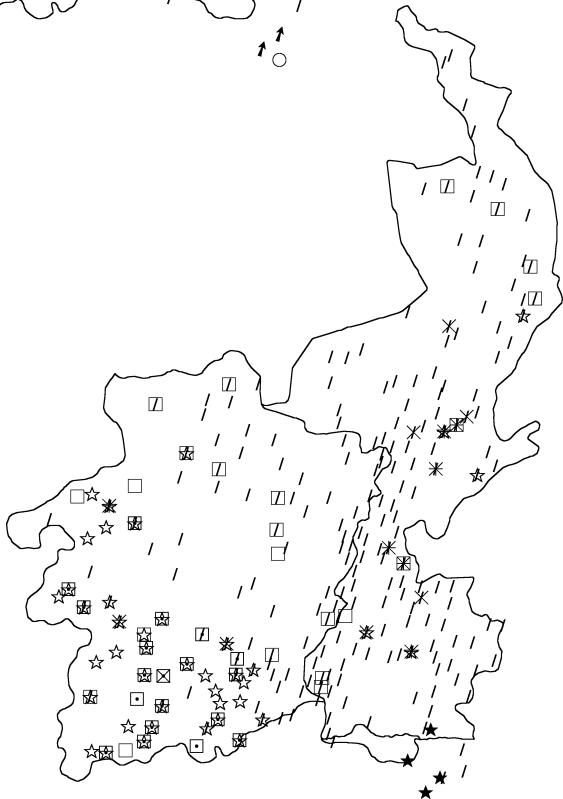
Duizelig [1]
Kaart 97a

/ duizelig	(237)
∕ duizelachtig	(17)
↑ duizeltig	(5)
→ verduizeld	(69)
→ verduisterd	(13)
○ schwindlig (du.)	(12)

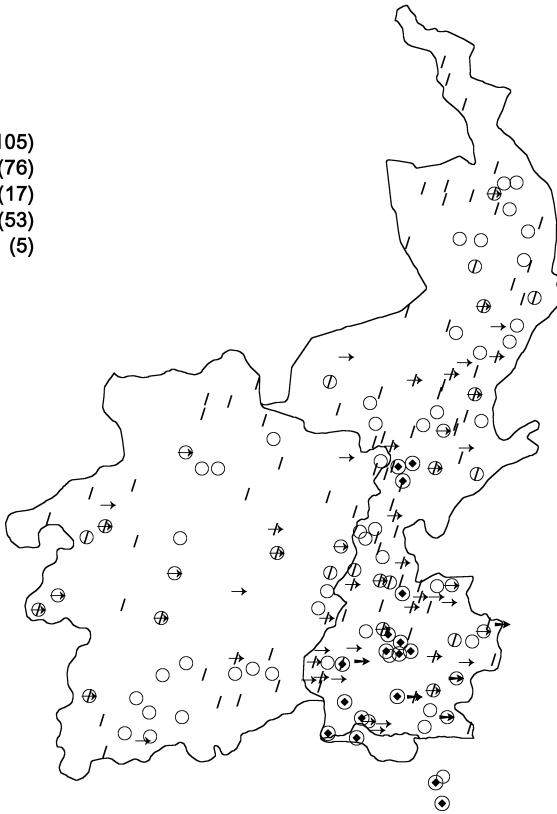
Duizelig [2]
Kaart 97b

/ dol	(211)
☆ zat	(42)
□ draaiurig	(23)
▣ draaiachtig	(19)
× licht	(8)
* locht	(7)
★ dronken	(4)

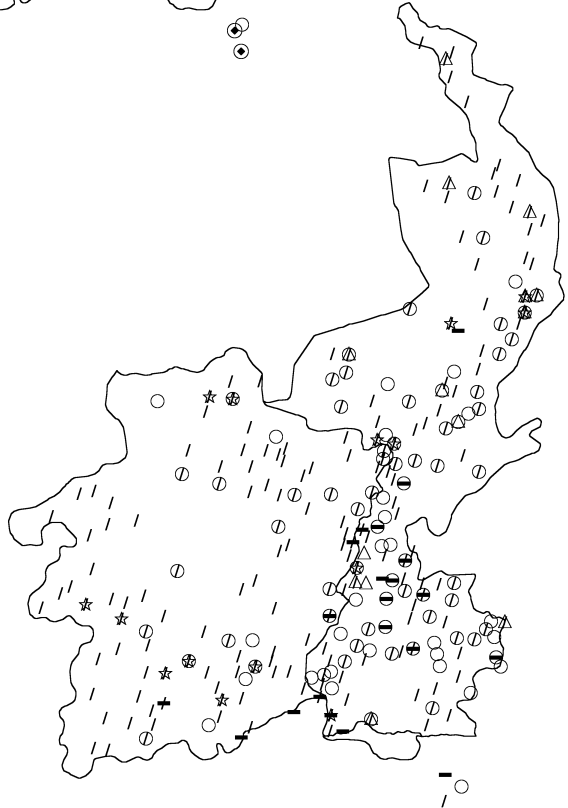
Hijgen
Kaart 98

- / hijgen (105)
- gijgen (76)
- ⊙ gijchten (17)
- snakken (53)
- snappen (5)

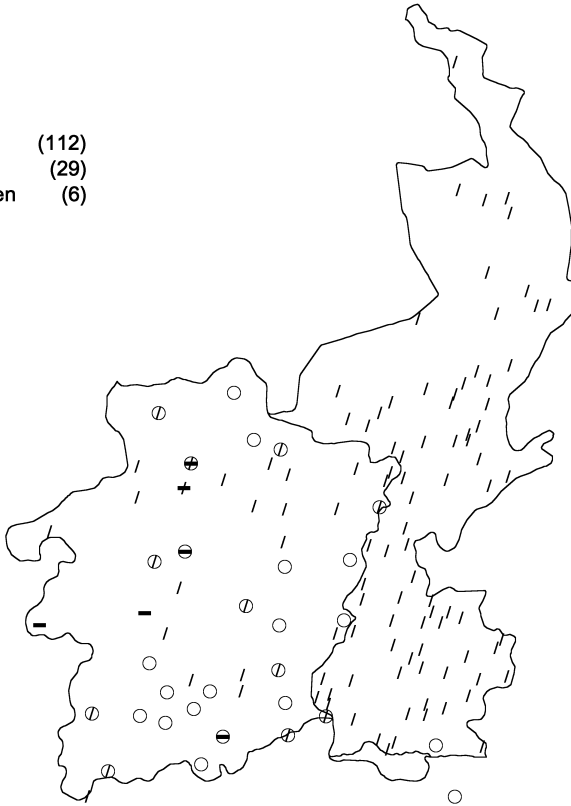
Kortademig (zijn)
Kaart 99

- / dempig (206)
- dempetig (21)
- kort (95)
- ☆ kortborstig (15)
- △ kortademig (14)

Stikken
Kaart 100

- / stikken (112)
○ verstikken (29)
- vermachten (6)

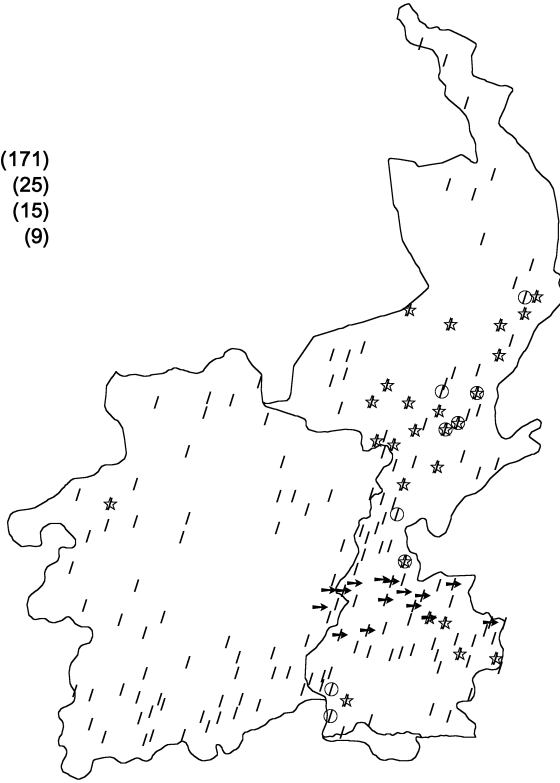
Hees, schor
Kaart 101

- / hees (260)
★ gram (19)
○ gaas (10)
⊙ gees (8)
→ schor (7)
▣ heiser (du.) (3)
◆ vergeesd (2)

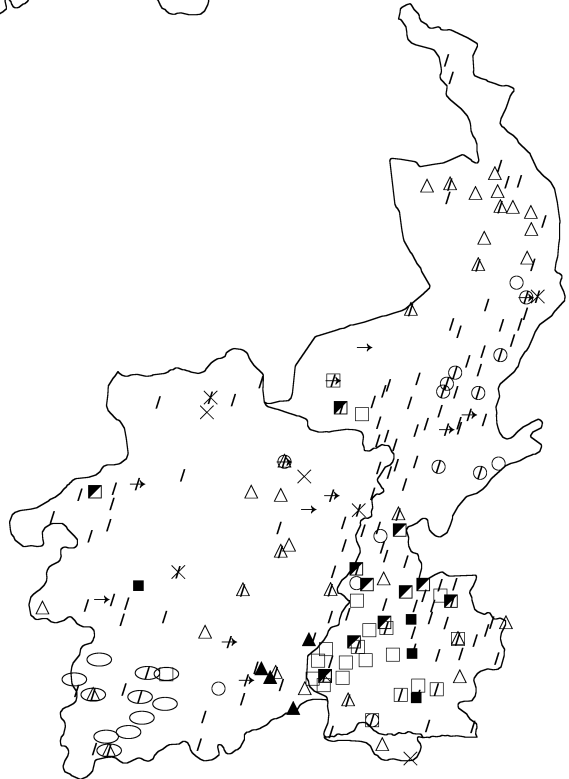
Hoesten
Kaart 102

- / hoesten (171)
- ☆ kuchen (25)
- kotsen (15)
- rochelen (9)

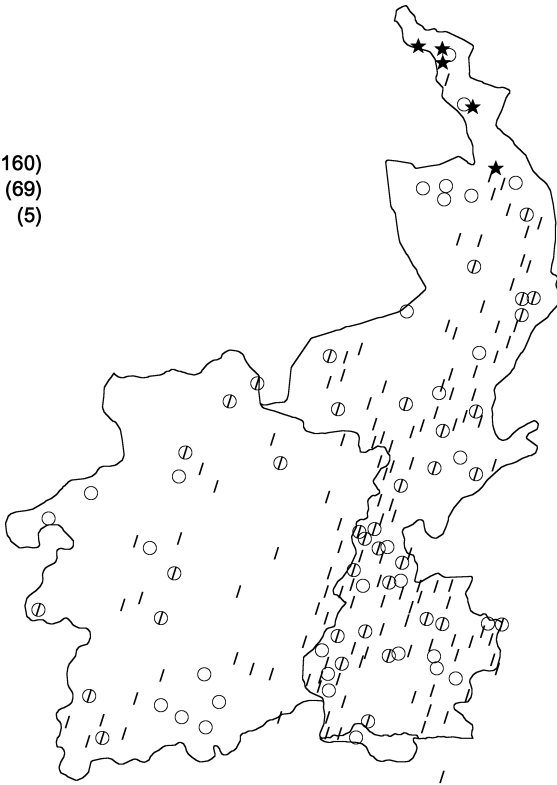
Kuchen
Kaart 103

- / kuchen (141)
- △ kruchen (33)
- kruchelen (22)
- rochelen (15)
- keffen (12)
- bochelen (11)
- kuchelen (11)
- × kuimen (8)
- knuchelen (4)
- ▲ kruchten (4)

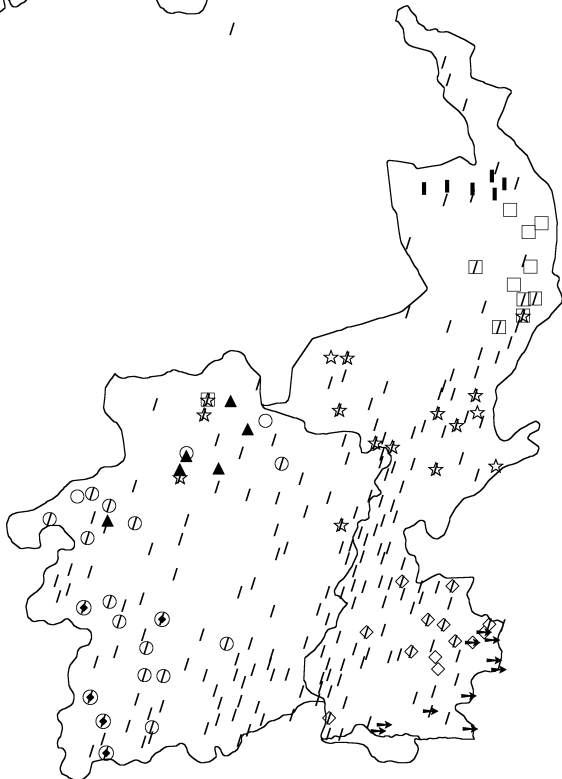
Niezen
Kaart 104

- / niesten (160)
○ niezen (69)
★ proesten (5)

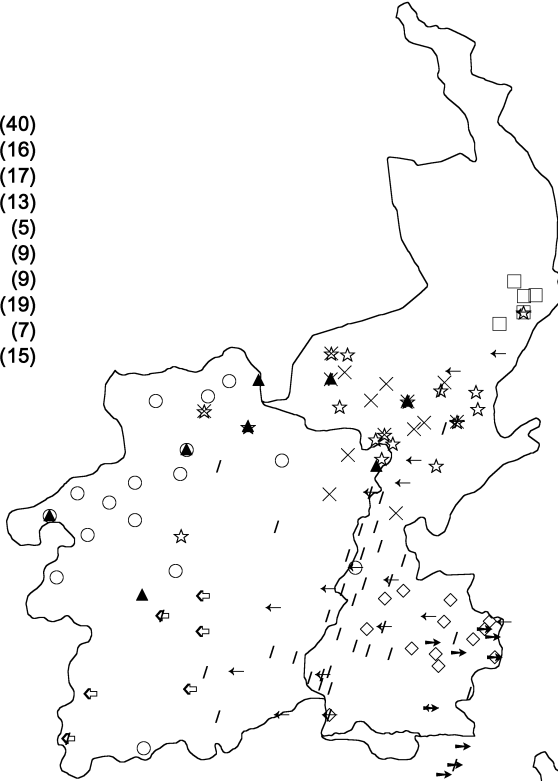
Fluim
Kaart 105

- / fluim (216)
☆ klark (16)
○ rochel (16)
◇ kaats (13)
□ kliek (11)
→ koet (11)
| kwijl (6)
▲ tuf (6)
◎ grochel (5)

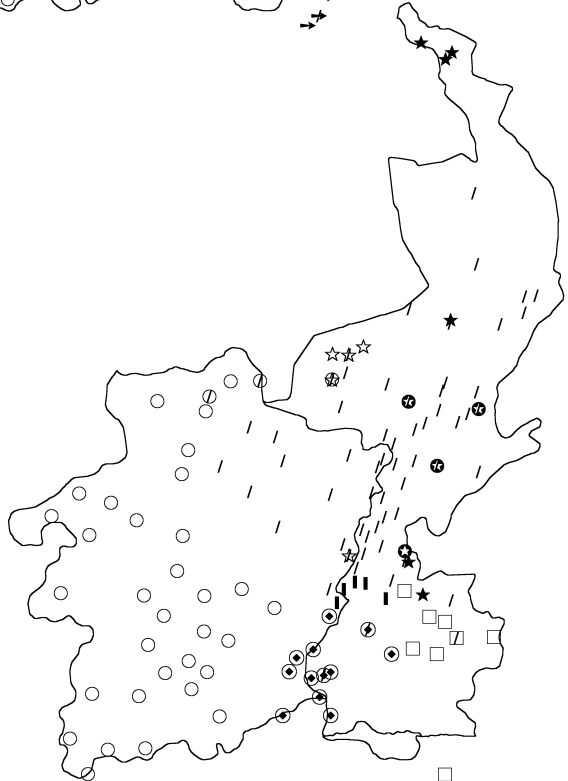
Fluimen uitspuwen
Kaart 106

- / fluimen (40)
- rochelen (16)
- ☆ klarken (17)
- ◇ kaatsen (13)
- klieken (5)
- koeten (9)
- ▲ tuffen, uittuffen (9)
- ← spijen, uitspijen (19)
- ↔ spuwen (7)
- × uitleggen (15)

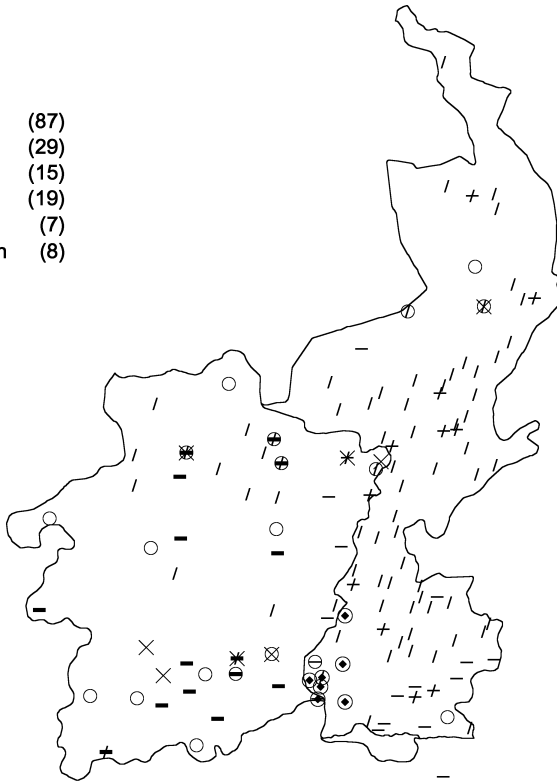
Snottebel
Kaart 107

- / snotterbel (61)
- snotbel (35)
- ⊙ snotsbel (12)
- koet (8)
- ★ snotkuiken (6)
- ☆ snotterkuik (5)
- ┆ snotterpul (5)
- ⊗ snotterkuiken (4)

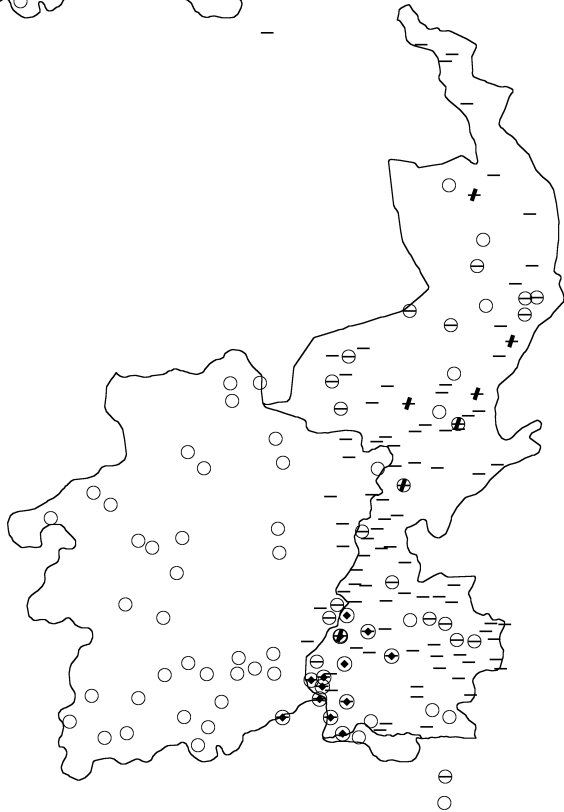
Snotteren
Kaart 108

/ snotteren	(87)
- snoeven	(29)
- snuffen	(15)
○ snuiten	(19)
⊙ snuitsen	(7)
× neus optrekken	(8)

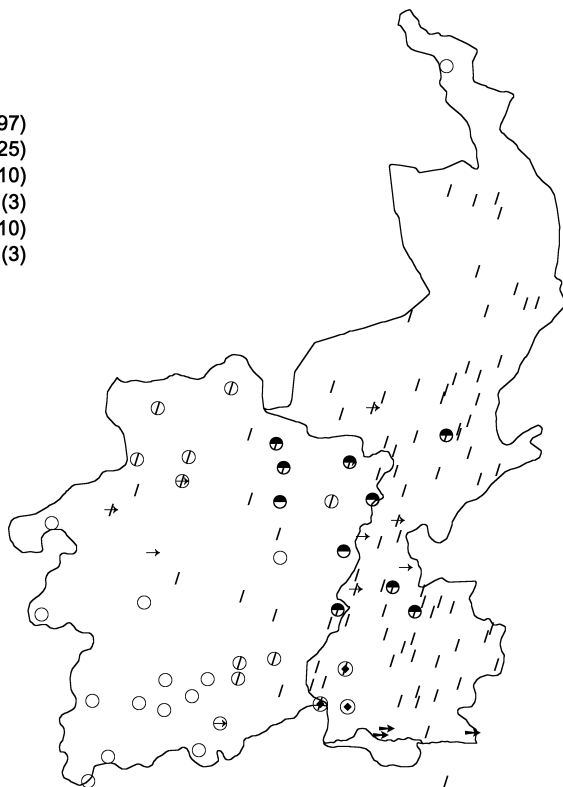
Zijn neus snuiten
Kaart 109

- (uit)snoeven	(133)
○ (uit)snuiten	(71)
⊙ (uit)snuitsen	(13)
/ snotteren	(7)

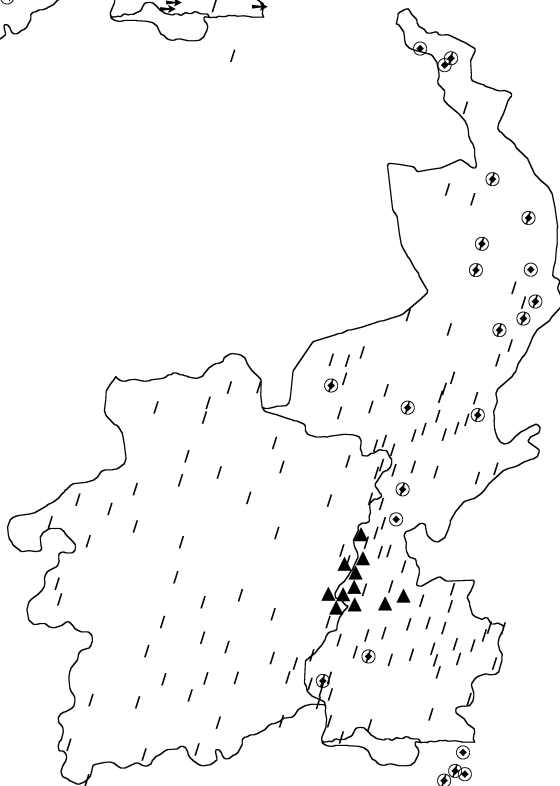
**Slijm
Kaart 110**

- / slijm (97)
- snot (25)
- snotter (10)
- ⊙ snots (3)
- fluim (10)
- koet (3)

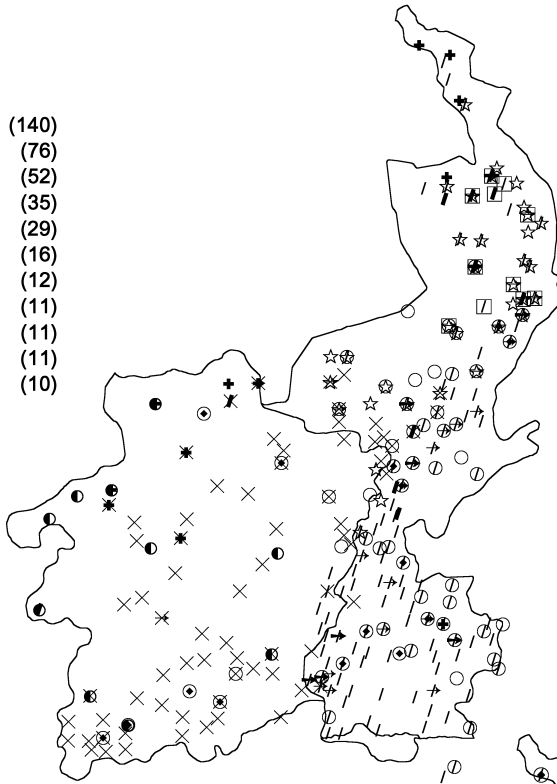
**Hik
Kaart 111**

- / hik (145)
- ⊙ hikkepik (22)
- ▲ hikkop (11)

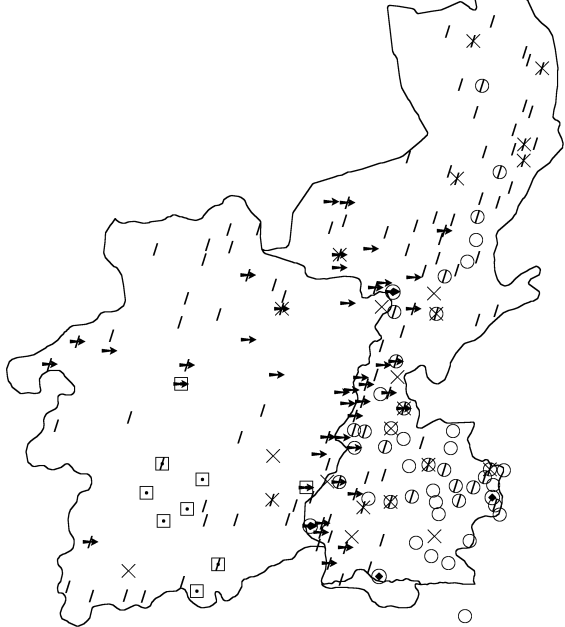
Oprispen
Kaart 112

/ (op)rupsen	(140)
× (op)rupselen	(76)
○ opstoten	(52)
☆ keuken	(35)
→ boeren	(29)
⊙ opkomen	(16)
+ buiken	(12)
□ opbreken	(11)
/ oprispen	(11)
● opwerpen	(11)
→ een boer(tje) laten	(10)

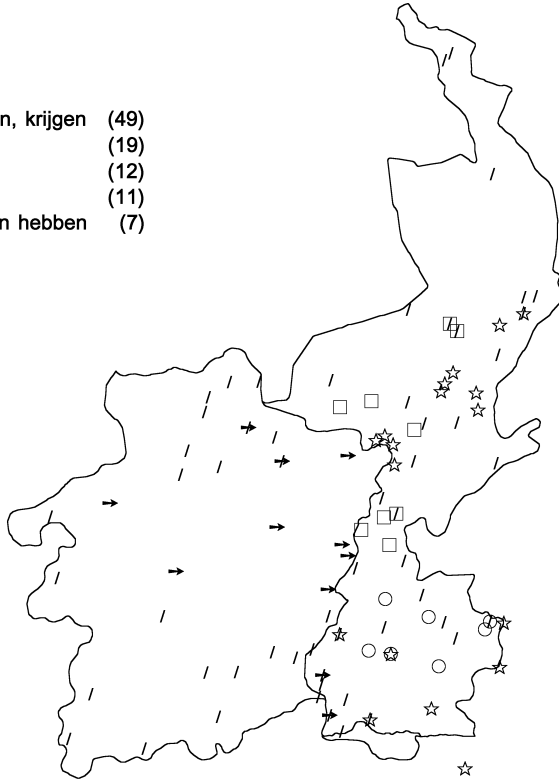
Zure oprisping
Kaart 113

/ zuur, het -	(128)
○ zuurbranden, het -	(44)
⊙ zuurbrand	(7)
□ hartbrand	(9)
→ zoi, de -	(45)
× maagzuur	(23)

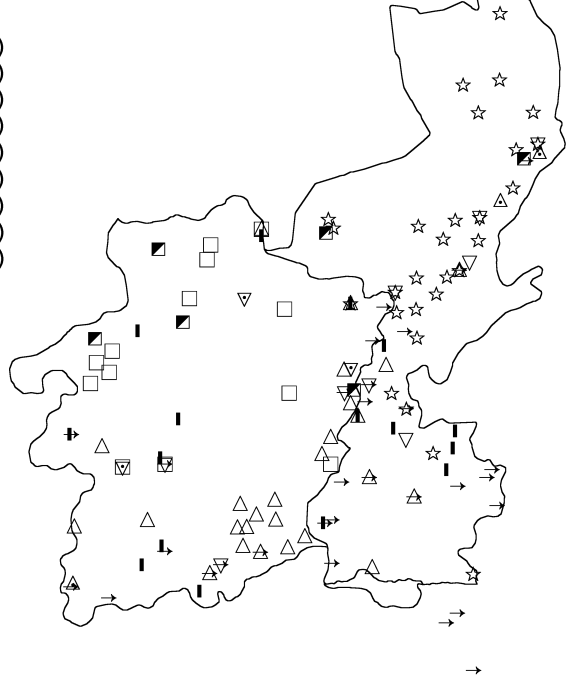
Zuur oprispen
Kaart 114

- / het zuur hebben, krijgen (49)
- ☆ branden (19)
- borren (12)
- de zoot hebben (11)
- het zuurbranden hebben (7)

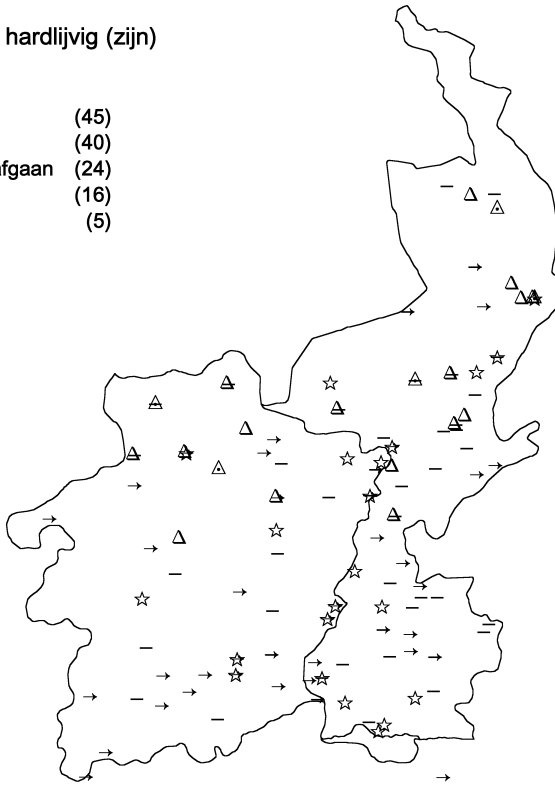
Braken
Kaart 115

- gobbelen (30)
- ☆ keuken (29)
- ┃ nameten (16)
- △ kalven (26)
- △ kalveren (3)
- ▽ kalveren maken (3)
- ▽ kalfjes maken (9)
- over Tongeren gaan, rijden (13)
- over de tong kakken, rijden (6)

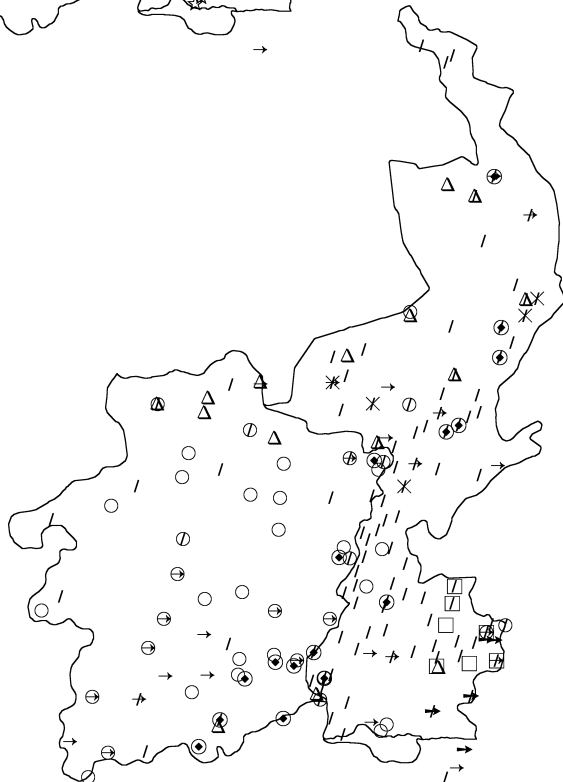
Hardlijvigheid, hardlijvig (zijn)
Kaart 116

—	verstopping	(45)
→	verstopt	(40)
☆	niet kunnen afgaan	(24)
△	hardlijvig	(16)
△	hardlijvigheid	(5)

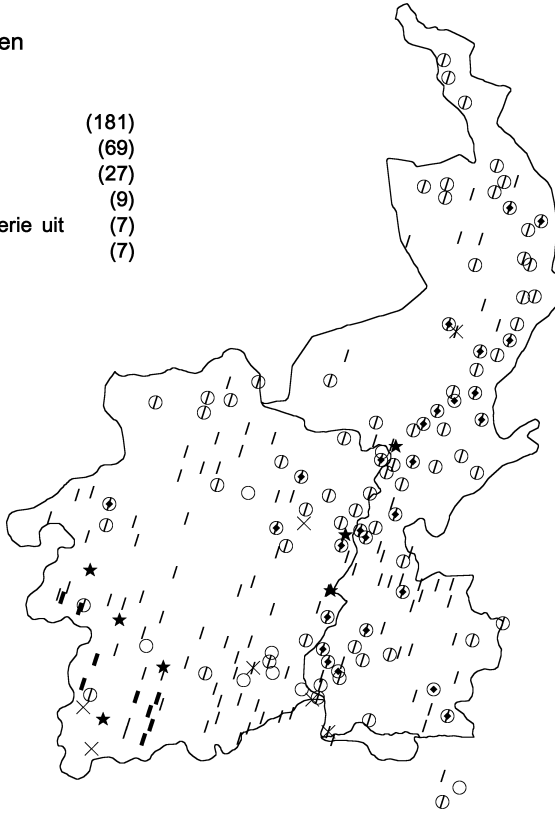
Gezwel
Kaart 117

/	gezwel	(104)
○	knobbel	(41)
→	zweer	(29)
⊙	knop	(16)
△	bult	(15)
□	knauw	(7)
×	bluts	(5)
→	geschwür (du.)	(5)

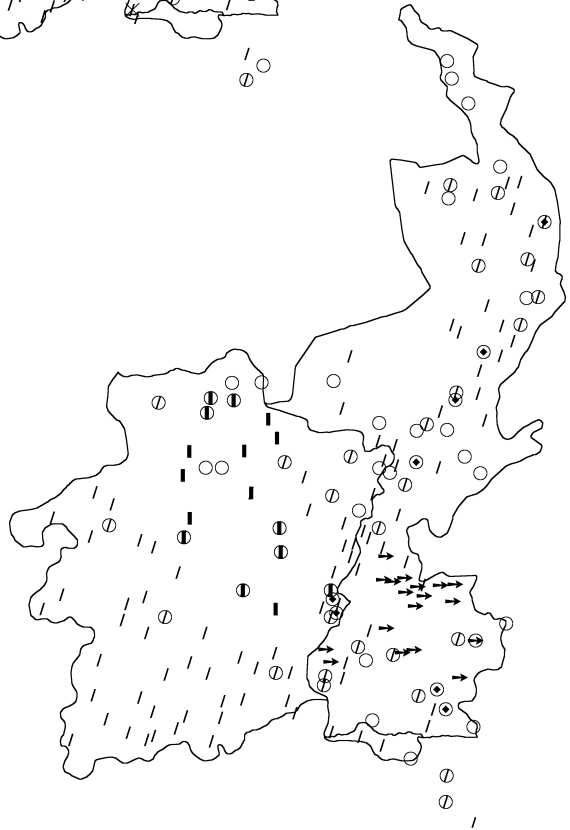
Zweren, etteren
Kaart 118

- / zweren (181)
- etteren (69)
- ⊙ netteren (27)
- ∕ verzweren (9)
- ★ er komt materie uit (7)
- × lopen (7)

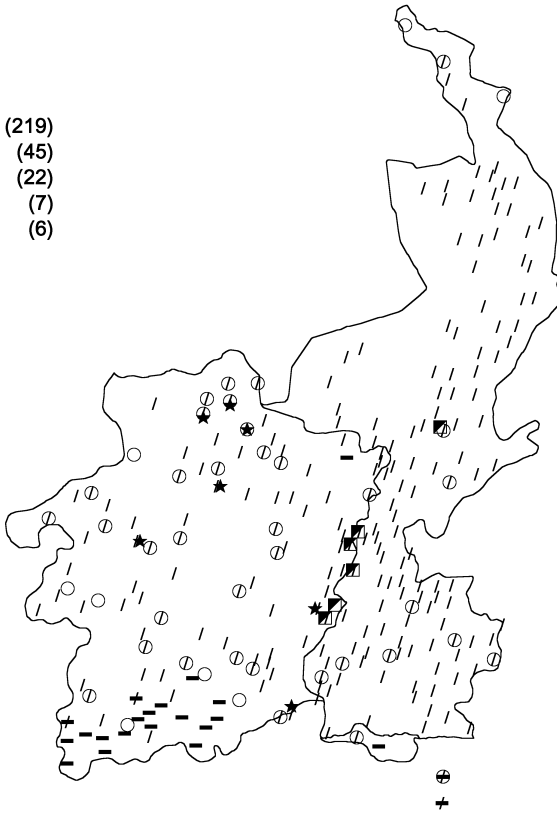
Etter
Kaart 119

- / materie (119)
- etter (59)
- gezweer (18)
- ∕ zweersel (16)
- ⊙ netter (8)

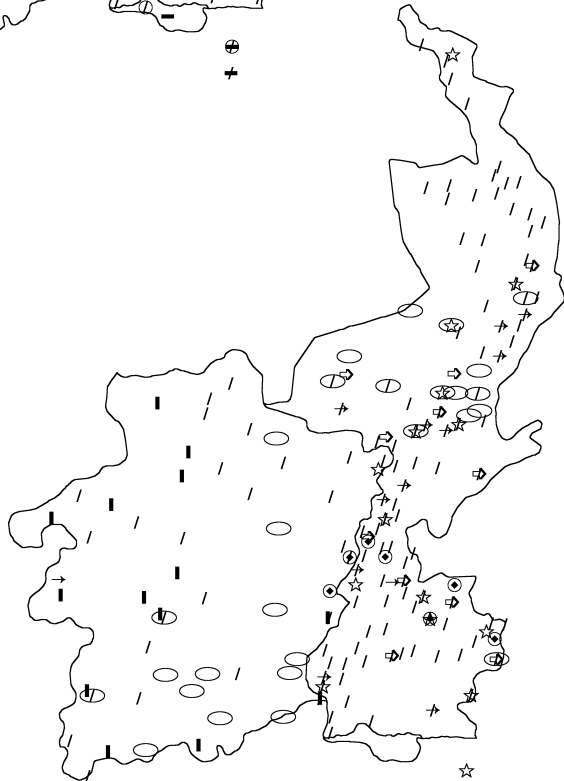
Roof(je)
Kaart 120

/	roof(je)	(219)
○	korst(je)	(45)
-	krap	(22)
★	rover	(7)
■	brats	(6)

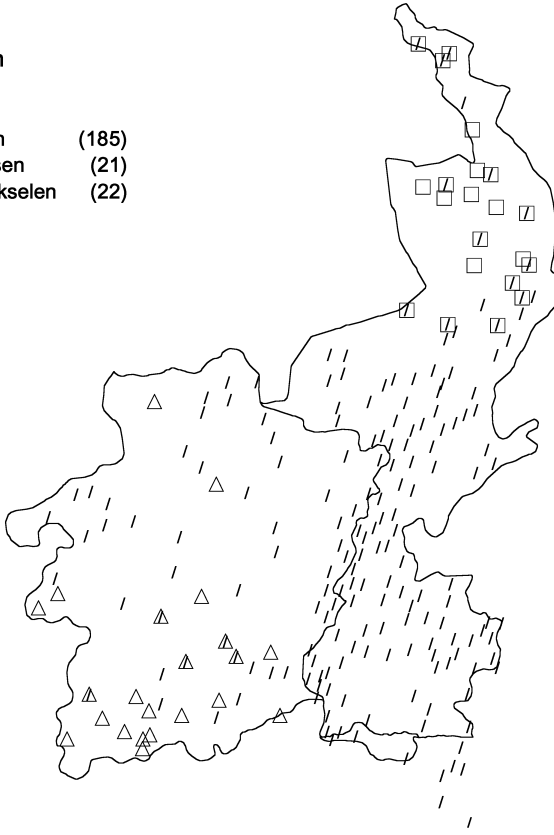
Huidschilfers
Kaart 121

/	schilfers, schilfertjes	(128)
○	schellen, schelletjes	(29)
☆	schubben, schubbetjes	(15)
■	pellens, pelletjes	(14)
→	schurft	(13)
⇨	roos	(11)
⊙	schelpen	(7)

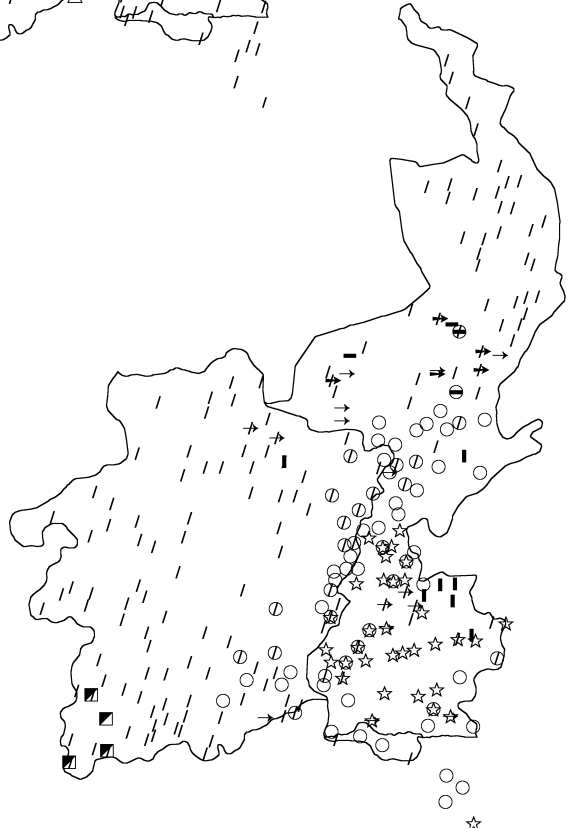
Jeuk, jeuken
Kaart 122

- / jeuk, jeuken (185)
- jeuks, jeuksen (21)
- △ jeuksel, jeukselen (22)

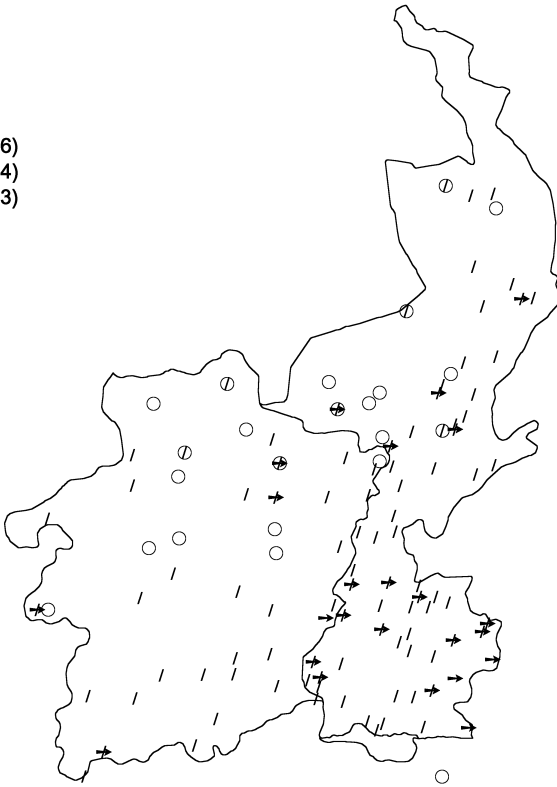
Litteken
Kaart 123

- / litteken (164)
- lijnteken (69)
- ☆ lijmtéken (34)
- lijkteken (15)
- lijkklaaw (5)
- lijklaaw (4)
- l lijlauw (7)
- littekel (4)

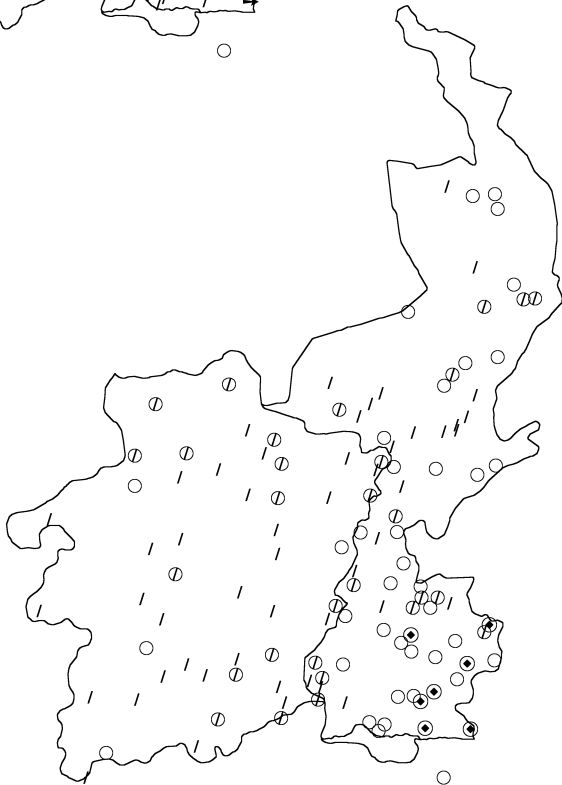
Gif
Kaart 124

- / vergif (96)
- gif (24)
- vergift (23)

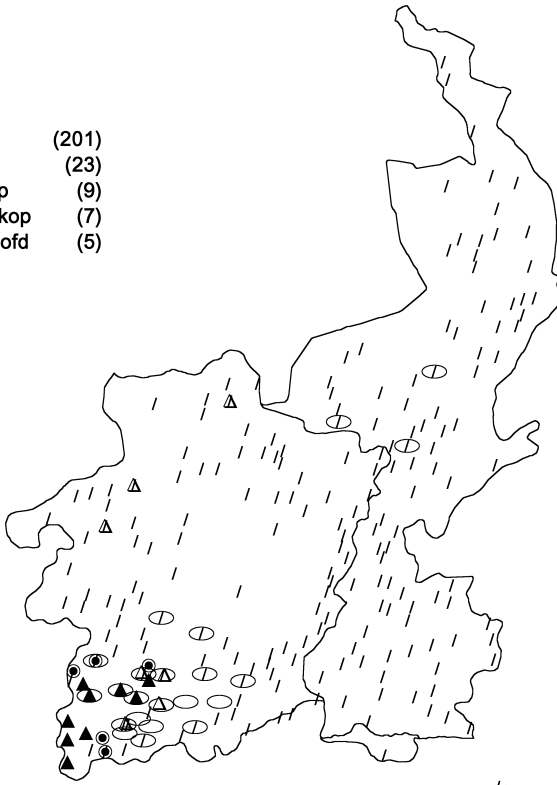
Vergiftigen
Kaart 125

- / vergeven (79)
- vergiftigen (68)
- vergiften (7)

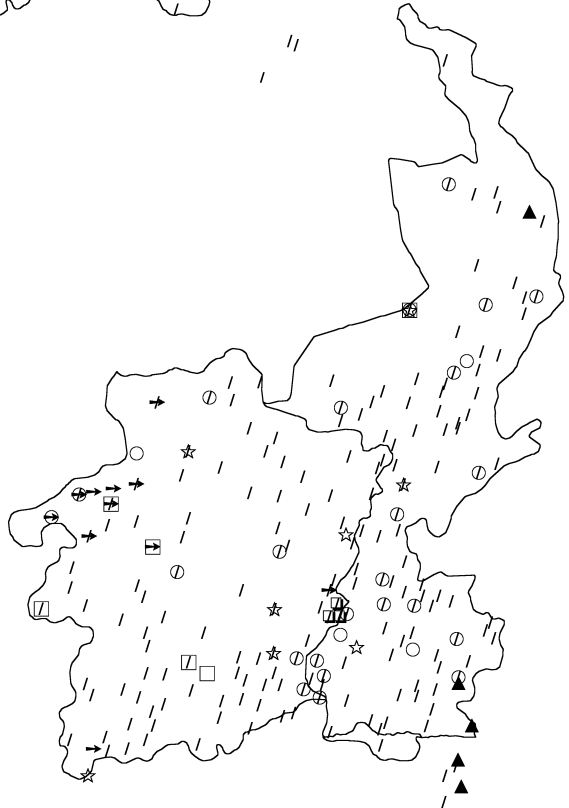
Hoofdpijn
Kaart 126

- / koppijn (201)
- hoofdpijn (23)
- ▲ pijn zijn kop (9)
- △ pijn in zijn kop (7)
- pijn zijn hoofd (5)

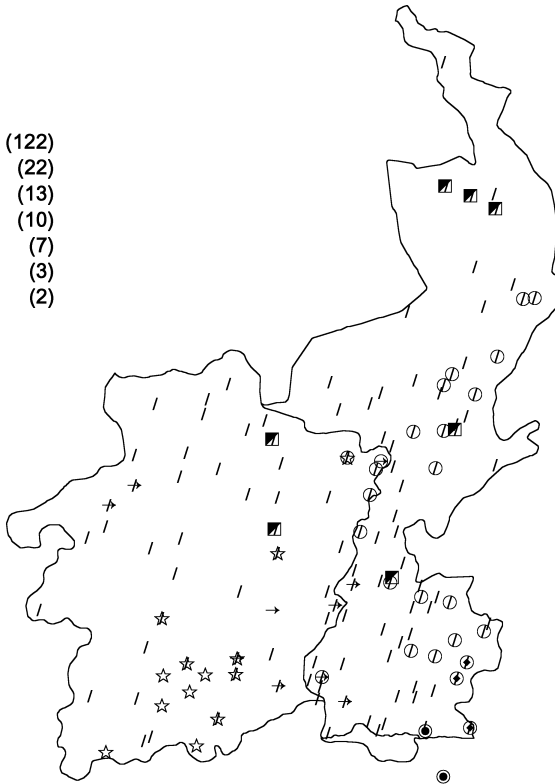
Beroerte
Kaart 127

- / beslag (184)
- beroerte (28)
- geraaktheid (11)
- ☆ hersenbloeding (8)
- attaque (fr.) (6)
- ▲ slag (5)
- ◻ bloedopdrang (3)

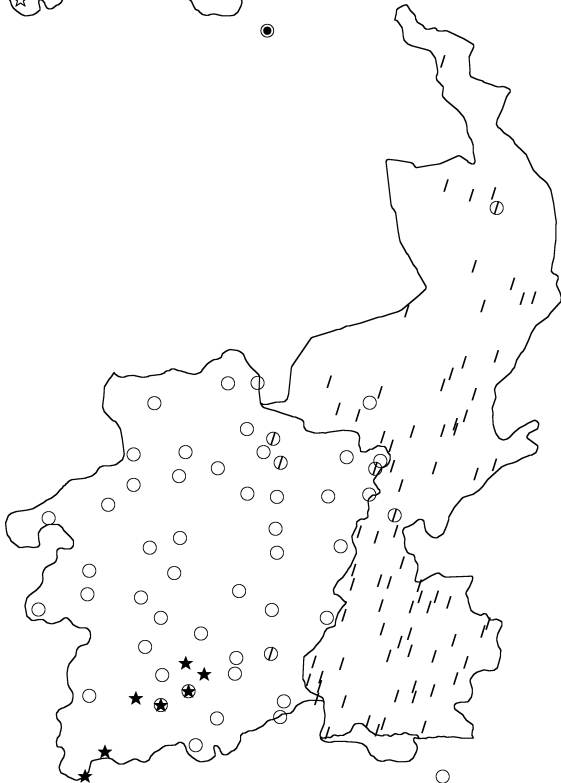
Stuipen
Kaart 128

/ stuipen	(122)
○ begaving(en)	(22)
☆ convulsies	(13)
→ stuipjes	(10)
▣ kramp	(7)
⊙ begaafdheid	(3)
● begaafte	(2)

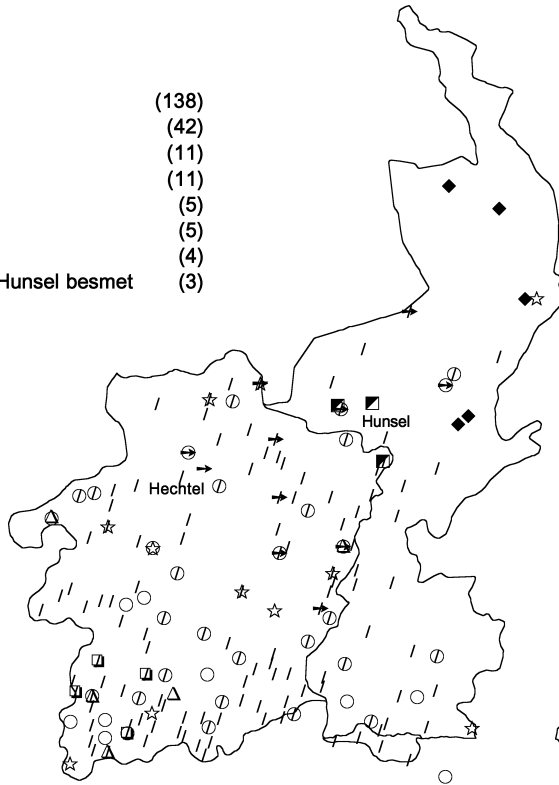
Bof
Kaart 129

/ bof	(81)
○ dikoor	(52)
★ oorlap	(7)

Klierziekte
Kaart 130

- / klieren (138)
- Sint(e)-Markoen (42)
- ☆ amandelen (11)
- koningszeer (11)
- ◆ heilig(en)werk (5)
- △ poliepen (5)
- flippen (4)
- ▣ Hunselziek, van Hunsel besmet (3)

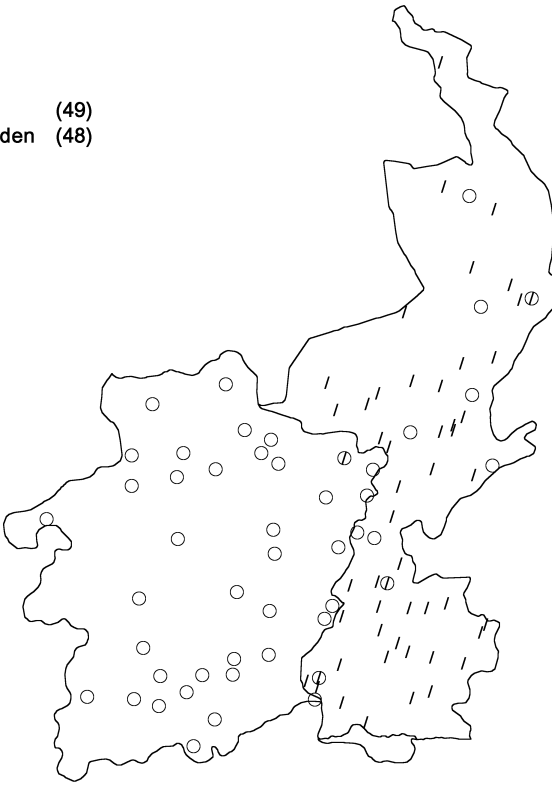
Tandpijn
Kaart 131

- / tandpijn (207)
- pijn zijn tanden (10)
- pijn aan zijn tanden (6)
- ⊙ pijn in zijn tanden (5)

Cariës
Kaart 132

- / wolf (49)
○ rotte tanden (48)

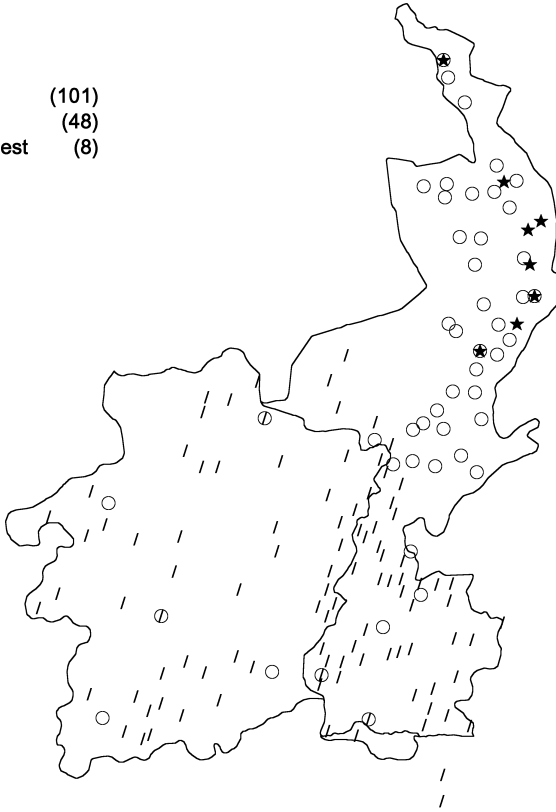
Keelpijn
Kaart 133

- / keelpijn (141)
○ pijn in de keel (19)
⊙ pijn in zijn keel (10)
● pijn zijn keel (15)
△ halspijn (10)
△ pijn in de hals (8)
☆ zijn keel doet pijn (8)
★ zijn keel doet zeer (3)

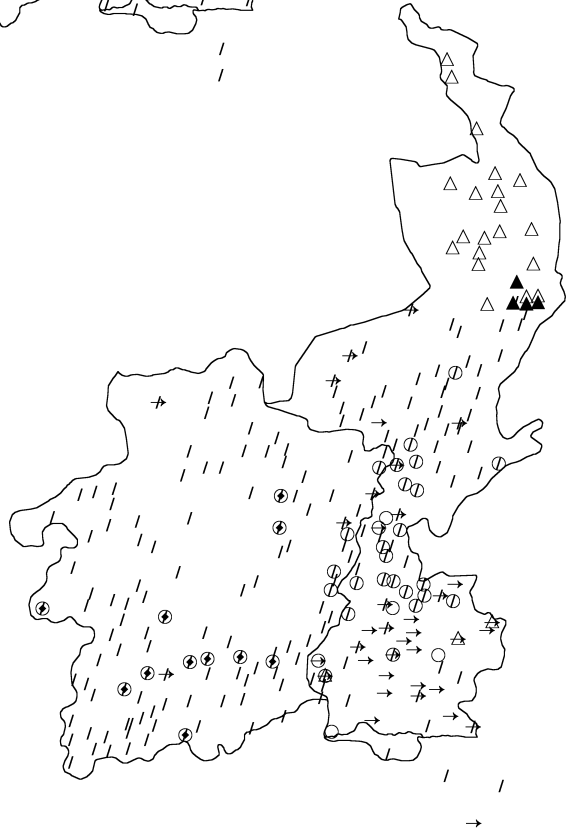
**Kinkhoest
Kaart 134**

- / kinkhoest (101)
- kinkhoest (48)
- ★ kwade hoest (8)

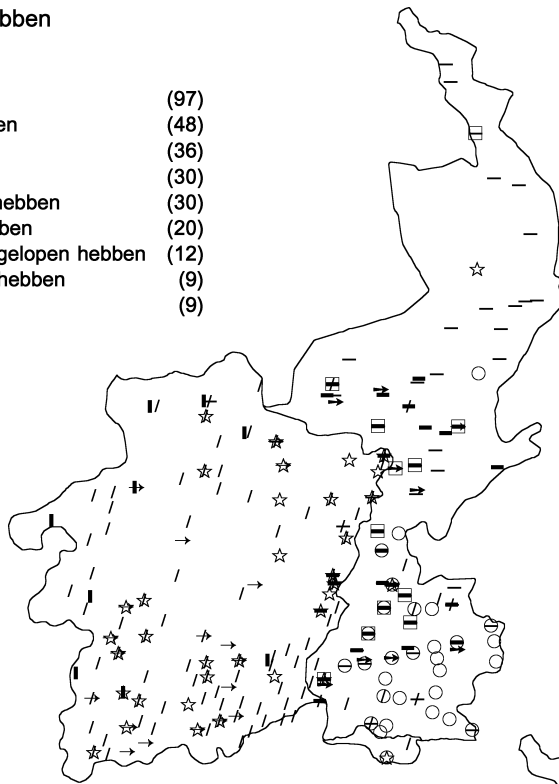
**Verkouden
Kaart 135**

- / verkoud (201)
- verkouden (39)
- versnopt (32)
- ⊙ versnuft (11)
- △ verkeld (23)
- ▲ verkald (4)

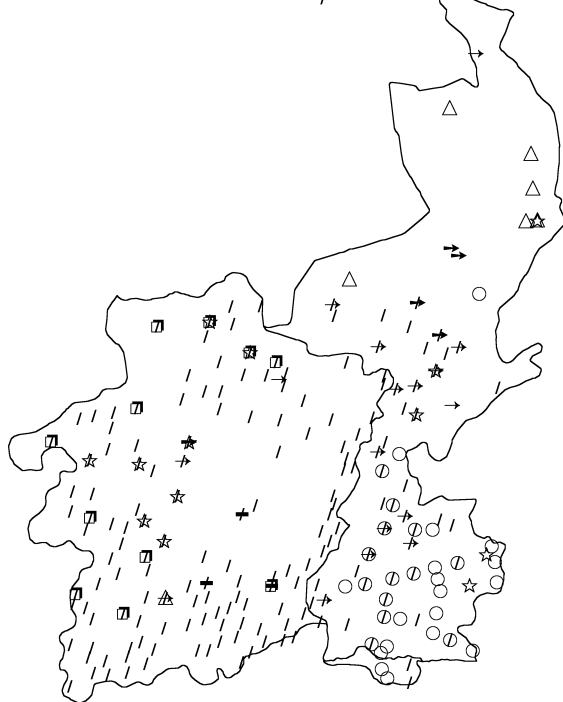
Een verkoudheid hebben
Kaart 136

/ een kou hebben	(97)
— het te pakken hebben	(48)
☆ het zitten hebben	(36)
○ de snop hebben	(30)
— een kou te pakken hebben	(30)
→ een kou gepakt hebben	(20)
□ een verkoudheid opgelopen hebben	(12)
→ een kou opgelopen hebben	(9)
┆ een valling hebben	(9)

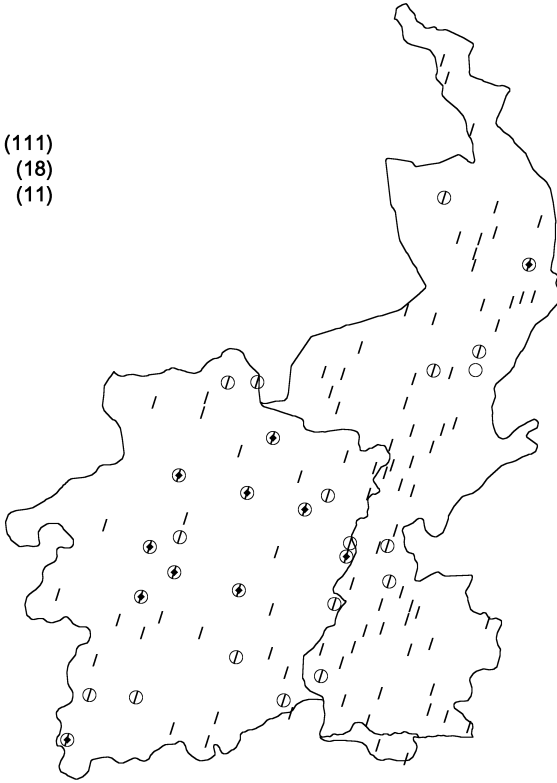
Verkoudheid
Kaart 137

/ kou	(176)
○ snop	(32)
→ verkoudheid	(17)
☆ klets	(13)
□ valling	(11)
△ koude (keld)	(7)
→ verkoudigheid	(6)
— verkoudigheids	(3)

**Griep
Kaart 138**

- / griep (111)
- influenza (18)
- ⊙ fluenza (11)

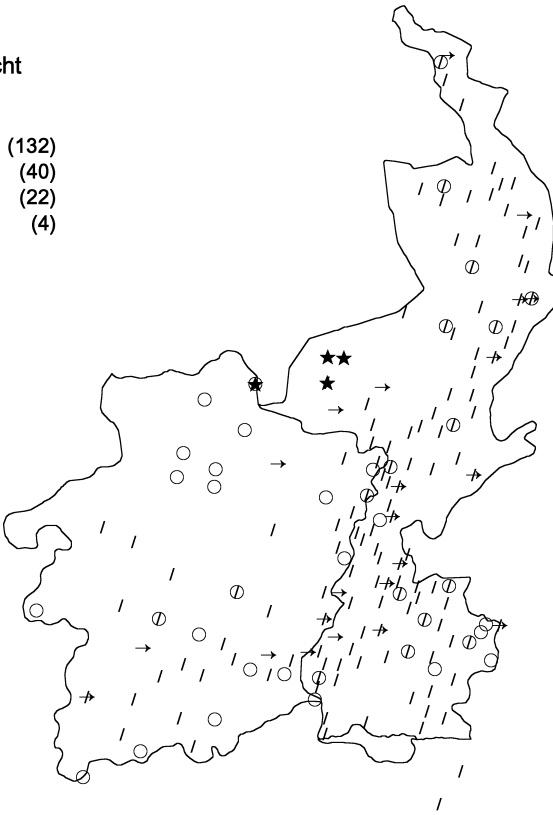
**Borstvliesontsteking
Kaart 139**

- / fleuris (116)
- pleuris (34)

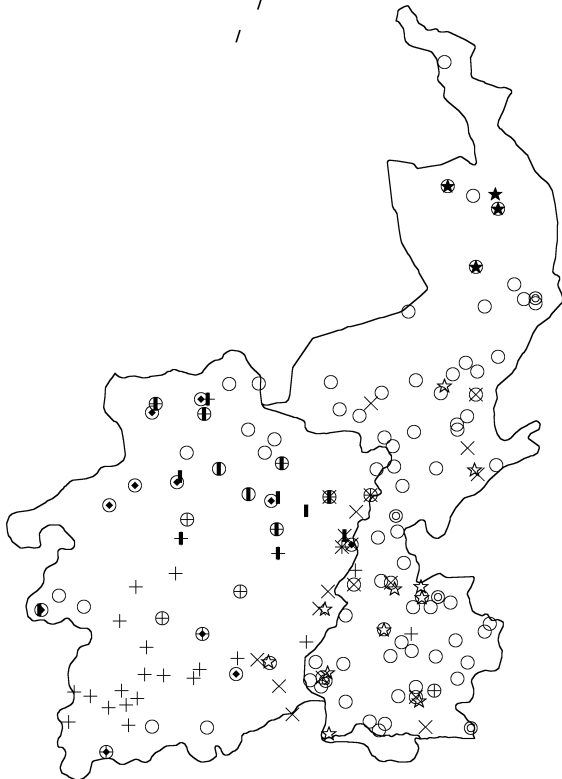
Lichaamsvocht
Kaart 140

- / leewater (132)
- water (40)
- vocht (22)
- ★ zeewater (4)

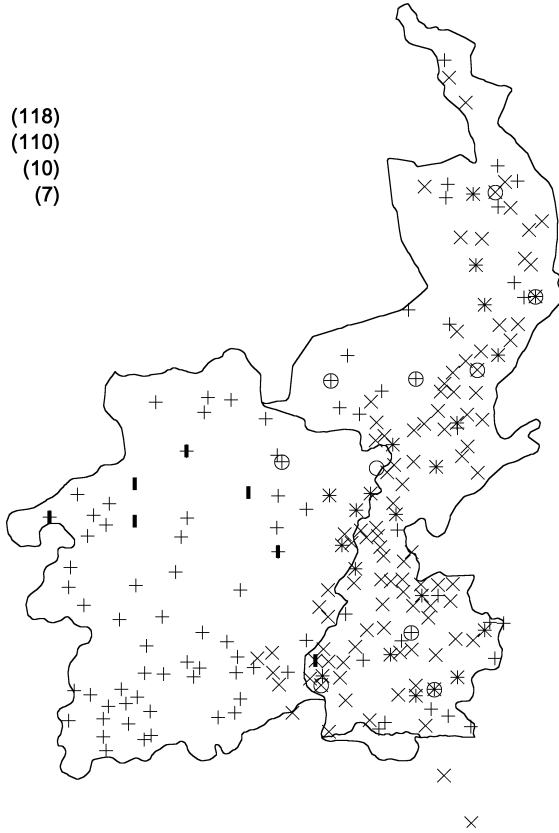
Reumatiek
Kaart 141

- reumatiek (88)
- ⊙ reumatis (11)
- ⊙ reuma (5)
- + jicht (36)
- × gicht (20)
- ☆ vliegende gicht (11)
- ★ vliegende vaan (4)
- ▮ flerecijn (15)

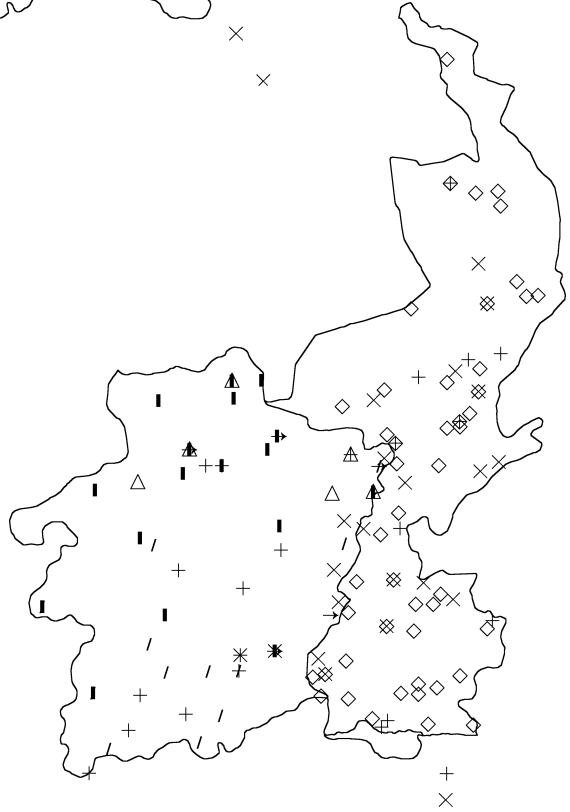
**Jicht
Kaart 142**

- × gicht (118)
- + jicht (110)
- reumatiek (10)
- ▬ flerecijn (7)

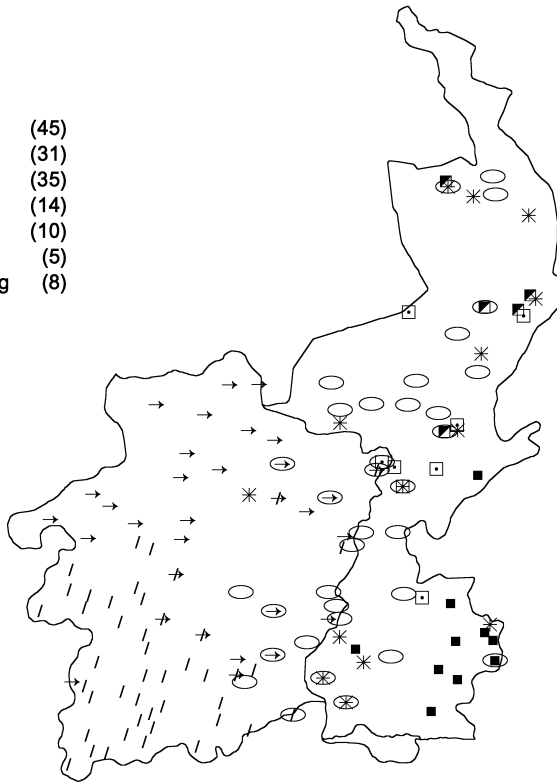
**Heupjicht
Kaart 143**

- ◇ ischias (47)
- △ sciatische (fr.) (6)
- ▬ flerecijn (17)
- × gicht (22)
- + jicht (19)
- / geschot (12)
- verschot (5)

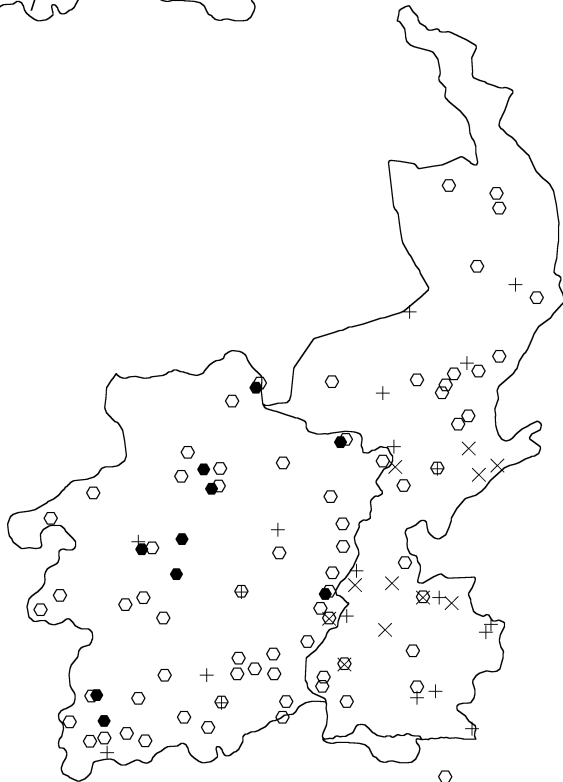
Spit
Kaart 144

/ geschot	(45)
→ vershot	(31)
○ kramer	(35)
* spit	(14)
■ heksenschot	(10)
▣ heksenscheut	(5)
□ scheut in de rug	(8)

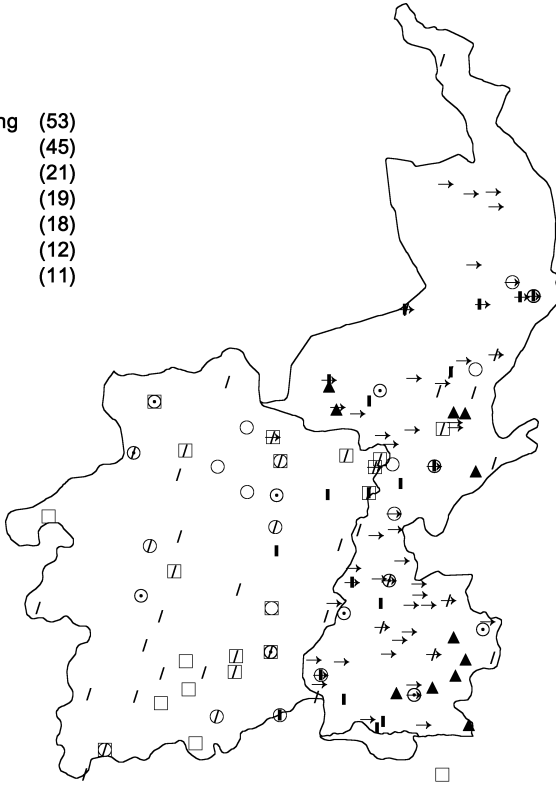
Voetjicht
Kaart 145

○ pootje	(70)
● poten	(10)
+ (voet)jicht	(20)
× (voet)gicht	(11)

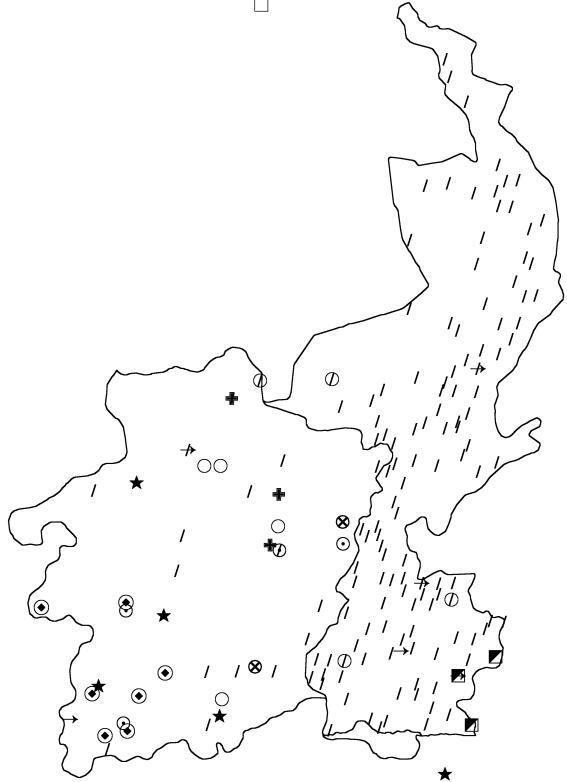
Hartinfarct
Kaart 146

- hartverlamming (53)
- / beslag (45)
- attaque (fr.) (21)
- hartaanval (19)
- hartinfarct (18)
- ⊙ infarct (12)
- ▲ hartslag (11)

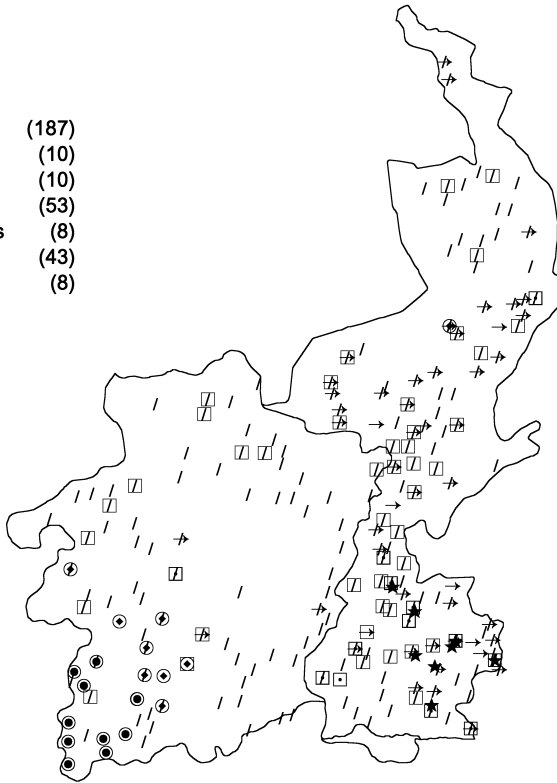
Spatader
Kaart 147

- / spatader (140)
- ader (8)
- ⊙ gebroken ader (7)
- spat (6)
- ★ varice (fr.) (5)
- ⊙ dikke ader (4)
- ✦ aderspat (3)
- krampader (~du.) (3)
- ⊗ gezwollen ader (2)

Buikpijn
Kaart 148

- / buikpijn (187)
- pijn zijn buik (10)
- ⊙ pijn in zijn buik (10)
- penspijn (53)
- ▣ pijn in zijn pens (8)
- pijn in het lijf (43)
- ★ pijn in de zak (8)

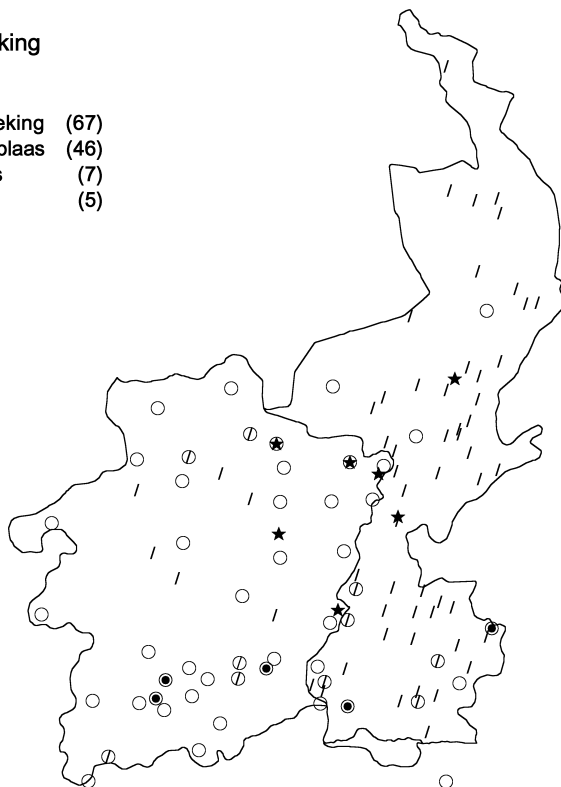
Indigestie (hebben)
Kaart 149

- / indigestie (33)
- overeten (22)
- ★ overladen maag (9)
- ▣ maag van streek (8)
- te veel geeten (6)
- ongemoeed (5)
- ⊙ overvreten (5)

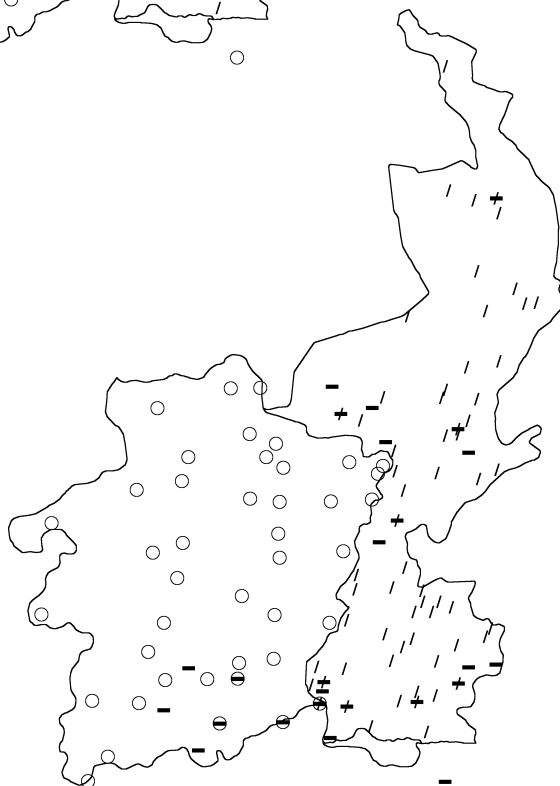
Blaasontsteking
Kaart 150

- / blaasontsteking (67)
- kou op de blaas (46)
- ★ kraaltjespis (7)
- koudepis (5)

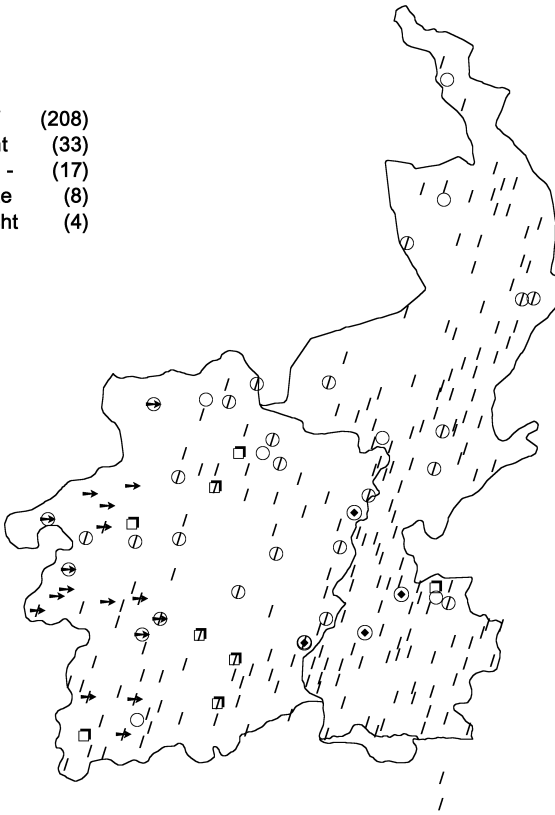
Aambeien
Kaart 151

- / aambeien (62)
- speen (43)
- takken (25)

Geelzucht
Kaart 152

/ geel verf	(208)
○ geelzucht	(33)
→ geel, het -	(17)
□ geelziekte	(8)
⊙ bleekzucht	(4)

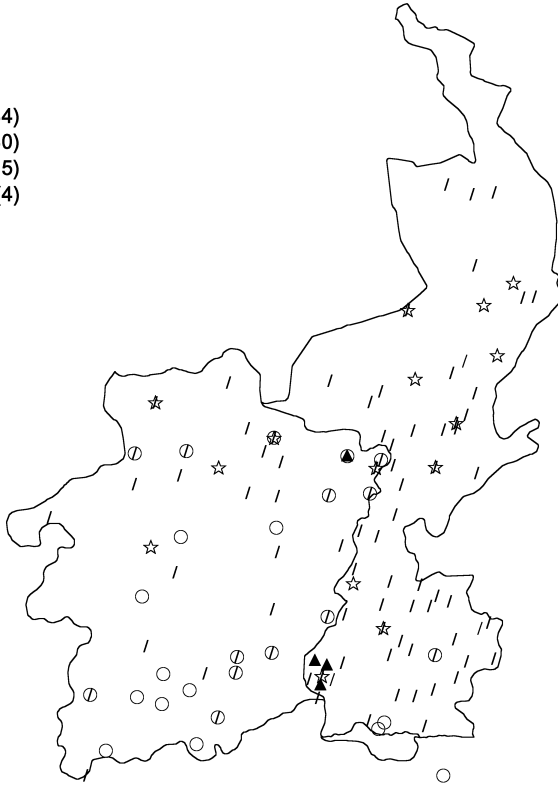
Breuk
Kaart 153

/ breuk	(198)
○ hij is gebroken	(17)
⊕ breukde	(4)

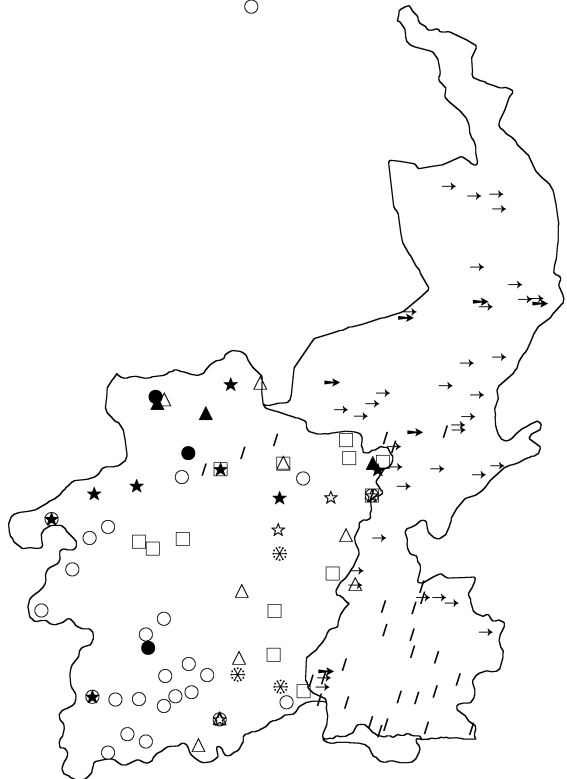
**Huiduitslag
Kaart 154**

- / uitslag (84)
- brobbels (30)
- ☆ pikkels (15)
- ▲ puistjes (4)

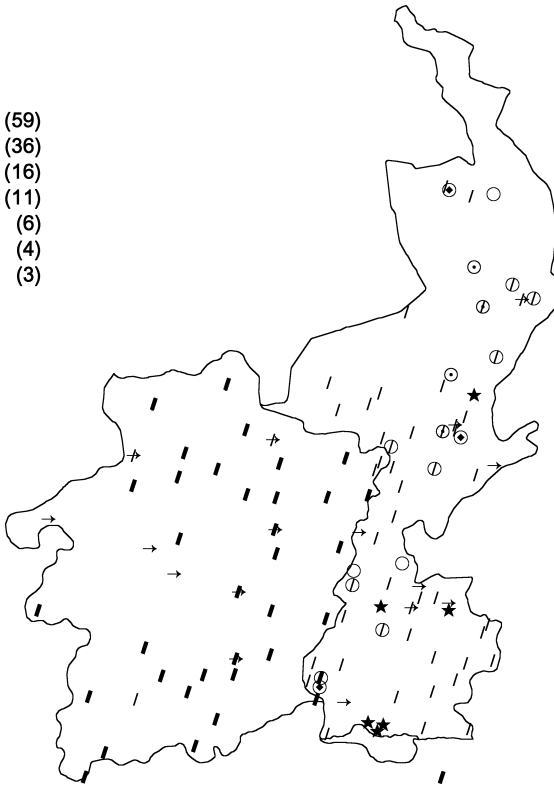
**Ringworm
Kaart 155**

- ringworm (36)
- ➔ ringelworm (6)
- / omloop (31)
- rad van Sint-Catharina (24)
- sint-catharinasrad (13)
- △ sint-catharinarad (9)
- ☆ catharinarad (4)
- ★ catharinawiel (8)
- ▲ sint-catharinawiel (3)
- wiel van Sint-Catharina (3)
- ⊛ Sint-Catharina (3)

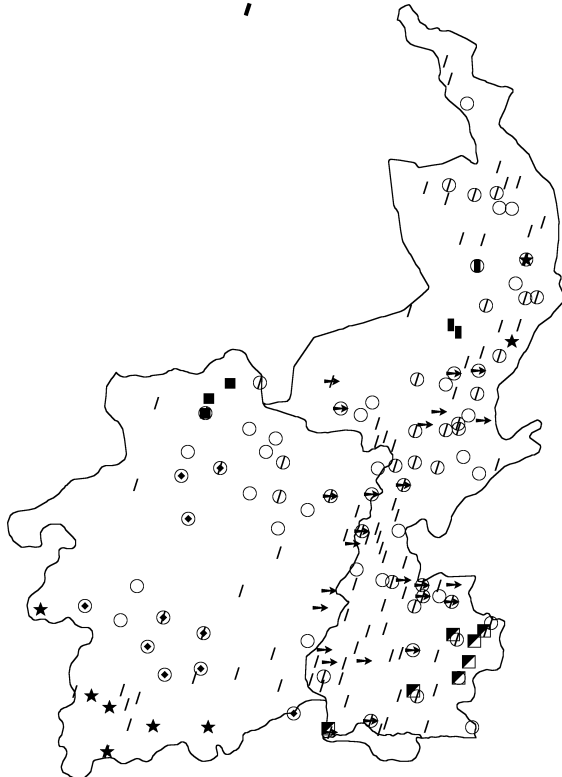
Eczeem
Kaart 156

/ eczeem	(59)
/ eczema	(36)
→ uitslag	(16)
○ haarworm	(11)
★ zeek	(6)
⊙ worm	(4)
⊙ dauwworm	(3)

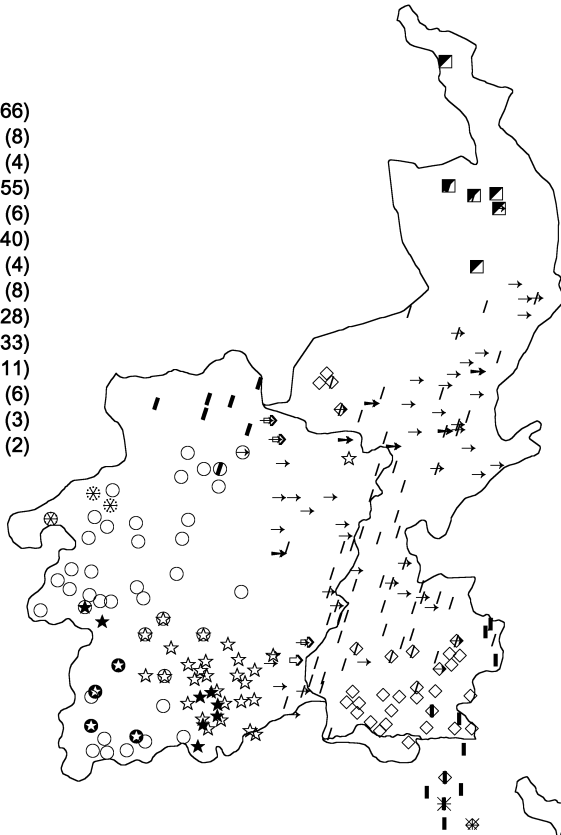
Schurft
Kaart 157

/ schurft	(108)
○ krets	(68)
⊙ kretsel	(10)
→ rui	(25)
★ ruig	(8)
■ ruif	(3)
▣ krauw	(7)
■ krauwsel	(3)

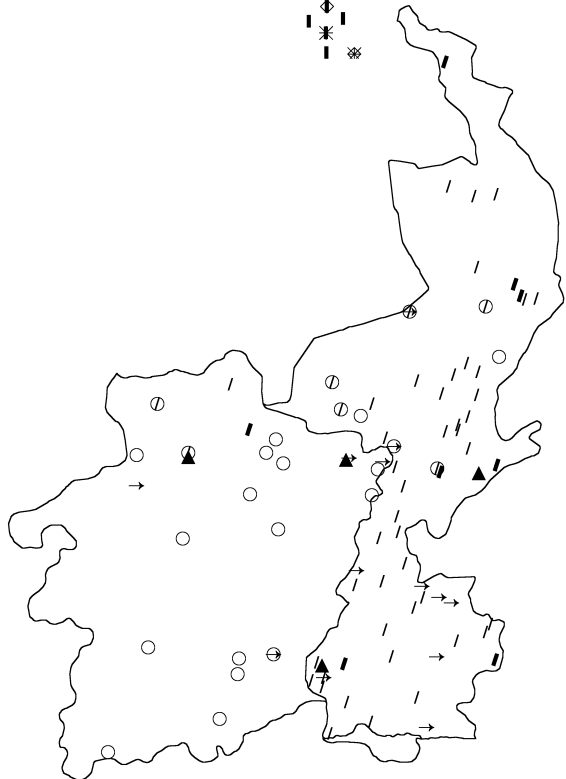
**Strontje
Kaart 158**

- / wegescheet (66)
- // wegescheet (8)
- ⇨ wegeschijter (4)
- wegeschijter (55)
- ➔ wegeschijterd (6)
- weern (40)
- ⊕ weerndel (4)
- ★ weernder (8)
- ☆ wenderik (28)
- ◇ war, wer (33)
- ┆ wal, wel (11)
- schijtvlek (6)
- ⊛ kweern (3)
- * gerstenkorn (du.) (2)

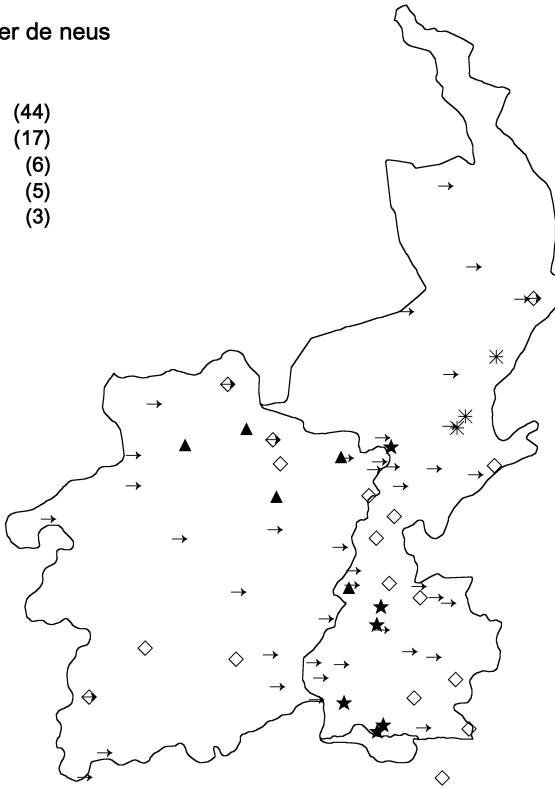
**Krentenbaard
Kaart 159**

- / krentenbaard (50)
- baardziekte (25)
- uitslag (13)
- // krenten (8)
- ▲ brand (4)

Uitslag onder de neus
Kaart 160

- uitslag (44)
- ◇ zweren (17)
- ★ zeek (6)
- ▲ brand (5)
- * brutselen (3)

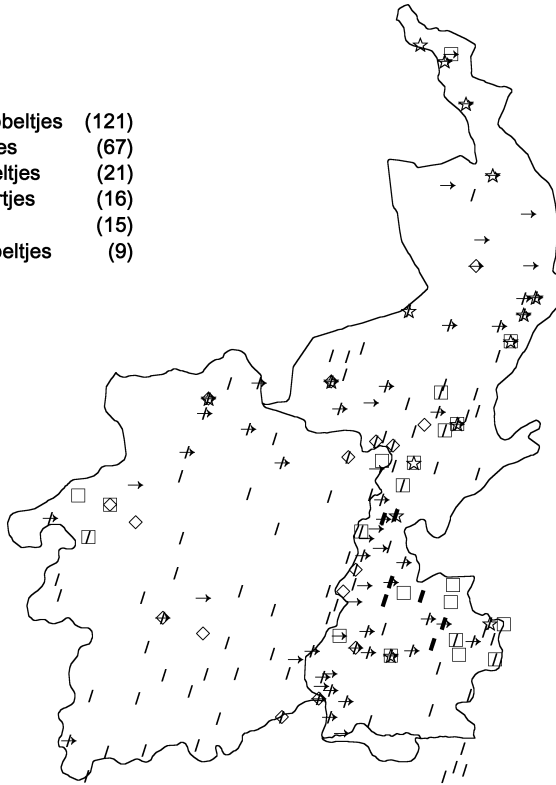
Blikaars
Kaart 161

- / uitslag (37)
- ◇ zweer, zweren (24)
- ▲ kipaars (8)
- △ bikaars (3)
- △ blikaars (2)

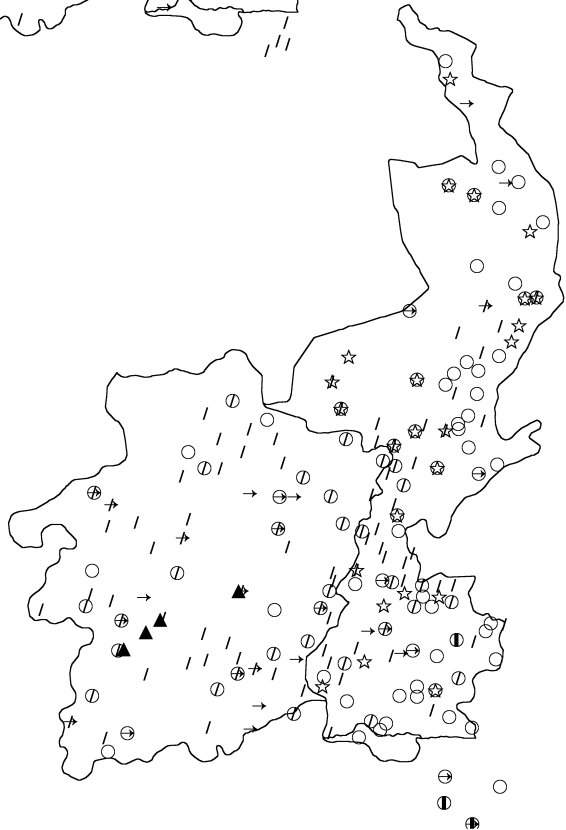
Puistjes
Kaart 162

- / brobbels, brobbeltjes (121)
- puisten, puistjes (67)
- pukfels, pukfeltjes (21)
- ◇ zweren, zweertjes (16)
- ☆ bulten, bultjes (15)
- ▮ borbelen, borbeltjes (9)

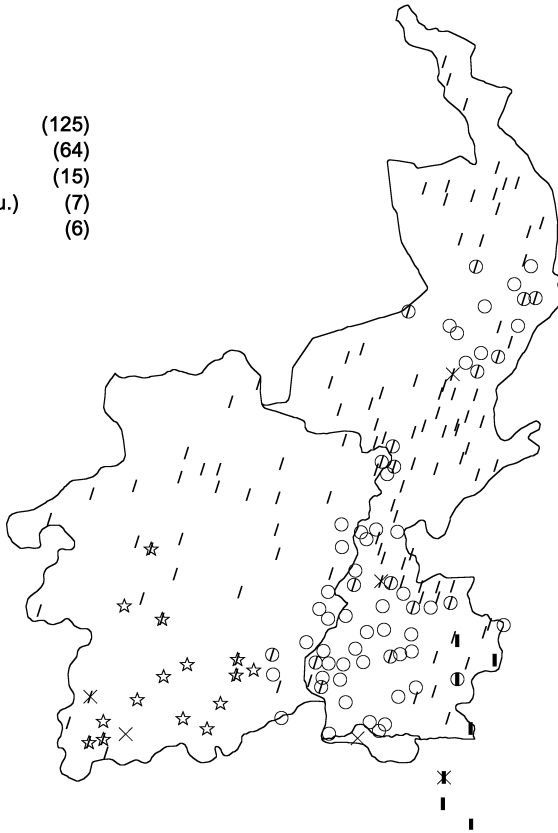
Steenpuist, bloedweer
Kaart 163

- / steenzweer (105)
- bloedweer (96)
- zweer (30)
- ☆ steenpuist (24)
- ▲ bloedpad (4)
- ▮ karfunkel (du.) (3)

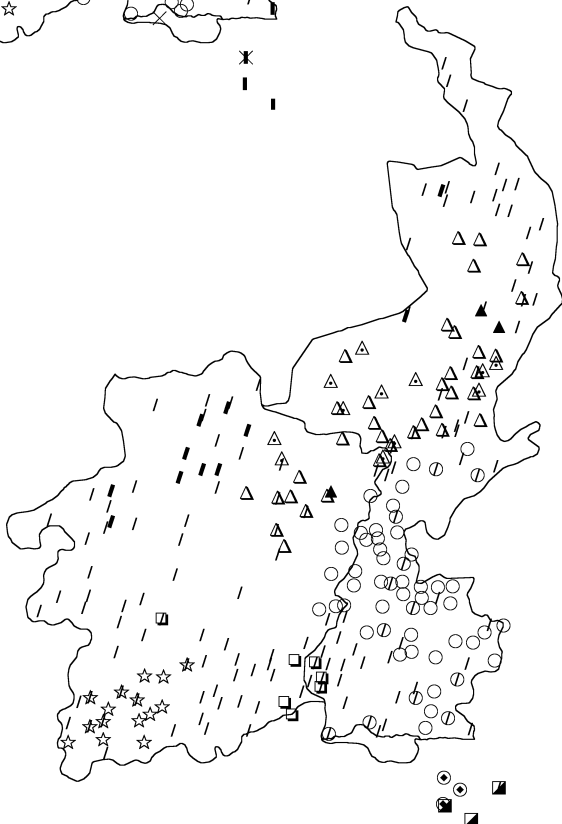
**Negenoog
Kaart 164**

/ negenoog	(125)
○ negenoger	(64)
☆ zevenoog	(15)
▮ karfunkel (du.)	(7)
× bloedzweer	(6)

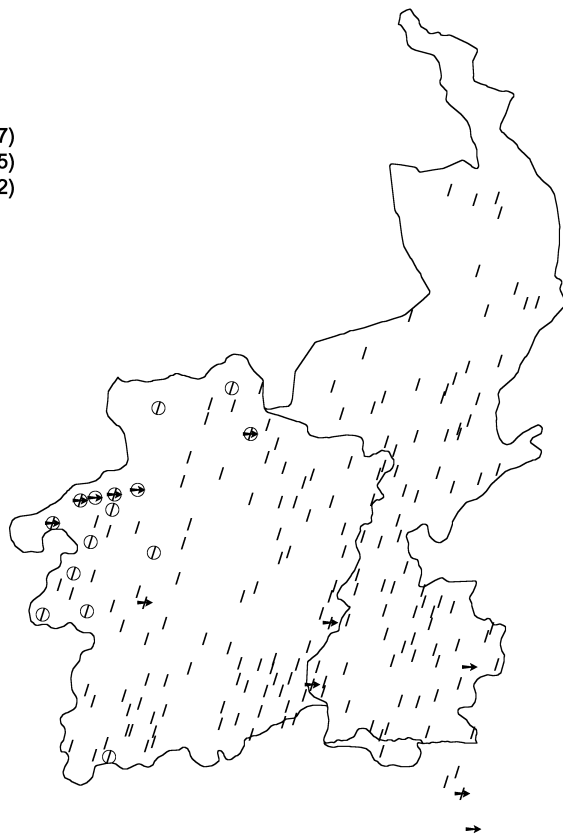
**Eksteroog
Kaart 165**

/ eksteroog	(138)
▮ ekstersoog	(11)
□ eksterauf	(7)
○ esteroog	(57)
⊙ hesteroog	(3)
△ egerstenoog	(35)
△ egerstoog	(12)
▲ engerstenoog	(3)
☆ ekstroei	(15)
▮ elsteroog	(3)

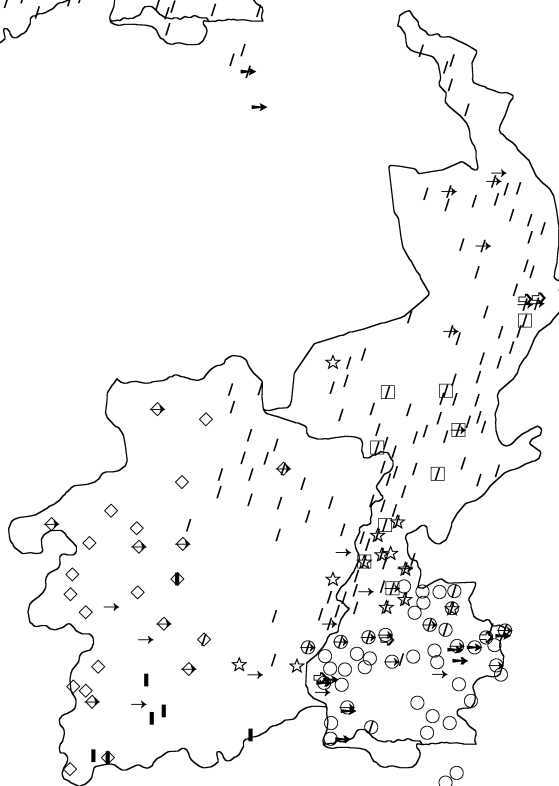
Blaar
Kaart 166

- / blaar (187)
- blein (15)
- blaas (12)

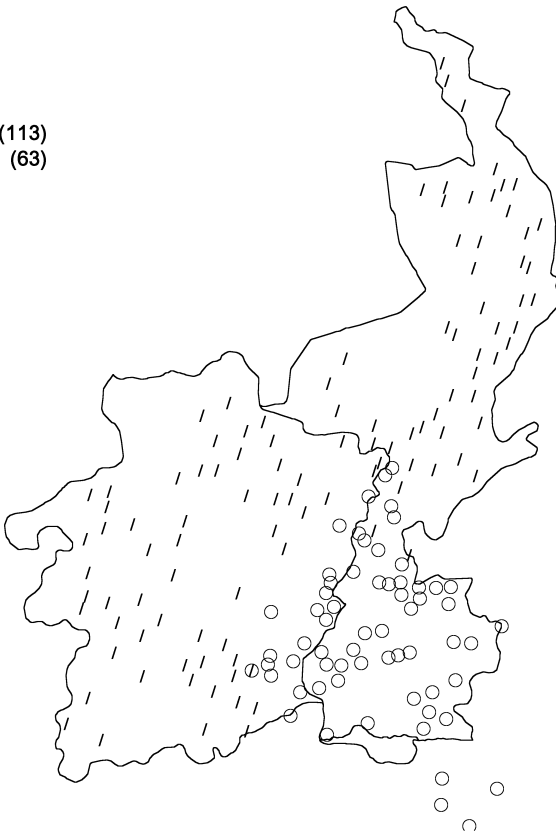
Eelt, eeltknobbel
Kaart 167

- / zwel (128)
- kwert (47)
- eelt (40)
- ◇ weer (24)
- ☆ gezwel (13)
- zwelknobbel (9)
- eeltknobbel (8)
- ▬ hard vlees, harde handen (7)
- ⇨ eeltknop (5)

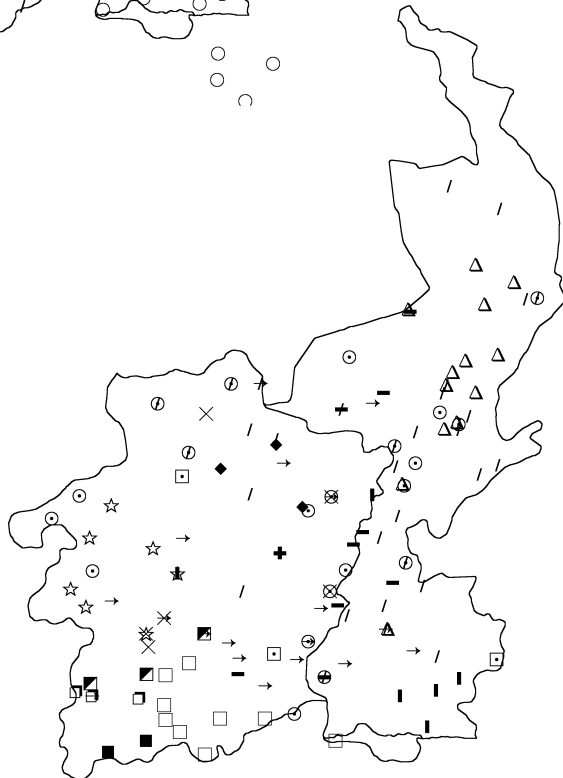
Wrat
Kaart 168

- / wrat (113)
○ wrattel (63)

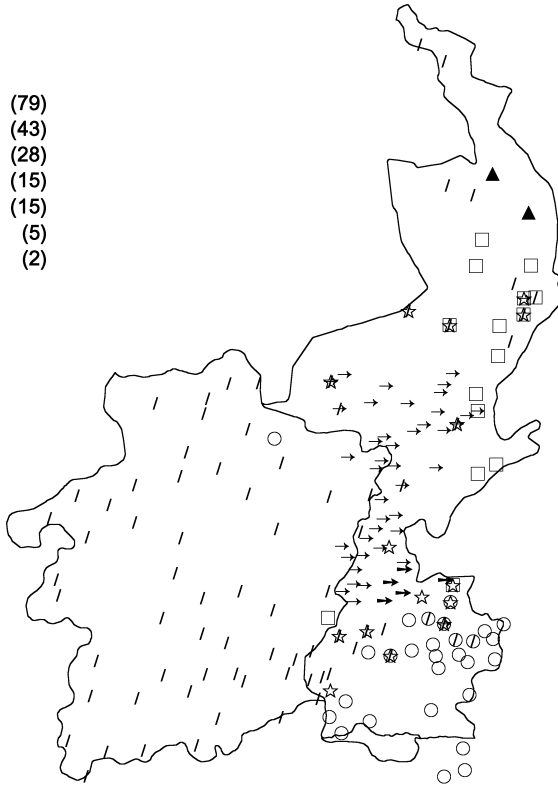
Ruw
Kaart 169

- / schraal (33)
→ winter + sst. (23)
⊙ gesprongen (21)
△ schraap (13)
— wreed (10)
□ opengekipt (9)
☆ geschrind (7)
| grof (7)
× gekloven (6)
◆ kapot (3)
◻ opengehikkeld (3)
◻ opengesprongen (3)
◼ opengevlogen (3)
■ opengebijsd (2)

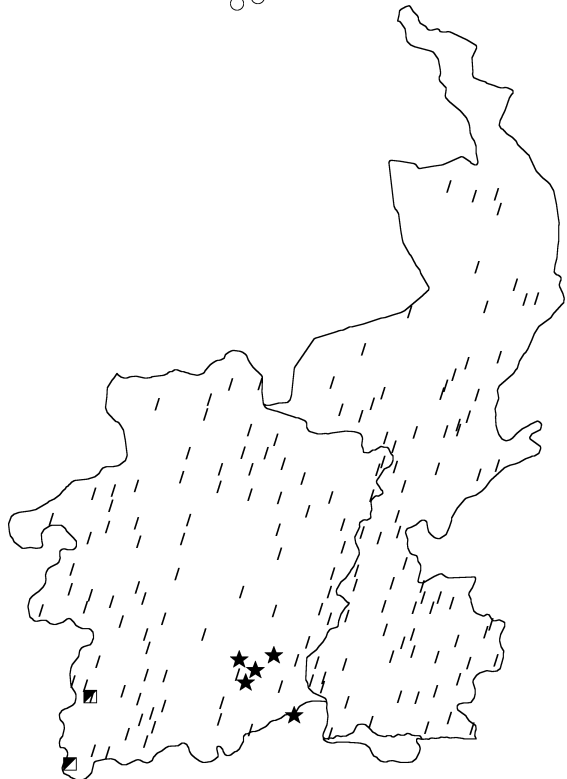
Kloven
Kaart 170

- / kloven (79)
- kenen (43)
- schronden (28)
- reten (15)
- ☆ sprongen (15)
- keenselen (5)
- ▲ krappen (2)

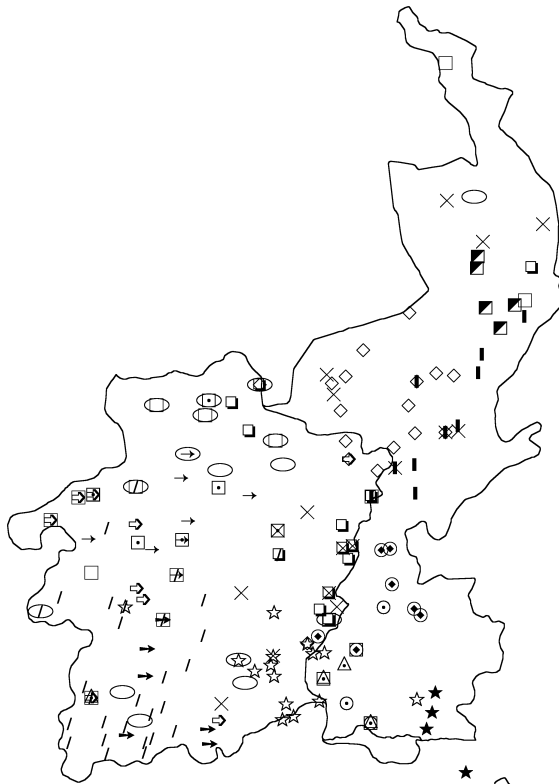
Fijt
Kaart 171

- / fijt (158)
- ★ pulver (5)
- een witte vinger (2)

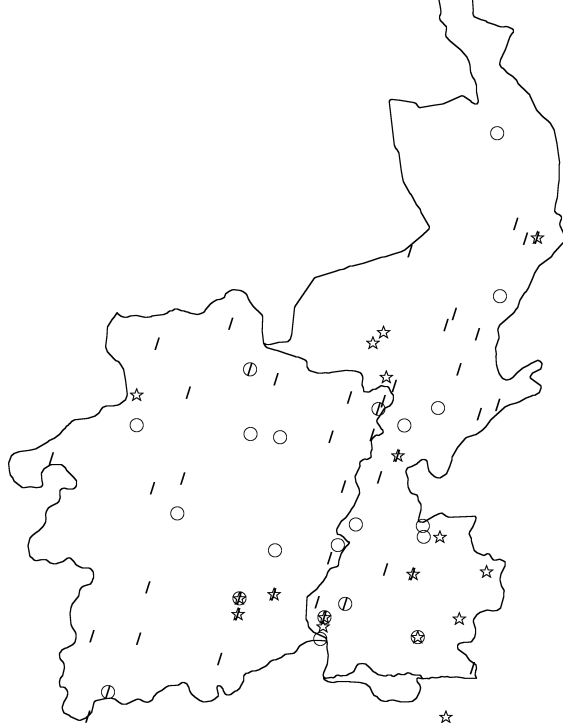
Nijdnagel
Kaart 172

/	ijwortel	(30)
◇	overnagel	(18)
○	nagelrand	(16)
×	nagelring	(17)
□	nagelreen	(13)
☆	nagelwortel	(15)
★	nagelswortel	(4)
┆	spleetnagel	(10)
□	nijnagel	(15)
▣	nijdnagel	(9)
△	nijdwortel	(5)
⇨	nijwortel	(9)
→	hijwortel	(8)
➔	wijwortel	(6)
⊙	rib, nagel(s)rib	(7)
▣	pees	(5)
⊙	nijd	(3)

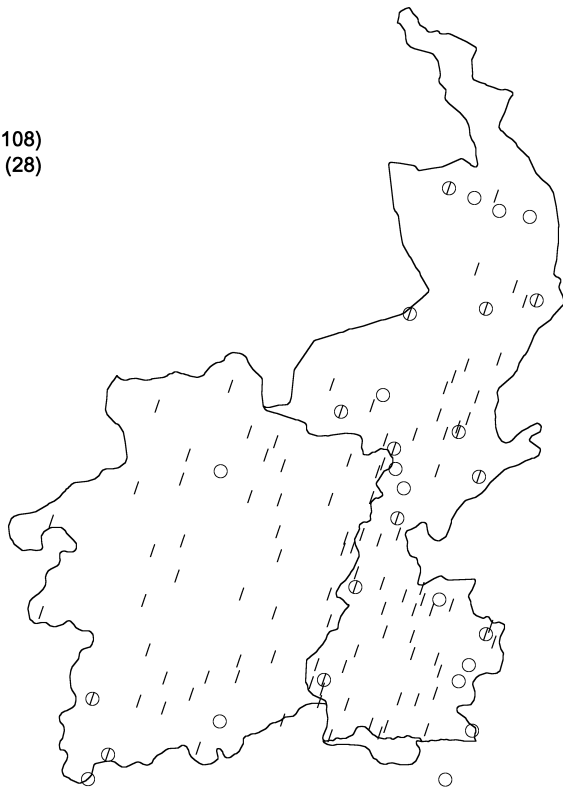
Melaatsheid
Kaart 173

/	melaats (bn.)	(43)
○	melaatsheid	(21)
☆	lepra	(17)

Tetanus
Kaart 174

- / klem (108)
- tetanus (28)

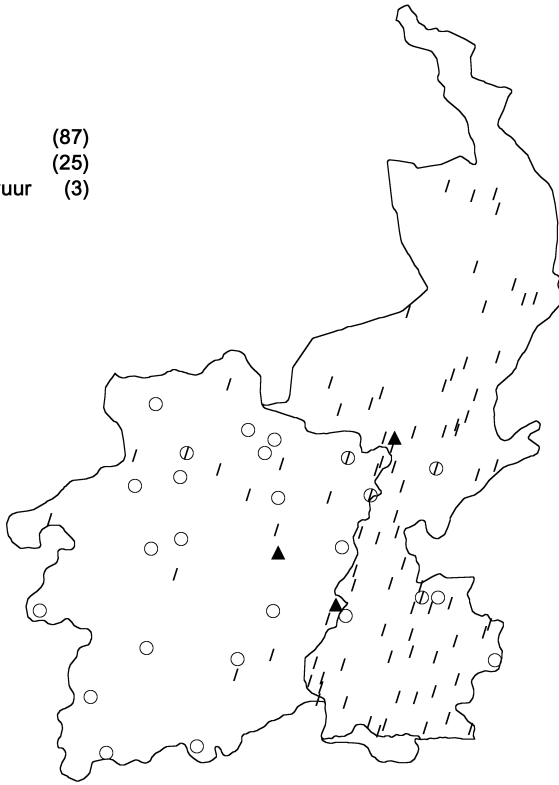
Waterpokken
Kaart 175

- / waterpokken (86)
- wijnpokken (25)
- ★ windpokken (16)
- pokken (7)

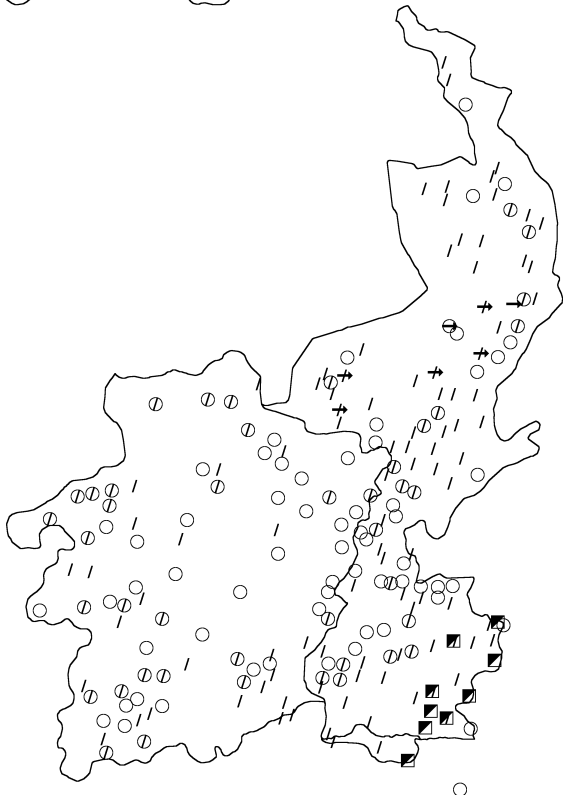
Roodvonk
Kaart 176

- / roodvonk (87)
- rodehond (25)
- ▲ sint-antoniushoorn (3)

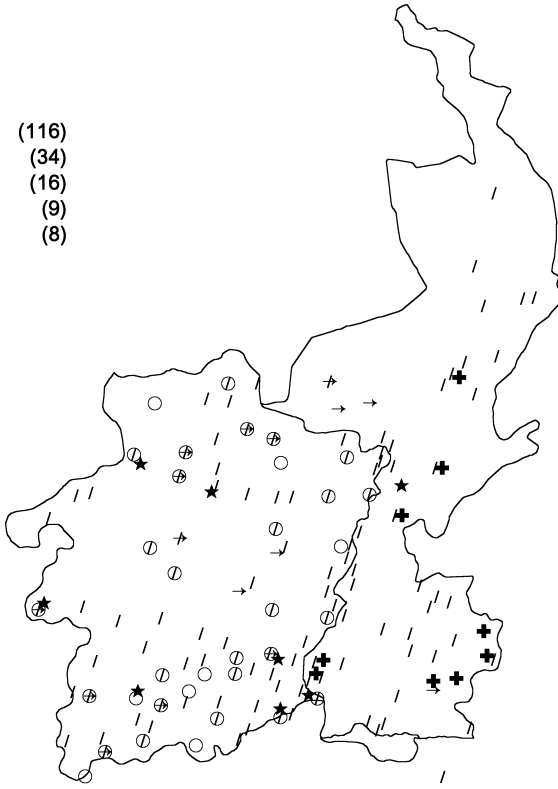
Mazelen
Kaart 177

- / mazelen (143)
- mazeren (108)
- maasderen (7)
- reule (9)

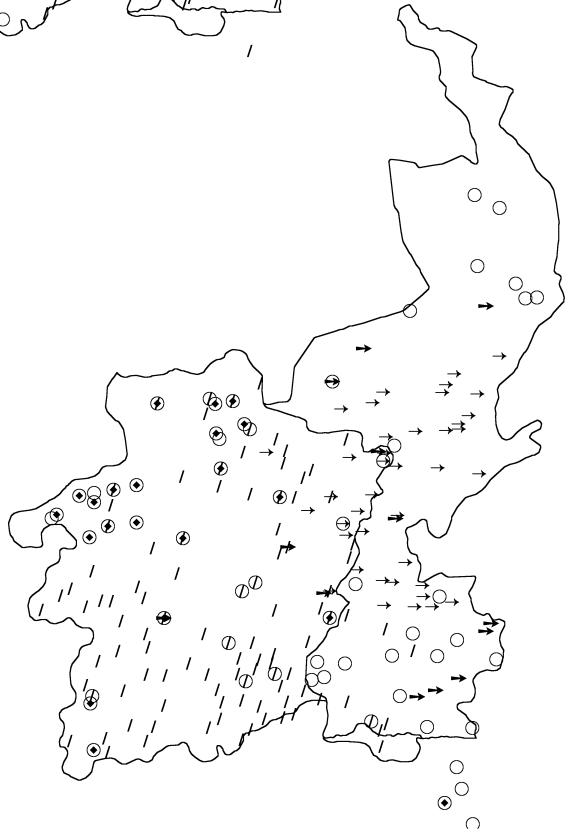
Ongeluk
Kaart 178

- / ongeluk (116)
- accident (34)
- malheur (fr.) (16)
- ⊕ onval (9)
- ★ ongeval (8)

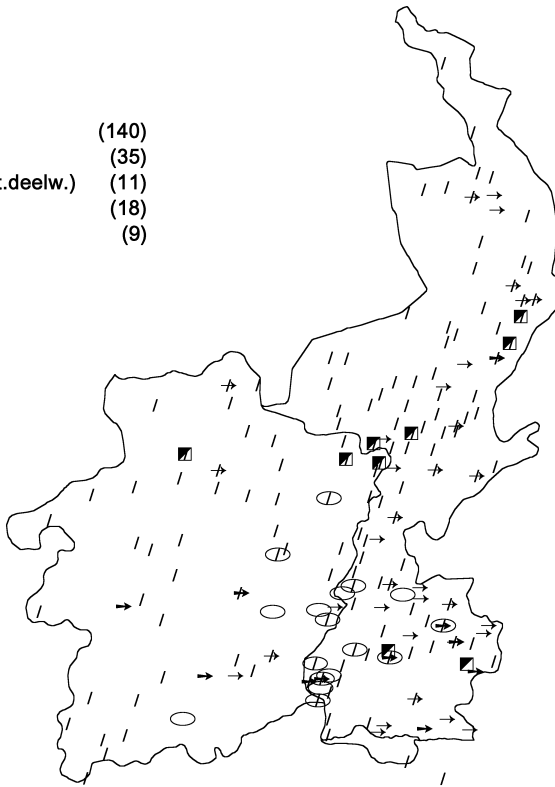
Wonde (fonologisch)
Kaart 179

- / won (102)
- wond (40)
- wonj (40)
- ⊙ wonde (21)
- wong (13)

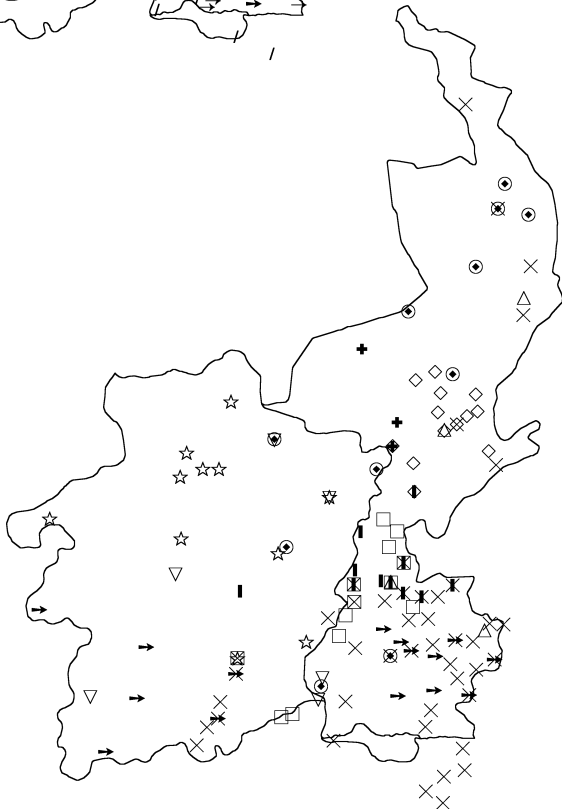
Snijwonde [1]
Kaart 180a

/ snee	(140)
→ snijwonde	(35)
→ gesneden (volt.deelw.)	(11)
○ veeg	(18)
■ jaap	(9)

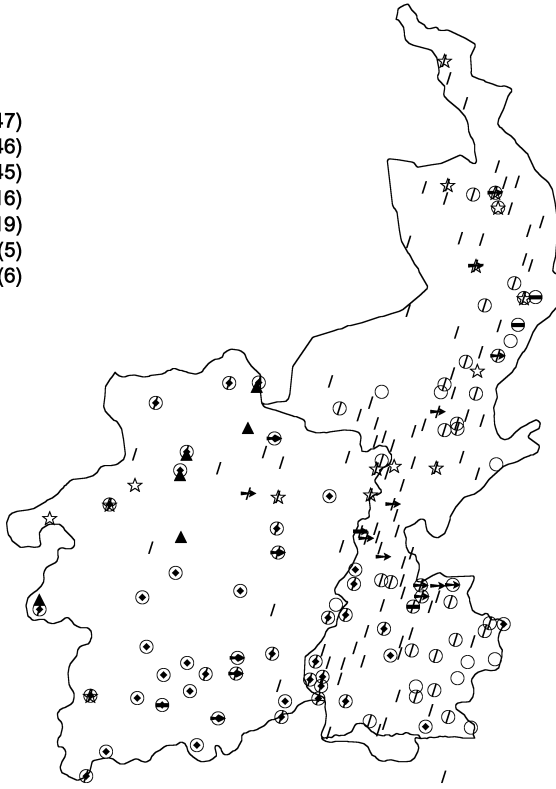
Snijwonde [2]
Kaart 180b

× snit	(45)
□ snits	(13)
◇ snats	(13)
■ vats	(11)
→ slip	(15)
☆ snap	(12)
⊙ krap	(11)
▽ krets	(6)
△ krats	(4)
+ kauw	(3)

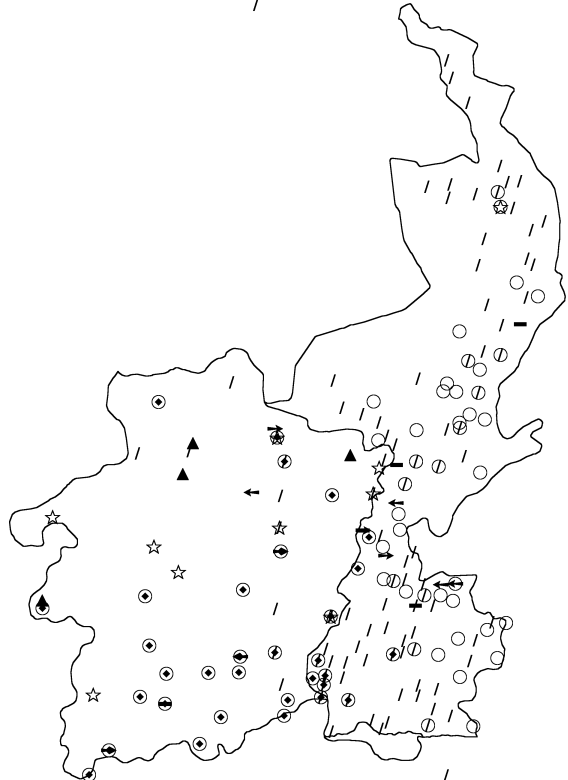
Schram
Kaart 181

- / schram (147)
- krats (46)
- ⊙ krets (45)
- ☆ krap (16)
- schrap (19)
- schramp (5)
- ▲ schar (6)

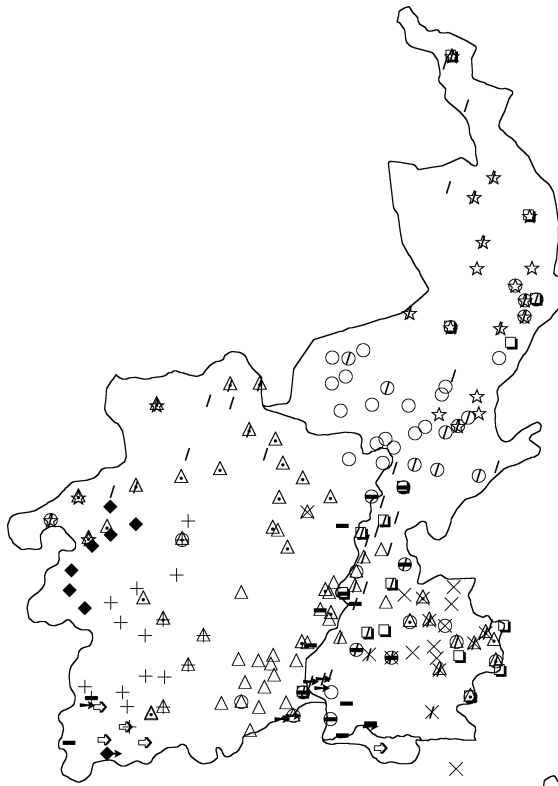
Schrammen
Kaart 182

- / schrammen (94)
- kratsen (44)
- ⊙ kretsen (32)
- ☆ krabben (10)
- schrabben (5)
- schrapen (5)
- ← schrapen (5)
- ▲ scharren (4)

Buil op het hoofd
Kaart 183

/	bult	(64)
○	bluts	(48)
△	knop	(35)
△	knobbel	(32)
☆	but	(21)
+	knook	(18)
□	buil	(17)
-	huts	(17)
×	knauw	(17)
◆	nol	(8)
→	uts	(8)
⇨	nuts	(5)

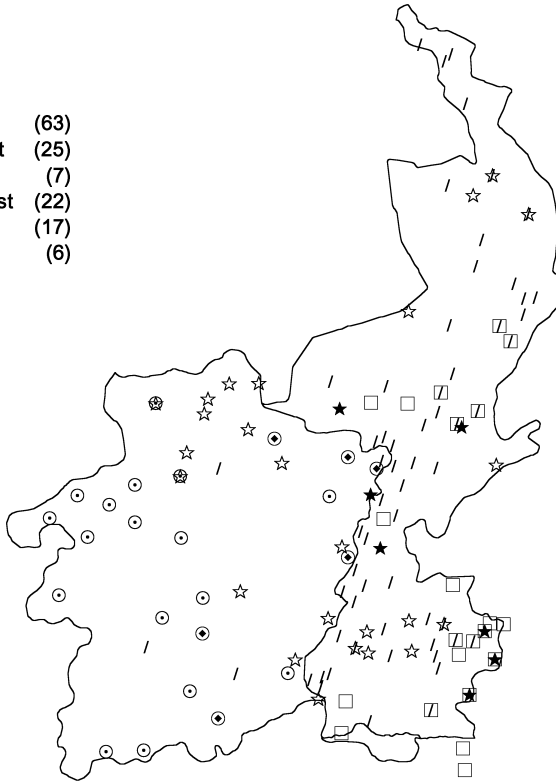
Mismaakt
Kaart 184

/	mismaakt	(153)
○	misvormd	(17)
→	kreupel	(6)
◆	ongereed	(4)
★	mankementig	(3)
⊙	miswassen	(3)

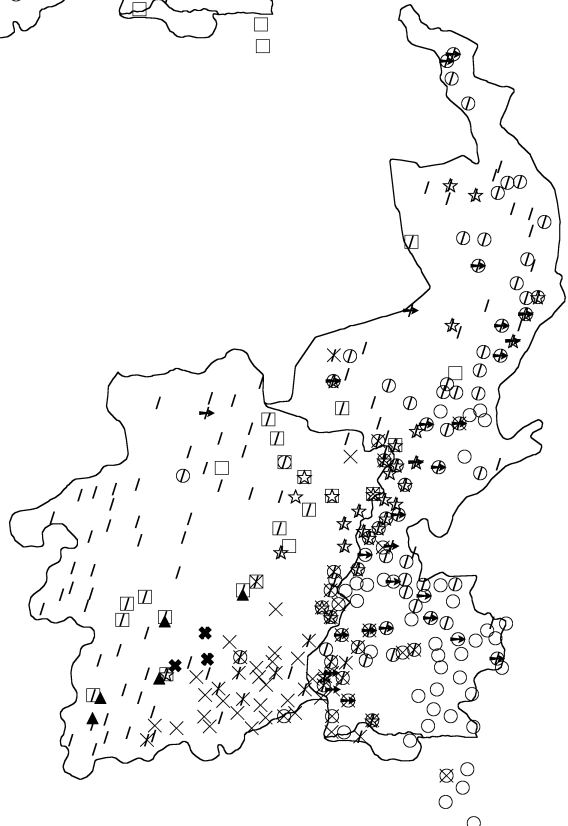
Kippenborst
Kaart 185

- / kippenborst (63)
- ☆ hennenborst (25)
- ★ hanenborst (7)
- hoenderborst (22)
- kiekenborst (17)
- ⊙ kuikenborst (6)

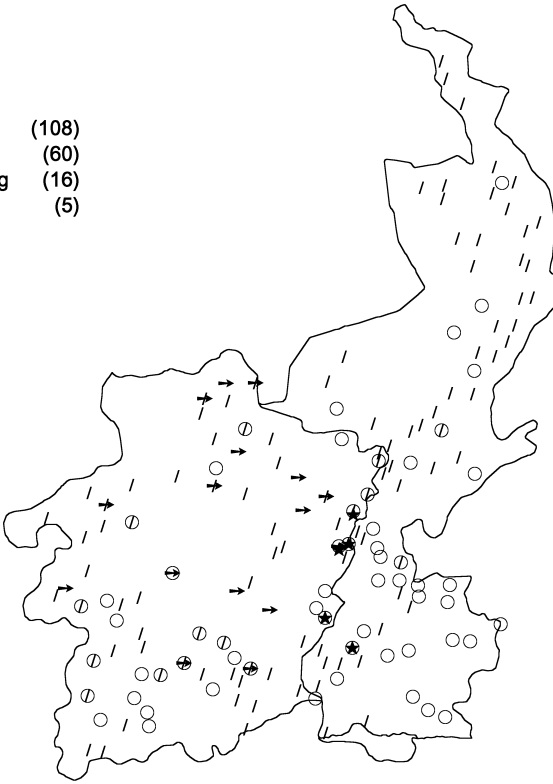
Bochel
Kaart 186

- / bult (190)
- pokkel (121)
- × kroef (66)
- ☆ bochel (34)
- hoge rug (28)
- pochel (22)
- ▲ knook (6)
- ✱ knoef (4)

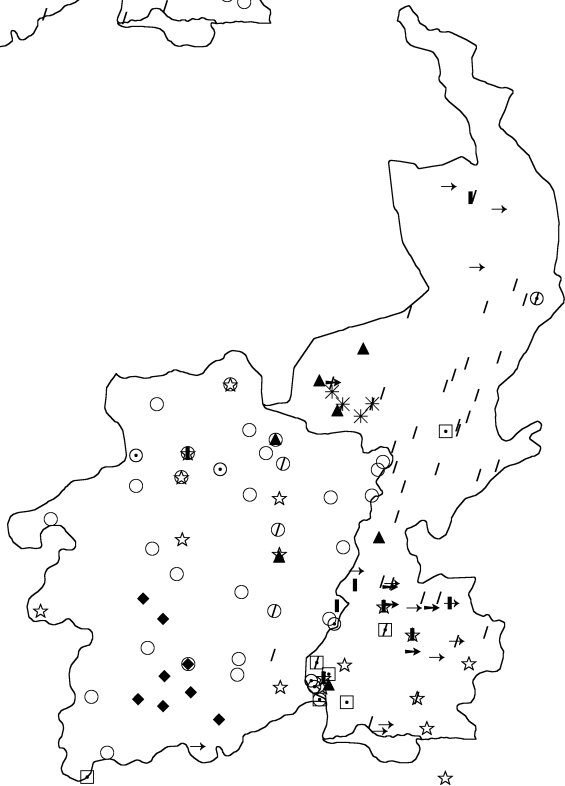
Gebrekkig
Kaart 187

- / gebrekkig (108)
- gebrekkelijk (60)
- mankementig (16)
- ★ ongeraden (5)

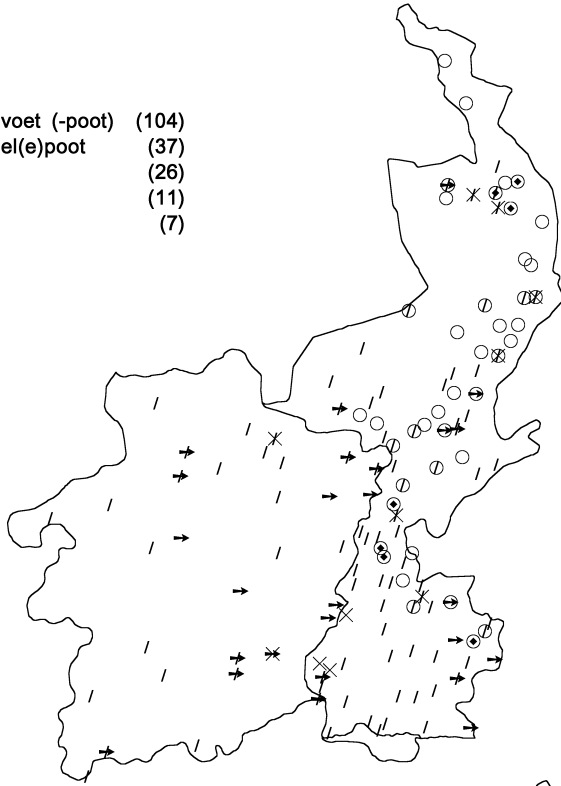
Manken
Kaart 188

- / hompelen (41)
- manken (29)
- ☆ hinken (17)
- lam lopen/gaan/zijn (12)
- I met één been trekken (8)
- ◆ spanken (8)
- ▲ honkelen (7)
- kreupel lopen (7)
- ⊙ mank lopen (6)
- lammen (5)
- * knakken (4)

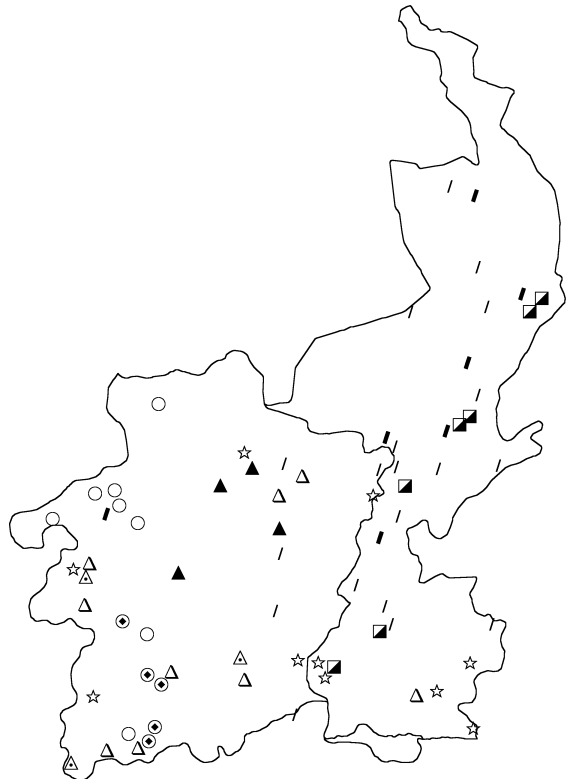
**Horrelvoet
Kaart 189**

- / paard(en)-, paardsvoet (-poot) (104)
- hompelvoet, hompel(e)poot (37)
- klompvoet (26)
- × horrelvoet (11)
- ⊙ hompelaar (7)

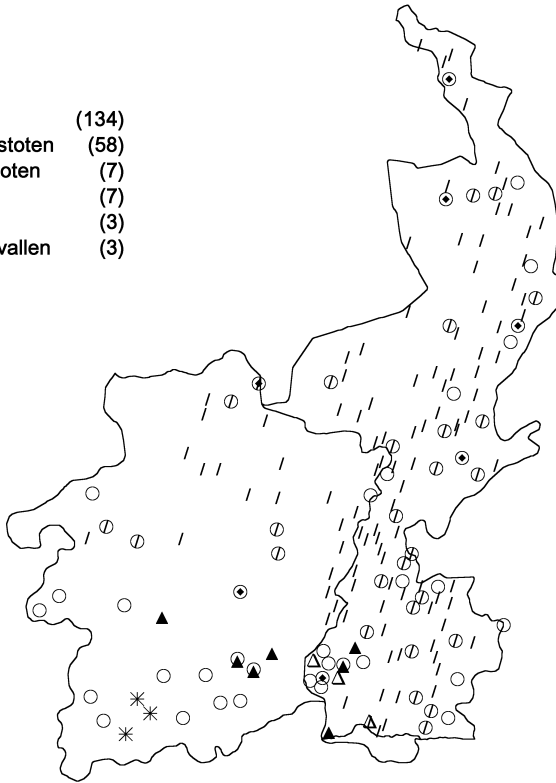
**Maaivoeten
Kaart 190**

- / maaien (19)
- ☆ platvoet (zn.) (10)
- △ fransen (9)
- buitenwaarts gaan (8)
- ! maaibeem (zn.) (7)
- schaatsen (7)
- ⊙ uitwaarts gaan (5)
- ▲ spaans gaan (4)
- △ frans gaan (3)

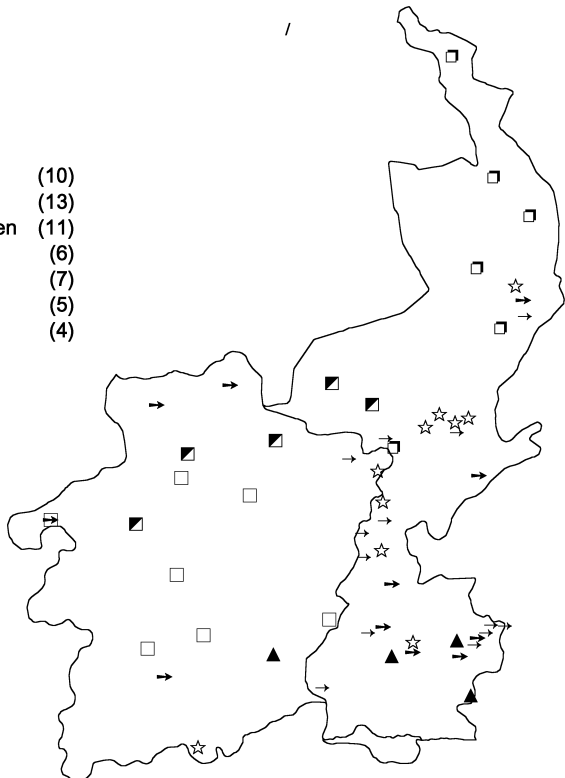
Haarenkelen Kaart 191

/ haarenkelen	(134)
○ zijn enkel kapot stoten	(58)
⊙ zijn enkel stuk stoten	(7)
▲ klopenkelen	(7)
△ klopschenkelen	(3)
* zijn enkel uiteen vallen	(3)

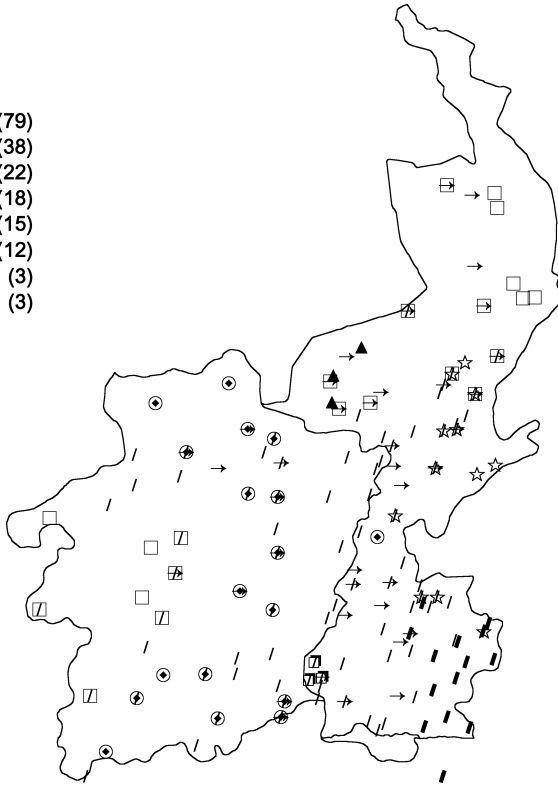
Wijdbeens lopen Kaart 192

☆ wijdbeens lopen	(10)
→ met de benen uit(er)een lopen	(13)
→ met de benen wijd uit(er)een lopen	(11)
□ wijd spoor	(6)
□ breed spoor	(7)
■ op breed spoor lopen	(5)
▲ greiden	(4)

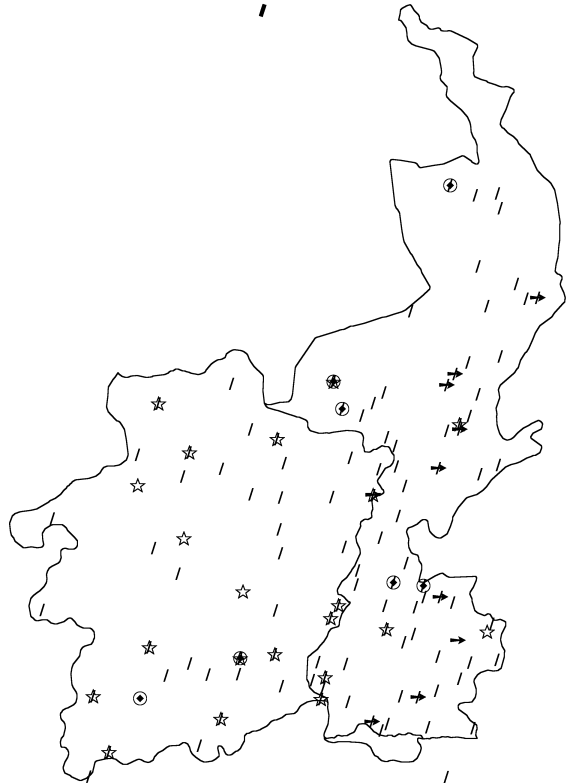
Ziekenhuis
Kaart 193

- / hospitaal (79)
- ziekenhuis (38)
- gasthuis (22)
- ⊙ kliniek (18)
- ! spitaal (15)
- ☆ ziekenhuis (12)
- Kalvarie (3)
- ▲ gesticht (3)

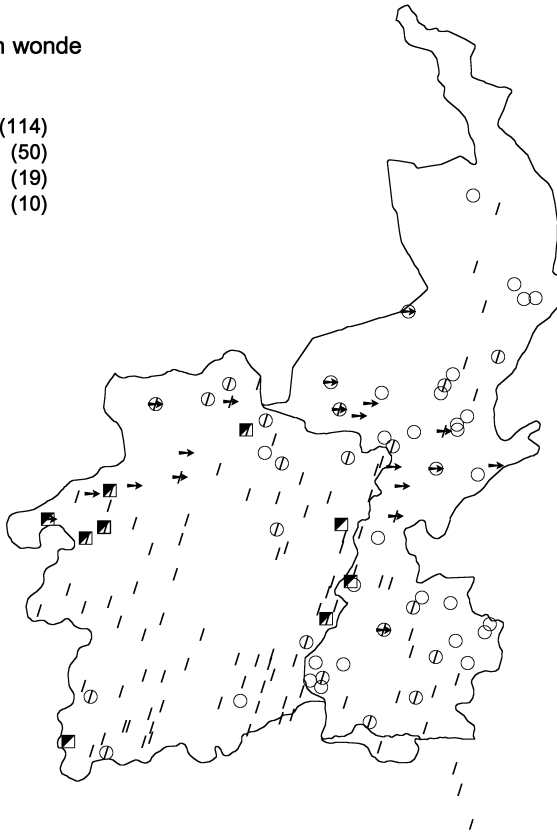
Kwakzalver
Kaart 194

- / kwakzalver (105)
- ☆ charlatan (fr.) (21)
- pisdokter (10)
- ⊙ wonderdokter (7)

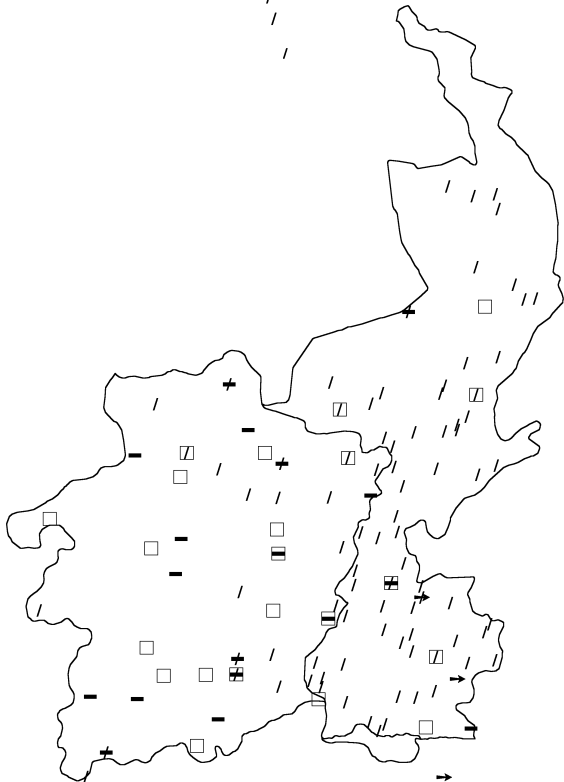
Betten van een wonde
Kaart 195

/ baden	(114)
○ betten	(50)
→ lessen	(19)
▣ (uit)wassen	(10)

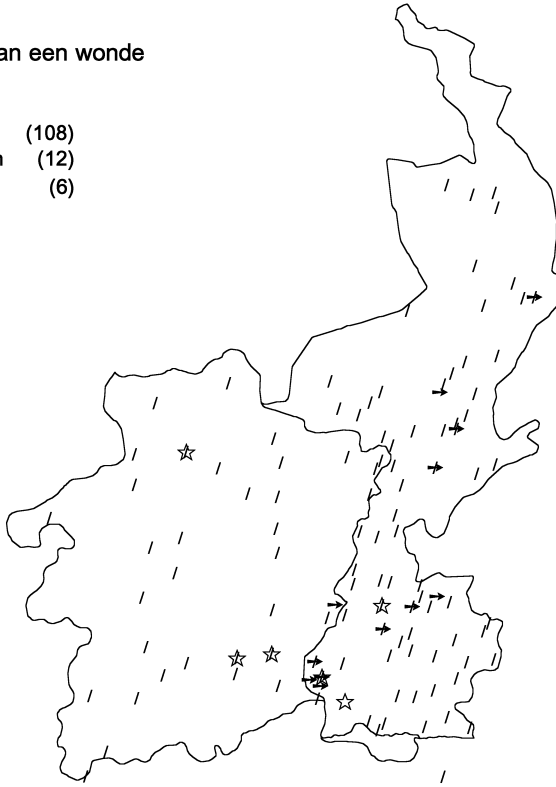
Stelpen van bloed
Kaart 196

/ stelpen	(86)
□ stoppen	(22)
- stollen	(18)
→ stillen	(3)

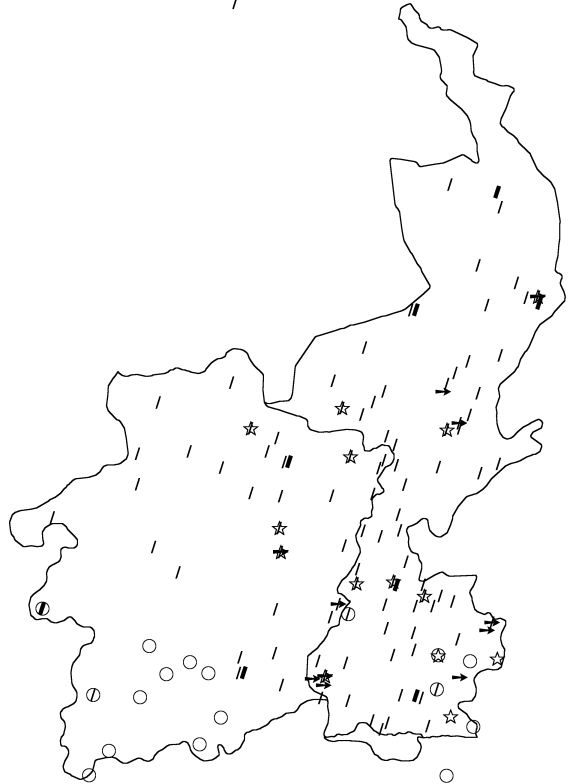
Verbinden van een wonde
Kaart 197

- / verbinden (108)
- zwachtelen (12)
- ☆ windelen (6)

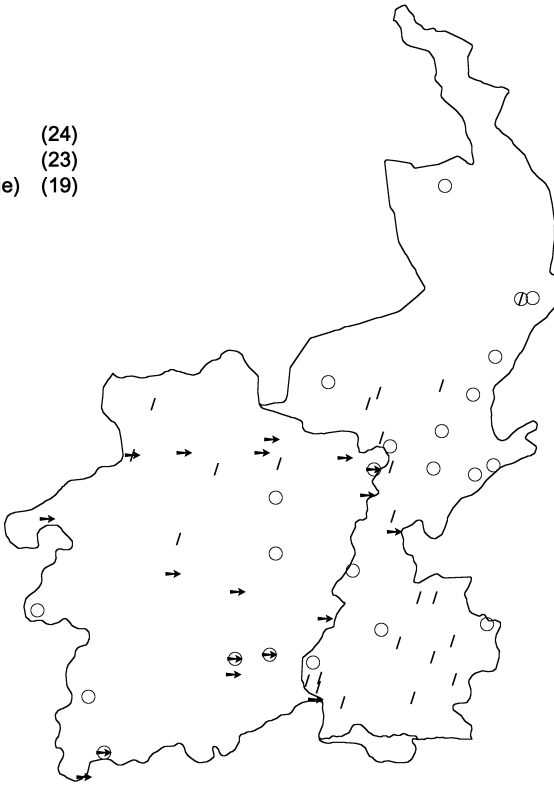
Zwachtel
Kaart 198

- / windel (95)
- vees (17)
- ☆ verband (14)
- zwachtel (11)
- // windsel (8)

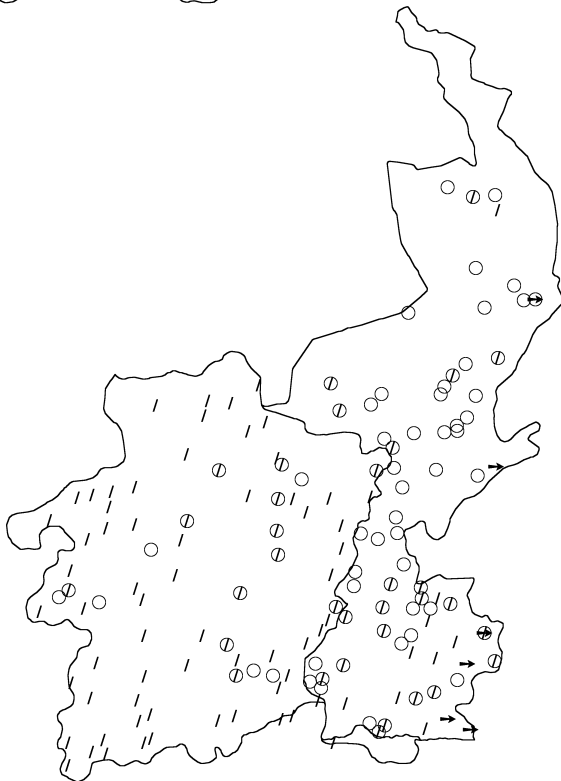
Lancet
Kaart 199

- / lancet (24)
- vlijm (23)
- scherp mes(je) (19)

Genezen
Kaart 200

- / genezen (105)
- beter (79)
- gezond (7)

Alfabetisch register

van trefwoorden, lexicale varianten (cursief) en lemmatitels (hoofdletters)

In het alfabetisch register wordt naar de lemma's verwezen in KLEIN KAPITAAL. De begrippen die niet in de woordenboektekst zijn opgenomen omdat ze onvoldoende variatie opleverden, maar waarvoor in de paragraafinleidingen doorgaans naar de materiaalbasis op internet verwezen wordt, worden in *CURSIEF KLEIN KAPITAAL* weergegeven. De trefwoorden, die in de woordenboektekst in het vet staan, zijn hier in gewoon lettertype opgenomen. De lexicale varianten ten slotte zijn alleen opgenomen onder de afwijkende variant en staan net als in de woordenboektekst *cursief*.

- à la Charlot, scheve voeten ~ 220
aa traut, weer op zijn ~ 232
aaje bok, lopen wie een ~ 222
AAMBEIEN 186
aambeien 187
aambeier 187
aan de beterhand 230
aan de blaas hebben, het ~ 186
aan de blaas, ontsteking ~ 186
aan de buik, pijn ~ 185
aan de eet 232
aan de enkel stoten, zich ~ 221
aan de gang gaan 11
aan de gang komen 11
aan de gang schieten 11
aan de helle zijn 158
aan de kaak, patat ~ 31
aan de keel, kwats ~ 174
aan de krenten geweest, bij de pastoor ~ 193
aan de krenten gezeten, die heeft ~ 193
aan de kwakkel zijn 117
aan de longen hebben, het ~ 119, 121
aan de mond, ziek ~ 171
aan de neus hebben hangen, een elf ~ 149
aan de neus schieten 17
aan de oor, slag ~ 32
aan de plader zijn 117
aan de schouders trekken 106
aan de snotterij zijn 176
aan de sukkel zijn 117
aan de voet, gicht ~ 183
aan de vot, zweer ~ 194
aan de vot, zweren ~ 194
aan draaiingen lijden 139
aan gang komen 11
aan hem, het mannetje van Borgloon is ~ 122
aan het bewegen 11
aan het draaien zijn 139
aan het hart hebben, het ~ 119, 121
aan het hinteste, zweren ~ 194
aan het kruis, uitzien wie een schacher ~ 126, 127
aan het lijf, pijn ~ 185
aan het pongelen blijven 117
aan het ruiken zijn, Keulse ~ 221, 222
aan het sukkelen zijn 117
aan het weer, zweer ~ 194
aan het zweren 160
aan het zweren, de neus is ~ 193
aan het zweren, de tul is ~ 193
aan oor, slag ~ 32
aan zich hebben, niks ~ 111
aan zijn buik, pijn ~ 185
aan zijn hart schieten 87
aan zijn lapje, pijn ~ 122
aan zijn oren geven 36
aan zijn oren kletsen 35
aan zijn oren komen 36
aan zijn poepje, 't kindje is fel gesmot ~ 194
aan zijn tanden, pijn ~ 172
aan zijn vinger, pijn ~ 202
aan, er niet goed ~ zijn 121
aan, ergens plichtig ~ zijn 123
aanduwen 65
aangesukkeld komen 78
aanhalig ziekzijn 124
aanhalig, ziekte die ~ is 124
aanhalig, ziekzijn dat ~ is 124
aanhalige ziekte 124
aanhande ziek 116
aanhebben, een kromme broek ~ 224

- aanhoren, de hemel voor
 een doedelzak ~ 139
 AANHOUDEND BEPOETELN
 68
 aanhoudend in de handen
 nemen 68
aanhouwend in de handen
 nemen 68
 aankissen 153
 aanpakken, anhaltend ~ 68
 aanrupsen 153
 aanrupsing 153
 aanslag 172
 aanstand 122
 aansteekt, krankheid die ~
 124
 aansteekt, ziekte die ~ 124
 aanstekelijk, ziekte die ~ is
 124
 aanstekelijke ziekte 124
 aanstekend, krankheid die ~
 is 124
 aanstekende krankheid
 124
 aanstel 122
 aanstellen 22, 122
 aansteller 122
 aanstoten, (zich) ~ 15, 221
 aanstuiven 83
 aansukkelen 117
 aantak 168
 aantastelijke ziekte 124
 aantreden 11
aantrejen 11
 aantrekken 65
 aanvangen zich te bewegen
 11
 aanwas 159
 aanzet, ziekte die ~ 124
 aanzetten 11
 aanzwengelen 44
 aap in de rug 182
 aap, van de ~ gaan 141
 aardig 114, 138, 139
 aardig dromen 9
 aardig voelen, zich ~ 115
 aardig zijn 115
 aardig, het ~ zitten hebben
 177
aarenkelen 221
 abces 159, 160, 191
abgaan, van zijn stekske ~
 141
 accident 208
 accidentje 208
 acht uren-arrest, gezicht wie
 een ~ 127
 achter de deur zetten, het
 kalf ~ 156
 achter de muur hebben, get
 ~ 77
- achter, uitzien alsof men ~
 een bezem gelamd heeft
 127
 achter, zijn adem blijft ~
 144
 achterste, zweren op ~ 194
 achterruit 157
 achterruit gooien, de vot ~
 83
 achterruit maken, zich ~ 95
 achterruitboeren 95
 ACHTERUITGAAN 95
 achterruitgaan 95, 117
 achterruitlopen 95
 achterruittrekken 95
 achterruitwijken 95
 achtervel 203
 achterwaarts gaan 95
 achterwaarts lopen 220
 adem, geen ~ meer hebben
 143
 adem, het op de ~ hebben
 143
 adem, korte ~ 143
 adem, van korte ~ 143
 adem, zijn ~ blijft achter
 144
 adem, zijn ~ niet meer
 krijgen 144
 ademen, lastig kunnen ~
 143
 ademen, moeilijk kunnen ~
 143
 ademen, slecht kunnen ~
 143
 ademen, zwaar ~ 143
 ader 184
 ader, dikke ~ 184
 ader, gebroken ~ 184
 ader, gezwollen ~ 184
 ader, opgezwollen ~ 184
 ader, springende ~ 184
 aderspat 184
 af, druk op en ~ lopen 85
 af, een goede om klee ~ te
 treden 91, 92
 af, ijverig op en ~ lopen
 85
 af, op en ~ draaien 21
 af, op en ~ houwen 44
 af, op en ~ lopen 85, 87
 af, op en ~ rennen 85
 af, op en ~ schuiven 26
 af, opgeregt op en ~ lopen
 87
 af, van de benen ~ 72
 af, van de gard ~ gaan 141
 af, van de welt ~ 142
 af, van de welt ~ gaan 141
 af, van de wereld ~ gaan
 141
- af, van zich ~ houwen en
 stampen 105
 af, van zijn eigen ~ 142
 af, van zijn klot ~ gaan
 141
 af, van zijn klot ~ vallen
 141
 af, van zijn klotje ~ 142
 af, van zijn stokje ~ gaan
 141
 af, van zijn sus ~ 142
 af, van zijn sus ~ gaan 140
 af, van zijn sus ~ vallen
 140
 af, vel ~ 211
 afbaaien 36
 afbesemen 36
 afbidder 227
 afbinden 228
 afblotten 200
afboddelen 20
 afbollen 20
 afborstelen 36
 afbouwen 36
 afbrengen 36
 afbuitelen 20
 afdekken 36
 afdekselen 36
 afdoen 1
 afdonderen 14, 20
 af dorsen 36
 afdrogen 36
 afgaan 20, 118
 afgaan, hel ~ 158
 afgaan, niet ~ 158
 afgaan, niet goed ~ 158
 afgaan, niet kunnen ~ 158
 afgaan, slecht ~ 158
 afgaan, slecht kunnen ~
 158
 afgaande 116
 afgaande zijn 121
 afgang 157
 afgang hebben, geen ~ 158
 afgang, helle ~ 158
 afgang, slechte ~ 158
afgank 157
 afgesleept komen 73
 afgetrokken uitzien 127
 afgeven 96
 AFHANGEND GEZWEL 159
 afhankelijk gewzel 160
 afhouden 36
 afjassen 36
 afkappen 8
 afkeukelen 20
 afkletsen 35
 afkletsoren 35
 afkuilen 20
 aflaten, koord ~ 82
 afleren, get ~ 37

- afleuren 37
 aflopen 20, 118
 afmoppen 36
 afmotsen 36
 afpassen 92
 afperen 35
 afpeuteren 36
 afpolderen 36
 afprengelen 36
 afpriegelen 35, 41
 afpriegelen, duivels ~ 39
 aframmelen 34
 aframmeling 32
 afranselen 35
 afreddelen 20
 afrijten 36
 afritsen 20
 afroffelen 36
 afrollen 20
 AFROLLEN, DE BERG ~ 19
 afrossen 35
 afrossing geven 35
 afrutschen 20
 afscheut in de rug 182
 afschillen, het vel ~ 212
 afschuimen 76
 afschuivelen 20
 afschuiven 20
 afservetten 36
 afslaan 20, 36
 afslaan, ferm ~ 36
 afslagen 36
 afsmeren 35, 41
 afsmeren, met een smet ~ 41
 afsmeren, met een vits ~ 40
 afsoppen 56
 afsterven 118
 afstoffen 36
afstossen, van zich ~ 53
 afstoten 53
 afstoten, van zich ~ 53
 afstrepen 36
afstropen 51
 afstropen 51
 aftabakken 36
 aftakelen 36, 118
 aften 171
 afteren 117
 aftokken 36
 aftollen 20
 aftoppen 96
 aftreden 92
afrejen 92
 aftrekken 36
aftrillen 20
 afroevenen 35
 afroeven 35
 afroeving geven 35
 aftrossen 35
 afrullen 20
 aftuieren 36
 aftuieren, ferm ~ 36
 aftuimelen 20
 aftwinkelen 20
 afvallen 20, 118, 142
 afvegen 36, 151
 afwassen 227
 afzakken 20
 afzeiken 36
 afzwamen 36
 afzwansen 36, 41
aisteroog 197
 akelige droom 9
 al dooreen slaan 137
 al hinkentère springen 99
 al jaren krank zijn 121
 al te fel, niet ~ 113
 al te goed, niet ~ 113
 al te goed, niet ~ zijn 115
alde menkeskwaol 186
 alle momenten ziek 116
 alle, naar ~ zijden schuiven 26
 alles draait mich 139
 alles, door ~ heen lopen 84
 als de dood van Ieperen, bleek ~ 126
 als een deurstijl, hij is zo gezwak ~ 94
 als een dode, zo wit ~ 125
 als een kievit, rennen ~ 86
 als een lap houwen, zo blauw ~ 39
 als een lap slaan, zo blauw ~ 39
 als een lei, zo blauw ~ 136
 als een lijk, bleek ~ 126
 als een mispel zijn, zo rot ~ 177
 als een poppernel, draaien ~ 22
 als een schaler houwen, zo blauw ~ 39
 als een sneeuwschijter, wit ~ 126
 als een tol, draaien ~ 22
 als Eugène, pijn ~ 167
 als gras zien, zo groen ~ 127
 als mijn vuist, wonde ~ 209
 als was, gezicht zo geel ~ 127
 als wen men de bikaars heeft, lopen ~ 224
 als, hij is ziek ~ hij eraan denkt 122
 alsof men achter een bezem gelamd heeft, uitzien ~ 127
 alsof men het lijkbred om de nek heeft hangen, uitzien ~ 127
 altijd wroeten 86
 amandelen 170
 amandelen, opgezette ~ 170
amandels 170
 ambras, met ~ gaan 95
 amechtig 143
amigdallen 170
 angin 171
 angstig 133
 anhaltend aanpakken 68
aojem 142
aojem, het op de ~ hebben 143
aojem, van korte ~ 143
aojemen, lestig kunnen ~ 143
aojemen, moeilijk kunnen ~ 143
aom 142
aom, korten ~ 143
aomen, slecht kunnen ~ 143
 appel, slag tegen de ~ 31
 arm schaap 217
 arm, met de ~ schudden 44
 arm, met de ziel onder de ~ lopen 76
 arme mens 217
 arme sukkelaar 217
 armen erom slaan 61
 armen om de nek slaan, zijn ~ 62
 armen, met de ~ houwen 44
 ARMEN, RECHT VOORUIT-STOTEN MET DE ~ 53
 armvullen 68
 arrest, gezicht wie een acht uren- ~ 127
ARTS 225
 asemen, zwaar ~ 143
 asselen optrekken, de ~ 106
 asselen schudden, de ~ 106
attakske 183
 attaque 168, 183
 attaque-tje 183
ausrutschen 19
 austraks 197
 avanceren 11, 81
 avanceren, slecht ~ 90
ave, weeral den ~ 232
 averrechts 27
 averrechtse, een ~ 28
avveseren 81

- baaien* 96, 97, 98, 227
baaien, erop ~ 37
baaien, voetje ~ 97
baan, de ~ op 80
baan, met de ~ eweg moeten 84
baan, rondlopen en de ~ niet weten 74
baan, van de ~ gaan 19
baanke rijen 18
baanslijden 18
baanslijen 18
baantje rijden 18
baardkrankheid 193
baardkrankheit 193
baardkrankte 193
baardkrenke 193
baardscheur 193
baardworm 190, 193
baardzeek 193
baardziekt 190, 193
baardziekte 190, 193
badden 59
badden 98
baden 96, 97, 98, 227
baden, voetje ~ 97
baf 160
baf 30
baffen 36, 63
bageren 137
baggeren 85, 96, 98
baggeren, door het slijk ~ 98
bak 191
bakkes, klat op het ~ 31
bakkes, klats in het ~ 31
bakkes, mots in het ~ 31
bakkes, patat in het ~ 31
bakkes, patat op het ~ 31
bakkes, pats in het ~ 31
bakkes, pijn in het ~ 172
bakkes, plats in het ~ 31
bakkes, slag op ~ 31
bakkes, slag op het ~ 31
bakkes, slag tegen het ~ 31
bakkes, veeg in het ~ 31
bakkes, veeg op het ~ 31
baksteen, vallen wie een ~ 14
baladeren 75
baliën 75
bammelen 73
banen, zich een weg ~ 99
bang zijn 132
bangelijk 133
bangelijke droom 9
bank, wat een gewemel en een geschroffel op de ~ 25
banselen 73
- banzelen* 23, 73
baonen 227
bare, met ~ voeten door het water lopen 98
barveoets door de plassen lopen 98
barveoets in de plasjes lopen 98
barveoets lopen 97
barst 187
barsten 201
barvoets door de plassen gaan 98
barvoets door de poelen lopen 98
barvoets door de poelen water lopen 98
barvoets door de poeltjes lopen 98
barvoets door het water lopen 98
barvoets door poelen water lopen 98
barvoets lopen 98
bassen 145
bataille 33
bataille geven 36
batsen, zweren op de ~ 194
bataille krijgen 33
batten 227
batteren 36, 63, 73, 82, 85, 98
bauwen 96, 97, 98
bauze 5
bavven 36
bazelen 137
be schokjes trekken 44
be schokken trekken 44
be, meegaan ~ 13
be, metgaan ~ 13
beddenzeikersgezicht 127
bedenken, zich get lopen te ~ 77
bedorven 172
bedorven maag 185
bedrijvig heen en weer lopen 85
bedrijvig lopen 85
bedrijvig rondlopen 85, 94
bedrijvig zijn 85
beduimelen 68
beduizeld 138
bedwelmd 142
bee 227
beek, een goede om over de ~ te schijten 157
been 227
been, flauw te ~ 71
been, kramikkig te ~ 71
been, met een ~ trekken 218
- been, niet goed te* ~ 71
been, niet vast ter ~ 70
BEEN, ONVAST TER ~ (ZIJN) 70
been, op een ~ dansen 99
been, op een ~ sloffen 99
been, op een ~ springen 99
been, slap te ~ 71
been, slecht te ~ 71
been, slecht ter ~ 71
been, weer op de ~ 231
been, weer te ~ 231
been, weeral te ~ 231
been, weermaal te ~ 231
been, zwak te ~ 71
been, zwak ter ~ 71
beensap 180
beenvocht 180
beenwater 180
beer, sterk wie een ~ 112
beest, de ~ begaaid hebben 186
beest, die pens heeft de ~ uitgelaten 114
beestig, het ~ te pakken hebben 177
beetje de snop hebben, een ~ 177
beetje gaan slapen, een ~ 8
beetje gaan zuieren, een ~ 8
beetje krank zijn, een ~ 115
beetje krank, een ~ 113
beetje meuken, een ~ 8
beetje motsen, een ~ 8
beetje ontsteld, een ~ 114
beetje rusten, een ~ 8
beetje schots, een ~ 114
beetje verkoud, een ~ 175
beetje verkouden, een ~ 175
beetje ziek, een ~ 113
beetsje de snop hebben, een ~ 177
beetsje gaan slapen, een ~ 8
beetsje gaan zuieren, een ~ 8
beetsje krank zijn, een ~ 115
beetsje krank, een ~ 113
beetsje rusten, een ~ 8
beetsje verkoud, een ~ 175
beetsje verkouwen, een ~ 175
befommelen 66, 67, 68
befommelen 66, 67
befronselen 66, 67
begaafdheid 168
begaafte 168

- begaafte krijgen, een ~ 168
 begaaid hebben, de beest ~ 186
begaaïen 36, 48
 begaden 36, 48
begaves 168
begaves krijgen, de ~ 168
 begaving 168, 184, 206
 begaving hebben, de ~ 169
 begaving krijgen, de ~ 168
 begavingen 168
 begavingen hebben, de ~ 169
 begavingen krijgen, de ~ 168
 begavings 168
 begavings krijgen, de ~ 168
 beginnen 11
 beginnen te bewegen 11
 beginnen te draaien 139
 beginnen, eraan ~ 11
 behoorlijk, het ~ te pakken hebben 177
 beknoumelen 68
beknoevelen 68
 beknuffelen 68
 bekoekeld zijn 138
 bekogelen 53
 bekotsen 156
 bel 159
 beland zijn, in het sukkelstraatje ~ 117
belen 145
 bellen 145
 belleroos 189
 belroos 189
 bemeesteren 226
 bemoeien, zich ~ 11
 benauid hebben, het ~ 115
 benen 82, 92
 benen maken 82, 92
 benen wie een beugelring hebben 224
 benen, bramen tussen de ~ hebben 224
 benen, de ~ pakken 79
 benen, de ~ uiteen sporen 223
 benen, de pijn schiet me door de ~ 128
 benen, dikke ~ 204
 benen, gesmot tussen de ~ lopen 224
 benen, het in de ~ hebben 119, 121
 benen, linkse ~ hebben 220
 benen, lopen met de ketel in de ~ 87
 benen, lopen met gesmeerde ~ 86
 benen, lopen met kwik in de ~ 95
 benen, los op de ~ 71
 benen, met de ~ naar buiten gaan 220
 benen, met de ~ uiteen lopen 223
 benen, met de ~ uitereen lopen 223
 benen, met de ~ van het lijf lopen 223
 benen, met de ~ ver uiter-een lopen 223
 benen, met de ~ wijd open lopen 223
 benen, met de ~ wijd uiteen lopen 223
 benen, met de ~ wijd uiter-een lopen 223
 benen, met de bibber in de ~ 222
 benen, met een mutsaard tussen de ~ lopen 223
 benen, met een schans tussen de ~ lopen 223
 benen, met gebroken ~ liggen 47
 benen, met wijde ~ lopen 223
 benen, niet goed op de ~ 70
 benen, niet vast op de ~ 70
 benen, onvast op de ~ 70
 benen, onzeker op de ~ 71
 benen, slap de ~ 71
 benen, slap in de ~ 71
 benen, slap op de ~ 71
 benen, slap op de ~ zijn 89
 benen, slecht op de ~ 71
 benen, slecht op de ~ zijn 89
 benen, slechte ~ onder hebben 72
 benen, sukkelaar op de ~ 70
 benen, van de ~ af 72
 benen, zich de ~ onder het lijf uit lopen 82
 benen, zwak op de ~ 71
 bengel 42
 BENGELEN 23
 bengelen 23
 bengelstok 42
benjen, e kâfke ~ 156
benkelig 133
 BEPOETELEN, AANHOUDEND ~ 68
 beramen, get ~ 54
berbes lopen 98
 beredderen 85
 bereden van ... 9
 bereden worden 9
 bereden zijn, van de maar ~ 9
 bereden zijn, van de nacht-maar ~ 9
 bereden, de maar heeft mich ~ 9
 bereiken, get ~ 54
 bereiken, wat ~ 54
berejen van ... 9
berejen worden 9
berejen zijn, van de maar ~ 9
berejen zijn, van de moor ~ 9
berejen zijn, van de nacht-meer ~ 9
berejen, de maar heeft mich ~ 9
 berg 196
 BERG AFROLLEN, DE ~ 19
 bergop gaan 14
 beriberi 156
 beriberi-diarree 157
 berijden, de maar ~ 9
berijen, de maar ~ 9
 beroerd 114
 beroerd voelen, zich ~ 115
 BEROERTE 167
 beroerte 167, 184
 beroest in de keel 144
berves door de poelen lopen 98
berves door de poelen water lopen 98
berves door de poelkes lopen 98
berves door het water lopen 98
berves door poelen water lopen 98
berves lopen 98
 bescheten, lopen of men je ~ heeft 224
 beschot 182
 beslag 140, 167, 183
 beslagen tong, een ~ 171
 besluipen, stilletjes ~ 77
 besmet, van Hechtel ~ 170
 besmet, van Hunsel ~ 170
 besmet, van Sint-Catharina ~ 190
 besmet, van Sint-Markoen ~ 170
 besmettelijk, krankte die ~ is 123
 besmettelijk, ziekte die ~ is 123
 besmettelijk, ziekzijn dat ~ is 123

- besmettelijke krankheid 124
 besmettelijke krankte 124
 besmettelijke ziekte 124
 besmettelijks, iets ~ 123
 besmetting 124
 bespieden 77
 besemen 82, 85, 87
 besemen, terug en voort ~ 85
 bet schokjes trekken 44
 bet schokken trekken 44
 bet, meegaan ~ 13
 betasten 69
 beter 230
 beteren 231
 beterhand, aan de ~ 230
 beterhand, op de ~ 231
 betoerveld 139
 betten 227
 BETTEN VAN EEN WONDE 227
 beugelbanen 36
 beugelbenen, met ~ lopen 223
 beugelring, benen wie een ~ hebben 224
 beuken 21, 40, 63, 109, 129
 beuren 52
 bevangen zijn 176
 beven 130, 131
 beveren 131
 beving 128
 bevochtigen 227
 bevroren 135
 bevroren, half ~ 135
 bevroren, stijf ~ 135
bevrozen 135
 beweeglijk op en neer lopen 94
 BEWEEGLIJK RONDLOPEN 94
 beweeglijk rondlopen 94
 bewegen, (zich) ~ 11
 bewegen, aan het ~ 11
 bewegen, aanvangen zich te ~ 11
 bewegen, beginnen te ~ 11
 BEWEGING, IN ~ KOMEN 11
 beweging, in ~ komen 11
 beweging, langzaam in ~ komen 11
 beweging, zich in ~ zetten 11
 BEWUSTELOOS 142
 bewusteloos 142
 bewusteloos neervallen 142
 bewusteloos worden 142
 bezei 74
 bezei, zonder ~ dazelen 76
 bezei, zonder ~ lopen 76
 bezei, zonder ~ rondlopen 76
 bezem, uitzien alsof men achter een ~ gelamd heeft 127
bezen 82, 99
 bezig zijn, gejaagd ~ 86
 bezwijmd 142
 bezwijmd neervallen 141
 bezwijmd worden 141
 bezwijmeld 142
 bezwijmen 141
 BEZWIJMING 140
 bezwijming 140
 bezwijming, in ~ vallen 141
bibbelefenes 121
 bibbelefenes hebben, de ~ 121, 122
 bibbelen 25, 130, 131
 bibbelezenen 121, 132
 bibbelezenes 121, 130
 bibbelezenes hebben, de ~ 130
 bibbeltig 133
 bibber 132
 bibber, met de ~ in de benen 222
 bibberachtig 133
 BIBBEREN 130
 bibberen 25, 130, 131
 bibberig 133
 bibbering 132
 biegele 23
bieken 156
biène 227
biezelen gaan 79
biezen 79, 82, 83, 84, 85, 87, 94
biezen gaan 79
 biezen pakken 79
biezen, heen en weer ~ 85
 bij de hand 27
 bij de kop pakken 62
 bij de pastoor aan de krenten geweest 193
 bij elkaar rapen, zich ~ 231
 bij iemand op de koffie gaan 33
 bij te houden zijn, niet ~ 82
 bij zich dragen, een ziekte ~ 121
 bij, gaan wie een ~ 82
 bij, lopen wie een ~ 86
 bij, zo rap wie een ~ zijn 86
 bijeendoen 61
 bijenrapen 61
 bijeenscharren 56
 bijeenschuiven 51
 bijeschurgen 61
 bijkomen, daar mag je niet ~ 123
 bijna de nek breken 15
 bijna dood houden 39
 bijnagel 202
 bijwortel 203
 bijzelen gaan 79
 bijzen 79, 82, 83, 84, 85, 87, 94, 99
 bijzen gaan 79
 bijzen, eruit ~ 79
 bijzen, heen en weer ~ 85
 bikaard 187
 bikaars 187, 194, 222
 bikaars, lopen als wen men de ~ heeft 224
bikke ziek, een ~ 113
 binden, een kalfje ~ 156
 bissen 94
 bistouri 230
 bitsen 56
 bitsig lopen 83
bitske schots, een ~ 114
bizzen 79, 82, 84
bizzen, eruit ~ 79
bjanblaar 198
bjandblaar 198
blaad 38
blaaf 38
 blaar 159, 163, 196, 198
 BLAAR 197
 blaar op de lippen 193
 blaar op de tong 171
 blaar van gebrand te zijn 198
 blaar, gebrande ~ 198
blaarkes 171
 blaartjes 171
 blaas 198
 blaas ontzünd 186
 blaas, het aan de ~ hebben 186
 blaas, het op de ~ hebben 186
 blaas, iet op de ~ 186
 blaas, kou op de ~ 186
 blaas, koude op de ~ 186
 blaas, ontsteking aan de ~ 186
 blaas, ontsteking op de ~ 186
 blaas-entzündung 186
 blaasjes 163
blaaskes 163
 blaaskoliek 186
 BLAASONTSTEKING 186
 blaasontsteking 186
 blaaspijn 184

- blaassteen 184
 blaaster 198
blaas 38
 blaffen 145
 blaren 199
 blass 125
 blass kijken 126
 blass uitzien 126
 blass zijn 126
 blasse kleur hebben, een ~ 127
 blauw 38, 135
 blauw als een lei, zo ~ 136
 blauw bratsje 212
 blauw en bont slaan 38
 blauw en grauwslaan 39
 blauw en groen houwen 39
 blauw en groen slaan 39
 blauw en paars slaan 39
 blauw en zwart houwen 38
 blauw en zwart slaan 38
 blauw houwen 39
 blauw houwen, blond en ~ 39
 blauw houwen, bont en ~ 38
 blauw houwen, groen en ~ 39
 blauw houwen, paars en ~ 38
 blauw houwen, zwart en ~ 38
 BLAUW OOG 212
 blauw oog 212
blauw plaats 212
 blauw plaatsje 212
blauw plak 212
blauw plek 212
blauw pups 212
 blauw slaan 39
 blauw slaan, blond en ~ 39
 BLAUW SLAAN, BONT EN ~ 38
 blauw slaan, bont en ~ 38
 blauw slaan, groen en ~ 39
 blauw slaan, paars en ~ 38
 blauw slaan, zwart en ~ 38
blauw vlek 212
 blauw, zo ~ als een lap houwen 39
 blauw, zo ~ als een lap slaan 39
 blauw, zo ~ als een schaler houwen 39
 blauwe dop 212
 blauwe pips 212
 blauwe plaats 212
 blauwe plek 212
 blauwe vlek 212
 BLEEK 125
 bleek 125
 bleek als de dood van Ieperen 126
 bleek als een lijk 126
 bleek kijken 126
 bleek uitzien 126
 bleek zien 126
 bleek zijn 126
 BLEEK, FLETS GEZICHT, (PERSOON MET) ~ 127
 BLEEK, FLETS ZIEN 126
 bleekgeel gezicht 127
 bleekjes kijken 126
 bleekjes uitzien 126
 bleekneus 127
 bleekscheet 127
 bleekschijter 127
 bleekschijterd 127
bleekskes kijken 126
bleekskes uitzien 126
 bleekzucht 187
 blein 171, 193, 198, 199
 bleke schijter 127
 blessure 209
 betels 213
 bletsen 145, 146
bletsuur 209
 blijft, zijn adem ~ achter 144
 blijven sukkelen 117
 blijven, aan het pongelen ~ 117
 blijven, in de knoken ~ houden 68
 blikaars 187, 194
 BLIKAARS 194
 blikgat 194
 blikhiefer 187
 blikhuper 194
 blikwieper 194
bloe 125
 BLOED, STELPEN VAN ~ 228
 bloedader 184
 bloedblaar 198
 BLOEDEN 125
 bloeden 125
 bloedende takken 187
 bloedige wonde 209
 bloedopdrang 168
 bloedpad 196
 bloedpadje 196
 bloedopdrang 168
 bloedspeen 187
 bloedt, gezwollen tandvlees dat ~ 172
 BLOEDUITSTORTING 212
 bloeduitstorting 212
 bloedvergiftiging 160, 206
 bloedvlees 209
 BLOEDZUIGER 225
 bloedzweer 191, 196
 BLOEDZWEER, STEENPUIST ~ 195
bloedzwerke 196
 bloedzweertje 196
bloeien 125
bloeiende takken 187
 bloementuin 187
bloester 198
bloewen 125
 blokje omwandelen 72
blokske omwandelen 72
 blond en blauw houwen 39
 blond en blauw slaan 39
 blond oog 212
 blonde plek 212
 blootse, met ~ voeten door de poeltjes lopen 98
 blootvoets door poeltjes water lopen 97
 blote, met ~ voeten door gewater lopen 98
 blote, met ~ voeten door het water patsen 97
 blote, met ~ voeten in het water plenzen 97
bluisteren 163
 bluisters 163
 blukken 43
 BLUTS 43
 bluts 43, 159, 212, 213
 bluts, een ~ houwen 43
 bluts, een ~ krijgen in 43
 blutselen 42
 BLUTSEN 42
 blutsen 42, 109
 blutseren 42
 blutsvoeten 220
 bobbel 159
 bobbelen (ww.) 57
 bobbels (zn.) 195
 BOCHEL 215
 bochel 215
 bochelen 146, 153
 bochten 52
 bodderen 12
 body, op iemand zijn ~ zitten 108
 boefletten 170
 boer 153
 boer, een ~ laten 153
 boer, lopen wie een ~ 222
 boeren 153
 boeren laten 153
 boeren, smerig ~ 154
 boerendokter 227
 boering 153
boerke 153
boerke, een ~ laten 153
boerkes maken 156
 boertje 153

- boertje, een ~ laten 153
 boertjes maken 156
 boezen 109
 bof 160, 169
 BOF 169
boggelen 153
 bok, lopen wie een oude ~
 222
bokkel 215
bokken 63, 109
 bokkenpoot 219
 boks, de ~ vol hebben 224
 boks, een groot kruis in de
 ~ hebben 224
 boks, een grote greid in de
 ~ hebben 92
 boks, een grote schrede in
 de ~ hebben 92
 boks, een wijde greid in de
 ~ hebben 92
 boks, in de ~ gedaan hebben
 224
 boks, lopen of men de ~ vol
 heeft 224
 boks, met de ~ vol lopen
 224
 boksen 40, 53, 109
 bokspringen, over zijn kop
 ~ 17
 boksprong maken, een ~ 17
 bolderen 12
bollekes 195
 bollen 20
 bollen, erop los ~ 84
 bolletjes 195
 bombarderen 63
 bombarie maken 95
 bomen 109
 bomen zagen 8
 bommelen 23, 75
 bonen, de ~ door zijn 79
 bonken 40, 63, 109
 bonkeren 40
 bont en blauw houwen 38
 BONT EN BLAUW SLAAN 38
 bont en blauw slaan 38
 bont slaan, blauw en ~ 38
 bonte plek 212
 borbelen 195
borbelkes 195
 borbeltjes 195
 boren, hij zal ze ~ 33
 Borgloon, het mannetje van
 ~ is aan hem 122
 borren 155
 borren, de zoi ~ 155
 borren, het zuur ~ 154
 borren, zoi ~ 155
 borst, hoog in de ~ 214
 borst, op de ~ gepakt zijn
 177
 borst, op de ~ houwen 37
 borstfleuris 178
 borstkanker 179
 borstsvalling 178
 BORSTVLIESONTSTEKING
 179
 bort, de zoi ~ 155
 bort, de zoi ~ mij 155
 bort, het zuur ~ 154
 bort, het zuur ~ mij 154
 bossen 61
 bot, op de ~ dragen 107
 bot, op de ~ nemen 107
 bot, op de ~ zitten 107
 boteren 2
 botermelkplekken 163
 boterneus 150
 bots, zich ~ stoten 109
 botselen 12
 botsen 12, 109
botsenbolleke 109
 botsenbolletje 109
 botsenkop 109
 botsenkoppen 109
 bougeren 11
 bouwen, kalvertjes ~ 156
 bouwvallig 71
 boven gaan 14
 boven, naar ~ gaan 13
 boven, onderste ~ dabben
 47
 boven, onderste ~ gooien
 47
 boven, onderste ~ halen 47
 boven, onderste ~ smijten
 47
 boven, onderste ~ zetten
 47
bovendrop, weer ~ 231
 bovenheen gaan 14
 bovenop gaan 14
 bovenop gaan, gauw ~ 77
 braam 163
 braddelen 58, 59
bradzelen 59
bradzen 59
 braggelaar 117
 braggelen 59, 90, 117
braggen 75
 braken 148, 155
 BRAKEN 155
 braken, zich ~ 155
 brakken 75, 82, 85
 bramelen 187
 bramen tussen de benen
 hebben 224
 brand 137, 154, 171, 188,
 189, 193, 194, 196
 brand uit de maag 193
 BRANDBLAAR 198
 brandblaar 198
 brandblaa 198
 brandblaas 198
 brandblein 198
 branden, de zoi ~ 155
 branden, het ~ 154
 branden, het ~ hebben 154
 branden, zoi ~ 155
 branden, zuur ~ 154
 brandsblaar 198
 brandt, de zoi ~ mij 155
 brandt, het zuur ~ 154
 brandt, het zuur ~ mij 154
 brandt, lopen wie een heks
 die het gat ~ 86, 95
brandwon 198
 brandwonde 198
brankblaar 198
 brassen 58, 59
 brats 162, 193
 brats, vieze ~ 212
 bratselen 58, 59
 bratsen 59
 bratsje, blauw ~ 212
 brazelen 137
brechen 155
brechen, zich ~ 155
 bredde 157
 brede wonde 209
 breed greiden 91
 breed schrijden 223
 breed spoor 223
 breed spoor gaan, met een ~
 223
 breed spoor lopen 223
 breed spoor lopen, op ~
 223
 breed spoor staan, op een ~
 223
 breed sporen 223
 breed uiteen lopen 223
 breed van spoor zijn 223
 breedbeens lopen 223
 breedspoors 223
 breekt mij op, het zuur ~
 154
 breekt op, het zuur ~ 154
 BREKEN 1
 breken, bijna de nek ~ 15
 breken, hout ~ 61
 BRENGEN 1
 BREUK 187
 breuk 188
 breukde 188
briemen tussen de benen
hebben 224
 brikkelen 25
 britsen 94
 brobbel 159, 196
brobbelen 165, 188, 194
 brobbelentoot 188
brobbelke 196, 199
brobbelkes 188, 195

- brobbels 165, 170, 188, 194, 199
brobbeltje 196, 199
brobbeltjes 188, 195
broddels 195
broebbelscher 194
broek, een kromme ~
aanhebben 224
broek, een wijde greid in de ~ hebben 223
broek, langs de ~ geven 37
broek, lopen wie ene die in zijn ~ gescheten heeft 224
broek, op de ~ geven 37
broek, trek onder de ~ 32
broer jan, ik kreeg hem van mijn ~ 152
broezen 83, 84
bromberen 21
bronchite 179
brosselen 194
brotsels 195
brotskes 195
bruïen 53
bruïen, ondereen ~ 47
bruïen, overhoop ~ 47
brussen 14
brutselen 193, 194, 195
brutsjes 195
bubbelefenes hebben, de ~ 122
bubbelesenen 132
bubbelesenenes hebben 130
buidel 160
buiel 160
buigelam zijn 89
buigen 50
buigen, (zich) ~ 24
buigen, krom ~ 50
buik 153
buik, de ~ doet hem pijn 185
buik, de ~ doet hem wee 185
buik, de ~ doet pijn 185
buik, de ~ doet wee 185
buik, knorren in de ~ 186
buik, pijn aan de ~ 185
buik, pijn aan zijn ~ 185
buik, pijn in de ~ 185
buik, pijn in zijn ~ 185
buik, pijn zijn ~ 185
buikas, op de ~ zitten 107
buiken 153, 156
buikkrampen 157
buikloop 157, 185
BUIKPIJN 184
buikpijn 185
buiksen 153
buiel 159, 191, 213
- BUIL OP HET HOOFD 212
buiel, een ~ slaan 42
buiile 159
builen 195
buitelen 15, 17, 20
buitelen, over zijn hoofd ~ 17
buiteling maken, een ~ 17
buiten kennis 142
buiten westen 142
buiten, met de benen naar ~ gaan 220
buitenuit gaan 220
buitenuit zetten, de voeten ~ 220
buitenwaarts gaan 220
bukken 50
bukken, (zich) ~ 24, 101
BUKKEN, ZICH ~ 24
bukken, zijn eigen ~ 24
bulken 145, 153
buls 213, 215
bulsen 145
bulseren 145
bult 43, 159, 212, 215
bult, een ~ slaan 42
bulten 195
bultje 215
bultjes 195
bults 159, 213, 215
bultsje 215
bultsjes 195
bumsen 40
busselen 69
butjes 165, 195
butkens 165
buts 43, 159, 212, 213
butsen 42
butskes 195
butte 215
buul 160
buut 215
cachet 229
capriolen maken 17
capriool maken, een ~ 17
CARIËS 172
cariës 172
carré gaan 220
carré lopen, in een ~ 83
Catharina 189
catharinarad 189
catharinasplek 190
catharinasrad 190
catharinaswiel 190
catharinawiel 190
cauchemar 8, 9
center, van zijn ~ gaan 141
center, van zijn ~ vallen 141
charlatan 227
charletan 227
- Charlie 220
Charlot, scheve voeten à la ~ 220
chic, niet op zijn ~ 113
chic, weer op zijn ~ 232
chipoteren 69
christelier, uitzien wie een verscheurde ~ 126, 127
cirkelen 22
coma, in ~ komen 141
compressen 228
constipatie 158
convulsies 168
convulsies hebben 169
convulsies krijgen 168
cornage 143
couleur, slechte ~ 125
creperen 129
daar is get loos 121
daar mag je niet bijkomen 123
daar, hier en ~ vliegen 94
daasachtig 71
dab 164
dabbelen 46, 59, 90, 98
dabbelen, door het water ~ 98
dabben 45, 46, 48, 59, 64, 82, 90, 92, 96, 98, 212
dabben, een kot ~ 46
dabben, een kuil ~ 46
dabben, ondersteboven ~ 47
dabber lopen 82
dabberen 75, 82, 90, 98
dabberen, door het water ~ 98
dabberen, in het water ~ 98
daggelen 12
daliën 74, 75
dammelen 99
dampen 143
dampetig 143
dampig 143
dan, ik heb hem nu en ~ 152
dandelen 25, 96
DANSEN 1
dansen 101
dansen van de pijn 99
dansen, op een been ~ 99
dantelachtig 139
dantelen 25, 88, 94, 96
dantelig 71
dap 164
dappen 45, 64, 96
darmen, pijn in de ~ 185
dartel 190
dartels 191

- dat hij kraakt, slaan ~ 38
 dat hij schijft, slaan ~ 38
 dat niet deugt, get onder
 zijn vel hebben ~ 120
datelen 88, 96
 datsen 36
 datten 187
dattes 187
 dauwelen 99
 dauwworm 190
 daverachtig 71
 daverwatic 71, 138, 139
 dazelachtig 71, 114, 139
 dazelen 21, 25, 71, 78, 88,
 137, 139
 dazelen, zonder bezei ~ 76
 dazelig 3, 71, 139
 dazelig lopen 222
 dazeltig 71
 dazen 21
 dazen, op en neer ~ 85
 de asselen optrekken 106
 de asselen schudden 106
 de baan op 80
 de beest begaaid hebben
 186
 de begaving hebben 169
 de begaving krijgen 168
 de begavingen hebben 169
 de begavingen krijgen 168
 de begavings krijgen 168
 de benen onder het lijf uit
 lopen, zich ~ 82
 de benen pakken 79
 de benen uiteen sporen
 223
 de benen, slap ~ 71
 DE BERG AFROLLEN 19
 de bibbelefenen hebben
 121, 122
 de bibbelezenen hebben 130
 de boks vol hebben 224
 de bonen door zijn 79
 de buik doet hem pijn 185
 de buik doet hem wee 185
 de buik doet pijn 185
 de buik doet wee 185
 de eigen loopt 72
 de enkels langseen
 schrankelen 221
 de enkels tegeneen slaan
 221
de flotte 157
 de ganse tijd wat in de
 handen hebben 68
 de gaten uit 80
 de hakken erin hebben 82
 de hakken inzetten 82
 de hakken laten zien 82
 de hakken voor de voeten
 gooien 82
 de hemel voor een
 doedelzak aanhoren
 139
 de hoest hebben 176
 de hoogte ingaan 14
 de klats hebben 176
 de klets eweg hebben 176
 de klets eweg krijgen 115
 de klets hebben 176
 de klets weg hebben 176
 de kloten kwijt zijn 139
 de kloten op 80
 de kloten op gaan 79
 de kluts kwijt 142
 de koorts hebben 176
 de kop draait mich 139
 de kop tussen twee oren
 zetten 38
 de krollebol slaan 17
 de krollemol slaan 17
 de kwade ziekte 179
 de loop op 80
 de loop op gaan 79
 de lucht ingaan 14
 de maar berijden 9
 de maar gehad hebben 9
 de maar heeft mich bereden
 9
 de maar heeft mich gereden
 9
 de maar heeft op mich
 gezet 9
 de maar heeft op mij
 gelegen 9
 de maar rijden, van ~ 9
 de maart rijden 83
 de mond ziek hebben 171
 de musjes voeren 156
 de nagel is in het vlees
 gewassen 202
 de neus is aan het zweren
 193
 de noon slapen 6
 de noenenstond slapen 7
 de noren houden 7
 de oren houden 7
 de pas erin hebben 82
 de pens doet hem pijn 185
 de pijn schiet me door de
 benen 128
 de pijp uit 80
 de pijp uitgaan 118
 de pips hebben 122
 de piste in 80
 de plaat poetsen 80
 de pokken hebben 165
 de polder smeren 35
 de riemen uit de neus
 hebben hangen 149
 de rits op 80
 de schouders heven 106
 de schouders omhooghalen
 106
 de schouders omhoog-
 trekken 106
 de schouders ophalen 106
 de schouders opheffen 106
 de schouders optrekken
 106
 de schouders trekken 106
 de schuiver krijgen 131
 de slagbomen uitstrekken
 53
 de snop getrappeerd hebben
 176
 de snop hebben 176
 de snop te pakken hebben
 176
 de snot hebben 176
 de snotterpul optrekken
 150
 de sokken inzetten 82
 de strengel hebben 176
 DE STUIPEN HEBBEN 169
 de stuipen hebben 169
 DE STUIPEN KRIJGEN 168
 de stuipen krijgen 168
 de stuipjes hebben 169
 de stuipjes krijgen 168
 de toeter krijgen 87
 de tul is aan het zweren
 193
 de unger slapen 7
 de ungeren doen 7
 de vijf geboden laten voelen
 38
 de vlooien herjagen 63
 de voeten buitenuit zetten
 220
 de voor op 80
 de vot achteruit gooien 83
 de vot inhebben 115
 de winter krijgen 200
 de zoi borren 155
 de zoi bort 155
 de zoi bort mij 155
 de zoi branden 155
 de zoi brandt mij 155
 de zoi hebben 154
de zuur brandt mij 154
de zuur hebben 154
debben 98
deddelen 69, 87, 99
 deem 160
 deinzen 96
 delen 49
 delirium 137
 delven 45
 dempetig 143
 dempig 143
 demptig 143
 denderen 130

- denkt, hij ~ dat hij ziek is 122
denkt, hij is ziek als hij eraan ~ 122
denkziekte 122
dennenappels rapen 61
dennenknoppen rapen 61
deppen 228
derbovenop 231
derbovenop, weer ~ 231
derm, pijn in de ~ 185
dernaast praten 137
derneven doen 137
derneven kallen 137
derneven praten 137
derom doen, een windel ~ 228
dervan langsgeven 37
deugt, get onder zijn vel hebben dat niet ~ 120
deuk 43
deuken 42
deur, het kalf achter de ~ zetten 156
deurstijl, hij is zo gezwak als een ~ 94
DIARREE 156
diarree 157
die handt links 27
die heeft aan de krenten gezeten 193
die pens heeft de beest uitgelaten 114
diebelen 90
dief, op de ~ uitgaan 77
diep kot 209
diepe snee 209
diepe vleeswonde 209
diepe wonde 209
dieselen 82
difterie 173
dik worden 159
dikke ader 184
dikke benen 204
dikke hals 170
dikke keel 174
dikke klieren 170
dikke voet 219
dikke voeten 204
dikoor 169
ding van Hechtel, kwaad ~ 170
ding, gezworen ~ 161
ding, kwaad ~ 202
djoek 30
djoeken 40
dobbelt, draaien wie een ~ 22
dode, juist een halve ~ 127
dode, zo wit als een ~ 125
dodelijk gezicht 127
doedelzak, de hemel voor een ~ aanhoren 139
doekje 229
doekje omdoen, een ~ 228
doekske 229
doekske omdoen, een ~ 228
DOELLOOS FRIEMELEN 67
doempt, (hij) ~ 143
doen stoppen 228
doen, de ungeren ~ 7
doen, dutje ~ 7
doen, een keukelebuit ~ 16
doen, een keukeling ~ 16
doen, een lapje rond ~ 228
doen, een vod rond ~ 228
doen, een windel erom ~ 228
doen, erneven ~ 137
doen, hazenslaap ~ 4
doen, keukeltjes ~ 16
doen, knotsenbol ~ 109
doen, kunstjes ~ 17
doen, lelijk ~ 129
doen, lief ~ 62
doen, lomp ~ 85
DOEN, MIDDAGDUTJE ~ 6
doen, middagdutje ~ 7
doen, middagslaap ~ 7
doen, middagslaapje ~ 7
doen, noendutje ~ 7
doen, noenenslaap ~ 7
doen, noenstond ~ 7
doen, onder het mes ~ 230
doen, over de tong ~ 156
doen, pijn ~ 65
doen, poosje ~ 2
doen, rendez-vous 156
doen, slaapje ~ 7
doen, uiteen ~ 49
doen, ungerenslaap ~ 7
doen, vaneen ~ 49
doen, vaneenaf ~ 49
doen, zich krom ~ 24
doet hem pijn, de buik ~ 185
doet hem pijn, de pens ~ 185
doet hem wee, de buik ~ 185
doet pijn, de buik ~ 185
doet pijn, zijn keel ~ 173
doet wee, de buik ~ 185
doet zeer, mijn kal ~ 167
doet zeer, zijn keel ~ 173
doetselen 4
doezelen 4, 8
doezelig 3
doezen 4, 62
doezig 3
dof geven 39, 53
doffen 39
dogelen 12
doiwortel 203
dokter 225
dokter leren 225
dokter spelen 225
dokter zijn 225
DOKTEREN 225
dokteren 225
dokterke spelen 225
doktermesje 230
doktersmeske 230
dokterte spelen 225
doctor 225
doctor 225
doctor zijn 225
doktoren 225
dol 138
dol draaien 22
dol worden 22
dolachtig 138
dolen 74
dolheid 140
dolle 138
dolle, lopen wie een halve ~ 84
dollen 21, 22, 137
dollig 71
dollingheid 140
dollingheids 140
dolling 140
dom, om en ~ smijten 48
dommelen 4
dommelig 3
domp 31
domp op de wang 31
dompel 43
dompel, een ~ slaan 42
DOMPELEN 56
dompelen 42, 56, 228
dampen 40, 56
donderen, naar onder ~ 14
dood gezicht, wie ~ 127
dood houwen, bijna ~ 39
dood houwen, half ~ 39
dood slaan, half ~ 39
dood van Ieperen 127
dood van Ieperen, bleek als de ~ 126
dood vel 199
dood, uitzien wie de ~ 127
doodsbleek 126
doodslijk gezicht 127
doodskop, gezicht wie een ~ 127
doodswon 209
doodswonde 209
dool, op de ~ zijn 74
door 80
door alles heen lopen 84
door de benen, de pijn schiet me ~ 128

- door de knieën gaan 222
 door de knieën lopen 222
 door de knieën vallen 222
 door de knieën zakken 221
 door de plassen gaan 99
 door de plassen gaan,
 barvoets ~ 98
 door de plassen lopen,
 barvoets ~ 98
 door de poelen lopen,
 barvoets ~ 98
 door de poelen platsen 97
 door de poelen water lopen,
 barvoets ~ 98
 door de poeltjes lopen,
 barvoets ~ 98
 door de poeltjes lopen, met
 blootse voeten ~ 98
DOOR EEN STAAND GEWAS
LOPEN 70
 door en door koud ~ 136
 door gewater lopen, met
 blote voeten ~ 98
 door het schouw gaan 98
 door het slijk baggeren 98
 door het water dabbelen
 98
 door het water dabberen
 98
 door het water klavotsen
 99
 door het water klossen 98
 door het water krossen 99
 door het water lopen 98,
 99
DOOR HET WATER LOPEN MET
SCHOEISEL AAN 98
 door het water lopen,
 barvoets ~ 98
 door het water lopen, met
 bare voeten ~ 98
 door het water lopen, met
 platspoten ~ 98
 door het water opwaden
 99
 door het water patsen, met
 blote voeten ~ 97
 door het water plassen 97
 door het water platsen 97
 door het water plenzen 97
 door het water plotsen 98
 door het water pratsen 98
 door het water soppen 99
 door het water waden 97
 door poelen water lopen,
 barvoets ~ 98
 door poeltjes lopen 98
 door poeltjes water lopen,
 blootvoets ~ 97
 door, de bonen ~ zijn 79
 doorbuigen 50
 doordraven 82
doordujen 222
 doorduwen 222
dooree gooien 47
dooree halen 47
dooree werpen 47
dooree zetten 47
 dooreen gooien 47
 dooreen granzelen 47, 48
 dooreen halen 47
 dooreen lopen, kriskras ~
 23
 dooreen rammelen 47
 dooreen schokken 47
 dooreen slaan, al ~ 137
 dooreen werpen 47
 dooreen zetten 47
 dooreen zijn 137
 doorgaan 13
 doorgeknikte, met ~ knieën
 lopen 222
 doorgezakte, met ~ knieën
 lopen 222
 doorgezonken, met ~ knieën
 lopen 222
 doorjagen 36
 doorknikken 222
 doorlaten 36
 doorlopen, straf ~ 83
 doorschuiven 26
 doorschuren 221
 doorstappen 92
 doortrappen 92
 doortreden 83, 84, 91
 doortreden, wijd ~ 91
doortrejen 83, 84, 91
doortrejen, wijd ~ 91
 doortrekken 44
 doorvegen 85
 doorzakken 222
 doorzakkende, met ~ knieën
 lopen 222
 dop, blauwe ~ 212
 dop, draaien wie een ~ 22,
 139
 dop, ronds draaien wie een ~
 22
 doppen 22, 56, 228
 dor 126
 dor uitzien 127
 doreweg verkoud 175
 dösen 8
dotselen 4
dotselig 3
 dozen 36
 draai 32
 draaiachtig 114, 138
 draaielen 22, 73
DRAAIEN 20
 draaien 20, 21, 22, 48, 50,
 67, 87
 draaien als een poppernel
 22
 draaien als een tol 22
 draaien in de kop 139
 draaien wie een dobbel 22
 draaien wie een dop 22,
 139
 draaien wie een ijsdop 22
 draaien wie een karnol 22
 draaien wie een knol 22
 draaien wie een kokkerel
 22
 draaien wie een kokkernel
 22
 draaien wie een poppernel
 22
 draaien wie een tielvermoets
 22
 draaien wie een tol 22
 draaien wie kokkerel 139
 draaien, aan het ~ zijn 139
 draaien, alles draait mich
 139
 draaien, beginnen te ~ 139
 draaien, de kop draait mich
 139
 draaien, dol ~ 22
 draaien, duimen ~ 67
 draaien, een vees errond ~
 228
 draaien, een vod rond ~
 228
 draaien, een windel rond ~
 228
 draaien, haar en terug ~ 21
 draaien, heen en haar ~ 21
DRAAIEN, HEEN EN WEER ~
20
 draaien, het draait hem 139
 draaien, het draait me 139
 draaien, hot en haar ~ 21
 draaien, met de vingers ~
 67
DRAAIEN, MOMPELEND HEEN
EN WEER ~ 21
 draaien, op en af ~ 21
 draaien, op en neer ~ 21
 draaien, over en weer ~ 21
 draaien, over ende weer ~
 21
 draaien, snel ~ 22
 draaien, terug en haar ~ 21
 draaien, terug en voort ~
 21
 draaien, van hot naar haar ~
 21
 draaien, vingers ~ 67
 draaien, weer en haar ~ 21
 draaien, ze zien ~ 139
 draaien, zich keren en ~
 21

- draaien, zot ~ 22
 draaier 139
 draaierig 138
 draaiing 140
 draaiingen, aan ~ lijden 139
 draait, alles ~ mich 139
 draait, de kop ~ mich 139
 draait, het ~ hem 139
 draait, het ~ me 139
 drabbelen 99
 drabben 82, 86
drae, een vijs terrond ~ 228
 draf, op de ~ lopen 78
 draf, op een ~ lopen 84
 draffen 87
 draffe, in een ~ lopen 78
 draffe, op een ~ lopen 77, 84
drafke, in een ~ lopen 78
drafke, op een ~ lopen 77, 84
 DRAGEN 1
 dragen 52, 107
 dragen, een ziekte bij zich ~ 121
 dragen, hakkelepak ~ 107
 dragen, hakkelpak ~ 107
 dragen, krommejak ~ 106
 dragen, krommelejak ~ 107
 dragen, krommelenek ~ 107
 dragen, krommenek ~ 107
 dragen, op de bot ~ 107
 dragen, op de nek ~ 107
 dragen, op de rug ~ 107
 dragen, op de schakkedak ~ 107
 DRAGEN, OP DE SCHOUDER NEMEN, ~ 106
 dragen, schouder ~ 107
 dragonder 83, 90
 dragonder, lopen wie een ~ 84
 drammen 21
 drankje 229
drankske 229
 draven 78, 82, 83
 draven, langzaam ~ 78
 draven, op en neer ~ 87
 drechseln 20
 dreffen, fluimpje ~ 148
drekselen 20
drendelen 73
 drenselen 21, 73, 86, 90
 drentelen 21, 73, 78, 86, 90, 95, 101
 dressen 73
 dreumelen 21
 dreun 39
 dreunen 4
 dribbelen 21, 64, 78, 85, 90, 95
dribselen 95
 drie gaan 82
 drie lopen 82
 driftig gaan 83
 DRIFTIG LOPEN 83
 driftig lopen 83
 driftig rondlopen 94
drijzelen 22
drimmelen 21
 dringelen 23
 DRINGEN 23
 dringen 23
 dripselen 21, 95
dripselen 21
 droebels 195
 droenselen 4
 droesachtig 139
droet zijn 142
 droezelig 139
 droge hoest 145
drom slaan, erm ~ 61
 dromelen 4
 dromen 4, 9
 dromen, aardig ~ 9
 dromen, slecht ~ 9
dronder stampen 36
dronkel 139
 dronken 138
 droom 9
 droom, akelige ~ 9
 droom, bangelijke ~ 9
 droom, lelijke ~ 9
 droom, slechte ~ 9
 droom, vreselijke ~ 9
droonselen 4
drop baaien 37
drop houwen 35
drop naaien 37
drop slaan 37
drop vlammen 63
drover krijgen 34
 drozelen 4
 drozen 4
drubbelen 21
 druiper 205
 druiperd 205
 druiventros 160
 DRUK HEEN EN WEER LOPEN 85
 druk heen en weer lopen 85
 druk in de weer zijn 85, 94
 druk op en af lopen 85
 druk rondlopen 94
 DRUKKEN 50
 drukken 50, 66
 drummelen 73
 drummen 24
 drupneus 150
 druppelpis 186
 dubbel zien 139
 duchtig verkoud 175
 duikelen 15, 56
 duikelen, kopje ~ 16
 duiken 4, 8, 16, 24, 56
 duimdraaien 67
 duimen draaien 67
 duimen, immer in de ~ pakken 68
 duinelen 71
 duisdig 138
 duivels afpriegelen 39
 duivelskramp 206
 duivelssteen 199
 duizel 138
 duizelachtig 71, 138
 duizelen 4, 72, 88, 139
 duizeletig 138
 DUIZELIG 138
 duizelig 138
 DUIZELIG ZIJN 139
 duizeligheid 140
 DUIZELIGHEID, DUIZELING ~ 139
 duizeligheids 140
 duizelijk 138
 duizeling 140
 DUIZELING, DUIZELIGHEID 139
 duizelinkje 140
 duizeltig 138
 duizig 138
dujen 24, 50, 51, 52, 53, 56, 62, 65, 69
dujen, lief ~ 62
dujen, onder water ~ 56
duke 5
dul 138
dulle 138
dullen 137
 dunk, met de ~ geplaagd 122
 dunne schijt 157
 dunne, de ~ 157
 dunne-kom-maar-gauw, de ~ 157
 dunne-maak-vooraan, de ~ 157
durchee kallen 137
durchee rammelen 47
durchei halen 47
 durchein halen 47
 durchein kallen 137
 durchein rammelen 47
durchgeknikste, met ~ knieën lopen 222
 dut 5
 DUTJE 5

- dutje 5
 dutje doen 7
 duts 43, 213
 dutselen 4
 dutselig 3
 dutsen 42
dutsje 5
dutsje doen 7
dutteke 5
 dutten 4, 7
 dutten, even gaan ~ 8
 duw 39
 duw geven 40
 duwen 24, 40, 50, 51, 52,
 53, 56, 62, 65, 69
 DUWEN 50
 duwen, krom ~ 24
 duwen, lief ~ 62
 duwen, met de knieën ~
 222
 duwen, onder water ~ 56
 duwen, op zijn ribbenkast ~
 37
 dwalen 75
 dwars lopen 84
dwatselen 75
 dwazelen 75
 dwazelig 139
 dweilen 75, 88, 99
dzjoeggelen 12
dzjoeken 12
e käfke benjen 156
 echel 225
echsteroog 197
 eczeem 163, 190
 ECZEEM 190
 eczema 188, 190, 191
 eczema, nat ~ 191
eeksteroog 197
eekstersoog 197
eekstrauf 197
eekstroei 197
 eelt 199
 EELT, EELTKNOBBEL 198
 eelt, knauw ~ 199
 eeltblaar 198
 eeltknobbel 199
 EELTKNOBBEL, EELT ~ 198
 eeltknop 199
 eeltpil 160
 een averrechtse 28
 een been, met ~ trekken
 218
 een beetje de snop hebben
 177
 een beetje gaan slapen 8
 een beetje gaan zuieren 8
 een beetje krank 113
 een beetje krank zijn 115
 een beetje meuken 8
 een beetje motsen 8
 een beetje ontsteld 114
 een beetje rusten 8
 een beetje schots 114
 een beetje verkoud 175
 een beetje verkouden 175
 een beetje ziek 113
 een begaafte krijgen 168
 een beslagen tong 171
 een blasse kleur hebben
 127
 een bluts houwen 43
 een bluts krijgen in 43
 een boer laten 153
 een boertje laten 153
 een boksprong maken 17
 een buil slaan 42
 een buiteling maken 17
 een bult slaan 42
 een capriool maken 17
 een doekje omdoen 228
 een dof geven 53
 een dompel slaan 42
 een elf aan de neus hebben
 hangen 149
 een ferme rammeling
 krijgen 33
 een flauwte krijgen 140
 een gang gaan 82
 een gat graven 46
 een gat maken 46
 een goed pak kletsen geven
 35
 een goed pak slaag geven
 34
 een goede om klee af te
 treden 91, 92
 een goede om over de beek
 te schijten 157
 een goede rammeling geven
 35
 een grijs gezicht hebben
 127
 een groen gezicht hebben
 127
 een groene leggen 148
 een groot kruis in de boks
 hebben 224
 een grote greid in de boks
 hebben 92
 een grote schrede in de
 boks hebben 92
 een halsvalling hebben
 176
 een hompelepeer maken
 17
 een hoop oorvijgen geven
 37
 een hoop slaag geven 34
 een hoop slaag krijgen 33
 een hot slapen 7
 een hot trekken 7
 een huppelebelle maken
 16
 een huppeleberg maken 16
 een huppelefeer maken 17
 een huppelepa maken 16
 een huppelepan maken 16
 een huppeleta maken 16
 een ijverige 111
 een kalfje binden 156
 een kalfje hebben 177
 een kater hebben 176
 een keukelaar slaan 16
 een keukelebok slaan 16
 een keukeleboom maken
 16
 een keukeleboom zetten
 16
 een keukelebuit doen 16
 een keukelebuit zetten 16
 een keukeling doen 16
 een kil gepakt hebben 176
 een kilte in het hoofd 176
 een klets gepakt hebben
 176
 een klets hebben 176
 een kontelebots maken 17
 een kot dabben 46
 een kot graven 46
 een kot maken 46
 een kou gekregen hebben
 176
 een kou gepakt hebben 176
 een kou hebben 175
 een kou in de huid hebben
 176
 een kou opgedaan hebben
 176
 een kou opgelopen hebben
 176
 een kou opgeschard hebben
 176
 een kou te pakken hebben
 176
 een koude gepakt hebben
 176
 een koude hebben 176
 een koude te pakken hebben
 176
 een krange 28
 een krankheid in de leden
 hebben 121
 een krankheid in het lijf
 hebben 121
 een krankheid onder de
 glieder hebben 120
 een krankheid onder de
 huid hebben 120
 een krankheid onder de
 leden hebben 120
 een krankheid onder zich
 hebben 120

- een krankheid op het lijf hebben 121
 een krankheid op zijn lijf hebben 121
 een krankte hebben 117
 een krankte in het gestel hebben 121
 een krankte in het lijf hebben 121
 een krankte onder de huid hebben 120
 een krankte onder de leden hebben 120
 een krankte onder het lijf hebben 120
 een krankte onder zich hebben 120
 een krankte onder zijn gelederen hebben 120
 een krankte onder zijn leden hebben 120
 een krankte op het lijf hebben 121
 een krankte op zijn lijf hebben 121
 een kromme broek aanhebben 224
 een krottentredeur zijn 223
 een kuil dabben 46
 EEN KUIL GRAVEN 45
 een kuil graven 46
 een kuil maken 46
 een kuil uitgraven 46
 een kuiltje maken 46
 een kunst maken 17
 een kwaai uitspijen 148
 een kwaal onder de leden hebben 120
 een kwakkel uittuffen 148
 een kwakvors in de keel hebben 177
 een lapje rond doen 228
 een laten vliegen 152
 een lijkkleur hebben 127
 een lok maken 46
 een malse tree hebben 92
 een melaatse 205
 een muiltje geven 62
 een oogje pitsen 8
 een oren houden 7
 een pak motsen geven 37
 een pak rammel geven 35
 een pak roffel geven 37
 EEN PAK SLAAG GEVEN 34
 een pak slaag geven 34
 EEN PAK SLAAG KRIJGEN 33
 een pak slaag krijgen 33
 een pak smeer geven 35
 een pak troef geven 35
 een pak zwens geven 36
 een pakje slaag geven 34
 een piel maken 50, 51
 een piepelepa maken 16
 EEN PIJNSCHEUT VEROORZAKEN 128
 een post pakken 208
 een put graven 46
 een schars oplopen 212
 een schuiver maken 18, 19
 een schuiver pakken 208
 een slag resten 2
 een slag van de molen gekregen hebben 139
 een snotneus hebben 176
 een snotvalling hebben 176
 een spier verkoud 175
 een stommititeit uitgehaald hebben 208
 een stop erin hebben 158
 een stop hebben 158
 een tuimelaar maken 17
 een tuimelend slaan 17
 een tuimeling maken 17
 een tuimeluit slaan 17
 een tuppeleberg maken 16
 een uil vangen 7
 een uiltje knappen 7
 een uiltje vangen 2, 6
 een uts houwen 43
 een uurtje pakken 8
 een valling gepakt hebben 176
 een valling hebben 176
 een vees errond draaien 228
 een verband leggen 228
 een verband omdoen 228
 EEN VERKOUDEHEID HEBBEN 175
 een verkoudheid opgedaan hebben 176
 een verkoudheid opgelopen hebben 176
 een verkoudheid te pakken hebben 176
 een verkoudigheid hebben 176
 een verkoudingheid opgelopen hebben 176
 een vod rond doen 228
 een vod rond draaien 228
 een voor de kits 31
 een wijde greid in de boks hebben 92
 een wijde greid in de broek hebben 223
 een wind hebben 176
 een windel erom doen 228
 een windel rond draaien 228
 een ziekte bij zich dragen 121
 EEN ZIEKTE ONDER DE LEDEN HEBBEN 119
 een ziekte onder de leden hebben 120
 een ziekte onder zich hebben 120
 een ziekte onder zijn leden hebben 120
 een ziekte op de leden hebben 121
 een ziekte op het lijf hebben 121
 een ziekte op zijn knoken hebben 121
 een ziekte op zijn leden hebben 121
 een ziekte op zijn lijf hebben 121
 een ziekte op zijn pens hebben 121
 eend, geen ~ waard zijn 115
 eend, lopen wie een ~ 224
 eens iemand pakken, zich ~ 38
 eens knikken 8
 eens warm maken, het poepje ~ 38
 eerbrand 192
 ees 144
 eesterooog 197
 eet, aan de ~ 232
 effe gaan liggen 8
 effe liggen 2, 8
 effe slapen 8
 effe slapen 8
 effekes hoesten 145
 effen, op zijn ~ 231
 effen, terug op zijn ~ 231
 effen, weer ~ 231
 effen, weer op zijn ~ 231
 efkes gaan liggen 8
 efkes knippen 8
 efkes trekken 44
 egersoog 197
 egerstenoog 197
 egerstooog 197
 egesoog 197
 egestenoog 197
 egstertoog 197
 ei 213
 eier, op ~ lopen 21, 88, 94
 eieren, op ~ lopen 21, 88, 94
 eierentreden 94, 222
 eierentredeur 220
 eiertrejen 94, 222
 eiertrejer 220
 eigen loopt, de ~ 72
 eigen, van zijn ~ af 142

- eigen, van zijn ~ gaan 141
 eigen, van zijn ~ vallen 141
 eigen, zijn ~ bukken 24
 eigen, zijn ~ voorbijlopen 82
 eiken, vale ~ 42
ekste-owe 197
eksterauf 197
 eksterenoog 197
eksteroei 197
 EKSTEROOG 197
 eksteroog 197
eksteroow 197
 ekstersoog 197
 ekstertoog 197
ekstroe 197
 ekstroei 197
ekstroog 197
ekstrooi 197
ekstrou 197
 elf uren-lijk, gezicht wie een ~ 127
 elf, een ~ aan de neus hebben hangen 149
 elf-en-dertigste, lopen op zijn ~ 74, 78
 elkaar, zich bij ~ rapen 231
 elken 170
 ellendig 114
 ellendig voelen, zich ~ 115
 elsteroog 197
elsteroow 197
 enchroon 203
 ende, over ~ weer draaien 21
 ende, over ~ weer lopen 85
 ende, over ~ weer wemelen 26
 energie 112
 Engels gaan 220
 Engelse lord-krankheid 183
engersoog 197
 engerstenoog 197
engerste-oog 197
 engerstoog 197
engestenoog 197
 enkel, kapotte ~ 221
 enkel, zich aan de ~ stoten 221
 enkel, zich de ~ open stoten 221
 enkel, zijn ~ in stukken stoten 221
 enkel, zijn ~ kapot stoten 221
 enkel, zijn ~ stoten 221
 enkel, zijn ~ stuk stoten 221
 enkel, zijn ~ stukken 221
 enkel, zijn ~ uiteen vallen 221
 enkel, zijn ~ verrekken 221
 enkelen 90, 221
enkelen, de ~ langsee schrankelen 221
enkelen, de ~ tegenee slaan 221
 enkels, de ~ langseen schrankelen 221
 enkels, de ~ tegeneen slaan 221
 enken, op zijn ~ zitten 103
ent, over ~ weer draaien 21
ent, over ~ weer lopen 85
ent, over ~ weer wiemelen 26
 entzünd, blaas ~ 186
 entzündung 160
 EPIDEMIE 123
 epidemie 123
 er een vaart in hebben 82
 er gezwoord krijgen 34
 er goed uitzien 111
 er keps uitzien 115
 er komt gezweer uit 161
 er komt kwaad in 161
 er komt leven in 11
 er komt materie uit 161
 er krijgen 34
 er langs krijgen 34
 er loopt materie uit 161
 er niet goed aan zijn 121
 er niet van kunnen blijven 68
 er nogal over schrijden 91
 er nogal uittrekken 82
 er over krijgen 34
 er vanal uitslaan 138
 eraan beginnen 11
 eraan, goed ~ zijn 111
 eraan, hij is ziek als hij ~ denkt 122
 eraan, slecht ~ zijn 115
 erbij gaan vallen 89
 erbovenop 231
 erbovenop, weer ~ 231
 erdoor gaan 79
 erdoor, weer ~ 231
 erf 191
 erf op de kop 163
 erg de snop hebben 177
 erg kwaad 123
 erg verkoud 175
 erg verkouden 175
erg won 209
 erg, het ~ te pakken hebben 177
 erg, het ~ zitten hebben 177
 erg, zonder ~ vallen 14
 erge wonde 209
 ergens plichtig aan zijn 123
 erin, de hakken ~ hebben 82
 erin, de pas ~ hebben 82
 erin, een stop ~ hebben 158
 erlangs praten 137
 erlangs zijn 137
erm drom slaan 61
 ernaast praten 137
 erneven doen 137
 erneven kallen 137
 erneven praten 137
 erom doen, een windel ~ 228
 erom komen 156
 erom slaan, armen ~ 61
 eronder lopen 36
 eronder stampen 36
 erop baaien 37
 erop gaan 14
 erop houwen 35
 erop los bollen 84
 erop los lopen 84
 erop naaien 37
 erop peren 37
 erop slaan 37
 erop vlammen 63
 errond draaien, een vees ~ 228
 ertussenuit 80
 ertussenuit gaan 79
 ertussenuit knijpen 79
 eruit bijzen 79
 eruit kuisen 82
 eruit muizen 77, 79
 eruit naaien 79, 82
 eruit trekken 79
 eruit zijn 142
 ervan langsgeven 37
 ervanaf zijn 138, 142
 ervandoor 80
 ervandoor gaan 79
 ervandoor muizen 79
 ervandoor trekken 79
 ervanonder muizen 77, 79
 ervanonder pissen 77
 ervanonder trekken 79
 erwten, op ~ lopen 95
es knikken 8
 esse, in ~ 232
 esse, weer op zijn ~ 232
 esteroog 197
esteroow 197
 eten, het ~ zakt 152
 eten, stub ~ 38

- eten, zwaam ~ 36
 ETTER 161
 etter 161
 etter geven 161
 etterbuil 191
 etteren 161
 ETTEREN, ZWEREN ~ 160
 Eugène, pijn als ~ 167
 even gaan dutten 8
 even gaan liggen 8
 even liggen 2, 8
 even slapen 8
 even, voor ~ veel lopen
 74, 76
 eventjes gaan liggen 8
 eventjes hoesten 145
 eventjes knippen 8
 eventjes trekken 44
ewa verkoud 175
ewa ziek 113
 eweg 80
 eweg trekken 44
 eweg, de klets ~ hebben
 176
 eweg, de klets ~ krijgen
 115
 eweg, met de baan ~
 moeten 84
 ewegdoen 60
 eweglopen, zich get ~ 86
 eweggritsen 55
 ewegrutschen 55
 ezelsdraf, op een ~ lopen
 78
 faait 42
 fabelen 137
 façade, slag op de ~ 31
 fakken 78
 fedderen 81
 fehlen 123
 fehlen, niks ~ 111
 feisten 62
 fel gesmot aan zijn poepje,
 't kindje is ~ 194
 fel goed, niet ~ 113
 fel verkoud 175
 fel verkouden 175
fel won 209
 fel, het ~ zitten hebben 177
 fel, niet al te ~ 113
 felle kou 178
 felle wonde 209
fempen 37
 ferm afslaan 36
 ferm aftuieren 36
 ferm insmoren 37
 ferm verkouden 175
ferm verkoudheid 178
ferm won 209
 ferme rammeling krijgen,
 een ~ 33
 ferme verkoudheid 178
 ferme wonde 209
fets, linke ~ 28
 fetteren 82
 feulezen 49
 fieber 137, 179, 193
 fiebern 137
 fiemelen 58, 68
fiete gaan 79
 fieter krijgen 33
 fieteren 83
 fiezebriemen 37
 fijn 112
 fijn mesje 230
 FIJT 202
 fijt 202
 fikkelen 82
 fiksen 95
foelen 38
 firtelen 87
 fistel 159, 187, 194, 203,
 210
 fit zijn 111
 fit, niet ~ 113
fitsel 187, 203
 fitsig over en weer lopen
 85
 fixe, idée 122
flaaier 147, 152
 flaneren 75
 flanteren 73, 75
 flarissen 75
 flats 29
 flatsen 99
 flauw 114, 126
 flauw gevoel 113
 flauw kijken 127
 flauw te been 71
 flauwgeel 126
 flauwte 140
 flauwte krijgen, een ~ 140
 FLAUWVALLEN 140
 flauwvallen 140
 fledder 157
 fleer 30
 fleer om de oren 32
flengen 53
 flerecijn 180, 181, 183
 flerecijn, vliegend ~ 182
 fleren 41, 53
 fles, op een meter in de ~
 157
 flesje voor de hoest 229
fleske voor de hoest 229
 FLETS 125
 flets 29, 125
 FLETS GEZICHT, (PERSOON
 MET) BLEEK, ~ 127
 flets uitzien 127
 FLETS ZIEN, BLEEK ~ 126
 fletsen 62
 fleuris 178, 179, 181
fliem 147
flijm 147
 flikken 53, 148
 flikkeren 53
 flink treden 91
 flink verkoud 175
 flink, het ~ te pakken
 hebben 177
 flinke getrog 33
 flinke kou 178
 flinke passen maken 91
 flinke treden maken 91
 flinken 53
 flippen 170
 flitsen 18
 flodder 124
 flodderen 85
 flokker zijn 111
flot lopen 82, 83
flot vallen 14
 flotsen 92
flotte, de ~ 158
 fluenza 179
 FLUIM 146
 fluim 147, 151
 fluimen 148
 fluimen opgeven 148
 fluimen ophalen 148
 fluimen spijen 148
 fluimen spuwen 148
 fluimen uitgooien 148
 fluimen uitkotsen 148
 fluimen uitkwaaien 148
 fluimen uitleggen 148
 fluimen uitspijen 148
 FLUIMEN UITSPUWEN 147
 fluimen uitwerpen 148
fluumke dreffen 148
 fluimpje dreffen 148
 fluiten van de pijn 99
foert 80
foet 80
foetdreë 139
 foets 80
 foetsen 58
 foetsie 80
 foffeling geven 37
 fok 43, 45, 112
 fokken 53, 78
 fokken, op zijn ~ zitten
 103
 fommelen 49, 67, 68
 foppen 37, 40
 fors 112
forse 112
 fots, linke ~ 28
 fots, linkse ~ 28
 fotten 69
 fragiel 112
 Frans gaan 220

Frans lopen 223
 Franse voeten hebben 220
 fransen 220
frat 199
fratsel 199
fratselen 21, 26, 48
frattel 199
freatelen 46
friemelen 23
 friemelen 67, 68
 FRIEMELEN, DOELLOOS ~ 67
 friemelen, onnodig ~ 67
frietselen 68
 frommel 194
 frommelen 66, 68
 fromselen 67
 fronselen 67
 fronsen 67
 frotselen 67
 frottelen 49
 frotten 49
 frunniken 68
 frutselen 68
 fup 112
 fut 112
futsel 194
 futselen 68
 gaaf zijn 111
GAAN 1
 gaan 13
 gaan dutten, even ~ 8
 gaan gillen, rond ~ 76
 gaan hangen, rond iemand ~ 62
 gaan liggen, even ~ 8
 gaan liggen, eventjes ~ 8
 gaan liggen, get ~ 8
 gaan liggen, get op een oor ~ 8
 gaan liggen, wat ~ 8
 gaan lopen, vierkluws ~ 55
 gaan met 13
 gaan ritsen 80
 gaan rusten, get ~ 8
 gaan slapen, een beetje ~ 8
 gaan slapen, get ~ 8
 gaan slapen, voor een paar uurtjes ~ 8
 gaan staan, krom ~ 24, 50
 gaan vallen, erbij ~ 89
 gaan wie een bij 82
 gaan wie een pees 82
 gaan wie een snoer 82
 gaan wie een taxi 220
 gaan wie een trapgans 217
 gaan zetten, zich op de hukken ~ 101
 gaan zitten, hukjes ~ 102
 gaan zitten, hukken ~ 102
 gaan zitten, hurken ~ 102

gaan zitten, op de huk ~ 102
 gaan zitten, op de hukjes ~ 102
 gaan zitten, op de hukken ~ 101
 gaan zitten, op de hurken ~ 101
 gaan zitten, op een hukje ~ 102
 gaan zitten, op het hukje ~ 102
 gaan zitten, op zijn huk ~ 102
 gaan zitten, op zijn hukje ~ 102
 gaan zitten, op zijn hukjes ~ 102
 gaan zitten, op zijn hukken ~ 102
 gaan zitten, op zijn hurken ~ 102
 gaan zuieren, een beetje ~ 8
 gaan, aan de gang ~ 11
 gaan, achterwaarts ~ 95
 gaan, barvoets door de plassen ~ 98
 gaan, bergop ~ 14
 gaan, bij iemand op de koffie ~ 33
 gaan, bijzelen ~ 79
 gaan, bijzen ~ 79
 gaan, boven ~ 14
 gaan, bovenheen ~ 14
 gaan, bovenop ~ 14
 gaan, buitenuit ~ 220
 gaan, buitenwaarts ~ 220
 gaan, carré 220
 gaan, de kloten op ~ 79
 gaan, de loop op ~ 79
 gaan, door de knieën ~ 222
 gaan, door de plassen ~ 99
 gaan, door het schouw ~ 98
 gaan, drie ~ 82
 gaan, driftig ~ 83
 gaan, een gang ~ 82
 gaan, Engels ~ 220
 gaan, erdoor ~ 79
 gaan, erop ~ 14
 gaan, ertussenuit ~ 79
 gaan, ervandoor ~ 79
 gaan, Frans ~ 220
 gaan, gauw bovenop ~ 77
 gaan, Grieks ~ 220
 gaan, heimwaarts ~ 13
 gaan, hel ~ 158
 gaan, het ~ 72
 gaan, het ~ is moeilijk 89

gaan, hinteraas ~ 96, 117
 gaan, hol ~ 223
 gaan, hukken ~ 102
 gaan, in de knieën ~ 222
 gaan, in het hoog ~ 14
 gaan, jouwes ~ 13
 gaan, keten ~ 79
 gaan, ketsen ~ 79
 gaan, lam ~ 99
 gaan, lastig ~ 89
 gaan, loop ~ 79
 gaan, lopen ~ 79, 96
 gaan, manier van ~ 72
 gaan, mankementig ~ 218
 gaan, met ambras ~ 95
 gaan, met de benen naar buiten ~ 220
 gaan, met de toppen van de schoenen uiteen ~ 220
 gaan, met een breed spoor ~ 223
 gaan, met grote schreden ~ 91
 gaan, naar boven ~ 13
 gaan, naar de hoogte ~ 14
 gaan, naar heim ~ 13
 GAAN, NAAR HUIS ~ 13
 gaan, naar huis ~ 13
 gaan, naar Kortessem ~ 156
 gaan, naar ons ~ 13
 gaan, naar thuis ~ 13
 gaan, nerveus ~ 86, 87
 gaan, niet kunnen ~ 158
 gaan, niet lang meer ~ 177
 gaan, niet naar het huisje kunnen ~ 158
 gaan, niet rap ~ 12
 gaan, niet uit kunnen ~ 158
 gaan, nogal een pees ~ 82
 gaan, om zijn sus ~ 140
 gaan, onrustig terug en voort ~ 87
 gaan, op de klater ~ 79
 GAAN, OP DE LOOP ~ 78
 gaan, op de loop ~ 78
 gaan, op de vlucht ~ 79
 gaan, op een steel ~ 82
 gaan, op hol ~ 79
 gaan, op loop ~ 79
 gaan, op moeders veulen ~ 220
 gaan, op zwadder ~ 74
 gaan, open ~ 161
 gaan, ophoog ~ 14
 gaan, opwaarts ~ 26
 gaan, opzij ~ 26, 96
 gaan, over Tongeren ~ 156
 gaan, over zijn streen ~ 34
 gaan, pleite ~ 79

gedozen, ze ~ krijgen 34
 gedraaid 139, 219
 geef mij eens twee zak-
 doeken 177
 geel 126
 geel als was, gezicht zo ~
 127
 geel geer 187
geel plek 212
 geel uitzien 127
 geel verf 187
geel, een ~ 147, 151
 geel, het ~ 187
 geelkoorts 187
 geelziekte 187
 GEELZUCHT 187
 geelzucht 187
 geen adem meer hebben
 143
 geen afgang hebben 158
 geen eend waard zijn 115
 geen goede keer in hebben
 121
 geen goede zijn om varkens
 te vangen 224
 geen kloten waard zijn 115
 geen spoor kunnen houden
 72
 geen, in ~ gezond vel zitten
 120
 geen, in ~ goed gebloeds
 zitten 120
 geen, in ~ goed vel steken
 120
 geen, in ~ goed vel zitten
 120
 geen, in ~ goede huid
 steken 120
 geeps 126
 geer, geel ~ 187
geerd, van de ~ af gaan
 141
geerd, van de ~ gaan 141
 gees 144
ge-eten, te ~ 186
ge-eten, te veel ~ 186
 GEEUWEN 3
 geeuwen 3
 gegeten, ongemeed ~ 186
 gegeten, te ~ 186
 gegeten, te veel ~ 186
 gegoten, ze ~ krijgen 34
 geheilt 231
 gehukt zitten 103
 GEHURKT ZITTEN 102
 gein 112
 geitensprongen maken 100
 gejaagd bezig zijn 86
 gejaagd lopen 83, 86
 gejaagd zijn 83, 87
 gek 139

gek, lopen gelijk een ~ 84
 gek, lopen wie een ~ 84
 gek, lopen wie een halve ~
 84
 gek, ronddraaien wie een ~
 22
 gek, rondlopen wie een ~
 87
 gekloven 201
 gekneusd 208
gekratst 211
 gekregen hebben, een koude
 ~ 176
 gekregen hebben, een slag
 van de molen ~ 139
 gekroezeld 201
 gekweierd 208
 gekwetst 208
 gelamd, uitzien alsof men
 achter een bezem ~
 heeft 127
gelauf, van zijn ~ gaan
 141
 gele plek 212
gele verf 187
 gele, een ~ 147, 151
 gelederen, een krankte
 onder zijn ~ hebben
 120
 gelegen, de maar heeft op
 mij ~ 9
 gelijf, pijn in ~ 185
 gelijk een gek, lopen ~ 84
 gelijk een hert, lopen ~ 92
 gelijk een krakende wagen,
 zo voel ik me vandaag
 114
 geling 187
 geloop, van zijn ~ gaan 141
 gelp 126
 gelps 126
 gemak, niet op zijn ~ 113
 gemak, niet op zijn ~ zijn
 115
 gemak, op zijn ~ lopen 78
 gemakje, op zijn ~ lopen
 78
gemakske, op zijn ~ lopen
 78
gen haus, wee ~ 173
 genezen 226, 230
 GENEZEN 230
 genezen, terug ~ 231
 GENEZEN, WEER ~ 231
 genezen, weer ~ 231
 genezen, weeral ~ 231
 genezen, weermaal ~ 231
gengelen 73
 gengen 85, 92
 Genk, het mannetje van ~
 227

Genk, het menneke van ~
 227
 gepakt hebben, een kil ~
 176
 gepakt hebben, een klets ~
 176
 gepakt hebben, een kou ~
 176
 gepakt hebben, een koude ~
 176
 gepakt hebben, een valling
 ~ 176
 gepakt zijn, op de borst ~
 177
 gepezelde, ze ~ krijgen 34
 gepiept 80
gepiezeld, ze ~ krijgen 34
 gepist, in een karringleis ~
 191
 geplaagd, met de dunk ~
 122
 geplaagd, met inbeelding ~
 122
 gepokkeld 165
 gepokt 165
 gepresseerd lopen 83
geraai, niet ~ 216
 geraakt zijn 167
 geraaktheid 168
 gerade, niet ~ 216
 geraken, in gang ~ 11
 geraken, op gang ~ 11
 Gerdingen, het mannetje
 van ~ 227
 gereden hebben, varken ~
 224
 gereden hebben, veel paard
 ~ 224
 gereden zijn, van de maar ~
 9
 gereden, de maar heeft mich
 ~ 9
gerejen zijn, van de maar ~
 9
gerejen, de maar heeft mich
 ~ 9
 gereten 201
 gereten geven 37
 gereten, ik heb mijn nagel
 in het vlees ~ 202
 gereten, ze ~ krijgen 34
gerstenkoren 192
 gerstenkorn 192
 gerstvaal 125
 gerupsel 153
 geschaar, pijn in het ~ 172
geschand 214
geschard 212
 gescheld hebben, het vel ~
 162
geschend 212

- geschetten, lopen wie ene
 die in zijn broek ~ heeft
 224
 gescheurde nagel 203
 geschilferde huid 163
 geschonden 214
 geschonden gezicht 165
 geschot 181, 182
 geschraald 201
geschramd 211
 geschrammig 211
 geschranseld 201
geschreend 201
 geschrind 201
 geschroffel, wat een
 gewemel en een ~ op de
 bank 25
geschroffeld 212
geschroutseld 212
geschruld 212
geschuurd 212
geschwaamp, ze ~ *krijgen*
 34
 geschwür 159, 161
 geselen 40
 GESELEN, GISPEN ~ 40
geslachskrenkde 206
 geslachtskrankte 206
 geslachtsziekte 206
 geslachtziekte 206
 geslenteren 73
 gesmeerd 80
 gesmeerde, lopen met ~
 benen 86
 gesmoord zijn 223
 gesmot 188
 gesmot aan zijn poepje,
 't kindje is fel ~ 194
 gesmot tussen de benen
 lopen 224
 gesneden 210
 gesneden en gezaagd, in een
 operatiezaal wordt er ~
 229
gesnejen 210
 gesolveerd, weer ~ 232
 gespelen 82
 gesprongen 200
 gesprongen overnagel 203
 gestel, een krankte in het ~
 hebben 121
 gesticht 226
 gestokt, ze ~ *krijgen* 34
 gestorven van het hart, hij is
 ~ 183
 get achter de muur hebben
 77
 get afleren 37
 get beramen 54
 get bereiken 54
 get eweglopen, zich ~ 86
 get gaan liggen 8
 get gaan rusten 8
 get gaan slapen 8
 get hebben 123
 get in de huid hebben 121
 get in zin hebben 77
 get knikken 8
 get *krijgen* 54
 get kwalijk 114
 get loos, daar is ~ 121
 get lopen te bedenken, zich
 ~ 77
 get mankeren 117
 get onder de huid hebben
 120
 get onder de leden hebben
 120
 get onder het lijf hebben
 120
 get onder zich hebben 120
 get onder zijn leden hebben
 120
 get onder zijn vel hebben
 dat niet deugt 120
 get op de lever hebben 77
 get op de zak hebben 121
 get op een oor gaan liggen
 8
 get op het lijf hebben 121
 get op zich hebben 121
 get op zijn lijf hebben 121
 get op zijn prij hebben 121
 get opgedaan hebben 177
 get opgelopen hebben 177
 get slapen 4
 get van zin zijn 77
 get verkoud 175
 get wijsmaken, zichzelf ~
 122
 get ziek 113
 getaffel, wat een getrampel,
 zo een ~ 73
 getekend, van God ~ 216
 getrampel, wat een ~, zo
 een getaffel 73
 getrappeerd, de snop ~
 hebben 176
 getrog, flinke ~ 33
 geul 200
 geut 33
 gevallen 208
 gevat hebben, koude ~ 176
 gevelen 156
 GEVEN 1
 geven, aan zijn oren ~ 36
 geven, afrossing ~ 35
 geven, aftroeving ~ 35
 geven, bataille ~ 36
 geven, dof ~ 39
 geven, duw ~ 40
 geven, een dof ~ 53
 geven, een goed pak kletsen
 ~ 35
 geven, een goed pak slaag ~
 34
 geven, een goede ramme-
 ling ~ 35
 geven, een hoop oorvijgen
 ~ 37
 geven, een hoop slaag ~
 34
 geven, een muiltje ~ 62
 geven, een pak motsen ~
 37
 geven, een pak rammel ~
 35
 geven, een pak roffel ~ 37
 GEVEN, EEN PAK SLAAG ~
 34
 geven, een pak slaag ~ 34
 geven, een pak smeer ~ 35
 geven, een pak troef ~ 35
 geven, een pak zwens ~ 36
 geven, een pakje slaag ~
 34
 geven, etter ~ 161
 geven, foffeling ~ 37
 geven, gedonder ~ 39
 geven, gereten ~ 37
 geven, iemand het zijn ~
 38
 geven, kamp ~ 37
 geven, katoen ~ 36
 geven, klappen ~ 37
 geven, klatsen ~ 35
 geven, klatsoor ~ 35
 geven, kletsen ~ 35
 geven, kletsoor ~ 35
 geven, klop ~ 37
 geven, lang haren ~ 38
 geven, lange haver ~ 38
 geven, langs de broek ~ 37
 geven, mep ~ 103
 geven, mep in de rug ~ 40
 geven, mot ~ 37
 geven, muilperen ~ 37
 geven, oesters ~ 37
 geven, oorvijg ~ 37
 geven, oorvijgen ~ 37
 geven, op de broek ~ 37
 geven, opdoffer ~ 39
 geven, over zijn rug ~ 37
 geven, patat ~ 37
 geven, patatten ~ 37
 geven, paté ~ 37
 geven, pats ~ 37
 geven, peuter ~ 36
 geven, pijpen ~ 37
 geven, pinkel ~ 37
 geven, pomp ~ 37
 geven, pompennikkel ~ 37
 geven, priegel ~ 35

- geven, priegels ~ 35, 41
 geven, rammel ~ 34
 geven, rammeling ~ 35
 geven, roffeling ~ 37
 geven, ros ~ 35
 geven, schop ~ 103
 geven, slaag ~ 34
 geven, smeer ~ 35
 geven, smeren ~ 35
 geven, snoer ~ 37
 geven, stamp ~ 103
 geven, stokhouder ~ 37
 geven, stomp in de rug ~ 40
 geven, tabak ~ 36
 geven, terug ~ 37
 geven, toffeling ~ 37
 geven, tok ~ 40
 geven, troef ~ 35
 geven, tuiër ~ 36
 geven, van de knuppel ~ 38
 geven, van de leest ~ 38
 geven, van de meter ~ 38
 geven, van de riem ~ 38
 geven, van de stok ~ 38
 geven, veeg ~ 36
 geven, vergift ~ 166
 geven, wat mee ~ 38
 geven, zwens ~ 36
 gevlogen 80, 201
 gevlogen, kapot ~ 201
 gevoel, flauw ~ 113
 gevoel, opgeblazen ~ 186
 gevoel, slap ~ 113
 gewaggelen 88
gewakkelen 88
*GEWAS, DOOR EEN STAAND
 LOPEN* ~ 70
 gewassen, de nagel is in het
 vlees ~ 202
gewater 174
 gewater, met blote voeten
 door ~ lopen 98
 gewemel 23
 gewemel, wat een ~ en een
 geschroffel op de bank
 25
 geweren 196
gewiemel 23
 GEWOND 208
 gewond 208
 gewrichtsnat 180
 gewrichtsreumatis 181
 gewrichtssmeer 180
 gewrichtsvocht 180
 gewrichtswater 180
 gezaagd, in een operatiezaal
 wordt er gesneden en ~
 229
 gezeten, de maar heeft op
 mich ~ 9
 gezeten, die heeft aan de
 krenten ~ 193
 gezicht wie een acht
 uren-arrest 127
 gezicht wie een doodskop
 127
 gezicht wie een elf uren-lijk
 127
 gezicht wie een oude 127
 gezicht zo geel als was
 127
 GEZICHT, (PERSOON MET)
 BLEEK, FLETS ~ 127
 gezicht, dodelijk ~ 127
 gezicht, doodselijk ~ 127
 gezicht, een grijs ~ hebben
 127
 gezicht, een groen ~ hebben
 127
 gezicht, geschonden ~ 165
 gezicht, klats in het ~ 31
 gezicht, klats op het ~ 31
 gezicht, klet in het ~ 31
 gezicht, klets in het ~ 31
 gezicht, op het ~ vallen 17
 gezicht, op zijn ~ vallen
 17
 gezicht, patat in het ~ 31
 gezicht, pats in het ~ 31
 gezicht, pruim tegen het ~
 31
 gezicht, slag in het ~ 31
 gezicht, slag op het ~ 31
 gezicht, snaai op het ~ 31
 gezicht, veeg in het ~ 31
 gezicht, wie dood ~ 127
 gezicht, ziek ~ 127
 gezicht, ziekelijk ~ 127
 gezond 231
 GEZOND ZIJN 111
 gezond zijn 111
 gezond zijn, goed ~ 111
 gezond zijn, heel en ~ 111
 gezond zijn, mager en ~
 111
 gezond zijn, niet ~ 115
 gezond, in geen ~ vel zitten
 120
 gezond, niet ~ 113
 gezond, weer ~ 232
 gezond, zich niet ~ voelen
 114
 gezonde kranke, een ~ 122
 gezonde, niet in een ~ huid
 zitten 120
 gezondheid te koop 111
gezwaarsd, er ~ krijgen 34
 gezwak 94
 gezwak, hij is zo ~ als een
 deurstijl 94
 gezwamd, ze ~ krijgen 34
 gezwank 94
 gezwank zijn 94
gezweel 159, 160, 196,
 197, 199
 gezweer 159, 161
 gezweer, er komt ~ uit 161
 GEZWEL 158
 gezweel 159, 160, 196,
 197, 199, 213, 215
 GEZWEL, AFHANGEND ~ 159
 gezweel, afhangend ~ 160
gezwelle 159
 gezwensd, ze ~ krijgen 34
gezwil 159, 160
 gezwinde, de ~ 157
 gezwinde-maak-vooraan, de
 ~ 157
 gezwollen ader 184
 gezwollen klieren 170
 gezwollen schildklier 174
 gezwollen tandvlees dat
 bloedt 172
 gezwoord, er ~ krijgen 34
 gezworen ding 161
gibbelen 155
 gicht 180, 181, 183
 gicht aan de voet 183
 gicht in de voet 183
 gicht, vliegende ~ 180,
 181, 183
giebelen 155
 giem 112
 gieten 53, 57
 GIF 165
 gif 166
 gift 166
 giftig lopen 83, 84
 gijchten 142
 gijgen 142
 gilet, tegen uw ~ trekken
 62
 gillen, rond gaan ~ 76
gioner 192
gipsen 40
 gispes 40
 GISPEN, GESELEN 40
gionderik 192
 gleuven 201
 glibberen 19
 glieder, een krankheid onder
 de ~ hebben 120
 GLIJDEN 17
 glijden 17, 18
glijen 18
 glitschen 14, 18, 19
 gluipen 76, 77
 gobbelen 155
 God, van ~ getekend 216
 godwas 42
 goed 231
 goed afgaan, niet ~ 158

- goed eraan zijn 111
goed gezond zijn 111
goed inpateren 37
goed maken, het ~ 111
goed op de benen, niet ~ 70
goed op gang, weer ~ 231
goed op zijn schijt, niet ~ 113
goed op zijn stukken, niet te ~ 113
goed pak kletsen geven, een ~ 35
goed pak slaag geven, een ~ 34
goed te been, niet ~ 71
goed tussenhebben 39
goed uitzien, er ~ 111
goed verkoud 175
goed voelen, zich ~ 111
goed voelen, zich niet ~ 114
goed voelen, zich niet te ~ 115
goed vooruitkomen, niet ~ 90
goed worden, niet ~ 142
goed zijn 111
goed zijn, niet ~ 115
goed zijn, niet al te ~ 115
goed zijn, niet recht te ~ 186
goed zijn, niet te ~ 115
goed zijn, niks te ~ 115
goed, er niet ~ aan zijn 121
goed, het ~ te pakken hebben 177
goed, het ~ zitten hebben 177
goed, het niet ~ zitten hebben 77
goed, in geen ~ gebloeds zitten 120
goed, in geen ~ vel steken 120
goed, in geen ~ vel zitten 120
goed, niet ~ 113
goed, niet al te ~ 113
goed, niet fel ~ 113
goed, niet in een ~ vel zitten 120
goed, niet te ~ 113
goed, niets ~ op zijn lever hebben 121
goed, niks ~ 113
goed, niks te ~ 113
goed, terug te ~ 231
goed, weer ~ 231
goed, weer te ~ 231
- goed, weer terug te ~ 231
goede om klee af te treden, een ~ 91, 92
goede om over de beek te schijten, een ~ 157
goede om varkens te vangen, geen ~ 224
goede rammeling geven, een ~ 35
goede valling 178
goede, geen ~ keer in hebben 121
goede, in geen ~ huid steken 120
goede, niet in een ~ huid zitten 120
goede, weer op zijn ~ 231
goedendag 42
goei rammeling geven, een ~ 35
goei valling 178
goei, niet recht te ~ zijn 186
goei, niet te ~ 113
goei, niet te ~ op zijn stukker 113
goei, niet te ~ zijn 115
goei, niks te ~ 113
goei, niks te ~ zijn 115
goei, terug te ~ 231
goei, weer te ~ 231
goei, weer terug te ~ 231
goei, zich niet te ~ voelen 115
goeie, weer op zijn ~ 231
goeindag 42
goggel 178
gotre 174
golven 156
GOOIEN 53
gooien 53
gooien, de hakken voor de voeten ~ 82
gooien, de vot achteruit ~ 83
gooien, dooreen ~ 47
gooien, onder het mes ~ 230
gooien, ondereen ~ 47
gooien, ondersteboven ~ 47
gooien, overhoop ~ 47
gooien, zich ~ 20
gooier 42
gor 30
gordelroos 190
gorzen 41
graaien 55, 64
graaien 91, 223
graaien naar 54
graaien, wijd ~ 91
- graat, van de ~ gaan 141
grabbelen 55, 56
grabelstok 42
graffelen 55
gram 144
gramp 144
grams 144
granzelen 23
granzelen, dooreen ~ 47, 48
grappen 56
gras, zo groen als ~ zien 127
gratselen 88
grauw 126
grauw houwen 39
grauw slaan, blauw en ~ 39
grauw, oude ~ 202
grauwelen 21, 48
grauwelentèrre 21
GRAVEN 45
graven 45, 46
graven, een gat ~ 46
graven, een kot ~ 46
GRAVEN, EEN KUIL ~ 45
graven, een kuil ~ 46
graven, een put ~ 46
grazen, het te ~ hebben 177
grei 93
grei, een grote ~ in de boks hebben 92
grei, een wijde ~ in de boks hebben 92
grei, een wijde ~ in de broek hebben 223
grei, met een wijde ~ lopen 223
greid 91, 93
greid, een grote ~ in de boks hebben 92
greid, een wijde ~ in de boks hebben 92
greid, een wijde ~ in de broek hebben 223
greid, met een wijde ~ lopen 223
greiden 85, 91, 223
greiden, breed ~ 91
greiden, wijd ~ 91
greien 85, 91, 223
greien, breed ~ 91
greien, wijd ~ 91
Grieks gaan 220
GRIEP 178
griep 178
griezel 133
griezelen 131
griezelig 133
griezels krijgen 131

- grijbelen 56
 grijnen 129
 grijnzen 129
 GRIJPEN 54
 grijpen 54, 56, 61
 grijs 126
 grijs gezicht hebben, een ~ 127
 grijs kijken 127
 grijs merrie 9
 gril 133
 grillen 132
 grillig de snop hebben 177
 grillig worden 161
 grillige wonde 209
 grissen 55, 132
gritsen 55
 grochel 147
 grochelen 146, 148
 groen 126, 136
 groen als gras zien, zo ~ 127
 groen en blauw houwen 39
 groen en blauw slaan 39
 groen gezicht hebben, een ~ 127
 groen houwen, blauw en ~ 39
 groen kuiken 147
 groen slaan, blauw en ~ 39
 groen slaan, zwart en ~ 39
 groen uitzien 127
 groene gaar, uitzien wie ~ 127
 groene leggen, een ~ 148
 groene vink 150
 groene, een ~ 127, 147, 151
 groeven 201
 grof 200
 grof worden 200
 grommelen 21
 grommen 146
 grond, rode ~ 207
 gronsen 8
 groot gat 209
 groot kruis in de boks hebben, een ~ 224
 groot treden 223
 grote greid in de boks hebben, een ~ 92
 grote passen maken 91
 grote passen zetten 91
 grote schrede in de boks hebben, een ~ 92
 grote schreden 91
 grote schreden gaan, met ~ 91
 grote schreden maken 91
 grote schreden pakken 91
 grote schreden zetten 91
 grote schritte maken 91
 grote schrokken maken 92
 grote snap 209
 GROTE STAPPEN LOPEN, MET ~ 90
 grote stappen maken 91
 grote stappen zetten 91
 grote treden lopen, met ~ 91
 grote treden maken 91
 grote wonde 209
 grotsen 146
guisen 53, 57
guizen 53, 57
 gusselen 58
 guts, met een ~ krijgen 40
 guts, met een ~ slaan 40
 gutsen 40, 57
 haaien 81
haaien, in de handen ~ 68
 haak, niet in de ~ 113
 haak, niet in de ~ zijn 123
haan, hel ~ 199
haan, houten ~ 136
 haan, lopen wie een schijtende ~ 87, 95, 224
 haansvel 134
 haar 27
 haar en terug draaien 21
 haar, heen en ~ draaien 21
 haar, heen en ~ schuiven 26
 haar, hot en ~ draaien 21
 haar, naar hot en ~ lopen 87
 haar, van hot naar ~ draaien 21
 haar, van hot naar ~ lopen 85, 94
 haar, van hot naar ~ schuiven 26
 haarenkelen 15, 221
 HAARENKELEN 221
 haarworm 190
 haasjes 196
 HAASTEN, ZICH ~ 80
 haasten, zich ~ 81
 haastig lopen 86
 haastig zijn 83
haffelen 68
 haffen 69
hagen, onnerstond ~ 7
 hagenschijter 192
hajjen 81
 hakkelen 150
 hakelepak dragen 107
 hakelepak dragen 107
 hakken, de ~ erin hebben 82
 hakken, de ~ inzetten 82
 hakken, de ~ laten zien 82
 hakken, de ~ voor de voeten gooien 82
 hakepak, op de ~ zitten 107
halden, de noeren ~ 7
halden, de noeren ~ 7
halden, de oeren ~ 7
halden, de oeren ~ 7
halden, een oeren ~ 7
halden, een oeren ~ 7
 HALEN 1
 halen, dooreen ~ 47
 halen, durchein ~ 47
 halen, hout ~ 61
 halen, omver ~ 47
 halen, omverhoop ~ 47
 halen, onder dat riet ~ 48
 halen, ondereen ~ 47
 halen, onderste ~ 47
 halen, ondersteboven ~ 47
 halen, overeen ~ 47
 HALEN, OVERHOOP ~ 47
 halen, overhoop ~ 47
 halen, uiteen ~ 49
 halen, uitereen ~ 47, 49
 halen, vaneen ~ 49
 halen, zeiltjes ~ 156
 half bevroren 135
 half dood houwen 39
 half dood slaan 39
 half kapot slaan 39
 half kreupel slaan 39
 hals over kop vallen 14, 17
 hals, dikke ~ 170
 hals, om de ~ krijgen 62
 hals, om de ~ pakken 62
 hals, om de ~ snappen 62
 hals, om de ~ vallen 62
 hals, om de ~ vliegen 62
 hals, pijn in de ~ 173
 hals, wee zijn ~ 173
 halsklieren 170
 halsspijn 173
 halsvalling hebben, een ~ 176
 halve dode, juist een ~ 127
 halve dollé, lopen wie een ~ 84
 halve gare, lopen wie een ~ 84
 halve gek, lopen wie een ~ 84
 halve mens 217
hamfelen 68
hampelen 68
hampfelen 68
hamselen 68
han, rouw ~ 199

- hand, bij de ~ 27
 hand, met de linkse ~ 27
 hand, met de slinke ~ 28
 hand, met de slinkse ~ 28
 hand, slinkse ~ 28
 handen, aanhoudend in de ~
 nemen 68
 handen, de ganse tijd wat in
 de ~ hebben 68
 handen, harde ~ 199
 handen, helle ~ 199
 handen, het hard in de ~
 hebben 199
 handen, houten ~ 136
 handen, immer in de ~
 hebben 68
 handen, immer in de ~
 houden 68
 handen, in de ~ houden 68
 handen, in de ~ pakken 68
 handen, in de ~ wrijven 68
 handen, met de ~ spelen
 68
 handen, met de ~ voelen
 53
 handen, met de ~ wregelen
 68
 handen, onder ~ nemen 38
 handen, ruwe ~ 199
 HANDEN, STIJF VAN VINGERS
 EN ~ 136
 handen, wolf in de tanden
 gebit in de ~ 172
 handsvollen 68
 handt links, die ~ 27
 handvollen 68
hanebors 214
hanebros 214
 hanenborst 214
 hanenpoot 150
 hanenvel 134
hanfelen 68
 HANGEN 1
 hangen, de riemen uit de
 neus hebben ~ 149
 hangen, een elf aan de neus
 hebben ~ 149
 hangen, het ~ hebben 177
 hangen, in de knieën ~
 222
 hangen, rond iemand gaan ~
 62
 hangen, sta daar niet te ~
 73
 hangen, uitzien alsof men
 het lijkbred om de nek
 heeft ~ 127
 hangetig 114
 hanggezwel 160
haoskes 196
 haperen 123
 happig, niet ~ 133
 hard geblesseerd 209
 hard in het lijf 158
 hard lopen 81
 hard vallen 14
 hard vel 199
 hard vlees 199
 hard worden 135, 200
 hard, gans ~ 136
 hard, het ~ in de handen
 hebben 199
 hard, het ~ krijgen 200
 harde handen 199
 harde keutel 158
 hardlijvig 158
 HARDLIJVIG (ZIJN), HARD-
 LIJVIGHEID ~ 158
 hardlijvigheid 158
 HARDLIJVIGHEID, HARDLIJVIG
 (ZIJN) 158
 hardlijvigheids 158
 hardstikke koud ~ 136
 haren geven, lang ~ 38
 harre, tegen de ~ houwen
 37
 hart, aan zijn ~ schieten 87
 hart, het aan het ~ hebben
 119, 121
 hart, hij is gestorven van het
 ~ 183
 hartaanval 183
 hartaderbreuk 183
 hartbrand 154
 hartbrand hebben 154
 hartcrisis 183
 HARTINFARCT 183
 hartinfarct 183
 hartkramp 184
 hartsbrand 154
 hartslag 183
 hartverlamming 183
 hartziekte 183
haru 27
 haspelen 69, 90
 Hasselt, het mannetje van ~
 227
haus, om de ~ krijgen 62
haus, om de ~ pakken 62
haus, om de ~ snappen 62
haus, om de ~ vallen 62
haus, pijn in de ~ 173
haus, wee gen ~ 173
hausping 173
have mens 217
 haver geven, lange ~ 38
 haver krijgen 33
 haver krijgen, lange ~ 33
 hazen 80
 hazenslaap 5
 hazenslaap doen 4
 hazenslaap hebben 4
 hazenslaapje 5
hazenslaapke 5
 hazewind, lopen wie een ~
 82
 hebben 123
 hebben, benen wie een
 beugelring ~ 224
 hebben, bibbelezenes ~
 130
 hebben, bramen tussen de
 benen ~ 224
 hebben, convulsies ~ 169
 hebben, de beest begaaid ~
 186
 hebben, de begaving ~ 169
 hebben, de begavingen ~
 169
 hebben, de bibbelefenes ~
 121, 122
 hebben, de bibbelezenes ~
 130
 hebben, de boks vol ~ 224
 hebben, de ganse tijd wat in
 de handen ~ 68
 hebben, de hakken erin ~
 82
 hebben, de hoest ~ 176
 hebben, de klats ~ 176
 hebben, de klets ~ 176
 hebben, de klets eweg ~
 176
 hebben, de klets weg ~
 176
 hebben, de koorts ~ 176
 hebben, de maar gehad ~ 9
 hebben, de mond ziek ~
 171
 hebben, de pas erin ~ 82
 hebben, de pips ~ 122
 hebben, de pokken ~ 165
 hebben, de riemen uit de
 neus ~ hangen 149
 hebben, de snop ~ 176
 hebben, de snop getrap-
 peerd ~ 176
 hebben, de snop te pakken
 ~ 176
 hebben, de snot ~ 176
 hebben, de strengel ~ 176
 HEBBEN, DE STUIPEN ~ 169
 hebben, de stuipen ~ 169
 hebben, de stuipjes ~ 169
 hebben, de zoi ~ 154
 hebben, een beetje de snop
 ~ 177
 hebben, een blasse kleur ~
 127
 hebben, een elf aan de neus
 ~ hangen 149
 hebben, een grijs gezicht ~
 127

- hebben, een groen gezicht ~ 127
 hebben, een groot kruis in de boks ~ 224
 hebben, een grote greid in de boks ~ 92
 hebben, een grote schrede in de boks ~ 92
 hebben, een halsvalling ~ 176
 hebben, een kalfje ~ 177
 hebben, een kater ~ 176
 hebben, een kil gepakt ~ 176
 hebben, een klets ~ 176
 hebben, een klets gepakt ~ 176
 hebben, een kou ~ 175
 hebben, een kou gepakt ~ 176
 hebben, een kou in de huid ~ 176
 hebben, een kou opgedaan ~ 176
 hebben, een kou opgelopen ~ 176
 hebben, een kou opgeschard ~ 176
 hebben, een kou te pakken ~ 176
 hebben, een koude ~ 176
 hebben, een koude gekregen ~ 176
 hebben, een koude gepakt ~ 176
 hebben, een koude te pakken ~ 176
 hebben, een krankheid in de leden ~ 121
 hebben, een krankheid in het lijf ~ 121
 hebben, een krankheid onder de glieder ~ 120
 hebben, een krankheid onder de huid ~ 120
 hebben, een krankheid onder de leden ~ 120
 hebben, een krankheid onder zich ~ 120
 hebben, een krankheid op het lijf ~ 121
 hebben, een krankheid op zijn lijf ~ 121
 hebben, een krankte ~ 117
 hebben, een krankte in het gestel ~ 121
 hebben, een krankte in het lijf ~ 121
 hebben, een krankte onder de huid ~ 120
 hebben, een krankte onder de leden ~ 120
 hebben, een krankte onder het lijf ~ 120
 hebben, een krankte onder zich ~ 120
 hebben, een krankte onder zijn gelederen ~ 120
 hebben, een krankte onder zijn leden ~ 120
 hebben, een krankte op het lijf ~ 121
 hebben, een krankte op zijn lijf ~ 121
 hebben, een kwaal onder de leden ~ 120
 hebben, een kwakvors in de keel ~ 177
 hebben, een lijkkleur ~ 127
 hebben, een malse tree ~ 92
 hebben, een snotneus ~ 176
 hebben, een snotvalling ~ 176
 hebben, een stop ~ 158
 hebben, een stop erin ~ 158
 hebben, een valing ~ 176
 hebben, een valing gepakt ~ 176
 HEBBEN, EEN VERKOUDEHEID ~ 175
 hebben, een verkoudheid opgedaan ~ 176
 hebben, een verkoudheid opgelopen ~ 176
 hebben, een verkoudheid te pakken ~ 176
 hebben, een verkoudigheid ~ 176
 hebben, een verkoudigheid hebben, een verkoudigheid opgelopen ~ 176
 hebben, een wijde greid in de boks ~ 92
 hebben, een wijde greid in de broek ~ 223
 hebben, een wind ~ 176
 HEBBEN, EEN ZIEKTE ONDER DE LEDEN ~ 119
 hebben, een ziekte onder de leden ~ 120
 hebben, een ziekte onder zich ~ 120
 hebben, een ziekte onder zijn leden ~ 120
 hebben, een ziekte op de leden ~ 121
 hebben, een ziekte op het lijf ~ 121
 hebben, een ziekte op zijn knoken ~ 121
 hebben, een ziekte op zijn leden ~ 121
 hebben, een ziekte op zijn lijf ~ 121
 hebben, een ziekte op zijn pens ~ 121
 hebben, er een vaart in ~ 82
 hebben, erg de snop ~ 177
 hebben, Franse voeten ~ 220
 hebben, geen adem meer ~ 143
 hebben, geen afgang ~ 158
 hebben, geen goede keer in ~ 121
 hebben, get ~ 123
 hebben, get in de huid ~ 121
 hebben, get onder de huid ~ 120
 hebben, get onder de leden ~ 120
 hebben, get onder het lijf ~ 120
 hebben, get onder zich ~ 120
 hebben, get onder zijn leden ~ 120
 hebben, get onder zijn vel ~ dat niet deugt 120
 hebben, get op de zak ~ 121
 hebben, get op het lijf ~ 121
 hebben, get op zich ~ 121
 hebben, get op zijn lijf ~ 121
 hebben, get op zijn prij ~ 121
 hebben, get opgedaan ~ 177
 hebben, get opgelopen ~ 177
 hebben, grillig de snop ~ 177
 hebben, hartbrand ~ 154
 hebben, het aan de blaas ~ 186
 hebben, het aan de longen ~ 119, 121
 hebben, het aan het hart ~ 119, 121
 hebben, het aardig zitten ~ 177
 hebben, het beestig te pakken ~ 177
 hebben, het behoorlijk te pakken ~ 177

- hebben, het branden ~ 154
 hebben, het erg te pakken ~ 177
 hebben, het erg zitten ~ 177
 hebben, het fel zitten ~ 177
 hebben, het flink te pakken ~ 177
 hebben, het goed te pakken ~ 177
 hebben, het goed zitten ~ 177
 hebben, het hangen ~ 177
 hebben, het hard in de handen ~ 199
 hebben, het hier zitten ~ 177
 hebben, het in de benen ~ 119, 121
 hebben, het in de keel ~ 173
 hebben, het in de knoken ~ 121, 181
 hebben, het in de leden ~ 121
 hebben, het in de rug ~ 120, 121
 hebben, het in zijn knoken ~ 121
 hebben, het lelijk te pakken ~ 177
 hebben, het lelijk zitten ~ 177
 hebben, het liggen ~ 177
 hebben, het niet goed zitten ~ 77
 hebben, het onder de leden ~ 120, 121
 hebben, het op de adem ~ 143
 hebben, het op de blaas ~ 186
 hebben, het op de longen ~ 179
 hebben, het op het water ~ 186
 hebben, het plakken ~ 177
 hebben, het snapje ~ 176
 hebben, het snot ~ 176
 hebben, het te grazen ~ 177
 hebben, het te pakken ~ 175
 hebben, het vast ~ 176
 hebben, het vast zitten ~ 176
 hebben, het vies te pakken ~ 177
 hebben, het vies zitten ~ 177
- hebben, het vreigel te pakken ~ 177
 hebben, het weer zitten ~ 176
 hebben, het zitten ~ 121, 176
 hebben, het zuur ~ 154
 hebben, het zuurbranden ~ 154
 hebben, het zwaar te pakken ~ 177
 hebben, het zwaar zitten ~ 177
 hebben, hoenderhuid ~ 132
 hebben, hoge schoenen ~ 218
 hebben, iet ~ 123
 hebben, iet op de leden ~ 120
 hebben, iet op zijn knoken ~ 120
 hebben, iet op zijn lijf ~ 121
 hebben, iet op zijn pens ~ 121
 hebben, iets onder de leden ~ 120
 hebben, iets op de leden ~ 120
 hebben, iets op zijn knoken ~ 120
 hebben, immer in de handen ~ 68
 hebben, koorts ~ 137
 hebben, koude gevat ~ 176
 hebben, kramp ~ 169
 hebben, kuchhoest ~ 145, 146
 hebben, lastige voeten ~ 90
 hebben, linkse benen ~ 220
 hebben, mankatie ~ 123
 HEBBEN, NACHTMERRIE ~ 9
 hebben, niets goed op zijn lever ~ 121
 hebben, niks aan zich ~ 111
 hebben, pokkelkuiltjes ~ 165
 hebben, schrik ~ 132
 hebben, schudderen ~ 131
 hebben, schuiveringen ~ 131
 hebben, slechte benen onder ~ 72
 hebben, sporen ~ 223
 hebben, toevallen ~ 169
 hebben, veel in ~ 77
 hebben, wat onder de leden ~ 120
- hebben, weer een weert ~ 177
 hebben, x-benen ~ 220
 hebben, x-voeten ~ 220
 hebben, zich verkouden ~ 177
 Hechtel, kwaad ding van ~ 170
 Hechtel, van ~ besmet 170
 hedores 203
 heel en gezond zijn 111
 heel wel op, niet ~ 113
 heel zijn 111
 heel, niet ~ 113
 heen en haar draaien 21
 heen en haar schuiven 26
 heen en terug draaien 21
 heen en weer bijzen 85
 HEEN EN WEER DRAAIEN 20
 heen en weer draaien 21
 HEEN EN WEER DRAAIEN,
 MOMPELEND ~ 21
 heen en weer lopen 76, 94
 heen en weer lopen,
 bedrijvig ~ 85
 HEEN EN WEER LOPEN, DRUK
 ~ 85
 heen en weer lopen, druk ~ 85
 heen en weer lopen,
 oppregt ~ 87
 heen en weer lopen, unruhig
 ~ 87
 heen en weer lopen,
 zenuwachtig ~ 87
 HEEN EN WEER SCHUIVEN
 25
 heen, door alles ~ lopen
 84
*HEEN, MET SNELHEID OVER
 IETS ~ VLIEGEN* 70
 heen, voor zich ~ lopen 76
heers 144
 heerst, ziekte die ~ 124
 hees 144
 HEES, SCHOR 144
 heet lopen 83
 heffen 52
 heffen, omhoog ~ 52
 heffen, zich ~ 94
 heften 52
 hei, over de ~ stropen 76
 heilen 231
 heiligenwerk 170
 heiligwerk 170
 heim gaan, naar ~ 13
 heim sporen, naar ~ 13
 heimwaarts gaan 13
 heiser 144
heivers gaan 13
heives gaan 13

- hekelen 64
 heks, lopen wie een ~ die
 het gat brandt 86, 95
 heksenscheut 128, 181,
 182
 heksenschot 182
 hel afgaan 158
 hel gaan 158
hel haan 199
 hel in het lijf 158
 hel lopen 81, 83, 92
 hel van lijf 158
 hel vlees 199
 helle afgang 158
 helle handen 199
 helle keutel 158
helle lopen 81
 helle zweer 196
 helle, aan de ~ zijn 158
 hellijvig 158
 helpen 230
 hels lopen 81
 hem riemen 83, 84
 hem schuiveren 79
 hem smeren 79
 hem voor de vot pakken
 82
 hemel, de ~ voor een
 doedelzak aanhoren
 139
 hemsen 146
 hen, lopen wie een leggende
 ~ 87
 hengelen 73, 87, 106
 hengen 90
 henhuid 134
henneborst 214
henneborst 214
henneborst 214
henneborst 214
 hennenborst 214
 hennenborstje 214
 hennenhuid 134
 hennenklossen 92
 hennenpokken 134
 hennenvel 134
hennenvelle 134
 hennenvlees 134
her, door alles ~ lopen 84
 herjagen, de vlooiën ~ 63
 herkomen 231
 herpakken, zich ~ 231
 herren 87
 hersenbloeding 168
hersenbloeiing 168
 hert, lopen gelijk een ~ 92
 herum lopen 73
 herum vege 86
hervelen 68
 hesteroog 197
hesteroow 197
 het aan de blaas hebben
 186
 het aan de longen hebben
 119, 121
 het aan het hart hebben
 119, 121
 het aardig zitten hebben
 177
 het beestig te pakken
 hebben 177
 het behoorlijk te pakken
 hebben 177
 het benauwd hebben 115
 het branden hebben 154
 het draait hem 139
 het draait me 139
 het erg te pakken hebben
 177
 het erg zitten hebben 177
 het eten zakt 152
 het fel zitten hebben 177
 het flink te pakken hebben
 177
 het gaan is moeilijk 89
 het gaat me niet 115
 het goed maken 111
 het goed te pakken hebben
 177
 het goed zitten hebben 177
 het hangen hebben 177
 het hard in de handen
 hebben 199
 het hard krijgen 200
 het heeft mij te pakken
 176
 het hier zitten hebben 177
 HET HOOFD STOTEN, (MET) ~
 109
 het in de benen hebben
 119, 121
 het in de keel hebben 173
 het in de knoken hebben
 121, 181
 het in de leden hebben 121
 het in de rug hebben 120,
 121
 het in zijn knoken hebben
 121
 het is juist een lazarus 205
 het is onder de mensen
 123
 het kalf achter de deur
 zetten 156
 het kruis hebben 115
 het lelijk te pakken hebben
 177
 het lelijk zitten hebben
 177
 het liggen hebben 177
 het maagzuur komt mij op
 154
 het mannetje van ... 226,
 227
 het mannetje van Borgloon
 is aan hem 122
 het mannetje van Genk
 227
 het mannetje van Gerdingen
 227
 het mannetje van Hasselt
 227
 het mannetje van Meeuwen
 227
 het mannetje van Spouwen
 226, 227
 het mes onder 229
 het niet goed zitten hebben
 77
 het niet meer lang trekken
 118
 het onder de leden hebben
 120, 121
 het op de adem hebben
 143
 het op de blaas hebben
 186
 het op de longen hebben
 179
 het op het water hebben
 186
 het overloopt iemand
 ijskoud 131
 het plakken hebben 177
 het poepje eens warm
 maken 38
 het rad slaan 17
 het snopje hebben 176
 het snot hebben 176
 het te grazen hebben 177
 het te kwaad krijgen 142
 het te pakken hebben 175
 het vast hebben 176
 het vast zitten hebben 176
 het vel afschillen 212
 het vel gescheld hebben
 162
 het vies te pakken hebben
 177
 het vies zitten hebben 177
 het vreigel te pakken heb-
 ben 177
 het weer zitten hebben 176
 het zijn geven, iemand ~
 38
 het zitten hebben 121, 176
het zoot hebben 154
 het zuur borren 154
 het zuur bort 154
 het zuur bort mij 154
 het zuur brandt 154
 het zuur brandt mij 154
 het zuur breekt mij op 154

- het zuur breekt op 154
 het zuur hebben 154
 het zuur komt mij op 154
 het zuur komt op 154
 het zuur krijgen 154
 het zuur stoot mij op 154
 het zuur stoot op 154
 het zuurbranden hebben 154
 het zwaar te pakken hebben 177
 het zwaar zitten hebben 177
 het zweert 160
hetkries 183
 heupgicht 181
 HEUPJICHT 181
 heupjicht 181
 heuvel, tegen een ~
 opschrijven 89
heuvelke schieten 16
 heuveltje schieten 16
 heven 52
 heven, de schouders ~ 106
 heven, zich ~ 23
hexenschuss 182
 hiep 122
hiepen 222
 hier en daar vliegen 94
 hier, het ~ zitten hebben 177
 hij denkt dat hij ziek is 122
 hij gaat de kont weer uit 230
 hij is gebroken 187, 188
 hij is gestorven van het hart 183
 hij is omtrent vertrokken 4
 hij is repen snijden 80
 hij is strepen 80
 hij is verteren 8
 hij is ziek als hij eraan denkt 122
 hij is zo gezwak als een deurstijl 94
 hij zal ze boren 33
 HIJGEN 142
 hijgen 142
 hijwortel 202
 HIK 152
 hik 152
 hikkelen 200
 hikkelepik 152
 hikkem 152
hikken 99
 hikkepik 152
 hikkik 152
 hikkop 152
hingelen 73, 87
hingeroes gao 117
 hinkelen 12, 99, 218
 HINKEN 99
 hinken 99, 218
 hinkentère springen, al ~ 99
 hinkepinken 99
 hinkepoot 217, 219
 hinkerd 219
 hintenpijn 182
 hinteraus gaan 96, 117
 hinteraus lopen 96
hinter-uit gaan 96
 hinteste, zweren aan het ~ 194
hionder 192
hippen 100
 hits 137
 hitsblaar 198
hitsbrobbelen 189, 195
 hitsbrobbels 189, 195
 hitsbult 198
 hitseblaar 198
hitzt 137
 hobbelen 12, 25
 hobbelen 12, 25
 hodderen 12, 71
hoenderbors 214
 hoenderborst 214
hoenderbos 214
hoenderbros 214
 hoenderenhuid 134
 hoenderenvel 134
hoenderenvelle 134
 hoenderhuid 134
 hoenderhuid hebben 132
 hoendervel 134
hoendervelle 134
 hoepelen 108, 218
hoessen 145
 HOEST 144
 hoest 144
 hoest, de ~ hebben 176
 hoest, droge ~ 145
 hoest, flesje voor de ~ 229
 hoest, kwade ~ 174
 hoestelen 145
 HOESTEN 144
 hoesten 145
 hoesten, eventjes ~ 145
 hoesten, stilletjes ~ 145
 hoesten, zachtjes ~ 145
 hoestje, licht ~ 178
 hoge rug 213, 215
 hoge schoenen hebben 218
 hoge, met ~ zeilen lopen 84
 hoge, op ~ poten lopen 84
 hol gaan 223
 hol, op ~ gaan 79
 holaarsen 84
 hollen 82, 84
holt 42
 hompelaar 219
 hompelaar 219
 hompelen 88, 90, 99, 128, 217
 hompelepeer maken, een ~ 17
 hompelepoot 219
 hompelpoot 219
 hompelvoet 219
 hompen 99, 218
 hond, lopen wie een schijtende ~ 86
 hondsdräffe, op een ~ lopen 78
hondsdräffe, op een ~ lopen 78
 honkelen 99, 218
 honkelvoet 219
 honken 218
 honkepoot 219
hood, over zijn ~ buitelen 17
hood, over zijn ~ keukelen 16
hood, pijn in zijn ~ 167
hood, pijn zijn ~ 167
hoodpijn 167
 HOOFD, (MET) HET ~ STOTEN 109
 HOOFD, BUIL OP HET ~ 212
 hoofd, een kilte in het ~ 176
 hoofd, kilte in het ~ 178
 hoofd, over zijn ~ buitelen 17
 hoofd, over zijn ~ keukelen 16
 hoofd, over zijn ~ tuimelen 15
 hoofd, pijn in zijn ~ 167
 hoofd, pijn zijn ~ 167
HOOFD, ZIJN ~ KRABBEN 63
 hoofdje schieten 16
 HOOFDPIJN 167
 hoofdpijn 167
 hoofdvluchtig 139
 hoog in de borst 214
 hoog, in het ~ gaan 14
 hoogte, de ~ ingaan 14
 hoogte, naar de ~ gaan 14
 hoop kletsen 33
 hoop oorvijgen geven, een ~ 37
 hoop slaag 32
 hoop slaag geven, een ~ 34
 hoop slaag krijgen, een ~ 33
 hoop smeer 32
hoor 196

- hoorn 196
 hoorndol 138
 horrelpoot 219
 HORRELVOET 218
 horrelvoet 219
 horrevoet 219
 horvoet 219
 horzelvoet 219
 hosen, in de ~ lopen 222
 hospitaal 226
 hossen 12
 hot 6
 hot en haar draaien 21
 hot slapen, een ~ 7
 hot trekken, een ~ 7
 hot, naar ~ en haar lopen 87
 hot, van ~ naar haar draaien 21
 hot, van ~ naar haar lopen 85, 94
 hot, van ~ naar haar schuiven 26
hötje schieten 16
 hotselen 12, 90
 HOTSSEN 12
 hotsen 12
 hotsen, met ~ en stoten 12
 hotsen, met ~ en stoten vooruitgaan 12
 HOUDEN 1
 houden, de noren ~ 7
 houden, de oren ~ 7
 houden, een oren ~ 7
 houden, geen spoor kunnen ~ 72
 houden, immer in de handen ~ 68
 houden, in de handen ~ 68
 houden, in de knoken blijven ~ 68
 houden, in het water ~ 57
 houden, lief ~ 62
 houden, middagslaapje ~ 7
 houden, nat ~ 227
 houden, noenenslaap ~ 7
 houden, noensrust ~ 7
 houden, noenstond ~ 7
 houden, onderste ~ 7
 houden, onderstond ~ 7
 houden, slaapje ~ 7
 houden, ungeren ~ 7
 houden, ungerste ~ 7
hougen 28
 houken 135
 hout 42
 hout breken 61
 hout halen 61
 hout knippen 61
 hout lezen 61
 hout rapen 61
 hout trekken 61
 hout zoeken 61
 houten handen 136
 houterig 71, 136
houts rapen 61
 houvast zijn, van ~ 158
 houw 30
 houwen 28, 35, 40, 63, 109
 houwen en stampen, van zich af ~ 105
 houwen tot hij rammelt 36
 houwen, bijna dood ~ 39
 houwen, blauw ~ 39
 houwen, blauw en groen ~ 39
 houwen, blauw en zwart ~ 38
 houwen, blond en blauw ~ 39
 houwen, bont en blauw ~ 38
 houwen, een bluts ~ 43
 houwen, een uts ~ 43
 houwen, erop ~ 35
 houwen, grauw ~ 39
 houwen, groen en blauw ~ 39
 houwen, half dood ~ 39
houwen, immer in de handen ~ 68
 houwen, in de rug ~ 40
 houwen, kadel ~ 39
 houwen, kort en klein ~ 39
houwen, lief ~ 62
 houwen, met de armen ~ 44
 houwen, met de vuist in de rug ~ 40
 houwen, met een klak ~ 40
 houwen, met een smet ~ 40
 houwen, met een smik ~ 40
 houwen, met een vits ~ 40
houwen, middagslaapke ~ 7
houwen, noenenslaap ~ 7
houwen, noensrust ~ 7
houwen, noenstond ~ 7
houwen, onderste ~ 7
houwen, ongerstong ~ 7
houwen, onnerste ~ 7
 houwen, op de borst ~ 37
 houwen, op de zak ~ 37
 houwen, op en af ~ 44
 houwen, op zijn kloten ~ 37
 houwen, op zijn muil ~ 37
 houwen, over de noen ~ 41
 houwen, over zijn huid ~ 37
 houwen, paars en blauw ~ 38
 houwen, scheef en sceel ~ 39
houwen, slaapke ~ 7
 houwen, tegen de harre ~ 37
houwen, ungeren ~ 7
houwen, ungeren ~ 7
 houwen, vaneen ~ 49
 houwen, voor mangel ~ 82
 houwen, wit en zwart ~ 39
 houwen, zo blauw als een lap ~ 39
 houwen, zo blauw als een schaler ~ 39
 houwen, zwart ~ 39
 houwen, zwart en blauw ~ 38
hühnerbros 214
 hühnerbrust 214
 huid, een kou in de ~ hebben 176
 huid, een krankheid onder de ~ hebben 120
 huid, een krankte onder de ~ hebben 120
 huid, gat in ~ 209
 huid, geschilderde ~ 163
 huid, get in de ~ hebben 121
 huid, get onder de ~ hebben 120
 huid, in geen goede ~ steken 120
 huid, niet in een gezonde ~ zitten 120
 huid, niet in een goede ~ zitten 120
 huid, over zijn ~ houwen 37
 huid, ruwe ~ 165
 huid, wrede ~ 163
 huidontsteking 160
 HUIDSCHILFERS 162
 huidschilfers 163
huidschilvers 163
 HUIDUITSLAG 188
 huiduitslag 188
 huidvlees 199
 huieren 102
 HUIS, NAAR ~ GAAN 13
 huis, naar ~ gaan 13
 huis, te voet naar ~ gaan 220
 huisje, niet naar het ~ kunnen 158
 huisje, niet naar het ~ kunnen gaan 158

- ijskoud, het overloopt
iemand ~ 131
ijverig lopen 85
ijverig op en af lopen 85
ijverig rondlopen 85, 94
ijverige, een ~ 111
ijvertig lopen 85
ijwortel 202
ijzen 135
imaginair 122
immer in de duimen pakken
68
immer in de handen hebben
68
immer in de handen houden
68
immer krank zijn 117
IN BEWEGING KOMEN 11
in beweging komen 11
in beweging komen,
langzaam ~ 11
in beweging zetten, zich ~
11
in bezwijming vallen 141
in coma komen 141
in de benen hebben, het ~
119, 121
in de benen, lopen met de
ketel ~ 87
in de benen, lopen met kwik
~ 95
in de benen, met de bibber
~ 222
in de benen, slap ~ 71
in de boks gedaan hebben
224
in de boks hebben, een
groot kruis ~ 224
in de boks hebben, een
grote greid ~ 92
in de boks hebben, een
grote schrede ~ 92
in de boks hebben, een
wijde greid ~ 92
in de borst, hoog ~ 214
in de broek hebben, een
wijde greid ~ 223
in de buik, knorren ~ 186
in de buik, pijn ~ 185
in de darmen, pijn ~ 185
in de duimen pakken,
immer ~ 68
in de fles, op een meter ~
157
in de gang komen 11
in de gang schieten 11
in de gang zetten, zich ~
11
in de haak zijn, niet ~ 123
in de haak, niet ~ 113
in de hals, pijn ~ 173
in de handen hebben, de
ganse tijd wat ~ 68
in de handen hebben, het
hard ~ 199
in de handen hebben, immer
~ 68
in de handen houden 68
in de handen houden,
immer ~ 68
in de handen nemen,
aanhoudend ~ 68
in de handen pakken 68
in de handen wrijven 68
in de handen, wolf in de
tanden gebit ~ 172
in de hosen lopen 222
in de huid hebben, een kou
~ 176
in de huid hebben, get ~
121
in de keel hebben, een
kwakvors ~ 177
in de keel hebben, het ~
173
in de keel, beroest ~ 144
in de keel, krets ~ 144
in de keel, pijn ~ 173
in de keel, roest ~ 144
in de keel, schraap ~ 144
in de knieën gaan 222
in de knieën hangen 222
in de knieën knikken 222
in de knieën lopen 222
in de knieën stuiken 222
in de knieën zakken 102,
222
in de knieën, slap ~ zijn
222
in de knoken blijven
houden 68
in de knoken hebben, het ~
121, 181
in de knots, pijn ~ 167
in de kop, draaien ~ 139
in de kop, kot ~ 209
in de kop, pijn ~ 167
in de kop, zwaar ~ zijn
177
in de lappenmand 114
in de lappenmand liggen
115
in de lappenmand zijn 115
in de leden hebben, een
krankheid ~ 121
in de leden hebben, het ~
121
in de mond, ontsteking ~
171
in de muil, slag ~ 31
in de muil, stomp ~ 31
in de nek vallen 62
in de nek zitten 107
in de nek, pijn ~ 173
in de nieten vallen 141
in de pens, pijn ~ 185
in de plasjes lopen,
barvevoets ~ 98
in de poelen lopen 98
in de poelen treden 98
in de pot, vergaan lijk zout
~ 118
in de prij, pijn ~ 185
in de rug geven, mep ~ 40
in de rug geven, stomp ~
40
in de rug hebben, het ~
120, 121
in de rug houwen 40
in de rug houwen, met de
vuist ~ 40
IN DE RUG SLAAN (MET DE
VUIST) 39
in de rug slaan, met de vuist
~ 40
in de rug, aap ~ 182
in de rug, afscheut ~ 182
in de rug, kramp ~ 182
in de rug, lins ~ 182
in de rug, pijn ~ 182
in de rug, scheut ~ 182
in de rug, schot ~ 182
in de rug, steek ~ 182
in de smoel, slag ~ 31
in de snuit, slag ~ 31
in de staart hebben, vlooien
~ 77
in de stuipen liggen 169
in de tanden, lokken ~ 172
in de tanden, wolf ~ gebit in
de handen 172
in de voet, gicht ~ 183
in de voet, scheut ~ 183
in de weer zijn 85
in de weer zijn, druk ~ 85,
94
in de weg zitten 123, 158
in de wind lopen 76
in de wind lopen, met de
kop ~ 83
in de wind meedraaien 22
in de zak, pijn ~ 185
in de zij, scheut ~ 181
in een carré lopen 83
in een carré lopen 78
in een gezonde huid zitten,
niet ~ 120
in een goed vel zitten, niet
~ 120
in een goede huid zitten,
niet ~ 120
in een karrengleis gepist
191

- in een kwaad vel zitten 120
 in een operatiezaal wordt er gesneden en gezaagd 229
 in een slecht lijf zitten 120
 in een slecht vel steken 120
 in esse 232
 in galop lopen 84
 in gang geraken 11
 in gang komen 11
 in gang schieten 11
 in geen gezond vel zitten 120
 in geen goed gebloeds zitten 120
 in geen goed vel steken 120
 in geen goed vel zitten 120
 in geen goede huid steken 120
 in gelijf, pijn ~ 185
 in het bakkes, klets ~ 31
 in het bakkes, mots ~ 31
 in het bakkes, patat ~ 31
 in het bakkes, pats ~ 31
 in het bakkes, pijn ~ 172
 in het bakkes, plats ~ 31
 in het bakkes, veeg ~ 31
 in het geschaar, pijn ~ 172
 in het gestel hebben, een krankte ~ 121
 in het gezicht, klats ~ 31
 in het gezicht, klet ~ 31
 in het gezicht, klets ~ 31
 in het gezicht, patat ~ 31
 in het gezicht, pats ~ 31
 in het gezicht, slag ~ 31
 in het gezicht, veeg ~ 31
 in het hoofd, een kilte ~ 176, 178
 in het hoog gaan 14
 in het lijf hebben, een krankheid ~ 121
 in het lijf hebben, een krankte ~ 121
 in het lijf, hard ~ 158
 in het lijf, hel ~ 158
 in het lijf, pijn ~ 185
 in het schild voeren 77
 in het sukkelstraatje beland zijn 117
 in het sukkelstraatje zijn 117
 in het sukkelstraatje zitten 117
 in het vlees gereten, ik heb mijn nagel ~ 202
 in het vlees gewassen, de nagel is ~ 202
 in het water dabberen 98
 in het water houden 57
 in het water leggen 57
 in het water plenzen, met blote voeten ~ 97
 in het water steken 57
 in het water stompen 57
 in het water stoten 57
 in huid, gat ~ 209
 in lijf, pijn ~ 185
 in onmacht 142
 in onmacht vallen 141
 in orde zijn, niet ~ 115
 in orde, niet ~ 113
 in stukken stoten, zijn enkel ~ 221
 in zijn broek gescheten, lopen wie ene die ~ heeft 224
 in zijn buik, pijn ~ 185
 in zijn hoofd, pijn ~ 167
 in zijn keel, pijn ~ 173
 in zijn knoken hebben, het ~ 121
 in zijn knoken, ziek ~ zijn 121
 in zijn kop, pijn ~ 167
 in zijn lijf, pijn ~ 185
 in zijn pens, pijn ~ 185
 in zijn plooiën, weer ~ 232
 in zijn prij, pijn ~ 185
 in zijn sas, weer ~ 232
 in zijn schik, niet ~ 113
 in zijn tanden, pijn ~ 172
 in zijn zak, pijn ~ 185
 in zijn zat, niet ~ 113
 in zin hebben, get ~ 77
 in zwang komen 11
 in zwijm vallen 141
 in, de piste ~ 80
 in, er een vaart ~ hebben 82
 in, er komt kwaad ~ 161
 in, er komt leven ~ 11
 in, geen goede keer ~ hebben 121
 in, onder de voeten ~ zijn 121
 in, veel ~ hebben 77
 inbeel 122
 inbeeld 122
 inbeelde krankte 122
 inbeelden, zich wat ~ 122
 inbeelding 122
 inbeelding, met ~ geplaagd 122
 inbeling 122
 inbinden 228
 indeuken 42
 indeuking 43
 indigest 185
 indigestie 185
 INDIGESTIE (HEBBEN) 185
 indigesting 185
 indoezelen 4
 indommelen 4
 indoppen 56
 indutten 7
 induwen 56
 ineegekromp 136
 ineekroefen 134
 ineengekrompen 136
 ineenkrimpen 134
 ineenkruipen 129, 134
 ineens vallen 14
 ineenschuiven 51
 infarct 183
 infectie 160
 influenza 178
 influenza 178
 ingaan, de hoogte ~ 14
 ingaan, de lucht ~ 14
 ingebeeld 122
 ingebeeld krank 122
 ingebeeld ziek 122
 ingebeelde krankte, een ~ 122
 ingebeelde krankheid 122
 ingebeelde krankte 122
 INGEBEELDE ZIEKTE 121
 ingebeelde ziekte 122
 ingescheurde nagel 203
 ingeslapen 136
 ingieten 57
 INGIETEN (MET GELUID) 57
 ingipsen 40
 ingispnen 40
 inhebben, de vot ~ 115
 inlitsen 41
 inneren 5
 inneren houden 7
 inneren slapen 2
 inneren slapen 7
 innerste 6
 innerste slapen 7
 inneuten 37
 inpakken 96
 inpateren, goed ~ 37
 inpeperen 37
 inplonsen 57
 inplonzen 57
 inschudden 57
 insluimeren 4
 insmeren 35
 insmoren, ferm ~ 37
 insoppen 37, 56
 invalid 217
 invalide 217
 invessen 228
 investen 228
 invetten 37
 invezen 228

invitsen 40
 inwindelen 228
 inzetten, de hakken ~ 82
 inzetten, de sokken ~ 82
ioner 192
 ISCHIAS 179
 ischias 181, 182
jaan 192
 jaap 210, 211
 jachtig lopen 83
 jagen 82, 86, 87
 jagen, paard ~ 108
 jagen, zich ~ 81
 jakken 75
 jakkeren 82, 83, 85
 jammeren 129
 jan, ik kreeg hem van mijn
 broer ~ 152
janerik 192
 janken 99, 129
 jankeren 99, 129
 jaren krank zijn, al ~ 121
 jats, op ~ 80
 jatsen 75, 82, 86, 222
 jatten 56
jeksteroog 197
 jengelen 21, 129
Jerringen, het menneke van
 ~ 227
 JEUK 163
 jeuk 163, 181, 189, 191
 JEUKEN 164
 jeuken 64, 128, 164
 jeuks 164
 jeuksel 164, 190, 191
 jeukselen 26, 64, 164
 jeuksen 64, 164
 jeukst 164
 jeukt 164
 JICHT 179, 181
 jicht 180, 181, 183
 jicht, vliegende ~ 180, 181
jodel 192
jokkelen 12
jondel 192
jonderik 192
 jongsteren 129
 jood, lopen wie een
 wandelende ~ 87
 jooke 53
 joren 86
jotsen 222
 jouwes gaan 13
 jouwes gaan, te voet ~ 220
jouwet gaan 13
jruselen 131
 juist een halve dode 127
 juist een lazarus, het is ~
 205
 juist een nieuwe zijn 230
 juist, niet ~ 113

juist, niet ~ zijn 115
 juist, zich niet ~ voelen
 115
 juiste, weer op zijn ~ 232
 jutteren 82
kaai, slag tegen de ~ 31
 kaaien 18
 kaak, mot op de ~ 31
 kaak, patat aan de ~ 31
 kaak, slag op de ~ 31
 kaakslag 31
 kaalsen 57
kaarengelis, in een ~
gepist 191
 kaars, uitgaan wie een ~
 118
 kaas, uitzien wie een kletsje
 ~ 127
 kaaseter 127
 kaaseter, uitzien wie een ~
 127
 kaasgezicht 127
 kaaskop 127
 kaats 147
 kaatsen 148, 155
kabriolen maken 17
 kachelen 72
 kadel houwen 39
 kadukelijk 71, 116, 216
kadukkelijk 116, 216
 kaduuk 114
 kaffen 145, 146
käfke benjen, e ~ 156
käfke hebben, een ~ 177
käfke maken 156
käfkes maken 156
kaikebos 214
 kakken, lastig ~ 158
 kakken, over de tong ~
 156
 kakkerij 157
 kal vertellen, schuine ~
 138
 kal, mijn ~ doet zeer 167
kald werren 135
kald, door en door ~ 136
kalden 135
kalderig 136
kaldig 136
 kalf achter de deur zetten,
 het ~ 156
 kalfje binden, een ~ 156
 kalfje hebben, een ~ 177
 kalfje maken 156
 kalfjes maken 156
 kallen, dooreen ~ 137
 kallen, erneven ~ 137
kalt vuur 204
 Kalvarie 226
 kalven 156
 kalveren 156

kalveren maken 156
kalvers maken 156
 kalvertjes bouwen 156
 kalvertjes maken 156
 kameel, poten wie een ~
 220
KAMILLE 225
 kamillethee 225
kammeejook, op de ~ zitten
 107
 kamp geven 37
kampriool maken, een ~
 17
 kanjelen 156
 kanker 191
 kankerd 162
 kantelen 73
 kapiet krijgen 33
 kapot 3, 201
 kapot gevlogen 201
 kapot lopen, zijn schenen ~
 221
 kapot slaan, half ~ 39
 kapot stoten, zijn enkel ~
 221
 kapot, tandvlees ~ 172
 kapotspringen 200
 kapotte enkel 221
 kappen, op zijn verdoemenis
 ~ 37
karbonkel 196, 197
 karezig 133
 karfunkel 196, 197
 karmep krijgen 33
 karnoffel 30
 karnol, draaien wie een ~
 22
 karrad 190
 karren 82
 karrengelis, in een ~ gepist
 191
 karrenspoor 192
 kartoffel 30
 karwats 30
 karwats, van de ~ krijgen
 34
 karwatsen 41
kas 215
kaske 215
 kast 215
 kast, op zijn ~ krijgen 34
 kastje 215
 kater, een ~ hebben 176
 katoen geven 36
 katoen krijgen 33
 katoen, op ~ trekken 36
katrienerad 189
katrienewiel 190
katrienrad 189
katriensplek 190
katriensrad 190

- katrienswiel* 190
katrienwiel 190
 kattekedie, op de ~ zitten 107
 kattengang 93
kauven 156
kauven maken 156
kauver maken 156
 kauw 165, 210
 kauwen 201
 kauwgoud 165
kaven 156
käverkes bouwen 156
käverkes maken 156
kavonkel 197
kechelen 145, 146
kechen 145, 146
 kedderen 82
 keel, beroest in de ~ 144
 keel, dikke ~ 174
 keel, een kwakvors in de ~ hebben 177
 keel, het in de ~ hebben 173
 keel, krets in de ~ 144
 keel, kwats aan de ~ 174
 keel, pijn in de ~ 173
 keel, pijn in zijn ~ 173
 keel, pijn zijn ~ 173
 keel, roest in de ~ 144
 keel, schraap in de ~ 144
 keel, zijn ~ doet pijn 173
 keel, zijn ~ doet zeer 173
 keelontsteking 171
 KEELPIJN 173
 keelpijn 173
 keelspijn 173
 keen 203, 210
 keenselen 201
 keer, geen goede ~ in hebben 121
 keer, te ~ gaan 129
 keffen 145, 146
 kegelen 17
 kei, slag tegen de ~ 31
keien 18
 keihard lopen 84
 keilen 53
 keiwortel 203
 keken 129
keld 178
keld gevat hebben 176
keld op de blaas 186
keld, een ~ gepakt hebben 176
keld, een ~ hebben 176
keld, een ~ te pakken hebben 176
keld, kwaai ~ 178
keld, lichte ~ 178
keld, zware ~ 178
kelfkes maken 156
Kelvarie 226
 kenen 201
 kennen, stuipen ~ 169
 kennis, buiten ~ 142
 kent krijgen 33
 keps uitzien, er ~ 115
 keren 20, 103
 keren en draaien, zich ~ 21
 kerf 210
 kermelieten 129
 kermen 129
 kermeniën 129
 kermenieten 129
 kern 192
 kernellen 22
kerren 82
kerwieren 26, 48
 kes 149
 ketel, lopen met de ~ in de benen 87
ketelen 64
 keten gaan 79
 ketoog 212
 ketsen 54, 82, 85
 ketsen gaan 79
 ketteren 86
keuchhust 174
 keuk 153
 keukelaar slaan, een ~ 16
 keukelebok slaan, een ~ 16
 keukeleboom maken, een ~ 16
 keukeleboom zetten, een ~ 16
keukeleboomke schieten 16
 keukeleboompje schieten 16
 keukelebuut doen, een ~ 16
 keukelebuut zetten, een ~ 16
 keukelemukje schieten 16
keukelemukske schieten 16
 keukelen 14, 16, 156
 keukelen, kopje ~ 16
 keukelen, over zijn hoofd ~ 16
 keukelen, over zijn kop ~ 16
 keukeling doen, een ~ 16
keukelkes doen 16
 keukeltjes doen 16
 keuken 145, 152, 156
 keuksen 153
 Keuls water 221
 Keulse aan het ruiken zijn 221, 222
 keuren 49, 69
 keutel, harde ~ 158
 keutel, helle ~ 158
 kevie 112
kibbaars 187, 194
kichen 145, 146
kiddelen 64
kiedel 164
kiekebors 214
kiekebos 214
kiekebost 214
 kiekenbeen 215
 kiekenborst 214
 kiekenvel 134
 kiekenvel krijgen 132
 kiekenvlees 134
 kiekhoest 174
 kielen 64
 kiemen 129
 kiepen 54
 kieperen 17
 kieren 64
kieren 103
 kierewieren 21, 26, 48
kiermeling 128
 kietel 164
 KIETELEN 64
 kietelen 64, 135, 164
 kietselen 64
 kievelen 17
 kievit, lopen wie een ~ 95
 kievit, rennen als een ~ 86
 kiffen 145, 146
 kijeren 64
 kijken, blass ~ 126
 kijken, bleek ~ 126
 kijken, bleekjes ~ 126
 kijken, flauw ~ 127
 kijken, grijs ~ 127
 kijken, pips ~ 126
 kijken, snips ~ 126
 kijken, spits ~ 127
 kijken, vaal ~ 126
 kijken, vazel ~ 127
 kijken, wit ~ 127
kikhoest 174
 kil 136, 178
 kil, een ~ gepakt hebben 176
 killekille 64
 killen 134
 killig 136
 kilo, niet op zijn ~ 113
 kilo, weer op zijn ~ 232
 kilte in het hoofd, een ~ 176, 178
 kinderen 62
 kindje is fel gesmot aan zijn poepje, 't ~ 194
 KINKHOEST 174
 kinkhoest 174
 kinslag 31

- kipaars 187, 194, 222
 kipaars, lopen of men de ~
 heeft 224
kipbaars 222
kipbaars, lopen of men de ~
 heeft 224
 kiplekker zijn 111
kippebors 214
kippeborsje 214
kippeborske 214
kippebos 214
kippebros 214
kippebrost 214
 kippenbeen 215
 KIPPENBORST 214
 kippenborst 214
 kippenborstje 214
 kippenbout 215
 KIPPENVEL 133
 kippenvel 134
kippenvelle 134
 kis 160
 kits, een voor de ~ 31
 kits, slag onder de ~ 31
 kitsen 155
kittelen 64, 135
kjaan 192
 klaar 231
 klaarwakker 10
 klabats neervallen 142
 klabatteren 82
 klabetteren 37, 99
 klabieteren 82
 klabodderen 85
 klad 147
 kladderen 57
 klaggen 171
 klak 147
 klak, met een ~ houwen
 40
 klakken 148
 klamats 30
 klamots 30
 klans 147
 klansoren 41
 klap 29
 klapats 30
 klappen geven 37
 klappertanden 130
KLAPROOS 225
klaptertaan 130
 klark 147, 151
 klarken 148
 klarken uitgooien 148
 klat 31
 klat op het bakkes 31
 klater 147
 klater, op de ~ gaan 79
 klateren 57
 klats 29, 42, 178
 klats in het gezicht 31
 klats om de oren 32
 klats op de muil 31
 klats op het gezicht 31
 klats tegen de smoel 31
 klats, de ~ hebben 176
 klatsen 14, 33, 35, 40, 57,
 58, 59, 63
 klatsen geven 35
 klatsen, met een smik ~ 40
 klatsen, rond zijn oren ~ 35
 klatsoor geven 35
 klaus-poot 219
 KLAUTEREN 100
 klauteren 100
 klauw, linkse ~ 28
 klauwen 55, 64, 99, 212
klaven 99
 klaveren 92, 100
 klavotsen, door het water ~
 99
 kledderen 100
 klee, een goede om ~ af te
 treden 91, 92
 klefferen 100
 klein 30
 klein houwen, kort en ~ 39
 klein mesje 230
 klein valling 178
 kleine knobbeltjes, plekken
 op het vel met ~ 190
 KLEINE STAPJES LOPEN, MET
 ~ 90
 kleinen 54, 73, 78, 82
 kleisper 112
 klem 206
 klemmen 65
 klendelen 73
 klenderen 73, 75
 klendersten 73
klengelen 73
klengeren 73
klenjeren 73, 75
klèrig lopen 83
klerk 147
klerken 148
 klet in het gezicht 31
 kleteren 100
 klets 29, 178
 klets in het bakkes 31
 klets in het gezicht 31
 klets om de oren 32
 klets tegen de oren 32
 klets, de ~ eweg hebben
 176
 klets, de ~ eweg krijgen
 115
 klets, de ~ hebben 176
 klets, de ~ weg hebben
 176
 klets, een ~ gepakt hebben
 176
 klets, een ~ hebben 176
 klets, lelijke ~ 178
 kletsen 33, 35, 40, 57, 98
 kletsen geven 35
 kletsen geven, een goed pak
 ~ 35
 kletsen krijgen 33
 kletsen, aan zijn oren ~ 35
 kletsen, hoop ~ 33
 kletsen, pak ~ 33
 kletsen, rond zijn oren ~
 35
 kletsje kaas, uitzien wie een
 ~ 127
 kletsoor geven 35
 kletsoor krijgen 33
 kletsoren 35, 41
kletteren 100
 kletteren 57, 85
 kleumen 134
 kleur hebben, een blasse ~
 127
Klevarie 226
 kleveren 100
 kliek 147, 151
 klieken 148, 170, 199
 klieren, dikke ~ 170
 klieren, gezwollen ~ 170
 klieren, ontstoken ~ 170
 klierenziekte 170
 kliergezwel 170
 klierkrank 169
 klierkrankte 170
klierkrenkde 170
 klierontsteking 170
 KLIERZIEKTE 169
 klierziekte 170
 KLIEVEN 49
 klieven 49
 klimmelen 100
 klimmen 14, 100
 klingelen 23
 kliniek 226
 klinkvazen 73
 klipjas lopen 223
klöbenkelen 221
 klodder 147
 klofteren 90
 klokken 57
 klokkentouw 149
 klokkenzeilder 149
 klommelen 68, 73
 klomp 219
 klompen, op de ~ klotsen
 98
 klompenvoet 219
 klomppoot 219
 klompvoet 219
 klompzweren 221
klongelen 73, 75
 klonkvoet 219

- klonsen 148
kloof 209
kloof (mv.) 201
klooiër 42
klooiſtok 42
klop 30, 33
klop geven 37
klop krijgen 33
klopenkelen 221
KLOPPEN 63
kloppen 63
kloppen, op zijn reuk ~ 37
kloppen, ze ~ 130
klopschenen 221
klopschenkelen 221
klork 147
klossen 59, 92, 93, 98
klossen, door het water ~ 98
klot neervallen 141
klot, van zijn ~ af gaan 141
klot, van zijn ~ af vallen 141
klot, van zijn ~ gaan 141
klot, van zijn ~ vallen 141
kloten, de ~ kwijt zijn 139
kloten, de ~ op 80
kloten, de ~ op gaan 79
kloten, geen ~ waard zijn 115
kloten, naar de ~ 80
kloten, op zijn ~ houwen 37
klotje, van zijn ~ af 142
klotje, van zijn ~ vallen 141
klotsen 12, 57, 59, 98
klotsen, op de klompen ~ 98
klotsje, van zijn ~ vallen 141
KLOVEN 201
kloven 49, 201
kloven krijgen 200
klummel 41
klungelen 73, 75
kluppel 41
klupper 41
kluts, de ~ kwijt 142
klutsoog 212
knab 42
knab, op een ~ 48
knagen 128
knakken 99, 218
knal 30
knappen, een uiltje ~ 7
knauw 159, 160, 213
knauw eelt 199
knauw op het lijf 158
knauwen 21, 156
knaaws 159
kneipen 96, 97
KNELLEN 65
knellen 65, 161
kneuën 54
kneuren 54
kneuzen 43
knibbig lopen 83
knichelen 146
knieën 108
knieën, door de ~ gaan 222
knieën, door de ~ lopen 222
knieën, door de ~ vallen 222
knieën, door de ~ zakken 221
knieën, in de ~ gaan 222
knieën, in de ~ hangen 222
knieën, in de ~ knikken 222
knieën, in de ~ lopen 222
knieën, in de ~ stuiken 222
knieën, in de ~ zakken 102, 222
knieën, knikkende ~ 222
knieën, met de ~ duwen 222
knieën, met doorgeknipte ~ lopen 222
knieën, met doorgezakte ~ lopen 222
knieën, met doorgezonden ~ lopen 222
knieën, met doorzakkende ~ lopen 222
knieën, met knikkende ~ lopen 222
knieën, met knikkerende ~ lopen 222
knieën, met linkse ~ lopen 220
knieën, op de ~ zitten 107
knieën, slap in de ~ zijn 222
knieënzakken 222
KNIJPEN 64
knijpen 65
knijpen, ertussenuit ~ 79
knikje 5
KNIKKEBENEN 221
knikkebenen 222
knikkebollen 4
knikkelen 25
knikken 4, 99, 222
knikken, eens ~ 8
knikken, get ~ 8
knikken, in de knieën ~ 222
knikkende knieën 222
knikkende, met ~ knieën lopen 222
knikkerende, met ~ knieën lopen 222
knikske 5
kniksknieën 222
knippen, eventjes ~ 8
knippen, hout ~ 61
knipschouderen 106
knipschouweren 106
knob 159, 213
knobbel 159, 160, 213, 215
knobbel zwel 199
knobbelelen 170
knobbelen 170, 195, 205
knobbelijcht 181
knobelke 170
knobelkes, plekken met ~ 188
knobelkes, plekken op het vel met klein ~ 190
knobbels 170
knobbeltje 170
knobbeltjes, plekken met ~ 188
knobbeltjes, plekken op het vel met kleine ~ 190
knobschenkelen 221
knoddelen 58, 59
knodderen 59
knoef 213, 215
knoefelen 68
knoefje 215
knoefke 215
knoei 162
knoeiël 42
knoeielen 58, 59
knoeien 58, 59, 99
knoeiër 42
knoemelen 59, 68
knoepen 109
knoepsen 109
knoer 159
knoerhard lopen 81
knoest 41
knoet 42
knoevelen 62, 67, 68
knokelen, zich ~ 221
knoken, een ziekte op zijn ~ hebben 121
knoken, het in de ~ hebben 121, 181
knoken, het in zijn ~ hebben 121
knoken, iet op zijn ~ hebben 120
knoken, iets op zijn ~ hebben 120
knoken, in de ~ blijven houden 68

- knoken, op de ~ zitten 107
 knoken, vazel op de ~ 71
 knoken, ziek in zijn ~ zijn
 121
 knokenwater 180
 knol, draaien wie een ~ 22
knoo eelt 199
 knook 159, 213, 215
 knookje 215
knookske 215
knooks 180
 knop 159, 160, 213
 knopenkelen 221
 knoppen 170
 knopschenkelen 221
 knorren in de buik 186
 knors 180
 knospel 42
 knospen 187
 knoteren 21
 knots 41, 159, 213, 215
 knots neervallen 142
 KNOTS, KNUPPEL ~ 41
 knots, pijn in de ~ 167
 knotsen 4, 8, 42, 109, 170
 knotsenbol doen 109
knotsenbolleke 109
 knotsenbolletje 109
 knuchelen 145, 146
 knuchten 145, 146
 knuddelen 48
 knuffelen 62, 67, 68
 knul 42
 knuppel 41
 KNUPPEL, KNOTS 41
 knuppel, van de ~ geven
 38
 knupper 41
 knupstok 42
knussen 59
knutsen 42
 knutsen 58, 59, 99
kochen 145, 146
 koef 30
 koeienkont 121
 koel 136
 koelekattig 114
 koelekop schieten 16
 koelen 228
 koeleskop schieten 16
 koelie 207
 koelkop slaan 16
 koereloeken 4
 koersen 81, 83
 koersen, weg en weer ~ 85
 koet 147, 149, 151
 koetebel 149
 koetegilles 149
 koeten 148
 koetenelles 149
 koetenneus 150
 koeterieten 151
 koetesriek 149
 koetjong 149
 koetnelles 149
 koetneus 150
 koets 147, 151
 koetsneus 150
koetwon 209
 koevoeten 220
 koffen 145, 146
 koffie, bij iemand op de ~
 gaan 33
kok 153
 koker 149
 kokhalzen 156
 kokkerel, draaien wie ~
 139
 kokkerel, draaien wie een ~
 22
 kokkerel, ronddraaien wie
 een ~ 22
 kokkerellen 22
 kokkernel, draaien wie een
 ~ 22
 kokkernol, ronddraaien wie
 een ~ 22
 kol 41
 kolèrig lopen 83
 koliek 158, 185
kolk 114
kolk vallen 140
kolk worden 140
kolk zijn 115
kollig vallen 140
kollig worden 140
 komediant 122
 komedie 122
 KOMEN 1
 komen, aan de gang ~ 11
 komen, aan gang ~ 11
 komen, aan zijn oren ~ 36
 komen, aangesukkeld ~ 78
 komen, afgesleept ~ 73
 komen, erom ~ 156
 komen, gang ~ 11
 KOMEN, IN BEWEGING ~ 11
 komen, in beweging ~ 11
 komen, in coma ~ 141
 komen, in de gang ~ 11
 komen, in gang ~ 11
 komen, in zwang ~ 11
 komen, langzaam in bewe-
 ging ~ 11
 komen, omhoog ~ 11, 153
 komen, op de gang ~ 11
 komen, op gang ~ 11
 komen, slecht voorwaarts ~
 90
 komen, zwaar vooraan ~
 90
 kom-gauw 157
 komt mij op, het maagzuur
 ~ 154
 komt mij op, het zuur ~ 154
 komt op, het zuur ~ 154
 komt, er ~ gezweer uit 161
 komt, er ~ kwaad in 161
 komt, er ~ materie uit 161
 koningszeer 170
 koningsziek 170
 konkarde 30
 konkel 30
 konkeleballen 17
 konkelen 37
 konkeloren 37
 konkernollen 22
 kont, hij gaat de ~ weer uit
 230
 kont, zweer op ~ 194
 kontelebots maken, een ~
 17
 kontzweer 194
 kooien 153, 223
 koop, gezondheid te ~ 111
 koord aflaten 82
koorst 137
 KOORTS 136
 koorts 137, 193
 koorts hebben 137, 176
 koorts, koude ~ 204
 koorts, rode ~ 207
 koorts, scharlaken ~ 207
 koortsblaar 193
koortse 137
koortsen 137
 koortsig 136
 kop, bij de ~ pakken 62
 kop, de ~ draait mich 139
 kop, de ~ tussen twee oren
 zetten 38
 kop, draaien in de ~ 139
 kop, erf op de ~ 163
 kop, hals over ~ vallen 14,
 17
 kop, kot in de ~ 209
 kop, met de ~ in de wind
 lopen 83
 kop, met een kwade ~ lopen
 83
 kop, over zijn ~ bokspringen
 17
 kop, over zijn ~ keukelen
 16
 kop, over zijn ~ schieten
 16
 kop, over zijn ~ tuimelen
 15
 kop, pijn in de ~ 167
 kop, pijn in zijn ~ 167
 kop, pijn zijn ~ 167
 kop, zwaar in de ~ zijn
 177

- kopje duikelen 16
 kopje keukelen 16
 kopje schieten 16
 kopjekraai schieten 16
kopke duikelen 16
kopke keukelen 16
kopke schieten 16
kopkekraai schieten 16
 kopkeukelen 16
 koppelebutje schieten 16
 koppen 109
 koppijn 167
 kopvalling 178
 kopzeer 167
 körperkraft 112
kors 137
kors, rooi ~ 207
korse 137
korsen 137
korske 162
 korst 162
 korsten 162, 190
 korstje 162
 korstjes 190
 kort 143
 kort en klein houwen 39
 kortademig 143
 KORTADEMIG (ZIJN) 143
kortaojemig 143
kortaomig 143
 kortasemig 143
 kortborstig 143
 korte adem 143
 korte adem, van ~ 143
korten aom 143
 Kortessem, naar ~ gaan 156
kortstekes 190
 kortwieken 156
 kot 209
 kot in de kop 209
 kot, diep ~ 209
 kot, een ~ dabben 46
 kot, een ~ graven 46
 kot, een ~ maken 46
 kot, gapend ~ 209
kots 137
 kots 147, 151
kots hebben, de ~ 176
kots, rooi ~ 207
kots, scherloken ~ 207
kotsbloewer 193
kotse 137
 kotsen 37, 145, 146, 148, 155
 kotsen, zich ~ 155
 kotsenvol 114
Kotshoven, naar ~ gaan 156
 kotsmisselijk 114
 kotwonde 209
 kou 177
kou koorts 204
 kou lijden 135
 kou op de blaas 186
 kou op het water 186
kou vuur 204
 kou, een ~ gepakt hebben 176
 kou, een ~ hebben 175
 kou, een ~ in de huid hebben 176
 kou, een ~ opgedaan hebben 176
 kou, een ~ opgelopen hebben 176
 kou, een ~ opgeschard hebben 176
 kou, een ~ te pakken hebben 176
 kou, felle ~ 178
 kou, flinke ~ 178
 kou, krijgen van de ~ 135
 kou, lichte ~ 178
 kou, zware ~ 178
 koud 136
 koud 206
 koud worden 135
 koud, door en door ~ 136
 koud, hardstikke ~ 136
 koude 178
 koude gevat hebben 176
 koude koorts 204
 koude op de blaas 186
 koude pis 186
 koude vinger 206
 koude, een ~ gekregen hebben 176
 koude, een ~ gepakt hebben 176
 koude, een ~ hebben 176
 koude, een ~ te pakken hebben 176
 koude, kwade ~ 178
 koude, lichte ~ 178
 koude, zware ~ 178
 kouden 135
 kouderig 136
 koudig 136
 KOUDVUUR 204
 koudvuur 204, 206
 koudzeer 204
kouf 177
kouke 178
 koupis 186
 koutje 178
kouwe pis 186
 kouwelijk 133, 136
 kozelen 137
 kraakt, slaan dat hij ~ 38
 kraakwagen 114
 kraaltjespis 186
krab 162, 210, 211
 krabbel 211
 krabbelen 63, 212
krabben 194
 KRABBEN 63
 krabben 63, 211
 KRABBEN, ZIJN HOOFD ~ 63
 kracht 112
 krachten 112
kraft 112
 krakelen 117
 krakelig 116
 krakende wagens lopen het langste, maar ~ 114
 krakende, gelijk een ~ wagen zo voel ik me vandaag 114
krakkelen 117
 kramankelijk 71
 kramelen 117
 kramer 180, 181, 182
 kramer, op de ~ zitten 107
 kramikkelig 116
 kramikkig te been 71
 kramp 128, 168, 206
 kramp hebben 169
 kramp in de rug 182
 krampader 184
 krampen 186
 krange, een ~ 28
 krangs 27
 krank 112, 113, 116
 krank voelen, zich ~ 115
 krank zijn 115
 krank zijn, al jaren ~ 121
 krank zijn, een beetje ~ 115
 krank zijn, immer ~ 117
 krank zijn, niet ~ 111
 krank, een beetje ~ 113
 krank, ingebeeld ~ 122
 ranke, een gezonde ~ 122
 ranke, een ingebeeld ~ 122
 krankelen 117
kränkelig 112, 116
 krankelijk 112, 113, 116
 krankelijk zijn 117, 121
 krankelijk zijn, niet ~ 111
 krankenhuis 226
 krankheid 119
 krankheid die aansteekt 124
 krankheid die aanstekend is 124
 krankheid die vangt 124
 krankheid in de leden hebben, een ~ 121
 krankheid in het lijf hebben, een ~ 121
 krankheid onder de glieder hebben, een ~ 120

- krankheid onder de huid hebben, een ~ 120
 krankheid onder de leden hebben, een ~ 120
 krankheid onder zich hebben, een ~ 120
 krankheid op het lijf hebben, een ~ 121
 krankheid op zijn lijf hebben, een ~ 121
 krankheid, aanstekende ~ 124
 krankheid, besmettelijke ~ 124
 krankheid, ingebeeld ~ 122
krankheit 119
kränklich 116
kränklich zijn 117
 krankte 119
 krankte die besmettelijk is 123
 krankte die regeert 124
 krankte die smet 124
 krankte die vangt 124
 krankte hebben, een ~ 117
 krankte in het gestel hebben, een ~ 121
 krankte in het lijf hebben, een ~ 121
 krankte onder de huid hebben, een ~ 120
 krankte onder de leden hebben, een ~ 120
 krankte onder het lijf hebben, een ~ 120
 krankte onder zich hebben, een ~ 120
 krankte onder zijn gelederen hebben, een ~ 120
 krankte onder zijn leden hebben, een ~ 120
 krankte op het lijf hebben, een ~ 121
 krankte op zijn lijf hebben, een ~ 121
 krankte, besmettelijke ~ 124
 krankte, inbeelde ~ 122
 krankte, ingebeeld ~ 122
 krankte, vies ~ 206
 krap 162, 210, 211
 krapje 162, 210
 krapjes 193, 195
krappe 162
 krappen 193, 194, 201
 krapwond 210
 kras 211
krassel 191
 krassen 63, 211
krats 164
 krats 191, 210, 211
 kratsel 191
 kratsen 63, 211
 kratsen maken 211
 krauw 42, 188, 189, 191, 194, 205
 krauwen 64
 krauwietelen 68
 krauwsel 191
 kravelen 100
krawietelen 68
kreb (mv.) 201
krebke 210
krechten 146, 149
 kroom 182
 kreuwen 201
 krek, niet ~ 113
krelkespis 186
kremenieten 129
kremmer 182
kremieten 129
 kringel 42
krenkde 119
krenkde, een ~ hebben 117
krenkde, ingebeeld ~ 122
krenkde, vies ~ 206
 krenten 21, 88, 129, 218
 krenten 193, 194
 krenten, bij de pastoor aan de ~ geweest 193
 krenten, die heeft aan de ~ gezeten 193
 KRENTENBAARD 193
 krentenbaard 193
krentenmoel 193
 krentenmuil 193
 krentensik 193
krep (mv.) 201
krepke 162
krepkes 193, 195
 krets 163, 164, 189, 190, 191, 210, 211
 krets in de keel (hebben) 144
 kretsels 191
 kretsens 63, 83, 90, 164, 211
 kretsje 211
kretske 211
 kreugen 129
 kreukelen 67
 kreumelen 129
 kreunen 129
 KREUNEN VAN DE PIJN 129
 kreupel 214
 KREUPEL 217
 kreupel 217
 kreupel lopen 218
kreupel mens 217
 kreupel slaan 39
 kreupel slaan, half ~ 39
 kreupel zijn 218
kreupel, een ~ 217
 kreupele mens 217
 kreupele, een ~ 217
 kreupelen 135, 218
 kreupelend 214, 217
 kreupelend, een ~ 217
kreupelènt 217
 kreupelvoet 219
 kreuterig 114
 krevelen 64, 135, 164
krewierens 21, 26, 48
kriehen 145, 146
 kriebel 128, 164
 kriebelekraam, op de ~ zitten 107
 kriebelen 64, 164
 kriebelhoest 145
 kriebeling 128
kriefselen 64
kriem 182
 kriemaks, op de ~ zitten 107
 kriemel 164
 kriemelen 23, 64, 164
 kriemeling 128
kriemer 180, 181, 182
kriemer, op de ~ zitten 107
kriepelen 64, 135
 krietelen 64
 krieuwelen 64
 krieuwselen 64
 krievelen 23, 25, 26, 48
krievelen 64, 135, 164
 krieveren 129
 krijgen 54
 krijgen van de kou 135
 krijgen, bataille ~ 33
 krijgen, convulsies ~ 168
 krijgen, de begaving ~ 168
 krijgen, de begavingen ~ 168
 krijgen, de begavings ~ 168
 krijgen, de klets eweg ~ 115
 krijgen, de schuiver ~ 131
 KRIJGEN, DE STUIPEN ~ 168
 krijgen, de stuipen ~ 168
 krijgen, de stuipjes ~ 168
 krijgen, de toeter ~ 87
 krijgen, de winter ~ 200
 krijgen, een begaafte ~ 168
 krijgen, een bluts ~ in 43
 krijgen, een ferme ramming ~ 33
 krijgen, een flauwte ~ 140
 krijgen, een hoop slaag ~ 33

- KRIJGEN, EEN PAK SLAAG ~
 33
 krijgen, een pak slaag ~ 33
 krijgen, er ~ 34
 krijgen, er gezwoord ~ 34
 krijgen, er langs ~ 34
 krijgen, er over ~ 34
 krijgen, fieter ~ 33
 krijgen, ganzenvel ~ 132
 krijgen, get ~ 54
 krijgen, griezels ~ 131
 krijgen, haver ~ 33
 krijgen, het hard ~ 200
 krijgen, het te kwaad ~
 142
 krijgen, het zuur ~ 154
 krijgen, kapiet ~ 33
 krijgen, karmep ~ 33
 krijgen, katoen ~ 33
 krijgen, kent ~ 33
 krijgen, kiekenvel ~ 132
 krijgen, kletsen ~ 33
 krijgen, kletsoor ~ 33
 krijgen, klop ~ 33
 krijgen, kloven ~ 200
 krijgen, lange haver ~ 33
 krijgen, leppers ~ 33
 krijgen, lief ~ 62
 krijgen, maagzuur ~ 154
 krijgen, met een guts ~ 40
 krijgen, moppen ~ 33
 krijgen, neut ~ 33
 krijgen, om de hals ~ 62
 krijgen, op zijn kast ~ 34
 krijgen, op zijn ribben ~
 34
 krijgen, op zijn verdoemenis
 ~ 34
 krijgen, over zijn schaal ~
 34
 krijgen, over zijn streng ~
 34
 krijgen, peer ~ 33
 krijgen, pees ~ 33
 krijgen, pomp ~ 33
 krijgen, priegel ~ 33
 krijgen, rammel ~ 33
 krijgen, rammeling ~ 33
 krijgen, ransel ~ 33
 krijgen, schoor ~ 34
 krijgen, servet ~ 34
 krijgen, slaag ~ 33
 krijgen, smakken ~ 34
 krijgen, smeer ~ 34
 krijgen, sodemieter ~ 34
 krijgen, strepen ~ 33
 krijgen, striemen ~ 34
 krijgen, troef ~ 34
 krijgen, tuier ~ 34
 krijgen, van de karwats ~
 34
 krijgen, van de stok ~ 34
 krijgen, ze gebatterd ~ 34
 krijgen, ze gedekt ~ 34
 krijgen, ze gedozen ~ 34
 krijgen, ze gegoten ~ 34
 krijgen, ze gepezeld ~ 34
 krijgen, ze gereten ~ 34
 krijgen, ze gestokt ~ 34
 krijgen, ze gezwamd ~ 34
 krijgen, ze gezwensd ~ 34
 krijgen, zijn adem niet meer
 ~ 144
 krijgen, zwens ~ 34
 krijtwit 126
 krimpen 118, 129, 132,
 134
 kringelen 50
krinselen 88, 129, 218
 KRIOELEN 23
 krioelen 23
 kriskras dooreen lopen 23
 kritselen 22, 23
krach 144
krachel 147
krachelen 117, 146
krachen 145, 146
 krod 215
 kroef 213, 215
 kroefje 215
kroefke 215
croep 160, 174
 KROEP 173
 kroep 173, 174, 179
 krollebol slaan, de ~ 17
 krollemol slaan, de ~ 17
 krom 136, 217
 krom buigen 50
 krom doen, zich ~ 24
 krom duwen 24
 krom gaan staan 24, 50
 krom kunnen 24
 krom maken 50
 krom staan 24
 krom trekken 50
 krom worden 49
 kromme broek aanhebben,
 een ~ 224
 kromme mens 217
 kromme poot 219
 kromme rug 215
 kromme, een ~ 217, 220
 krommejak dragen 106
 krommejak zitten 107
 krommejak zitten, op de ~
 107
 krommejakken 107
 krommelejak dragen 107
 krommelen 50, 107
krommelenak dragen 107
krommelenak zitten, op de ~
 107
 krommelenek dragen 107
 krommelenek zitten, op de
 ~ 107
 krommen 49, 220
 KROMMEN, OMBUIGEN 49
krommenak dragen 107
krommenak zitten 107
krommenak zitten, op de ~
 107
 krommenek dragen 107
 krommenek zitten 107
 krommenek zitten, op de ~
 107
kromp 136, 217
kromp gaan staan 50
kromp maken 50
kromp trekken 50
kromp worden 49
krompen 49
 kronkel 215
 kronkelen 17, 23
 kronkelen, zich ~ 130
 kroonnagel 203
 krop 160, 174, 215
krop 174
 krop, valse ~ 174
 kropgezwel 174
 kropziekte 174
 krossen 81
 krossen, door het water ~
 99
 krots 215
 krotsen 50
 krottentreder, een ~ zijn
 223
krottentrejer, een ~ zijn
 223
 kruch 144
 kruchelen 117, 145, 146
 kruchen 117, 145, 146
 kruchten 146, 149
kruggelen 146
 KRUIEN 27
 KRUIPEN 100
 kruipen 77, 100, 129
 kruipen, zachtjes ~ 77
 kruis, een groot ~ in de
 boks hebben 224
 kruis, het ~ hebben 115
 kruis, uitzien wie een
 schacher aan het ~
 126, 127
 kruisen 129
kruits, een groot ~ in de
boks hebben 224
 kruiwagel zitten 108
krukken 117
 krullen, zich ~ 130
 krut 162
 kuchelen 145, 146
 KUCHEN 145

- kuchen 145, 146, 149
 kuchen, stilletjes ~ 145
 kuchen, zachtjes ~ 146
 kucherens 146
 kuchhoest hebben 145, 146
 kuchten 146
kuggen 149
 kuilen 72
 kuieren 72, 73
 kuik 149
kuikebos 214
 kuiken 149, 215
 kuiken, groen ~ 147
 kuikenborst 214
 kuikenvel 134
 kuikenvlees 134
 kuil, een ~ dabben 46
 KUIL, EEN ~ GRAVEN 45
 kuil, een ~ graven 46
 kuil, een ~ maken 46
 kuil, een ~ uitgraven 46
 kuilen van de windpokken, vel vol ~ 165
kuilke 43
kuilke, een ~ maken 46
 kuiltje 43
 kuiltje, een ~ maken 46
 kuimen 129, 143, 145, 146
 kuimer 143
 kuis 42
 kuisen, eruit ~ 82
 kuitelbuit slaan 16
 kuitelebuit slaan 16
 kuitelen 16
 kuitselebuit slaan 16
 kuitselebuitsen 16
kukebors 214
kukeborst 214
kukebost 214
kukelen 16
 kul 192
kul 41
 kulling 192
 kult 42
 kunnen ademen, lastig ~ 143
 kunnen ademen, moeilijk ~ 143
 kunnen ademen, slecht ~ 143
 kunnen afgaan, niet ~ 158
 kunnen afgaan, slecht ~ 158
 kunnen gaan, niet ~ 158
 kunnen gaan, niet naar het huisje ~ 158
 kunnen gaan, niet uit ~ 158
 kunnen schijten, niet ~ 158
- kunnen, krom ~ 24
 kunnen, lastig uit de weg ~ 90
 kunnen, niet ~ 115
 kunnen, niet naar het huisje ~ 158
kunskes doen 17
 kunst maken, een ~ 17
 kunsten 122
 kunstjes doen 17
 kussen 62
kutsen 145, 146
 kwaad ding 202
 kwaad ding van Hechtel 170
 kwaad lopen 83
 kwaad rondlopen 77
 kwaad weglopen 83
 kwaad worden 161
 kwaad, er komt ~ in 161
 kwaad, erg ~ 123
 kwaad, het te ~ krijgen 142
 kwaad, in een ~ vel zitten 120
 kwaai 147
kwaai tanden 172
 kwaai uitspijen, een ~ 148
kwaai keld 178
kwaai nagel 203
 kwaaien 148
kwaaien hoest 174
kwaai 147
 KWAAL 122
 kwaal 123
 kwaal onder de leden hebben, een ~ 120
 kwaal, kwade ~ 123
 kwaal, ongeneeslijke ~ 123
 kwaal, slepende ~ 123
kwaal 198
 kwab 160
 kwabbel 160
 kwaddel 160
kwadder 147
 kwade hoest 174
 kwade koude 178
 kwade kwaal 123
 kwade nagel 203
 kwade tanden 172
 kwade ziekte, de ~ 179
 kwade, met een ~ kop lopen 83
 kwaggel 160
kwakelen 148
 kwakelen 187
 kwakkel 147
 kwakkel uittuffen, een ~ 148
 kwakkel, aan de ~ zijn 117
- kwakkelaar 116, 227
 kwakkelachtig lopen 88
 kwakkelen 88, 95, 117, 148, 222
 kwakkelig 116
 kwakkelijk 114
 kwakken 14, 53, 88, 222
 kwakken, overhoop ~ 14
 kwakvors in de keel hebben, een ~ 177
kwakzalber 227
 KWAKZALVER 226
 kwakzalver 227
 kwakzalveren 226
kwakzauver 227
 kwal 147, 160
kwalig vallen 140
 kwalijk 114, 139
 kwalijk vallen 140
 kwalijk voelen, zich ~ 115
 kwalijk worden 140
 kwalijk zijn 115
 kwalijk, get ~ 114
 kwalijkheid 168
kwalkster 147
 kwallen 148
 kwalster 147
 kwalsteren 117, 148
 kwanselachtig 71
 kwaps 112
 kwartje 147
kwater 174
 kwats 116, 126, 147, 160
 kwats aan de keel 174
 kwatsen 14, 117, 148
 kwatsetig 126
 kwatsig 126
 kwatter 147
kwabs 112
 kweddelen 43
 kweel 199
 kweelt 160, 199
kween 192
kweer 199
 kweern 192
kweert 199
kweerten 202
 kweken 146
kwekkelen 88, 117
kwekkelig 114
 kwelen 118
 kwellen 161
 kwert 198, 199, 203
 kwerten 202
kwerten (mv.) 199
 kwerts 199
kwet 198, 199, 203
 kwetsen 43
 kwetsuur 209
 kwiek lopen 94
 kwijl 147

- kwijlen 148
 kwijnen 118
 kwijt 80
 kwijt, de kloten ~ zijn 139
 kwijt, de kluts ~ 142
 kwijt, zijn sus ~ zijn 139
 kwik in de benen, lopen met ~ 95
 kwikkelen 25
 kwikstaart, lopen wie een ~ 95
 kwinkelen 15, 17, 25, 88, 94, 213, 221
 kwinkeleren 94
 kwinken 100, 101
 kwips 125
 kwispelaar 42
lab 29
lab tegen de oren 32
 ladderen 73
 laf (bn.) 126
 laf (zn.) 29
 laf om de oren 32
 laken, stuk van een ~ 229
 lallen 137
 lam 136, 217
LAM 217
 lam gaan 99, 218
 lam lopen 218
 lam neervallen 142
 lam zijn 218
 lammen 218
 lamenteren 129
 lamlendig 114
 lamlendig zijn 115
 lamme mens 217
 lamme voet 219
 lamme, een ~ 217
lammelen 75
 LANCET 230
 lancet 230
 lancetje 230
 landmeter, treden wie een ~ 92
 landtreden 92
landtrejen 92
 lang haren geven 38
 lang, het niet meer ~ trekken 118
 lang, niet ~ meer gaan 177
 lange haver geven 38
 lange haver krijgen 33
 langs de broek geven 37
 langs, er ~ krijgen 34
langsee schrankelen, de enkelen ~ 221
 langseen schrankelen, de enkels ~ 221
 langsgen, ervan ~ 37
 langste, krakende wagens lopen het ~ 114
 langzaam draven 78
 langzaam in beweging komen 11
 langzaam lopen 78
 lanterfantelen 73
 lanterfanten 73, 75
 lanterfanteren 75
 lanterflanteren 73
lantrefantren 75
lantreflantren 73
 lap 29, 104
 lap om de oren 32
 lap tegen de oren 32
 lap, zo blauw als een ~ houwen 39
 lap, zo blauw als een ~ slaan 39
 lapje 229
 lapje rond doen, een ~ 228
 lapje, pijn aan zijn ~ 122
 lappen 103
 lappen, rond de oren ~ 37
 lappenmand, in de ~ 114
 lappenmand, in de ~ liggen 115
 lappenmand, in de ~ zijn 115
 lastig gaan 89
 lastig kakken 158
 lastig kunnen ademen 143
 lastig lopen 89
 lastig uit de weg kunnen 90
 lastig vooruitkomen 90
 lastige voeten hebben 90
LATEN 1
 laten vliegen, een ~ 152
 laten voelen, de vijf geboden ~ 38
 laten zien, de hakken ~ 82
 laten, boeren ~ 153
 laten, een boer ~ 153
 laten, een boertje ~ 153
 laten, zweet ~ 137
 latten 202
 latterig 136
laufen, unruhig heen en weer ~ 87
Laun, het menneke van ~ is aan hem 122
 laveien 75
 laven 228
 lawaai maken 44
 lazarus 205
 lazarus, het is juist een ~ 205
 lazerij 205
 lede wonde 209
 leden, een krankheid in de ~ hebben 121
 leden, een krankheid onder de ~ hebben 120
 leden, een krankte onder de ~ hebben 120
 leden, een krankte onder zijn ~ hebben 120
 leden, een kwaal onder de ~ hebben 120
 LEDEN, EEN ZIEKTE ONDER DE ~ HEBBEN 119
 leden, een ziekte onder de ~ hebben 120
 leden, een ziekte onder zijn ~ hebben 120
 leden, een ziekte op de ~ hebben 121
 leden, een ziekte op zijn ~ hebben 121
 leden, get onder de ~ hebben 120
 leden, get onder zijn ~ hebben 120
 leden, het in de ~ hebben 121
 leden, het onder de ~ hebben 120, 121
 leden, iet op de ~ hebben 120
 leden, iets onder de ~ hebben 120
 leden, iets op de ~ hebben 120
 leden, wat onder de ~ hebben 120
lee won 209
 leed uitzien 127
 leeg zijn 138
 leeps 116, 126
 leepziekte 205
 lees 203
 leest, van de ~ geven 38
 leewater 180
leftig zijn 111
LEGGEN 1
 leggen, een groene ~ 148
 leggen, een verband ~ 228
 leggen, in het water ~ 57
 leggen, zich op een ~ 8
 leggende hen, lopen wie een ~ 87
lei won 209
 lei, zo blauw als een ~ 136
 lekker voelen, zich ~ 111
 LEKKER VOELEN, ZICH NIET ~ 114
 lekker voelen, zich niet ~ 114
 lekker, niet ~ 113
 lel 30, 104, 160
 lelijk doen 129
 lelijk uitzien 127
 lelijk, het ~ te pakken hebben 177

- lelijk, het ~ zitten hebben 177
 lelijke droom 9
 lelijke klets 178
 lelijke snee 209
lelke snee 209
 lendenam lopen 218
lepke 229
lepke rond doen, een ~ 228
lepke, pijn aan zijn ~ 122
 lepper 30
 leppers krijgen 33
 leppie 30
 lepra 205
 leproos 205
 leps 104
 lepsen 103
 leren, dokter ~ 225
 lessen 227
lestig kunnen aojemen 143
 letsel 209
 leuren 37
 leuteren 22
 leven, er komt ~ in 11
 leven, het ~ 112
 levendig rondlopen 94
 levendig zijn 111
 levensgeest 112
 lever, get op de ~ hebben 77
 lever, niets goed op zijn ~ hebben 121
levetig rondlopen 94
 lezen, hout ~ 61
 LICHAAMSKRACHT 112
 lichaamskracht 112
 LICHAAMSVOCHT 179
 lichaamsvocht 180
 licht 139
 licht hoestje 178
 licht verkoud 175
 lichte kou 178
 lichte koude 178
 lichte slaap 5
 lichte verkoudheid 178
 lichte verkoudigheid 178
 lichten 52
 lichten, omhoog ~ 52
 lidnauw 165
lidteken 164
 lief doen 62
 lief duwen 62
 lief houden 62
 lief krijgen 62
 lief pakken 62
 lief vasthouden 62
 lief vastpakken 62
 liefhebben, zich ~ 62
 LIGGEN 1
 liggen 2, 102
 liggen (hebben), op de maag ~ 186
 liggen (hebben), zwaar op de maag ~ 186
 liggen, even ~ 2, 8
 liggen, even gaan ~ 8
 liggen, eventjes gaan ~ 8
 liggen, get gaan ~ 8
 liggen, get op een oor gaan ~ 8
 liggen, het ~ hebben 177
 liggen, in de lappenmand ~ 115
 liggen, in de stuipen ~ 169
 liggen, met gebroken benen ~ 47
 liggen, wat gaan ~ 8
 lijden, aan draaiingen ~ 139
 lijden, kou ~ 135
 lijf, een krankheid in het ~ hebben 121
 lijf, een krankheid op het ~ hebben 121
 lijf, een krankheid op zijn ~ hebben 121
 lijf, een krankte in het ~ hebben 121
 lijf, een krankte onder het ~ hebben 120
 lijf, een krankte op het ~ hebben 121
 lijf, een krankte op zijn ~ hebben 121
 lijf, een ziekte op het ~ hebben 121
 lijf, een ziekte op zijn ~ hebben 121
 lijf, get onder het ~ hebben 120
 lijf, get op het ~ hebben 121
 lijf, get op zijn ~ hebben 121
 lijf, hard in het ~ 158
 lijf, hel in het ~ 158
 lijf, hel van ~ 158
 lijf, iet op zijn ~ hebben 121
 lijf, in een slecht ~ zitten 120
 lijf, knauw op het ~ 158
 lijf, met de benen van het ~ lopen 223
 lijf, pijn aan het ~ 185
 lijf, pijn in ~ 185
 lijf, pijn in het ~ 185
 lijf, pijn in zijn ~ 185
 lijf, pijn zijn ~ 185
 lijf, zich de benen onder het ~ uit lopen 82
 lijk een waaier, lopen ~ 224
 lijk zout in de pot, vergaan ~ 118
 lijk, bleek als een ~ 126
 lijk, gezicht wie een elf uren ~ 127
 lijk, uitzien zoals een ~ 127
 lijkbleek 126
 lijkbred, uitzien alsof men het ~ om de nek heeft hangen 127
 lijkklauw 165
 lijkkleur, een ~ hebben 127
 lijklauw 165
 lijkteken 165
 lijklauw 165
 lijmteken 165
 lijnagel 202
 lijnteken 165
 lijnteken 165
 lijnteken 164
 likdoorn 197
liklauw 165
 lingeren 74, 76
 linke fots 28
 linke poot 28
 linke, een ~ 28
 linker, een ~ 28
 linker, met de ~ 28
 LINKERHAND, MET DE ~ 27
 linkerhand, met de ~ 27
 linkerpoot 28
 links 27
 links, die handt ~ 27
 LINKS, LINKSHANDIG 27
 linkse benen hebben 220
 linkse fots 28
 linkse hand, met de ~ 27
 linkse klauw 28
 linkse poot 28
 linkse poot, met de ~ 27
 linkse, een ~ 28, 220
 linkse, met ~ knieën lopen 220
 linkse, met de ~ 27
 linkshander 28
 linkshandig 27
 LINKSHANDIG PERSOON 28
 LINKSHANDIG, LINKS ~ 27
 linkshandige, een ~ 28
 linkshands 27
 linkspoot 28
 lins in de rug 182
 lintnagel 203
 lippen, blaar op de ~ 193
 litklauw 165
 litsen 18, 19
 littekel 164

- LITTEKEN 164
 litteken 164
 littekens, vol ~ 165
 locht 139
 loensen 76
 loeren 6, 76
 loezen 37
 lok 209
 lok, een ~ maken 46
 lokken in de tanden 172
lokker in de tanden 172
 loloor 169
 lomp doen 85
 longen, het aan de ~ hebben 119, 121
 longen, het op de ~ hebben 179
 longanker 179
 longontsteking 179
 lonken 76
 loop 72, 93
 loop gaan 79
 loop, de ~ 157
 loop, de ~ op 80
 loop, de ~ op gaan 79
 loop, op ~ gaan 79
 LOOP, OP DE ~ GAAN 78
 loop, op de ~ gaan 78
 loop, op de ~ lopen 79
 loopgang, op de ~ 79
 loopt, de eigen ~ 72
 loopt, er ~ materie uit 161
 loos, daar is get ~ 121
lope 93
 lopen 90
 LOPEN 1
 lopen 72, 161
 lopen als wen men de bikaars heeft 224
 lopen gaan 79, 96
 lopen gelijk een gek 84
 lopen gelijk een hert 92
 lopen lijk een waaier 224
 lopen of men de boks vol heeft 224
 lopen of men de kipaars heeft 224
 lopen of men je bescheten heeft 224
 lopen te bedenken, zich get ~ 77
 lopen te lozen 77
 lopen wie een bij 86
 lopen wie een boer 222
 lopen wie een dragonder 84
 lopen wie een eend 224
 lopen wie een gek 84
 lopen wie een halve dollé 84
 lopen wie een halve gare 84
 lopen wie een halve gek 84
 lopen wie een hazewind 82
 lopen wie een heks die het gat brandt 86, 95
 lopen wie een kievit 95
 lopen wie een kwikstaart 95
 lopen wie een leggende hen 87
 lopen wie een oude bok 222
 lopen wie een postpaard 74
 lopen wie een rat 86
 lopen wie een schijtende haan 87, 95, 224
 lopen wie een schijtende hond 86
 lopen wie een wandelende jood 87
 lopen wie een wilde 84
 lopen wie een zatte 72, 89
 lopen wie ene die in zijn broek gescheten heeft 224
 lopen, achterwaarts ~ 220
 lopen, barrevoets ~ 97
 lopen, barrevoets door de plassen ~ 98
 lopen, barrevoets in de plasjes ~ 98
 lopen, barvoets ~ 98
 lopen, barvoets door de poelen ~ 98
 lopen, barvoets door de poelen water ~ 98
 lopen, barvoets door de poeltjes ~ 98
 lopen, barvoets door het water ~ 98
 lopen, barvoets door poelen water ~ 98
 lopen, bedrijvig ~ 85
 lopen, bedrijvig heen en weer ~ 85
 lopen, beweeglijk op en neer ~ 94
 lopen, bitsig ~ 83
 lopen, blootvoets door poeltjes water ~ 97
 lopen, breed juiteen ~ 223
 lopen, breed spoor ~ 223
 lopen, breedbeens ~ 223
 lopen, dabber ~ 82
 lopen, dazelig ~ 222
 lopen, door alles heen ~ 84
 lopen, door de knieën ~ 222
 LOPEN, DOOR EEN STAAND GEWAS ~ 70
 lopen, door het water ~ 98, 99
 LOPEN, DOOR HET WATER ~ MET SCHOEISEL AAN 98
 lopen, door poeltjes ~ 98
 lopen, drie ~ 82
 LOPEN, DRIFTIG ~ 83
 lopen, driftig ~ 83
 LOPEN, DRUK HEEN EN WEER ~ 85
 lopen, druk heen en weer ~ 85
 lopen, druk op en af ~ 85
 lopen, dwars ~ 84
 lopen, eronder ~ 36
 lopen, erop los ~ 84
 lopen, fitsig over en weer ~ 85
 lopen, Frans ~ 223
 lopen, gauw ~ 81
 lopen, gebrekkelijk ~ 218
 lopen, gejaagd ~ 83, 86
 lopen, gejaard ~ 86
 lopen, gepresseerd ~ 83
 lopen, gesmot tussen de benen ~ 224
 lopen, giftig ~ 83, 84
 lopen, haastig ~ 86
 lopen, hard ~ 81
 lopen, heen en weer ~ 76, 94
 lopen, heet ~ 83
 lopen, hel ~ 81, 83, 92
 lopen, hels ~ 81
 lopen, herum ~ 73
 lopen, het ~ 72, 157
 lopen, hinteraus ~ 96
 lopen, hurtig ~ 83, 84
 lopen, ijverig ~ 85
 lopen, ijverig op en af ~ 85
 lopen, ijvertig ~ 85
 lopen, in de hosen ~ 222
 lopen, in de knieën ~ 222
 lopen, in de poelen ~ 98
 lopen, in de wind ~ 76
 lopen, in een carré ~ 83
 lopen, in een drafje ~ 78
 lopen, in galop ~ 84
 lopen, jachtig ~ 83
 lopen, keihard ~ 84
 lopen, klipjas ~ 223
 lopen, knibbig ~ 83
 lopen, knoerhard ~ 81
 lopen, kolèrig ~ 83
 lopen, krakende wagens ~ het langste 114
 lopen, kreupel ~ 218
 lopen, kriskras dooreen ~ 23
 lopen, kwaad ~ 83

- lopen, kwakkelachtig ~ 88
 lopen, kwiek ~ 94
 lopen, langzaam ~ 78
 lopen, lastig ~ 89
 lopen, lendenlam ~ 218
 lopen, lui ~ 74
 lopen, maar raak ~ 76
 lopen, manier van ~ 72
 lopen, mank ~ 218
 lopen, mankementig ~ 88
 lopen, met bare voeten door het water ~ 98
 lopen, met beugelbenen ~ 223
 lopen, met blootse voeten door de poeltjes ~ 98
 lopen, met blote voeten door gewater ~ 98
 lopen, met de benen uiteen ~ 223
 lopen, met de benen uitereen ~ 223
 lopen, met de benen van het lijf ~ 223
 lopen, met de benen ver uitereen ~ 223
 lopen, met de benen wijd open ~ 223
 lopen, met de benen wijd uiteen ~ 223
 lopen, met de benen wijd uitereen ~ 223
 lopen, met de boks vol ~ 224
 lopen, met de ketel in de benen ~ 87
 lopen, met de kop in de wind ~ 83
 lopen, met de ziel onder de arm ~ 76
 lopen, met doorgeknikte knieën ~ 222
 lopen, met doorgezakte knieën ~ 222
 lopen, met doorgezonden knieën ~ 222
 lopen, met doorzakkende knieën ~ 222
 lopen, met een kwade kop ~ 83
 lopen, met een mutsaard tussen de benen ~ 223
 lopen, met een poort ~ 223
 lopen, met een poortje ~ 223
 lopen, met een schans tussen de benen ~ 223
 lopen, met een voormansgang ~ 74
 lopen, met een wijd spoor ~ 223
 lopen, met een wijde greid ~ 223
 lopen, met gesmeerde benen ~ 86
 LOPEN, MET GROTE STAPPEN ~ 90
 lopen, met grote treden ~ 91
 lopen, met hoge zeilen ~ 84
 LOPEN, MET KLEINE STAPJES ~ 90
 lopen, met knikkende knieën ~ 222
 lopen, met knikkerende knieën ~ 222
 lopen, met kwik in de benen ~ 95
 lopen, met linkse knieën ~ 220
 lopen, met platspotten door het water ~ 98
 lopen, met platvoeten ~ 220
 lopen, met schokjes ~ 78
 lopen, met stacheln onder de voeten ~ 89
 lopen, met wijde benen ~ 223
 lopen, naar hot en haar ~ 87
 lopen, naar niks omziend ~ 84
 lopen, nerveus ~ 87
 lopen, niet zeker ~ 88
 lopen, nijdig ~ 83
 lopen, nits ~ 83
 lopen, o-benen ~ 223
 lopen, onbedacht ~ 84
 lopen, ongehobbeld ~ 218
 lopen, ongerust ~ 87
 lopen, onmondig ~ 84
 lopen, onrustig ~ 87
 lopen, onrustig op en neer ~ 87
 lopen, onvast ~ 88
 lopen, onverschillig ~ 84
 lopen, onvoorzichtig ~ 84
 lopen, onzeker ~ 88
 lopen, op breed spoor ~ 223
 lopen, op de draf ~ 78
 lopen, op de loop ~ 79
 LOPEN, OP DE TENEN ~ 93
 lopen, op de tenen ~ 93
 lopen, op de toppen ~ 94
 lopen, op een draf ~ 84
 lopen, op een drafje ~ 77, 84
 lopen, op een ezelsdraf ~ 78
 lopen, op een hondsdrافje ~ 78
 lopen, op een schokje ~ 78
 LOPEN, OP EEN SUKKELDRAFJE ~ 77
 lopen, op een sukkeldrafje ~ 77
 lopen, op een sukkelgang ~ 78
 lopen, op een varkensdrافje ~ 78
 lopen, op eieren ~ 21, 88, 94
 lopen, op en af ~ 85, 87
 lopen, op en neer ~ 85, 87, 94
 lopen, op erwten ~ 95
 lopen, op het wijde spoor ~ 223
 lopen, op hoge poten ~ 84
 lopen, op steeg ~ 84
 lopen, op zijn elf-en-dertigste ~ 74, 78
 lopen, op zijn gemak ~ 78
 lopen, op zijn gemakje ~ 78
 lopen, op zijn stuk ~ 84
 lopen, op zijn tenen ~ 93
 lopen, op zijn toppen ~ 94
 lopen, op zijn voorvoeten ~ 94
 lopen, open ~ 221
 lopen, opgeregt heen en weer ~ 87
 lopen, opgeregt op en af ~ 87
 lopen, over en weer ~ 21
 lopen, over ende weer ~ 85
 lopen, plasjes ~ 97
 lopen, poeltjes ~ 97
 lopen, rap ~ 81
 lopen, ruw ~ 84
 lopen, scheef ~ 220
 lopen, sjachelentère ~ 88
 lopen, slecht ~ 90, 218
 lopen, slenterend ~ 73
 lopen, slungelig ~ 74
 lopen, snel ~ 81
 lopen, stampentère ~ 83
 lopen, stil ~ 93, 94
 lopen, strompelend ~ 88
 lopen, sukkelachtig ~ 78, 89
 lopen, sukkelend ~ 78
 lopen, sukkelentère ~ 78, 89
 lopen, taxi ~ 220
 lopen, tenen ~ 94
 lopen, terug en voorwaarts ~ 85

- lopen, uitwaarts ~ 220
 lopen, onruhig heen en weer ~ 87
 lopen, van hot naar haar ~ 85, 94
 lopen, verdoold ~ 74
 lopen, vief ~ 94
 lopen, viefig ~ 84
 lopen, vierkluaws gaan ~ 55
 lopen, vlot ~ 82, 83
 lopen, vlot op en neer ~ 85
 LOPEN, VLUG ~ 81
 lopen, voor even veel ~ 74, 76
 lopen, voor zich heen ~ 76
 lopen, vurig ~ 83
 lopen, waggelend ~ 87
 lopen, waggelentère ~ 87
 lopen, waggelentèrend ~ 87
 lopen, wankel ~ 88
 lopen, wankelend ~ 88
 lopen, wars ~ 84
 lopen, weer en weg ~ 85
 lopen, weg en weer ~ 85
 lopen, wiebelig ~ 89
 lopen, wijd uiteen ~ 223
 lopen, wijd uitereen ~ 223
 LOPEN, WIJDBEENS ~ 222
 lopen, wijdbeens ~ 223
 lopen, wild ~ 84
 lopen, wildweg ~ 84
 lopen, woest ~ 84
 LOPEN, WOEST, ONACHTZAAM ~ 84
 lopen, woestig ~ 84
 lopen, zeer ~ 101
 lopen, zenuwachtig ~ 87
 lopen, zenuwachtig heen en weer ~ 87
 lopen, zich de benen onder het lijf uit ~ 82
 lopen, zijn schenen kapot ~ 221
 lopen, zonder bezei ~ 76
 lopen, zonder verstand 84
 lopen, zwaar ~ 90
 lopende neus 150
 lopende ziek 116
 loperij 157
 löpfen 103
 lord-krankheid, Engelse ~ 183
 los op de benen 71
 los op de poten 71
 los, erop ~ bollen 84
 los, erop ~ lopen 84
 losse nagel 203
 lozen, lopen te ~ 77
 lucht 139
 lucht, de ~ ingaan 14
 lucht, zonder ~ zitten 144
 lüften 52
 lui lopen 74
 luizenkrankheid 206
luizenkrankheit 206
 luizenziekte 206
 lummenen 75
 lunderen 4
 lupus 205
 maag van streek 185
 maag verkleind 186
 maag, bedorven ~ 185
 maag, brand uit de ~ 193
 maag, ontstelde ~ 185
 maag, op de ~ liggen (hebben) 186
 maag, overladen ~ 185
 maag, overlaste ~ 185
 maag, uitslag uit de ~ 193
 maag, volle ~ 185
 maag, zieke ~ 185
 maag, zwaar op de ~ liggen (hebben) 186
 maagkramp 186
 maagpijn 185
 maagsap 154
 maagspij 154
 maagzuur 154
 maagzuur krijgen 154
 maagzuur, het ~ komt mij op 154
 maaibenen 220
 maaïen 82, 219, 223
maaiikes 195
 maaitjes 195
 MAAIVOETEN 219
 maaivoeten 220
 maar 9
 maar krakende wagens lopen het langste 114
 maar raak lopen 76
 maar, de ~ berijden 9
 maar, de ~ gehad hebben 9
 maar, de ~ heeft mich bereden 9
 maar, de ~ heeft mich gereden 9
 maar, de ~ heeft op mich gezeten 9
 maar, de ~ heeft op mij gelegen 9
 maar, van de ~ bereden zijn 9
 maar, van de ~ gereden zijn 9
 maar, van de ~ rijden 9
 maarrijden 9
maarijen 9
 maart, de ~ rijden 83
 maasderen 207
 macht 112
 madammekesvoeten 220
MADIELIEFJE 225
 maffen 8
 mager en gezond zijn 111
 maken dat men vort komt 79
 maken, benen ~ 82, 92
 maken, boertjes ~ 156
 maken, bombarie ~ 95
 maken, capriolen ~ 17
 maken, een boksprong ~ 17
 maken, een buiteling ~ 17
 maken, een capriool ~ 17
 maken, een gat ~ 46
 maken, een hompelepeer ~ 17
 maken, een huppelebelle ~ 16
 maken, een huppeleberg ~ 16
 maken, een huppelefeer ~ 17
 maken, een huppelepa ~ 16
 maken, een huppelepan ~ 16
 maken, een huppeleta ~ 16
 maken, een keukeleboom ~ 16
 maken, een kontelebots ~ 17
 maken, een kot ~ 46
 maken, een kuil ~ 46
 maken, een kuiltje ~ 46
 maken, een kunst ~ 17
 maken, een lok ~ 46
 maken, een piel ~ 50, 51
 maken, een piepelepa ~ 16
 maken, een schuiver ~ 18, 19
 maken, een tuimelaar ~ 17
 maken, een tuimeling ~ 17
 maken, een tuppeleberg ~ 16
 maken, flinke passen ~ 91
 maken, flinke treden ~ 91
 maken, geitensprongen ~ 100
 maken, grote passen ~ 91
 maken, grote schreden ~ 91
 maken, grote schritte ~ 91
 maken, grote schrokken ~ 92
 maken, grote stappen ~ 91
 maken, grote treden ~ 91
 maken, het goed ~ 111
 maken, het poepje eens warm ~ 38

- maken, kalfje ~ 156
 maken, kalfjes ~ 156
 maken, kalveren ~ 156
 maken, kalvertjes ~ 156
 maken, kratsen ~ 211
 maken, krom ~ 50
 maken, lawaai ~ 44
 maken, mannetjes ~ 122
 maken, mest ~ 48
 maken, muttentjes ~ 155, 156
 maken, nest ~ 48
 maken, ondereen ~ 47
 maken, pakjes ~ 67
 maken, passen ~ 91
 maken, plaats ~ 26
 maken, plek ~ 26
 maken, rotzooi ~ 48
 maken, schreden ~ 91
 maken, smerig ~ 59
 maken, sprongetjes ~ 100
 maken, stappen ~ 91
 maken, ugentje ~ 7
 maken, vooraan ~ 81
 maken, voorwaarts ~ 81
 maken, wakker ~ 10
 maken, wijd spoor ~ 223
 maken, ze iemand warm ~ 38
 maken, zich achteruit ~ 95
 maken, zich ene ~ 8
 maken, zich uit de voeten ~ 79
makkelentig 216
makkelentige, een ~ 216
makkemente mens 216
makkementig 71, 214, 216
makkementig lopen 88
makkementige mens 216
makkenentig 216
makkenentige mens 216
makkenentige, een ~ 216
malenner, een ~ 217
 malheur 184, 208
 malingre, een ~ 217
 malkander, op ~ schuiven 51
 malse tree hebben, een ~ 92
mandelen 170
 mangel, voor ~ houwen 82
 manier van gaan 72
 manier van lopen 72
 mank 217
 mank lopen 218
 mankatie hebben 123
 manke, een ~ 216
 mankelijke mens 216
 mankelijkig 71
 mankemente mens 216
 mankementig 71, 214, 216
 mankementig gaan 218
 mankementig lopen 88
 mankementige mens 216
 mankementige, een ~ 216
 MANKEN 217
 manken 99, 218
 mankepoot 217, 219
 mankeren 115, 123
 MANKEREN 123
 mankeren, get ~ 117
 mankeren, iet ~ 115, 117
 mankeren, niks ~ 111
manklike mens 216
 mankvleugelen 117
 mannetje 227
 mannetje van Borgloon is aan hem, het ~ 122
 mannetje van Genk, het ~ 227
 mannetje van Gerdingen, het ~ 227
 mannetje van Hasselt, het ~ 227
 mannetje van Meeuwen, het ~ 227
 mannetje van Spouwen, het ~ 226, 227
 mannetje van, het ~ 226
 mannetje, vuil ~ 171
 mannetjes maken 122
 mannetjeskwaal, oude ~ 186
 marcheren, schuin ~ 220
mare, van de ~ rijen 9
 Markoen 170
 mars, op de ~ zitten 107
mas slaag 32
maseren 207
 massa slaag 32
 mat 126
materen 161
 materie 161
 materie, er loopt ~ uit 161
matering 161
 matrak 42
 matten 90, 117
 maulieren 123
 MAZELEN 207
 mazelen 207
 mazen 207
 mazeren 207
me schokskes trekken 44
me, gaan ~ 13
me, meegaan ~ 13
 mechen 146
 medicament 229
 medicatie 229
 MEDICIJN 229
 medicijn 229
 mee geven, wat ~ 38
 meedraaien, in de wind ~ 22
 MEEGAAN 13
 meegaan 13
 meegaan bet 13
 meegaan met 13
 meekomen 13
 meelmond 171
meer 9
 meer, geen adem ~ hebben 143
 meer, het niet ~ lang trekken 118
 meer, niet lang ~ gaan 177
 meer, zijn adem niet ~ krijgen 144
 meesteren 225
 Meeuwen, het mannetje van ~ 227
 meevreters 195
mekaner, op ~ schuiven 51
 meklauw 165
 melaats 205
 melaatse, een ~ 205
 MELAATSHEID 205
 melaatsheid 205
 melig voelen, zich ~ 115
 melsen 59
menke, vuil ~ 171
menkeskwaal, alde ~ 186
menneke van Genkt, het ~ 227
menneke van Hasselt, het ~ 227
menneke van Jerringen, het ~ 227
menneke van Laun is aan hem, het ~ 122
menneke van Muuëven, het ~ 227
menneke van Spaa, het ~ 226, 227
menneke van, het ~ 227
mennekes 227
mennekes maken 122
 mens, arme ~ 217
 mens, gebrekkelijke ~ 216
 mens, halve ~ 217
 mens, kreupele ~ 217
 mens, kromme ~ 217
 mens, lamme ~ 217
 mens, makelijke ~ 216
 mens, mankemente ~ 216
 mens, mankementige ~ 216
 mens, miserebele ~ 217
 mens, mismaakte ~ 217
 mens, ongelukkige ~ 217
 mens, ongeraden ~ 216
 mens, zwakke ~ 217
 mensen, het is onder de ~ 123
mensje 227

- mep 30
 mep geven 103
 mep in de rug geven 40
 meppen 41
 merg 180
 merrie, grijs ~ 9
merselen 58, 59
 mes 230
 mes, het ~ onder 229
 mes, onder het ~ doen 230
 mes, onder het ~ gooien 230
 mes, onder het ~ moeten 229
 mes, scherp ~ 230
mescheren, schuin ~ 220
 mesje 230
 mesje, fijn ~ 230
 mesje, klein ~ 230
 mesje, scherp ~ 230
 mesje, vlijmscherp ~ 230
meske 230
meske, fijn ~ 230
meske, scherp ~ 230
meske, vlijmscherp ~ 230
 mest maken 48
 met ambras gaan 95
 met bare voeten door het water lopen 98
 met beugelbenen lopen 223
 met blootse voeten door de poeltjes lopen 98
 met blote voeten door gewater lopen 98
 met blote voeten door het water patsen 97
 met blote voeten in het water plenzen 97
 met de arm schudden 44
 met de armen houwen 44
 MET DE ARMEN RECHT VOORUITSTOTEN 53
 met de baan eweg moeten 84
 met de benen naar buiten gaan 220
 met de benen uiteen lopen 223
 met de benen uitereen lopen 223
 met de benen van het lijf lopen 223
 met de benen ver uitereen lopen 223
 met de benen wijd open lopen 223
 met de benen wijd uiteen lopen 223
 met de benen wijd uitereen lopen 223
 met de bibber in de benen 222
 met de boks vol lopen 224
 met de dunk geplaagd 122
 met de handen spelen 68
 met de handen voelen 53
 met de handen wregelen 68
 met de ketel in de benen lopen 87
 met de knieën duwen 222
 met de kop in de wind lopen 83
 met de linker 28
 MET DE LINKERHAND 27
 met de linkerhand 27
 met de linkse 27
 met de linkse hand 27
 met de linkse poot 27
 met de nek pakken 62
 met de schouders schokken 106
 met de schouders trekken 106
 met de slinke hand 28
 met de slinkse hand 28
 met de toppen van de schoenen uiteen gaan 220
 met de verkeerde poot 28
 met de vingers draaien 67
 met de vingers spelen 68
 met de vuist in de rug houwen 40
 MET DE VUIST IN DE RUG SLAAN 39
 met de vuist in de rug slaan 40
 met de ziel onder de arm lopen 76
 met doorgeknikte knieën lopen 222
 met doorgezakte knieën lopen 222
 met doorgezonden knieën lopen 222
 met doorzakkende knieën lopen 222
 met een been trekken 218
 met een breed spoor gaan 223
 met een guts krijgen 40
 met een guts slaan 40
 met een klak houwen 40
 met een kwade kop lopen 83
 met een mutsaard tussen de benen lopen 223
 met een poort lopen 223
 met een poortje lopen 223
 met een schans tussen de benen lopen 223
 met een smak slaan 40
 met een smak vallen 14
 met een smet afsmeren 41
 met een smet houwen 40
 met een smik houwen 40
 met een smik klatsen 40
 met een smik slaan 40
 met een tak slaan 40
 met een vits afsmeren 40
 met een vits houwen 40
 met een voormansgang lopen 74
 met een wijd spoor lopen 223
 met een wijde greid lopen 223
 met een zure smaak rupsen 154
 met een zweep slaan 40
 met gebroken benen liggen 47
 met gesmeerde benen lopen 86
 met grote schreden gaan 91
 MET GROTE STAPPEN LOPEN 90
 met grote treden lopen 91
 MET HET HOOFD STOTEN 109
 met hoge zeilen lopen 84
 met hotsen en stoten 12
 met hotsen en stoten vooruitgaan 12
 met inbeelding geplaagd 122
 met kleine knobbeltjes, plekken op het vel ~ 190
 MET KLEINE STAPJES LOPEN 90
 met knikkende knieën lopen 222
 met knikkerende knieën lopen 222
 met knobbeltjes, plekken ~ 188
 met kwik in de benen lopen 95
 met linkse knieën lopen 220
 met permissie overgeven 156
 met permissie spuwen 156
 met platspoten door het water lopen 98
 met platvoeten lopen 220
 met plekken 165
 MET SCHOEISEL AAN DOOR HET WATER LOPEN 98
 met schokjes lopen 78

- met schokjes trekken 44
 met schokjes vooruitgaan 12
 met schokken trekken 44
 met schokken vooruitgaan 12
MET SNELHEID OVER IETS HEEN VLEGEN 70
 met stacheln onder de voeten lopen 89
 met wijde benen lopen 223
metdraaien, in de wind ~ 22
 meten 92
 meter, op een ~ in de fles 157
 meter, van de ~ geven 38
 meteren 92
meterie 161
metgaan 13
metgaan be 13
metgaan met 13
metkomen 13
mets 230
mets, scherp ~ 230
metske, klein ~ 230
metske, scherp ~ 230
mettert, met een ~ tussen de benen lopen 223
metvreter 195
 meuken 4, 8
 meuken, een beetje ~ 8
 meuren 48
 meutelen 11
 MIDDAGDUTJE 5
 middagdutje 6
 MIDDAGDUTJE DOEN 6
 middagdutje doen 7
middagdutsje 6
 middagen 8
middagschlaffe 6
middagschlaffe doen 7
 middagslaap 6
 middagslaap doen 7
 middagslaapje 6
 middagslaapje doen 7
 middagslaapje houden 7
middagslaapke 6
middagslaapke doen 7
middagslaapke houwen 7
 middagsrust 6
 mieren 87, 128
 mieteren 54
 mijden 96
mijen 96
 mijn kal doet zeer 167
mikkamentige mens 216
mikkamentige, een ~ 216
 mikken 54
millecij 229
 min 112
 min weerstand 112
 mips 125
 mirmelen 23
 misbakken 214
 misboren 214
 miserabel 114, 216
 miserabel uitzien 127
 miserabele mens 217
 misererie 157
 misgreep 208
 MISMAAKT 214
 mismaakt 214
mismaakt mens 217
 mismaakte mens 217
 mismaakte, een ~ 217
 mispel 42
 mispel, zo rot als een ~ zijn 177
 mispelaar 42
mispelare 42
 misselijk 113
 misselijk voelen, zich ~ 115
 misselijk zijn 115
 misslaan 137
 missnappen 208
 mistrouwen 208
 misvormd 214
 misvormde voet 219
misvormp 214
 miswassen 214
 mitesser 195
 moddelen 46, 47
 modden 46, 47, 68
 modderen 46, 47, 58, 99
 MOE 2
 moe 3
 moeders, op ~ veulen gaan 220
 moeg 3
moei 3
 moeiertjes 195
 moeies 128
 moeilijk kunnen ademen 143
 MOEILJK VOORUITKOMEN 89
 moeilijk, het gaan is ~ 89
moerkes 195
 moek 30
moel, klats op de ~ 31
moel, op zijn ~ houwen 37
moel, op zijn ~ vallen 17
moel, slag in de ~ 31
moel, slag op de ~ 31
moel, slag voor de ~ 31
moel, stomp in de ~ 31
moel, veeg op de ~ 31
moel, veeg voor de ~ 31
moelziekte 193
 moet 190
 moet, niet wie dat hij ~ zijn 115
 moet, niet wie het ~ zijn 115
 moet, niet wie hij ~ zijn 115
 moeten, met de baan eweg ~ 84
 moeten, naar de schop ~ 121
 moeten, onder het mes ~ 229
 moeten, op de stand ~ 84
moetjingen 48
moetse 6
moetsen 4, 8
moetses 6
 moffel 31
 mokken 21
 moksen 21
 molen, een slag van de ~ gekregen hebben 139
 molenwieken 105
 momenten, alle ~ ziek 116
 mompelen 21
 MOMPELEND HEEN EN WEER DRAAIEN 21
 mond, de ~ ziek hebben 171
 mond, ontsteking in de ~ 171
 mond, ziek aan de ~ 171
 mondzeer 171
 mondziek 171
 mondziekte 171
 monken 21
 monter zijn 111
 mook 186
moor 9
moor, de ~ gehad hebben 9
moor, de ~ heeft op mich gezeten 9
moor, de ~ heeft op mij gelegen 9
moor, van de ~ berejen zijn 9
 mop 30
 moppen 33
 moppen krijgen 33
 morren 128
 morselen 58, 59
 MORSEN 58
 morsen 58
 mossel op de smoel 31
 mot 30
 mot geven 37
 mot op de kaak 31
 mots 30
 mots in het bakkes 31

- motse 6
 motsen 4, 8
 motsen geven, een pak ~ 37
 motsen, een beetje ~ 8
 motsen, pak ~ 33
 motses 6
 motten 37
 motterig zijn, wat ~ 177
 mottig 114, 126, 165, 211
 mottig voelen, zich ~ 115
 mottig zijn 115
 muggenbeet 160
 muggenscheet 192
 muil, klats op de ~ 31
 muil, op zijn ~ houwen 37
 muil, op zijn ~ vallen 17
 muil, slag in de ~ 31
 muil, slag op de ~ 31
 muil, slag voor de ~ 31
 muil, stomp in de ~ 31
 muil, veeg op de ~ 31
 muil, veeg voor de ~ 31
muilke geven, een ~ 62
 MUILPEER 30
 muilpeer 30
muilpere 30
 muilperen geven 37
 muiltje geven, een ~ 62
 muilziekte 171, 193
 muitingen 48
 muizen, eruit ~ 77, 79
 muizen, ervandoor ~ 79
 muizen, ervanonder ~ 77, 79
 muizenissen 9
 muizenslaapje 5
muizenslaapke 5
 mummelen 21
 mumps 169
 murken 46, 48, 86, 87
 murksen 59, 68
 murmelen 128
 musjes voeren, de ~ 156
muskes voeren, de ~ 156
 mutsaard, met een ~ tussen de benen lopen 223
 mutsel 163
muttekes maken 156
 muttentjes maken 155, 156
Muuëven, het menneke van ~ 227
 muur, get achter de ~ hebben 77
 naaien, erop ~ 37
 naaien, eruit ~ 79, 82
 naalden scharen 61
 naar alle zijden schuiven 26
 naar boven gaan 13
 naar buiten gaan, met de benen ~ 220
 naar de hoogte gaan 14
 naar de klotten 80
 naar de schop moeten 121
 naar haar draaien, van hot ~ 21
 naar haar lopen, van hot ~ 85, 94
 naar haar schuiven, van hot ~ 26
 naar heim gaan 13
 naar heim sporen 13
 naar het huisje kunnen gaan, niet ~ 158
 naar het huisje kunnen, niet ~ 158
 naar hot en haar lopen 87
 NAAR HUIS GAAN 13
 naar huis gaan 13
 naar huis gaan, te voet ~ 220
 naar Kortessem gaan 156
 naar niks omziend lopen 84
 naar onder donderen 14
 naar ons gaan 13
 naar thuis gaan 13
 nachtmaar 9
 nachtmaar, van de ~ bereiden zijn 9
nachtmeer 9
nachtmeer, van de ~ bereiden zijn 9
 NACHTMERRIE 8
 nachtmerrie 9
 NACHTMERRIE HEBBEN 9
nachtmoor 9
 naden 202
 nagel 203
 nagel, de ~ is in het vlees gewassen 202
 nagel, gescheurde ~ 203
 nagel, ik heb mijn ~ in het vlees gereten 202
 nagel, ingescheurde ~ 203
 nagel, kwade ~ 203
 nagel, losse ~ 203
 nagel, nieuwe ~ 203
 nagelenwortel 203
 nagelrand 202, 203
 nagelrandje 203
 nagelrang 203
nagelranneke 203
 nagelreen 203
nagelrein 203
nagelren 203
 nagelrib 203
 nagelribje 203
 nagelriem 203
 nagelring 203
 nagelring, vel van ~ 203
nagelrub 203
nagelrubke 203
 nagelsreen 203
 nagelsrib 203
nagelsrub 203
 nagelsrun 203
nagelsrup 203
 nagelwortel 203
nak, in de ~ zitten 107
nak, met de ~ pakken 62
nak, om de ~ vallen 62
nak, omme ~ vliegen 62
nak, op de ~ dragen 107
nak, op de ~ zitten 107
nak, rond de ~ vallen 62
nak, rond de ~ vliegen 62
nalen scharen 61
 namaakdokter 227
 nameten 155, 156
 namiddagslaapje 6
namiddagslaapke 6
nase-koning 149
 naslepen 73
 nat 180
 nat eczema 191
 nat houden 227
 nautzen 87
neegoog 196
 neer, beweeglijk op en ~ lopen 94
 neer, onrustig op en ~ lopen 87
 neer, op en ~ dazen 85
 neer, op en ~ draaien 21
 neer, op en ~ draven 87
 neer, op en ~ lopen 85, 87, 94
 neer, op en ~ schravelen 26
 neer, op en ~ schuiven 26
 neer, op en ~ wemelen 26
 neer, vlot op en ~ lopen 85
 neergaan 14
 neerhukken 101
 neerhurken 101, 102
 neerkruipen 101
 neerpratsen 14
 neervallen 142
 neervallen, bewusteloos ~ 142
 neervallen, bezwijmd ~ 141
 neervallen, klabats ~ 142
 neervallen, klot ~ 141
 neervallen, knots ~ 142
 neervallen, lam ~ 142
 neervallen, sus ~ 140
 neervallen, verduizeld ~ 140
 neervallen, voor pampus ~ 142

neesten 146
negenoger 196
negenooog 190, 196
 NEGENOOG 196
nege-oger 196
nege-oog 196
nek, bijna de ~ breken 15
nek, in de ~ vallen 62
nek, in de ~ zitten 107
nek, met de ~ pakken 62
nek, om de ~ pakken 62
nek, om de ~ vallen 62
nek, om de ~ vliegen 62
nek, op de ~ dragen 107
nek, op de ~ pakken 107
nek, op de ~ zitten 107
nek, pijn in de ~ 173
nek, rond de ~ vallen 62
nek, rond de ~ vliegen 62
*nek, uitzien alsof men het
lijkbred om de ~ heeft
hangen* 127
*nek, zijn armen om de slaan
~* 62
nekkrimp 206
nemen 54
*nemen, aanhoudend in de
handen ~* 68
 NEMEN, DRAGEN, OP DE
 SCHOUDER ~ 106
nemen, noensrust ~ 7
nemen, onder handen ~ 38
nemen, op de bot ~ 107
 NEMEN, PAKKEN 54
nerf 165
nerveus gaan 86, 87
nerveus lopen 87
nest maken 48
netelroos 188
netter 161
netteren 161
neurastheniek 122
neus optrekken 150
 NEUS SNUITEN, ZIJN ~ 151
neus, aan de ~ schieten 17
neus, de ~ is aan het zweren
193
*neus, de riemen uit de ~
hebben hangen* 149
*neus, een elf aan de ~
hebben hangen* 149
neus, lopende ~ 150
 NEUS, UITSLAG ONDER DE ~
193
neus, vuil ~ 150
neus, zijpe ~ 150
neuskoning 149
neusverkoud zijn 176
neusvocht 151
neusweer 194
neut 33

neut krijgen 33
nier, steen op de ~ 184
 NIERSTEEN 184
niersteen 184
nieselen 77
niesen 146
niesten 146
niet afgaan 158
niet al te fel 113
niet al te goed 113
niet al te goed zijn 115
niet bij te houden zijn 82
niet fel goed 113
niet fit 113
niet gaar zijn 121
niet gerade 216
niet gezond 113
*niet gezond voelen, zich ~
114*
niet gezond zijn 115
niet goed 113
*niet goed aan zijn, er ~
121*
niet goed afgaan 158
niet goed op de benen 70
*niet goed op zijn schijf
113*
niet goed te been 71
*niet goed voelen, zich ~
114*
niet goed vooruitkomen 90
niet goed worden 142
niet goed zijn 115
*niet goed zitten hebben, het
~* 77
niet happig 133
niet heel 113
niet heel wel op 113
niet in de haak 113
niet in de haak zijn 123
*niet in een gezonde huid
steken* 120
*niet in een goed vel zitten
120*
*niet in een goede huid
steken* 120
*niet in een goede huid zitten
120*
niet in orde 113
niet in orde zijn 115
niet in zijn schik 113
niet in zijn zat 113
niet juist 113
*niet juist voelen, zich ~
115*
niet juist zijn 115
niet krank zijn 111
niet krankelijk zijn 111
niet krek 113
niet kunnen 115
niet kunnen afgaan 158

niet kunnen gaan 158
niet kunnen schijten 158
niet lang meer gaan 177
niet lekker 113
 NIET LEKKER VOELEN, ZICH ~
114
*niet lekker voelen, zich ~
114*
*niet meer krijgen, zijn adem
~* 144
*niet meer lang trekken, het
~* 118
*niet naar het huisje kunnen
158*
*niet naar het huisje kunnen
gaan* 158
niet op zijn 113
niet op zijn chic 113
niet op zijn gemak 113
*niet op zijn gemak zijn
115*
niet op zijn kilo 113
niet op zijn schik 113
*niet op zijn stal voelen, zich
~* 115
*niet op zijn stokken voelen,
zich ~* 115
niet op zijn stuk 113
niet rap gaan 12
niet recht op 113
*niet recht op voelen, zich ~
115*
niet recht op zijn 115
niet recht te goed zijn 186
niet richtig 113
*niet richtig voelen, zich ~
115*
niet sterk 112
niet stevig 71
niet stil zitten 25
niet te goed 113
*niet te goed op zijn stukken
113*
*niet te goed voelen, zich ~
115*
niet te goed zijn 115
niet uit kunnen gaan 158
*niet van kunnen blijven, er
~* 68
niet vast op de benen 70
niet vast op de potten 70
niet vast te poot 70
niet vast ter been 70
niet verteerd (zijn) 186
niet vooruitkomen 78, 90
niet waard zijn 138
niet wel te pas 113
*niet weten, rondlopen en de
baan ~* 74
*niet wie dat hij moet zijn
115*

- niet wie het moet zijn 115
niet wie hij moet zijn 115
niet zeker lopen 88
niet, daar mag je ~ bijkomen 123
niet, get onder zijn vel hebben dat ~ deugt 120
nieten, in de ~ vallen 141
niets goed op zijn lever hebben 121
niets lopen 83
niets waard 113
niets waard zijn 115
nieuwe nagel 203
nieuwe, juist een ~ zijn 230
NIEZEN 146
niezen 146
nijd 203
nijdig lopen 83
NIJDNAGEL 202
nijdnagel 202
nijdwortel 202
nijdworteltje 202
nijdwottelke 202
nijg lopen 83
nijnwortel 202
nijnagel 202
nijpen 65
nijven 161
nijnwortel 202
nik 152
nikkop 152
niks aan zich hebben 111
niks fehlen 111
niks goed 113
niks mankeren 111
niks omziend lopen, naar ~ 84
niks te goed 113
niks te goed zijn 115
niks waard 113
niks, voor ~ rondlopen 76
nirgelen 8
nits lopen 83
noen 6
noen slapen, de ~ 6
noen slapen, zijn ~ 6
noen, over de ~ houwen 41
noend, over de ~ houwen 41
noendutje doen 7
noenen 8
noenenslaap 6
noenenslaap doen 7
noenenslaap houden 7
noenenstond 6
noenenstond slapen, de ~ 7
noeneren 4
noenrust 6
noenrust nemen 7
noenslaap 6
noenslaapje 6
noenslaapke 6
noenslapen 6
noensrust 6
noensrust houden 7
noenstond 6
noenstond doen 7
noenstond houden 7
noenstond slapen 7
noenstonds slapen 7
noenstondslaap 6
noeren 6
noeren halden, de ~ 7
nogal een pees gaan 82
nogal over schrijden, er ~ 91
nogal toedekken 39
nogal uittrekken, er ~ 82
nol 43, 213
noeren halden, de ~ 7
nootreumatis 181
noren 6
noren houden, de ~ 7
nu en dan, ik heb hem ~ 152
nuggelen 90
nui 202
nukker zijn 111
nunjeren 4
nuts 43, 213
nutsen 42
obbers gaan 26
obbers schuiven 26
o-benen 223
o-benen lopen 223
oedeem 204
oeieren 132
oeren 6
oeren halden, de ~ 7
oeren halden, een ~ 7
oesters geven 37
oeuf 213
of men de boks vol heeft, lopen ~ 224
of men de kipaars heeft, lopen ~ 224
of men je bescheten heeft, lopen ~ 224
ogenschijter 192
ogenschijterd 192
ogluk 208
ol 213
om de hals krijgen 62
om de hals pakken 62
om de hals snappen 62
om de hals vallen 62
om de hals vliegen 62
om de nek pakken 62
om de nek slaan, zijn armen ~ 62
om de nek vallen 62
om de nek vliegen 62
om de nek, uitzien alsof men het lijkbred ~ heeft hangen 127
om de oren, fleer ~ 32
om de oren, klats ~ 32
om de oren, klets ~ 32
om de oren, laf ~ 32
om de oren, lap ~ 32
om de oren, slag ~ 32
om de oren, veeg ~ 32
om de oren, wats ~ 32
om een oor, slag ~ 32
om en dom smijten 48
om klee af te treden, een goede ~ 91, 92
om over de beek te schijten, een goede ~ 157
om varkens te vangen, geen goede zijn ~ 224
om zijn sus gaan 140
OMARMEN 61
omarmen 61
omarmvollen 61
ombuigen 50
OMBUIGEN, KROMMEN ~ 49
omdoen 45
omdoen, een doekje ~ 228
omdoen, een verband ~ 228
omdraaien 20, 50
omduwen 53
omelveren 61
omervelen 61
ometen 156
omgaan 20
omgeslagen 208
omgooien 48
omgraven 45
OMHELZEN 61
omhelzen 62
omhoog heffen 52
omhoog komen 11
omhoog komen 153
omhoog lichten 52
omhoog steken 52
OMHOOGGAAN 13
omhooggaan 13
omhooghalen, de schouders ~ 106
omhoogklimmen 14
omhoogtrekken, de schouders ~ 106
omklinken 213, 221
omkrullen 50
omkwinkelen 15
omloop 189, 202

- omme nak vliegen* 62
 ompakken 61
 omplooiën 50
 ompuinen 48
 omslaan 17, 231
 omsmijten, zich ~ 20
omspaaïen 45
 omspaden 45
 omspannen 61
 omtrent, hij is ~ vertrokken 4
 omvallen 14, 142
 omvamen 61
 omvatten 61
 omver halen 47
 omverhoop halen 47
 omvouwen 50
 omwandelen, blokje ~ 72
 omwinden 228
 omwoelen 47, 48
omwreuten 48
 omwroeten 48
 omzetten 45, 48
 omziend, naar niks ~ lopen 84
 omzwachtelen 228
 omzwenken 20
 omzwikken 213, 221
 onaardig 114
 ONACHTZAAM LOPEN, WOEST, ~ 84
 onbedacht lopen 84
 onder dat riet halen 48
 onder de arm lopen, met de ziel ~ 76
 onder de broek, trek ~ 32
 onder de glieder hebben, een krankheid ~ 120
 onder de huid hebben, een krankheid ~ 120
 onder de huid hebben, een krankte ~ 120
 onder de huid hebben, get ~ 120
 onder de kits, slag ~ 31
 onder de leden hebben, een krankheid ~ 120
 onder de leden hebben, een krankte ~ 120
 onder de leden hebben, een kwaal ~ 120
 ONDER DE LEDEN HEBBEN, EEN ZIEKTE ~ 119
 onder de leden hebben, een ziekte ~ 120
 onder de leden hebben, get ~ 120
 onder de leden hebben, het ~ 120, 121
 onder de leden hebben, iets ~ 120
 onder de leden hebben, wat ~ 120
 onder de mensen, het is ~ 123
 ONDER DE NEUS, UITSLAG ~ 193
 onder de voeten in zijn 121
 onder de voeten lopen, met stacheln ~ 89
 onder de voeten uit 80
 onder de voeten uitmaken 79
 onder handen nemen 38
 onder het lijf hebben, een krankte ~ 120
 onder het lijf hebben, get ~ 120
 onder het lijf uit lopen, zich de benen ~ 82
 onder het mes doen 230
 onder het mes gooien 230
 onder het mes moeten 229
 onder het water steken 56
 onder water duwen 56
 onder water zetten 56
 onder zich hebben, een krankheid ~ 120
 onder zich hebben, een krankte ~ 120
 onder zich hebben, een ziekte ~ 120
 onder zich hebben, get ~ 120
 onder zijn gelederen hebben, een krankte ~ 120
 onder zijn leden hebben, een krankte ~ 120
 onder zijn leden hebben, een ziekte ~ 120
 onder zijn leden hebben, get ~ 120
 onder zijn vel hebben dat niet deugt, get ~ 120
 onder, het mes ~ 229
 onder, naar ~ donderen 14
 onder, slechte benen ~ hebben 72
 onderdoen 56
 onderdampelen 56
 onderduiken 56
onderdujen 56
 onderduwen 56
 ondereen bruien 47
 ondereen gooien 47
 ondereen halen 47
 ondereen maken 47
 ondereen zetten 47
 onderen 5, 6, 8
 onderhouden 56
 onderlaat 6
 onderpakken 36
 ondersoppen 56
 onderstampen 56
 onderste 6
 onderste halen 47
 onderste houden 7
 onderste slapen 7
 ondersteboven dabben 47
 ondersteboven gooien 47
 ondersteboven halen 47
 ondersteboven smijten 47
 ondersteboven vallen 17
 ondersteboven zetten 47
 ondersteken 56
onderston 6
 onderstond 6
 onderstond houden 7
 onderstond slapen 7
 onderuitritsen 77
 ongans 116
 ongedaan 114
 ongedaan (zijn) 186
 ongehoobd lopen 218
ongelsteboven zetten 47
 ONGELUK 208
 ongeluk 208
 ongelukkig 114
 ongelukkige mens 217
 ongemak, zich op zijn ~ voelen 115
 ongemoed 114, 116, 158, 186
 ongemoed gegeten 186
 ongemoed voelen, zich ~ 115
 ongemoed zijn 115, 117, 186
 ongeneeslijke kwaal 123
ongera 214
ongeraai 216
ongeraaie 214
ongeraaie, een ~ 216
ongeraaïen mens 216
 ongerade 214, 216
 ongeraden mens 216
 ongeraden, een ~ 216
ongeree bruien 47
ongeree setzen 47
ongerlaat 6
ongerstong 6
ongerstong houwen 7
 ongerust lopen 87
 ongesteld 114
 ongeval 208
 ongezet zijn 121
 ongezond 123
 ONGEZOND, ZWAK ~ 112
 onhachtig ziek zijn 117
 onmacht 140
 onmacht, in ~ 142

- onmacht, in ~ vallen 141
 onmachtig 142
 onmachtig worden 142
 onmondig lopen 84
onnerste houwen 7
onnerstond 6
onnerstond hagen 7
onnerstond slapen 7
 onnodig friemelen 67
 onnozel 114
 onnozel slaan 39
 onpasselijk 114
 onrustig lopen 87
 onrustig op en neer lopen 87
 onrustig terug en voort gaan 87
 onrustig zijn 21
 ons, naar ~ gaan 13
 ontmeten zijn 156
ontrent, hij is ~ vertrokken 4
 ONTSTEKING 160
 ontsteking 160, 186
 ontsteking aan de blaas 186
 ontsteking in de mond 171
 ontsteking op de blaas 186
 ontsteld 114
 ontsteld, een beetje ~ 114
 ontstelde maag 185
 ontstoken klieren 170
 onval 208
 onvast 70
 onvast lopen 88
 onvast op de benen 70
 ONVAST TER BEEN (ZIJN) 70
onverdouwen 186
 onverduwen (zijn) 186
 onverhoeds vallen 14
 onverschillig lopen 84
 onvoorzichtig lopen 84
 ONWEL 113
 onwel 114
 onwel worden 142
 onzeker 71
 onzeker lopen 88
 onzeker op de benen 71
 OOG, BLAUW ~ 212
 oog, blauw ~ 212
 oog, blond ~ 212
 oog, zweertje op een ~ 192
 oogje pitsen, een ~ 8
 ooglid, zweertje op het ~ 192
oogske pitsen, een ~ 8
oogzweerke 192
 oogzweertje 192
 oor 6
 oor, get op een ~ gaan liggen 8
 oor, slag aan ~ 32
 oor, slag aan de ~ 32
 oor, slag om een ~ 32
 oor, slag op een ~ 32
 oor, zich op een ~ leggen 8
ooren halden, de ~ 7
ooren halden, een ~ 7
 oorlap 32, 169
 oorpeer 32
 OORVEEG 31
 oorveeg 32
 oorveem 32
oorvijg 32
 oorvijg geven 37
 oorvijgen geven 37
 oorvijgen geven, een hoop ~ 37
 oorwats 32
 oorwortel 203
 oorziekte 169
 -oow 197
 op 10
 op achterste, zweren ~ 194
 op bakkes, slag ~ 31
 op breed spoor lopen 223
 op de adem hebben, het ~ 143
 op de bank, wat een gewemel en een geschroffel ~ 25
 op de batsen, zweren ~ 194
 op de been, weer ~ 231
 op de benen zijn, slap ~ 89
 op de benen zijn, slecht ~ 89
 op de benen, los ~ 71
 op de benen, niet goed ~ 70
 op de benen, niet vast ~ 70
 op de benen, onvast ~ 70
 op de benen, onzeker ~ 71
 op de benen, slap ~ 71
 op de benen, slecht ~ 71
 op de benen, sukkelaar ~ 70
 op de benen, zwak ~ 71
 op de beterhand 231
 op de blaas hebben, het ~ 186
 op de blaas, iet ~ 186
 op de blaas, kou ~ 186
 op de blaas, koude ~ 186
 op de blaas, ontsteking ~ 186
 op de borst gepakt zijn 177
 op de borst houwen 37
 op de bot dragen 107
 op de bot nemen 107
 op de bot zitten 107
 op de broek geven 37
 op de buikas zitten 107
 op de dief uitgaan 77
 op de dool zijn 74
 op de draf lopen 78
 op de façade, slag ~ 31
 op de gang komen 11
 op de gang, weer ~ 232
 op de hakkepak zitten 107
 op de huk gaan zitten 102
 op de huk zitten 103
 op de hukjes gaan zitten 102
 op de hukjes zitten 103
 op de hukken gaan zetten, zich ~ 101
 op de hukken gaan zitten 101
 op de hukken zetten, zich ~ 101
 op de hukken zitten 102
 op de hurken gaan zitten 101
 op de hurken zitten 102
 op de kaak, mot ~ 31
 op de kaak, slag ~ 31
 op de kattekedie zitten 107
 op de klater gaan 79
 op de klompen klotsen 98
 op de knieën zitten 107
 op de knoken zitten 107
 op de knoken, vazel ~ 71
 op de koffie gaan, bij iemand ~ 33
 op de kop, erf ~ 163
 op de kramer zitten 107
 op de kriebelekraam zitten 107
 op de kriemaks zitten 107
 op de krommejak zitten 107
 op de krommelenek zitten 107
 op de krommenek zitten 107
 op de leden hebben, een ziekte ~ 121
 op de leden hebben, iet ~ 120
 op de leden hebben, iets ~ 120
 op de lever hebben, get ~ 77
 op de lippen, blaar ~ 193
 op de longen hebben, het ~ 179
 OP DE LOOP GAAN 78
 op de loop gaan 78
 op de loop lopen 79
 op de loopgang 79

- op de maag liggen (hebben) 186
- op de maag liggen (hebben), zwaar ~ 186
- op de mars zitten 107
- op de muil, klats ~ 31
- op de muil, slag ~ 31
- op de muil, veeg ~ 31
- op de nek dragen 107
- op de nek pakken 107
- op de nek zitten 107
- op de nier, steen ~ 184
- op de pochel zitten 107
- op de pokkel zitten 107
- op de poten, los ~ 71
- op de poten, niet vast ~ 70
- op de poten, slap ~ 71
- op de poten, weer ~ 231
- op de poten, zwak ~ 71
- op de puzak zitten 107
- op de reet, puisten ~ 194
- op de rug dragen 107
- op de rug pakken 107
- op de rug rijden 107
- op de rug zitten 107
- op de schakkedak dragen 107
- OP DE SCHOUDER NEMEN, DRAGEN 106
- OP DE SCHOUDER ZITTEN 107
- op de schouderennek zitten 107
- op de schouderrennek zitten 107
- op de schouders zitten 107
- op de smikkel, slag ~ 31
- op de smoel, mossel ~ 31
- op de smoel, slag ~ 31
- op de smoel, veeg ~ 31
- op de snuits, slag ~ 31
- op de staart treden 84
- op de stand moeten 84
- op de strank zitten 108
- op de sukkel zijn 117
- op de sukkelbaan 78
- OP DE TENEN LOPEN 93
- op de tenen lopen 93
- op de tong, blaar ~ 171
- op de toppen lopen 94
- op de vlucht gaan 79
- op de vuist zitten 108
- op de wang, domp ~ 31
- op de wang, slag ~ 31
- op de zak hebben, get ~ 121
- op de zak houwen 37
- op de zoedel zijn 76
- op een been dansen 99
- op een been sloffen 99
- op een been springen 99
- op een breed spoor staan 223
- op een draf lopen 84
- op een drafje lopen 77, 84
- op een ezelsdraf lopen 78
- op een hondsdrafje lopen 78
- op een hukje gaan zitten 102
- op een hukje zitten 102
- op een knob 48
- op een meter in de fles 157
- op een oog, zweertje ~ 192
- op een oor gaan liggen, get ~ 8
- op een oor leggen, zich ~ 8
- op een oor, slag ~ 32
- op een poot springen 99
- op een pootje springen 99
- op een schokje lopen 78
- op een steel gaan 82
- OP EEN SUKKELDRAFJE LOPEN 77
- op een sukkeldrafje lopen 77
- op een sukkelgang lopen 78
- op een varkensdrafje lopen 78
- op een zij schuiven 26
- op eieren lopen 21, 88, 94
- op en af draaien 21
- op en af houwen 44
- op en af lopen 85, 87
- op en af lopen, druk ~ 85
- op en af lopen, ijverig ~ 85
- op en af lopen, opgeregt ~ 87
- op en af rennen 85
- op en af schuiven 26
- op en neer dazen 85
- op en neer draaien 21
- op en neer draven 87
- op en neer lopen 85, 87, 94
- op en neer lopen, beweeglijk ~ 94
- op en neer lopen, onrustig ~ 87
- op en neer lopen, vlot ~ 85
- op en neer schravelen 26
- op en neer schuiven 26
- op en neer wemelen 26
- op erwten lopen 95
- op gang geraken 11
- op gang komen 11
- op gang schieten 11
- op gang, weer goed ~ 231
- op het bakkes, klat ~ 31
- op het bakkes, patat ~ 31
- op het bakkes, slag ~ 31
- op het bakkes, veeg ~ 31
- op het gezicht vallen 17
- op het gezicht, klats ~ 31
- op het gezicht, slag ~ 31
- op het gezicht, snaai ~ 31
- OP HET HOOFD, BUIL ~ 212
- op het hukje gaan zitten 102
- op het hukje zetten, zich ~ 101
- op het hukje zitten 102
- op het hukken zitten 102
- op het lijf hebben, een krankheid ~ 121
- op het lijf hebben, een krankte ~ 121
- op het lijf hebben, een ziekte ~ 121
- op het lijf hebben, get ~ 121
- op het lijf, knauw ~ 158
- op het ooglid, zweertje ~ 192
- op het vel met kleine knobbeltjes, plekken ~ 190
- op het water hebben, het ~ 186
- op het water, kou ~ 186
- op het wezen, slag ~ 31
- op het wijde spoor lopen 223
- op het zijn, weer ~ 232
- op hoge poten lopen 84
- op hol gaan 79
- op hukjes zitten 103
- op hukken zetten, zich ~ 101
- op iemand zijn body zitten 108
- op jats 80
- op katoen trekken 36
- op kont, zweer ~ 194
- op loop gaan 79
- op malkander schuiven 51
- op mich gezeten, de maar heeft ~ 9
- op mij gelegen, de maar heeft ~ 9
- op moeders veulen gaan 220
- op pokkel zitten 107
- op schakkenek zitten 108
- op smoel, slag ~ 31
- op steeg lopen
- op teruggaan 96
- op trek, weer ~ 232
- op zich hebben, get ~ 121
- op zijn chic, niet ~ 113

- op zijn chic, weer ~ 232
 op zijn effen 231
 op zijn effen, terug ~ 231
 op zijn effen, weer ~ 231
 op zijn elf-en-dertigste
 lopen 74, 78
 op zijn enken zitten 103
 op zijn esse, weer ~ 232
 op zijn fokken zitten 103
 op zijn gat, zweer ~ 194
 op zijn gat, zweren ~ 194
 op zijn gemak lopen 78
 op zijn gemak zijn, niet ~
 115
 op zijn gemak, niet ~ 113
 op zijn gemakje lopen 78
 op zijn gezicht vallen 17
 op zijn goede, weer ~ 231
 op zijn huk gaan zitten 102
 op zijn huk zetten, zich ~
 101
 op zijn huk zitten 103
 op zijn hukje gaan zitten
 102
 op zijn hukje zitten 102
 op zijn hukjes gaan zitten
 102
 op zijn hukjes zetten, zich ~
 101
 op zijn hukjes zitten 103
 op zijn hukken gaan zitten
 102
 op zijn hukken zetten, zich
 ~ 101
 op zijn hukken zitten 102
 op zijn hurken gaan zitten
 102
 op zijn hurken zitten 102
 op zijn juste, weer ~ 232
 op zijn kast krijgen 34
 op zijn kilo, niet ~ 113
 op zijn kilo, weer ~ 232
 op zijn kloten houwen 37
 op zijn knoken hebben, een
 ziekte ~ 121
 op zijn knoken hebben, iet
 ~ 120
 op zijn knoken hebben, iets
 ~ 120
 op zijn leden hebben, een
 ziekte ~ 121
 op zijn lever hebben, niets
 goed ~ 121
 op zijn lijf hebben, een
 krankheid ~ 121
 op zijn lijf hebben, een
 krankte ~ 121
 op zijn lijf hebben, een
 ziekte ~ 121
 op zijn lijf hebben, get ~
 121
 op zijn lijf hebben, iet ~
 121
 op zijn muil houwen 37
 op zijn muil vallen 17
 op zijn ongemak voelen,
 zich ~ 115
 op zijn oren vegen 36
 op zijn oud, weer ~ 232
 op zijn oude 232
 op zijn oude traout, weer ~
 232
 op zijn pens hebben, een
 ziekte ~ 121
 op zijn pens hebben, iet ~
 121
 op zijn plooi, weer ~ 232
 op zijn plooiën, weer ~
 232
 op zijn prij hebben, get ~
 121
 op zijn reuk kloppen 37
 op zijn ribben krijgen 34
 op zijn ribbenkast duwen
 37
 op zijn ribbenkast slaan 37
 op zijn schietgeweer, zweer
 ~ 194
 op zijn schijt, niet goed ~
 113
 op zijn schik, niet ~ 113
 op zijn smikkel slaan 37
 op zijn sokken 77
 op zijn stal voelen, zich niet
 ~ 115
 op zijn stelten, weer ~ 232
 op zijn stokken 231
 op zijn stokken voelen, zich
 niet ~ 115
 op zijn stokken, terug ~
 231
 op zijn stokken, weer ~
 231
 op zijn stokken, weermaal ~
 231
 op zijn stuk lopen 84
 op zijn stuk, niet ~ 113
 op zijn stuk, terug ~ 231
 op zijn stukken 231
 op zijn stukken, niet te goed
 ~ 113
 op zijn stukken, weer ~ 231
 op zijn tenen lopen 93
 op zijn toppen lopen 94
 op zijn vallen 17
 op zijn verdoemenis kappen
 37
 op zijn verdoemenis krijgen
 34
 op zijn voeten, terug ~ 231
 op zijn voorvoeten lopen
 94
 op zijn water, weer ~ 232
 op zijn zat, weer ~ 232
 op zijn, niet ~ 113
 op zwadder gaan 74
 op, de baan ~ 80
 op, de kloten ~ 80
 op, de kloten ~ gaan 79
 op, de loop ~ 80
 op, de loop ~ gaan 79
 op, de rits ~ 80
 op, de voor ~ 80
 op, het maagzuur komt mij
 ~ 154
 op, het zuur breekt ~ 154
 op, het zuur breekt mij ~
 154
 op, het zuur komt ~ 154
 op, het zuur komt mij ~
 154
 op, het zuur stoot ~ 154
 op, het zuur stoot mij ~
 154
 op, niet heel wel ~ 113
 op, niet recht ~ 113
 op, niet recht ~ zijn 115
 op, zich niet recht ~ voelen
 115
 OPBERGEN 60
 opbergen 60
 opbeuren 52
opbijzen 200
opblotten 200
 opbollen 153
 opbreken 153
 opbuiken 153
 opbussen 156
 opdoffen 39
 opdoffer geven 39
 opdonder 29
 opdonder geven 39
 opeenpitsen 67
 oepenramen 66
 opeenschuiven 26, 51
 OPEENSCHUIVEN 50
 opeentassen 51
 opeenzetten 51
 open 201
 open gaan 161
 open lopen 221
 open lopen, met de benen
 wijd ~ 223
 open snee 209
 open stoten, zich de enkel ~
 221
 open wonde 209
 open zenuwen 189
 openbijzen 200
 openblotten 200
 opengebeten 201
 opengebijdsd 201
 opengeblot 201

- opengehikkeld 201
 opengekipt 201
 opengescherfd 201
 opengesprongen 201
 opengetrokken 136
 opengevolgen 201
 openhikkelen 200
 openkippen 200
 openkrabben 212
 openkratsen 211
 openkretsen 211
 openpikken 200
 opensnijden 230
opensnijen 230
 openspringen 200
 openstaande wonde 209
 opentrekken, pakjes ~ 67
 opentrekken, schuurpoort ~ 3
 operatiemes 230
 operatiemesje 230
operatiemeske 230
operatiemets 230
 operatiezaal, in een ~ wordt er gesneden en gezaagd 229
 OPEREREN 229
 opereren 229
opfatten 52
 opfommelen 67
 opfrommelen 67
 opgaan 14, 159
 opgaan, terug ~ 96
opgebijsd 201
opgeblat 201
 opgeblazen gevoel 186
 opgeblutst 162
 opgedaan hebben, een kou ~ 176
 opgedaan hebben, een verkoudheid ~ 176
 opgedaan hebben, get ~ 177
opgehikkeld 201
opgekipt 201
 opgeknapt 231
 opgelopen hebben, een kou ~ 176
 opgelopen hebben, een verkoudheid ~ 176
 opgelopen hebben, een verkoudingheid ~ 176
 opgelopen hebben, get ~ 177
 opgeregt heen en weer lopen 87
 opgeregt op en af lopen 87
 opgeschard hebben, een kou ~ 176
opgeskeur 201
opgesprongen 201
 opgestijfd zijn 186
 opgevaren, ik heb ~ 9
 opgeven 148
 opgeven, fluimen ~ 148
 opgeven, slijm ~ 148
 opgeven, zuur ~ 154
 opgezette amandelen 170
 opgezwollen ader 184
 opgezwollen tandvlees 172
 opgezwollen zijn 204
 ophalen, de schouders ~ 106
 ophalen, fluimen ~ 148
 opheffen 52
 opheffen, de schouders ~ 106
 opheffen 52
 opheven 52
ophikkelen 200
 ophoog gaan 14
 ophouden, terug ~ 96
opkippen 200
 opkomen 14, 153, 159
 opkrikken 52
 oplawaai 29
 oplichten 52
 oplichter 227
 oplopen, een schars ~ 212
 oplopen, zich wat ~ 205
 opluften 52
 opmieter 29
 opnemen 52
 opneuker 29
 oppakken 52
oppeslag krijgen 167
op pikken 200
 oprapen 61
opripselen 152
opripsen 152
 oprispelen 152
 OPRISPEN 152
 oprispen 152
 OPRISPEN, ZUUR ~ 154
 OPRISPING 153
 oprisping 153
 OPRISPING, ZURE ~ 153
 oprisping, zure ~ 154
 oproepen 9, 10
 opruimen 60
 oprupselen 152
 oprupselen, zuur ~ 154
 oprupsen 152
 oprupsen, zuur ~ 154
 oprupsing 153
 oprutschen 26
 oprutsen 153
 opschieten 81, 90
 opschikken 26
 opschravelen, tegen een heuvel ~ 89
 opschudden 57
 OPSCHUIVEN 26
 opschuiven 26
 opsnoeven 150
 opsoffel 29
 opstaan 11
 opsteken 52
 opstijgen 14
 opstoten 153
 opstoten, het ~ 154
 opstoten, zuur ~ 154
opstropen 51
 opstropen 51
 opstuiken 153
 optater 29
 OPTILLEN 51
 optillen 52
 optopper 30
 optrekken 150
 optrekken, de asselen ~ 106
 optrekken, de schouders ~ 106
 optrekken, de snotterpul ~ 150
 optrekken, neus ~ 150
optrekken, pakskes ~ 67
optrekken, schuurpots ~ 3
 optrekken, snot ~ 150
 opvatten 52
 opveren 14
 opvoeren 137
opwaaien, door het water ~ 99
 opwaarts gaan 26
 opwaarts schuiven 26
 opwaden, door het water ~ 99
 opwerpen 148, 153
 opzij gaan 26, 96
 opzij schuiven 26
 opzij uitgaan 26
 opzuren 154
 opzwellen 159
 orde, niet in ~ 113
 orde, niet in ~ zijn 115
 oren 6
 oren houden, de ~ 7
 oren houden, een ~ 7
 oren, aan zijn ~ geven 36
 oren, aan zijn ~ kletsen 35
 oren, aan zijn ~ komen 36
 oren, de kop tussen twee ~ zetten 38
 oren, fleur om de ~ 32
 oren, klats om de ~ 32
 oren, klets om de ~ 32
 oren, klets tegen de ~ 32
 oren, laf om de ~ 32
 oren, lap om de ~ 32
 oren, op zijn ~ veggen 36

- oren, rond de ~ lappen 37
 oren, rond de ~ slaan 37
 oren, rond de ~ vlammen 37
 oren, rond zijn ~ klatsen 35
 oren, rond zijn ~ kletsen 35
 oren, slag om de ~ 32
 oren, tegen de ~ 32
 oren, veeg om de ~ 32
 oren, wats om de ~ 32
 orenveeg 32
 orenvijs 32
 ossenknie 220
 oud, weer op zijn ~ 232
 oude bok, lopen wie een ~ 222
 oude grauw 202
 oude mannetjeskwaal 186
 oude traut, weer op zijn ~ 232
 oude, gezicht wie een ~ 127
 oude, op zijn ~ 232
 oude, weer de ~ 232
 oude, weeral de ~ 232
 ouwe, op zijn ~ 232
 ouwe, weer de ~ 232
 over de hei stropen 76
 over de noen houwen 41
 over de tong doen 156
 over de tong kakken 156
 over de tong rijden 156
 over en weer draaien 21
 over en weer lopen 21
 over en weer lopen, fitsig ~ 85
 over en weer schuiven 26
 over ende weer draaien 21
 over ende weer lopen 85
 over ende weer wemelen 26
 OVER IETS HEEN VLIEGEN, MET SNELHEID ~ 70
 over kop vallen, hals ~ 14, 17
 over Tongeren gaan 156
 over Tongeren rijden 156
 over zijn hoofd buitelen 17
 over zijn hoofd keukelen 16
 over zijn hoofd tuimelen 15
 over zijn huid houwen 37
 over zijn kop bokspringen 17
 over zijn kop keukelen 16
 over zijn kop schieten 16
 over zijn kop tuimelen 15
 over zijn ribben slaan 37
 over zijn rug geven 37
 over zijn schaal krijgen 34
 over zijn streen gaan 34
 over zijn streng krijgen 34
 over, een goede om ~ de beek te schijten 157
 over, er ~ krijgen 34
 over, er nogal ~ schrijden 91
 overarmvullen 61
 overeen halen 47
 overeenschuiven 51
 overelveren 61
 overeten 186
 overgaan 13
 overgaat, ziekte die ~ 124
 overgang 124
 overgeten 186
 overgeven 155
 overgeven, met permissie ~ 156
 overgeven, zich ~ 155
 overheen stropen 51
 overheer stropen 51
 overhoop bruien 47
 overhoop gooien 47
 OVERHOOP HALEN 47
 overhoop halen 47
 overhoop kwakken 14
 overhoop slaan 47
 overhoop smijten 47
 overhoop trekken 47
 overhoop zetten 47
 overladen maag 185
 overlaste maag 185
 overloopt, het ~ iemand ijskoud 131
 overnagel 203
 overnagel, gesprongen ~ 203
 oversoppen 56
 overtrekken 41
 overtrekken, iemand ~ 38
 overvreten 186
 overzet, ziekte die ~ 124
 ozelen 90, 132
 ozelig 114, 133, 136
 paai 30
 paaien 37
 paal 42
 paalsen 57
 paar uurtjes, slapen gaan voor een ~ 8
 paard gereden hebben, veel ~ 224
 paard jagen 108
 paard rijden 108
 paardenpoot 219
 paardenvoet 218
 paardje rijden 108
 paardje zitten 108
 paardsje rijden 108
 paardsoog 212
 paardspoot 217, 219
 paardsvoet 218
 paardsvoetje 218
 paardvoet 218
 paars 136
 paars en blauw houwen 38
 paars en blauw slaan 38
 paars slaan, blauw en ~ 39
 pachten 102
 paddenscheet 192
 padschijter 192
 paf 30
 pak 162
 pak kletsen 33
 pak kletsen geven, een goed ~ 35
 pak motsen 33
 pak motsen geven, een ~ 37
 pak rammel 32
 pak rammel geven, een ~ 35
 pak ransel 32
 pak roffel 33
 pak roffel geven, een ~ 37
 PAK SLAAG 32
 pak slaag 32
 PAK SLAAG GEVEN, EEN ~ 34
 pak slaag geven, een ~ 34
 pak slaag geven, een goed ~ 34
 PAK SLAAG KRIJGEN, EEN ~ 33
 pak slaag krijgen, een ~ 33
 pak smeer 32
 pak smeer geven, een ~ 35
 pak troef 33
 pak troef geven, een ~ 35
 pak zwens 32
 pak zwens geven, een ~ 36
 pakje slaag 32
 pakje slaag geven, een ~ 34
 pakjes maken 67
 pakjes opentrekken 67
 pakken 54, 55, 56, 61, 62, 143
 pakken naar 54
 pakken, biezen ~ 79
 pakken, bij de kop ~ 62
 pakken, de benen ~ 79
 pakken, de snop te ~ hebben 176
 pakken, een kou te ~ hebben 176
 pakken, een koude te ~ hebben 176

- pakken, een post ~ 208
 pakken, een schuiver ~ 208
 pakken, een uurtje ~ 8
 pakken, een verkoudheid te ~ hebben 176
 pakken, flink te ~ hebben 177
 pakken, grote schreden ~ 91
 pakken, hem voor de vot ~ 82
 pakken, het beestig te ~ hebben 177
 pakken, het behoorlijk te ~ hebben 177
 pakken, het erg te ~ hebben 177
 pakken, het goed te ~ hebben 177
 pakken, het heeft mij te ~ 176
 pakken, het lelijk te ~ hebben 177
 pakken, het te ~ hebben 175
 pakken, het vies te ~ hebben 177
 pakken, het vreigel te ~ hebben 177
 pakken, het zwaar te ~ hebben 177
 pakken, immer in de duimen ~ 68
 pakken, in de handen ~ 68
 pakken, lief ~ 62
 pakken, met de nek ~ 62
 PAKKEN, NEMEN ~ 54
 pakken, om de hals ~ 62
 pakken, om de nek ~ 62
 pakken, op de nek ~ 107
 pakken, op de rug ~ 107
 pakken, zich eens iemand ~ 38
 pakken, zijn schoenen ~ 79
pakske slaag 32
pakske slaag geven, een ~ 34
pakskes maken 67
pakskes optrekken 67
 palot 42
 palsen 99
 pampelen 69
 pampus, voor ~ neervallen 142
 pandoer 30
 pandoering 30
 panken 99, 218
pans, pijn in de ~ 185
pans, pijn in zijn ~ 185
panspijn 185
 pappen 228
 paraderen 72, 95
 pardoes vallen 14
 partij slaag 32
 pas 93
 pas, de ~ erin hebben 82
 pas, niet wel te ~ 113
 pasje 93
paske 93
 passen maken 91
 passen maken, flinke ~ 91
 passen maken, grote ~ 91
 passen zetten, grote ~ 91
 pastoor, bij de ~ aan de krenten geweest 193
 patat 29
 patat aan de kaak 31
 patat geven 37
 patat in het bakkes 31
 patat in het gezicht 31
 patat op het bakkes 31
 patatten 37
 patatten geven 37
 paté 30
 paté geven 37
 pateren 92, 96
 paternosteren 68
 pats 29, 33
 pats geven 37
 pats in het bakkes 31
 pats in het gezicht 31
 patsen 14, 57, 99
 patsen, met blote voeten door het water ~ 97
 pauze 5
 pauzeren 2
 paven 37
 pazema 168
 pechen 12
 pedaveren 85
peedsvoet 218
 peer 30, 33, 149, 203
 peer krijgen 33
peerdepoot 219
peerdevoet 218
peerdspoot 219
peerdsvoet 218
peerdvoet 218
peersoog 212
peerspoot 217, 219
peersvoet 218
peersvoeteke 218
 pees 30, 33, 203
 pees krijgen 33
 pees, gaan wie een ~ 82
 pees, nogal een ~ gaan 82
peesvoet 218
pellekes 163
 pellen 163
 pelletjes 163
 pens, de ~ doet hem pijn 185
 pens, die ~ heeft de beest uitgelaten 114
 pens, een ziekte op zijn ~ hebben 121
 pens, iet op zijn ~ hebben 121
 pens, pijn in de ~ 185
 pens, pijn in zijn ~ 185
 penspijn 185
 pepel 116
 peperkoren 170
perdsvoet 218
 peren 35
 peren, erop ~ 37
periculeus 216
permeneren 73
 permissie, met ~ overgeven 156
 permissie, met ~ spuwen 156
 permitteren 129
perrevoet 218
 persen 24, 58, 66
PERSEN 58
perseren, zich ~ 81
persjonkelen 85, 86
 PERSOON MET BLEEK, FLETS GEZICHT 127
 PERSOON, GEBREKKIG ~ 216
 PERSOON, LINKSHANDIG ~ 28
 pest 205
 pets 29
petschonkelen 87
 peunen, ik ga ~ 8
 peuter 30
 peuter geven 36
 pezel 33
 pezelen 35, 41
 piel maken, een ~ 50, 51
 piepelepa maken, een ~ 16
 piepen 129, 143
 pieren 23, 156
pieren, erop ~ 37
 pierewaaien 37
 piering 149
piezel 33
piezelen 35, 41
 PIJN 128
 pijn 128
 pijn aan de buik 185
 pijn aan het lijf 185
 pijn aan zijn buik 185
 pijn aan zijn lapje 122
 pijn aan zijn tanden 172
 pijn aan zijn vinger 202
 pijn als Eugène 167
 pijn doen 65
 pijn in de buik 185

- pijn in de darmen 185
 pijn in de hals 173
 pijn in de keel 173
 pijn in de knots 167
 pijn in de kop 167
 pijn in de nek 173
 pijn in de pens 185
 pijn in de prij 185
 pijn in de rug 182
 pijn in de zak 185
 pijn in gelijf 185
 pijn in het bakkes 172
 pijn in het geschaar 172
 pijn in het lijf 185
 pijn in lijf 185
 pijn in zijn buik 185
 pijn in zijn hoofd 167
 pijn in zijn keel 173
 pijn in zijn kop 167
 pijn in zijn lijf 185
 pijn in zijn pens 185
 pijn in zijn prij 185
 pijn in zijn tanden 172
 pijn in zijn zak 185
 pijn zijn buik 185
 pijn zijn hoofd 167
 pijn zijn keel 173
 pijn zijn kop 167
 pijn zijn lijf 185
 pijn zijn strot 173
 pijn zijn tanden 172
 pijn, dansen van de ~ 99
 pijn, de ~ schiet me door de
 benen 128
 pijn, de buik doet ~ 185
 pijn, de buik doet hem ~
 185
 pijn, de pens doet hem ~
 185
 pijn, fluiten van de ~ 99
 PIJN, KREUNEN VAN DE ~
 129
 pijn, stekende ~ 128
 pijn, zengende ~ 128
 pijn, zijn keel doet ~ 173
 pijn, zwelling en ~ 160
 PIJNSCHEUT 128
 PIJNSCHEUT VEROORZAKEN,
 EEN ~ 128
 pijp, de ~ uit 80
 pijp, de ~ uitgaan 118
 pijpen 37
 pijpen geven 37
 pikgezicht 165
 pikkel 196
 pikkelen 218
 pikkels 195
 pikken 56
 PIL 229
 pil 229
- pile 50
 pilleke 229
 pillendraaier 227
 pilletje 229
 pineut 30
 pinkel geven 37
 pinkelen 99
 pinken 218
 pip 174
 pips 125, 173, 174
 pips hebben, de ~ 122
 pips kijken 126
 pips uitzien 126
 pips zien 126
 pips, blauwe ~ 212
 pis, koude ~ 186
 pisdokter 227
 pisdoktoor 227
 pisoog 192
 pissen, ervanonder ~ 77
 pist, de ~ in 80
 piste, de ~ in 80
 pitsblaar 198
 pitsen 65, 135, 164
 pitsen, een oogje ~ 8
 pitten 4
 pjaadsvoet 218
 plaag 123, 124
 plaaier 147, 152
 plaaieren 59, 97, 117
 plaanjeren 59, 97, 99
 plaar, aan de ~ zijn 117
 plaat poetsen, de ~ 80
 plaats maken 26
 plaats, blauwe ~ 212
 plaatsje, blauw ~ 212
 plader, aan de ~ zijn 117
 pladeren 57, 59, 97, 99, 117
 plagen 66
 plak maken 26
 plak, blauw ~ 212
 plak, blauwe ~ 212
 plak, blonde ~ 212
 plak, bonte ~ 212
 plak, rooi ~ 160
 plakken hebben, het ~ 177
 plansen 59, 97, 98
 plant, ziekte die ~ 124
 planzen 59, 97, 98
 plaren 59, 117
 plasjes lopen 97
 plasjes, barvoets in de ~
 lopen 98
 plaskes, barvoets in de ~
 lopen 98
 plassen 59, 97, 98
 Plassen (MET WATER) 59
 plassen, barvoets door de
 ~ lopen 98
 plassen, barvoets door de ~
 gaan 98
- plassen, door de ~ gaan 99
 plassen, door het water ~
 97
 plat slaan 39
 platjes 206
 platpoten 220
 plats 29
 plats in het gezicht 31
 platschijt 157
 platsen 57, 59, 97, 98, 220
 platsen, door de poelen ~
 97
 platsen, door het water ~
 97
 platskes lopen 97
 platspoten, met ~ door het
 water lopen 98
 platte, de ~ 157
 platte, de rappe ~ 157
 platvoeten 220
 platvoeten, met ~ lopen
 220
 plavuís 91
 plavuizen treden 91, 92
 pleite 80
 pleite gaan 79
 pleiten 82
 plek 162
 plek (mv.), met ~ 165
 plek maken 26
 plek, blauwe ~ 212
 plek, blonde ~ 212
 plek, bonte ~ 212
 plek, gele ~ 212
 plek, rode ~ 160
 plekken 188
 plekken met knobbeltjes
 188
 plekken op het vel met
 kleine knobbeltjes 190
 plekken, met ~ 165
 plekken, rode ~ 188
 plensen 57, 97, 98
 plensen, door het water ~
 97
 plensen, met blote voeten in
 het water ~ 97
 plenzen 57, 97, 98
 plenzen, door het water ~
 97
 plenzen, met blote voeten in
 het water ~ 97
 plesteren 59
 pletsen 57, 59, 97, 98
 pletsen 59, 97
 pletspoten 220
 pleuris 179, 181
 plevuzen trejen 92
 plichtig, ergens ~ aan zijn
 123
 ploeteren 97

- ploewer* 123
ploff 14
plongeren 17
plonsen 57, 59, 97, 98
plonseren 59, 97
plonzen 57, 59, 97, 98
plonzeren 59, 97
plooi, weer op zijn ~ 232
plooien 50, 66
plooien, weer in zijn ~ 232
plooien, weer op zijn ~ 232
plotsen 57, 59
plotsen, door het water ~ 98
pluier 123, 124
pluisteren 163
PLUKKEN 1
plukken 1
pochel 215
pochel, op de ~ zitten 107
pochelke 215
pocheltje 215
podagra 183
podegra 183
poeder 229
poeike zitten 108
poelen, barvoets door ~
 water lopen 98
poelen, barvoets door de ~
 lopen 98
poelen, barvoets door de ~
 water lopen 98
poelen, door de ~ platsen
 97
poelen, in de ~ lopen 98
poelen, in de ~ treden 98
poelkes lopen 97
poelkes lopen, berves door
 de ~ 98
poelkes lopen, blootvoets
 door ~ water 97
poelkes lopen, door ~ 98
poelkes lopen, met blootse
 voeten door de ~ 98
poeltjes lopen 97
poeltjes lopen, barvoets
 door de ~ 98
poeltjes lopen, blootvoets
 door ~ water 97
poeltjes lopen, door ~ 98
poeltjes lopen, met blootse
 voeten door de ~ 98
poenen 62
poepelen 100
poepernekje zitten 108
poepernekske zitten 108
poepje, het ~ eens warm
 maken 38
poepje, 't kindje is fel
 gesmot aan zijn ~ 194
poepke, het ~ eens warm
 maken 38
- poepsel* 192
poeren 59
poetsen 151
poetsen, de plaat ~ 80
pok 211
POKDALIG 165
pokdalig 165
pokje 196
pokkel 196, 213, 215
pokkel rijden 107
pokkel zitten 107
pokkel zitten, op ~ 107
pokkel zitten, op de ~ 107
pokkelen 107
pokkelig 165
pokkelkuiltjes hebben 165
pokkels 195
pokken 165, 206
pokken hebben, de ~ 165
pokkengezicht 165
pokkenlok 165
pokkenpuk 165
pokkenvel 165
pokkerig 165
pokketig 165
pokkig 165
poklokkerig 165
pokske 196
polder, de ~ smeren 35
polfer 202
poliepen 170
polsen 59, 97
pom 3
pomernellen 22
pomp geven 37
pomp krijgen 33
pompen 143
pompennikkel 33
pompennikkel geven 37
pondelen 69, 108
pongelen 69, 108
pongelen, aan het ~ blijven
 117
pooike 182
poort, met een ~ lopen 223
poortje, met een ~ lopen
 223
poortsje, met een ~ lopen
 223
poorzeiker 192
poosje 5
poosje doen 2
pooske 5
pooske doen 2
poot, kromme ~ 219
poot, linke ~ 28
poot, linkse ~ 28
poot, met de linkse ~ 27
poot, met de verkeerde ~
 28
poot, niet vast te ~ 70
- poot*, op een ~ springen 99
poot, slap te ~ 71
poot, slecht te ~ 71
poot, slinke ~ 28
poot, slinkse ~ 28
poot, terug te ~ 231
poot, weer te ~ 231
poot, weermaal te ~ 231
pootje 182
pootje, op een ~ springen
 99
pootjebaaien 97
POOTJEBADEN 96
pootjebaden 97
pootjetreden 97
pootsje 182
pootsje, op een ~ springen
 99
pootske 182
popelen 78
popperellen 22
poppernel, draaien als een ~
 22
poppernel, draaien wie een
 ~ 22
por 30
pormeneren 72
portuinculen 86, 87
post, een ~ pakken 208
postpaard, lopen wie een ~
 74
pot, vergaan lijk zout in de
 ~ 118
poteke 182
poten 37, 183
poten wie een kameel 220
poten, los op de ~ 71
poten, niet vast op de ~ 70
poten, op hoge ~ lopen 84
poten, slap op de ~ 71
poten, weer op de ~ 231
poten, zwak op de ~ 71
pottemarsen 108
pozen 2, 52
pramen 66
prang 42
prangen 50, 66
praten, erlangs ~ 137
praten, ernaast ~ 137
praten, erneven ~ 137
pratikeren 226
prats, vies ~ 212
pratsen 54, 59, 97, 98
pratsen, door het water ~
 98
pratten 118
preculeus 216
prengel 42
prengelen 50
presseren 83
presseren, zich ~ 81

- preutel 157
 priegel 33
 priegel geven 35
 priegel krijgen 33
 priegelen 35
 priegels geven 35, 41
 priets 157
 prij, get op zijn ~ hebben 121
 prij, pijn in de ~ 185
 prij, pijn in zijn ~ 185
 prijken naar 54
 prikken 54
 pritsen 58
 prochelen 146
proessen 146
 proesten 146
 promeneren 72, 73, 76
 protocol 122
 prots 157
 pruim 31, 147
 pruim tegen het gezicht 31
 prutoog 192
 pui 162
puisje 196
puisjes 195
puiske 196
puiskes 188, 195
 puist 159, 187, 191, 194, 196
puistekes 195
 puisten 187, 188, 194, 195
 puisten op de reet 194
 puistje 196
 puistjes 188, 195
 PUISTJES 194
puistsjes 195
 puistzweer 196
puitskes 195
pukkelen 188, 195
pukkelkes 188, 195
 pukkel 188, 195
 pukkeljes 188, 195
 pulver 202
 punniken 43
 pups 116
pups, blauw ~ 212
 put, een ~ graven 46
 putjes 202
 puzak, op de ~ zitten 107
 puzakken 108
 raadselig voelen, zich ~ 115
 raak lopen, maar ~ 76
 raal 123
 raaskallen 137
 rababbel 30
 rabattel 30
 rad van Sint-Catherina 189
 rad worden 139
 rad, het ~ slaan 17
 rafen 69
 rakken 75, 85
 rammel 32
 rammel geven 34
 rammel geven, een pak ~ 35
 rammel krijgen 33
 rammel, pak ~ 32
 rammelen 12, 34, 41, 48, 63
 rammelen, dooreen ~ 47
 rammelen, durchein ~ 47
 rammeling 32
 rammeling geven 35
 rammeling geven, een goede ~ 35
 rammeling krijgen 33
 rammeling krijgen, een ferme ~ 33
 rammelt, houwen tot hij ~ 36
 randnagel 203
 ranen 76
 rangelen 12
 rannen 76
 ransel 32
 ransel krijgen 33
 ransel, pak ~ 32
 ranselen 35, 41, 48
 ranseling 30, 32
 rap 162
 rap gaan, niet ~ 12
 rap lopen 81
 rap trappen 101
 rap vortpakken 56
 rap wie een bij zijn, zo ~ 86
 rap zijn 81
 rapen, (hout) ~ 61
 rapen, dennenappels ~ 61
 rapen, dennenknoppen ~ 61
 rapen, sprokkelhout ~ 61
 rapen, stokken ~ 61
 rapen, vinkelhout ~ 61
 rapen, zich bij elkaar ~ 231
 rapitten 56
 rap-kom-gauw 157
 rappe platte, de ~ 157
 rappe, de ~ 157
 rappen 194
 rasten 2
 rat, lopen wie een ~ 86
 rats 30
 ratsen 55
 rauen 77
rauw 200
 rauw vel 163
 rauwelen 21
 ravotten 85
 razel 133
 razelachtig 71, 133
 razelen 88, 130, 131, 137
 razelig 133
 razeling 132
 razen 48, 84
 razen, vaneen ~ 47
 rebbedeppen 86
 recht op voelen, zich niet ~ 115
 recht op zijn, niet ~ 115
 recht op, niet ~ 113
 recht te goed zijn, niet ~ 186
 recht vooruitstoten 53
 RECHT VOORUITSTOTEN MET DE ARMEN 53
 recht vooruitstuiken 53
 rechtdoor stoten 53
 reddelen 20
 reddeletet 157
 redderen 85
 reen 203
 reep stof 229
 reet, puisten op de ~ 194
 reethanden 201
 reewortel 203
 rewert, krankte die ~ 124
 regeert, ziekte die ~ 124
 REIKEN NAAR 54
 reiken naar 54
 rekken 82
 rel 203
 remmel 42
 rendez-vous doen 156
 rennen 81, 83, 85, 95
 rennen als een kievit 86
 rennen, op en af ~ 85
 repen snijden, hij is ~ 80
 resten 2
resten 2
 resten, een slag ~ 2
 reten 201
 retireren 85, 96
 retteketet 157
 rettetpetet 157
 rettettet 157
 reuk, op zijn ~ kloppen 37
 reule 207
 reuleren 96
 reuma 180, 181, 182
 REUMATIEK 179, 180
 reumatiek 180, 181, 182
 reumatis 180, 181
reumatism 180
 reumatisme 180
 reupelen 153
 reutelen 149
reuzelen 131
rezelachtig 133
rezeling 133

- rib 203
 ribbedebie 80
 ribben, op zijn ~ krijgen 34
 ribben, over zijn ~ slaan 37
 ribbenkast, op zijn ~ duwen 37
 ribbenkast, op zijn ~ slaan 37
 richten, zich ~ 11
 richtig, niet ~ 113
 richtig, zich niet ~ voelen 115
 riem, van de ~ geven 38
 riemen uit de neus hebben hangen, de ~ 149
 riemen, hem ~ 83, 84
 riet, onder dat ~ halen 48
rieten 201
 rijden 130, 131
 rijden 73
 rijden, baantje ~ 18
 rijden, de maart ~ 83
 rijden, op de rug ~ 107
 rijden, over de tong ~ 156
 rijden, over Tongeren ~ 156
 rijden, paard ~ 108
 rijden, paardje ~ 108
 rijden, pokkel ~ 107
 rijden, rug ~ 108
 rijden, van de maar ~ 9
 rijder 132
 rijderachtig 133
 rijderen 101, 130, 131
 rijderig 133
 rijdering 132
rijelen 130, 131
rijen 73
rijen, baanke ~ 18
rijen, over Tongeren ~ 156
rijen, van de mare ~ 9
 rijer 132
 rijerachtig 133
 rijeren 101, 130, 131
 rijerig 133
 rijering 132
 rijpe zweer 196
 rij's 157
 rijt 45
 rijten 36, 41, 44, 49, 51, 200
 rijten, vaneen ~ 49
 rijting 33
 rijzel 133
 rijzelachtig 133
 rijzelen 131, 162
 rijzelig 133
 rijzeling 133
 rijzen 14, 18, 58
 ril 132
 rilkou 133
 rillen 130, 131
 rillerig 133
 rillig 133
 rilling 132
 riloren 37
 ring 203
 ringeloren 37
 ringelworm 189
 ringloop 189
 ringschurft 189
 RINGWORM 189
 ringworm 189
 rinnen 161, 202
 rippe 80
ripsen 152
 rispelen 152
 rispen 152
 rits 45
 rits, de ~ op 80
 ritsen 18, 19, 51, 55, 80, 94, 202
 ritsen gaan 79
 ritsen, gaan ~ 80
 rochel 147, 152
 rochelen 145, 146, 147, 148, 156
 rochels uitgooien 148
 rochels uittuffen 148
 rode grond 207
 rode koorts 207
 rode plek 160
 rode plekken 188
 RODE UITSLAG, ROOS (~) 188
 rode vellen 188
 rodehond 207
roekelen 156
 roepel 33
 roepen 129
 roeren, (zich) ~ 11, 81
 roest in de keel (hebben) 144
 roew 200
 rof 45
 roffel 32
 roffel geven, een pak ~ 37
 roffel, pak ~ 33
 roffelen 40, 44
 roffeling geven 37
 roffen 44, 56
roggel 147
roggelen 145, 146
 rokken 85
 rollen 18, 20
 rommelen 46, 47
 rond de nek vallen 62
 rond de nek vliegen 62
 rond de oren lappen 37
 rond de oren slaan 37
 rond de oren vlammen 37
 rond doen, een lapje ~ 228
 rond doen, een vod ~ 228
 rond draaien, een vod ~ 228
 rond draaien, een windel ~ 228
 rond gaan gillen 76
 rond iemand gaan hangen 62
 rond zijn oren klatsen 35
 rond zijn oren kletsen 35
 rondbesemen 95
rondbiezen 86, 87, 95
 rondbijzen 86, 87, 95
rondbraggen 75, 76
 rondbrakken 75, 76
 rondbratsen 75
 ronddabben 75
 ronddantelen 21
 ronddazelen 75, 87
 ronddefileren 86
 ronddelven 76
 ronddenderen 95
 ronddolen 74
 RONDDOLEN, RONDSLENTEREN ~ 74
 ronddraaien 21, 22, 44, 75, 95
 ronddraaien wie een dop 22
 ronddraaien wie een gek 22
 ronddraaien wie een kokkerel 22
 ronddraaien wie een kokkernol 22
 ronddraaiieren 86
 ronddraffen 83
ronddraffen 86, 95
 ronddraven 86, 95
 ronddrentelen 75, 86
 ronddrijven 76
 ronddwalen 75
 rondfiksen 83
 rondfokken 76
 rondgaat, ziekte die ~ 124
 rondhangen 21, 75, 76
 rondhitsen 75
 rondjakken 75
 rondjakken 76
 rondjatsen 75, 95
 rondkedderen 86
 rondkeren 76, 86, 95
rondkerwieren 87
 rondketsen 76
 rondkeutelen 87
 rondkierewieren 87
 rondklossen 86, 95
 rondknoeien 99
 rondkrossen 86

- rondkruipen 77
 rondlopen 74, 76, 85, 87
 rondlopen en de baan niet weten 74
 rondlopen wie een gek 87
 rondlopen, bedrijvig ~ 85, 94
 RONDLOPEN, BEWEEGLIJK ~ 94
 rondlopen, beweeglijk ~ 94
 rondlopen, driftig ~ 94
 rondlopen, druk ~ 94
 rondlopen, ijverig ~ 85, 94
 rondlopen, kwaad ~ 77
 rondlopen, levendig ~ 94
 rondlopen, soepel ~ 94
 RONDLOPEN, VERDACHT ~ 76
 rondlopen, vief ~ 94
 rondlopen, voor niks ~ 76
 rondlopen, vrij ~ 94
 rondlopen, zenuwachtig ~ 87
 rondlopen, zonder bezei ~ 76
 rondlummelen 75
 rondmuizen 75
 rondmurken 48
 rondpakken 61
 rondpateren 86
 rondplooiën 50
 rondpopelen 95
 rondrakken 75
 rondrakkeren 86
 rondranen 75, 76
 rondratsen 75
 rondredderen 85
 rondrennen 21, 85, 97, 95
 rondretireren 85
rondridderen 85
 rondrijden 86
 rondrijderen 86
rondrijen 86
rondrijeren 86
 rondschaveren 86
 rondschavokken 75
 rondschiëten 83, 86
 rondschobben 75
 rondschooien 75
 rondschooieren 75
 rondschoppen 86
 rondschuimen 76
 rondsjacheren 75
 rondsjeezen 86
 rondsjouwen 75
 rondslechteren 74
 RONDSLETEREN, ROND-DOLEN 74
 rondsleuren 75
 rondslingeren 75
 rondsluipen 76, 77
 rondslungelen 75
 rondsnorren 86, 95
 rondsnuiten 76
 rondspaddernieren 86
 rondspensen 76
 rondspringen 95
 rondstreichen 76
 rondstruinen 77
 rondtaffelen 75, 86
 rondtaperen 87
 rondtassen 75
 rondtirvelen 22
 rondtoffelen 75, 95
 rondtollen 22
 rondtreden 95
rondtrejen 95
rondtrentelen 86
 rondtrippelen 86, 94
 rondtrippen 86
 rondveesten 77
 rondvegen 75, 86, 95
 rondvitsen 94
 rondvleugelen 86
 rondvliegen 86
 rondwaaielen 75
 rondzeilen 75
 rondzinken 75
 rondzuielen 75
 rondzwabberen 75
 rondzwadderen 74
 rondzwalken 75, 77
 rondzwalpen 75
 rondzwalveren 75
 rondzwengelen 44
 rondzwerfen 75, 76
 ronken 8
rontsuielen 75
 rood 194
 rood vuur 207
 ROODVONK 206
 roodvonk 207
 roof 162, 190, 194
 ROOF(JE) 162
 roof(je) 162
 roofje 162
roofke 162
roohond 207
rooi kors 207
rooi kots 207
rooi plak 160
rooi plek 188
rooi plekken 188
rooie grond 207
rooie hond 207
rooien hond 207
 roos 163, 188, 190, 191, 202
 ROOS (RODE UITSLAG) 188
 rop 45
 roppen 44, 51
 ros geven 35
 rospelen 83
 rossen 35
rösten 2
 rot als een mispel zijn, zo ~ 177
 rot verkoud 175
 rot zijn 205
 rotklats 147
 rotsen 85, 95, 100, 149
 rotte tanden 172
 rotte, een ~ 206
rottelen 149
 rotzak 197
 rotzakjes 195
rotzekskes 195
 rotzooi maken 48
rouw han 199
rouw huid 165
roven 196
 rover 162, 190, 194, 196
row 200
 rückwärts gaan 96
 rug rijden 108
 rug zitten 108
 rug, aap in de ~ 182
 rug, afscheut in de ~ 182
 rug, het in de ~ hebben 120, 121
 rug, hoge ~ 213, 215
 rug, in de ~ houwen 40
 rug, kramp in de ~ 182
 rug, kromme ~ 215
 rug, lins in de ~ 182
 rug, mep in de ~ geven 40
 rug, met de vuist in de ~ houwen 40
 RUG, MET DE VUIST IN DE ~ SLAAN 39
 rug, met de vuist in de ~ slaan 40
 rug, op de ~ dragen 107
 rug, op de ~ pakken 107
 rug, op de ~ rijden 107
 rug, op de ~ zitten 107
 rug, over zijn ~ geven 37
 rug, pijn in de ~ 182
 rug, scheut in de ~ 182
 rug, schot in de ~ 182
 rug, steek in de ~ 182
 rug, stomp in de ~ geven 40
 rui 191
 ruien 72
 ruif 163, 191
 ruig 191, 200
 ruiken, Keulse aan het ~ zijn 221, 222
 ruiken, wat zit je te ~ 130
 ruisen 49, 64
ruizelen 131

- RUK 44
 ruk 44
 RUKKEN 44
 rukken 44
 rulsen 12, 48
 rumselen 153
 rumseling 153
 runsnagel 203
rup 203
 rups 153
 rups, zure ~ 154
 rupsel 153
 rupselen 152
 rupseling 153
 rupsen 152
 rupsen met een zure smaak
 154
 rupsen, het zuur ~ 154
 rupsing 153
 ruspelen 48
 rust 2, 3
 RUSTEN 2
 rusten 2
 rusten, een beetje ~ 8
 rusten, get gaan ~ 8
 rustensuur 6
 rustpauze 2
 rutsch 45
 rutschen 12, 15, 18, 19,
 44, 55
 rutselen 25, 48
 RUW 200
 ruw 200
 ruw lopen 84
 RUW WORDEN 200
 ruw worden 200
 ruwe handen 199
 ruwe huid 165
saaielen 73, 90
saanjelen 73, 90
 sabelbenen 220
 sap 180
sappelet 31
 sas, weer in zijn ~ 232
 sauzen 37, 85, 86
savelet 31
 scabiës 191
 scarlatine 207
schaafwond 211
 schaafwonde 211
 schaal, over zijn ~ krijgen
 34
 schaap, arm ~ 217
 schaapsbenen 220
 schaapsknieën 220
 schaapsvoeten 220
 schaardeemuil 172
 schaardevoet 219
 schaatsen 220
 schaatsenrijder 220
 schabben 63, 64
 schabrakken 76
schabrikken 18
 schacher, uitzien wie een ~
 aan het kruis 126, 127
 schaffelen 73
 schaft 2
 schaftten 2
 schafttijd 2
 schakkedak, op de ~ dragen
 107
 schakken 78, 88, 90
schakkenak, op de ~ zitten
 108
 schakkenek, op ~ zitten 108
 schalen 163
 schaler, zo blauw als een ~
 houwen 39
 schamel 113, 126, 216
 schamel uitzien 127
 schamel zien 127
 schamp 211
 schampavie spelen 78, 80
 schampen 15, 17, 18, 19
 schampig 126
 schandeleerd 165
 schans, met een ~ tussen de
 benen lopen 223
 schar 211
scharen, nalen ~ 61
 scharlaken koorts 207
 scharrebrikken 18
 scharren 46, 55, 212
 scharren, naalden ~ 61
scharrewrikken 18
 schars 211
 schars oplopen, een ~ 212
 scharsen 223
scharvelikken 18
 scharweg 28
schavelikken 18
 schaven 212
schawrikken 18
schebraggen 76
 scheef 136, 217
 scheef en scheel houwen
 39
 scheef gaan 220
 scheef lopen 220
 scheel houwen, scheef en ~
 39
 scheel, schots en ~ 114
 scheeps 126
 scheermes 230
scheermets 230
scheet 128
 scheet 192
 scheiden 49
scheien 49
 schele, een ~ 217
 schelen 123
schelkes 163
schellekes 163
 schellen 163
 schelletjes 163
 schelp 162
 schelpen 163
 schenden 212
 schenen, zijn ~ kapot lopen
 221
 schenen, zijn ~ stoten 221
 schenkelen 221
 SCHEPPEN 1
 scheppen 1
scherft 191
scherloken kots 207
 scherp mes 230
 scherp mesje 230
 schervitselen 86
 scheurbot 173
 SCHEURBUIK 172
 scheurbuik 172
 scheuren 49, 82
 scheurenbek 193
 scheurmond 193
 scheurnagel 203
 scheut 128, 181, 182
 scheut in de rug 182
 scheut in de voet 183
 scheut in de zij 181
 scheuteren 17
 scheve voeten à la Charlot
 220
 scheve, een ~ 217
schevielen 82
schiebelen 18
 SCHIELIJK VALLEN 14
 schielijk vallen 14
 schier uitzien 127
 schieren 220
 schiet, de pijn ~ me door de
 benen 128
 schieten 83
 schieten, aan de gang ~ 11
 schieten, aan de neus ~ 17
 schieten, aan zijn hart ~ 87
 schieten, heuveltje ~ 16
 schieten, hoofdje ~ 16
 schieten, in de gang ~ 11
 schieten, in gang ~ 11
 schieten, keukeleboompje ~
 16
 schieten, keukelemukje ~
 16
 schieten, koelekop ~ 16
 schieten, koeleskop ~ 16
 schieten, kopje ~ 16
 schieten, kopjekraai ~ 16
 schieten, koppelbuitje ~
 16
 schieten, op gang ~ 11
 schieten, over zijn kop ~
 16

- schietgeweer, zweer op zijn
 ~ 194
schievelen 82
schievielen 73
 schijnziekte 122
 schijt 157
 schijt, dunne ~ 157
 schijt, niet goed op zijn ~
 113
 schijt, slaan dat hij ~ 38
 schijten, een goede om over
 de beek te ~ 157
 schijten, niet kunnen ~ 158
 schijtende haan, lopen wie
 een ~ 87, 95, 224
 schijtende hond, lopen wie
 een ~ 86
 schijter, bleke ~ 127
 schijterij 157
 schijtgezicht 127
 schijtvlek 192, 196
 schijtzweer 192
 schijvel 158
 schijvelen 163
schijvelkes 163
 schijveltjes 163
 schijven, opzij ~ 26
 schik, niet in zijn ~ 113
 schik, niet op zijn ~ 113
 schikken, (zich) ~ 26
 schikschouderen 106
schikschouveren 106
schikschouveren 106
 schil 162
 schild, in het ~ voeren 77
 schilderen 73
 schildklier, gezwollen ~
 174
schilfel (mv.) 162
schilferen 162
 schilferen 200
schilferkes 163, 190
 schilfers 162, 190
 schilfertjes 163, 190
schilver (mv.) 162
 schilveren 54
schilverkes 163
schilvers 162
 schimmel 206
 schinpuist 196
schirvels 163
schlaf 3
schlafje 5
 schleichen 77
 schnallen 66
 schneuzel 149
 schob 164
 schobbelen 15
 schobben 63, 64, 78
 SCHOEISEL, DOOR HET WATER
 LOPEN MET ~ AAN 98
 schoenen, hoge ~ hebben
 218
 schoenen, met de toppen
 van de ~ uiteen gaan
 220
 schoenen, zijn ~ pakken
 79
 schoenriemen 149
 schoepelen 100
 schoepen 73, 76
schoerennak, op de ~ zitten
 107
schoervelen 212
 schoese 171
schoeter 132
schoeteren 131
schoeterig 133
schoetering 132
schoetertig zin 131
schof geven 103
 schoffelen 26, 73, 90, 93
 schoft 215
 schoften 2, 86
schoggelen 12, 25, 88
 schok 30, 45
 schokje 163
 schokje, op een ~ lopen 78
 schokjes, bet ~ trekken 44
 schokjes, met ~ lopen 78
 schokjes, met ~ trekken 44
 schokjes, met ~ vooruitgaan
 12
 schokkelen 12, 23, 25, 26,
 73, 78, 88
 schokkelentèrre 12
 schokken 12, 40, 44, 78,
 88, 106, 109, 222
 schokken, bet ~ trekken 44
 schokken, dooreen ~ 47
 schokken, met ~ trekken
 44
 schokken, met ~ vooruit-
 gaan 12
 schokken, met de schouders
 ~ 106
 schokkeren 106
 SCHOKSCHOUDEREN 106
 schokschouderen 106
schokschouveren 106
schokschouveren 106
 schokschouderen 106
 schoksen 88
schokske 163
schokske, op een ~ lopen
 78
schokskes, me ~ trekken 44
schokskes, met ~ lopen 78
 scholen 103
 schommelen 21, 47, 88, 95
schongelen 218
 schonkelen 12, 25, 218
 schonkeren 4
 schooien 76, 86
 schoonmaken 151, 228
 schoor 33
 schoor krijgen 34
 schoorrompelen 37
 SCHOP 103
 schop 103
 schop geven 103
 schop, naar de ~ moeten
 121
 SCHOPPEN 103
 schoppen 45, 56, 99, 103
 schor 144
 SCHOR, HEES ~ 144
 schoren 37
 schorten 123
 schot in de rug 182
 schotelblauw 136
 schots en sceel 114
 schots, een beetje ~ 114
 schotten 103
 schouder 106
 schouder dragen 107
 SCHOUDER, OP DE ~ NEMEN,
 DRAGEN 106
 SCHOUDER, OP DE ~ ZITTEN
 107
 schouderennek, op de ~
 zitten 107
 schouderrompen 106
 schouders heven, de ~ 106
 schouders omhooghalen, de
 ~ 106
 schouders omhoogtrekken,
 de ~ 106
 schouders ophalen, de ~
 106
 schouders opheffen, de ~
 106
 schouders optrekken, de ~
 106
 schouders schokken, met de
 ~ 106
 schouders trekken 106
 schouders trekken, aan de ~
 106
 schouders trekken, de ~
 106
 schouders trekken, met de ~
 106
 schouders, op de ~ zitten
 107
 schoudertrekken 106
 schouw, door het ~ gaan
 98
 schraal 126, 136, 200
 schraal worden 200
 schraap 200
 schraap in de keel 144
schrab 211

schrabben 45, 63, 64, 212
schraggelen 99
 schrakkelen 99
 schralen 212
 SCHRAM 210
 schram 210
 schrammelen 211
 SCHRAMMEN 211
 schrammen 33, 37, 211
 schrammetje 211
 schramp 211
 schrampen 212
 schrankelaar 219
 schrankelachtig 71
 schrankelen 15, 17, 18, 19,
 25, 88, 90, 99, 222
 schrankelen, de enkels
 langseen ~ 221
 schrap 211
 schrapen 212
 schrapje 211
 schravelaar 70, 217
 schravelachtig 71
 schravelen 11, 12, 15, 18,
 22, 25, 26, 48, 71, 76,
 88, 89, 100, 218, 223
 schravelen, op en neer ~
 26
 schravelig 71
 SCHREDE 92
 schrede 92
 schrede, een grote ~ in de
 boks hebben 92
 schreden maken 91
 schreden maken, grote ~
 91
 schreden pakken, grote ~
 91
 schreden zetten 92
 schreden zetten, grote ~ 91
 schreden, grote ~ 91
 schreden, met grote ~ gaan
 91
schree 92
schree, een grote ~ in de
boks hebben 92
schreed 92
schreej maken, grote ~ 91
schreej zetten, grote ~ 91
schreej, met grote ~ gaan
 91
schreem 210
schreeuwen 129
 schreeuwen 129
schrejen maken 91
schrejen maken, grote ~
 91
schrejen pakken, grote ~
 91
schrejen zetten 92
schrejen zetten, grote ~ 91

schrejen, grote ~ 91
schremen 211
schremke 211
schrenen 200
schrennen 200
schrepke 211
schriem 210
schriemen 211
schriggelen 18
 schrijden 91
 schrijden, breed ~ 223
 schrijden, er nogal over ~
 91
 schrijden, wijd ~ 91
schrijven 91
schrijven, breed ~ 223
schrijven, er nogal over ~
 91
schrijven, wijd ~ 91
 schrijnwerkersbenen 220
 schrik hebben 132
 schrikachtig 133
 schrikkelen 18
 schrikken 18
 schrikschouderen 106
schrikschouwen 106
 schrinden 200
 schritt 92
 schritte maken, grote ~ 91
 schrob 33
 schrobben 63, 64
schroefelen 26, 93
schroep 33
schroevel 132
 schroeven 26, 51, 93,
 212, 223
schroevelig 133
schroeveling 132
schroeveraaj 132
schroffelen 212
 schrokken 92, 220
 schrokken maken, grote ~
 92
 schrompelen 88, 90
 schrompen 64, 93
schron 203
 schronde 203
 schronden 201
schrongen 201
schronnen 201
 schrouwselen 212
 schruwel 132
 schruwelachtig 133
 schruwelen 132
 schruwelig 133
 schruweling 132
 schruwen 132
 schruwerij 132
schubbekes 163
 schubben 163
 schubbetjes 163

schuddelen 12, 131
 schudden 25, 57
 schudden dat men het hoort
 57
 schudden, de asselen ~ 106
 schudden, met de arm ~
 44
 schudden, zich ~ 131
 schudder 132
 schudderen 12, 106, 130,
 131
 schudderen hebben 131
 schudderig 133
 schuddering 132
 schuddertig zijn 131
 schuier 132
 schuierachtig 133
 schuieren 131
 schuierig 133
 schuiering 132
schuifelen 18, 51, 54, 77
 schuil 171
 schuimen 76
 schuin marcheren 220
 schuine kal vertellen 138
 schuivelen 18, 19, 26, 51,
 54, 73, 77, 82
 schuiveling 132
 schuiven 18, 26, 51, 73,
 77, 96, 131
 schuiven, heen en haar ~
 26
 SCHUIVEN, HEEN EN WEER ~
 25
 schuiven, naar alle zijden ~
 26
 schuiven, op een zij ~ 26
 schuiven, op en af ~ 26
 schuiven, op en neer ~ 26
 schuiven, op malkander ~
 51
 schuiven, opwaarts ~ 26
 schuiven, over en weer ~
 26
 schuiven, terug en voort ~
 26
 schuiven, van hot naar haar
 ~ 26
 schuiven, wijd ~ 220
 schuiver 132, 133
 schuiver, de ~ krijgen 131
 schuiver, een ~ maken 18,
 19
 schuiver, een ~ pakken
 208
 schuiverachtig 133
 schuiveren 18, 130, 131
 schuiveren, hem ~ 79
 schuiverig 133
 schuiverij 132
 schuivering 132

- schuiveringen hebben 131
 schuivertig 133
 schuizelig 133
schuppen 163
 schuren 49, 63, 64, 66, 88, 164, 212
 schurft 162, 163, 190, 191
 SCHURFT 190
 schurft, soort ~ 190
 schurgen 48, 86
 schuur 164
 schuurmond 171
 schuurpoort opentrekken 3
schuurpots optrekken 3
 schuw 133
 schwaopertreden 92
schwarg 112
schweiss 125
 schwindel 140
schwindelig 138
 schwindlig 138
 schwindlig worden 142
 schwindsucht 179
schwingen 44
schwol 159
 sciatica 181
 sciatique 181
scorbut 173
 scorbuut 173
selbrikken 18
septiel 113
 sergeanten 149
servelet 31
 servet krijgen 34
setzen, ongeree ~ 47
 sidderen 130, 132
 sief 206
sint-antonisvuur 207
 sint-antoniusvuur 207
Sint-Catharien, rad van ~ 189
sint-cathariensrad 189
 Sint-Catharina 189
 Sint-Catharina, besmet van ~ 190
 Sint-Catharina, rad van ~ 189
 Sint-Catharina, wiel van ~ 190
 sint-catharinarad 189
 sint-catharinasrad 189
 sint-catharinawiel 190
 sint-catharinaziekte 190
Sint-Catherine, rad van ~ 189
sinte-catherineziekte 190
Sinte-Katrien 189
Sinte-Katrien, rad van ~ 189
Sinte-Katrien, wiel van ~ 190
Sinte-Katriena, rad van ~ 189
sinte-katriensrad 189
Sinte-Markoen 170
Sinte-Markoen, van ~ besmet 170
Sinte-Markoen, vuur van ~ 170
Sinte-Markoen, ziekte van ~ 170
sinte-me-tunk 122
 sinte-vijvesblaar 193
Sint-Katrien, besmet van ~ 190
Sint-Katrien, rad van ~ 189
sint-katrienarad 189
sint-katrienawiel 190
sint-katrienerad 189
sint-katrienewiel 190
sint-katrienrad 189
sint-katriensrad 189
sint-katrienwiel 190
 Sint-Markoen 169, 170
 Sint-Markoen, van ~ besmet 170
 Sint-Markoen, vuur van ~ 170
 Sint-Markoen, ziekte van ~ 170
 sint-mij-dunkt 122
sint-teunisvuur 207
 sip 126
 sjaa 96
sjaa, door het ~ gaan 96, 98
 sjachelen 88, 89
 sjachelentere lopen 88
 sjeezen 82, 83
sjevraoj 132
sjóosmaul 172
sjóosvoet 219
 sjioren 51
skinpuist 196
 slaag 32
 slaag geven 34
 slaag geven, een goed pak ~ 34
 slaag geven, een hoop ~ 34
 SLAAG GEVEN, EEN PAK ~ 34
 slaag geven, een pak ~ 34
 slaag geven, een pakje ~ 34
 slaag krijgen 33
 slaag krijgen, een hoop ~ 33
 SLAAG KRIJGEN, EEN PAK ~ 33
 slaag krijgen, een pak ~ 33
 slaag, hoop ~ 32
 slaag, massa ~ 32
 SLAAG, PAK ~ 32
 slaag, pak ~ 32
 slaag, pakje ~ 32
 slaag, partij ~ 32
slaai voeten 220
 slaan 12, 28, 44, 63, 109
 SLAAN 28
 slaan dat hij kraakt 38
 slaan dat hij schijt 38
 slaan, al dooreen ~ 137
 slaan, armen erom ~ 61
 slaan, blauw ~ 39
 slaan, blauw en bont ~ 38
 slaan, blauw en grauw ~ 39
 slaan, blauw en groen ~ 39
 slaan, blauw en paars ~ 39
 slaan, blauw en zwart ~ 38
 slaan, blond en blauw ~ 39
 SLAAN, BONT EN BLAUW ~ 38
 slaan, bont en blauw ~ 38
 slaan, de enkels tegeneen ~ 221
 slaan, de krollebol ~ 17
 slaan, de krollemol ~ 17
 slaan, een buil ~ 42
 slaan, een bult ~ 42
 slaan, een dompel ~ 42
 slaan, een keukelaar ~ 16
 slaan, een keukeleboek 16
 slaan, een tuimelend ~ 17
 slaan, een tuimeluit ~ 17
 slaan, erop ~ 37
 slaan, groen en blauw ~ 39
 slaan, half dood ~ 39
 slaan, half kapot ~ 39
 slaan, half kreupel ~ 39
 slaan, het rad ~ 17
 slaan, koelkop ~ 16
 slaan, kreupel ~ 39
 slaan, kuitelbuit ~ 16
 slaan, kuitelebuit ~ 16
 slaan, kuitselebuit ~ 16
 SLAAN, MET DE VUIST IN DE RUG ~ 39
 slaan, met de vuist in de rug ~ 40
 slaan, met een guts ~ 40
 slaan, met een smak ~ 40
 slaan, met een smik ~ 40
 slaan, met een tak ~ 40
 slaan, met een zweep ~ 40
 slaan, onnozel ~ 39
 slaan, op zijn ribbenkast ~ 37
 slaan, op zijn smikkel ~ 37
 slaan, over zijn ribben ~ 37

slaan, overhoop ~ 47
 slaan, paars en blauw ~ 38
 slaan, plat ~ 39
 slaan, rond de oren ~ 37
 slaan, zijn armen om de nek
 ~ 62
 slaan, zo blauw als een lap
 ~ 39
 slaan, zwart en blauw ~ 38
 slaan, zwart en groen ~ 39
 SLAAP 3
 slaap 3
 slaap hebben 3
 slaap uit 10
 slaap, lichte ~ 5
 slaap, stijf van de ~ 3
 slaapachtig 3
 slaapje 5
 slaapje doen 7
 slaapje houden 7
 slaapke 5
 slaapke doen 7
 slaapke houwen 7
 slaapkop 3
 slab 209
 slabakken 118
 slabben 58, 59
 slabberen 58
 slabrikken 18
 slafen, effe ~ 8
 SLAG 29
 slag 29, 168
 slag aan de oor 32
 slag aan oor 32
 slag in de muil 31
 slag in de smoel 31
 slag in de snuit 31
 slag in het gezicht 31
 slag om de oren 32
 slag om een oor 32
 slag onder de kits 31
 slag op bakkes 31
 slag op de façade 31
 slag op de kaak 31
 slag op de muil 31
 slag op de smikkel 31
 slag op de smoel 31
 slag op de snuits 31
 slag op de wang 31
 slag op een oor 32
 slag op het bakkes 31
 slag op het gezicht 31
 slag op het wezen 31
 slag op smoel 31
 slag tegen de appel 31
 slag tegen de kei 31
 slag tegen het bakkes 31
 slag voor de muil 31
 slag, een ~ resten 2
 slag, een ~ van de molen
 gekregen hebben 139

slagaanval 168
 slagbomen uitstrekken, de ~
 53
 slagen 28
 slagwater 221
 slammelen 93
 slap 112
 slap de benen 71
 slap gevoel 113
 slap in de benen 71
 slap in de knieën zijn 222
 slap op de benen 71
 slap op de benen zijn 89
 slap op de poten 71
 slap te been 71
 slap te poot 71
 slape 3
 slapen 4, 8
 slapen gaan 8
 slapen gaan voor een paar
 uurtjes 8
 slapen, de noen ~ 6
 slapen, de noenenstond ~
 7
 slapen, de unger ~ 7
 slapen, een beetje gaan ~ 8
 slapen, een hot ~ 7
 slapen, even ~ 8
 slapen, get ~ 4
 slapen, get gaan ~ 8
 slapen, noenstond ~ 7
 slapen, onderste ~ 7
 slapen, onderstond ~ 7
 slapen, ungeren ~ 2, 7
 slapen, ungerste ~ 7
 slapen, zijn noen ~ 6
 SLAPERIG 3
 slaperig 3
 slapetig 3
 slavadderen 76
 slave 3
 slaveren 74
 slavodderen 76
 slavoeten 220
 slawrikken 18
 slecht 114, 216
 slecht afgaan 158
 slecht avanceren 90
 slecht dromen 9
 slecht eraan zijn 115
 slecht kunnen ademen 143
 slecht kunnen afgaan 158
 slecht lopen 90, 218
 slecht op de benen 71
 slecht op de benen zijn 89
 slecht te been 71
 slecht te poot 71
 slecht ter been 71
 slecht uit de weg kunnen
 90
 slecht uitzien 127

slecht voelen, zich ~ 115
 slecht vooruitkomen 90
 slecht voorwaarts komen
 90
 slecht worden 142
 slecht zijn 115
 slecht, in een ~ lijf zitten
 120
 slecht, in een ~ vel steken
 120
 slechte afgang 158
 slechte benen onder hebben
 72
 slechte couleur 125
 slechte droom 9
 slechte stoelgang 158
 slechte tanden 172
 slenderen 73
 slensen 74
 slenteraar 73
 SLEENTEREN 72
 slenteren 72, 73, 220
 slenterend lopen 73
 slenterentère 73
 slepen 18, 37, 51
 SLEPEN 51
 slepende kwaal 123
 slepende ziekte 123
 sletsen 93
 sleuf 210
 sleuren 17, 51
 sleutelwormke 196
 sleutelwormpje 196
 sleuveren 17
 slibberen 17, 19
 sliderbaan 149
 slideren 17, 19
 slijden 18
 slijen 18
 slijk, door het ~ baggeren
 98
 slijm 147, 151, 171
 SLIJM 151
 slijm opgeven 148
 slijmer 151
 slijmhoest 151
 slijk 152
 slinger 157
 slingeren 21, 23, 44, 54,
 74, 88
 slingerschijt 157
 slinke hand, met de ~ 28
 slinke poot 28
 slinke, een ~ 28
 slinkpoot 28
 slinks 27
 slinkse hand 28
 slinkse hand, met de ~ 28
 slinkse poot 28
 slinkse, een ~ 28
 slip 209, 210

- slippen 19
 slipperen 18
 slits 210
 slobben 74, 97, 99
 slobberen 74, 90, 93, 97, 99
 slodderen 23, 74, 85, 88, 96
slödzen 93
sloepen 93
sloetsen 93
sloever 151
 sloffen 73, 88, 93, 222
 SLOFFEN 93
 sloffen, op een been ~ 99
 slok 152
slommeren 4
slongeren 4
 slonkeren 4
 sloppen 93
 slover 151
sluimer 151
 sluimer 5
 SLUIMEREN 3
 sluimeren 4
 sluipen 76, 77
 SLUIPEN 77
 sluiper 76
 sluiperd 76
 sluiperen 4, 76
 slungelen 74
 slungelig lopen 74
 smaak, rupsen met een zure ~ 154
 smak 30, 45
 smak, met een ~ slaan 40
 smak, vallen met een ~ 14
 smakken 14, 33, 40, 53
 smakken krijgen 34
 smarren 33, 37, 41
 smeer 30, 32, 180
 smeer geven 35
 smeer geven, een pak ~ 35
 smeer krijgen 34
 smeer, hoop ~ 32
 smeer, pak ~ 32
 smeerling 30
 smeersel 180
 smeersels 225
 smekelijk 116
 smeren 35
 smeren geven 35
 smeren, de polder ~ 35
 smeren, hem ~ 79
 smerig boeren 154
 smerig maken 59
 smerige tanden 172
 smet 194
 smet, krankte die ~ 124
 smet, met een ~ afsmeren 41
 smet, met een ~ houwen 40
 smet, ziekte die ~ 124
 smetreet 194
 smettelijk, ziekte die ~ is 124
 smettelijke ziekte 124
 smetten 161
 smijten 48, 53
 smijten, om en dom ~ 48
 smijten, ondersteboven ~ 47
 smijten, overhoop ~ 47
 smik, met een ~ houwen 40
 smik, met een ~ klatsen 40
 smik, met een ~ slaan 40
 smikkel, op zijn ~ slaan 37
 smikkel, slag op de ~ 31
 smikken 40
 smodder 30
 smodderen 58, 59, 99
 smoel, klats tegen de ~ 31
 smoel, mossel op de ~ 31
 smoel, slag in de ~ 31
 smoel, slag op ~ 31
 smoel, slag op de ~ 31
 smoel, veeg op de ~ 31
 smoesjanken 22
 smoezelen 4
 smossen 58, 59
 snaai op het gezicht 31
 snaaien 56
snaaif 136
snab 209, 210, 211
 snakken 56, 102, 142
 snakker zijn 111
 snap 209, 210, 211
 snap, grote ~ 209
 snapje 210
 snappen 40, 54, 55, 61, 143
 snappen, om de hals ~ 62
 snats 210
 sneaken 77
 snee 209, 210, 211
 snee, diepe ~ 209
 snee, lelijke ~ 209
 snee, open ~ 209
sneeke 210
sneet 210
 sneetje 210
sneets 210
 sneeuw 136
 sneeuw zien 127
 sneeuws uitzien 127
 sneeuwschijter 127
 sneeuwschijter, wit als een ~ 126
sneits 210
 snel draaien 22
 snel lopen 81
 snel vallen 14
SNELHEID, MET ~ OVER IETS
HEEN VLIEGEN 70
 snelloper 81
snepke 210
 sneuken 76
 sneuker 30
 sneur 30
sniefs uitzien 127
sniet 210
sniets 210
 snijden 129, 229
 snijden, hij is repen ~ 80
 snijdersbenen 220
snijen 129, 229
snijersbenen 220
snijwon 210
snijwond 210
 SNIJWONDE 209
 snijwonde 210
snijwong 210
snijwonj 210
 snikken 129
 snip uitzien 126
 snips 125
 snips kijken 126
 snips uitzien 126
 snit 210
 snits 210
snoeffen 150
 snoer geven 37
 snoer, gaan wie een ~ 82
 snoeren 59, 82, 95
 snoeven 150, 151
 snoeverd 150
snoefet 150
snoffen 150
 snok 45
 snokken 44
 snop 137, 144, 178
 snop, de ~ getrappeerd hebben 176
 snop, de ~ hebben 176
 snop, de ~ te pakken hebben 176
 snop, een beetje de ~ hebben 177
 snop, erg de ~ hebben 177
 snop, grillig de ~ hebben 177
 snopje 178
 snopje, het ~ hebben 176
snopke 178
snopke, het ~ hebben 176
snorken 8
 snot 151, 171
 snot optrekken 150
 snot, de ~ hebben 176
 snot, een ~ 149
 snotbel 149

snotblaas 149
snoter 149, 151
snoterbel 149
snoterdoppe 149
snoterkoet 149
snoterkuik 149
snoterkuiken 149
snoterneus 150
snoterprij 149
snoterpul 149
snoterpul optrekken, de ~
 150
snoterverkoud 175
 snotkieken 149
 snotklik 149
 snotkuik 149
 snotkuiken 149
 SNOTNEUS 150
 snotneus 150
 snotneus hebben, een ~
 176
 snots 149, 151
 snotsbel 149
snotsen 150, 151
 snotskekel 149
 snotskemel 149
 snotskiebel 149
 snotslemmel 149
 snotsnat 149
 snotsneus 150
 snotspierung 149
 snotsverkoud 175
 SNOTTEBEL 149
 snottebel 149
 snottekekel 149
snotten 150, 151
 snotter 149, 151
 snotteraar 150
 snotterbel 149
 snotterdoppe 149
 SNOTTEREN 150
 snotteren 150, 151
 snotterij, aan de ~ zijn 176
 snotterkoet 149
 snotterkuik 149
 snotterkuiken 149
 snotterneus 150
 snotterprij 149
 snotterpul 149
 snotterpul optrekken, de ~
 150
 snotterverkoud 175
 snotvalling 178
 snotvalling, een ~ hebben
 176
snotverkeld 175
 snotverkoud 175
 snuffelen 76
 snuffen 150
 snuit, slag in de ~ 31
 snuiten 150, 151

SNUITEN, ZIJN NEUS ~ 151
 snuits, slag op de ~ 31
 snuitsen 150, 151
snungelig lopen 74
 SNURKEN 8
 snurken 8
snutsbel 149
 snutsen 151
snutten 150, 151
 snutten 44, 56
 sodaba 202
 sodemieter krijgen 34
 soepel rondlopen 94
 soezelen 4
 soezen 4
 soezen, het ~ 140
sök, van de ~ gaan 141
 sokken, de ~ inzetten 82
 sokken, op zijn ~ 77
 sokken, van de ~ gaan 141
 sommige dagen gaat het een
 mens niet 115
 soort schurft 190
 soppen 37, 56, 228
 soppen, door het water ~
 99
 soufflet 31
spaa 155
Spaa, het menneke van ~
 226, 227
spaaien 45, 46, 92, 223
 spaak 42
spaan 148, 155
spaanke 163
 Spaans gaan 220
 spaantje 162, 163
 spaar 93
 spaden 45, 46, 92, 223
 spalken 49
 spanader 184
 spanken 12, 88, 99, 218
 spankpoot 217
 SPANNEN 1
 spannen 1, 50, 61, 66
 SPARTELEN 105
 spartelen 105
sparzieren 72
 spat 184
 SPATADER 184
 spatader 184
spattelen 105
 spatten 57
 spatteren 57
spaven 155
 spazieren 72
spedderen 57, 59
 speeksel 147
 speekselen 149
 speen 187
 spelen 59, 68
 spelen, dokter ~ 225

spelen, doktertje ~ 225
 spelen, met de handen ~
 68
 spelen, met de vingers ~
 68
 spelen, schampavie ~ 78,
 80
 speren 92
 spetsen 57, 59
 spetten 57
 spetteren 57, 59, 97
 spier verkoud, een ~ 175
 spierpijn 128
spiertsen 58
 spij 147
 spijen 147, 148, 155
 spijen, fluimen ~ 148
spiktaal 226
spinoelen 87
 spinnen 105
 spionnen 87
 SPIT 182
 spit 182
 spitaal 226
 spits 126
 spits kijken 127
 spitsborst 215
 spitse, een ~ 127
 spitsgezicht 127
 spitten 45
 spleethanden 201
 spleetnagel 203
 spleten 202
 splijten 49
splijtnagel 203
 splinter 162, 163
 SPLINTER 208
 splitsen 49
 spoeden 92
 spoeden, zich ~ 81, 82
spoeien 92
spoeien, zich ~ 81, 82
spoewen, zich ~ 81
 spoezen 58
 spolken 48
 spoor, breed ~ 223
 spoor, breed ~ lopen 223
 spoor, breed van ~ zijn
 223
 spoor, geen ~ kunnen
 houden 72
 spoor, met een breed ~ gaan
 223
 spoor, met een wijd ~ lopen
 223
 spoor, op breed ~ lopen
 223
 spoor, op een breed ~ staan
 223
 spoor, op het wijd ~ lopen
 223

- spoor, van het ~ zijn 223
 spoor, wijd ~ 223
 spoor, wijd ~ maken 223
 sporen 82, 83
 sporen hebben 223
 sporen, breed ~ 223
 sporen, de benen uiteen ~ 223
 sporen, naar heim ~ 13
sporren 82, 83
 sporig 71
 spouwachtig 114
spouwen 155
spouwen, fluimen ~ 148
 Spouwen, het mannetje van ~ 226, 227
 spratsen 57
 sprenkelen 59
 sprieten 58
 SPRINGEN 1
 springen 12, 100, 101, 200
 springen, al hinkentère ~ 99
 springen, op een been ~ 99
 springen, op een poot ~ 99
 springen, op een pootje ~ 99
 springende ader 184
sprinkelen 59
 sprintel 203
 sprinten 82
 sprintnagel 203
 spritsen 58
 spritzen 223
 SPROKKELEN 60
 sprokkelen 60
 sprokkelhout rapen 61
 sprokken 60
 sprongen 201
 sprongetjes maken 100
sprongskes maken 100
spronkelen 60
 sprotsen 57
 spruiten 58
sprung (mv.) 201
 SPRUW 171
 spruw 171
 spugen 155
 SPUITEN 57
 spuiten 57, 58
 spuitsen 159
 spurten 82
 spuw 147, 171
 spuwen 147, 148, 155
 spuwen, fluimen ~ 148
 spuwen, met permissie ~ 156
 spuwsel 147
 sta daar niet te hangen 73
 STAAN 1
 staan, krom ~ 24
 staan, krom gaan ~ 24, 50
 staan, op een breed spoor ~ 223
 STAAND, DOOR EEN ~ GEWAS
 LOPEN 70
 staande, zo gaande en ~ 116
 staart, op de ~ treden 84
 staart, vlooien in de ~ hebben 77
 stacheln, met ~ onder de voeten lopen 89
 staggelen 89
 stal, zich niet op zijn ~ voelen 115
 stalperen 85, 92
 stamp 103
 stamp geven 103
stampe 103
 stampen 40, 101, 103
 stampen, eronder ~ 36
 stampen, van zich af houwen en ~ 105
 stampentère lopen 83
 stand, op de ~ moeten 84
 stap 93
 stapelen, zich ~ 17
 STAPJES, MET KLEINE ~ LOPEN 90
 stappen 91, 101
 stappen maken 91
 stappen maken, grote ~ 91
 stappen zetten, grote ~ 91
 STAPPEN, MET GROTE ~ LOPEN 90
 starten 11
 staven 92
 steeg, op ~ lopen 84
 STEEK 1
 steek 128, 182
 steek in de rug 182
 steel, op een ~ gaan 82
 STEEN 184
 steen 184
 steen op de nier 184
 steenhuffel 171
 steenkoud 136
 steenpok 196
steenpuisje 196
steenpuiske 196
 steenpuist 191, 194, 196, 197
 STEENPUIST, BLOEDZWEER 195
 steenpuistje 196
 steenzweer 194, 195, 197
steenzweerde 196, 197
 steenzweertje 196, 197
steepuist 196, 197
steezweer 195
steezweerde 196
 steggelen 89
stek 41
 STEKEN 1
 steken, in een slecht vel ~ 120
 steken, in geen goed vel ~ 120
 steken, in geen goede huid ~ 120
 steken, in het water ~ 57
 steken, niet in een goede huid ~ 120
 steken, omhoog ~ 52
 steken, onder het water ~ 56
 stekende pijn 128
stekken rapen 61
stekken trekken 61
stekken, op zijn ~ 231
stekken, terug op zijn ~ 231
stekken, weer op zijn ~ 231
stekken, weremaal op zijn ~ 231
stekken, zich niet op zijn ~ voelen 115
stekker trekken 61
stekker, terug op zijn ~ 231
stekker, weer op zijn ~ 231
stekkeren 61
stekske, van zijn ~ abgaan 141
stekske, van zijn ~ afgaan 141
stekske, van zijn ~ gaan 141
stekske, van zijn ~ vallen 141
 stelpen 228
 STELPEN VAN BLOED 228
 stelten, weer op zijn ~ 232
step eten 38
 sterk 112
 sterk wie een beer 112
 sterk, niet ~ 112
sterkes zien 141
 sterkte 112
 sterren zien 141
 sterretjes zien 141
 steunen 129
 stevelen 72, 78, 82, 83, 88, 90, 92
 stevig verkoud 175
 stevig, niet ~ 71
stiebelen 88, 90
stiefelen 72, 78, 82, 92
 stiekem gaan 77
stiepen, zich ~ 89
stievelen 83, 92

stiggelen 89
 stijf 135, 136
 stijf bevroren 135
 stijf van de slaap 3
 STIJF VAN VINGERS EN
 HANDEN 136
 stijf verkoud 175
 stijf worden 135
 stijfkoud 136
 stijfkramp 206
 stijfvreten 186
 stijgen 14
 stijpen, zich ~ 89
 STIKKEN 143
 stikken 144
 stil lopen 93, 94
 stil zitten, niet ~ 25
stillekes besluipen 77
stillekes hoesten 145
stillekes kuchen 145
 stillen 228
 stilletjes besluipen 77
 stilletjes hoesten 145
 stilletjes kuchen 145
 stobbelen 15, 17
stoegelen 88
stoegen 222
 stoelgang, slechte ~ 158
 stof, reep ~ 229
 stoffelen 90
stoggelen 12
stoggen 12
 stok 41
 stok, van de ~ geven 38
 stok, van de ~ krijgen 34
 stokhouder geven 37
 stokje vallen 141
 stokje, van zijn ~ af gaan
 141
 stokje, van zijn ~ gaan 141
 stokje, van zijn ~ vallen
 141
 stokkelen 90
 stokken rapen 61
 stokken trekken 61
 stokken, op zijn ~ 231
 stokken, terug op zijn ~
 231
 stokken, weer op zijn ~
 231
 stokken, weermaal op zijn ~
 231
 stokken, zich niet op zijn ~
 voelen 115
 stokkeren 61
stoksje, van zijn ~ gaan 141
stokske vallen 141
stokske, van zijn ~ gaan
 141
stokske, van zijn ~ vallen
 141

stollen 228
stolpen 228
 stolpern 15, 16, 90
 stommitheit, een ~ uitgehaald
 hebben 208
 stomp 42, 219
 stomp in de muil 31
 stomp in de rug geven 40
 stompelen 88
 stompen 24, 39, 53
 stompen, in het water ~ 57
 stompvoet 219
 stoot 30, 45, 104
 stoot mij op, het zuur ~
 154
 stoot op, het zuur ~ 154
 stop 170
 stop, een ~ erin hebben
 158
 stop, een ~ hebben 158
 stopje 229
stopke 229
 stoppelen 90
 stoppen 228
 stoppen, doen ~ 228
 stopping 158
 stormen 83, 84
 stoten 12, 23, 40, 44, 50,
 52, 53, 59, 103, 109
 STOTEN 52
 STOTEN, (MET) HET HOOFD ~
 109
 stoten, in het water ~ 57
 stoten, met hotsen en ~ 12
 stoten, met hotsen en ~
 vooruitgaan 12
 stoten, rechtdoor ~ 53
 stoten, zich aan de enkel ~
 221
 stoten, zich bots ~ 109
 stoten, zich de enkel open ~
 221
 stoten, zijn enkel ~ 221
 stoten, zijn enkel in stukken
 ~ 221
 stoten, zijn enkel kapot ~
 221
 stoten, zijn enkel stuk ~
 221
 stoten, zijn schenen ~ 221
 straf doorlopen 83
 straffelen 12, 88, 89
 strak zitten 66
 stram 136
stramp 136
 strampelen 71, 88, 89
 strampelig 71
strank, op de ~ zitten 108
strank, over zijn ~ krijgen
 34
 strankelen 18

straucheln 88, 90
 stravats 33
stravelen 89
 streek, maag van ~ 185
 streen, over zijn ~ gaan 34
 streep 30, 33, 211
streep (mv.) krijgen 33
streffelen 105
strem (mv.) krijgen 34
 stremmen 66, 228
 strenen 156
 streng, op de ~ zitten 108
 streng, over zijn ~ krijgen
 34
 strengel 147
 strengel hebben, de ~ 176
 strepen krijgen 33
 strepen, hij is ~ 80
 streven 48
 striem 211
 striemen 33, 41
 striemen krijgen 34
 strietsen 56, 58
 strijken 49, 221
 strijkijzeren 220
 strobbelen 12, 15, 88, 89
stroepelen 89
stroevelen 89
 stroffelen 48, 88, 89, 93,
 105
 stroffen 15, 93
 strommelen 15, 88, 89
 strompelaar 70, 219
 strompelen 12, 15, 17, 71,
 88, 89, 218
 strompelend lopen 88
 strompelpoot 219
 stronkelaar 219
 stronkelen 15, 88
 STRONTJE 191
 strontje 192
 strooien 58
stroom 211
 stroopnagel 203
stropen 51, 228
 stropen 76
 stropen gaan 79
 stropen, over de hei ~ 76
stropen, overheer ~ 51
 stroppen 50, 51, 66, 228
 stroppen, overheen ~ 51
 strot, pijn zijn ~ 173
 struikelachtig 71
 STRUIKELEN 14
 struikelen 14, 15, 16, 19,
 88, 90
 struinen 76
 STRUMA 174
 struma 174
 stub eten 38
 stubbelaar 219

- stubben 92
stuiachelen 15
 stuiik 45
 stuiikelen 12, 15, 88
 stuiiken 12, 15, 16, 40, 43,
 44, 52, 53, 78, 90, 92,
 109, 222
 stuiiken, in de knieën ~
 222
 stuiip 215
 STUIIPEN 168
 stuiipen 168
 STUIIPEN HEBBEN, DE ~ 169
 stuiipen hebben, de ~ 169
 stuiipen kennen 169
 STUIIPEN KRIJGEN, DE ~ 168
 stuiipen krijgen, de ~ 168
 stuiipen, in de ~ liggen 169
 stuiipjes 168
 stuiipjes hebben, de ~ 169
 stuiipjes krijgen, de ~ 168
stuiipkes 168
stuiipkes hebben 169
stuiipkes krijgen 168
 stuiiptrekken 169
 stuiiptrekkingen 168
 stuiiteren 17
 stuiiven 84
 stuk stoten, zijn enkel ~
 221
 stuk van een laken 229
 stuk, niet op zijn ~ 113
 stuk, op zijn ~ lopen 84
 stuk, terug op zijn ~ 231
 stukken, niet te goed op zijn
 ~ 113
 stukken, op zijn ~ 231
 stukken, weer op zijn ~
 231
 stukken, zijn enkel ~ 221
 stukken, zijn enkel in ~
 stoten 221
stukker, niet te goei op zijn
 ~ 113
 stulpen 16
stulpen 228
stuppelaar 219
 subtiel 113
 suf 3, 139
 suffen 4
suggel, op de ~ zijn 117
suggelachtig 71
suggelachtig lopen 89
suggelen 78, 89, 117
suggelen, blijven ~ 117
suggelentère lopen 89
suggelstraatje, in het ~
beland zijn 117
 sukkel, aan de ~ zijn 117
 sukkel, op de ~ zijn 117
 sukkelaar 117, 217
 sukkelaar op de benen 70
 sukkelaar, arme ~ 217
 sukkelachtig 71, 116
 sukkelachtig lopen 78, 89
 sukkelbaan, op de ~ 78
 SUKKELDRAFJE, OP EEN ~
 LOPEN 77
 sukkeldrafje, op een ~ lopen
 77
sukkeldrafke, op een ~
lopen 77
 SUKKELEN 116
 sukkelen 74, 78, 87, 89,
 117
 sukkelen, aan het ~ zijn
 117
 sukkelen, blijven ~ 117
 sukkelend lopen 78
 sukkelentère lopen 78, 89
 sukkelgang, op een ~ lopen
 78
 sukkelig 116
 sukkelstraatje, in het ~
 beland zijn 117
 sukkelstraatje, in het ~ zijn
 117
 sukkelstraatje, in het ~
 zitten 117
 superstitie 122
suprostitie 122
 sus neervallen 140
 sus, om zijn ~ gaan 140
 sus, van zijn ~ 142
 sus, van zijn ~ af 142
 sus, van zijn ~ af gaan 140
 sus, van zijn ~ af vallen
 140
 sus, van zijn ~ gaan 140
 sus, van zijn ~ vallen 140
 sus, zijn ~ kwijt zijn 139
 susje, van zijn ~ vallen
 140
swalteren 43, 44
 swouteren 44
 SYFILIS 205
 syfilis 205
taanpijn 172
taantelen 94
 tabak geven 36
 tabakken 36
 taffelen 12, 15, 25, 72, 73,
 78, 84, 88, 89, 90, 218
 tak, met een ~ slaan 40
 takkelen 187
 takken 187
 takken, bloedende ~ 187
 talen 54, 55
 tandbederf 172
 tanden, kwade ~ 172
 tanden, lokken in de ~ 172
 tanden, pijn aan zijn ~ 172
 tanden, pijn in zijn ~ 172
 tanden, pijn zijn ~ 172
 tanden, rotte ~ 172
 tanden, slechte ~ 172
 tanden, smerige ~ 172
 tanden, vuil ~ 172
 tanden, vuil van de ~ 172
 tanden, wolf in de ~ gebit in
 de handen 172
 TANDPIJN 171
 tandpijn 172
 tandvlees dat bloedt,
 gezwollen ~ 172
 tandvlees kapot 172
 tandvlees, opgezwollen ~
 172
 tandvleesbloeden 172
 tandwolf 172
tandwouf 172
tankpijn 172
 taperen 76, 90, 105
 tarwe verkopen 8
 tassen 51
 tasten 54, 55
 taupen 222
 taxi lopen 220
 taxi, gaan wie een ~ 220
 tb 179
 tbc 179
 te been, flauw ~ 71
 te been, kramikkig ~ 71
 te been, niet goed ~ 71
 te been, slap ~ 71
 te been, slecht ~ 71
 te been, weer ~ 231
 te been, weeral ~ 231
 te been, weermaal ~ 231
 te been, zwak ~ 71
 te fel, niet al ~ 113
 te gegeten 186
 te goed, niet ~ 113
 te goed, niet ~ op zijn
 stukken 113
 te goed, niet ~ zijn 115
 te goed, niet al ~ 113
 te goed, niet al ~ zijn 115
 te goed, niet recht ~ zijn
 186
 te goed, niks ~ 113
 te goed, niks ~ zijn 115
 te goed, terug ~ 231
 te goed, weer ~ 231
 te goed, weer terug ~ 231
 te goed, zich niet ~ voelen
 115
te goei, niet ~ 113
te goei, niet ~ op zijn
stukker 113
te goei, niet ~ zijn 115
te goei, niet recht ~ zijn
 186

- te goei, niks* ~ 113
te goei, niks ~ *zijn* 115
te goei, terug ~ 231
te goei, weer ~ 231
te goei, weer terug ~ 231
te goei, zich niet ~ *voelen* 115
 te grazen hebben, het ~ 177
 te houden zijn, niet bij ~ 82
 te keer gaan 129
 te koop, gezondheid ~ 111
 te kwaad krijgen, het ~ 142
 te pakken hebben, de snop ~ 176
 te pakken hebben, een kou ~ 176
 te pakken hebben, een koude ~ 176
 te pakken hebben, een verkoudheid ~ 176
 te pakken hebben, het ~ 175
 te pakken hebben, het beestig ~ 177
 te pakken hebben, het behoorlijk ~ 177
 te pakken hebben, het erg ~ 177
 te pakken hebben, het flink ~ 177
 te pakken hebben, het goed ~ 177
 te pakken hebben, het lelijk ~ 177
 te pakken hebben, het vies ~ 177
 te pakken hebben, het vreigel ~ 177
 te pakken hebben, het zwaar ~ 177
 te pakken, het heeft mij ~ 176
 te pas, niet wel ~ 113
 te poot, niet vast ~ 70
 te poot, slap ~ 71
 te poot, slecht ~ 71
 te poot, terug ~ 231
 te poot, weer ~ 231
 te poot, weermaal ~ 231
 te veel gegeten 186
 te veel water hebben 204
 te voet jouwes gaan 220
 te voet naar huis gaan 220
 te voet uitgaan 220
 teddelen 59
 teer 112
 tegen de appel, slag ~ 31
 tegen de harre houwen 37
 tegen de kei, slag ~ 31
 tegen de oren, klets ~ 32
 tegen de oren, lap ~ 32
 tegen de smoel, klats ~ 31
 tegen een heuvel
 opschavelen 89
 tegen het bakkes, slag ~ 31
 tegen het gezicht, pruim ~ 31
 tegen uw gilet trekken 62
tegenee slaan, de enkelen ~ 221
tegenee slaan, de enkels ~ 221
 tegenhouden 228
 tenen (ww.) 93, 94
 tenen (zn.) 203
 tenen lopen 94
 TENEN LOPEN, OP DE ~ 93
 tenen lopen, op de ~ 93
 tenen lopen, op zijn ~ 93
 tenen treden 94
 tenentreder 93
tenentrejer 93
 tenonder trekken 79
 TER BEEN (ZIJN), ONVAST ~ 70
 ter been, niet vast ~ 70
 ter been, slecht ~ 71
 ter been, zwak ~ 71
 teren 117
terf verkoupen 8
 tering 179
 tering, vliegende ~ 180
terron drae, een vijs ~ 228
 terug en voort besemen 85
 terug en voort draaien 21
 terug en voort gaan, onrustig ~ 87
 terug en voort schuiven 26
 terug en voort weisteren 26
 terug en voort wemelen 26
 terug en voorwaarts lopen 85
 terug genezen 231
 terug geven 37
 terug op zijn effen 231
 terug op zijn stokken 231
 terug op zijn stuk 231
 terug op zijn voeten 231
 terug opgaan 96
 terug ophouden 96
 terug te goed 231
 terug te goed, weer ~ 231
 terug te poot 231
 terug uitgaan 96
 terug uitlopen 96
 terug, haar en ~ draaien 21
 terug, heen en ~ draaien 21
 terugdeinzen 96
 teruggaan 96, 118
 teruggaan, op ~ 96
 teruggaan, van ~ 96
 teruggaan, zienderogen ~ 118
 teruggaande zijn 121
 teruggeven 156
 terugkaten 96
 terugkomen 156
 teruglopen 96, 118
 terugmeten 156
 terugstoten 153
 terugtrekken 95
 terugtrekken, zich ~ 95
 terugwaarts trekken 95
 terugwijken 95
tetanos 206
 TETANUS 206
tetanus 206
 tetsen 41
 tettelen 21, 69, 74, 87, 99
 teut 139
 thuis gaan 13
 thuis gaan, naar ~ 13
 tielvermoets, draaien wie een ~ 22
 tietenbel 150
 tietenborst 215
 tietenvel 134
 tijd, de ganse ~ wat in de handen hebben 68
 tijden naar 54
tijen naar 54
 tik 30, 33
 tikken 37, 63
 tillen 52
 tinkelen 135
 tintelen 135
 tinteren 135
tintselen 135
 tipoog 192
 tippelen 82, 90, 94
 tirvelen 14, 16, 21, 22, 26
tjaffelen 73, 89
tjoefelen 12
tjoffelen 73, 89
tjössen 48
tjubelen 17
 tobblen 17
 toedekken 36
 toedekken, nogal ~ 39
 toehalen 51
 toepelen 100
toepen 63
 toer 5
toerke 5
 toertje 5

- toervelen* 16, 21, 22
toervelen 82, 139
toetakelen 37
toeter krijgen, de ~ 87
toevallen 168
toevallen hebben 169
toezelen 4
toffelen 12, 14, 17, 37, 73, 78, 88, 89
toffelig 71
toffeling geven 37
tok 30
tok geven 40
tokken 37, 40, 53, 63, 109
tokkenbol 109
tokkenbolleke 109
tokkenbollen 109
tokkenbolletje 109
toksen 40
tol, draaien als een ~ 22
tol, draaien wie een ~ 22
 TOLLEN 22
tollen 22
tong, blaar op de ~ 171
tong, een beslagen ~ 171
tong, over de ~ doen 156
tong, over de ~ kakken 156
tong, over de ~ rijden 156
 Tongeren, over ~ gaan 156
 Tongeren, over ~ rijden 156
tonken 53
toot 213
toppen 63, 228
toppen, met de ~ van de schoenen uiteen gaan 220
toppen, op de ~ lopen 94
toppen, op zijn ~ lopen 94
tossen 37, 48
touwen, zich ~ 81
traag vooruitgaan 12
trakken 74
tramp 104
trampelen 11, 72, 73, 75, 83, 86, 87, 88, 97, 101
trampen 103
 TRANT 72
trant 72
trap 104
trapgans, gaan wie een ~ 217
 TRAPPELEN 101
trappelen 95, 99, 101
trappen 103
trappen, rap ~ 101
tratsen 97, 98
tratser 84
traut, weer op zijn oude ~ 232
- travat* 30
travelen 17
tred 92
trede 92, 104
trede, een malse ~ hebben 92
treden 20, 72, 91, 103
treden maken, flinke ~ 91
treden maken, grote ~ 91
treden wie een landmeter 92
treden, een goede om klee af te ~ 91, 92
treden, flink ~ 91
treden, groot ~ 223
treden, in de poelen ~ 98
treden, met grote ~ lopen 91
treden, op de staart ~ 84
treden, plavuizen ~ 91, 92
treden, tenen ~ 94
treden, wijd ~ 91, 220, 223
tree 92, 103, 104
tree, een malse ~ hebben 92
treed 92
treed maken, grote ~ 91
treej maken, flinke ~ 91
treej maken, grote ~ 91
treen 104
treene 103
trees maken, grote ~ 91
trejen 20, 72, 91, 103
trejen maken, grote ~ 91
trejen wie een landmeter 92
trejen, flink ~ 91
trejen, groot ~ 223
trejen, met grote ~ lopen 91
trejen, plevuzen ~ 92
trejen, tenen ~ 94
trejen, wijd ~ 91, 220, 223
trek 30, 45
trek onder de broek 32
trek, weer op ~ 232
trekken 44, 51, 128, 161, 218
 TREKKEN 51
trekken, aan de schouders ~ 106
trekken, bet schokjes ~ 44
trekken, bet schokken ~ 44
trekken, de schouders ~ 106
trekken, een hot ~ 7
trekken, eruit ~ 79
trekken, ervanonder ~ 79
trekken, eventjes ~ 44
trekken, eweg ~ 44
- trekken, het niet meer lang ~* 118
trekken, hout ~ 61
trekken, krom ~ 50
trekken, met de schouders ~ 106
trekken, met een been ~ 218
trekken, met schokjes ~ 44
trekken, met schokken ~ 44
trekken, op katoen ~ 36
trekken, overhoop ~ 47
trekken, schouders ~ 106
trekken, stokken ~ 61
trekken, tegen uw gilet ~ 62
trekken, tenonder ~ 79
trekken, terugwaarts ~ 95
trekken, uitereen ~ 49
trekken, vandoor ~ 82
trekken, vaneen ~ 49
trekking 128
trekschouderen 106
trekschouweren 106
trekt 45
trengelen 74, 76
trenselen 21, 90
trentelen 21, 73, 78, 86, 101
treuren 118
treuzelen 72, 73, 90
triegelen 87
triepelen 101
trijzelen 22, 37
trillen 130
trillen 20
trilling 128
trippelen 21, 22, 82, 86, 87, 90, 94, 100, 101
tritt 92, 104
trichelen 38
troef 33
troef geven 35
troef geven, een pak ~ 35
troef krijgen 34
troef, pak ~ 33
troeven 40
troggelen 38, 74
trombose 168
tronkel 139
trossen 61
trots 171
truggelen 87, 90
truggerwats trekken 95
trullen 17, 20
tsjaffelen 12, 73
tsjoek 45
tubben, op de ~ lopen 94
tuberculoos 179
 TUBERCULOSE 179

- tuberculose 179
 tuf 147, 152
 tuffen 148
 tuier 33
 tuier geven 36
 tuier krijgen 34
 tuimelaar maken, een ~ 17
 tuimelen 15, 20
 tuimelen, over zijn hoofd ~ 15
 tuimelen, over zijn kop ~ 15
 tuimelend slaan, een ~ 17
 tuimeling maken, een ~ 17
 tuimeluit slaan, een ~ 17
 tukje 5
 tukske 5
 tul, de ~ is aan het zweren 193
tunk, met de ~ geplaaagd 122
 tuppeleberg maken, een ~ 16
 tureluut 139
 tussen de benen hebben, bramen ~ 224
 tussen de benen lopen, gesmot ~ 224
 tussen de benen lopen, met een mutsaard ~ 223
 tussen de benen lopen, met een schans ~ 223
 tussen twee oren zetten, de kop ~ 38
 tussen vel en vlees zijn 121
 tussenhebben 36
 tussenhebben, goed ~ 39
 tussenpakken 36
tuebors 215
 tutsen 42, 109
 tutsenbollen 109
 twee zakdoeken, geef mij eens ~ 177
 twee, de kop tussen ~ oren zetten 38
 tweelerik 192
 uil vangen, een ~ 7
uileke vangen, een ~ 6
uilde 6
uilde knappen, een ~ 7
uilde vangen, een ~ 2, 6
 uiltje 6
 uiltje knappen, een ~ 7
 uiltje vangen, een ~ 2, 6
 uit de maag, brand ~ 193
 uit de maag, uitslag ~ 193
 uit de neus hebben hangen, de riemen ~ 149
 uit de voeten maken, zich ~ 79
 uit de weg gaan 96
 uit de weg kunnen, lastig ~ 90
 uit de weg kunnen, slecht ~ 90
 uit kunnen gaan, niet ~ 158
 uit, de gaten ~ 80
 uit, de pijp ~ 80
 uit, er komt gezweer ~ 161
 uit, er komt materie ~ 161
 uit, er loopt materie ~ 161
 uit, hij gaat de kont weer ~ 230
 uit, onder de voeten ~ 80
 uit, slaap ~ 10
 uit, zich de benen onder het lijf ~ lopen 82
uitbaaien 227
 uitbaden 227
 uitbruien 148
 uitdiepen 46
 uitdrogen 36
uitee lopen, met de benen ~ 223
uitee lopen, met de benen wijd ~ 223
 uiteen doen 49
 uiteen gaan, met de toppen van de schoenen ~ 220
 uiteen halen 49
 uiteen lopen, breed ~ 223
 uiteen lopen, met de benen ~ 223
 uiteen lopen, met de benen wijd ~ 223
 uiteen lopen, wijd ~ 223
 uiteen sporen, de benen ~ 223
 uiteen vallen, zijn enkel ~ 221
 uiteenzetten 220
 uitereen halen 47, 49
 uitereen lopen, met de benen ~ 223
 uitereen lopen, met de benen ver ~ 223
 uitereen lopen, met de benen wijd ~ 223
 uitereen lopen, wijd ~ 223
 uitereen trekken 49
 uitfeetselen 195
 uitfluisen 148
 uitgaan wie een kaars 118
 uitgaan, de pijp ~ 118
 uitgaan, op de dief ~ 77
 uitgaan, opzij ~ 26
 uitgaan, te voet ~ 220
 uitgaan, terug ~ 96
 uitgehaald hebben, een stommitieit ~ 208
 uitgelaten, die pens heeft de beest ~ 114
 uitgeven 148
 uitglibberen 19
 UITGLIJDEN 18
 uitglijden 18
uitglijen 18
 uitglitschen 18, 19
 uitgooien 148
 uitgooien, fluimen ~ 148
 uitgooien, klarken ~ 148
 uitgooien, rochels ~ 148
 uitgraven, een kuil ~ 46
 uitgreiden 19
 uitkaaieren 19
uitkeien 19
 uitknippen 66
 uitkotsen, fluimen ~ 148
 uitkwaaien, fluimen ~ 148
 uitkwakken 148
 uitleggen 145, 148
 uitleggen, fluimen ~ 148
 uitleven 118
 uitlitsen 14, 15, 18, 19
 uitlopen 80, 161
 uitlopen, terug ~ 96
 uitmaken, onder de voeten ~ 79
 uitmetten 48
 uitpoetsen 151
 uitrasten 2
 uitreddelen 19
uitreen lopen, met de benen ~ 223
uitreen lopen, met de benen wijd ~ 223
uitreen lopen, wijd ~ 223
 uitritsen 19
 uitrusten 2
 uitrutschen 14, 15, 18, 19
 uitschachten 46
 uitschampen 15, 18
 uitschetsen 19
 uitschieten 15, 19
 uitschrankelen 15, 18, 19
uitschriggelen 19
 uitschrikkelen 15, 19
 uitschudden 57
 uitschuivelen 19
 uitschuiven 15, 18, 19
 uitschuiveren 19
 uitslaan, er vanal ~ 138
 uitslag 163, 188, 189, 190, 193, 194, 195
 UITSLAG ONDER DE NEUS 193
 uitslag uit de maag 193
 UITSLAG, ROOS (RODE ~) 188
 uitsleuren 19
 uitslibbelen 19

- uitslibberen 15, 19
 uitsliden 19
 uitslippen 19
 uitslippen 19
 uitsmijten 148
 uitsmijten, weer ~ 95
 uitsnoeven 151
uitsnotsen 151
uitsnotten 151
 uitsnuiten 151
 uitsnuitsen 151
uitsnutten 151
 uitspijen 148, 156
 uitspijen, een kwaai ~ 148
 uitspijen, fluimen ~ 148
 uitspoken 77
 UITSPUWEN, FLUIMEN ~ 147
 uitsteken naar 54
 uitstoffen 38
 uitstrankelen 19
 uitstrekken naar 54
 uitstrekken, de slagbomen ~ 53
uitstrinkelen 19
 uitteren 117
 uittrekken 161
 uittrekken, er nogal ~ 82
 uittreuren 118
 uittuffen 148
 uittuffen, een kwakkel ~ 148
 uittuffen, rochels ~ 148
 uitvegen 36
 uitvleug 188, 189, 195
 uitvluchtig 139
 uitvreten 77
 uitwaarts gaan 220
 uitwaarts lopen 220
 uitwas 159, 160
 uitwassen 227
 uitwerpen 148
 uitwerpen, fluimen ~ 148
 uitwijken 95
 uitwringen 66
 uitzien alsof men achter een bezem gelamd heeft 127
 uitzien alsof men het lijk-bred om de nek heeft hangen 127
 uitzien wie de dood 127
 uitzien wie een kaaseter 127
 uitzien wie een kletsje kaas 127
 uitzien wie een schacher aan het kruis 126, 127
 uitzien wie een verscheurde christelier 126, 127
 uitzien wie groene gaar 127
 uitzien zoals een lijk 127
 uitzien, afgetrokken ~ 127
 uitzien, blass ~ 126
 uitzien, bleek ~ 126
 uitzien, bleekjes ~ 126
 uitzien, dor ~ 127
 uitzien, er goed ~ 111
 uitzien, er keps ~ 115
 uitzien, flets ~ 127
 uitzien, geel ~ 127
 uitzien, groen ~ 127
 uitzien, leed ~ 127
 uitzien, lelijk ~ 127
 uitzien, miserabel ~ 127
 uitzien, pips ~ 126
 uitzien, schamel ~ 127
 uitzien, schier ~ 127
 uitzien, slecht ~ 127
 uitzien, sneeuws ~ 127
 uitzien, snip ~ 126
 uitzien, snips ~ 126
 uitzien, vaal ~ 126
 uitzien, vazel ~ 127
 uitzien, witjes ~ 127
 uitzweren 161
 umklammern 61
umlauf 189
 unger 5
 unger slapen, de ~ 7
 ungeren 2, 4, 5, 6
 ungeren (zn.) 5
 ungeren doen, de ~ 7
 ungeren houden 7
 ungeren slapen 2, 7
 ungerenslaap 5
 ungerenslaap doen 7
 ungerer 3
ungerke 5
 ungerste 6
 ungerste slapen 7
 ungerdje 5
 ungerdje houden 7
 ungerdje maken 7
unjer 5
unjer slapen, de ~ 7
unjeren 2, 4, 5, 6
unjeren houden 7
unjeren houwen 7
unjeren slapen 7
unjeren slaap doen 7
unjerer 3
unjererslaap 5
unjerke 5
unjerke houden 7
unjerke maken 7
unjerste slapen 7
unneren slapen 7
 unruhig heen en weer lopen 87
 urjen 200
 uts 43, 213
 uts, een ~ houwen 43
 utsen 42
uurke pakken, een ~ 8
uurkes, slapen gaan voor een paar ~ 8
 uurtje pakken, een ~ 8
 uurtjes, slapen gaan voor een paar ~ 8
 va vite 158
vaa 66
vaaien 66
 vaak 3
 vaal 125, 139
 vaal kijken 126
 vaal uitzien 126
 vaan, vliegende ~ 180
 vaardig 3, 231
 vaart, er een ~ in hebben 82
vagen 66
 vale eiken 42
 VALLEN 1
 vallen 15, 17, 19
 vallen met een smak 14
 vallen over 15
 vallen over zijn eigen voeten 15
 vallen wie een baksteen 14
 vallen, door de knieën ~ 222
 vallen, erbij gaan ~ 89
 vallen, gauw ~ 14
 vallen, hals over kop ~ 14, 17
 vallen, hard ~ 14
 vallen, in bezwijming ~ 141
 vallen, in de nek ~ 62
 vallen, in de nieten ~ 141
 vallen, in onmacht ~ 141
 vallen, in zwijm ~ 141
 vallen, ineens ~ 14
 vallen, kwalijk ~ 140
 vallen, om de hals ~ 62
 vallen, om de nek ~ 62
 vallen, ondersteboven ~ 17
 vallen, onverhoeds ~ 14
 vallen, op het gezicht ~ 17
 vallen, op zijn ~ 17
 vallen, op zijn gezicht ~ 17
 vallen, op zijn muil ~ 17
 vallen, pardoes ~ 14
 vallen, rond de nek ~ 62
 VALLEN, SCHIELIJK ~ 14
 vallen, schielijk ~ 14
 vallen, snel ~ 14
 vallen, stokje ~ 141
 vallen, van zichzelf ~ 141
 vallen, van zijn center ~ 141

- vallen, van zijn eigen ~ 141
 vallen, van zijn klot ~ 141
 vallen, van zijn klot af ~ 141
 vallen, van zijn klotje ~ 141
 vallen, van zijn stokje ~ 141
 vallen, van zijn sus ~ 140
 vallen, van zijn sus af ~ 140
 vallen, van zijn susje ~ 140
 vallen, van zijn zelve ~ 141
 vallen, verduizeld ~ 141
 vallen, vlot ~ 14
 vallen, zijn enkel uiteen ~ 221
 vallen, zonder erg ~ 14
 vallende ziekte 168
 valling 178
 valling, een ~ gepakt hebben 176
 valling, een ~ hebben 176
 valling, goede ~ 178
 valling, klein ~ 178
 valling, zwaar ~ 178
 valse krop 174
 van ..., het mannetje ~ 227
 van de aap gaan 141
 van de baan gaan 19
 van de benen af 72
 van de gard af gaan 141
 van de gard gaan 141
 van de graat gaan 141
 van de karwats krijgen 34
 van de knuppel geven 38
 van de leest geven 38
 van de maar bereden zijn 9
 van de maar gereden zijn 9
 van de maar rijden 9
 van de meter geven 38
 van de molen gekregen hebben, een slag ~ 139
 van de nachtmaar bereden zijn 9
 van de riem geven 38
 van de sokken gaan 141
 van de stok geven 38
 van de stok krijgen 34
 van de welt af 142
 van de welt af gaan 141
 van de welt gaan 141
 van de wereld 142
 van de wereld af gaan 141
 van gebrand te zijn, blaar ~ 198
 van God getekend 216
 van Hechtel besmet 170
 van het lijf lopen, met de benen ~ 223
 van het spoor zijn 223
 van hot naar haar draaien 21
 van hot naar haar lopen 85, 94
 van hot naar haar schuiven 26
 van houvast zijn 158
 van Hunsel besmet 170
 van korte adem 143
 van mijn broer jan, ik kreeg hem ~ 152
 van Sint-Markoen besmet 170
 van spoor, breed ~ zijn 223
 van streek, maag ~ 185
 van zich af houwen en stampen 105
 van zich afstoten 53
 van zichzelf vallen 141
 van zijn center gaan 141
 van zijn center vallen 141
 van zijn eigen af 142
 van zijn eigen gaan 141
 van zijn eigen vallen 141
 van zijn geloop gaan 141
 van zijn ietje gaan 141
 van zijn klot af gaan 141
 van zijn klot af vallen 141
 van zijn klot gaan 141
 van zijn klot vallen 141
 van zijn klotje af 142
 van zijn klotje vallen 141
 van zijn stokje af gaan 141
 van zijn stokje gaan 141
 van zijn stokje vallen 141
 van zijn sus 142
 van zijn sus af 142
 van zijn sus af gaan 140
 van zijn sus af vallen 140
 van zijn sus gaan 140
 van zijn sus vallen 140
 van zijn susje vallen 140
 van zijn zelve 142
 van zijn zelve gaan 141
 van zijn zelve vallen 141
 van zin zijn, get ~ 77
 van zin zijn, wat ~ 77
 van, er niet ~ kunnen blijven 68
 van, teruggaan ~ 96
 vanal uitslaan, er ~ 138
 vanal zeggen 138
 vandoor trekken 82
 vaneen doen 49
 vaneen halen 49
 vaneen houwen 49
 vaneen razen 47
 vaneen rijten 49
 vaneen trekken 49
 vaneenaf doen 49
 vaneenhouden 39
 VANGEN 1
 vangen, een uil ~ 7
 vangen, een uiltje ~ 2, 6
 vangen, geen goede zijn om varkens te ~ 224
 vangt, krankheid die ~ 124
 vangt, krankte die ~ 124
 varice 184
 varken gereden hebben 224
 varkens, geen goede zijn om ~ te vangen 224
 varkensdrafje, op een ~ lopen 78
 varkensdrafke, op een ~ lopen 78
 vast op de benen, niet ~ 70
 vast op de poten, niet ~ 70
 vast te poot, niet ~ 70
 vast ter been, niet ~ 70
 vast, het ~ hebben 176
 vast, het ~ zitten hebben 176
 vasthaaien 68
 vasthouden 68
 vasthouden, lief ~ 62
 vasthouden, lief ~ 62
 vastpakken 61, 62, 66
 vastpakken, lief ~ 62
 vastschnallen 66
 vastsnappen 61
 vastzitten 158
 vats 210
 vatten 54, 55
 vazel 114, 126
 vazel kijken 127
 vazel op de knoken 71
 vazel uitzien 127
 vazel voelen, zich ~ 115
 veeg 29, 33, 43, 210
 veeg geven 36
 veeg in het bakkes 31
 veeg in het gezicht 31
 veeg om de oren 32
 veeg op de muil 31
 veeg op de smoel 31
 veeg op het bakkes 31
 veeg voor de muil 31
 veel gegeten, te ~ 186
 veel in hebben 77
 veel paard gereden hebben 224
 veel water hebben, te ~ 204
 veel, lopen voor even ~ 74, 76

- vees 229
vees errond draaien, een ~ 228
veesten gaan 79
vegen 36, 49, 54, 81, 83, 85, 86, 92, 95, 109
vegen gaan 79
vegen, herum ~ 86
vegen, op zijn oren ~ 36
vel af 211
vel afschillen, het ~ 212
vel met kleine knobbeltjes, plekken op het ~ 190
vel van nagelring 203
vel vol kuilen van de windpokken 165
vel, dood ~ 199
vel, get onder zijn ~ hebben dat niet deugt 120
vel, hard ~ 199
vel, het ~ gescheld hebben 162
vel, in een kwaad ~ zitten 120
vel, in een slecht ~ steken 120
vel, in geen gezond ~ zitten 120
vel, in geen goed ~ steken 120
vel, in geen goed ~ zitten 120
vel, niet in een goed ~ zitten 120
vel, rauw ~ 163
vel, tussen ~ en vlees zijn 121
velke 203
velkes 163
velleke 203
vellekes 163
vellekes, witte ~ 171
vellen, rode ~ 188
velletje 203
velletjes 163
velletjes, witte ~ 171
vendelen 76
venijn 166
ver uitereen lopen, met de benen ~ 223
verband 229
verband leggen, een ~ 228
verband omdoen, een ~ 228
verbandgaas 229
verbeelding 122
VERBERGEN 60
verbergen 60
verbinden 228
VERBINDEN VAN EEN WONDE 228
verbrand 189
VERDACHT RONDLOPEN 76
verdoemenis, op zijn ~ kappen 37
verdoemenis, op zijn ~ krijgen 34
verdoold lopen 74
verdraaid 27
verdraaide, een ~ 30
verduisterd 138
verduizeld 138
verduizeld neervallen 140
verduizeld vallen 141
verduizeld worden 141
verduizelen 139, 142
verduizelig 138
verduizelijk 138
verduizeling 140
VERDWENEN 80
verdwenen 80
verf, geel ~ 187
verfomfaaien 67
verfommelen 67
verfongelen 67
verfroffelen 67
VERFROMMELEN 66
verfrommelen 67
verfromselen 68
verfrongelen 67
verfronselen 67
verfronsen 67
verfrotselen 67
vergaan lijk zout in de pot 118
vergeesd 144
vergeven 166
vergiert zijn 186
vergift 166
vergift voeren 166
vergift 166
vergift geven 166
vergiften 166
VERGIFTIGEN 166
vergiftigen 166
vergiftiging 166
vergillen 134
verhaarenkelen 221
verhaffelen 68
verhamfelen 68
verhampelen 68
verhandsele 68
verhandsvollen 68
verhandvollen 67, 68
verhanfelen 67
verhard 201
verharden 200
verharen 200
verhuid 162
verkald 174
verkald, een beetje ~ 175
verkald, een spier ~ 175
verkald, stijf ~ 175
verkald, zwaar ~ 175
verkamizolen 38
verkammezolen 38
verkeerde poot, met de ~ 28
verkeld 174
verkeld, een beetje ~ 175
verkeld, zwaar ~ 175
verkeldheid 178
verkeldheid, een ~ opgelopen hebben 176
verkild 135
VERKILLEN 134
verkillen 134
verkleind, maag ~ 186
verkleuken 213
VERKLEUMD 135
verkleumd 135
verkleumen 134
verkleuren 135
verkocht 175
verkopen, tarwe ~ 8
verkou 175
verkoud 136, 174
verkoud, doreweg ~ 175
verkoud, duchtig ~ 175
verkoud, een beetje ~ 175
verkoud, een spier ~ 175
verkoud, erg ~ 175
verkoud, fel ~ 175
verkoud, flink ~ 175
verkoud, get ~ 175
verkoud, goed ~ 175
verkoud, licht ~ 175
verkoud, rot ~ 175
verkoud, stevig ~ 175
verkoud, stijf ~ 175
verkoud, wat ~ 175
verkoud, zona ~ 175
verkoud, zwaar ~ 175
VERKOUDEN 174
verkouden, een beetje ~ 175
verkouden, erg ~ 175
verkouden, fel ~ 175
verkouden, ferm ~ 175
verkouden, zich ~ hebben 177
VERKOUDEHEID 177
verkoudheid 178
VERKOUDEHEID, EEN ~ HEBBEN 175
verkoudheid, een ~ opgedaan hebben 176
verkoudheid, een ~ opgelopen hebben 176
verkoudheid, een ~ te pakken hebben 176
verkoudheid, ferme ~ 178

- verkoudheid, lichte ~ 178
 verkoudheid, zware ~ 178
 verkoudigheid 178
 verkoudigheid, een ~
 hebben 176
 verkoudigheid, lichte ~
 178
 verkoudigheid, zware ~
 178
 verkoudigheids 178
 verkoudingheid 178
 verkoudingheid, een ~
 opgelopen hebben 176
verkoudingheid, zware ~
 178
 verkouds 175
 verkoudsheid 178
verkouwen 174
verkouwen, een beetsje ~
 175
verkouwen, erg ~ 175
 verkratsen 211
 verkreukelen 67
 verkrimpen 134
 verkronkelen 67
 verkurijen 118
verkwaaien 161
 verkwaden 161
 vermeubelen 38
 vernikkelen 135
 VEROORZAKEN, EEN
 PIJNSCHEUT ~ 128
 verozeld 136
 verozelen 135
 verpokkeld 165
 verpondelen 69
verpongelen 69
 verrazen 67
 verrekken 135, 213
 verrekken, zijn enkel ~
 221
 verrenken 213
 verroeren, (zich) ~ 11
 verroffen 213
verrukken 213
 verruwen 200
 verschandeerd 165, 214
 verschandeneerd 165
 verscheurde christelier,
 uitzien wie een ~ 126,
 127
 verschoot 181, 182
 verschrikken 132
 verschudden, zich ~ 59
 verschwunden 80
 verslag 167
 versmachten 144
 versnops 175
 versnopt 175
 versnuft 175
 versoppen 37
 verspuiten 118
 verstand, lopen zonder ~
 84
 versteken 60
 versterf 204
 versteven 135
 verstijfd 135
 verstijven 135
 verstikken 144
 verstommelen 60
 verstoppen 60, 158
 verstopping 158
 verstoep 158
 verstroppen 51
 VERSTUIKEN 213
 verstuiken 213, 221
 versuft 139
versuggelen 118
 versukkelen 118
 verteerd (zijn), niet ~ 186
 vertellen, schuine kal ~
 138
 verteren, hij is ~ 8
 vertettelen 69
 vertreden, (zich) ~ 72, 75
vertrejen, zich ~ 72, 75
 vertrekken 11
 vertrokken, hij is omtrent ~
 4
 vervallen 118
 vervellen 162
 vervreten 186
 vervuilen 161
 verzetten 26
 verzielen 208
 verzorgen 228
 verzweren 161
 verzwering 160, 194
 verzwikken 213
 vesperen 82
 vetbol 160
 vetsen 82
 vetten 82, 85
vetwormkes 195
 vetwormpjes 195
 veulen, op moeders ~ gaan
 220
 vief gaan 94
 vief lopen 94
 vief rondlopen 94
 viefig lopen 84
 viemen 41
 vierkluuws gaan lopen 55
 viervoetig 81
 vies krankte 206
vies prats 212
 vies, het ~ te pakken
 hebben 177
 vies, het ~ zitten hebben
 177
 vieve, de ~ 157
 vieze brats 212
viffig lopen 84
 vijf geboden laten voelen,
 de ~ 38
vijs 229
vijs terrond drae, een ~
 228
vijs 202
 vil 210
 villen 229, 230
villerke 230
 villertje 230
 VINDEN 1
 vinger, koude ~ 206
 vinger, pijn aan zijn ~ 202
 vinger, witte ~ 202
 vinger, zwerende ~ 202
 vingers draaien 67
 vingers draaien, met de ~
 67
 VINGERS EN HANDEN, STUIJ
 VAN ~ 136
 vingers, met de ~ spelen
 68
 vink, groene ~ 150
 vinkelhout rapen 61
 violer 38
 vite gaan 79
 vite, va ~ 158
 vits 30
 vits, met een ~ afsmeren
 40
 vits, met een ~ houwen 40
 vitsen 40, 94
vitsen 82
 vlaai 30
 Vlaams gaan 220
 vlammen, erop ~ 63
 vlammen, rond de oren ~
 37
 vlas 125
 vlaskleurig 125
 vlasschijter 127
 vlees, de nagel is in het ~
 gewassen 202
 vlees, haard ~ 199
 vlees, hel ~ 199
 vlees, ik heb mijn nagel in
 het ~ gereten 202
 vlees, tussen vel en ~ zijn
 121
 vlees, wild ~ 199
 vleeswonde, diepe ~ 209
 vlek, blauwe ~ 212
 vlekjes, witte ~ 171
 vlekken 188
vlekseskes, witte ~ 171
 vleugelen 74, 76
 vliegen 80, 86, 200
 vliegen, een laten ~ 152
 vliegen, hier en daar ~ 94

- vliegen, om de hals ~ 62
vliegen, om de nek ~ 62
vliegen, rond de nek ~ 62
vliegend flerecijn 182
vliegende gicht 180, 181, 183
vliegende jicht 180, 181
vliegende tering 180
vliegende vaan 180
vliegenscheet 192
vliem 230
vliemen 230
vlijm 230
vlijmen 230
vlijmscherp mesje 230
vlim 147, 230
vloeren 52
vlooien herjagen, de ~ 63
vlooien in de staart hebben 77
vlot lopen 82, 83
vlot op en neer lopen 85
vlot vallen 14
vlotte, de ~ 157
vlotte-kom-gauw, de ~ 157
vlotte-maak-voorwaarts, de ~ 157
vlucht, op de ~ gaan 79
vluchten 79
VLUG LOPEN 81
vlum 230
vocht 180, 204
vochts 180
vod 229
vod rond doen, een ~ 228
vod rond draaien, een ~ 228
voelen dat men get aan zich heeft 115
voelen, de vijf geboden laten ~ 38
voelen, iets ~ 123
voelen, met de handen ~ 53
voelen, zich aardig ~ 115
voelen, zich beroerd ~ 115
voelen, zich ellendig ~ 115
voelen, zich goed ~ 111
voelen, zich huiverig ~ 115
voelen, zich krank ~ 115
voelen, zich kwalijk ~ 115
voelen, zich lekker ~ 111
voelen, zich melig ~ 115
voelen, zich misselijk ~ 115
voelen, zich mottig ~ 115
voelen, zich niet gezond ~ 114
voelen, zich niet goed ~ 114
voelen, zich niet juist ~ 115
VOELEN, ZICH NIET LEKKER ~ 114
voelen, zich niet lekker ~ 114
voelen, zich niet op zijn stal ~ 115
voelen, zich niet op zijn stokken ~ 115
voelen, zich niet recht op ~ 115
voelen, zich niet richtig ~ 115
voelen, zich niet te goed ~ 115
voelen, zich ongemoed ~ 115
voelen, zich op zijn onge-mak ~ 115
voelen, zich raadselig ~ 115
voelen, zich slecht ~ 115
voelen, zich vazel ~ 115
voelen, zich ziek ~ 115
voeren, de musjes ~ 156
voeren, in het schild ~ 77
voeren, vergif ~ 166
voet 80
voet zijn 79
voet, dikke ~ 219
voet, gicht aan de ~ 183
voet, gicht in de ~ 183
voet, maken dat men ~ komt 79
voet, misvormde ~ 219
voet, scheut in de ~ 183
voet, te ~ jouwes gaan 220
voet, te ~ naar huis gaan 220
voet, te ~ uitgaan 220
voetblaar 198
voetdoen 60
voetdraaien 142
voeteke 219
voeten à la Charlot, scheve ~ 220
voeten buitenuit zetten, de ~ 220
voeten, de hakken voor de ~ gooien 82
voeten, dikke ~ 204
voeten, Franse ~ hebben 220
voeten, lastige ~ hebben 90
voeten, met bare ~ door het water lopen 98
voeten, met blootse ~ door de poeltjes lopen 98
voeten, met blote ~ door gewater lopen 98
voeten, met blote ~ door het water patsen 97
voeten, met blote ~ in het water plenzen 97
voeten, met stacheln onder de ~ lopen 89
voeten, onder de ~ in zijn 121
voeten, onder de ~ uit 80
voeten, onder de ~ uitmaken 79
voeten, terug op zijn ~ 231
voeten, vallen over zijn eigen ~ 15
voeten, zich uit de ~ maken 79
voetgicht 183
voetje 183, 219
voetje baden 97
voetje voor voetje gaan 90
VOETLICHT 182
voetjicht 183
voetkleinen 79
voetkramen 60
voetlopen 79
voetpakken 56
voettraumatiek 183
voetruischen 55
voetscharren 55
voetsnappen 55
voetstap 93
voetsteken 60
voetteren 118
vol kuilen van de wind-pokken, vel ~ 165
vol littekens 165
vol, de boks ~ hebben 224
vol, lopen of men de boks ~ heeft 224
vol, met de boks ~ lopen 224
volle maag 185
volvreten 186
vomeren 156
voor de hoest, flesje ~ 229
voor de kits, een ~ 31
voor de muil, slag ~ 31
voor de muil, veeg ~ 31
voor de voeten gooien, de hakken ~ 82
voor de vot pakken, hem ~ 82
voor een doedelzak aanhoren, de hemel ~ 139
voor een paar uurtjes, slapen gaan ~ 8
voor even veel lopen 74, 76
voor mangel houwen 82
voor niks rondlopen 76

- voor pampus neervallen 142
 voor zich heen lopen 76
 voor, de ~ op 80
 voor, voetje ~ voetje gaan 90
 vooraan komen, zwaar ~ 90
 vooraan maken 81
 voorbijlopen, zijn eigen ~ 82
 voormansgang, lopen met een ~ 74
 VOOROVERDUIKELEN 15
 vooroverduiken 16
 vooroverknikkelen 16
 vooroverschieten 16
 vooroverslaan 16
 vooroverstuiken 16
 vooroververtivelen 16
 voorovertuimelen 16
 voorovervallen 16
 voort, onrustig terug en ~ gaan 87
 voort, terug en ~ besemen 85
 voort, terug en ~ draaien 21
 voort, terug en ~ schuiven 26
 voort, terug en ~ weisteren 26
 voort, terug en ~ wemelen 26
 voortdraaien 139
 voortgaande ziekte 124
 voortgaat, ziekte die ~ 124
 voortloopt, ziekte die ~ 124
 voortmaken 81
 voortsukkelen 78
 voortzet, ziekte die ~ 124
 vooruit gaan 11
 vooruitdribbelen 78
vooruitdujen 89
 vooruitduwen 89
 vooruitgaan, met hotsen en stoten ~ 12
 vooruitgaan, met schokjes ~ 12
 vooruitgaan, met schokken ~ 12
 vooruitgaan, traag ~ 12
 vooruihuppelen 12
 vooruitkomen, lastig ~ 90
 VOORUITKOMEN, MOEILIK ~ 89
 vooruitkomen, niet ~ 78, 90
 vooruitkomen, niet goed ~ 90
 vooruitkomen, slecht ~ 90
 vooruitkretsen 90
 vooruitmaken 81
 vooruitsteken 53
 vooruitstoten 53
 VOORUITSTOTEN MET DE ARMEN, RECHT ~ 53
 vooruitstoten, recht ~ 53
 vooruitstuiken, recht ~ 53
 vooruitsukkelen 89
 voorvoeten, op zijn ~ lopen 94
 voorwaarts komen, slecht ~ 90
 voorwaarts maken 81
 voorwaarts, terug en ~ lopen 85
 voos worden 135
 voren 202
 vort 80
 vort zijn 79
 vort, maken dat men ~ komt 79
 vortdoen 60
 vortdraaien 142
 vortkleinen 79
 vortkramen 60
 vortkwijnen 118
 vortlopen 79
 vortpakken 56
 vortpakken, rap ~ 56
 vortritsen 55
 vortritschen 55
 vortscharren 55
 vortsnappen 55
 vortsteken 60
 vortteren 118
 vorttrekken 56
 vot 80
 vot, de ~ achteruit gooien 83
 vot, de ~ inhebben 115
 vot, hem voor de ~ pakken 82
 vot, zweer aan de ~ 194
 vot, zweren aan de ~ 194
 votblaadje 122
votblaatsje 122
votpakken, rap ~ 56
votscharren 55
votsteken 60
vottrekken 56
 VOUWEN 66
 vouwen 66
 vree 136, 200
 vreigel, het ~ te pakken hebben 177
 vreissem 190, 191
 vreselijke droom 9
vrieë hoet 163
 vrij rondlopen 94
vroetmaken 81
 vuil 162
 vuil mannetje 171
 vuil neus 150
 vuil tanden 172
 vuil van de tanden 172
 vuil ziekte 206
 VUIST, MET DE ~ IN DE RUG SLAAN 39
 vuist, met de ~ in de rug houwen 40
 vuist, met de ~ in de rug slaan 40
 vuist, op de ~ zitten 108
 vuist, wonde als mijn ~ 209
 vuistenslag 39
 vurig lopen 83
vurrewats maken 81
 vuur 190, 204, 206
 vuur van Sint-Markoen 170
 vuur, rood ~ 207
 vuur, wild ~ 189, 204
 vuurwater 180
 waai 30
 waaielaar 192
 waaielen 88
 waaien 74, 92, 223
waaien 96, 97, 98
 waaiier, lopen lijk een ~ 224
 waard zijn, geen eend ~ 115
 waard zijn, geen kloten ~ 115
 waard zijn, niet ~ 138
 waard zijn, niets ~ 115
 waard, niets ~ 113
 waard, niks ~ 113
 WADEN 96
 waden 96, 97, 98
 waden, door het water ~ 97
 wafel 30
 wag 192
 wagen 192
 wagen, gelijk een krakende ~ zo voel ik me vandaag 114
 wagens, krakende ~ lopen het langste 114
 wagenspikkig 71
 waggelachtig 71
 waggelen 23, 25, 71, 87, 218, 223
 WAGGELEN 87
 waggelend lopen 87
 waggelentère 71
 waggelentère lopen 87
 waggelentèrend lopen 87

- waggelig 71
 wakende 10
 wakkelen 25, 87
 wakkelend lopen 87
 wakkellentère 71
 wakkelig 71
 WAKKER 10
 wakker 10
 wakker maken 10
 wakker worden 11
 wal 192
 walg 192
 walseren 76
 wand, wit wie de ~ 126
 WANDELEN 72
 wandelen 72
 wandelende jood, lopen wie een ~ 87
 wang, domp op de ~ 31
 wang, slag op de ~ 31
 wankel 71
 wankel lopen 88
 wankelachtig 71
 wankelen 25, 71, 87
 wankelend lopen 88
 wankellentère 71
 wankelig 71
 wankelrijk 71
 wapperen 25, 72, 73, 222
 war 192
 warje 199
 warm maken, het poepje eens ~ 38
 warm maken, ze iemand ~ 38
 wars lopen 84
 warze 199
 was 182
 was, gezicht zo geel als ~ 127
 wassen 227
 wat bereiken 54
 wat een getrampel, zo een getaffel 73
 wat een gewemel en een geschroffel op de bank 25
 wat gaan liggen 8
 wat in de handen hebben, de ganze tijd ~ 68
 wat inbeelden, zich ~ 122
 wat mee geven 38
 wat motterig zijn 177
 wat onder de leden hebben 120
 wat oplopen, zich ~ 205
 wat van zin zijn 77
 wat verkoud 175
 wat ziek 113
 wat zijn, iemand ~ 123
 wat zit je te ruiken 130
 water 180, 204
 water hebben, te veel ~ 204
 water, barvoets door de poelen ~ lopen 98
 water, barvoets door het ~ lopen 98
 water, barvoets door poelen ~ lopen 98
 water, blootvoets door poeltjes ~ lopen 97
 water, door het ~ dabbelen 98
 water, door het ~ dabberen 98
 water, door het ~ klavotsen 99
 water, door het ~ klossen 98
 water, door het ~ krossen 99
 water, door het ~ lopen 98, 99
 WATER, DOOR HET ~ LOPEN MET SCHOEISEL AAN 98
 water, door het ~ opwaden 99
 water, door het ~ plassen 97
 water, door het ~ platsen 97
 water, door het ~ plenzen 97
 water, door het ~ plotsen 98
 water, door het ~ pratsen 98
 water, door het ~ soppen 99
 water, door het ~ waden 97
 water, het op het ~ hebben 186
 water, in het ~ dabberen 98
 water, in het ~ houden 57
 water, in het ~ leggen 57
 water, in het ~ stopen 57
 water, in het ~ stoten 57
 water, Keuls ~ 221
 water, kou op het ~ 186
 water, met bare voeten door het ~ lopen 98
 water, met blote voeten door het ~ patsen 97
 water, met blote voeten in het ~ plenzen 97
 water, met platspoten door het ~ lopen 98
 water, onder ~ duwen 56
 water, onder ~ zetten 56
 water, onder het ~ steken 56
 water, weer op zijn ~ 232
 waterblaar 198
 waterblaas 204
 watergal 154
 WATERPOKKEN 206
 waterpokken 206
 WATERZUCHT 204
 waterzucht 204
 watjekou 30
 wats 29, 211
 wats om de oren 32
 watsen 33, 36, 41
 wauwen 96
 wazelen 137
 wazelig 139
 wazig 139
 wederen 200
 wee 128
 wee zijn hals 173
 wee, de buik doet ~ 185
 wee, de buik doet hem ~ 185
 weegscheet 192
 weegschijter 192
 week 112
 ween 192
 weendel 192
 weender 192
 weenoog 192
 weer 121
 weer 197, 198, 199
 weer de oude 232
 weer een weert hebben 177
 weer effen 231
 weer en weg lopen 85
 weer erbovenop 231
 weer erdoor 231
 weer gedaan 231
 WEER GENEZEN 231
 weer genezen 231
 weer gesolveerd 232
 weer gezond 232
 weer goed 231
 weer goed op gang 231
 weer in zijn plooiën 232
 weer in zijn sas 232
 weer op de been 231
 weer op de gang 232
 weer op de poten 231
 weer op het zijn 232
 weer op trek 232
 weer op zijn chic 232
 weer op zijn effen 231
 weer op zijn esse 232
 weer op zijn goede 231
 weer op zijn juste 232
 weer op zijn kilo 232

- weer op zijn oud 232
 weer op zijn oude traut 232
 weer op zijn plooi 232
 weer op zijn plooiën 232
 weer op zijn stelten 232
 weer op zijn stokken 231
 weer op zijn stukken 231
 weer op zijn water 232
 weer op zijn zat 232
 weer te been 231
 weer te goed 231
 weer te poot 231
 weer terug te goed 231
 weer uitsmijten 95
 weer, bedrijvig heen en ~ lopen 85
 WEER, DRUK HEEN EN ~ LOPEN 85
 weer, druk heen en ~ lopen 85
 weer, druk in de ~ zijn 85, 94
 weer, fitsig over en ~ lopen 85
 weer, heen en ~ bijzen 85
 WEER, HEEN EN ~ DRAAIEN 20
 weer, heen en ~ draaien 21
 weer, heen en ~ lopen 76, 94
 WEER, HEEN EN ~ SCHUIVEN 25
 weer, het ~ zitten hebben 176
 weer, hij gaat de kont ~ uit 230
 weer, in de ~ zijn 85
 WEER, MOMPELEND HEEN EN ~ DRAAIEN 21
 weer, opgeregt heen en ~ lopen 87
 weer, over en ~ draaien 21
 weer, over en ~ lopen 21
 weer, over en ~ schuiven 26
 weer, over ende ~ draaien 21
 weer, over ende ~ lopen 85
 weer, over ende ~ wemelen 26
 weer, onruhig heen en ~ lopen 87
 weer, weg en ~ koersen 85
 weer, weg en ~ lopen 85
 weer, zenuwachtig heen en ~ lopen 87
 weer, zweer aan het ~ 194
 weeral de oude 232
 weeral gedaan 231
 weeral genezen 231
 weeral te been 231
 weerdel 192
 weermaal genezen 231
 weermaal op zijn stokken 231
 weermaal te been 231
 weermaal te poot 231
 weern 192
 weerndel 192
 weernder 192
 weernoog 192
 weerroog 192
 weerouf 192
 weerpain 180
 weerstand, min ~ 112
 weert, weer een ~ hebben 177
 weerwortel 203
 weg 80
 weg en weer koersen 85
 weg en weer lopen 85
 weg, de klets ~ hebben 176
 weg, in de ~ zitten 123, 158
 weg, lastig uit de ~ kunnen 90
 weg, slecht uit de ~ kunnen 90
 weg, uit de ~ gaan 96
 weg, weer en ~ lopen 85
 weg, zich een ~ banen 99
 wegbergen 60
 wegdoen 60
 wegdoezelen 4
 wegscheet 192
 weggeschijter 192
 weggeschijterd 192
 weggetrits 192
 weggraaien 55
 WEGGRISSEN 55
 weggrissen 55
weggritsen 55
 wegjagen 103
 wegkluuwen 55
 wegkruipen 60
 wegkwelen 118
 WEGKWIJNEN 117
 wegkwijnen 118
 wegleggen 60
 weglopen 79
 weglopen, kwaad ~ 83
 wegpakken 56
 wegpikken 56
 wegpoezen, zich ~ 79
 wegratsen 55
 wegrennen 79
 wegrijten 56
 wegritsen 55
 wegroffen 56
 wegscharren 55
 wegsnappen 55
 wegsnutten 56
 wegsteken 60
 wegstoppen 60
 wegteren 117
 wegzakken 4
 wegzetten 60
weier, lopen lijk een ~ 224
 weifelen 89
 weisteren 23, 25, 44, 46, 48
 weisteren, terug en voort ~ 26
 weke, de ~ 157
 WEKKEN 9
 wekken 9
 wel 192
 wel op, niet heel ~ 113
 wel te pas, niet ~ 113
 wellig 192
 welt, van de ~ af 142
 welt, van de ~ af gaan 141
 welt, van de ~ gaan 141
 wemelen 21, 23, 25, 26, 48, 68
 wemelen, op en neer ~ 26
 wemelen, over ende weer ~ 26
 wemelen, terug en voort ~ 26
 wen men de bikaars heeft, lopen als ~ 224
 wenderik 192
wenerik 192
 wenkelen 43
 wenken 20, 43
 wentelen 48
 weps 126
 wer 192
 werel 192
 wereld, van de ~ 142
 wereld, van de ~ af gaan 141
weremaal op zijn stekken 231
 weren 202
weren (mv.) 198, 199
 WERKBLAAR 198
 werkblaar 198
 werpen 53
 werpen, dooreen ~ 47
 westen, buiten ~ 142
 weten, rondlopen en de baan niet ~ 74
wets, buiten ~ 142
 wets 26
 weveren 25, 26
 wezen, slag op het ~ 31
 wie dat hij moet zijn, niet ~ 115

- wie de dood, uitzien ~ 127
 wie de wand, wit ~ 126
 wie dood gezicht 127
 wie een acht uren-arrest, gezicht ~ 127
 wie een baksteen, vallen ~ 14
 wie een beer, sterk ~ 112
 wie een beugelring, benen ~ hebben 224
 wie een bij, gaan ~ 82
 wie een bij, lopen ~ 86
 wie een bij, zo rap ~ zijn 86
 wie een boer, lopen ~ 222
 wie een dobbel, draaien ~ 22
 wie een doodskop, gezicht ~ 127
 wie een dop, draaien ~ 22, 139
 wie een dop, ronddraaien ~ 22
 wie een dragonder, lopen ~ 84
 wie een eend, lopen ~ 224
 wie een elf uren-lijk, gezicht ~ 127
 wie een gek, lopen ~ 84
 wie een gek, ronddraaien ~ 22
 wie een gek, rondlopen ~ 87
 wie een halve dolle, lopen ~ 84
 wie een halve gare, lopen ~ 84
 wie een halve gek, lopen ~ 84
 wie een hazewind, lopen ~ 82
 wie een heks die het gat brandt, lopen ~ 86, 95
 wie een ijsdop, draaien ~ 22
 wie een kaars, uitgaan ~ 118
 wie een kaaseter, uitzien ~ 127
 wie een kameel, poten ~ 220
 wie een karnol, draaien ~ 22
 wie een kievit, lopen ~ 95
 wie een kletsje kaas, uitzien ~ 127
 wie een knol, draaien ~ 22
 wie een kokkerel, draaien ~ 22
 wie een kokkernel, draaien ~ 22
 wie een kokkernel, rond-draaien ~ 22
 wie een kwikstaart, lopen ~ 95
 wie een landmeter, treden ~ 92
 wie een leggende hen, lopen ~ 87
 wie een oude bok, lopen ~ 222
 wie een oude, gezicht ~ 127
 wie een pees, gaan ~ 82
 wie een poppernel, draaien ~ 22
 wie een postpaard, lopen ~ 74
 wie een rat, lopen ~ 86
 wie een schacher aan het kruis, uitzien ~ 126, 127
 wie een schijgende haan, lopen ~ 87, 95, 224
 wie een schijgende hond, lopen ~ 86
 wie een snoer, gaan ~ 82
 wie een taxi, gaan ~ 220
 wie een tielvermoets, draaien ~ 22
 wie een tol, draaien ~ 22
 wie een trapgans, gaan ~ 217
 wie een verscheurde christelier, uitzien ~ 126, 127
 wie een wandelende jood, lopen ~ 87
 wie een wilde, lopen ~ 84
 wie een zatte, lopen ~ 72, 89
 wie ene die in zijn broek gescheten heeft, lopen ~ 224
 wie groene gaar, uitzien ~ 127
 wie het moet zijn, niet ~ 115
 wie hij moet zijn, niet ~ 115
 wie kokkerel, draaien ~ 139
 wiebelen 21, 23, 25, 26, 48
 WIEBELEN 25
 wiebelig lopen 89
 wiebelkont 25
 wiegelen 23, 25, 26, 89
 wiegelig 71
 wiegen 25, 44
 wiegescheet 192
 wiegewagen 25
 wiekelen 23
 wieken 228
 wiel van Sint-Catharina 190
 wielewalen 25
 wie melen 23, 25, 26, 48, 68
 wie melen, op en neer ~ 26
 wie melen, over ent weer ~ 26
 wie melen, terug en voort ~ 26
 wie melen 23
 wieter 192
 wieveren 25, 26
 wiewaunen 21
 wiewelen 26
 wijd doortreden 91
 wijd greiden 91
 wijd open lopen, met de benen ~ 223
 wijd schrijden 91
 wijd schuiven 220
 wijd spoor 223
 wijd spoor lopen, met een ~ 223
 wijd spoor maken 223
 wijd treden 91, 220, 223
 wijd uiteen lopen 223
 wijd uiteen lopen, met de benen ~ 223
 wijd uitereen lopen 223
 wijd uitereen lopen, met de benen ~ 223
 wijdbeens gaan 223
 WIJDBEENS LOPEN 222
 wijdbeens lopen 223
 wijdbeens zijn 223
 wijde, een ~ greid in de boks hebben 92
 wijde, een ~ greid in de broek hebben 223
 wijde, met ~ benen lopen 223
 wijde, met een ~ greid lopen 223
 wijde, op het ~ spoor lopen 223
 wijken 20, 95
 wijken, zich ~ 95
 wijnplek 188
 wijnpokken 206
 wijnvlek 188
 wijsmaken, zichzelf get ~ 122
 wijwortel 203
 wikkell 229
 wiks 30
 wikslen 38

wild lopen 84
 wild vlees 199
 wild vuur 189, 204
 wilde, lopen wie een ~ 84
 wildweg lopen 84
 wind 178
 wind, een ~ hebben 176
 wind, in de ~ lopen 76
 wind, in de ~ meedraaien 22
 wind, met de kop in de ~ lopen 83
 windel 229
 windel erom doen, een ~ 228
 windel rond draaien, een ~ 228
 windelen 228
 windpokken 206
 windpokken, vel vol kuilen van de ~ 165
 windsel 229
winsel 229
 winseln 26, 48
winspokken 206
 wintelen 48
 winter, de ~ 201
 winter, de ~ krijgen 200
 wintergezicht 201
 winterhanden 201
 winterbenen 201
 wintervoeten 201
wionder 192
 wippen 222
 wirbeln 22
 wirvelen 21
 wispelen 22
 wit 125
 wit als een dode, zo ~ 125
 wit als een sneeuwschijter 126
 wit en zwart houwen 39
 wit kijken 127
 wit wie de wand 126
 witbek 127
 witjes 125
 witjes uitzien 127
 witjes zien 127
 witte velletjes 171
 witte vinger 202
 witte vlekjes 171
wittekes 125
wittekes uitzien 127
wittekes zien 127
wjaan 192
wjaander 192
wjanerik 192
wjonderik 192
wjoon 192
 woelen 46, 47, 48
 WOELLEN 48

woest lopen 84
 WOEST, ONACHTZAAM LOPEN 84
 woesten 84
 woestig lopen 84
 wolf 172
 wolf in de tanden, gebit in de handen 172
 wolvengebit 172
won 208, 210
won as mijn vuist 209
won, bloedige ~ 209
won, diepe ~ 209
won, erg ~ 209
won, fel ~ 209
won, ferm ~ 209
won, gapende ~ 209
won, grillige ~ 209
won, grote ~ 209
won, lee ~ 209
won, lei ~ 209
won, open ~ 209
won, wrede ~ 209
wond 208, 210
wond, gapende ~ 209
wond, grote ~ 209
wond, open ~ 209
 WONDE 208
 wonde 208, 209, 210
 wonde als mijn vuist 209
 WONDE, BETTEN VAN EEN ~ 227
 wonde, bloedige ~ 209
 wonde, brede ~ 209
 wonde, diepe ~ 209
 wonde, erge ~ 209
 wonde, felle ~ 209
 wonde, ferme ~ 209
 WONDE, GAPENDE ~ 209
 wonde, gapende ~ 209
 wonde, grillige ~ 209
 wonde, grote ~ 209
 wonde, lede ~ 209
 wonde, open ~ 209
 wonde, openstaande ~ 209
 WONDE, VERBINDEN VAN EEN ~ 228
 wonde, wrede ~ 209
 wonderdokter 227
wonderdokter 227
wonderik 192
wong 208
wong, gapende ~ 209
wonj 208, 209
wonj, diepe ~ 209
wonj, gapende ~ 209
wonj, open ~ 209
wopengekipt 201
wopengesprongen 201
wopgekipt 201
wopperen 222

worm 189, 190
 wortel 203
wouf 172
wouvengebeet 172
 wrat 197, 199
 WRAT 199
 wratsel 199
 wratselen 21, 26, 48
 wrattel 199
 wrede huid 163
 wrede wonde 209
 wreed 136, 200
 wregelen 25, 48
 wregelen, met de handen ~ 68
wreutelen 46, 48
wreuten 46, 48
wriaan 192
 wriemelen 22, 23, 26, 48
wriemelen 67
 WRIJVEN 48
 wrijven 49, 66
 wrijven, in de handen ~ 68
 wrikken 66
 wringen 24, 66
 WRINGEN 66
 wroelen 46, 48
 wroetelen 46, 48, 66
 WROETEN 46
 wroeten 46, 48, 66, 85
 wroeten, altijd ~ 86
wrotte tanden 172
wrotzak 197
wrutelen 46
wuisteren 44, 46, 48
 x-benen 220, 222
 x-benen hebben 220
 x-poten 220
 x-voeten hebben 220
zaaf 225
zachskes hoesten 145
zachskes kuchen 146
 zachtjes hoesten 145
 zachtjes kruipen 77
 zachtjes kuchen 146
 zagen 8
 zagen, bomen ~ 8
 zak 160
 zak, get op de ~ hebben 121
 zak, op de ~ houwen 37
 zak, pijn in de ~ 185
 zak, pijn in zijn ~ 185
 zakdoeken, geef mij eens twee ~ 177
 zakken, door de knieën ~ 221
 zakken, in de knieën ~ 102, 222
 zakpijn 185
 zakt, het eten ~ 152

- ZALF* 225
 zalf 225
 zat 138
 zat, niet in zijn ~ 113
 zat, weer op zijn ~ 232
 zatte, lopen wie een ~ 72, 89
zauf 225
 zauwelen 4
 ze gebatterd krijgen 34
 ze gedekt krijgen 34
 ze gedozen krijgen 34
 ze gegoten krijgen 34
 ze gepezelde krijgen 34
 ze gereten krijgen 34
 ze gestokt krijgen 34
 ze gezwamd krijgen 34
 ze gezwend krijgen 34
 ze iemand warm maken 38
 ze kloppen 130
 ze zien draaien 139
 zeek 190, 191, 193, 194
 zeenwater 180
 zeer 128
 zeer gaan 83
 zeer lopen 101
 zeer, mijn kal doet ~ 167
 zeer, zijn keel doet ~ 173
zeevoog 196
 zeggen, vanal ~ 138
 zeikbeziender 227
 zeilen, met hoge ~ lopen 84
zeilkes halen 156
 zeiltjes halen 156
 zeker, niet ~ lopen 88
 zelve, van zijn ~ 142
 zelve, van zijn ~ gaan 141
 zelve, van zijn ~ vallen 141
 zengende pijn 128
zenuw 121
 zenuwachtig gaan 87
 zenuwachtig heen en weer lopen 87
 zenuwachtig lopen 87
 zenuwachtig rondlopen 87
 zenuwen 68
 zenuwen, open ~ 189
 zenuwpees 86
 zenuwweren 121, 122
 zetsel 191
ZETTEN 1
 zetten, de kop tussen twee oren ~ 38
 zetten, de voeten buitenuit ~ 220
 zetten, dooreen ~ 47
 zetten, een keukeleboom ~ 16
 zetten, een keukelebuit ~ 16
 zetten, grote passen ~ 91
 zetten, grote schreden ~ 91
 zetten, grote stappen ~ 91
 zetten, het kalf achter de deur ~ 156
 zetten, onder water ~ 56
 zetten, ondereen ~ 47
 zetten, ondersteboven ~ 47
 zetten, overhoop ~ 47
 zetten, schreden ~ 92
 zetten, zich in beweging ~ 11
 zetten, zich in de gang ~ 11
 zetten, zich op de hukken ~ 101
 zetten, zich op de hukken gaan ~ 101
 zetten, zich op het hukje ~ 101
 zetten, zich op hukken ~ 101
 zetten, zich op zijn huk ~ 101
 zetten, zich op zijn hukjes ~ 101
 zetten, zich op zijn hukken ~ 101
 zevenoger 196
 zevenoog 196
 zevenschotel 196
 zevenzweer 196
zeve-oger 196
zeve-oog 196
 zever 152
 zich aan de enkel stoten 221
 zich aanstoten 15, 221
 zich aardig voelen 115
 zich achteruit maken 95
 zich afstoten, van ~ 53
 zich bemoeien 11
 zich beroerd voelen 115
 zich bewegen 11
 zich bij elkaar rapen 231
 zich bots stoten 109
 zich braken 155
zich brechen 155
 zich buigen 24
 ZICH BUKKEN 24
 zich bukken 24, 101
 zich de benen onder het lijf uit lopen 82
 zich de enkel open stoten 221
 zich een weg banen 99
 zich eens iemand pakken 38
 zich ellendig voelen 115
 zich ene maken 8
 zich get eweglopen 86
 zich get lopen te bedenken 77
 zich goed voelen 111
 zich gooien 20
 ZICH HAASTEN 80
 zich haasten 81
 zich heffen 94
 zich herpakken 231
 zich heven 23
 zich huiverig voelen 115
 zich hukken 101, 102
 zich hurken 101, 102
 zich ijlen 81
 zich in beweging zetten 11
 zich in de gang zetten 11
 zich jagen 81
 zich keren en draaien 21
 zich knokelen 221
 zich kotsen 155
 zich krank voelen 115
 zich krom doen 24
 zich kronkelen 130
 zich krullen 130
 zich kwalijk voelen 115
 zich lekker voelen 111
 zich liefhebben 62
 zich melig voelen 115
 zich misselijk voelen 115
 zich mottig voelen 115
 zich niet gezond voelen 114
 zich niet goed voelen 114
 zich niet juist voelen 115
 ZICH NIET LEKKER VOELEN 114
 zich niet lekker voelen 114
 zich niet op zijn stal voelen 115
 zich niet op zijn stokken voelen 115
 zich niet recht op voelen 115
 zich niet richtig voelen 115
 zich niet te goed voelen 115
 zich omsmijten 20
 zich ongemoeid voelen 115
 zich op de hukken gaan zetten 101
 zich op de hukken zetten 101
 zich op een oor leggen 8
 zich op het hukje zetten 101
 zich op hukken zetten 101
 zich op zijn huk zetten 101
 zich op zijn hukjes zetten 101
 zich op zijn hukken zetten 101

- zich op zijn ongemak voelen 115
 zich overgeven 155
 zich presseren 81
 zich raadselig voelen 115
 zich richten 11
 zich roeren 11, 81
 zich schikken 26
 zich schudden 131
 zich slecht voelen 115
 zich spoeden 81, 82
 zich stapelen 17
 zich stijpen 89
 zich terugtrekken 95
 zich touwen 81
 zich uit de voeten maken 79
 zich vazel voelen 115
 zich verkouden hebben 177
 zich verroeren 11
 zich verschudden 59
 zich vertreden 72, 75
 zich wat inbeelden 122
 zich wat oplopen 205
 zich wegpoezen 79
 zich wijken 95
 zich ziek voelen 115
 zich, een krankheid onder ~ hebben 120
 zich, een krankte onder ~ hebben 120
 zich, een ziekte bij ~ dragen 121
 zich, een ziekte onder ~ hebben 120
 zich, get onder ~ hebben 120
 zich, get op ~ hebben 121
 zich, voor ~ heen lopen 76
 zichzelf get wijsmaken 122
 zichzelf, van ~ vallen 141
 ziegen 90
 ziek 113, 116
 ZIEK 115
 ziek aan de mond 171
 ziek gezicht 127
 ziek in zijn knoken zijn 121
 ziek voelen, zich ~ 115
 ziek zijn 121
 ziek zijn, onhaachtig ~ 117
 ziek, aanhande ~ 116
 ziek, alle momenten ~ 116
 ziek, de mond ~ hebben 171
 ziek, een beetje ~ 113
 ziek, gaande ~ 116
 ziek, get ~ 113
 ziek, hij denkt dat hij ~ is 122
 ziek, hij is ~ als hij eraan denkt 122
 ziek, ingebeeld ~ 122
 ziek, lopende ~ 116
 ziek, wat ~ 113
 ziekde 119
 ziekde, ingebeelde ~ 122
 zieke maag 185
 ziekelijk 112, 113, 116
 ZIEKELIJK 116
 ziekelijk gezicht 127
 ziekelijk zijn 121
 ZIEKENHUIS 226
 ziekenhuis 226
 zieketig 113
 ziekte 119
 ZIEKTE 119
 ziekte 119
 ziekte bij zich dragen, een ~ 121
 ziekte die aanhalig is 124
 ziekte die aansteekt 124
 ziekte die aanstekelijk is 124
 ziekte die aanzet 124
 ziekte die besmettelijk is 123
 ziekte die heerst 124
 ziekte die overgaat 124
 ziekte die overzet 124
 ziekte die plant 124
 ziekte die regeert 124
 ziekte die rondgaat 124
 ziekte die smet 124
 ziekte die smettelijk is 124
 ziekte die voortgaat 124
 ziekte die voortloopt 124
 ziekte die voortzet 124
 ZIEKTE ONDER DE LEDEN HEBBEN, EEN ~ 119
 ziekte onder de leden hebben, een ~ 120
 ziekte onder zich hebben, een ~ 120
 ziekte onder zijn leden hebben, een ~ 120
 ziekte op de leden hebben, een ~ 121
 ziekte op het lijf hebben, een ~ 121
 ziekte op zijn knoken hebben, een ~ 121
 ziekte op zijn leden hebben, een ~ 121
 ziekte op zijn lijf hebben, een ~ 121
 ziekte op zijn pens hebben, een ~ 121
 ziekte van Sint-Markoen 170
 ziekte, aanhalige ~ 124
 ziekte, aanstekelijke ~ 124
 ziekte, aantastelijke ~ 124
 ziekte, besmettelijke ~ 124
 ziekte, de kwade ~ 179
 ZIEKTE, INGEBEELDE ~ 121
 ziekte, ingebeelde ~ 122
 ziekte, slepende ~ 123
 ziekte, smettelijke ~ 124
 ziekte, vallende ~ 168
 ziekte, voortgaande ~ 124
 ziekte, vuil ~ 206
 ziekzijn 119
 ziekzijn dat aanhalig is 124
 ziekzijn dat besmettelijk is 123
 ziekzijn, aanhalig ~ 124
 ziekzijn, het ~ 119
 ziel, met de ~ onder de arm lopen 76
 zien, bleek ~ 126
 ZIEN, BLEEK, FLETS ~ 126
 zien, de hakken laten ~ 82
 zien, dubbel ~ 139
 zien, pips ~ 126
 zien, schamel ~ 127
 zien, sneeuw ~ 127
 zien, sterren ~ 141
 zien, sterretjes ~ 141
 zien, witjes ~ 127
 zien, ze ~ draaien 139
 zienderogen teruggaan 118
zier gaan 83
 zigzaggen 89
 zij, op een ~ schuiven 26
 zij, scheut in de ~ 181
 zijden, naar alle ~ schuiven 26
zijfe neus 150
 zijn adem blijft achter 144
 zijn adem niet meer krijgen 144
 zijn armen om de nek slaan 62
 zijn eigen bukken 24
 zijn eigen voorbijlopen 82
 zijn elf-en-dertigste, lopen op ~ 74, 78
 zijn enkel in stukken stoten 221
 zijn enkel kapot stoten 221
 zijn enkel stoten 221
 zijn enkel stuk stoten 221
 zijn enkel stukken 221
 zijn enkel uiteen vallen 221
 zijn enkel verrekken 221
 ZIJN HOOFD KRABBEN 63
 zijn keel doet pijn 173
 zijn keel doet zeer 173
 ZIJN NEUS SNUITEN 151

- zijn noen slapen 6
 zijn schenen kapot lopen 221
 zijn schenen stoten 221
 zijn schoenen pakken 79
 zijn sus kwijt zijn 139
 zijn, iemand het ~ geven 38
 zijn, niet op ~ 113
 zijn, weer op het ~ 232
 zijpe neus 150
 zijpneus 150
 zin, get in ~ hebben 77
 zin, get van ~ zijn 77
 zin, wat van ~ zijn 77
 zinderen 129
zinneweren 122
 ZITTEN 1
 zitten hebben, het ~ 121, 176
 zitten hebben, het aardig ~ 177
 zitten hebben, het erg ~ 177
 zitten hebben, het fel ~ 177
 zitten hebben, het goed ~ 177
 zitten hebben, het hier ~ 177
 zitten hebben, het lelijk ~ 177
 zitten hebben, het niet goed ~ 77
 zitten hebben, het vast ~ 176
 zitten hebben, het vies ~ 177
 zitten hebben, het weer ~ 176
 zitten hebben, het zwaar ~ 177
 zitten, gehukt ~ 103
 ZITTEN, GEHURKT ~ 102
 zitten, huk ~ 103
 zitten, hukje ~ 103
 zitten, hukjes gaan ~ 102
 zitten, hukken ~ 103
 zitten, hukken gaan ~ 102
 zitten, hurken gaan ~ 102
 zitten, in de nek ~ 107
 zitten, in de weg ~ 123, 158
 zitten, in een kwaad vel ~ 120
 zitten, in een slecht lijf ~ 120
 zitten, in geen gezond vel ~ 120
 zitten, in geen goed gebloeds ~ 120
 zitten, in geen goed vel ~ 120
 zitten, in het sukkelstraatje ~ 117
 zitten, krommejak ~ 107
 zitten, krommenek ~ 107
 zitten, kruiwagel ~ 108
 zitten, niet in een gezonde huid ~ 120
 zitten, niet in een goed vel ~ 120
 zitten, niet in een goede huid ~ 120
 zitten, niet stil ~ 25
 zitten, op de bot ~ 107
 zitten, op de buikas ~ 107
 zitten, op de hakkepak ~ 107
 zitten, op de huk ~ 103
 zitten, op de huk gaan ~ 102
 zitten, op de hukjes ~ 103
 zitten, op de hukjes gaan ~ 102
 zitten, op de hukken ~ 102
 zitten, op de hukken gaan ~ 101
 zitten, op de hurken ~ 102
 zitten, op de hurken gaan ~ 101
 zitten, op de kattediedie ~ 107
 zitten, op de knieën ~ 107
 zitten, op de knoken ~ 107
 zitten, op de kramer ~ 107
 zitten, op de kriebelekraam ~ 107
 zitten, op de kriemaks ~ 107
 zitten, op de krommejak ~ 107
 zitten, op de krommelenek ~ 107
 zitten, op de krommenek ~ 107
 zitten, op de mars ~ 107
 zitten, op de nek ~ 107
 zitten, op de pochel ~ 107
 zitten, op de pokkel ~ 107
 zitten, op de puzak ~ 107
 zitten, op de rug ~ 107
 ZITTEN, OP DE SCHOUDER ~ 107
 zitten, op de schouderrennek ~ 107
 zitten, op de schouders ~ 107
 zitten, op de strank ~ 108
 zitten, op de vuist ~ 108
 zitten, op een hukje ~ 102
 zitten, op een hukje gaan ~ 102
 zitten, op het hukje ~ 102
 zitten, op het hukje gaan ~ 102
 zitten, op het hukken ~ 102
 zitten, op hukjes ~ 103
 zitten, op iemand zijn body ~ 108
 zitten, op pokkel ~ 107
 zitten, op schakkenek ~ 108
 zitten, op zijn enken ~ 103
 zitten, op zijn fokken ~ 103
 zitten, op zijn huk ~ 103
 zitten, op zijn huk gaan ~ 102
 zitten, op zijn hukje ~ 102
 zitten, op zijn hukje gaan ~ 102
 zitten, op zijn hukjes ~ 103
 zitten, op zijn hukjes gaan ~ 102
 zitten, op zijn hukken ~ 102
 zitten, op zijn hukken gaan ~ 102
 zitten, op zijn hurken ~ 102
 zitten, op zijn hurken gaan ~ 102
 zitten, paardje ~ 108
 zitten, poepernekje ~ 108
 zitten, pokkel ~ 107
 zitten, rug ~ 108
 zitten, strak ~ 66
 zitten, zonder lucht ~ 144
 zjits 58
 zjitsen 58
zjoek 45
zjoekelen 73
zjoeken 78
zjoekken, met ~ vooruitgaan 12
zjoekskes, met ~ vooruitgaan 12
 zo blauw als een lap houw-
 wen 39
 zo blauw als een lap slaan 39
 zo blauw als een lei 136
 zo blauw als een schaler
 houw-
 wen 39
 zo een getaffel, wat een
 getramp-
 pel, ~ 73
 zo gaande en staande 116
 zo geel als was, gezicht ~ 127
 zo gezwak als een deurstijl,
 hij is ~ 94

zo groen als gras zien 127
 zo rap wie een bij zijn 86
 zo rot als een mispel zijn
 177
 zo wit als een dode 125
 zoals een lijk, uitzien ~
 127
 zobben 96
 zoedel, op de ~ zijn 76
 zoeien 59
 ZOEKEN 1
 zoeken, hout ~ 61
 zoeken, hukken en ~ 77
 zoekes 80
 zoetjes gaan 77
 zomerbrand 188, 189
 zomeren 61
 zona 190
 zona verkoud 175
 zonder bezei dazelen 76
 zonder bezei lopen 76
 zonder bezei rondlopen 76
 zonder erg vallen 14
 zonder lucht zitten 144
 zonder verstand, lopen ~
 84
 zonk 43
 zonkelzweer 197
 zoi 154
 zoi borren 155
 zoi borren, de ~ 155
 zoi branden 155
 zoi branden, de ~ 155
 zoi hebben, de ~ 154
 zoi, de ~ bort 155
 zoi, de ~ bort mij 155
 zoi, de ~ brandt mij 155
 zoiibranden, het ~ 154
 zoiibrennen 154
 zot draaien 22
 zout in de pot, vergaan lijk
 ~ 118
 zouwen 59
 zucht 180, 204
 zuchten 130, 143, 146
 zuieren 73, 90
 zuieren 73
 zuieren, een beetje gaan ~
 8
 zulten 4
 zungelen 135, 139
 ZURE OPRISPING 153
 zure oprisping 154
 zure rups 154
 zure smaak, rupsen met een
 ~ 154
 zuur 154, 171
 zuur borren, het ~ 154
 zuur branden 154
 zuur hebben, het ~ 154
 zuur krijgen, het ~ 154

zuur opgeven 154
 ZUUR OPRISPEN 154
 zuur oprupselen 154
 zuur oprupsen 154
 zuur opstoten 154
 zuur rupsen, het ~ 154
 zuur, het ~ bort 154
 zuur, het ~ bort mij 154
 zuur, het ~ brandt 154
 zuur, het ~ brandt mij 154
 zuur, het ~ breekt mij op
 154
 zuur, het ~ breekt op 154
 zuur, het ~ komt mij op
 154
 zuur, het ~ komt op 154
 zuur, het ~ stoot mij op
 154
 zuur, het ~ stoot op 154
 zuurbrand 154
 zuurbranden hebben, het ~
 154
 zuurbranden, het ~ 154
 zuurbrennen 154
 zuurbrennen hebben, het ~
 154
 zwaaien 25, 43, 88, 220
 ZWAAIEN 43
 zwaaiieren 76, 88
 zwaam eten 36
 zwaar ademen 143
 zwaar asemen 143
 zwaar in de kop zijn 177
 zwaar kou 178
 zwaar lopen 90
 zwaar op de maag liggen
 (hebben) 186
 zwaar valling 178
 zwaar verkoud 175
 zwaar verkoudheid 178
 zwaar verkoudigheid 178
 zwaar vooraan komen 90
 zwaar, het ~ te pakken
 hebben 177
 zwaar, het ~ zitten hebben
 177
 zwaarlijvig 158
 zwaars 33
 zwaarsen 38
 zwabberen 72, 74, 88, 223
 ZWACHTEL 228
 zwachtel 229
 zwachtelen 228
 zwadder, op ~ gaan 74
 zwadderen 23, 25, 44, 59,
 74, 88, 99
 zwadriolen 38
 zwadroneren 75
 zwak 71, 112
 zwak op de benen 71
 zwak op de poten 71

zwak te been 71
 zwak ter been 71
 ZWAK, ONGEZOND 112
 zwakke mens 217
 zwakspiekig 112
 zwakte 140
 zwalgen 75
 zwalken 75, 223
 zwallen 159
 zwamen 36
 zwammen 76
 zwang, in ~ komen 11
 zwansen 44
 zwanzen 76
 zware kou 178
 zware koude 178
 zware verkoudheid 178
 zware verkoudigheid 178
 zwart en blauw houwen 38
 zwart en blauw slaan 38
 zwart en groen slaan 39
 zwart houwen 39
 zwart houwen, blauw en ~
 38
 zwart houwen, wit en ~ 39
 zwart slaan, blauw en ~ 38
 zwartkijker 122
 zwavelachtig 71
 zwavelen 88
 zweel 159, 198
 zweel, knobbel ~ 199
 zweelknobbel 199
 zweelknop 199
 zweep, met een ~ slaan 40
 zweer 159, 160, 191, 194,
 196, 197
 ZWEER 191
 zweer aan de vot 194
 zweer aan het weer 194
 zweer op kont 194
 zweer op zijn gat 194
 zweer op zijn schietgeweer
 194
 zweer, helle ~ 196
 zweer, rijpe ~ 196
 zweergeving 161
 zweerke 160, 192, 193,
 196
 zweerke op een oog 192
 zweerke op het ooglid 192
 zweerkes 194, 195
 zweermond 171
 zweersel 161
 zweert, het ~ 160
 zweertje 160, 192, 193,
 196
 zweertje op een oog 192
 zweertje op het ooglid 192
 zweertjes 194, 195
 zweet 125, 137
 ZWEET 125, 137

- zweet laten 137
 zweetbrand 189
 zwel 159, 198
 zwel, knobbel ~ 199
zwelen (mv.) 198
 zwelg 199
zweilig 199
 zwelknobbel 199
 zwelknop 199
 ZWELLEN 158
 zwellen 159
 zwellen en pijn 160
 zwingelen 23
zwengen 44
 zwenken 20
zwenken 44
 zwens 32
 zwens geven 36
 zwens geven, een pak ~ 36
 zwens krijgen 34
 zwens, pak ~ 32
 zwensen 20, 36, 41, 44, 76
 zwepen 40
- zwerage 160, 191
zweragie 160, 191
 zweren 161, 188, 193,
 194, 195
 zweren aan de vot 194
 zweren aan het hinteste
 194
 zweren op achterste 194
 zweren op de batsen 194
 zweren op zijn gat 194
 zweren, aan het ~ 160
 zweren, de neus is aan het ~
 193
 zweren, de tul is aan het ~
 193
 ZWEREN, ETTEREN 160
 zwerenbats 194
 zwerende vinger 202
zwerenmoel 193
 zwerenmuil 193
 zwerenneus 193
zweretige vinger 202
 zwering 160, 191
- zwermen 76
 zwerven 75, 76
 ZWETEN 137
 zweten 137
zweuteren 74
zwiel 198
 zwiemen 41
 zwieren 22, 23, 44
 zwijm 140
 zwijm, in ~ vallen 141
 zwijmel 140
 zwijmelen 4, 22, 26, 72,
 89, 139, 141
 zwijmelig 139
 zwicken 222
 zwingelen 44
 zwingen 44, 54
zwinken 44
zwinsen 44
 zwoerd 33
 zwol 159
zwollen 159
 zwoorden 38

Verschenen afleveringen

Van het *Woordenboek van de Limburgse Dialecten* verschenen tot nu toe de volgende afleveringen:

Deel I. Agrarische terminologie

- WLD, Inl. en I.1: dr. A. Weijnen, dr. J. Goossens, drs. P. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Inleiding en Agrarische terminologie, afl. 1 (Bemesten en ploegen)*, Assen 1983 (77 en 166 p.). ISBN 90 232 1820 5.
- WLD, I.2 dr. A. Weijnen, dr. J. Goossens, drs. P. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 2 (Eggen en slepen)*, Assen 1984 (80 p.). ISBN 90 232 1819 1.
- WLD, I.3 drs. J. Kruijssen, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 3 (Weidebouw)*, Assen/Maastricht 1991 (136 p.). ISBN 90 232 2634 8.
- WLD, I.4 drs. J. Kruijssen, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 4 (Verbouw van graangewassen)*, Assen/Maastricht 1992 (202 p.). ISBN 90 232 2751 4.
- WLD, I.5 drs. J. Kruijssen, dr. J. Goossens, dr. H. Brok, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 5 (Verbouw van knol- en andere gewassen)*, Assen 1994 (210 p.). ISBN 90 232 2890 1.
- WLD, I.6 dr. J. Kruijssen, drs. J. Kokkelmans, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 6 (Boerderij, bedrijfsgebouwen)*, Assen 1995 (176 p.). ISBN 90 232 3009 4.
- WLD, I.8 dr. H. Cromptvoets, m.m.v. drs. J. van Schijndel, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 8 (Landerijen)*, Assen 2004 (105 p.). ISBN 90 232 3018 9.
- WLD, I.9 dr. J. Molemans, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 9 (Het paard)*, Assen 1994 (168 p.). ISBN 90 232 2920 7.
- WLD, I.10 dr. J. Molemans, lic. J. Verbeek, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 10 (Paardentuig)*, Assen 1996 (115 p.). ISBN 90 232 3145 7.
- WLD, I.11 dr. H. Cromptvoets, m.m.v. drs. J. van Schijndel, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 11 (Rundvee, melk en boter, veeteelt algemeen)*, Assen 2001 (225 p.). ISBN 90 232 3653 X.
- WLD, I.12 dr. H. Cromptvoets, dr. J. Goossens, m.m.v. drs. J. van Schijndel, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 12 (Kleinvee en pluimvee)*, Assen 1998 (150 p.). ISBN 90 232 3356 5.
- WLD, I.13 Lic. M. Ooms, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 13 (Landbouwvoertuigen)*, Assen 1999 (139 p.). ISBN 90 232 3490 1.

Deel II. Niet-agrarische vakterminologieën

- WLD, II.1 dr. H. Cromptvoets, m.m.v. J. van Schijndel, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 1 (Huislachter en bakker)*, Assen/Maastricht 1986 (214 p.). ISBN 90 232 2242 3.
- WLD, II.2 drs. H. van de Wijngaard, dr. H. Cromptvoets, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 2 (Bierbrouwer en stroopstoker)*, Assen/Maastricht 1988 (70 p.). ISBN 90 232 2410 8.
- WLD, II.3 drs. H. van de Wijngaard, dr. H. Cromptvoets, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 3 (Molenaar)*, Assen/Maastricht 1991 (242 p.). ISBN 90 232 2669 0.
- WLD, II.4 dr. H. Cromptvoets, drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 4 (Turfsteker en ertsontginner)*, Assen/Maastricht 1987 (132 p.). ISBN 90 232 2306 3.
- WLD, II.5 dr. H. Cromptvoets, drs. H. van de Wijngaard, m.m.v. drs. J. Busch, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 5 (Mijnwerker)*, Assen/Maastricht 1989 (293 p.). ISBN 90 232 2469 8.
- WLD, II.6 dr. H. Cromptvoets, drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 6 (Imker, stroofbuntgrasvlechter)*, Assen/Maastricht 1991 (128 p.). ISBN 90 232 2616 X.
- WLD, II.7 dr. H. Cromptvoets, drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 7 (Kleermaker, naaister, handspinner, handwever, touwslager, mutsenmaakster)*, Assen 1993 (208 p.). ISBN 90 232 2821 9.
- WLD, II.8 drs. H. van de Wijngaard, dr. H. Cromptvoets, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 8 (Pottenbakker, steenbakker, pannenbakker, gresbuizenindustrie)*, Assen 1994 (136 p.). ISBN 90 232 2872 3.
- WLD, II.9 drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 9 (Metselaar, timmerman, dakdekker, loodgieter, stucadoor, huisschilder)*, Assen 1995 (324 p.). ISBN 90 232 3034 5.
- WLD, II.10 dr. H. Cromptvoets, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 10 (Schoenmaker, zadelmaker/gareelmaker)*, Assen 1994 (107 p.). ISBN 90 232 2953 3.
- WLD, II.11 drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 11 (Smid, loodgieter, koperslager)*, Assen 1998 (222 p.). ISBN 90 232 3370 0.
- WLD, II.12 drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 12 (Houtzager, timmerman, meubelmaker, rad- en wagenmaker, kuiper, klompenmaker, mandenmaker)*, Assen 2001 (277 p.). ISBN 90 232 3732 3.

Deel III, Algemene Woordenschat

- WLD III, 1.1 lic. R. Keulen, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 1, De mens als individu, afl. 1 (Het menselijk lichaam)*, Groningen 2004 (301 p.). ISBN 90 5179 203 4.
- WLD III, 1.2 lic. R. Keulen, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 1, De mens als individu, afl. 2 (Beweging en gezondheid)*, Groningen 2004 (433 p.). ISBN 90 5179 207 7.

- WLD III, 2.1 drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 2, Het huiselijk leven, afl. 1 (De woning)*, Assen 2003 (442 p.). ISBN 90 232 3934 2.
- WLD III, 2.3 drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 2, Het huiselijk leven, afl. 3 (Eten en drinken)*, Groningen 2004 (443 p.). ISBN 90 5179 201 8.
- WLD III, 4.1 dr. J. Kruijssen, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Inleiding en Sectie 4, De wereld tegenover de mens, Fauna, afl. 1 (Vogels)*, Assen 2001 (50 en 270 p.). ISBN 90 232 3753 6.
- WLD III, 4.2 dr. J. Kruijssen, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 4, De wereld tegenover de mens, Fauna, afl. 2 (Overige dieren)*, Assen 2001 (260 p.). ISBN 90 232 3754 4.
- WLD III, 4.3 dr. J. Kruijssen, m.m.v. dr. H. Brok, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 4, De wereld tegenover de mens, afl. 3 (Flora)*, Assen 2002 (416 p.). ISBN 90 232 3754 4.
- WLD III, 4.4 dr. J. Kruijssen, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 4, De wereld tegenover de mens, afl. 4 (De stoffelijke en abstracte wereld)*, Groningen 2004 (449 p.). ISBN 90 5179 192 5.

De materiaalbases van de Algemene Woordenschat zijn te raadplegen op de website van het WLD: <http://www.ru.nl/dialect/wld>

